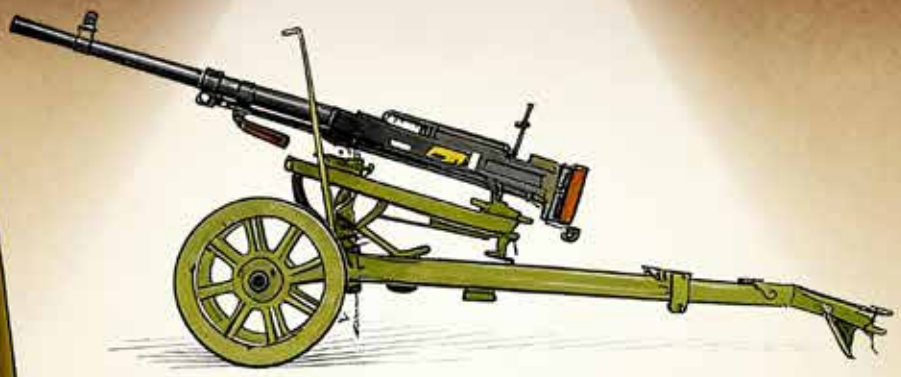

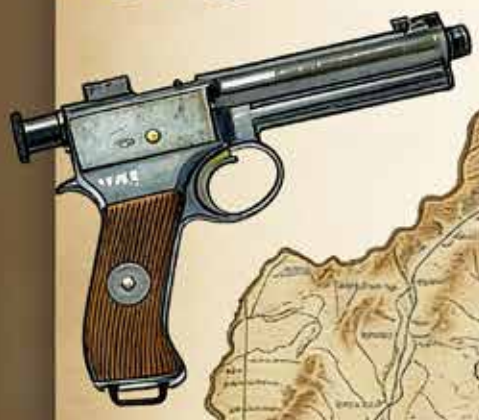

Centrálna expozícia
Vojenského historického múzea
vo Svidníku

Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945

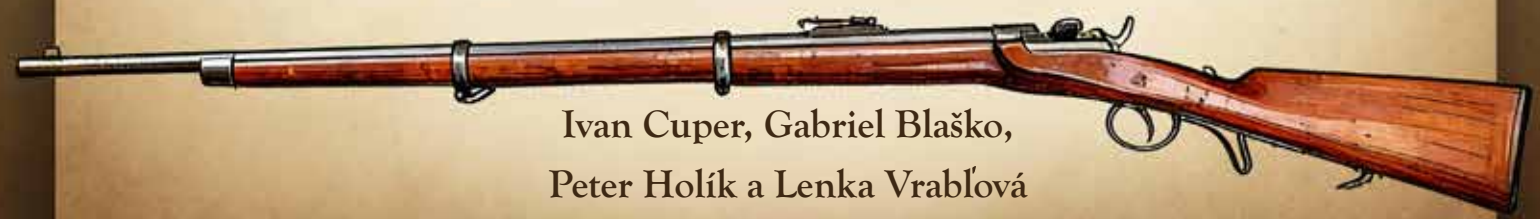

Ivan Cuper, Gabriel Blaško,
Peter Holík a Lenka Vrabľová

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV

Centrálna expozícia
Vojenského historického múzea
vo Svidníku

Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945

Ivan Cuper, Gabriel Blaško,
Peter Holík a Lenka Vrabľová

www.vhu.sk
Bratislava
2025

Autori
Mgr. Ivan Cuper – vedúci autorského kolektívu, Mgr. Gabriel Blaško, Mgr. Peter Holík, Mgr. Lenka Vrabľová

Centrálna expozícia Vojenského historického múzea vo Svidníku
Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945

Vydavateľ: Vojenský historický ústav Bratislava
Krajná 27
821 04 Bratislava

Rok vydania: 2025

ISBN 978-80-69060-12-8

OBSAH

Predhovor *5*
História Múzejného oddelenia Svidník Vojenského historického múzea *6*
História Centrálnej expozície vo Svidníku *11*
Zbierkový fond Múzejného oddelenia Svidník VHM *14*
Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945 ..... *16*
Foyer (vstupná hala) 16
Katalóg exponátov vo vstupnej hale *18*
Zbierka č. V – Delostrelecký materiál 18
Zbierka č. XVII – Obrazy a plastiky 19
Prvá svetová vojna a medzivojnové obdobie (1914 – 1939) *20*
Východné Slovensko v predvečer prvej svetovej vojny 20
Vypuknutie „Veľkej vojny“ 20
Boje v Karpatoch 1914 – 1915 20
Zahraničný odboj a česko-slovenské légie 20
Vznik Československa 22
Vojenské obsadzovanie Slovenska 22
Boje o Slovensko 1919 23
Budovanie československej brannej moci a región východného Slovenska 23
Príprava na obranu Československa 23
Osudový rok 1938 23
Všeobecná mobilizácia československej brannej moci 23
Katalóg exponátov v prvej sále: Prvá svetová vojna a medzivojnové obdobie (1914 – 1939) *25*
Zbierka č. I – Chladné zbrane 25
Zbierka č. II – Pištole a revolvery 49
Zbierka č. III – Pušky a karabíny 59
Zbierka č. IV – Automatické zbrane 86
Zbierka č. V – Delostrelecký materiál 95
Zbierka č. IX – Strelivo a náložívo 96
Zbierka č. X – Spojovací materiál 102
Zbierka č. XI – Chemický materiál 103
Zbierka č. XIV – Výstrojný materiál 104
Zbierka č. XV – Rady, vyznamenania, medaily 114
Zbierka č. XVI – Bojové zástavy 141
Zbierka č. XVII – Obrazy a plastiky 144
Zbierka č. XVIII – Proviantný materiál 145
Zbierka č. XIX – Rôzny múzejný materiál 148
Dioráma – napodobenina bojiska v Duklianskom priesmyku *155*
Katalóg exponátov v dioráme *156*
Zbierka č. III – Pušky a karabíny 156
Zbierka č. IV – Automatické zbrane 159

Zbierka č. IX – Strelivo a náloživo 165
Zbierka č. XI – Chemický materiál 170
Zbierka č. XII – Ženijný materiál 171
Zbierka č. XVIII – Proviantný materiál 172
Druhá svetová vojna a Slovenský štát (1939 – 1945) *174*
Vojenské dejiny Slovenska v období druhej svetovej vojny (1939 – 1945) 174
Rozbitie Československej republiky 174
Vznik Slovenskej republiky a jej armády 174
Agresia maďarských vojsk (Malá vojna) 175
Po boku nacistického Nemecka 175
Slovenská armáda v ťažení proti Poľsku 175
Slovenská armáda na východnom fronte 176
Slováci v čs. zahraničnom vojenskom odboji 176
Východoslovenská armáda 177
Partizánske hnutie 177
Slovenské národné povstanie 178
Východokarpatská operácia 178
Bojová činnosť na území Slovenska v novembri a decembri 1944 179
Západokarpatská operácia 180
Katalóg exponátov v druhej sále: Druhá svetová vojna a Slovenský štát (1939 – 1945) *181*
Zbierka č. I – Chladné zbrane 181
Zbierka č. II – Pištole a revolvery 197
Zbierka č. III – Pušky a karabíny 210
Zbierka č. IV – Automatické zbrane 225
Zbierka č. V – Delostrelecký materiál 249
Zbierka č. IX – Strelivo a náloživo 251
Zbierka č. X – Spojovací materiál 266
Zbierka č. XI – Chemický materiál 267
Zbierka č. XIII – Automobilová technika 269
Zbierka č. XIV – Výstrojný materiál 270
Zbierka č. XV – Rady, vyznamenania, medaily 286
Zbierka č. XVI – Bojové zástavy 352
Zbierka č. XVIII – Proviantný materiál 354
Zbierka č. XIX – Rôzny múzejný materiál 355
Zbierka č. XX – Optický materiál 371
Zbierka č. XXII – Písomnosti 373
Armádny generál Ludvík Svoboda *381*
Svoboda a okres Svidník 383
Katalóg exponátov z pozostalosti arm. gen. L. Svobodu *384*
Resumé *392*
Použité pramene a literatúra *393*

Predhovor

Prvá polovica 20. storočia bola hlboko poznamenaná dvoma najväčšími vojenskými konfliktmi – prvou a druhou svetovou vojnou, ktoré priamo zasiahli aj územie Slovenska. Ich priebehom na našom území sa zaoberá práve Múzejné oddelenie Svidník Vojenského historického múzea (Mo Svidník VHM), ktoré je zároveň pokračovateľom tradície a činnosti niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku. Hoci Dukelské múzeum vzniklo pôvodne na prezentáciu, mapovanie a historický výskum Karpatsko-duklianskej operácie (KDO) uskutočnenej od 8. septembra 1944 do 28. októbra 1944, jeho bádateľské zameranie sa sústredilo aj na priebeh ťažkých bojov prvej svetovej vojny na severovýchode Slovenska na prelome rokov 1914 – 1915. Výsledky tejto vedeckovýskumnej a zbierkotvornej činnosti sú odprezentované najmä v Centrálnej expozícii múzea, v ktorej je od roku 2011 inštalovaná expozícia *Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945*.

Hlavným zámerom expozície je v zaujímavej forme poskytnúť návštevníkom komplexný prehľad vojenských dejín v prvej polovici 20. storočia, zameraný nielen na samotné územie Slovenska, ale tiež na účasť Slovákov v spomenutých konfliktoch. Okrem informačných panelov s množstvom textov a dobových fotografií lákajú návštevníkov aj samotné exponáty, ktoré sú hmotným dokladom týchto strašných udalostí. V kombinácii s interaktívnymi prvkami a premietaním filmov si tak návštevníci expozície odnášajú nielen nové poznatky, ale aj zaujímavé zážitky.

Keďže textová časť sa zameriava najmä na vojenskú históriu, účasť Slovákov vo vojenských konfliktoch a v ozbrojených zložkách zúčastnených armád, resp. na budovanie československej brannej moci v medzivojnovom období, nezostal priestor na informácie o jednotlivých exponátoch.

Práve tento nedostatok sa odborní zamestnanci múzea rozhodli vyplniť predkladanou publikáciou. Jej cieľom je prezentovať výsledky vedeckovýskumnej činnosti zameranej na vybrané exponáty a priblížiť ich tak širokej verejnosti. Zároveň publikácia poskytuje možnosť priblížiť históriu múzea, jednotlivé premeny expozície počas jej existencie vrátane jej súčasnej podoby a príležitosť v ucelenej forme prezentovať plnohodnotné dielo s komplexnou informáciou, určené ako pre odbornú, tak i pre laickú verejnosť.

Je prirodzené, že publikácia najprv približuje históriu vzniku múzea a jeho činnosť, či už v oblasti vedeckovýskumnej, publikačnej alebo prezentačnej. Po prvýkrát sa autori zamerali aj na priblíženie histórie Centrálnej expozície, premeny jej výstavných priestorov, ale najmä na opísanie jej podôb v minulosti. Celú úvodnú časť o vývoji múzea uzatvára kapitola o zbierkotvornej činnosti, vďaka ktorej je možné zachovať, dokumentovať a prezentovať zaujímavé militáriá z prvej polovice 20. storočia, pričom mnohé z nich pochádzajú od priamych účastníkov KDO.

Pri zostavovaní hlavnej časti, ktorá približuje súčasnú časť Centrálnej expozície *Vojenské dejiny Slovenska 1914 – 1945*, zohľadnil autorský kolektív členenie expozície, či už priestorovo, ale aj textovo, pričom sa prihliadalo najmä na rozdelenie expozície podľa jednotlivých výstavných miestností a sál. Samotné exponáty sú v texte taktiež prezentované po jednotlivých miestnostiach a podľa ich umiestnenia, pričom v rámci konkrétnej miestnosti sú zaradené do jednotlivých zbierok zbierkového fondu múzea. Zároveň ich zoradenie zohľadňuje príslušnosť k jednotlivým armádam, resp. krajinám ich používania, a následne aj chronologický princíp, ktorý bol podmienený dátumom vzniku či zavedenia jednotlivých exponátov do výzbroje, prípadne ich rokom výroby.

Autori jednotlivých textov o exponátoch sa snažili predstaviť históriu ich vzniku, používania, respektíve ich funkčnosť. V rámci popisu exponátov sa zamerali aj na priblíženie stavu, kompletnosti a iných atribútov. Jednotlivé popisy exponátov sú doplnené ich fotografiami vrátane detailov značení, ako aj spôsobom nadobudnutia do múzejných zbierok. Komplexnosť informácií exponátov je zavŕšená tabuľkou s ich technickými údajmi.

V poslednej kapitole venovanej armádnemu generálovi Ludvíkovi Svobodovi (arm. gen. L. Svoboda), ktorý bol od 10. septembra 1944 veliteľom 1. československého armádneho zboru v ZSSR (1. ČSAZ v ZSSR), sú okrem jeho stručného životopisu odprezentované aj exponáty z jeho pozostalosti, ktoré boli múzeu zapožičané jeho potomkami a tvoria jeden z najzaujímavejších celkov celej expozície.

Publikácia je určená pre laickú i odbornú verejnosť, zberateľov a historikov, ktorí sa zaoberajú vojenskými dejinami prvej polovice 20. storočia. Ako spomíname vyššie, hlavnou myšlienkou publikácie je priniesť základné informácie o exponátoch, ktoré nie je možné poskytnúť ani v rámci komentovaných prehliadok expozície. Zároveň je pre autorov príležitosťou odprezentovať a zosumarizovať svoje poznatky o exponátoch, nadobudnuté v rámci vedeckovýskumnej činnosti, či už z domácich, alebo zahraničných zdrojov vrátane dobových predpisov k jednotlivým militáriám.

História Múzejného oddelenia Svidník Vojenského historického múzea

Budova múzea v roku 2015

Vojenské historické múzeum Piešťany (VHM) je jednou zo základných organizačných zložiek Vojenského historického ústavu Bratislava (VHÚ Bratislava). VHM je v rámci systému múzeí Slovenskej republiky jedinečnou vrcholnou zbierkotvornou, vedeckovýskumnou a výchovno-vzdelávacou inštitúciou s celoštátnou pôsobnosťou,[1] ktorá je úzko profilovaná na výskum, dokumentáciu a prezentáciu vojenskej histórie Slovenska a Slovákov.[2] Vo svojich expozíciách v Piešťanoch, Svidníku a Vyhliadkovej veži Dukla (v tesnej blízkosti slovensko-poľskej štátnej hranice v katastri obce Vyšný Komárnik) prezentuje rôzne druhy militárií z obdobia od konca 19. storočia až po súčasnosť. Organizačne je VHM rozdelené na dve múzejné oddelenia – v Piešťanoch a vo Svidníku, pričom práve Mo Svidník VHM nadväzuje na činnosť niekdajšieho Dukelského múzea, ktoré vzniklo v roku 1965.

Bezprostredne po ukončení druhej svetovej vojny v roku 1945 vznikla myšlienka na vytvorenie múzea, ktoré by uchovávalo pamiatku na ťažké boje v KDO v roku 1944. Iniciátormi myšlienky boli samotní bývalí príslušníci 1. ČSAZ v ZSSR spolu s ich bývalým veliteľom,[3] v tom čase už arm. gen. L. Svobodom.[4] V prvotných úvahách sa uvažovalo o výstavbe múzea priamo v priestore Duklianskeho priesmyku v blízkosti vojenského cintorína padlých príslušníkov 1. ČSAZ v ZSSR. Z ekonomických príčin sa myšlienka nerealizovala, pretože krátko po vojne bola prioritou obnova zničeného hospodárstva, s čím boli spojené odmínovacie práce a obnova zničených obcí najmä na východnom Slovensku.[5]

Napriek zložitým podmienkam sa v nasledujúcich povojnových rokoch a desaťročiach zamerala pozornosť na budovanie pamätníkov a umiestnenie veľkorozmerných exponátov, ktoré by pripomínali ťažké boje Čechoslovákov a Sovietov na jeseň 1944 proti nemeckému Wehrmachtu. V roku 1949 bol odhalený Pamätník 1. ČSAZ v ZSSR s vojnovým cintorínom, kam boli presunuté exhumované ostatky 565 padlých československých vojakov z pôvodného cintorína na hranici (v súčasnosti sa v blízkosti pôvodného miesta cintorína nachádza Pomník ženistov) a lokalít svidníckeho a stropkovského okresu. Dňa 6. októbra 1954, na 10. výročie KDO, bol priamo vo Svidníku odhalený Pamätník sovietskej armády s vojnovým cintorínom.[6] V rámci pamätníka boli vytvorené štyri masové hroby, v ktorých boli pochované ostatky viac ako 9000 príslušníkov Červenej armády. Tvorcami architektonického riešenia vzhľadu pamätníka boli Ing. arch. Karel Lodra, Václav Šedivý a Ján Krumprecht.[7]

Z iniciatívy zamestnancov Vojenského historického ústavu v Prahe (VHÚ Praha) bola v blízkosti Duklianskeho priesmyku v roku 1959, na 15. výročie KDO, vybudovaná drevená vyhliadková veža, ktorá slúžila do roku 1967. V tom istom roku boli obnovené bunkre štábu 3. československej brigády vo Vyšnom Komárniku a na rázcestí Kapišová medzi Svidníkom a Ladomírovou bol inštalovaný Tankový taran – do seba vklinené tanky – tank T 34/85 a tank Pz IV (T-40/75), ako symbolika tankových bojov v *Údolí smrti* uskutočnených v období 25. – 27. októbra 1944. K 20. výročiu KDO (v roku 1964) bolo pri Vyšnom Komárniku na pôvodnom mieste vybudované palebné postavenie československého delostrelectva z roku 1944, ktoré je v súčasnosti známe pod názvom *Delový areál*. V tom istom roku bolo v Nižnom Komárniku umiestnené lietadlo AVIA B-33 (československá licenčná výroba sovietskeho lietadla Ľljušin Il-10) a ďalšia vojenská technika. V súčasnosti sú pri obci inštalované 152 mm kanónová húfnica vzor 37 a 85 mm ťažký protilietadlový kanón (PLK) vzor 44 S.[8]

Položenie základného kameňa múzea dňa 6. októbra 1966

S narastajúcou návštevnosťou pamätných miest KDO narastala potreba vybudovania múzea, ktoré by komplexne dokumentovalo históriu týchto ťažkých bojov v súvislosti s domácim odbojom. Na základe rozhodnutia vyšších štátnych orgánov schválila plánovacia komisia Okresného národného výboru (ONV) Bardejov (po územnej reorganizácii patril Svidník do okresu Bardejov) 23. novembra 1961 výstavbu Múzea KDO vo Svidníku. Podľa pôvodného zámeru sa s výstavbou malo začať v roku 1963 s ukončením v roku 1964 na 20. výročie KDO. Projekt budovy vypracoval Ing. arch. František Jesenko (F. Jesenko) zo Stavoprojektu Prešov a schválený bol až 29. januára 1965 v Košiciach. Celý projekt bol následne potvrdený Radou Východoslovenského Krajského národného výboru (KNV) na zasadnutí 2. júna 1965 uznesením č. 177. Za prítomnosti prvého riaditeľa múzea JUDr. Pavla Krnáča bol 6. októbra 1966 položený základný kameň múzea.[9] JUDr. P. Krnáč zastával svoju funkciu do 16. júla 1970 a od 17. júla 1970 ho na pozícii riaditeľa nahradil PhDr. Ivan Mindoš (I. Mindoš).[10] Od svojho vzniku prevzalo múzeum pod svoju správu celé prírodné duklianske bojisko vrátane Pamätníka 1. ČSAZ v ZSSR pri Vyšnom Komárniku a Pamätníka sovietskej armády vo Svidníku. Oba pamätníky boli uznesením vlády ČSSR č. 251/62 vyhlásené za národnú kultúrnu pamiatku. Okrem rokov 1969 – 1971, keď bolo múzeum riadené Ministerstvom kultúry SR, patrilo od svojho vzniku až do 31. decembra 1990 pod správu KNV v Košiciach.[11] V roku 1969 prešli pod správu múzea aj pamätníky v obci Tokajík, ktoré boli postavené na pamiatku 32 mužov zastrelených nemeckými vojakmi. Súčasne bola v Tokajíku vytvorená pamätná miestnosť s polhrobkou, ktorá bola slávnostne otvorená pre verejnosť na 25. výročie tokajíckej tragédie.[12]

Novovzniknuté múzeum sa vo svojich začiatkoch muselo popasovať s viacerými úlohami. Bolo potrebné začať so zbierkotvornou činnosťou, ako aj s ochranou a starostlivosťou o získané predmety. S nadobúdaním dobových predmetov a listín súviseli aj vedeckovýskumné aktivity, zamerané najmä na dokumentáciu a štúdium KDO. Vedenie múzea potrebovalo zabezpečiť dostatok zamestnancov, či už odborných, administratívnych a iných. Súčasne v prvých rokoch malo zabezpečiť plynulý priebeh výstavby novej budovy, v ktorej by bolo sídlo múzea a expozícia, ako aj výstavbu nových pomníkov, či inštaláciu bojovej techniky v areáli prírodného múzea. Odborní zamestnanci pripravovali rôzne putovné výstavy, uskutočňovali besedy a pod.[13]

V prvých rokoch boli múzeu poskytnuté dočasné priestory, kde sídlila administratívna časť s dočasnými depozitármi a konzervátorskou dielňou. Zamestnanci múzea spravovali aj tzv. Výstavný pavilón nachádzajúci sa v blízkosti Duklianskeho priesmyku. V pavilóne sa nachádzala stála expozícia KDO, ktorá bola v rokoch 1967 a 1968 reinštalo-

1 Zákon č. 206/2009 Z. z. Zákon o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, § 7, bod 8.
2 HOLÍK, P. Zbrane v zbierkach VHÚ – Vojenského historického múzea Piešťany. In: V. JURKOVÁ, ed. *Zbrane a munícia v zbierkach múzeí*. Bratislava – Banská Bystrica: Vojenský historický ústav – Zväz múzeí na Slovensku, 2018, s. 41. ISBN 978-80-89523-52-8.
3 PURDEK, I. a kol. *15 rokov Vojenského historického ústavu 1994 – 2009*. Bratislava: VHÚ Bratislava, 2009, s. 119. ISBN 978-80-970434-7-6.
4 Hodnosť armádneho generála bola L. Svobodovi udelená 1. 8. 1945 so spätnou platnosťou od 12. 5. 1945. Bližšie pozri BYSTRICKÝ, J. Svoboda Ludvík. In: F. CSÉFALVAY a kol. *Vojenské osobnosti Slovenska 1939* – 1945. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2013, s. 231. ISBN 978-80-89523-20-7.
5 PURDEK, odk. 3, s. 119.
6 PURDEK, odk. 3, s. 119.
7 MINDOŠ, I. Pamätné miesta bojových a revolučných tradícií poddukelského kraja. In: I. MINDOŠ a J. RODÁK. *Dukla večne živá 10*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1988, s. 105.
8 PURDEK, odk. 3, s. 119.
9 PURDEK, odk. 3, s. 119.
10 Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1970*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1971, s. 159.
11 PURDEK, odk. 3, s. 119.
12 Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1968*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1969, s. 124 – 125.
13 Dukelské múzeum Svidník. In: *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1967*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1968, s. 110 – 111; Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1968*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1969, s. 124 – 125; Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1969*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1970, s. 115 – 116; Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1970*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1971, s. 159 – 163.

vaná a doplnená o nové exponáty získané v rámci zberateľskej činnosti. Popri množstve úloh dozerali zamestnanci múzea na výstavbu novej budovy vo Svidníku. S jej intenzívnou výstavbou sa začalo po 1. júli 1967 a do konca roka sa využilo 220 000 Kčs z celkového rozpočtu 3 665 000 Kčs. V tom istom roku bola s Výstavníctvom, n. p. Bratislava uzavretá zmluva na vyhotovenie technického scenára expozície v hodnote 2 200 000 Kčs. Technické riešenie expozície financovalo Ministerstvo národnej obrany.[14]

Stavebné práce boli ukončené v roku 1969 a nová budova, ako aj novoinštalovaná expozícia boli slávnostne otvorené 4. októbra 1969 pri príležitosti 25. výročia KDO za účasti ministra národnej obrany generálplukovníka (genplk.) Ing. Martina Dzúra (M. Dzúr). Nasledujúci deň 5. októbra 1969 navštívil múzeum prezident ČSSR arm. gen. L. Svoboda v sprievode ministra národnej obrany ZSSR maršala Andreja Antonoviča Grečka a maršala Kirila Semjinoviča Moskalenka, bývalého veliteľa 38. armády 1. ukrajinského frontu v KDO, a ministrov obrany členských štátov Varšavskej zmluvy.[15]

Na podnet plukovníka (plk.) Ondreja Ondíka, bývalého príslušníka československej tankovej brigády, sa k 25. výročiu bojov v *Údolí smrti* inštalovala v katastri obce Kružlová symbolika *Tanková rota v útoku*, tvorená ôsmimi tankami T-34/85.[16] V celom areáli Duklianskeho bojiska bolo spolu vyinštalovaných 13 tankov T-34/85 a nemecký obrnený transportér Sd.Kfz. 250/1.[17]

O dva roky skôr, na 23. výročie KDO, bola 6. októbra 1967 v bezprostrednej blízkosti slovensko-poľskej štátnej hranice postavená plastika – symbol ženijného vojska na Dukle – *Ruky ženistu*, ktorá stojí v blízkosti miesta pôvodného cintorína padlých príslušníkov 1. ČSAZ v ZSSR.[18] Zároveň vo vzdialenosti približne 150 m od štátnej hranice bol vybudovaný Pomník generála Jaroslava Vedrala-Sázavského (gen. J. Vedral-Sázavský), ktorý na tomto mieste tragicky zahynul 6. októbra 1944.[19]

Pozornosť zamestnancov múzea sa sústreďovala na zveľaďovanie Duklianskeho bojiska, ktorého technické riešenie bolo jednou z hlavných úloh v priebehu 70. a 80. rokov minulého storočia.[20] V roku 1970 sa realizovala výstav-

14 Dukelské múzeum Svidník. In: *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1967*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1968, s. 110 – 111; Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1968*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1969, s. 124 – 125.

15 PURDEK, odk. 3, s. 120.

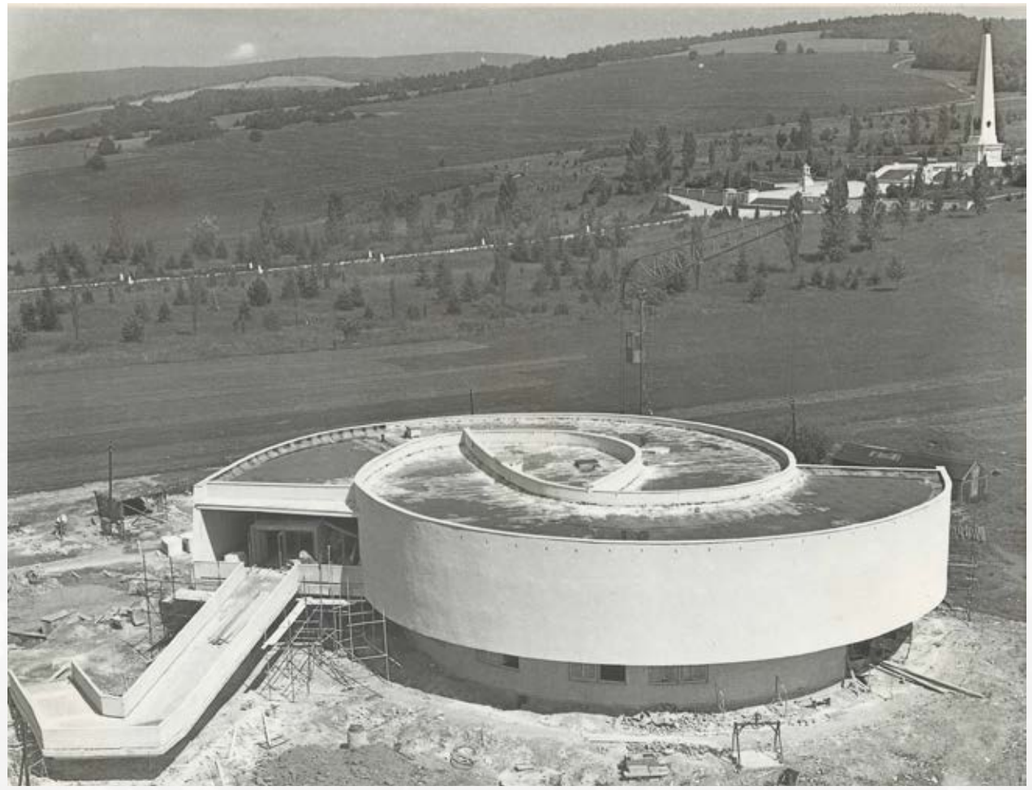
16 PURDEK, odk. 3, s. 120.

17 Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1969*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1970, s. 115. V správe sa uvádza, že v areáli boli inštalované zvyšky Tigra, nemeckého ťažkého tanku Panzerkmapfwagen VI, ktorý sa v rámci KDO nevyužíval. Zvyšky akého tanku boli v údoli inštalované a kde sa nachádzali, resp. čo sa s nimi stalo, žiaľ, nie je známe. V súčasnosti sa nachádza pri rázcestí Svidník – Kapišová na pomníku Taran stredný tank Panzerkampfwagen IV, ktorý bol osadený na betónovom podstavci v roku 1959.

18 Dukelské múzeum Svidník. In: *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1967*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1968, s. 111.

19 VHM PN – Mo SK, DO, f. SD, fasc. Pomník generála Jaroslava Vedrala-Sázavského, Dokument č. 470.

20 Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1967*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1968, s. 110 – 111; Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1968*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1969, s. 124 – 125; Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1969*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1970, s. 115 – 116; Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1970*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1971, s. 159 – 163; Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1971*. 6. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1972, s. 380 – 386; Duklianske múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ-MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1972*. 7. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1973, s. 495 – 504; Duklianske múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1973*. 8. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1974, s. 348 – 356; Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1974*. 9. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1975, s. 374 – 382; Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1975*. 10. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1976, s. 388 – 395; Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1976*. 11. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1977, s. 426 – 433; Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1977*. 12. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1978, s. 466 – 476; Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1978*. 13. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1980, s. 394 – 401; Dukelské múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ a V. SCHNAPPOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1979*. 14. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1980, s. 244 – 248; Dukelské múzeum Svidník. In: Ľ. CHORVÁTOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1980*. 15. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1981, s. 303 – 310; Dukelské múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ, A. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1981*. 16. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1982, s. 365 – 374; Dukelské múzeum Svidník. In: B. PUCHOVSKÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1982*. 17. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1983, s. 371 – 377; Dukelské múzeum vo Svidník. In: B. PUCHOVSKÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1983*. 18. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1984, s. 468 – 476; Dukelské múzeum Svidník. In: B. PUCHOVSKÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1984*. 19. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1985, s. 352 – 358; Duklianske múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ a T. HUSKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1985*. 20. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1986, s. 210 – 213; Dukelské múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ a T. HUSKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1986*. 21. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1987, s. 207 – 210; Dukelské múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ a T. HUSKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1987*. 22. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1988, s. 223 – 226; Dukelské múzeum Svidník. In: B. PUCHOVSKÁ a T. HUSKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí*

Výstavba budovy múzea v 60. rokoch 20. storočia

ba Parku bojovej techniky pri budove múzea. V roku 1974, na 30. výročie KDO, bola verejnosti sprístupnená betónová Vyhliadková veža, ktorá nahradila pôvodnú drevenú vežu. Poskytovala panoramatický pohľad na Dukliansky priesmyk aj na priestor ťažkých bojov z jesene 1944. V areáli Pamätníka 1. ČSAZ v ZSSR sa v roku 1981 inštalovala *Aleja hrdinov Dukly*, ktorá bola slávnostne odhalená v roku 1982 za účasti ministra národnej obrany arm. gen. M. Dzúra. Slávnostného odhalenia sa zúčastnili aj hrdina ZSSR Pavel Alexejevič Kondyra (P. A. Kondyra), ktorého busta sa tam nachádza, a sestra padlého hrdinu 1. ČSAZ v ZSSR počas KDO Rudolfa Jasioka (R. Jasiok). Pri príjazdovej ceste k Vyhliadkovej veži na Dukle na slovensko-poľskej štátnej hranici bol v roku 1984 odhalený pamätník Míľnik *VOLANIE* symbolizujúci vstup československej prieskumnej hliadky na územie Československa. Nachádza sa v blízkosti miesta, kde predvojnovú československo-poľskú hranicu prekročila 6. 10. 1944 v skorých ranných hodinách prieskumná hliadka pod velením čatára (čat.) Vasiľa Nebiljaka. Hliadka vykonávala prieskum pre 2. prápor 1. československej samostatnej brigády.[21]

V roku 1984 zriadili zamestnanci múzea pamätnú izbu v Kalinove a tiež sa múzeu podarilo dokončiť budovu múzea v Tokajíku a k 40. výročiu Tokajíckej tragédie aj slávnostne sprístupniť expozíciu *Fašistické represálie na Východnom Slovensku*.[22] Popri množstve aktivít múzeum spolupracovalo s múzeami v Československu, Poľsku a Ukrajine, pričom úzku spoluprácu nadväzovalo aj s vojenskými útvarmi na východnom Slovensku pri budovaní siení bojových tradícií, do ktorých prispievalo aj zapožičaním svojich zbierkových predmetov. Z putovných výstav mala veľký ohlas výstava *KDO na pomoc SNP*, ktorá bola prezentovaná aj na československých veľvyslanectvách v Budapešti, Viedni, Berlíne a vo Varšave.[23]

V publikačnej činnosti sa múzeum prezentovalo viacerými publikáciami, zameranými najmä na KDO a pamätné miesta s ňou spojené. Pri príležitosti 25. výročia KDO bol vydaný prvý zborník zo série *Dukla večne živá*, ktorý obsahoval najmä spomienky bývalých príslušníkov 1. ČSAZ v ZSSR a v neskorších rokoch aj odborné štúdie zamestnancov múzea a iných prispievateľov. Dovedna bolo vydaných 11 čísel, ktoré vydávalo Východoslovenské nakladateľstvo. Popri zborníku múzeum vydalo aj ďalšie publikácie: *Kalinov*, *Tokajík*, *Bojovali na Dukle* a *Sprievodcu po expozícii Dukelského múzea a pamätných miestach dukelských bojov*, ktorý vyšiel pri príležitosti otvorenia novej

za rok 1989. 24. ročník. Bratislava: Slovenské národné múzeum – Muzeologický ústav v Bratislave, 1990, s. 209 – 212.

21 PURDEK, odk. 3, s. 120.

22 Dukelské múzeum Svidník. In: B. PUCHOVSKÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1984*. 19. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1985, s. 352.

23 PURDEK, odk. 3, s. 120.

Výstavný pavilón v Duklianskom priesmyku, v ktorom sa nachádzala prvá výstava o KDO

časti expozície, spojenej so sprístupnením novoinštalovanej diorámy.[24] Odborné štúdie boli uverejňované v odborných časopisoch či zborníkoch a každoročne boli v dennej tlači publikované články, ktoré mali najmä spropagovať činnosť a expozície múzea.[25] K významným publikáciám patria aj knihy od bývalého zamestnanca Igora Slepcova: *Bojovali na Dukle* (1979) a *Kapitoly zo života hrdinu Rudolfa Jasioka* (2015). V ostatných rokoch sa zamestnanci múzea podieľali na vydaní dvoch kníh *Zo zbierok Vojenského historického múzea I.* a *II.*

Vo výskumnej oblasti sa zamestnanci múzea zaoberali dejinami vojenstva na východnom Slovensku s dôrazom na Brusilovu ofenzívu v Karpatoch na prelome rokov 1914 – 1915 počas prvej svetovej vojny, ale najmä na príčiny, priebeh a dôsledky KDO či partizánsku činnosť počas druhej svetovej vojny. Z politicko-ideologických dôvodov sa výskumná činnosť zameriavala aj na ilegálnu činnosť KSS, osvetovú činnosť v 1. ČSAZ v ZSSR a pod.[26] V súčasnosti sa hlavný dôraz kladie na výskum v oblasti jednotlivých zbierkových predmetov, ktoré sú zaradené do zbierok múzea.

Od 1. februára 1990 nastúpil na pozíciu riaditeľa múzea dlhoročný zamestnanec PaedDr. Jozef Rodák (J. Rodák). Od 1. januára 1991 do 31. decembra 1992 prešlo múzeum pod pôsobnosť VHÚ Praha a po vzniku samostatnej Slovenskej republiky od 1. januára 1993 do 4. mája 1994 pod Hlavnú správu vzdelávania sociálnych a personálnych vecí riaditeľstva Armády SR Trenčín. Aj počas tohto obdobia zastával pozíciu riaditeľa J. Rodák a múzeum bolo oficiálne premenované na Vojenské múzeum Svidník. Od 4. mája 1994 sa Vojenské múzeum Svidník začlenilo ako múzejné oddelenie do štruktúr Vojenského múzea Trenčín.[27] Pôvodný zámer vybudovať sídlo a nové priestory VHM v Trenčíne bol v roku 2000 zamietnutý a rozhodnutím ministra obrany zo dňa 9. apríla 2002 boli určené za nové sídlo riaditeľstva kasárne SNP a časť objektu na letisku v Piešťanoch, ktorý mal slúžiť na expozičné účely. Zavŕšením celého procesu bola od 15. marca 2003 zmena názvu v Registri múzeí a galérií na Vojenské historické múzeum Piešťany, v rámci ktorého pôsobia až do súčasnosti dve múzejné oddelenia v Piešťanoch a už spomínané múzeum vo Svidníku.[28]

24 PURDEK, odk. 3, s. 120.
25 Bližšie pozri *Výročné správy o činnosti Slovenských múzeí*, roky 1967 – 1989.
26 Bližšie pozri *Výročné správy o činnosti Slovenských múzeí*, roky 1967 – 1989.
27 PURDEK, odk. 3, s. 120.
28 JURKOVÁ, V. a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea Piešťany II.* Bratislava: Vojenský historický ústav Bratislava, 2024, s. 21. ISBN 978-80-69060-02-9.

História Centrálnej expozície vo Svidníku

Druhá sála po rekonštrukcii v rokoch 2010 – 2011

Počas existencie múzea bolo v Centrálnej expozícii realizovaných päť expozícií. Prvá (otvorená v roku 1969) sa venovala KDO, pričom v prvých rokoch bola doplňaná novými zbierkovými predmetmi. K jej obmenám prispievali aj pripomienky ideologickej komisie Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska (KSS) a zamestnancov z VHÚ Praha a VHÚ Bratislava.[29] V odporúčaniach z previerky činnosti múzea, ktorú vykonalo Ministerstvo kultúry a VHÚ Praha a VHÚ Bratislava v roku 1972, bolo navrhnuté zmeniť scenár expozície, ktorý by prezentoval nové poznatky o KDO a oslobodzovaní Československa.[30] Nový scenár expozície vypracovali zamestnanci múzea v spolupráci s VHÚ Praha a VHÚ Bratislava, pričom širokej verejnosti bola spolu s novou vyhliadkovou vežou sprístupnená na 30. výročie KDO v roku 1974. Nová expozícia približovala návštevníkom historické dokumenty a predmety z čias KDO, Slovenského národného povstania (SNP), partizánskej činnosti či ilegálnej činnosti KSS. Najväčšou novinkou pre návštevníkov bola vybudovaná dioráma v interiéri múzea, ktorá je symbolikou ťažkých bojov o Dukliansky priesmyk. V rámci nej sa premietal dokumentárny film o KDO a SNP. Architektonické riešenie expozície, rovnako ako v roku 1968, navrhol Ing. arch. L. Kafka a o umelecké stvárnenie sa postaral akad. maliar L. Pavelka. Na vzhľade a realizácii diorámy sa podieľali I. Mindoš (toho času riaditeľ múzea), ktorý vypracoval scenár, obraz zobrazujúci boje o Dukliansky priesmyk vyhotovili akad. maliar Mikuláš Dic a akad. maliarka Jarmila Dicová-Ondrejková a za stvárnenie terénu zodpovedal akad. maliar Andrej Gaj. Celkové architektonické riešenie diorámy navrhol F. Jesenko. Na navrhnutí i realizácii ozvučenia a scénerických efektov sa podieľali Ing. Andrej Koscelánsky, Jozef Lénart a kolektív pracovníkov katedry elektroniky Elektrotechnickej fakulty Slovenskej vysokej školy technickej Bratislava a katedry elektroniky Vysokej školy technickej Košice.[31]

Druhá sála po rekonštrukcii v rokoch 2010 – 2011

V rokoch 1983 – 1985 sa uskutočnila druhá čiastočná reinštalácia expozície, ktorá však nebola zameraná na celé výstavné priestory. Jej hlavným cieľom bola úprava záverečného úseku expozičných priestorov, tematicky zameraných na armády Varšavskej zmluvy, ktorý podľa riadiacich orgánov nebol aktuálny a nezohľadňoval potreby doby. Po novom mali byť jednotlivé armády (do Varšavskej zmluvy patrilo sedem štátov východnej a strednej Európy: ZSSR, Československo, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Bulharsko a Nemecká demokratická republika)

29 Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1971.* 6. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1972, s. 380.
30 Duklianske múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ-MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1972.* 7. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1973, s. 396.
31 MINDOŠ, I. *Sprievodca po expozícii Dukelského múzea a pamätných miestach dukelských bojov.* Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1979, s. 8 – 9.

Otvorenie Centrálnej expozície po rekonštrukcii dňa 3. októbra 2011

odprezentované v samostatných vitrínach. Hlavnou dominantou vitrín mali byť dobové uniformy jednotlivých armád, doplnené o dvojrozmerný a trojrozmerný materiál.[32] V rámci prác vo vstupnom vestibule tu bola umiestnená galéria Hrdinov Sovietskeho zväzu a Hrdinov ČSSR. Všetky zmeny expozície boli realizované k 41. výročiu KDO v roku 1985.[33]

V roku 1996 sa realizovala reinštalácia expozície a otvorenie novej časti s názvom *Dejiny vojenstva na východnom Slovensku v rokoch 1914 – 1945*, ktorá už prezentovala exponáty z obdobia prvej a druhej svetovej vojny, ako aj z medzivojnového a povojnového obdobia, mapujúce dejiny vojenstva na východnom Slovensku.[34]

V rokoch 2010 – 2011 bola zmodernizovaná a reinštalovaná Centrálna expozícia Mo Svidník VHM, ktorá dokumentuje dejiny vojenstva na celom území Slovenska v rokoch 1914 – 1945. Nová expozícia bola slávnostne otvorená pri príležitosti 67. výročia KDO 3. októbra 2011 za prítomnosti ministra obrany SR Ľubomíra Galka.[35]

Podklady libreta pre novú expozíciu začali pripravovať v roku 2009 odborní zamestnanci Mo Svidník VHM Vladimír Hospodár a Adrián Latta. Hotové libreto podpísal 4. mája 2010 riaditeľ VHÚ Bratislava pplk. Mgr. Miloslav Čaplovič PhD. (M. Čaplovič). Do novej expozície sa inštalovalo vyše 580 exponátov. Autormi scenára, textových a obrazových panelov súčasnej expozície sú pplk. M. Čaplovič a doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc. (J. Bystrický). Pri tvorbe scenára novej expozície sa kládol dôraz na prezentáciu poznatkov vojenských historikov viažucich sa na

Pohľad do expozície s názvom Dejiny vojenstva na východnom Slovensku v rokoch 1914 – 1945, pred rekonštrukciou v roku 2010

32 VHM PN – Mo SK, 64-03-001-28-1, Úpravy závěrečného úseku expozice Dukelského muzea ve Svidníku v části věnované tématice Varšavské smlouvy. Technický scénář; VHM PN – Mo SK, 65-3-001-28-2, Technický scénař. Reinstalace závěrečného úseku expozice Dukelského muzea ve Svidníku v části věnované tématice Varšavské smlouvy.
33 Duklianske múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ a T. HUSKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1985*. 20. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1986, s. 210.
34 TOMISKIN, A. Reinštalácia expozície Vojenského historického múzea vo Svidníku. In: *Múzeum*. 2012, roč. 58, č. 2, s. 25. ISSN 0027-5263.
35 TOMISKIN, odk. 34, s. 24.

bojovú činnosť v Karpatoch. Architektonicko-výtvarné riešenie expozície a grafické riešenie textových a obrazových panelov pripravil architektonický ateliér A-typ s.r.o. z Prešova. Reinštalovaná výstavná plocha má svojím tvarom oboch expozičných častí (tvar slzy) podčiarknuť nezmyselnosť vojny a utrpenie ľudí v nej.[36]

Na celkovú modernizáciu a reinštaláciu boli v roku 2010 (na základe uznesenia vlády SR č. 580/2009 k analýze sociálno-ekonomickej situácie okresov Bardejov, Svidník a Stropkov a návrhom na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti) vyčlenené finančné prostriedky vo výške 80 300 eur. Ministerstvo obrany SR vyčlenilo v tom istom roku v rámci rozpočtového opatrenia RO13-00/001-2010/04 na rovnaký účel 121 900 eur. Stavebné práce realizovala firma D stav, s. r. o. od 8. júna do 11. novembra 2010, keď bolo dielo prevzaté od zhotoviteľa na základe kolaudačného rozhodnutia Vojenského stavebného úradu Košice. V rámci stavebných úprav bola rozšírená celková výstavná plocha expozície, vykonala sa obnova stierok, nové vymaľovanie priestorov, ošetrenie vnútorných nosníkov strechy, výmena presklenej steny s výhľadom na Pamätník Sovietskej armády, výstavba novej celosklenenej výstavnej plochy, zabezpečenie výstavnej plochy modernými systémami pasívnej a aktívnej ochrany – poplachový systém narušenia a elektronická požiarna signalizácia. Konečné finančné náklady na modernizáciu a reinštaláciu expozície sa vyšplhali na 203 184,96 eur.[37]

V roku 2022 sa uskutočnili posledné priestorové úpravy v expozícii, ktoré sa týkali výstavnej miestnosti a diorámy. Hlavným cieľom rekonštrukcie týchto priestorov bolo zabezpečiť priestor adekvátnou modernou audiovizuálnou technikou a v prípade diorámy zabezpečiť aj bezbariérový vstup do miestnosti.[38] Boli pridané, resp. obmenené niektoré exponáty, napr. v prvej sále venovanej obdobiu prvej svetovej vojny a medzivojnovému obdobiu bol v roku 2017 pridaný orientačný hraničný stĺp[39] či v roku 2019 inštalovaný 20 mm protilietadlový kanón systému Oerlikon.[40]

Vyhotovenie diorámy v 70. rokoch

Pohľad do expozície s názvom Dejiny vojenstva na východnom Slovensku v rokoch 1914 – 1945

Pohľad do expozície s názvom Dejiny vojenstva na východnom Slovensku v rokoch 1914 – 1945, pred rekonštrukciou v roku 2010

Prestavba Centrálnej expozície múzea v roku 2010

Úpravy expozície

36 TOMISKIN, odk. 34, s. 24 – 26.
37 TOMISKIN, odk. 34, s. 24 – 26.
38 Sprievodná správa ateliérového štúdia Vivat architecture s. r. o. pre Vojenský historický ústav z 04/2022
39 VHÚ. *Aktivity VHÚ spojené so 75. výročím Karpatsko-duklianskej operácie* [online]. Vojenský historický ústav [cit. 01. 02. 2025]. Dostupné na: *https://www.vhu.sk/aktivity-vhu-spojene-so-75-vyrocim-karpatsko-duklianskej-operacie/*
40 VHÚ. Aktivity VHÚ spojené..., odk. 39.

Zbierkový fond Múzejného oddelenia Svidník VHM

VHM Piešťany má v súčasnosti zriadený jeden zbierkový fond, v ktorom sú zaradené všetky zbierkové predmety z jednotlivých zbierok Mo Piešťany VHM a Mo Svidník VHM. Zbierkové predmety sú v zbierkach zatriedené na základe odborných kritérií a v komplexnosti zodpovedajú odbornému zameraniu a profilácii múzea. Zbierkový fond VHM je začlenený pod odbor História – spoločenské vedy a k 31. 12. 2024 je v ňom zaradených 20 793 zbierkových predmetov.[41]

Súčasné prerozdelenie zbierkového fondu bolo nastavené ešte v roku 2006 a nadväzovalo na prerozdelenie z 90. rokov 20. storočia. Pôvodne malo VHM zbierkové predmety prerozdelené do 15 fondov: Letectvo, Technika protivzdušnej obrany a Ťažká bojová technika, Ručné strelné zbrane, Chladné zbrane, Výstrojný materiál, Proviantný materiál, Zdravotnícky materiál, Bojové zástavy, Rady, vyznamenania a medaily, Spojovací materiál, Munícia, Ženijný materiál, Delostrelecká optika a Chemický materiál. Po novom je celý fond VHM rozdelený do 22 múzejných zbierok (pozri Tabuľka zbierok z fondu VHM, s. 15), pričom každé múzejné oddelenie vedie vlastnú Knihu prírastkov.[42]

Každej zbierke vo fonde bola pridelená vlastná signatúra evidenčného čísla a zbierkové predmety evidované v Mo Svidník VHM majú za evidenčným číslom označenie S (napr. CHZ 2 S, SN 1622 S, OP 45 S a pod.). Súčasné rozdelenie zbierok nekorešponduje s rozdelením materiálu v armáde, a to aj z dôvodu rozmanitosti zbierkového fondu. Pri prerozdelení celého fondu sa hľadal systém, ktorý by zohľadnil všetky osobitosti (druhová, typová a obsahová štruktúra) jednotlivých zbierkových predmetov, a teda by bol uplatniteľný na každý zbierkový predmet. V prvom rade sa prihliadalo na to, či daný predmet je zbraňou a o aký druh zbrane ide. Takýmto spôsobom sa zatriedili zbierkové predmety do zbierok Automatické zbrane, Chladné zbrane, Pištole a revolvery, Pušky, karabíny a ručné protitankové zbrane alebo Delostrelecký materiál. Pri veľkorozmernej technike sa určovalo, o aký druh techniky ide, preto boli predmety zatriedené do zbierok Letecká technika a Technika PVO (Protivzdušnej obrany) . Pri dopravných prostriedkoch sa zohľadňoval typ podvozku vozidla, či išlo o kolesový podvozok, pásový alebo kolopásový podvozok a na základe toho boli rozdelené do zbierok Automobilová technika a Tanky a obrnená technika. Ostatné zbierkové predmety boli zatriedené do zbierok podľa druhového určenia, napr. do zbierok Zdravotnícky materiál, Strelivo a náloživa a pod. V roku 2006 boli vytvorené dve nové zbierky: Rôzny múzejný materiál, kam boli zaradené predmety viažuce sa k vojenským dejinám, ktoré však svojimi vlastnosťami, druhovým, typovým či obsahovým charakterom nemôžu byť zatriedené v iných zbierkach, a Písomnosti – rôzna dokumentácia, listiny, mapy a pod.[43]

Všetky zbierkové predmety v Mo Svidník VHM sú rozdelené do 21 zbierok, čo je o zbierku menej ako v Mo Piešťany. Vo Svidníku totiž nie je vedená zbierka č. VIII – Technika PVO, nakoľko zbierkový fond vo Svidníku neobsahuje žiadne systémy alebo časti protivzdušnej obrany. Všetkých 21 zbierok je uložených v štyroch depozitároch, ktoré sa nachádzajú v budove múzea vo Svidníku. K 31. 12. 2024 je v Knihách prírastkov Mo Svidník VHM evidovaných 10 685 zbierkových predmetov.[44]

Zbierkotvorná činnosť v Mo Svidník VHM sa uskutočňuje od roku 1965. V rokoch 1965 – 1966 sa získavali prvé predmety do zbierkového fondu, pričom prvá kniha prírastkov je až z roku 1967.[45] Vtedajšia akvizičná činnosť zodpovedala profilácii Dukelského múzea, ktorá bola zameraná na bojovú činnosť naviazanú na región pod Duklou.

Predmety boli nadobúdané vlastnou výskumnou činnosťou priamo v teréne Duklianskeho bojiska, a to aj na poľskom území. Počas lektorských sprievodov v expozíciách múzea sa často podarilo získať kontakty na účastníkov KDO a bojov v druhej svetovej vojne a priamo od nich potom zamestnanci múzea získavali nielen cenné informácie o priebehu bojov KDO a pri oslobodzovaní Československa, ale aj hodnotné a v niektorých prípadoch naozaj vzácne predmety,[46] ako napr. Zlatá hviezda hrdinu ČSSR udelená in memoriam kpt. Rudolfovi Jasiokovi, ktorá bola prijatá do zbierkového fondu múzea v roku 1981. Popri vlastnej výskumnej činnosti múzeum získavalo zbierkové predmety kúpou, darom, respektíve prevodom vlastníctva z vojenských útvarov či iných štátnych a múzejných inštitúcií.[47] Medzi prvými prijatými predmetmi boli exponáty z výstavy *Cestou bojovej slávy*, inštalovanej vo veľkej zasadačke ONV vo Svidníku k 15. výročiu KDO, ktorú pripravilo Múzeum československej armády v spolupráci s VHÚ Praha.[48] Časť predmetov bola získaná od zahraničných múzeí zo Sovietskeho zväzu, Poľskej ľudovej republiky, Nemeckej demokratickej republiky, Maďarska a Rumunska, od ktorých sa prijali najmä uniformy, fotodokumentácia, bojové zástavy a vyznamenania.[49]

41 *Základné informácie o VHM* [online]. Vojenský historický ústav [cit. 01. 02. 2025]. Dostupné na: https://www.vhu.sk/zakladne-informacie-o-vhm/
42 JURKOVÁ, odk. 28, s. 21.
43 HOLÍK, odk. 2, s. 43 – 44.
44 *Múzejné oddelenie Svidník* [online]. Vojenský historický ústav [cit. 01. 02. 2025]. Dostupné na: https://www.vhu.sk/muzejne-oddelenie-svidnik/. Na webovej stránke je uvedené, že Múzejné oddelenie Svidník má fond rozdelený do 22 zbierok, pričom, ako sme uvádzali v texte, vo Svidníku nie je vedená zbierka PVO. Z tohto dôvodu sú všetky predmety prerozdelené do 21 zbierok.
45 Kniha prírastkov Dukelského múzea vo Svidníku, č. p. VHM9/2 (1967 – 1977)
46 Bližšie pozri *Výročné správy o činnosti Slovenských múzeí*, roky 1967 – 1989.
47 Vojenské historické múzeum Piešťany (VHM PN) – Múzejné oddelenie Svidník (Mo SK), Dokumentačné oddelenie (DO), Knihy prírastkov (KP) VHM PN – Mo SK: KP č. VHM-9/2 za roky 1967 – 1977; KP č. VHM-9/3 za roky 1977 – 2011; KP č. VHM-15/2-21 za rok 2012; KP č. VHM-15/2-22 za rok 2013; KP č. VHM-15/2-23 za rok 2014; KP č. VHM-15-2/25 za rok 2015; KP č. VHM-15-2/24 za rok 2016; KP č. VHM-15-2/26 za rok 2017; KP č. VHM-15/2-27 za rok 2018; KP č. VHM-15/2-28 za rok 2019; KP č. VHM-15/2-29 za rok 2020; KP č. VHM-15/2-30 za rok 2021; KP č. VHM-15/2-31 za rok 2022; KP č. VHM-15/2-32 za rok 2023; KP č. VHM-15/2-33 za rok 2024;
48 MINDOŠ, odk. 31, s. 7 – 8.
49 MINDOŠ, I. Muzeálna dokumentácia Východokarpatskej operácie. In: *Dukla 35. Zborník referátov z celokrajskej ideologickej konferencie k 35. výročiu Karpatsko-dukelskej operácie.* Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, n. p., 1981, s. 58.

Počet nadobudnutých predmetov sa z roka na rok menil. Avšak kým do roku 1989 bolo každoročne prijatých niekoľko stoviek predmetov, od roku 1990 tento počet klesal, pričom v rokoch 1990 a 1994 bolo prijatých len niečo viac ako 100 predmetov. Od roku 2000 počet novonadobudnutých zbierkových predmetov kolísal, ale ani raz nepresiahol hranicu 100 kusov.[50]

V posledných rokoch je múzeum vo Svidníku aktívne aj na poli vojenskej archeológie. V spolupráci s Krajskými pamiatkovými úradmi v Banskej Bystrici a Prešove uskutočnilo obhliadky a výskum štyroch lokalít: dve lokality vo Výcvikovom centre Lešť, jednu lokalitu v katastri obce Rokytovce (okres Medzilaborce) a jednu lokalitu v katastri obce Nižná Pisaná (okres Svidník). Na Lešti boli nájdené torzá dvoch nemeckých vozíkov k 10,5 cm húfnici leFH-18 (10,5 cm leichte Feldhaubitze 18).[51] Pri Rokytovciach boli nájdené časti trosiek neznámeho lietadla, ktoré tu spadlo počas druhej svetovej vojny.[52] Zaujímavou sa ukázala lokalita pri Nižnej Pisanej, kde sa našli ostatky pravdepodobne sovietskeho vojaka. Z tejto lokality boli tiež prijaté rôzne kovové časti výstroja a torzá vybuchnutej munície.[53]

Z iniciatívy zamestnancov Mo Svidník VHM uskutočnil VHÚ Bratislava v roku 2023 pri obci Brusnica (okres Stropkov) archeologický výskum pod vedením archeológa Podtatranského múzea v Poprade Mgr. Tomáša Baburu v mieste pádu sovietskeho lietadla Jak-1B s pilotom gardovým poručíkom (gar. por.) Michailom Vasiljevičom Vodolažským. Cieľom bolo ozrejmiť a potvrdiť archívny výskum a súčasne získať autentický trojrozmerný materiál dokumentujúci tragickú udalosť z 21. septembra 1944.

Predmety získané archeologickým výskumom sú cenným dokladom bojovej činnosti na území Slovenska počas druhej svetovej vojny. Ich odborným vyzdvihnutím z miesta nálezu sa zachovali cenné informácie, ktoré chýbajú pri zbierkových predmetoch nadobudnutých v minulosti, najmä pri nálezoch získaných darom, kúpou od konkrétnej osoby alebo vlastným zberom.

Tabuľka zbierok z fondu VHM

Číslo a názov zbierky	**Typológia**
Zbierka č. I – Chladné zbrane	Bodáky, tesáky, dýky, kordíky, meče, šable, kordy, paloše, jatagany, kindžale, kuše, cepy, halapartne, šípy...
Zbierka č. II – Pištole a revolvery	Pištole, revolvery, signálne pištole...
Zbierka č. III – Pušky, karabíny a ručné protitankové zbrane	Pušky, karabíny, protitankové pušky, vzduchovky, malokalibrovky, vetromerné pušky, pancierovky, tarasnice, granátomety...
Zbierka č. IV – Automatické zbrane	Samopaly, guľomety, letecké guľomety...
Zbierka č. V – Delostrelecký materiál	Kanóny, húfnice, letecké kanóny, mínomety, raketomety...
Zbierka č. VI – Tanky a obrnená technika	Tanky, obrnené transportéry – pásové a kolopásové, BVP...
Zbierka č. VII – Letecká technika	Lietadlá, letúne, vrtuľník, vetrone, balóny, vzducholode...
Zbierka č. VIII – Technika PVO	Systémy PVO, odpaľovacie zariadenia, lokátory ako celky...
Zbierka č. IX – Strelivo a náloživa	Munícia, nábojnice, náboje, míny, strely, bomby, rakety, nálože, šrapnely, ručné granáty...
Zbierka č. X – Spojovací materiál	Rádiostanice, rádioprijímače, vysielače, ďalekopisy, telefónne aparáty, telegrafné zariadenia...
Zbierka č. XI – Chemický materiál	Ochranné masky a filtre, dozimetre, chemické pláštenky, odmorovacie prístroje a zariadenia, vzorkovnice bojových chemických látok...
Zbierka č. XII – Ženijný materiál	Mínohľadačky, odmínovacie súpravy, potápačské súpravy, člny, poľné lopatky, vyrážacie tŕne, bodce...
Zbierka č. XIII – Automobilová technika	Vozidlá (jednostopové, dvojstopové), automobily, motocykle...
Zbierka č. XIV – Výstrojný materiál	Rovnošaty, doplnky k rovnošatám, obuv, čiapky, prilby...
Zbierka č. XV – Rady, vyznamenania a medaily	Rady, vyznamenania, medaily, odznaky, plakety, rozlišovacie znaky, dekréty udelení...
Zbierka č. XVI – Bojové zástavy, štandardy, vlajky	Zástavy, štandardy, vlajky, kmeňové knihy, stuhy, radové knižky, dekréty o udelení...
Zbierka č. XVII – Obrazy a plastiky	Obrazy, plastiky, busty, súsošia...
Zbierka č. XVIII – Proviantný materiál	Poľné kuchyne, riady, príbory, obedáre...
Zbierka č. XIX – Rôzny múzejný materiál	Bankovky, mince, platidlá, filmy, upomienkové predmety...
Zbierka č. XX – Optický materiál	Zameriavače, ďalekohľady, puškohľady, fotoaparáty, kompasy, hodiny...
Zbierka č. XXI – Zdravotnícky materiál	Nosidlá, obväzový materiál, lekárske vybavenie...
Zbierka č. XXII – Písomnosti	Dokumenty, knihy, predpisy, časopisy, noviny, listy, poľná korešpondencia, mapy...

50 Knihy prírastkov, odk. 47.
51 VHÚ. *Unikátny nález na Lešti* [online]. Vojenský historický ústav [cit. 01. 02. 2025]. Dostupné na: https://www.vhu.sk/unikatny-nalez-na-lesti/
52 JUSKO, J. a D. TATARKA. *Rokytovce. Trosky lietadla z 2. svetovej vojny.* Dokumentácia archeologického nálezu v Rokytovciach. Prešov: Pamiatkový úrad SR, 08/2023.
53 JUSKO, J. *Nižná Pisaná. Ostatky neznámeho vojaka z 2. svetovej vojny.* Dokumentácia archeologického nálezu v roku 2023. Prešov: Pamiatkový úrad SR, 01/2024.

Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945

Súčasná expozícia je rozdelená na dva tematické okruhy. Prvá časť expozície, ktorej scenár vytvoril plk. M. Čaplovič, sa venuje vojenským dejinám Slovenska v období prvej svetovej vojny a medzivojnového Československa (1914 – 1939) v rámci týchto tematických okruhov:

- Východné Slovensko v predvečer prvej svetovej vojny,
- Vypuknutie „Veľkej vojny“,
- Boje v Karpatoch 1914 – 1915,
- Zahraničný odboj a česko-slovenské légie,
- Vznik Československa,
- Vojenské obsadzovanie Slovenska,
- Boje o Slovensko 1919,
- Budovanie československej brannej moci a región východného Slovenska,
- Prípravy na obranu Československa,
- Osudový rok 1938,
- Všeobecná mobilizácia československej brannej moci.

Druhá časť expozície, ktorej scenár vytvoril J. Bystrický, je zameraná na vojenské dejiny Slovenska v období druhej svetovej vojny (1939 – 1945), ktoré približuje v týchto tematických okruhoch:

- Rozbitie Československej republiky,
- Vznik Slovenskej republiky a jej armády,
- Agresia maďarských vojsk (Malá vojna),
- Po boku nacistického Nemecka,
- Slovenská armáda v ťažení proti Poľsku,
- Slovenská armáda na východnom fronte,
- Slováci v československom zahraničnom vojenskom odboji,
- Východoslovenská armáda,
- Partizánske hnutie,
- Slovenské národné povstanie,
- Východokarpatská operácia,
- Bojová činnosť na území Slovenska v novembri a decembri 1944,
- Západokarpatská operácia.

Textové časti expozície s dobovými fotografiami sú doplnené dobovými trojrozmernými exponátmi, rôznymi militáriami od výstroja cez chladné, palné zbrane, vyznamenania a rády až po torzá munície príslušníkov cisárskej a kráľovskej armády, československého zahraničného vojska v prvej svetovej vojne, československej brannej moci, slovenskej armády, nemeckého Wehrmachtu, Červenej armády či 1. ČSAZ v ZSSR. Multimediálne dotykové obrazovky poskytujú informácie o VHÚ Bratislava, jeho poslaní a úlohách, ktoré plnia jednotlivé organizačné zložky. Texty v slovenskom a anglickom jazyku sú doplnené o fotografie, zdigitalizované archívne dokumenty Vojenského historického archívu v Bratislave (VHA) a zbierkové predmety oboch múzejných oddelení VHM Piešťany. Celkový dojem z expozície umocňujú premietané dokumentárne filmy, ako napr. *Boje o Slovensko 1918 – 1919*, *Karpatsko-duklianska operácia*, *1. československý armádny zbor*, *2. svetová vojna* a iné.[54]

Foyer (vstupná hala)

Návštevník vstupuje do Centrálnej expozície cez foyer (čítaj foajé), ktorý okamžite upúta vystavenou vojenskou technikou po oboch stranách vstupných dverí. Na pravej strane sa nachádza 120 mm sovietsky plukový mínomet vzor 1938 a na ľavej strane je 120 mm nemecký mínomet 42 s kolesňou.

Pri vstupe je umiestnený aj interaktívny informačný kiosk. V celej expozícii sú nainštalované dva takéto informačné pulty (jeden vo vstupnej hale a druhý v druhej sále), ktoré poskytujú prehľadné informácie o celej expozícii: *„Vojenský historický ústav vytvoril portál virtuálneho múzea s prezentačnou a výchovno-vzdelávacou funkciou, interaktívnou PC technikou zabezpečujúcou sumárne opisy múzejných predmetov vystavovaných v expozícii.“*[55]

Stena oproti vstupným dverám je venovaná znázorneniu Cesty 1. ČSAZ v ZSSR z ruského Buzuluku cez Ukrajinu, Poľsko, Slovensko až do Prahy v máji 1945. Dominantným umeleckým prvkom tejto časti je sochárske dielo s názvom *Vojak s prilbou* od slovenského akademického sochára Ladislava Majerského (L. Majerský), ktoré symbolizuje smútok vojaka nad stratou spolubojovníkov.

Súčasťou foyer je aj Galéria Hrdinov Sovietskeho zväzu a Hrdinov ČSSR, vytvorená pri príležitosti 41. výročia KDO v roku 1985. Galériu tvorí 27 pamätných tabúľ s menami nositeľov najvyšších vojenských vyznamenaní:

- staršina Michail Petrovič Kolesnikov, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- nadporučík Fjodor Jakovlevič Spachov, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- poručík Alexander Michajlovič Pikalov, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- nadporučík Anatolij Grigorievič Ačkasov, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- starší seržant Michail Karpovič Volkov, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- nadporučík Sergej Demjanovič Karickij, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- kapitán František Vrána, Hrdina ČSSR,
- podporučík Anatolij Ivanovič Rajkov, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- štábny kapitán Josef Buršík, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- mladší seržant Ivan Vasiljevič Babin, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- generálmajor Antonín Sochor, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- generálplukovník Kiril Semjonovič Moskalenko, dvojnásobný Hrdina Sovietskeho zväzu a Hrdina ČSSR,
- armádny generál Ludvík Svoboda, trojnásobný Hrdina ČSSR a Hrdina Sovietskeho zväzu,
- maršal Sovietskeho zväzu Ivan Stepanovič Konev, dvojnásobný Hrdina Sovietskeho zväzu a Hrdina ČSSR,
- armádny generál Karel Klapálek, Hrdina ČSSR,
- armádny generál Ivan Jefimovič Petrov, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- generálmajor Richard Tesařík, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- maršal Sovietskeho zväzu Andrej Antonovič Grečko, dvojnásobný Hrdina Sovietskeho zväzu a Hrdina ČSSR,
- kapitán Vendelín Opatrný, Hrdina ČSSR,
- seržant Pavel Andrejevič Kondyra, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- kapitán Rudolf Jasiok, Hrdina ČSSR,
- poručík Nikolaj Demjanovič Fursov, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- nadporučík Jozef Kholl, Hrdina ČSSR,
- starší seržant Vasilij Nikolajevič Ljevuškin, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- starší seržant Konstantin Grigorievič Trebač, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- podporučík Jakov Filipovič Garkuša, Hrdina Sovietskeho zväzu,
- poručík Alexander Ivanovič Semjonov, Hrdina Sovietskeho zväzu.

54 BLAHUT, M. *Príručka lektora VHM Piešťany – Múzejné oddelenie Svidník*. Vojenský historický ústav – Vojenské historické múzeum Piešťany, 2018, s. 8 – 9.

55 ŠUMICHRAST, P. (vedúci autorského kolektívu). Pôsobnosť a úlohy odborných zložiek vojenského historického ústavu. In: *Bulletin č. 7. Vojenský historický ústav. Bull-15-7*. Trenčín: Úrad logistického zabezpečenia Ozbrojených síl Slovenskej republiky, 2017, s. 30 – 31.

Katalóg exponátov vo vstupnej hale

Zbierka č. V – Delostrelecký materiál

Autor textov: Mgr. Gabriel Blaško

120 mm plukový mínomet vzor 1938

Sovietsky 120 mm plukový mínomet vzor 1938 bol osobitným druhom delostreleckej zbrane, nabíjanej ústím hlavne, ktorá sa používala ako podporná a sprievodná zbraň pechoty Červenej armády. Tento typ 120 mm mínometu bol zostrojený konštrukčnou kanceláriou pod vedením Borisa Ivanoviča Šavyrina v roku 1938. 120 mm mínomety vz. 1938 používali aj československé vojenské jednotky v ZSSR, resp. príslušníci 1. ČSAZ v ZSSR. Hlavné časti mínometu boli hlaveň, kruhové ložisko, podstavec (dvojnožka) a mieridlá. Zbraň sa prepravovala na jednoosovom dvojkolesovom prívese („kolesne“) za ľahkým nákladným automobilom, resp. konským záprahom. Mierič nastavoval hlaveň mínometu do príslušného smeru streľby pomocou jednoduchého zameriavača a vojaci poverení nabíjaním zasúvali mínometné strely ústím do hlavne. Rozmerné kruhové oporné ložisko mínometu dovoľovala rýchle zmeny odmeru bez zvyčajnej nutnosti vykopávania a navádzania hlavne do nového smeru paľby. Príprava zbrane do bojovej akcie alebo k preprave bola pomerne rýchla a nenáročná.

Opisovaný mínomet bol podľa značenia vyrazeného na zbrani vyrobený v roku 1945. Niekdajšie Dukelské múzeum vo Svidníku ho získalo prevodom z Vojenského opravárenského závodu Moldava nad Bodvou a do jeho zbierok bola zbraň oficiálne prijatá v roku 1981.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . .120 mm
Dĺžka hlavne: . . . . . .1862 mm
Dĺžka vývrtu: . . . . . .1536 mm
Hmotnosť v bojovej polohe: . . . . . .280 kg
Hmotnosť v dopravnej polohe: . . . . . .500 kg
Maximálny dostrel: . . . . . .cca 5700 m
Rýchlosť streľby: . . . . . .12 – 15 výstrelov za minútu
Obsluha: . . . . . .5 osôb
Odmer: 8
Námer: . . . . . .+ 85 °
Druh munície (hmotnosť strely): . . . . . .trieštivo-trhavá mínometná strela (15,9 kg)
Počiatočná rýchlosť: . . . . . .275 m/s

120 mm nemecký mínomet 42 s kolesňou

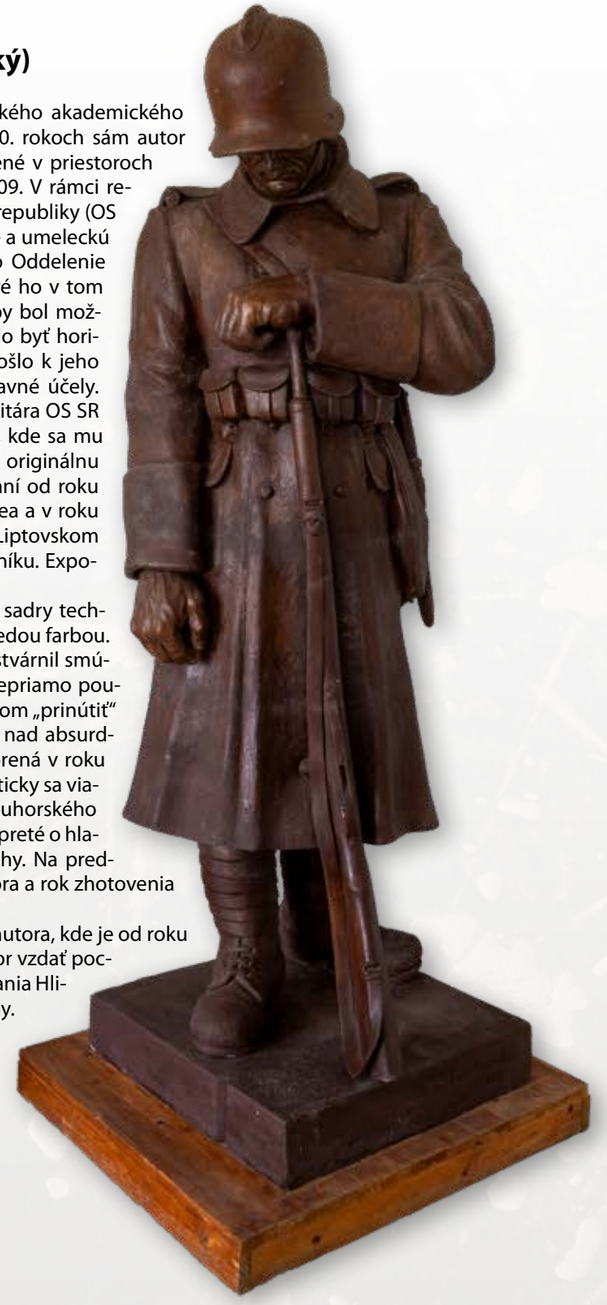
Na Nemcov urobila palebná sila sovietskeho mínometu taký dojem, že systematicky využívali koristné 120 mm mínomety vzor 1938, ktoré označovali 12 cm Granatwerfer 378 (r). Nemecko nakoniec začalo rozvíjať výrobu vlastných mínometov, resp. výrobu kópií podľa sovietskej predlohy. Takýto mínomet dostal názov 12 cm Granatwerfer 42 (12cm GrW42). Na východnom fronte tak identické 120 mm mínomety používali obe bojujúce strany. Zbraň sa prepravovala na jednoosovom dvojkolesovom prívese („kolesne“). Koristný nemecký 120 mm mínomet 42 bol v máji roku 1945 zaradený aj do výzbroje československej armády ako 120 mm mínomet vzor 42 N.

Mínomet vo foyeri bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku oficiálne prijatý v roku 1969 prevodom z Vojenského útvaru 5728 Olomouc. Na mínomete sa nachádza značka výrobcu „cyp“, ktorá predstavuje Stahlwerk Risch KG (eh. Eisen- u. Stahlwerk Klettenberg GmbH), Bergisch-Gladbach, bei Köln (NW). Kolesňa k mínometu bola do zbierok múzea prijatá ako súčasť 120 mm nemeckého mínometu 42 s evidenčným číslom DM 32 S v roku 1982 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. Kolesňa má číslo 8653. V roku 2020 bol na predmetnom mínomete a kolesni vytvorený nový ochranný konzervačný a kamuflážny náter v nemeckom odtieni Dunkelgelb.

Zbierka č. XVII – Obrazy a plastiky

Autorka textu: Mgr. Lenka Vrabľová

Socha: *Vojak s prilbou* (akademický sochár Ladislav Majerský)

Sochárske dielo s názvom *Vojak s prilbou* od slovenského akademického sochára L. Majerského venoval pri rušení ateliéru v 90. rokoch sám autor do Armádneho výtvarného štúdia, kde bolo umiestnené v priestoroch Hurbanových kasární v Bratislave v rokoch 1997 – 2009. V rámci reorganizačných zmien v Ozbrojených silách Slovenskej republiky (OS SR) v roku 2009 bolo Armádne výtvarné štúdio zrušené a umeleckú zbierku autora vrátane sochy *Vojak s prilbou* prevzalo Oddelenie metodiky výchovy a kultúry Personálneho úradu, ktoré ho v tom istom roku redislokovalo do Liptovského Mikuláša. Aby bol možný prevoz tohto diela do Liptovského Mikuláša, muselo byť horizontálne rozrezané na štyri časti. Týmto spôsobom došlo k jeho znehodnoteniu a nebolo ho možné využívať na výstavné účely. Na základe týchto skutočností bolo prevezené z depozitára OS SR v Liptovskom Mikuláši do priestorov Mo Svidník VHM, kde sa mu Mgr. art. Peter Valach snažil reštaurovaním prinavrátiť originálnu pôvodnú podobu. Socha tak mohla byť po reštaurovaní od roku 2012 vypožičaná na výstavné účely v priestoroch múzea a v roku 2014 bola prevodom z Personálneho úradu OS SR v Liptovskom Mikuláši získaná do zbierkového fondu múzea vo Svidníku. Exponát je aktuálne umiestnený vo foyeri.

Predstavovaný zbierkový predmet je zhotovený zo sadry technikou odlievania a patinovania, povrch má ošetrený hnedou farbou. Ide o pietne dielo, v ktorom autor umeleckou formou stvárnil smútok vojaka nad stratou svojich spolubojovníkov, čím nepriamo poukázal na hrôzy a dopady prvej svetovej vojny, s úmyslom „prinútiť“ súčasného človeka aspoň chvíľu postáť a zamyslieť sa nad absurdnosťou vojen vo všeobecnosti. Daná socha bola vytvorená v roku 1931 ako model pre neskoršie odliatie do bronzu. Tematicky sa viaže k obdobiu prvej svetovej vojny, zobrazuje rakúsko-uhorského vojaka so sklonenou hlavou. Postava má ľavé zápästie opreté o hlaveň pušky, ktorej pažba je položená na podstavci sochy. Na predmetnom štvorcovom podstavci, je uvedené meno autora a rok zhotovenia diela: *Lad. Majerský, 1931*.

Bronzový originál sochy sa nachádza v rodnej obci autora, kde je od roku 1931 súčasťou obecného pamätníka, ktorým chcel autor vzdať poctu obetiam prvej svetovej vojny, v ktorej bojovali aj občania Hliníka nad Hronom, menovite uvedení na podstavci sochy.

Základné parametre:

Výška sochy: . . . . . .305 cm

Prvá svetová vojna a medzivojnové obdobie (1914 – 1939)

Po získaní základných informácií vo foyeri sa návštevníci plynule presúvajú do prvej sály, v ktorej je prezentovaná vojenská minulosť Slovenska spätá s obdobím prvej svetovej vojny a medzivojnového obdobia. Okamžite po vstupe si na dotykovej obrazovke môžu pozrieť dokumentárny film, v ktorom je modernou animačnou technikou odprezentovaných jedenásť zaujímavých veľkorozmerných exponátov od bombardovacieho lietadla Caproni Ca 33 cez vojenskú techniku z obdobia druhej svetovej vojny (stredný tank T-34/85, gardový mínomet BM-13-16) až po súčasnosť.[56]

Východné Slovensko v predvečer prvej svetovej vojny

Slovensko bolo na začiatku 20. storočia súčasťou Rakúsko-Uhorska, ktoré predstavovalo konštitučnú dualistickú monarchiu s mnohonárodnostným zložením. Monarchia bola rozdelená na rakúsku a uhorskú časť, ktoré od seba delili Karpaty. Karpatské pohorie predstavovalo prirodzenú hranicu medzi tzv. Predlitavskom (rakúska časť monarchie) a Zalitavskom (uhorská časť monarchie), pričom na prechod pohorím slúžili priesmyky, ktoré tak nadobudli geopolitickú dôležitosť. Aj z tohto dôvodu sa v lokalitách Duklianskeho a Lupkovského priesmyku uskutočnilo v roku 1911 veľké vojenské cvičenie rakúsko-uhorskej armády pod velením následníka trónu arcivojvodu Františka Ferdinanda d´Este, ktorý počas neho navštívil aj Svidník a Stropkov.[57]

Vypuknutie „Veľkej vojny“

Po atentáte na Františka Ferdinanda d´Este v Sarajeve sa v lete 1914 situácia v Európe skomplikovala, až celé dianie vyústilo do vypuknutia prvej svetovej vojny, dovtedy najväčšieho vojenského konfliktu v dejinách, ktorý sa v tej dobe nazýval aj „Veľká vojna“. Do vojny sa, či už priamo, alebo nepriamo, zapojilo 30 štátov s viac ako 1,5 miliardou obyvateľstva. Proti sebe stáli dva bloky: Ústredné mocnosti (Nemecko a Rakúsko-Uhorsko) so spojencami a Dohoda (Anglicko, Francúzsko a Rusko) so spojencami.

Zo Slovenska vstúpilo do rakúsko-uhorskej armády okolo 400 000 mužov, pričom straty za celú vojny boli 69 000 padlých a vyše 61 000 trvalo zmrzačených Slovákov.[58]

Boje v Karpatoch 1914 – 1915

Boje „Veľkej vojny“ zasiahli aj severovýchodnú časť územia Slovenska. Od novembra 1914 do mája 1915 sa v okresoch Bardejov, Svidník, Stropkov, Medzilaborce, Humenné a Snina uskutočnili ťažké boje medzi 8. ruskou armádou generála Alexeja Alexejeviča Brusilova (A. Brusilova) a 3. rakúsko-uhorskou armádou generála Svetozára Borojeviča von Bojnu (S. Borojeviča). Cieľom ruskej armády bolo prebiť sa do centra monarchie a vyradiť tak Rakúsko-Uhorsko z ďalších bojov. Rakúsko-uhorská armáda nápor vydržala a vytvorila tak priestor pre sústredenie vlastných a nemeckých záloh. V máji 1915 uskutočnili Nemci prielomovú akciu pri Gorliciach (Poľsko), ktorou boli ruské jednotky vytlačené z takmer celej Haliče a Bukoviny.[59]

Text informačných tabúľ popisujúci udalosti vypuknutia prvej svetovej vojny a jej priebehu na našom území je doplnený dobovými fotografiami Františka Ferdinanda d´Este, generála A. Brusilova a generála S. Borojeviča, ako aj fotografiami z lokalít severovýchodného Slovenska: Zborova, Krásneho Brodu, Humenného Medzilaboriec a pod.

Z dobových predmetov zaujme uprostred expozície na drevenom podstavci 7,62 mm ťažký guľomet Maxim vzor 1910, používaný ruskou a neskôr aj sovietskou armádou. Vo veľkej presklenej vitríne návštevníkov ako prvá upúta poľná kaplnka 9. honvédskeho pešieho pluku košického, vedľa ktorej sa nachádza blúza „Hulánka“ zo služobnej uniformy Domobraneckého hulánskeho regimentu v hodnosti Kadet Šikovateľ. Na nasledujúcej polfiguríne je prezentovaná rovnošata príslušníka prešovského 67. pešieho pluku rakúsko-uhorskej armády spolu s 8 mm rakúsko-uhorskou pechotnou puškou Mannlicher model M1895. Z dobovej výzbroje je zaujímavý aj 8 mm rakúsko-uhorský ťažký guľomet Schwarzlose model M7/12, pri ktorom je aj torzo 7,62 mm ťažkého guľometu Maxim vzor 1910. Z ruskej výzbroje sa vo veľkej vitríne nachádzajú ruská dragúnska šabľa („šaška“) vzor 1881 a vzor 1881/1909.

Zahraničný odboj a česko-slovenské légie

Česi a Slováci vnímali vypuknutie vojny negatívne. V zahraničí sa sformoval odboj prezentovaný Československou národnou radou v Paríži (ČSNR), ktorej hlavným cieľom bolo odtrhnutie sa od Rakúsko-Uhorska a vytvorenie spoločného štátu oboch národov. Vedúci predstavitelia odboja Tomáš Garrique Masaryk, Milan Rastislav Štefánik a Edvard Beneš vynakladali veľké úsilie na presvedčenie Dohodových politikov o správnosti vytvorenia nového štátu v strednej Európe.[60] Agitačné a diplomatické úsilie československého odboja samo o sebe nepostačovalo, preto sa ČSNR zamerala na budovanie česko-slovenského dobrovoľníckeho vojska – československých légií, ktoré mali bojovať na frontoch svetovej vojny po boku vojsk Dohody za národnú slobodu. Československé légie vznikali od roku 1914 vo Francúzsku, Rusku a Taliansku. Do roku 1920 do nich vstúpilo 100 000 Čechov a Slovákov, z ktorých padlo 5100 príslušníkov.[61]

Dňa 31. augusta 1914 bola v rámci Cudzineckej légie sformovaná rota Nazdar bojujúca do leta 1918 v rámci Marockej divízie. Na základe zmluvy medzi Francúzskom a ČSNR bola 22. júna 1918 sformovaná Československá brigáda, ktorá sa reorganizovala 3. decembra 1918 na 5. československú streleckú divíziu s 9957 vojakov, z čoho bolo 1591 Slovákov. Ako posledné sa začali formovať československé jednotky v Taliansku, po uzavretí zmluvy 21. apríla 1918 medzi tamojšou vládou a ČSNR. Vo Foligne vznikla 1. československá divízia, ktorá bojovala v priestore medzi Gardským jazerom a riekou Adiža na severe Talianska v auguste a septembri 1918. Po ukončení bojov prešla divízia do Padova, kde sa 17. novembra transformovala na Československý armádny zbor v Taliansku s 19 476 vojakmi, z toho bolo 591 Slovákov. V Rusku sa československé jednotky začali formovať v septembri 1914, keď v Kyjeve vznikla Československá družina. Jej príslušníci plnili nebezpečné úlohy v tyle nepriateľa. Dňa 2. februára 1915 sa táto družina reorganizovala na Československý strelecký pluk, ktorý bol 19. mája 1915 opäť reorganizovaný na Československú streleckú brigádu. Tá sa v rámci 49. armádneho zboru 11. ruskej armády zúčastnila 2. júla 1917 bojov pri Zborove (severozápadne od Tarnopoľa). Už 18. septembra 1917 bola brigáda reorganizovaná na 1. československú streleckú divíziu, ktorá spolu s 2. československou streleckou divíziou, československou záložnou brigádou, 1. a 2. delostreleckou brigádou, technickými a tylovými jednotkami tvorili od 9. októbra 1917 Československý zbor v Rusku. Uzavretím Brest-Litovského mieru opustil zbor Ukrajinu a na základe dohody z 26. marca 1918 mala boľševická vláda umožniť Čechom a Slovákom odchod cez Sibír a Vladivostok do Francúzska. Sovietska strana si však svoje záväzky neplnila, čo vyústilo do vojenského vystúpenia zboru a obsadenia Transibírskej magistrály od Volgy po Vladivostok v máji 1918. Dňa 1. februára 1919 došlo k reorganizovaniu zboru na Československé vojsko na Rusi s 71 310 príslušníkmi. V rámci vojska v Rusku tvorili Slováci 7,16 percenta, čo predstavovalo 5104 Slovákov. Vojaci sa zapojili do bojov na Sibíri a v Povolží aj do evakuácie celého Československého vojska na Rusi do vlasti v roku 1920.[62]

Pohľad na celky venujúce sa najmä obdobiu brannej moci Československej republiky v medzivojnovom období

Popri bohatom texte a dobových fotografiách sú na informačných tabuliach uvedené doplňujúce, chronologicky zoradené informácie, ktoré poskytujú návštevníkom časový prehľad a postupnosť jednotlivých historických udalostí. Uprostred expozície je inštalovaná malá presklená vitrína, v ktorej sa nachádzajú predmety vzťahujúce sa k prvej svetovej vojne a medzivojnovému obdobiu. V jej dolnej časti sú inštalované torzá dobovej prvovojnovej munície, nájdenej prevažne na území východného Slovenska. Na hornej poličke zaujme nemecká oceľová prilba 1916 či dobové rakúsko-uhorské platidlá. K najzaujímavejším medailám prezentovaným vo vitríne v súvislosti s textovou časťou patrí rakúsko-uhorská pamätná medaila *Na pamiatku veľkých vojenských manévrov pri Stropkove v roku 1911* alebo čierny nemecký odznak *Za zranenie 1918*. Z pechotných pušiek si vo veľkej vitríne môžu návštevníci pozrieť 11,15 mm rakúsko-uhorskú pechotnú pušku Werndl model 1867/77,

56 BLAHUT, odk. 54, s. 9.
57 ČAPLOVIČ, M. Prvá svetová vojna a medzivojnové obdobie (1914 – 1939). In: M. ČAPLOVIČ a J. BYSTRICKÝ. *Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945*. Scenár výstavy.
58 ČAPLOVIČ, odk. 57.
59 ČAPLOVIČ, odk. 57.
60 ČAPLOVIČ, odk. 57.
61 BLAHUT, odk. 54, s. 13.
62 ČAPLOVIČ, odk. 57.

Vstupná časť 1. sály, ktorá sa venuje obdobiu prvej svetovej vojny

rakúsko-uhorskú 8 mm krátku pušku (stutzen) Mannlicher model M1895, či z ruskej výzbroje známu 7,62 mm pechotnú pušku Mosin vzor 1891 spolu s bodákom vzor 1891.

Popri puškách je na malom sklenenom podstavci prezentovaný historický vývoj dobových vojenských pištolí, z ktorých by sme do pozornosti dali 11 mm rakúsko-uhorský armádny revolver Gasser model 1870, 7,63 mm nemecký armádnu pištoľ Mauser C 96 model 1912 alebo 8 mm rakúsko-uhorskú armádnu pištoľ Roth-Steyr model 1907. Rovnošaty československých legionárov z obdobia Veľkej vojny sú priblížené na dvoch celých figurínach a jednej polfiguríne. Ako prvá je prezentovaná rovnošata poddôstojníka 33. československého streleckého pluku československého zahraničného vojska v Taliansku spolu s 6,5 mm pechotnou puškou Mannlicher-Carcano model 1891 s nasadeným bodákom, na polfiguríne je rovnošata poddôstojníka 21. československého streleckého pluku československého zahraničného vojska vo Francúzsku s 8 mm pechotnou puškou Berthier model Mle 1907/15 M16 s nasadeným bodákom a celý okruh uzatvára rovnošata poddôstojníka v hodnosti čatár československého zahraničného vojska v Rusku s 7,62 mm pechotnou puškou Mosin vzor 1891 s nasadeným bodákom.

Vznik Československa

Porážka Rakúsko-Uhorska v prvej svetovej vojne spôsobila rozpad monarchie s následným vznikom nových nástupníckych štátov, medzi ktoré patrilo aj Československo, vyhlásené za samostatný štát v Prahe 28. októbra 1918. K vzniku nového štátu prispela aj Deklarácia Slovenského národa, ktorú prijali slovenskí politici 30. októbra 1918 v Turčianskom Sv. Martine. Deklaráciou Slováci vyhlásili rozchod s Uhorskom. K vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov výraznou mierou prispeli aj československé zahraničné vojská – légie, svojou účasťou na bojiskách na strane Dohody počas „Veľkej vojny".

Hoci 15. novembra 1918 vzniklo v Prahe Ministerstvo národnej obrany ako najvyšší správny orgán armády, väčšina ozbrojených síl sa stále nachádzala v zahraničí. Tvorilo ju 100 000 príslušníkov československého zahraničného vojska a 55 domobraneckých práporov, vytvorených z rakúsko-uhorských vojnových zajatcov v Taliansku, spolu 57 000 mužov.[63] Mladý štát musel od svojho vzniku riešiť množstvo dôležitých úloh. Z pohľadu bezpečnosti bolo prioritou zabezpečiť pohraničné oblasti s Nemeckom, Těšínska, Oravy a Spiša, resp. celé územie Slovenska.[64]

Vojenské obsadzovanie Slovenska

Jednou z najdôležitejších úloh Československa bolo dostať Slovensko pod svoju administratívu, čo bolo spojené s jeho vojenským obsadením. Vojenské obsadzovanie slovenského územia sa uskutočnilo v štyroch etapách. Prvá etapa sa uskutočnila živelne od 1. do 5. novembra 1918 obsadením Holíča, Gbiel a Malaciek 25. vlastibraneckým streleckým plukom. Obsadzovanie Slovenska nabralo organizovaný charakter po vzniku Veliteľstva československých vojsk na Slovensku 10. novembra 1918, pod ktorého velením sa v druhej etape trvajúcej do

63 BLAHUT, odk. 54, s. 14.
64 ČAPLOVIČ, odk. 57.

2. decembra 1918 podarilo obsadiť územie od Devínskeho jazera cez Malínsky vrch v Malých Karpatoch, Nitru, horné Ponitrie až po Žilinu a Čadcu. V tretej etape, trvajúcej do 28. – 29. decembra 1918, sa podarilo obsadiť územie po mestá Prešov a Košice. Štvrtú etapu, uskutočnenú od 2. do 20. januára 1919, realizoval Československý armádny legionársky zbor z Talianska, ktorý obsadil územia slovenského vnútrozemia, ako aj územia vytýčené demarkačnou čiarou medzi Maďarskom a Slovenskom.[65]

Boje o Slovensko 1919

V Maďarsku bola 21. marca 1919 vyhlásená Maďarská republika rád na čele s komunistickou vládou Bélu Kuna, ktorá odmietla uznať predpokladané hranice nového štátu. Odpor Maďarov voči výstupom mierových rokovaní v Paríži vyústil do vojenského konfliktu s Československom, v rámci ktorého prebiehal boj o Slovensko. Maďarským vojskám sa podarilo od konca mája 1919 obsadiť viac ako jednu tretinu územia, pričom obsadili územia južného Slovenska, mestá Košice, Prešov a v okolí Bardejova postúpili až k slovensko-poľskej hranici. Po československo-maďarských rokovaniach v Bratislave, trvajúcich od 25. júna do 1. júla 1919, sa uskutočnil odsun maďarskej armády zo Slovenska. Boje si na československej strane vyžiadali vyše 1000 padlých a 3700 ranených.[66]

Budovanie československej brannej moci a región východného Slovenska

Po turbulentnom roku 1919 sa pristúpilo k budovaniu štátnych inštitúcií v novom štáte. Začiatkom roka 1920 bola prijatá ústava Československej republiky (ČSR) a začalo sa s budovaním novej modernej armády, pre ktorú sa zaviedol oficiálny názov československá branná moc. Armáda sa členila na aktívnu armádu, 1. a 2. zálohu, pričom aktívna armáda mala 150 000 vojakov. Súčasne bola zavedená všeobecná branná povinnosť vzťahujúca sa v čase mieru na všetkých občanov vo veku od 20 do 50 rokov. Zároveň bola stanovená pravidelná prezenčná vojenská služba v trvaní 14 mesiacov, neskôr predĺžená na dva roky.

Územie Slovenska malo najmä v 20. rokoch 20. storočia pre svoju polohu v rámci Československa strategický význam. Spájalo České krajiny a Moravu s Podkarpatskou Rusou, prostredníctvom ktorej malo priame spojenie so spojeneckým Rumunskom. Zároveň jeho význam spočíval aj v komplikovaných vzťahoch s Maďarskom, ktoré sa neustále snažilo o revíziu spoločných hraníc. Aj z tohto dôvodu vzniklo v roku 1925 Zemské vojenské veliteľstvo (ZVV) v Košiciach, do ktorého pôsobnosti patrili územia východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi, zatiaľ čo pôsobnosť ZVV v Bratislave sa obmedzila na územia stredného a západného Slovenska. Vojensko-strategický význam Slovenska potvrdzuje prioritné prezbrojovanie vojenských posádok na jeho území v rokoch 1926 – 1929.[67]

Príprava na obranu Československa

Keď sa v roku 1933 dostala v Nemecku k moci NSDAP na čele s Adolfom Hitlerom, zmenila sa pre Československo bezpečnostná situácia, ktorá komplikovala jeho obranyschopnosť. Československá branná moc reagovala na vzniknutú bezpečnostnú hrozbu modernizáciou výzbroje a prijatím nového strategického plánu obrany, ktorý rátal s budovaním línie stáleho opevnenia pozdĺž celej československej hranice v dĺžke takmer 4000 km po vzore francúzskej Maginotovej línie. Slovensko malo poskytnúť v prípade konfliktu s Nemeckom zázemie ustupujúcej armáde, evakuovaným štátnym úradom (prezident, vláda, parlament) a najdôležitejším výrobným podnikom s dôrazom na zbrojnú výrobu.[68]

Osudový rok 1938

V roku 1938 Nemecko stupňovalo svoj tlak na medzinárodnej scéne otváraním otázky postavenia nemeckých menšín za hranicami ríše, a to aj za cenu použitia vojenskej sily. Dňa 12. marca toho roku sa uskutočnil tzv. anšlus Rakúska – jeho pripojenie k nacistickému Nemecku. Nasledovali kroky vyvíjajúce nátlak na Československo, keďže Nemci v ňom tvorili druhú najpočetnejšiu etnickú skupinu. Nemci s počtom okolo 3 300 000 osôb prevyšovali aj Slovákov, ktorých bolo okolo 2 300 000 osôb. Najviac nemeckých občanov žilo v Čechách v prihraničných oblastiach s Nemeckom, ktoré sa nazývali Sudety. Na Slovensku bolo asi 150 000 karpatských Nemcoch.

A. Hitler vo svojich verbálnych útokoch voči Československu obviňoval československú vládu z útlaku nemeckej menšiny a poukazoval na jej právo na sebaurčenie. V tejto situácii sa množili správy o pohybe nemeckých vojsk v československom pohraničí či o narušovaní vzdušného priestoru, ktoré viedli československých politikov k vyhláseniu čiastočnej mobilizácie v noci z 20. na 21. mája 1938. Početný stav československej armády vzrástol z približne 208-tisíc na 371-tisíc mužov. Nemecká armáda prijala ako reakciu na mobilizáciu nový plán vojenskej agresie Fall Grünn, ktorý predpokladal boj na dvoch frontoch s dôrazom na juhovýchod.[69]

Všeobecná mobilizácia československej brannej moci

Kríza ohľadom nemeckej menšiny spôsobila v septembri 1938 zmenu československej vlády, keď bol vládny kabinet Milana Hodžu nahradený vládou gen. Jana Syrového. Nová vláda v kritickej situácii vyhlásila všeobecnú

65 ČAPLOVIČ, odk. 57.
66 BLAHUT, odk. 54, s. 14.
67 ČAPLOVIČ, odk. 57.
68 BLAHUT, odk. 54, s. 14.
69 ČAPLOVIČ, odk. 57.

mobilizáciu, ktorou demonštrovala presvedčenie Čechov a Slovákov postaviť sa na odpor voči agresorovi.[70] Na obranu Slovenska a Podkarpatskej Rusi vyčlenilo hlavné velenie 117 228 vojakov, ktorí mali v rámci Slovenska brániť najmä južnú hranicu s Maďarskom a udržať spojenie s Rumunskom.[71] Celé úsilie mobilizácie však bolo zmarené postojom Veľkej Británie a Francúzska, ktoré pristúpili na podmienky A. Hitlera o odstúpení Sudet s nemeckým obyvateľstvom Nemecku. Ich definitívne prijatie sa uskutočnilo na medzinárodnej konferencii v Mníchove 29. septembra 1938 za účasti štyroch mocností, ale bez zástupcov Československa. Mníchovský diktát zaväzoval ČSR súhlasiť tiež s územnými nárokmi Maďarska a Poľska. Situácia v pohraničí okypteného štátu však bola stále napätá a československí vojaci museli aj silou zbraní hájiť územnú integritu proti rôznym maďarským a poľským diverzným oddielom. Výsledkom všetkých udalostí jesene 1938 bolo, že jedna z najmodernejších armád v Európe nemohla pod medzinárodným tlakom demonštrovať svoju silu pri obrane vlasti.[72]

Informačné tabule sú plné textov, dobových fotografií, ako aj máp zobrazujúcich budovanie československej brannej moci. V malej presklenej vitríne uprostred výstavnej sály zaujme návštevníkov popri dobových predmetoch z prvej svetovej vojny 7,65 mm pištoľ Praga 1919, československý bodák vzor 24 spolu s dobovými vojenskými predpismi. Československé zbrojovky produkovali v medzivojnovom období kvalitné zbrane, z ktorých sú vo veľkej vitríne prezentované 7,92 mm ťažký guľomet vzor 37, 7,92 mm ľahký guľomet ZB vzor 26 alebo československá 7,92 mm pechotná puška vzor 23 systému Mauser, resp. 7,92 mm pechotná puška vzor 24 systému Mauser a v neposlednom rade 7,92 mm československá krátka puška vzor 33. Na konci prvej sály je inštalovaný 20 mm protilietadlový kanón systému Oerlikon a pôvodný medzivojnový hraničný stĺp z Duklianskeho priesmyku.

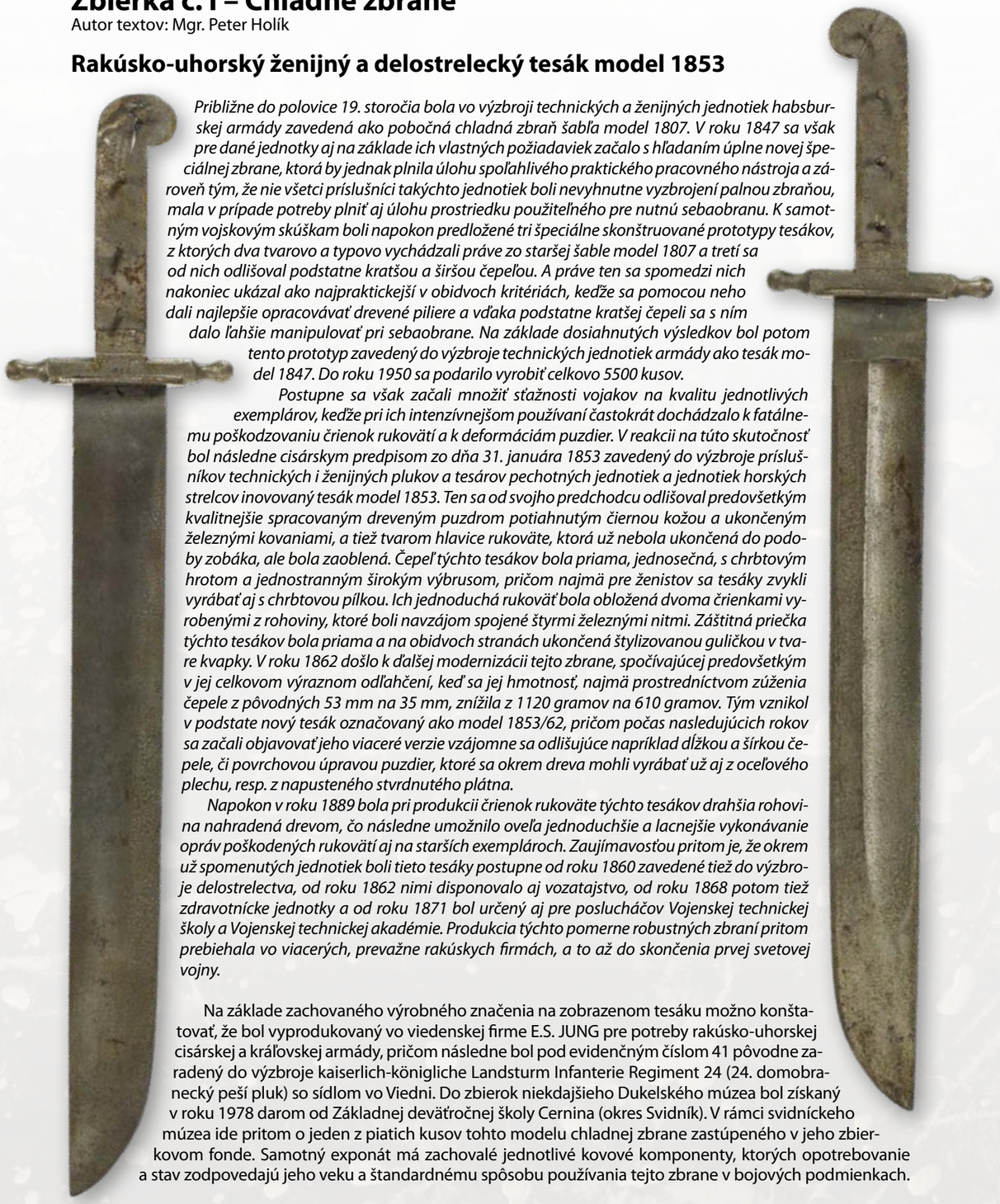
70 BLAHUT, odk. 54, s. 16.
71 ČAPLOVIČ, odk. 57.
72 ČAPLOVIČ, odk. 57.

Katalóg exponátov v prvej sále:
Prvá svetová vojna a medzivojnové obdobie (1914 – 1939)

Zbierka č. I – Chladné zbrane

Autor textov: Mgr. Peter Holík

Rakúsko-uhorský ženijný a delostrelecký tesák model 1853

Približne do polovice 19. storočia bola vo výzbroji technických a ženijných jednotiek habsburskej armády zavedená ako pobočná chladná zbraň šabľa model 1807. V roku 1847 sa však pre dané jednotky aj na základe ich vlastných požiadaviek začalo s hľadaním úplne novej špeciálnej zbrane, ktorá by jednak plnila úlohu spoľahlivého praktického pracovného nástroja a zároveň tým, že nie všetci príslušníci takýchto jednotiek boli nevyhnutne vyzbrojení palnou zbraňou, mala v prípade potreby plniť aj úlohu prostriedku použiteľného pre nutnú sebaobranu. K samotným vojskovým skúškam boli napokon predložené tri špeciálne skonštruované prototypy tesákov, z ktorých dva tvarovo a typovo vychádzali práve zo staršej šable model 1807 a tretí sa od nich odlišoval podstatne kratšou a širšou čepeľou. A práve ten sa spomedzi nich nakoniec ukázal ako najpraktickejší v obidvoch kritériách, keďže sa pomocou neho dali najlepšie opracovávať drevené piliere a vďaka podstatne kratšej čepeli sa s ním dalo ľahšie manipulovať pri sebaobrane. Na základe dosiahnutých výsledkov bol potom tento prototyp zavedený do výzbroje technických jednotiek armády ako tesák model 1847. Do roku 1950 sa podarilo vyrobiť celkovo 5500 kusov.

Postupne sa však začali množiť sťažnosti vojakov na kvalitu jednotlivých exemplárov, keďže pri ich intenzívnejšom používaní častokrát dochádzalo k fatálnemu poškodzovaniu črienok rukovätí a k deformáciám puzdier. V reakcii na túto skutočnosť bol následne cisárskym predpisom zo dňa 31. januára 1853 zavedený do výzbroje príslušníkov technických i ženijných plukov a tesárov pechotných jednotiek a jednotiek horských strelcov inovovaný tesák model 1853. Ten sa od svojho predchodcu odlišoval predovšetkým kvalitnejšie spracovaným dreveným puzdrom potiahnutým čiernou kožou a ukončeným železnými kovaniami, a tiež tvarom hlavice rukoväte, ktorá už nebola ukončená do podoby zobáka, ale bola zaoblená. Čepeľ týchto tesákov bola priama, jednosečná, s chrbtovým hrotom a jednostranným širokým výbrusom, pričom najmä pre ženistov sa tesáky zvykli vyrábať aj s chrbtovou pílkou. Ich jednoduchá rukoväť bola obložená dvoma črienkami vyrobenými z rohoviny, ktoré boli navzájom spojené štyrmi železnými nitmi. Záštitná priečka týchto tesákov bola priama a na obidvoch stranách ukončená štylizovanou guličkou v tvare kvapky. V roku 1862 došlo k ďalšej modernizácii tejto zbrane, spočívajúcej predovšetkým v jej celkovom výraznom odľahčení, keď sa jej hmotnosť, najmä prostredníctvom zúženia čepele z pôvodných 53 mm na 35 mm, znížila z 1120 gramov na 610 gramov. Tým vznikol v podstate nový tesák označovaný ako model 1853/62, pričom počas nasledujúcich rokov sa začali objavovať jeho viaceré verzie vzájomne sa odlišujúce napríklad dĺžkou a šírkou čepele, či povrchovou úpravou puzdier, ktoré sa okrem dreva mohli vyrábať už aj z oceľového plechu, resp. z napusteného stvrdnutého plátna.

Napokon v roku 1889 bola pri produkcii črienok rukoväte týchto tesákov drahšia rohovina nahradená drevom, čo následne umožnilo oveľa jednoduchšie a lacnejšie vykonávanie opráv poškodených rukovätí aj na starších exemplároch. Zaujímavosťou pritom je, že okrem už spomenutých jednotiek boli tieto tesáky postupne od roku 1860 zavedené tiež do výzbroje delostrelectva, od roku 1862 nimi disponovalo aj vozatajstvo, od roku 1868 potom tiež zdravotnícke jednotky a od roku 1871 bol určený aj pre poslucháčov Vojenskej technickej školy a Vojenskej technickej akadémie. Produkcia týchto pomerne robustných zbraní pritom prebiehala vo viacerých, prevažne rakúskych firmách, a to až do skončenia prvej svetovej vojny.

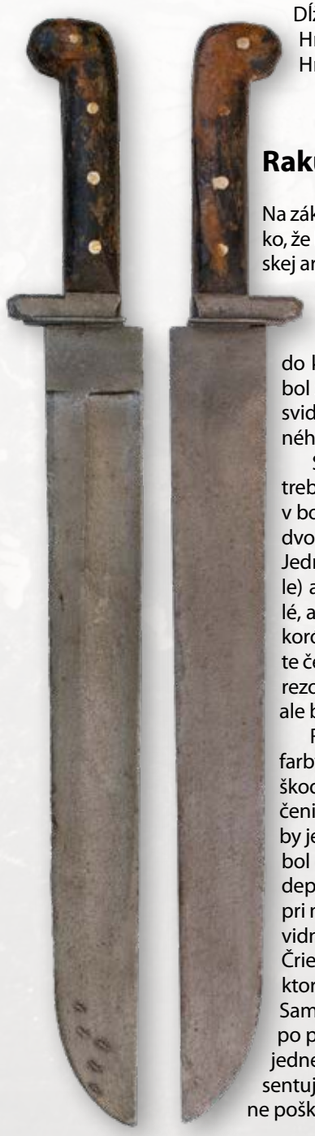
Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom tesáku možno konštatovať, že bol vyprodukovaný vo viedenskej firme E.S. JUNG pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády, pričom následne bol pod evidenčným číslom 41 pôvodne zaradený do výzbroje kaiserlich-königliche Landsturm Infanterie Regiment 24 (24. domobranecký peší pluk) so sídlom vo Viedni. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1978 darom od Základnej deväťročnej školy Cernina (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach.

Vzhľadom na okolnosti jeho nálezu možno takmer s určitosťou konštatovať, že bol použitý v rámci bojových operácií prebiehajúcich na karpatskom bojisku v okolí mesta Svidník na prelome rokov 1914 – 1915.

Na povrchu priamej mohutnej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú viaceré výraznejšie stopy po mechanickom poškodení a korózii. Jednostranné ostrie, oválno-hranatý jednostranný pozdĺžny výbrus (na vonkajšej strane čepele) a jednostranne brúsený postranný hrot čepele (na strane chrbta čepele) sú pomerne zachovalé, avšak na niektorých miestach je ostrie jemne vyštrbené. Kovová časť rukoväte je zachovalá, ale na jej povrchu sa na obidvoch stranách nachádzajú výraznejšie stopy po korózii. Črienky rukoväte úplne absentujú, avšak spájacie nity sú na svojom mieste. Na základe toho možno konštatovať, že rohovinové, resp. drevené črienky zdegradovali v mieste nálezu v priebehu niekoľkých desiatok rokov natoľko, že ich nebolo možné zachovať ani sčasti. Štylizovaná záštitná priečka je zachovalá a kompletná; na jej povrchu sú však na viacerých miestach viditeľné výrazne stopy po korózii.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	620 mm
Dĺžka čepele:	457 mm
Šírka čepele:	53 mm
Dĺžka rukoväte:	148 mm
Šírka rukoväte:	30 mm
Šírka rukoväte v mieste vrchného ukončenia:	46 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	130 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	15 mm
Hmotnosť:	1,032 kg

Rakúsko-uhorský ženijný a delostrelecký tesák model 1853

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom tesáku možno konštatovať iba toľko, že bol vyprodukovaný v období po roku 1889 pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády, o čom svedčí čiastočne rozpoznateľný dochovaný obrys preberacieho označenia na vonkajšej strane čepele pod záštitnou priečkou. Na vonkajšej strane priečky sa okrem toho dochovalo aj slabšie čitateľné číselné označenie „32“. Na základe jeho umiestnenia možno pritom predpokladať, že s najväčšou pravdepodobnosťou ide o časť označenia jednotky, do ktorej výzbroje bol tesák pôvodne zaradený. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1975 kúpou od súkromnej osoby z obce Kečkovce (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má čiastočne zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu priamej mohutnej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú viaceré výraznejšie stopy po mechanickom poškodení a korózii. Jednostranné ostrie, oválno-hranatý jednostranný pozdĺžny výbrus (na vonkajšej strane čepele) a jednostranne brúsený postranný hrot čepele (na strane chrbta čepele) sú síce zachovalé, avšak ostrie je na mnohých miestach výraznejšie vyštrbené a hrany výbrusu sú poškodené koróziou natoľko, že v spodnej časti je jeho oválne ukončenie takmer nerozpoznateľné. Pri hrote čepele sa na vonkajšej strane nachádza tiež päť hlbších, tvarovo a rozmerovo podobných zárezov, ktoré s najväčšou pravdepodobnosťou nevznikli náhodne pri bežnom používaní zbrane, ale boli vytvorené zámerne.

Rukoväť je obložená úplnými drevenými črienkami hnedej až tmavohnedej farby, ktoré sú značne opotrebované a na viacerých miestach výraznejšie poškodené rôznymi menšími odermi, škrabancami, ryhami, preliačinami a otlčeniami. Navyše pôvodný povrchový ochranný lesklý lak tmavohnedej farby je na obidvoch črienkach do značnej miery vyšúchaný a celý ich povrch bol dodatočne natretý priehľadným matným lakom (pôvodný lak pravdepodobne do značnej miery zdegradoval už v mieste nálezu, pričom pri následnom odstraňovaní nánosu nečistôt brúsením, ktorého stopy vidno aj na hlavičkách nitov, došlo k jeho čiastočnému odstráneniu). Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou štyroch jednoduchých nitov, ktoré sú na obidvoch stranách ukončené širokou plochou hlavičkou. Samotné nity sú zachovalé a kompletné, ale ich hlavičky nesú stopy po prebrúsení. Štylizovaná záštitná priečka je nekompletná, keďže na jednej strane jej rameno úplne absentuje a na tom druhom zase absentuje jeho ukončenie. Zostávajúca časť je na svojom povrchu výrazne poškodená koróziou.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	622 mm
Dĺžka čepele:	457 mm
Šírka čepele:	53 mm
Dĺžka rukoväte:	149 mm
Šírka rukoväte:	30 mm
Šírka rukoväte v mieste vrchného ukončenia:	45 mm
Dĺžka ulomenej záštitnej priečky:	65 mm
Hrúbka ulomenej záštitnej priečky:	16 mm
Hmotnosť:	1,041 kg

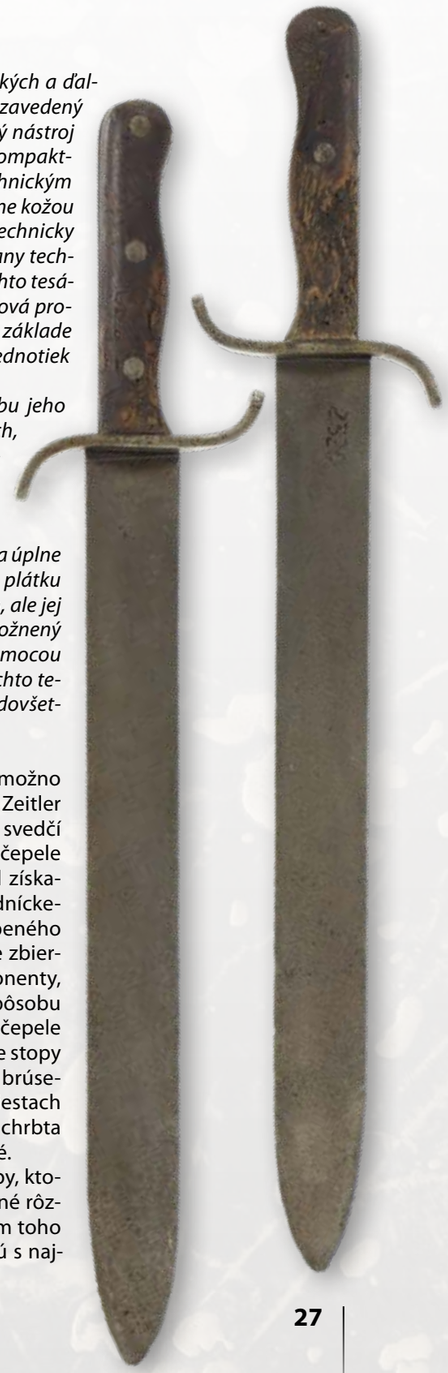
Rakúsko-uhorský ženijný tesák model 1915

V čase vypuknutia prvej svetovej vojny bol vo výzbroji ženijných, delostreleckých a ďalších technických jednotiek rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády zavedený ako pobočná chladná zbraň a zároveň aj ako štandardný praktický pracovný nástroj tesák model 1853/62. Ten sa síce najmä vďaka svojej robustnej konštrukcii a kompaktným rozmerom ukázal v praxi ako veľmi spoľahlivý, avšak kvôli viacerým technickým detailom (čepeľ s mohutným výbrusom, štylizovaná záštitná priečka, no hlavne kožou potiahnuté drevené puzdro ukončené kovaniami) bola jeho výroba časovo a technicky pomerne náročná. Napokon z dôvodu neustále narastajúceho dopytu zo strany technických jednotiek priamo na fronte bolo rozhodnuté o úprave konštrukcie týchto tesákov tak, aby sa čo možno najviac zjednodušila, zefektívnila a zvýšila ich celková produkcia, no zároveň, aby ich funkčnosť a účelnosť ostala plne zachovaná. Na základe tejto požiadavky tak vznikla nová zbraň, ktorá bola do výzbroje technických jednotiek armády zavedená ako tesák model 1915.

Ten sa od svojho predchodcu odlišoval predovšetkým tým, že na výrobu jeho puzdier sa už namiesto dreva a kože používal výhradne lisovaný oceľový plech, ktorý bol lakovaný sivou farbou zodpovedajúcou svojím odtieňom farbe rovnošaty. Čepeľ si síce zachovala svoj pôvodný klinový prierez, avšak jej charakteristický široký výbrus, umiestnený na vonkajšej strane, bol odstránený a chrbtový hrot bol nahradený stredovým. Pôvodná hranatá záštitná priečka, ukončená na obidvoch stranách štylizovanou guličkou kvapkového tvaru, bola úplne nahradená jednoduchou, esovite prehnutou záštitou vyrobenou z hrubšieho plátku oceľového plechu. Rukoväť už nebola ukončená typickým bočným zaoblením, ale jej tvar bol na jednej strate upravený tak, aby bol z ergonomického hľadiska umožnený lepší úchop a držanie zbrane. Drevené črienky už boli k rukoväti upevnené pomocou troch jednoduchých železných nitov namiesto pôvodných štyroch. Výroba týchto tesákov pre potreby armády prebiehala vo viacerých nožiarskych firmách, predovšetkým v rakúskej časti monarchie, v podstate až do konca prvej svetovej vojny.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom tesáku možno konštatovať iba toľko, že bol vyprodukovaný vo viedenskej firme Ludwig Zeitler v období po roku 1915 pre potreby cisárskej a kráľovskej armády, o čom svedčí identifikovateľný obrys jej preberacieho označenia na vonkajšej strane čepele pod záštitnou priečkou. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1976 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa tento tesák radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu priamej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú viaceré výraznejšie stopy po mechanickom poškodení a korózii. Jednostranné ostrie a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú síce zachovalé, avšak ostrie je na niektorých miestach jemne vyštrbené a hrot je zaoblený. Navyše zaostrenie hrotu na strane chrbta čepele je koróziou poškodené natoľko, že je pomerne ťažko rozpoznateľné.

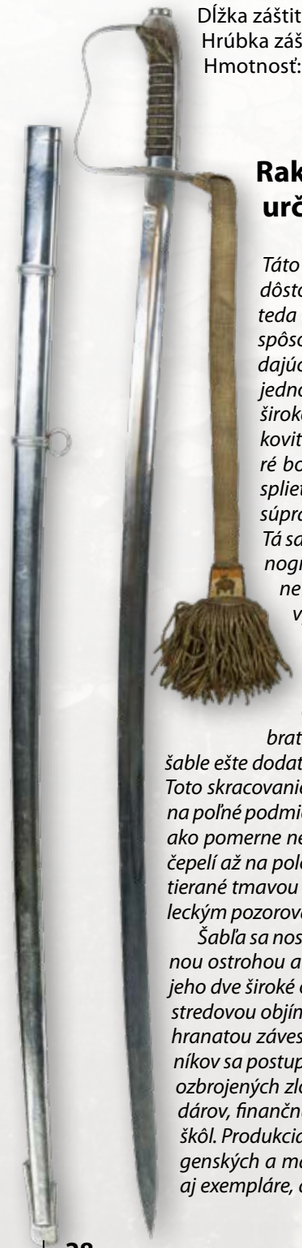
Rukoväť je obložená drevenými črienkami hnedej až tmavohnedej farby, ktoré sú značne zdegradované a na viacerých miestach výraznejšie poškodené rôzne veľkými a hlbokými odermi, ryhami, škrabancami a preliačinami. Okrem toho nesú črienky na svojom povrchu množstvo stôp po perforáciách, ktoré sú s naj-

väčšou pravdepodobnosťou výsledkom pôsobenia drevokazného hmyzu. Navyše pôvodný povrchový ochranný lesklý lak tmavohnedej farby je na obidvoch črienkach do značnej miery vyšúchaný. Napokon na vonkajšej strane rukoväte tiež absentuje vrchná časť značne zdegradovanej črienky spolu s príslušnou hlavičkou spájacieho nitu. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou troch jednoduchých nitov, ktoré sú na obidvoch stranách ukončené širokou plochou hlavičkou. Samotné nity sú zachovalé, ale ich hlavičky nesú určité stopy po korózii. Jednoduchá, esovito prehnutá záštitná priečka je kompletná a zachovalá, hoci na svojom povrchu nesie viaceré stopy po korózii.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka: . . . . . 537 mm
Dĺžka čepele: . . . . . 390 mm
Šírka čepele: . . . . . 40 mm
Dĺžka rukoväte: . . . . . 142 mm
Šírka rukoväte v užšom mieste: . . . . . 25 mm
Šírka rukoväte v širšom mieste: . . . . . 30 mm
Dĺžka záštitnej priečky: . . . . . 105 mm
Hrúbka záštitnej priečky: . . . . . 5 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,950 kg

Rakúsko-uhorská šabľa model 1861 určená pre dôstojníkov pechoty

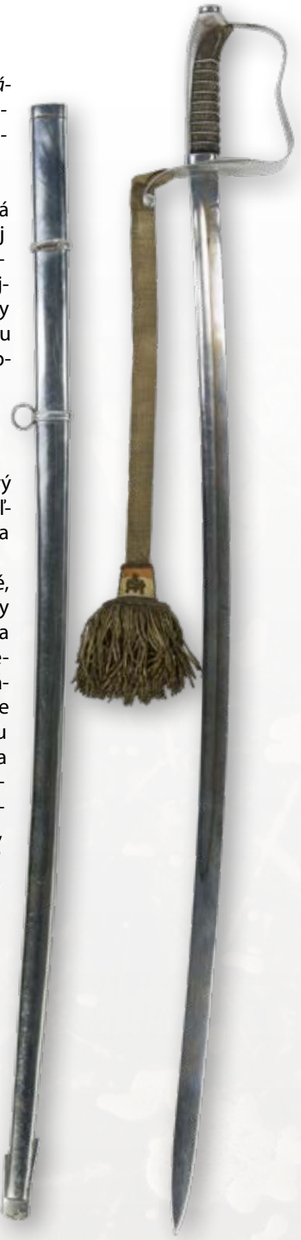
Táto šabľa bola do výzbroje habsburskej armády zavedená v roku 1861 výlučne pre potreby dôstojníkov pechoty. Z konštrukčného hľadiska pritom vychádzala zo svojej predchodkyne, teda dôstojníckej šable model 1850, od ktorej sa okrem menších detailov líšila predovšetkým spôsobom celkového spojenia jej súpravy, ďalej novým spôsobom zavesenia a tomu zodpovedajúcim novým vzhľadom objímok puzdra. Charakteristickým znakom tejto zbrane bol pritom jednoduchý páskový kôš ohnutý do tvaru písmena B, rozširujúci sa v mieste koreňa čepele do širokej záštity a zakončený volutou. Medzi ňou a chrbtom rukoväte sa nachádzali dva obdĺžnikovité výrezy určené na prevlečenie portepe. Samotná rukoväť šable sa vyrábala z dreva, ktoré bolo potiahnuté tmavou rybou (zväčša žraločou) kožou, spevnenou pomocou hrubšieho splietaného drôtu. Zaujímavosťou pritom je, že na rozdiel od predchádzajúceho modelu sa už súprava tejto zbrane dohromady nenitovala, ale bola spojená pomocou mohutnejšej matice. Tá sa pritom častokrát stávala miestom, kde si dôstojníci nechávali dodatočne vyraziť svoj monogram, prípadne aj rodinný erb. Popritom si vysokopostavení dôstojníci dávali tiež dodatočne zdobiť koše a čepele rôznymi individuálnymi motívmi (existovali tak zbrane s damaskovými čepeľami a čepeľami či košmi s rytými, resp. leptanými venovaniami).

Mierne zahnutá jednosečná čepeľ so stredovým hrotom bola na obidvoch stranách opatrená mohutným odľahčujúcim výbrusom (v závislosti od výrobcu mohol byť buď oválny, alebo hranatý) a jej povrch bol upravený niklovaním a následne bol aj leštený. Čepele sa pritom oficiálne vyrábali v troch základných dĺžkach, aby si dôstojníci mohli vybrať najvhodnejšiu zbraň vzhľadom na svoju výšku. Aj napriek tomu si mnohí nechávali svoje šable ešte dodatočne skracovať, takže v praxi sa objavovali exempláre s viacerými rôznymi dĺžkami čepelí. Toto skracovanie bolo ešte intenzívnejšie v priebehu prvej svetovej vojny. Frontoví dôstojníci tak reagovali na poľné podmienky zákopovej vojny, v rámci ktorých sa dlhá šabľa ukázala najmä z hľadiska manipulácie ako pomerne nepraktická. Napríklad v prípade jednotiek horských strelcov často dochádzalo k skráteniu čepelí až na polovicu pôvodnej dĺžky. Okrem toho boli lesklé časti tejto zbrane dôstojníkmi morené či pretierané tmavou krycou farbou, čo malo slúžiť ako prevencia proti nepriateľským ostreľovačom a delostreleckým pozorovateľom.

Šabľa sa nosila v jednoduchom celokovovom puzdre, ktoré bolo na spodnej strane ukončené štandardnou ostrohou a na vrchnej strane vsadeným obústím. Na rozdiel od predchádzajúceho modelu však boli jeho dve široké objímky s výraznými bočnými puklicami a voľnými závesnými krúžkami nahradené úzkou stredovou objímkou disponujúcou pevným závesným krúžkom a úzkou vrchnou objímkou s pripevnenou hranatou závesnou úchytkou. Celý vonkajší povrch puzdra bol pritom lesklo niklovaný. Šabľa pre dôstojníkov sa postupne stala vzorom, podľa ktorého vznikali obdobné pobočné zbrane pre príslušníkov ďalších ozbrojených zložiek monarchie líšiace sa rôznymi väčšími či menšími detailmi. Vznikli tak šable pre žandárov, finančnú stráž, vojenskú políciu, členov vojenskej hudby a napokon aj pre chovancov kadetských škôl. Produkcia všetkých týchto zbraní prebiehala vo viacerých, predovšetkým rakúskych, prípadne solingenských a maďarských nožiarskych firmách až do konca prvej svetovej vojny. Často sa však vyskytujú aj exempláre, dodatočne skompletizované z dielov od viacerých výrobcov. Po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie v roku 1918 sa táto šabľa, prirodzene, dostala aj do výzbroje armád viacerých nástupníckych štátov, ako napr. Rakúsko či Maďarsko, no svoje miesto si našla aj v rámci novovzniknutej československej armády, kde sa neskôr stala predlohou pre úplne novú československú šabľu vzor 1924.

Na základe iba čiastočne zachovaného výrobného značenia na zobrazenej šabli, ktorá bola s určitosťou vyprodukovaná pre potreby dôstojníkov pechoty cisárskej a kráľovskej armády ako vychádzková zbraň (nebola teda oficiálne prevzatá armádou a následne pridelená bojovému útvaru), nemožno určiť miesto ani rok jej výroby. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1975 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo šiestich kusov tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v služobných podmienkach. Na povrchu mierne zahnutej jednosečnej čepele klinového prierezu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené, avšak na ostrí sú viditeľné viaceré drobné vyštrbenia. Povrchové niklovanie je pomerne dobre zachovalé, no na niektorých miestach je jemne vyšúchané.

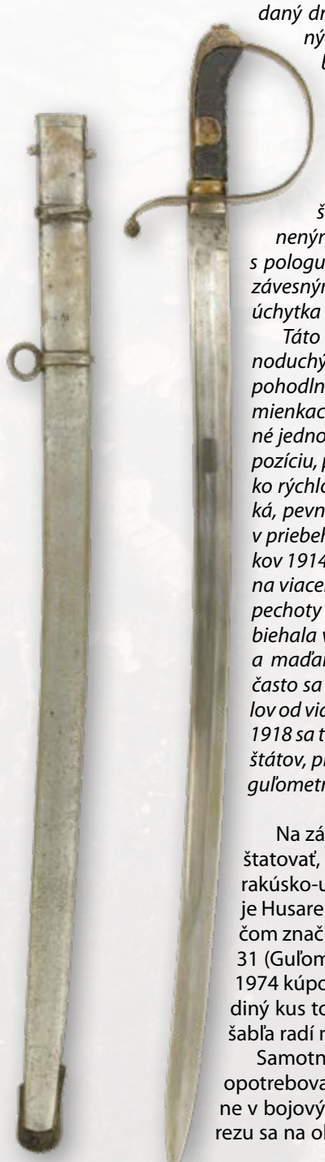
Hlavica, chrbát a mohutná upevňovacia matica rukoväte sú zachovalé a kompletné, avšak na svojom povrchu v miestach vyšúchaného niklovania nesú výraznejšie stopy po korózii. Jednoduchý páskový, esovito prehnutý kôš je kompletný a zachovalý, iba na miestach vyšúchaného niklovania nesie viaceré menšie stopy po korózii. Drážkovaná drevená rukoväť je potiahnutá tmavosivou rybou kožou, ktorá je spevnená pomocou špirálovito stočeného strieborného drôtu (toto spevnenie bolo pravdepodobne dodatočne vytvorené, keďže sa odlišuje od štandardného prevedenia v podobe splietaného drôtu obklopeného dvoma rovnými drôtmi). Samotná koža je však značne opotrebovaná, na mnohých miestach je jej vrchná vrstva zošúchaná a rozstrapkaná a pod hlavicou rukoväte je takmer úplne zodratá. Spevňovací drôt je nepoškodený a vedený v príslušných drážkach. Jednoduché celokovové puzdro vyrobené z poniklovaného oceľového plechu, ukončené na spodnej strane štandardnou ostrohou je veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené koróziou, avšak povrchové niklovanie je na niektorých miestach jemne vyšúchané. Menšie stopy po korózii sú viditeľné na obidvoch objímkach a na obústí, ktoré sú kompletné a zachovalé. Na povrchu puzdra pritom nie sú badateľné žiadne stopy po dodatočnom nátere čiernou farbou, či po inom spôsobe zmatnenia jeho lesklého povrchu. Šabľu je možné úplne zasunúť do puzdra. Cez otvory v záštitnom liste je pretiahnuté pomerne dobre zachovalé portepe vyrobené zo zlatej leonskej nite, ktoré je ukončené mohutnejším voľným strapcom. Nad ním je po obidvoch stranách na oranžovo-bielom poli vyšitá uhorská kráľovská koruna. Samotná látka nesie mnohé stopy po častom ohýbaní (čo bolo s určitosťou spôsobené štandardným používaním) a do istej miery je aj stmavnutá a zájdená (najviac je to viditeľné v mieste podkladu pod korunou na obidvoch stranách) s tým, že nite sú na mnohých miestach jemne vystrapkané.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka: . . . . . 1036 mm
Dĺžka čepele: . . . . . 896 mm
Šírka čepele: . . . . . 24 mm
Dĺžka rukoväte: . . . . . 139 mm
Šírka rukoväte: . . . . . 27 – 34 mm
Polomer koša: . . . . . 58 – 48 – 54 mm
Celková dĺžka koša: . . . . . 127 mm
Šírka koša: . . . . . 47 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,647 kg
Dĺžka puzdra: . . . . . 943 mm
Šírka puzdra: . . . . . 32 mm
Hmotnosť puzdra: . . . . . 0,483 kg
Celková dĺžka portepe: . . . . . 494 mm
Dĺžka závesu portepe: . . . . . 388 mm
Šírka závesu portepe: . . . . . 20 mm
Dĺžka strapca portepe: . . . . . 106 mm
Šírka strapca portepe: . . . . . 55 mm
Hmotnosť portepe: . . . . . 0,067 kg

Rakúsko-uhorská šabľa pre jazdných delostrelcov model 1877

Táto zbraň bola do výzbroje rakúsko-uhorskej armády zavedená oficiálne v roku 1877 ako ľahká šabľa jazdectva, avšak v priebehu nasledujúcich rokov bola napokon používaná takmer výlučne príslušníkmi delostrelectva. Tu sa pôvodne najskôr nachádzala vo výzbroji mužstva a poddôstojníkov jazdných batérií poľného delostrelectva a tvorila tiež výzbroj kadetov jazdeckých a vozatajských škôl. Avšak na základe cisárskeho predpisu z roku 1910 ňou boli vyzbrojení všetci delostrelecký poddôstojníci s výnimkou príslušníkov pevnostného delostrelectva. Charakteristickým konštrukčným znakom tejto šable boli jednoduchý páskový kôš zakončený volutou. Medzi ňou a chrbtom rukoväte sa nachádzal jeden obdĺžnikovitý výrez určený na prevlečenie portepe a jednoduchá hlavica rukoväte s dvoma polkruhovými spevňovacími úchytkami, umiestnenými približne v strednej časti jej chrbta.

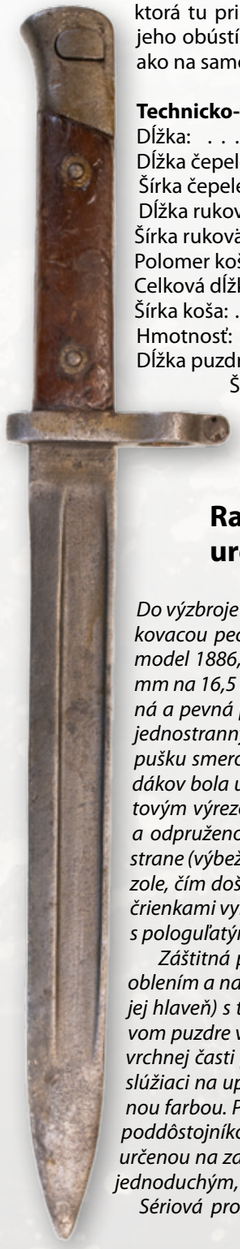
Samotná rukoväť sa vyrábala z dreva, ktoré bolo potiahnuté tmavou rybou (zväčša žraločou) kožou spevnenou pomocou splietaného drôtu. Zaujímavosťou pritom je, že na viacerých dochovaných exemplároch s evidentnými stopami po používaní v bojových podmienkach daný drôt úplne absentuje, koža je preto mierne uvoľnená z príslušných drážok a na rukoväti drží najmä pomocou spomínaných bočných úchytiek jej chrbta. Mierne zahnutá jednosečná čepeľ so stredovým hrotom bola na obidvoch stranách opatrená mohutným odľahčujúcim výbrusom (ten mohol byť v závislosti na výrobcovi buď hranatý, alebo oválny) a jej povrch bol upravený niklovaním. Šabľa sa nosila v jednoduchom celokovovom puzdre, ktoré bolo na spodnej strane ukončené štandardnou ostrohou a na vrchnej strane obústím, pripevneným k bočným stenám puzdra pomocou dvoch väčších skrutiek s pologuľatou hlavou. Stredová objímka puzdra disponovala pevným závesným krúžkom, pričom na vrchnej objímke bola hranatá závesná úchytka upevnená z obidvoch strán.

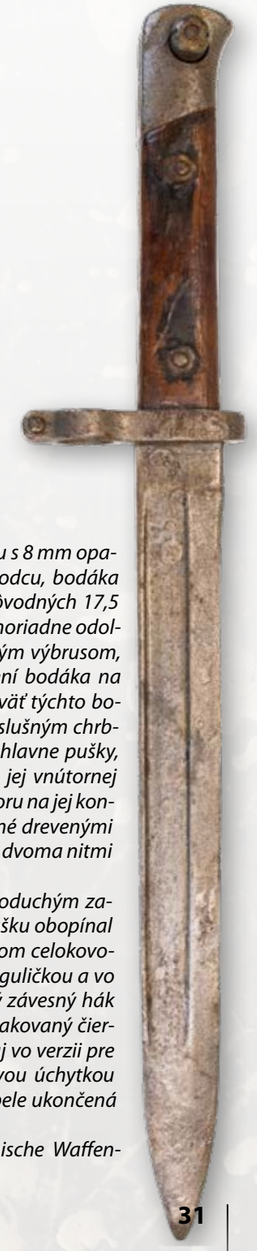
Táto možnosť obojstranného zavesenia šable predstavovala jednoduchý, no zároveň jedinečný konštrukčný prvok umožňujúci oveľa pohodlnejšiu a rýchlejšiu manipuláciu s danou zbraňou v poľných podmienkach. V prípade jazdného delostrelectva totiž išlo o vysoko mobilné jednotky, ktoré väčšinou potrebovali čo najrýchlejšie zaujať palebnú pozíciu, pripraviť delo k paľbe, vypáliť určitý počet výstrelov, potom všetko rýchlo zbaliť a odísť na novú pozíciu. Táto, z celkového pohľadu ľahká, pevná a kompaktná chladná zbraň si našla svoje široké uplatnenie v priebehu prvej svetovej vojny aj na karpatskom bojisku na prelome rokov 1914 – 1915, keď tu bolo rakúsko-uhorské delostrelectvo dislokované na viacerých miestach, aby svojou paľbou podporovalo obranné pozície pechoty pred útokmi vojsk cárskeho Ruska. Produkcia týchto zbraní prebiehala vo viacerých, predovšetkým rakúskych, prípadne solingenských a maďarských nožiarskych firmách až do konca prvej svetovej vojny; často sa však vyskytujú aj exemplár dodatočne skompletizované z dielov od viacerých výrobcov. Po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie v roku 1918 sa táto šabľa, prirodzene, dostala aj do výzbroje armád nástupníckych štátov, pričom v rámci novovzniknutej československej armády ju ako služobnú zbraň používali guľometné a spojovacie jednotky československého jazdectva.

Na základe čiastočne zachovaného výrobného značenia na zobrazenej šabli možno konštatovať, že bola vyprodukovaná v roku 1913 vo firme Lugwig Zeitler vo Viedni pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Následne bola zaradená pôvodne do výzbroje Husarenregiment Nr. 15 (Husársky pluk č. 15) so sídlom v maďarskom meste Gyöngyös, pričom značka MGA 31 s najväčšou pravdepodobnosťou označuje Maschinengewehr Abteilung 31 (Guľometný oddiel č. 31). Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1974 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa táto šabľa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu mierne zahnutej jednosečnej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú v miestach s vyšúchaným niklovaním viaceré menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a okrem menších stôp po korózii vo vrchnej časti výbrusu a ostria sú takmer nepoškodené. Ostrie je bez zreteľných vyštrbení. Povrchové niklovanie je dobre zachovalé iba v spodných dvoch tretinách čepele. Hlavica, chrbát s dvoma polkruhovými výbežkami a mohutná upevňovacia matica rukoväte sú zachovalé a kompletné, avšak na svojom povrchu nesú výraznejšie stopy po korózii. Jednoduchý páskový kôš je kompletný a zachovalý, na mnohých miestach je však poškodený koróziou. Povrch celej súpravy šable nesie stopy po zlátení, ktoré je však z väčšej časti úplne vyšúchané.

Drážkovaná drevená rukoväť je potiahnutá čiernou rybou (pravdepodobne žraločou) kožou, ktorá je pomerne dobre zachovalá a iba veľmi málo opotrebovaná a mechanicky poškodená. Spevňovací drôt v príslušných drážkach úplne absentuje. Jednoduché celokovové puzdro vyrobené z oceľového plechu, ukončené na spodnej strane štandardnou ostrohou, je pomerne dobre zachovalé, avšak na viacerých miestach nesie značné stopy po vybrúsenej korózii a po mechanickom poškodení v podobe malých preliačin. Menšie stopy po korózii sú tiež viditeľné na obidvoch objímkach a na obústí, ktoré sú však kompletné a zachovalé. Na povrchu puzdra sú najmä na ostrohe a v menšej miere aj na objímkach badateľné stopy po dodatočnom nátere čiernou farbou, ktorá tu pri odstraňovaní korózie ostala nevybrúsená. Šabľu je možné úplne zasunúť do puzdra. Na jeho obústí je pritom vyrazené rovnaké označenie vojenskej jednotky (v tvare HR 15 MGA 31) ako na samotnej šabli.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	917 mm
Dĺžka čepele:	776 mm
Šírka čepele:	31 mm
Dĺžka rukoväte:	138 mm
Šírka rukoväte:	29 – 35 mm
Polomer koša:	97 mm
Celková dĺžka koša:	142 mm
Šírka koša:	45 mm
Hmotnosť:	0,891 kg
Dĺžka puzdra:	818 mm
Šírka puzdra:	41 mm
Hmotnosť puzdra:	0,759 kg

Rakúsko-uhorský bodák model 1888 určený pre mužstvo

Do výzbroje cisárskej a kráľovskej armády bol tento nožový bodák zavedený spolu s 8 mm opakovacou pechotnou puškou Mannlicher model 1888, pričom od svojho predchodcu, bodáka model 1886, sa odlišoval priemerom záštitného krúžku, ktorý bol zmenšený z pôvodných 17,5 mm na 16,5 mm. Charakteristickým konštrukčným znakom tejto zbrane bola mimoriadne odolná a pevná priama čepeľ klinového prierezu s mohutným obojstranným hranatým výbrusom, jednostranným ostrím a obojstranne brúseným stredovým hrotom (po nasadení bodáka na pušku smerovalo ostrie nadol a výbrus nahor), vyrábaná z kvalitnej ocele. Rukoväť týchto bodákov bola ukončená jednoduchou hlavicou vybiehajúcou do ostrého nosa s príslušným chrbtovým výrezom určeným pre zasunutie konzoly, umiestnenej na spodnej strane hlavne pušky, a odpruženou poistkou s mohutným oválnym tlačidlom, nachádzajúcim sa na jej vnútornej strane (výbežok poistky zapadol po nasadení bodáka na pušku do príslušného otvoru na jej konzole, čím došlo k pevnému zaisteniu). Obidve strany rukoväte boli pritom obložené drevenými črienkami vyrábanými spravidla z orechového dreva, ktoré boli navzájom spojené dvoma nitmi s pologuľatými hlavami prechádzajúcimi cez oválne podložky.

Záštitná priečka týchto bodákov bola na strane ostria čepele ukončená jednoduchým zaoblením a na strane jej chrbta záštitným krúžkom (ten po nasadení bodáka na pušku obopínal jej hlaveň) s typickou nastaviteľnou skrutkou. Tieto bodáky sa nosili v jednoduchom celokovovom puzdre vyrábanom z oceľového plechu, ktoré bolo v spodnej časti ukončené guličkou a vo vrchnej časti prinitovaným obústím. Pod ním bol na vonkajšej strane umiestnený závesný hák slúžiaci na upevnenie ku koženému závesníku. Celý povrch puzdra bol spravidla lakovaný čiernou farbou. Popri základnom variante pre mužstvo sa tieto bodáky produkovali aj vo verzii pre poddôstojníkov, pričom hlavica ich rukoväte disponovala jednoduchou pohyblivou úchytkou určenou na zavesenie portepe a ich záštitná priečka bola zase na strane ostria čepele ukončená jednoduchým, smerom k čepeli ohnutým hákom (slúžil na uviazanie portepe).

Sériová produkcia týchto zbraní prebiehala primárne v zbrojovke Oesterreichische Waffen-

fabriks-Gesellschaft (OEWG) v Steyre a v menšej miere aj v zbrojovke Femaru Fegyver es Gepgyar (FGGY) v Budapešti, a to približne do roku 1895, keď začali byť staršie modely pušiek systému Mannlicher (M1886, M1888, M1888/90, M1890) vo výzbroji armády postupne nahrádzané novým jednotným modelom pod označením M1895. Zaujímavosťou pritom je, že výrobné značenie týchto bodákov bolo spravidla vyrazené na obidvoch stranách záštitnej priečky a na obidvoch stranách koreňa čepele. Na vonkajšej strane priečky sa nachádzalo písmeno výrobnej série a výrobne číslo pušky, ku ktorej bol bodák vyprodukovaný. Na vnútornej strane priečky bola zase vyrazená značka jednotky, ku ktorej bol bodák pridelený, spolu s jeho poradovým číslom v rámci danej jednotky. Na vonkajšej strane čepele sa nachádzalo preberacie značenie cisárskej a kráľovskej armády a napokon na vnútornej strane to bolo značenie výrobcu v tvare OEWG, resp. F.G.G.Y. V niektorých prípadoch však mohla byť určitá časť značenia (väčšinou útvarové značenie) zo záštitnej priečky presunutá na spodnú stranu hlavice rukoväte, pričom na mnohých dochovaných exemplároch je výrobné značenie nekompletné.

Na základe čiastočne zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku možno konštatovať, že bol vyprodukovaný v zbrojovke OEWG v Steyre pre potreby cisárskej a kráľovskej armády, pričom následne bol pod evidenčným číslom 6993 pôvodne zaradený do výzbroje Infanterie Regiment Nr. 89 (89. peší pluk) so sídlom v poľskom meste Jarosław. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1969 darom od súkromnej osoby z Ladomirovej (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo siedmich kusov tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu priamej nožovej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú viaceré menšie stopy po mechanickom poškodení a korózii. Jednostranné ostrie, hranatý obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé, avšak na niektorých miestach je ostrie jemne vyštrbené a hrot je zatupený.

Hlavica rukoväte je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú výraznejšie stopy po korózii. Poistnú maticu je možné zatlačiť. Záštitná priečka s chránidlom mušky je zachovalá a kompletná; na jej povrchu sú však na viacerých miestach viditeľné stopy po korózii. Na obidvoch stranách rukoväte bodáka sa nachádzajú úplné drevené črienky hnedej farby, ktoré sú značne opotrebované a na viacerých miestach výrazne poškodené rôzne veľkými a hlbokými odermi, škrabancami, ryhami a otlčeniami. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch skrutiek, ukončených na obidvoch stranách plochými maticami bez zárezov. Samotné skrutky a matice sú zachovalé a kompletné, avšak na svojom povrchu nesú viaceré výraznejšie stopy po korózii. Bodák je možné nasadiť na pušku.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	372 mm
Dĺžka čepele:	245 mm
Šírka čepele:	26 mm
Dĺžka rukoväte:	118 mm
Šírka rukoväte:	24 – 29 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	65 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	9 mm
Priemer záštitného krúžku:	21 mm (vnútorný 17 mm)
Hmotnosť:	0,348 kg

Rakúsko-uhorský bodák model 1895 určený pre mužstvo

Do výzbroje cisárskej a kráľovskej armády bol tento nožový bodák zavedený spolu s 8 mm opakovacími pechotnými a krátkymi puškami Mannlicher model 1895. Od staršieho bodáka model 1888 sa pritom odlišoval predovšetkým tvarom čepele, záštitným krúžkom bez nastaviteľnej skrutky a tvarom hlavice rukoväte, ktorá už nevybiehala do ostrého nosa. Charakteristickým konštrukčným znakom tejto zbrane bola odolná a pevná priama čepeľ klinového prierezu s obojstranným oválnym výbrusom, jednostranným ostrím a obojstranne brúseným stredovým hrotom (po nasadení bodáka na pušku smerovalo ostrie na rozdiel od bodákov model 1888 nahor a výbrus nadol), vyrábaná z kvalitnej ocele. Zaujímavosťou pritom je, že najmä pri bodákoch vyrábaných v uhorskej časti monarchie (zbrojovka FGGY v Budapešti) sa vo väčšej miere vyskytovali čepele s hranatým výbrusom, kým oválny výbrus sa tu začal na rozdiel od rakúskej zbrojovky OEWG objavovať až v rámci neskoršej vojnovej produkcie.

Rukoväť týchto bodákov bola ukončená jednoduchou hlavicou vybiehajúcou do plochého nosa s príslušným chrbtovým výrezom určeným pre zasunutie konzoly, umiestnenej na spodnej strane hlavne pušky, a odpruženou poistkou s mohutným oválnym tlačidlom, nachádzajúcim sa na jej vnútornej strane (výbežok poistky zapadol po nasadení bodáka na pušku do príslušného otvoru na jej konzole, čím došlo k pevnému zaisteniu). Obidve strany rukoväte boli pritom obložené drevenými črienkami vyrábanými spravidla z orechového dreva, ktoré boli navzájom spojené dvoma nitmi s pologuľatými hlavami prechádzajúcimi cez oválne podložky. Záštitná priečka týchto bodákov bola na strane chrbta čepele ukončená jednoduchým zaoblením a na strane jej ostria pevným záštitným krúžkom (ten po nasadení bodáka na pušku obopínal jej hlaveň). Priečka bola k čepeli upevnená pomocou dvoch nitov s pologuľatými hlavičkami. Všetky jednotlivé kovové časti týchto bodákov boli povrchovo upravené leštením.

Tieto zbrane sa nosili v jednoduchom celokovovom puzdre vyrábanom z oceľového plechu, ktoré bolo v spodnej časti ukončené guličkou a vo vrchnej časti prinitovaným obústím. Pod ním bol na vonkajšej strane umiestnený závesný hák slúžiaci na upevnenie ku koženému závesníku. Celý povrch puzdra bol spravidla lakovaný čiernou farbou. Popri základnej variante pre mužstvo sa tieto bodáky produkovali aj vo verzii pre poddôstojníkov s tým, že hlavica ich rukoväte disponovala jednoduchou pohyblivou úchytkou určenou na zavesenie portepe a ich záštitná priečka bola na strane chrbta čepele ukončená jednoduchým, smerom k čepeli ohnutým hákom (slúžil na uviazanie portepe). Okrem toho sa obe tieto varianty vyrábali aj pre použitie s krátkymi puškami a dodatočne upravenými karabínami model 1895 (používané najmä obsluhami guľometov). Od bodákov určených pre štandardné pechotné pušky sa pritom odlišovali prítomnosťou dodatočnej mušky, upevnenej na vrchole záštitného krúžku, ktorá bola spočiatku ešte stranovo nastaviteľná, no pri neskôr vyrobených exemplároch bola už pevná. Samotná muška pritom slúžila na dodatočnú korekciu mieridiel, keďže nasadený bodák pri krátkej hlavni pušky významným spôsobom menil jej balistické vlastnosti. Na tomto mieste je potrebné spomenúť, že popri klasických bodákoch model 1895 určených pre bojové jednotky sa v menšej miere produkovali aj náhradné či vychádzkové verzie, a tiež verzia pre vojenských gážistov.

Zaujímavosťou je, že výrobné značenie štandardných bodákov mohlo byť spravidla vyrazené na obidvoch stranách záštitnej priečky, na obidvoch stranách koreňa čepele a na spodnej strane hlavice rukoväte, pričom bolo zvyčajne tvorené písmenom výrobnej série a výrobným číslom pušky, ku ktorej bol bodák vyprodukovaný, ďalej značkou jednotky, ku ktorej bol bodák pridelený spolu s jeho poradovým číslom v rámci nej, potom preberacím značením cisárskej a kráľovskej armády, značením dátumu výroby, značením modelu a napokon aj značením výrobcu zväčša v tvare OEWG, resp. F.G.G.Y. Drvivá väčšina dochovaných exemplárov však neobsahuje kompletné výrobné značenie, ale iba niektoré z jeho uvedených častí. Sériová produkcia všetkých týchto zbraní prebiehala predovšetkým v zbrojovke OEWG v Steyre a v menšej miere aj v zbrojovke FGGY v Budapešti, a to približne do skončenia prvej svetovej vojny.

Po následnom rozpade monarchie boli bodáky model 1895 zaradené aj do výzbroje novovzniknutej československej armády. Spočiatku sa používali iba staré skladové zásoby, až neskôr sa v Brne rozbehla výroba nových bodákov (s charakteristickým hranatým výbrusom čepele). Zároveň sa tieto zbrane stali ideovým vzorom pre nové československé bodáky vzor 1923, resp. 1924, pričom vo výzbroji četníctva a finančnej stráže sa používali paralelne s nimi až do rozpadu republiky. Na záver možno skonštatovať, že v prípade tejto zbrane išlo vôbec o posledný nožový bodák zavedený do výzbroje cisárskej a kráľovskej armády, ktorý sa zároveň stal aj charakteristickým a neodmysliteľným prvkom výzbroje vojaka habsburskej monarchie na bojiskách prvej svetovej vojny a zároveň bol vôbec najrozšírenejším modelom v histórii chladných zbraní.

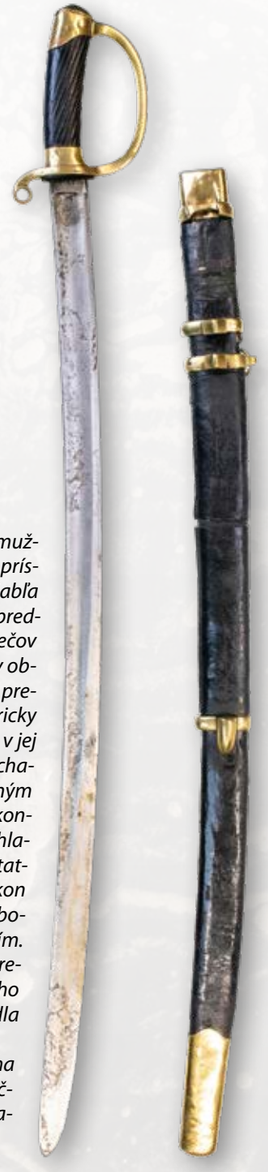
Na základe čiastočne zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku možno konštatovať, že bol vyprodukovaný v zbrojovke OEWG v Steyre pre potreby cisárskej a kráľovskej armády, pričom následne bol s najväčšou pravdepodobnosťou zaradený pôvodne do výzbroje Infanterie Regiment Nr. 32 (32. peší pluk) so sídlom v talianskom meste Terst. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1977 kúpou od súkromnej osoby z obce Kružlová (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z deviatich kusov tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu priamej nožovej čepele klinového prierezu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po mechanickom poškodení či korózii. Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé, avšak na viacerých miestach je ostrie vyštrbené a hrot je zatupený.

Hlavica rukoväte je zachovalá, na jej povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po korózii. Poistný mechanizmus spolu s maticou úplne absentuje. Záštitná priečka je zachovalá a kompletná, na jej povrchu sú však na viacerých miestach viditeľné malé stopy po korózii. Záštitný krúžok je mierne ohnutý smerom k ostriu čepele a na jednom mieste je malá časť krúžku v tvare písmena V vyštrbená. Na obidvoch stranách rukoväte bodáka sa nachádzajú úplné drevené črienky hnedej farby, ktoré sú značne opotrebované a na viacerých miestach výraznejšie poškodené rôzne veľkými odermi, škrabancami, ryhami a otlčeniami. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch nitov vsadených na obidvoch stranách do plochých podložiek bez zárezov. Samotné nity a podložky sú zachovalé a kompletné, avšak na svojom povrchu nesú viaceré menšie stopy po korózii. Vzhľadom na vyhnutie záštitného krúžku a absentujúci poistný mechanizmus nie je bodák možné nasadiť na pušku. Celokovové puzdro ukončené na spodnej strane jednoduchou guličkou je pomerne dobre zachovalé a kompletné, pričom na jeho povrchu sú viditeľné viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Závesný hák a obústie sú zachovalé. Celý vonkajší povrch puzdra bol natretý čiernou farbou, ktorá je na viacerých miestach zlúpaná. Bodák je možné úplne zasunúť do puzdra.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	354 mm
Dĺžka čepele:	242 mm
Šírka čepele:	23 mm
Dĺžka rukoväte:	104 mm
Šírka rukoväte:	20 – 26 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	63 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	8 mm
Priemer záštitného krúžku:	20 mm (vnútorný 15 mm)
Hmotnosť samotného bodáka:	0,291 kg
Dĺžka puzdra:	260 mm
Šírka puzdra:	38 mm
Hmotnosť puzdra:	0,165 kg

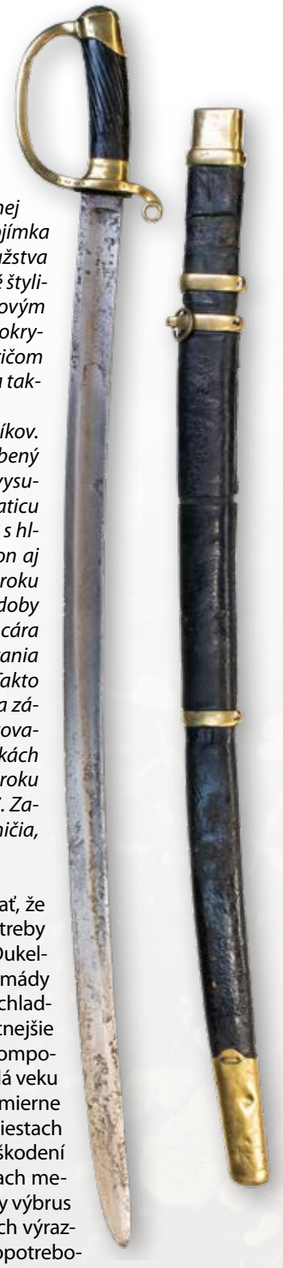
Ruská dragúnska šabľa (šaška) vzor 1881 určená pre mužstvo

Na základe rozkazu vojenského oddelenia č. 222 zo dňa 13. augusta 1881 bola do výzbroje mužstva, poddôstojníkov a dôstojníkov, predovšetkým kozáckych a dragúnskych, no aj ďalších príslušných jednotiek ruskej cárskej armády zavedená ako jednotná pobočná chladná zbraň šabľa (šaška) vzor 1881, ktorá tak v rámci celkovo prebiehajúcej veľkej reformy armády nahradila predtým používanú širokú škálu rôznych vzorov dragúnskych šablí či kyrysníckych širokých mečov (ich nosenie bolo od roku 1882 prenechané niektorým gardistickým jazdeckým jednotkám v období mieru a počas slávnostných vojenských prehliadok). Tieto šable sa vyrábali v dvoch prevedeniach. Prvým bola kozácka verzia, ktorej typickým konštrukčným prvkom bola symetricky a ergonomicky tvarovaná rukoväť bez koša, pričom otvor na portepe bol vytvorený priamo v jej hlavici ukončenej prechodom do ostrého nosa. Druhou verziou bola dragúnska šabľa. Jej charakteristickým konštrukčným znakom bola mosadzná skladaná súprava, tvorená jednoduchým páskovým košom ohnutým do tvaru písmena D, mierne sa rozširujúcim v mieste záštity a zakončeným volutou s kruhovým otvorom slúžiacim na prevlečenie portepe, ďalej jednoduchou hlavicou rukoväte s oválnou vypuklou krytkou okolo spájajúcej matice súpravy, potom samostatnou spodnou objímkou rukoväte a napokon štandardnou črienkou rukoväte s hlbokým pozdĺžno-šikmým žliabkovaním. Samotná črienka sa vyrábala (prevažne) z brezového a borovicového dreva, ktoré bolo natreté spravidla čiernou, resp. hnedou farbou.

Záštita rukoväte bola na spodnej strane opatrená zväčša koženým prstencom slúžiacim ako doraz pri zasúvaní zbrane do puzdra. Mierne zahnutá jednosečná čepeľ s klinovým prierezom a s obojstranne brúseným stredovým hrotom bola na obidvoch stranách opatrená mohutným odľahčujúcim, pozdĺžnym, oválno-hranatým výbrusom a jej povrch bol upravený niklovaním. Šabľa sa nosila v jednoduchom drevenom puzdre spravidla vyrábanom z brezového či borovicového dreva, potiahnutého hrubšou kožou čiernej farby. Puzdro bolo pritom na spodnej strane ukončené štylizovaným mosadzným kovaním a na vrchnej strane vsadeným mosadzným obústím. Medzi nimi bola umiestnená mosadzná stredová objímka s pevnou úchytkou na závesný krúžok. Avšak v roku 1888 sa začali špeciálne pre potreby mužstva dragúnskych jednotiek vyrábať puzdrá s tromi mosadznými objímkami, ktoré boli doplnené štylizovanými konzolami určenými na zasunutie tuľajkových bodákov používaných k jednoranovým puškám Berdan a opakovacím puškám Mosin. Navyše v období rokov 1891 – 1901 bola na pokrytie puzdier šablí určených pre jazdectvo používaná namiesto kože hrubšia čierna guma, pričom v neskoršom období (najmä v rámci vojnovej produkcie) sa na pokrývanie puzdier využívala taktiež aj látka napustená čiernou farbou.

Popri dragúnskych šabliach určených pre mužstvo sa produkovala aj verzia pre dôstojníkov. Od základného vzoru sa odlišovala tenším a sploštenejším tvarom koša (ten mohol byť zdobený rôznymi nápismi), ďalej štylizovanou a smerom ku košu viac ohnutou hlavicou rukoväte s vysunutou plochou krytkou zdobenou emblémom cárskeho Ruska, ktorá chránila spájajúcu maticu súpravy, potom odlišným tvarom spodnej objímky rukoväte, ebonitovou črienkou rukoväte s hlbokým pozdĺžno-šikmým žliabkovaním a priečne oddelenými hladkými okrajmi a napokon aj čepeľou s dvoma pridanými tenkými pozdĺžnymi oválnymi výbrusmi na chrbtovej strane. V roku 1909 došlo k úprave tejto dôstojníckej verzie, ktorá zahŕňala predovšetkým doplnenie výzdoby koša a hlavice rukoväte reliéfnym rastlinným motívom, doplnenie emblému s iniciálami cára Mikuláša II. na hlavicu rukoväte spolu so zmenou tvaru jej krytky matice, zmenu žliabkovania črienky rukoväte na rovné a priame a napokon odstránenie dodatočných výbrusov čepele. Takto upravené šable dostali označenie ako vzor 1881/1909, pričom niektoré z nich mohli mať na základe individuálnych požiadaviek dôstojníkov aj leptaním špeciálne vyzdobenú čepeľ, či kovania puzdra. Produkcia všetkých týchto zbraní prebiehala v rámci cárskeho Ruska v zbrojovkách v Zlatouste, Iževsku a Artinsku, pričom ich používanie v armáde bolo oficiálne ukončené v roku 1917, hoci v iných ozbrojených zložkách (ČEKA, neskôr NKVD) sa používali až do roku 1927. Zaujímavosťou pritom je, že tieto šable boli okrem cárskej armády exportované aj do zahraničia, predovšetkým do spojeneckých krajín, ako napríklad Čierna Hora, Bulharsko a podobne.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej šabli možno konštatovať, že bola pod číslom 376 vyprodukovaná v roku 1890 v štátnej zbrojovke v Zlatouste pre potreby mužstva tvoriaceho dragúnske jednotky ruskej cárskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa táto šabľa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má síce pomerne zachovalé jednotlivé kovové komponenty, avšak nesú na svojom povrchu výrazne stopy po opotrebovaní a ich stav zodpovedá veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu mierne zahnutej jednosečnej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú v miestach s narušeným niklovaním viaceré výrazné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou, ktoré sú najviac viditeľné vo vrchnej a spodnej časti výbrusov, ako aj na miestach medzi výbrusmi a hrotom. Jednostranné ostrie, výrazný oválno-hranatý obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne zachovalé a okrem spomenutých výrazných stôp po korózii, najmä na výbrusoch a v blízkosti hrotu, nesú iba menšie stopy po opotrebovaní. Samotné ostrie je na viacerých miestach tiež výraznejšie vyštrbené. Povrchové niklovanie je až na miesta poškodené koróziou na celom povrchu čepele pomerne dobre zachovalé.

Hlavica a záštita rukoväte boli spolu s jednoduchým vyklenutým košom, ukončeným na strane chrbta čepele výrazným kruhovým otvorom slúžiacim na prevlečenie portepe, vyrobené z mosadze. Všetky tieto komponenty sú zachovalé a kompletné, pričom na ich povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po mechanickom poškodení a opotrebovaní, najmä v podobe malých škrabancov a preliačin. Avšak na viacerých miestach týchto súčastí zbrane sú na povrchu viditeľné stopy po predchádzajúcej oxidácii, ktorá bola dodatočne mechanicky odstránená. Čierny kožený prstenec zakrývajúci predel medzi košom a koreňom čepele je síce zachovalý, avšak s viditeľnými stopami opotrebovania zodpovedajúcimi veku zbrane. Pozdĺžne šikmo a hlboko žliabkovaná drevená črienka rukoväte natretá čiernym lesklým lakom je pomerne dobre zachovalá a iba mierne opotrebovaná a mechanicky poškodená, avšak na jej vnútornej strane je v spodnej časti viditeľné miesto nesúce väčšiu stopu po výraznom a hlbšom odere.

Ruská dragúnska šabľa (šaška) vzor 1881 určená pre delostrelcov

V rokoch 1882 – 1885 bola do výzbroje ruskej cárskej armády postupne zavedená upravená verzia šable (šašky) vzor 1881 ako pobočná chladná zbraň určená pre potreby mužstva delostreleckých jednotiek. Samotná zmena oproti štandardnému prevedeniu spočívala pri kozáckej aj pri dragúnskej verzii predovšetkým v skrátení čepele a puzdra, ktoré sa v prípade dragúnskych šablí vyrábalo bez objímok a s konzolami určenými pre zasunutie puškových tuľajkových bodákov. Skrátenie čepelí pre potreby delostreleckých jednotiek prinieslo väčšiu praktickosť a lepšiu manipuláciu v špecifických a stiesnených bojových podmienkach. Charakteristickým konštrukčným znakom dragúnskej verzie bola mosadzná skladaná súprava, tvorená jednoduchým páskovým košom ohnutým do tvaru písmena D, mierne sa rozširujúcim v mieste záštity a zakončeným volutou s kruhovým otvorom slúžiacim na prevlečenie portepe, ďalej jednoduchou hlavicou rukoväte s oválnou vypuklou krytkou okolo spájajúcej matice súpravy, potom samostatnou spodnou objímkou rukoväte a napokon štandardnou črienkou rukoväte s hlbokým pozdĺžno-šikmým žliabkovaním. Samotná črienka sa vyrábala (prevažne) z brezového a borovicového dreva, ktoré bolo natreté spravidla hnedou farbou. Záštita rukoväte bola na spodnej strane opatrená zväčša koženo-plsteným prstencom slúžiacim ako doraz pri zasúvaní zbrane do puzdra.

Mierne zahnutá jednosečná čepeľ s klinovým prierezom a s obojstranne brúseným stredovým hrotom bola na obidvoch stranách opatrená mohutným odľahčujúcim pozdĺžnym oválno-hranatým výbrusom s tým, že jej povrch bol upravený niklovaním. Oproti štandardnému prevedeniu bola čepeľ v tomto prípade skrátená približne o 50 až 130 mm. Šabľa sa nosila v jednoduchom drevenom puzdre spravidla vyrábanom z brezového či borovicového dreva, potiahnutého hrubšou kožou čiernej farby (v prípade vojnovej produkcie mohla byť koža nahradená hrubšou látkou napustenou čiernou farbou). Puzdro bolo na spodnej strane ukončené štylizovaným mosadzným kovaním a na vrchnej strane vsadeným mosadzným obústím. Medzi nimi bola umiestnená mosadzná stredová objímka s pevnou úchytkou na závesný krúžok. V súvislosti s modernizáciou ruského delostrelectva prebiehajúcou od roku 1902 sa tieto šable stali pre väčšinu jeho príslušníkov príliš dlhé a v stiesnených bojových podmienkach pomerne nepraktické, a preto boli od roku 1909 s výnimkou jednotiek jazdného delostrelectva a rotmajstrov poľného i horského delostrelectva postupne nahrádzané novým kindžalom vzor 1907. Produkcia šablí vzor 1881 v delostreleckej verzii prebiehala v rámci cárskeho Ruska v zbrojovkách v Zlatouste, Iževsku a Artinsku. Ich používanie v armáde bolo oficiálne ukončené v roku 1917, avšak v iných ozbrojených zložkách (ČEKA, neskôr NKVD) sa používali až do roku 1927.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	1015 mm
Dĺžka čepele:	869 mm
Šírka čepele:	33 mm
Dĺžka rukoväte:	138 mm
Šírka rukoväte:	37 – 34 – 35 mm
Polomer koša:	58 mm
Celková dĺžka koša:	117 mm
Šírka ramena koša:	4 mm
Šírka ramena koša pri koreni čepele:	23 mm
Hrúbka ramena koša:	8 mm
Hmotnosť samotnej šable:	0,876 kg
Dĺžka puzdra:	883 mm
Šírka puzdra:	47 mm
Hmotnosť puzdra:	0,611 mm

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej šabli možno konštatovať, že bola vyprodukovaná v roku 1914 (rok výroby je vyrazený na koši v mieste záštity, ale posledná číslica roku výroby vyrazená na čepeli je nečitateľná) v zbrojovke v Zlatouste pre potreby delostreleckých jednotiek (jazdné delostrelectvo) ruskej cárskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa táto šabľa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu jeho používania ako dôstojníckej zbrane. Na povrchu mierne zahnutej jednosečnej čepele klinového prierezu sa nenachádzajú takmer žiadne, resp. len minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou, ktoré sú najviac viditeľné iba na dvoch menších miestach s narušeným niklovaním v rámci vnútornej strany. Jednostranné ostrie, oválno-hranatý obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a skoro vôbec nie sú poškodené. Povrchové niklovanie je na takmer úplne celom povrchu čepele veľmi dobre zachovalé. Čepeľ je pri svojom koreni na vnútornej strane značená samostatným písmenom A sprava a písmenom A pod korunkou zľava (písmeno A predstavuje preberaciu značku delostreleckého inšpektora, kapitána Antonovského v Zlatouste, v tvare začiatočného písmena jeho priezviska, označujúcu prevzatie daného dielu, pričom A pod korunkou označuje prevzatie celej zbrane).

Hlavica a spodné kovanie rukoväte boli spolu s jednoduchým vyklenutým košom, ukončeným na strane chrbta čepele volutou s výrazným kruhovým otvorom slúžiacim na prevlečenie portepe, vyrobené z mosadze s tým, že všetky tieto komponenty sú zachovalé a kompletné, pričom na ich povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po mechanickom poškodení a opotrebovaní, najmä v podobe malých škrabancov, rýh a preliačin. Avšak na viacerých miestach týchto súčastí zbrane sú na povrchu viditeľné stopy po predchádzajúcej oxidácii, ktorá bola dodatočne mechanicky odstránená. Všetky komponenty súpravy sú značené preberacou značkou v tvare písmena A. Čierny kožený prstenec s červenou plsťou zakrývajúci predel medzi košom a koreňom čepele je síce zachovalý, no sú na ňom viditeľné menšie stopy opotrebovania zodpovedajúce veku zbrane.

Pozdĺžne šikmo a hlboko drážkovaná drevená črienka rukoväte natretá hnedou matnou farbou je pomerne dobre zachovalá a iba minimálne opotrebovaná a mechanicky poškodená. Drevené puzdro potiahnuté hrubšou kožou čiernej farby a ukončené na obidvoch stranách jednoduchými štylizovanými mosadznými kovaniami je pomerne dobre zachovalé, avšak na viacerých miestach nesie výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých rýh, škrabancov a oderov. Samotná koža je taktiež na viacerých miestach, najmä v strednej i spodnej časti vonkajšej strany, výrazne rozpraskaná. Zachovalá, kompletná a nepoškodená stredová objímka je podobne ako ukončovacie kovania vyrobená z mosadze, pričom na jej závesnom krúžku je upevnený nekompletný kožený nosný popruh čiernej farby s mosadzným jednodielnym upínacím gombíkom s plochou základňou a pologuľatou hlavičkou. Samotná koža je síce zachovalá, avšak na mnohých miestach je jej povrchová lesklá vrstva z dôvodu častého namáhania výrazne popraskaná. Šabľu je možné úplne zasunúť do puzdra. Na jeho stredovej objímke je pritom vyrazené značenie v tvare „A 33“ (A je preberacia značka daného dielu a 33 je číslo daného dielu), pričom písmeno A je už bez čísla vyrazené aj na obidvoch kovaniach.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka: . . . . . 960 mm
Dĺžka čepele: . . . . . 815 mm
Šírka čepele: . . . . . 30 mm
Dĺžka rukoväte: . . . . . 138 mm
Šírka rukoväte: . . . . . 37 – 34 – 35 mm
Polomer koša: . . . . . 56 mm
Celková dĺžka koša: . . . . . 119 mm
Šírka ramena koša: . . . . . 4 mm
Šírka ramena koša pri koreni čepele: . . . . . 23 mm
Hrúbka ramena koša: . . . . . 7 mm
Hmotnosť samotnej šable: . . . . . 0,850 kg
Dĺžka puzdra: . . . . . 828 mm
Šírka puzdra: . . . . . 44 mm
Hmotnosť puzdra: . . . . . 0,485 mm

Ruský bodák vzor 1891

Z konštrukčného hľadiska išlo o klasický jednoduchý ihlový tuľajkový bodák so štvorhrannou čepeľou kríže-vého prierezu so sploštеným hrotom (v prípade potreby sa dal použiť aj ako nástroj na rozobratie pušky) a tuľajkou so stredovou i koncovou obrubou a vnútornou drážkou v tvare písmena I, resp. L. Táto zbraň vznikla v roku 1891 a použí-vala sa k štandardným ruským 7,62 mm opakovacím pechotným a dragúnskym puškám Mosin vzor 1891. Bodáky tejto prvotnej verzie boli pritom vždy vybavené otočným zaisťovacím uzamykacím prstencom. Ich modernizácia prebehla v roku 1930, pričom súvisela so zavedením upravenej dragúnskej verzie pušky Mosin vzor 1891 do výzbroje sovietskej Červenej armády pod označením 1891/30. Rovnaké označenie dostali aj nové bodáky, ktoré sa objavili v dvoch modifi-káciách. Prvá z nich mala tuľajku s priamou vnútornou drážkou v tvare písmena I a vyrábala sa s chránidlom mušky, pri-čom uzamykací prstenec bol zároveň nahradený praktickejšou tlačnou poistkou nachádzajúcou sa v mieste prechodu čepele do tuľajky. Druhá modifikácia bola vyrábaná už bez chránidla mušky, pričom jej tuľajka mala zalomenú vnútornú drážku v tvare písmena L.

Zaujímavosťou je, že najskôr v rámci ruskej cárskej armády a potom aj v rámci sovietskej Červenej armády platil predpis, že bodáky musia byť vždy nasadené na puškách. Z tohto dôvodu sa pušky nastreľovali výlučne s nasadenými bodákmi, a preto nebolo vôbec potrebné vyrábať k nim puzdrá. Ruská, resp. sovietska pechota ich nosila vždy nasadené na puškách (vztýčené), avšak napr. pri presunoch vlakom sa nosili nasadené opačným smerom, a teda ich čepeľ bola umiestnená vedľa pažby. Dragúnske jednotky ruskej cárskej armády mohli pri jazde na koni bodáky nosiť aj v špeciál-nych objímkach, umiestnených na vonkajšej strane puzdra dragúnskej šable (šašky) vzor 1881. V rámci cudzích armád sa tak pre ukoristené bodáky k puškám Mosin vyrábali špeciálne kožené puzdrá (v menšom množstve aj kovové), v kto-rých boli potom nosené štandardne za opaskom. Svoje špeciálne kožené puzdrá si k bodákom vzor 1891 vyrábali aj československí legionári pôsobiaci v Rusku.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku, ktorý bol s určitosťou vyprodukovaný pre potreby ruskej cárskej armády nemožno určiť jeho základné identifikačné údaje (výrobné číslo, miesto výroby, rok výroby a pod.). Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1967 darom od súkromnej osoby z Kečkoviec (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z ôsmich kusov tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie zodpovedá veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojo-vých podmienkach. Na povrchu priamej ihlovej čepele krížového prierezu zužujúcej sa do stredového sploštеného hrotu sa nachádzajú viaceré menšie stopy po mechanickom poškodení koróziou. Na všetkých štyroch hranách čepele sú na viacerých miestach viditeľné menšie vyštrbenia, ktoré sú pre tento typ zbrane charakteristické. Tuľajka s priamou vnú-tornou drážkou v tvare písmena I a s tenšou stre-dovou i hrubšou koncovou obrubou je zachovalá s tým, že na jej povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po mechanickom poškodení a po korózii. Tuľajka je bez poistného prstenca, ktorý bol sa-mostatným komponentom, a preto v mnohých

prípadoch dochádzalo k jeho strate. Celý vonkajší povrch bodáka bol opatrený čiernením, ktoré je na niektorých miestach jemne vyšúchané. Bodák je možné nasadiť na pušku obidvoma smermi, avšak bez možnosti príslušného zaistenia proti nechcenému vysunutiu.

Technicko-taktické údaje:

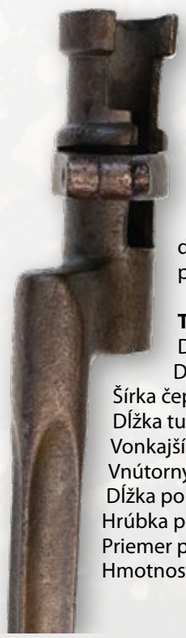
Dĺžka: . . . . . 500 mm
Dĺžka čepele: . . . . . 430 mm
Šírka čepele: . . . . . 17 mm
Dĺžka tuľajky: . . . . . 70 mm
Vonkajší priemer tuľajky: . . . . . 25 mm
Vnútorný priemer tuľajky: . . . . . 15 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,308 kg

Ruský bodák vzor 1891

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku, ktorý bol pod čís-lom 124 280 s určitosťou vyprodukovaný pre potreby ruskej cárskej armády, nemožno určiť žiadne jeho ďalšie identifikačné údaje (miesto výroby, rok výroby a pod.). Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1980 vlastným výskumom v lokalite obce Šarbov (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z ôsmich kusov tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má okrem absentujúcej časti čepele pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové kom-ponenty, ktorých opotrebovanie a stav plne zodpovedajú veku a štandardnému spôso-bu používania tejto zbrane v bojových podmienkach.

Na povrchu priamej ihlovej čepele krížového prierezu zužujúcej sa do stredového sploštеného hrotu sa nachádzajú viaceré menšie stopy po mechanickom poškodení koróziou. Vyštrbenia na hranách čepele, ktorých prítomnosť je pre tieto bodáky charakteristická, sú v tomto prí-pade iba minimálne. Samotná čepeľ je však približne v dvoch tretinách svojej dĺžky mierne ohnutá a ulomená. Tuľajka s priamou vnútornou drážkou v tvare písmena I a s tenšou stredovou i hrubšou koncovou ob-rubou je zachovalá, ale na jej povrchu sú viditeľné viaceré menšie stopy po mechanickom poškodení a po korózii. Súčasťou tuľajky je aj poistný prstenec, ktorý je kompletný, zachovalý a voľne pohyblivý, jeho povrch je iba mierne poško-dený koróziou. Tuľajka je mierne ohnutá. Bodák je síce možné nasadiť a zaistiť na puške obidvoma smermi, avšak iba so značnými ťažkosťami.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka: . . . . . 390 mm
Dĺžka (zlomenej) čepele: . . . . . 336 mm
Šírka čepele: . . . . . 17 mm
Dĺžka tuľajky: . . . . . 70 mm
Vonkajší priemer tuľajky: . . . . . 25 mm
Vnútorný priemer tuľajky: . . . . . 15 mm
Dĺžka poistného prstenca: . . . . . 40 mm
Hrúbka poistného prstenca: . . . . . 7 – 9 mm
Priemer poistného prstenca: . . . . . 23 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,294 kg

Ruský delostrelecký kindžal vzor 1907

Problematikou zavedenia krátkej pobočnej chladnej zbrane do výzbroje ruského delostrelectva a guľometných jednotiek, ktorá by nahradila príliš dlhé a v stiesnených bojových podmienkach pomerne nepraktické šable (šašky) vzor 1881, sa velenie ruskej cárskej armády zaoberalo už od roku 1902. Pozornosť na tento účel zriadenej komisie Hlavného riaditeľstva delostrelectva sa pritom v tomto smere najviac sústreďovala na charakteristický zakrivený typ vojenskej dýky (kindžal – bebut), ktorý bol štandardne používanou chladnou zbraňou predovšetkým na Kaukaze a ktorého oficiálne zavedenie do armády napokon podporilo až 25 z 30 členov príslušnej komisie. Hlavná výhoda tejto zbrane totiž spočívala v kombinácii ideálnej dĺžky, zakrivenia a dvojsečnej povahy jej čepele, ktorá spolu so symetriou rukoväte umožňovala vykonávať sekanie a rezanie pomocou rôznych úchopov vo všetkých smeroch. Navyše v prípade nevyhnutnej potreby sa tento kindžal dal v obmedzenej miere použiť aj ako pracovný nástroj.

Po následných diskusiách a skúmaniach ďalších alternatív bola napokon v roku 1907 táto zbraň rozkazom príslušného vojenského oddelenia č. 287 zavedená do výzbroje ruskej cárskej armády ako kindžal vzor 1907. Ako prví ním boli prezbrojení príslušníci žandárskych jednotiek do hodnosti seržanta. Následne bol v roku 1908 plnohodnotne zaradený do výzbroje osádok guľometných jednotiek a napokon rozkazom vojenského odboru č. 187 zo dňa 17. mája 1909 ním boli prezbrojení všetci príslušníci delostreleckých jednotiek v poddôstojníckych hodnostiach s výnimkou jednotiek jazdného delostrelectva a rotmajstrov poľného i horského delostrelectva. Od roku 1910 ho do výzbroje prijali aj príslušníci prieskumných jazdeckých jednotiek peších plukov.

Charakteristickým konštrukčným znakom tejto zbrane bola mimoriadne odolná a pevná zakrivená čepeľ šošovkovitého prierezu s dvoma úzkymi pozdĺžnymi, vzájomne oddelenými oválnymi obojstrannými výbrusmi, obojstranným ostrím a obojstranne brúseným stredovým hrotom vyrábaná z kvalitnej ocele. Povrch čepele bol upravený niklovaním.

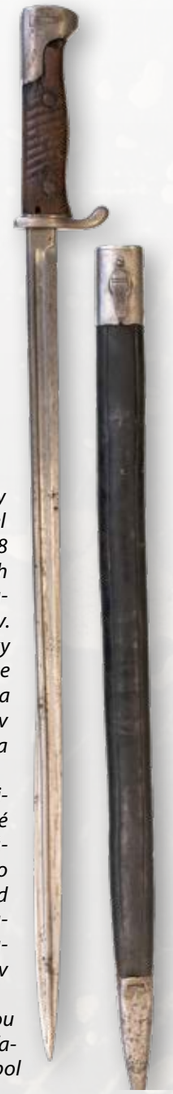
Symetricky a ergonomicky tvarovaná rukoväť týchto kindžalov bola obložená hladkými drevenými črienkami vyrábanými spravidla z orechového dreva, ktoré boli navzájom spojené dvoma mosadznými nitmi s pologuľatými hlavami prechádzajúcimi cez mosadzné oválne podložky. Spodné podložky boli pritom pevnou súčasťou kovania záštity, ktorá bola na spodnej strane opatrená zväčša koženo-plsteným prstencom slúžiacim ako doraz pri zasúvaní zbrane do puzdra. To sa vyrábalo z dreva potiahnutého hrubšou vrstvou kože čiernej farby. Na spodnej strane bolo ukončené mosadzným kovaním so štylizovanou guličkou a na vrchnej strane mosadzným obústím s pevným závesným krúžkom. Pri peších presunoch sa pritom kindžal nosil zavesený pri spone, či pracke opasku z ľavej strany, pričom počas jazdy na koni sa presúval na ľavý bok. Produkcia týchto zbraní prebiehala v rámci cárskeho Ruska v zbrojovkách v Zlatouste, Iževsku a Artinsku. Ich používanie v armáde bolo oficiálne ukončené v roku 1917, avšak v iných ozbrojených zložkách (pešia polícia) sa používali aj naďalej.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom kindžale možno konštatovať, že bol pod číslom 72 vyprodukovaný v roku 1916 v štátnej zbrojovke v Zlatouste pre potreby delostreleckých jednotiek ruskej cárskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1974 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa tento kindžal radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie je vzhľadom na vek a spôsob používania tejto zbrane iba minimálne a nepatrné. Na povrchu výraznejšie zahnutej dvojsečnej čepele šošovkovitého prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú v miestach s jemne narušeným niklovaním viaceré, takmer nepatrné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou, ktoré sú najviac viditeľné v spodnej polovici výbrusov.

Obojstranné ostrie, oválne obojstranné pozdĺžne úzke výbrusy oddelené tenkým stredovým rebrom a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú veľmi dobre zachovalé a okrem spomenutých minimálnych stôp po korózii v spodnej časti výbrusov sú takmer nepoškodené, iba ostrie je na niektorých miestach jemne vyštrbené. Povrchové niklovanie je na takmer úplne celom povrchu čepele veľmi dobre zachovalé. Čepeľ je pri svojom koreni na vonkajšej strane značená samostatným písmenom A zľava a písmenom A pod korunkou sprava (písmeno A predstavuje preberaciu značku delostreleckého inšpektora, kapitána Antonovského v Zlatouste, v tvare začiatočného písmena jeho priezviska označujúceho prevzatie daného dielu, pričom A pod korunkou označuje prevzatie celej zbrane).

Štylizovaná rukoväť je celá obložená hladkými drevenými črienkami hnedej farby, ktoré sú kompletné a zachovalé, na povrchu nesú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých rýh, škrabancov a oderov. Okrem toho je tiež na obidvoch črienkach v mieste vrchného spájacieho nitu sčasti vybrúsená vrstva vrchného ochranného laku. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch mosadzných nitov s výraznou pologuľatou hlavou, pričom vrchný nit prechádza na opačnej strane cez hladkú kruhovú mosadznú podložku. Samotné nity a podložka sú zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Štylizovaná záštita rukoväte (označená číslom 33 predstavujúcim výrobné číslo daného dielu) vyrobená z mosadze je zachovalá, kompletná a takmer nepoškodená a vo vrchnej časti na obidvoch stranách plynulo prechádza do kruhových podložiek s otvormi, cez ktoré je prevlečený spodný spájací nit. Na predele medzi záštitou a koreňom čepele úplne absentuje štandardný kožený prstenec.

Drevené puzdro potiahnuté hrubšou kožou čiernej farby a ukončené na obidvoch stranách jednoduchými štylizovanými kovaniami je pomerne dobre zachovalé, avšak na niektorých miestach nesie stopy po miernom opotrebovaní v podobe rôzne hlbokých a veľkých rýh, škrabancov a oderov. Samotná koža je taktiež na niektorých miestach jemne vysúchaná a popraskaná. Mosadzné kovania puzdra sú zachovalé a kompletné, akurát spodné kovanie ukončené guličkou umiestnenou na kruhovej základni nesie na viacerých miestach stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých škrabancov, rýh a oderov. Vrchné kovanie spojené s obústím má bočný úchyt slúžiaci na upevnenie k opasku rovnošaty, pričom na jeho povrchu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po akomkoľvek poškodení. Kindžal je možné úplne zasunúť do puzdra. Na jeho obústí je vyrazené značenie v tvare „A 33“ (A je preberacia značka daného dielu a 33 je číslo daného dielu); písmeno A je potom už bez čísla vyrazené aj na spodnom kovaní.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	585 mm
Dĺžka čepele:	430 mm
Šírka čepele:	35 mm
Dĺžka rukoväte:	155 mm
Šírka rukoväte:	44 – 23 – 35 mm
Hmotnosť:	0,459 kg
Dĺžka puzdra:	480 mm
Šírka puzdra:	45 mm
Hmotnosť puzdra:	0,229 kg

Nemecký bodák Seitengewehr model 1898

Išlo o štandardný dlhý nožový bodák, ktorý bol zavedený do výzbroje nemeckej cisárskej armády (Deutsches Heer) ako pobočná zbraň spolu so 7,92 mm nemeckou pechotnou puškou Mauser model 1898. Od roku 1902 sa vyrábal v dvoch prevedeniach, ktoré boli označované ako Seitengewehr 98 a. A. (alter Art – starý vzor) a Seitengewehr 98 n. A. (neuer Art – nový vzor). Pri starších modeloch boli drevené črienky rukoväte vyrábané spolu ako jeden kus, zatiaľ čo pri novších už boli vyrábané oddelene ako dva kusy. Okrem toho sa špeciálne pre ženijné jednotky vyrábali tiež bodáky s tzv. pílkou, umiestnenou na chrbte čepele, ktorá slúžila ako pracovný nástroj. Takto upravené bodáky však predstavovali iba približne 3 % z celkovej produkcie, pričom ich výroba bola napokon definitívne ukončená na základe nariadenia zo dňa 3. decembra 1917. Ešte predtým sa koncom roku 1914 na základe bojových skúseností začali na fronte objavovať praktickejšie skrátené verzie týchto bodákov (z pôvodných 655 mm boli v plukovných dielňach skracované na dĺžku 350 až 450 mm), ktoré sa oveľa lepšie uplatnili v podmienkach zákopovej vojny.

Bodáky vyrobené pred prvou svetovou vojnou sa nosili v koženom puzdre ukončenom na obidvoch stranách kovaniami, kým bodáky vyrobené v čase vojny mali už puzdro celokovové (vyrábané z oceľového plechu). Približne od konca roku 1915 začali byť tieto bodáky na fronte postupne nahrádzané novšími a podstatne kratšími bodákmi označovanými ako Seitengewehr 98/05, ktoré boli do výzbroje armády zavedené už v roku 1905. Bodáky Seitengewehr 98 tak boli postupne sťahované od pravidelných jednotiek armády k jej záložným jednotkám, avšak pre svoju dĺžku sa stali vyhľadávanou pobočnou zbraňou najmä medzi frontovými dôstojníkmi, ktorý ich často používali ako náhradu šablí. Okrem toho sa tiež stali predpísanými pobočnými zbraňami pre sanitárnych pomocníkov a poddôstojníkov (poľných zdravotníkov).

Z konštrukčného hľadiska bol tento bodák tvorený priamou dlhou úzkou jednosečnou čepeľou s falošným chrbtovým ostrím (v podobe plutvy) s klinovým prierezom, prechádzajúcim v mieste falošného ostria do krížového prierezu a výrazným stredovým hrotom. Na obidvoch stranách čepele bol

umiestnený výrazný odľahčovací výbrus s ukončením oválneho tvaru v mieste pod záštitnou priečkou a s plynulým prechodom dostratena smerom k hrotu čepele. Záštitná priečka bola priama, na jednej strane zakončená oblým výrezom, ktorý po nasadení bodáka na pušku presne kopíroval jej príslušnú spodnú časť hlavne, a na druhej strane ju tvorilo smerom k rukoväti mierne ohnuté rameno pripomínajúce hák (slúžil na pevnejšie uchopenie bodáka a zároveň predstavoval ochranu proti zošmyknutiu sa ruky smerom k čepeli). Črienky rukoväte sa vyrábali z orechového dreva. Jej hlavica bola zakončená do tvaru tupého nosa, pričom na chrbte bol umiestnený výrez slúžiaci pre nasadenie bodáka na pušku. Pod týmto výrezom bola umiestnená poistka slúžiaca na jeho pevne zaistenie v ozube pušky. Bodák bol nosený väčšinou v koženom puzdre ukončenom na obidvoch stranách kovaniami s tým, že spodné bolo zakončené guličkou a vrchné obústím. Na vonkajšej strane vrchného kovania bol na oválnej základni pripevnený jednoduchý závesný hák slúžiaci na uchytenie puzdra v koženom závesníku klasického strihu.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku možno konštatovať, že bol pod výrobným číslom (pravdepodobne) 10005 vyprodukovaný vo firme Simson&Co. sídliacej v meste Suhl pre potreby nemeckej cisárskej armády. Do zbierok Mo Svidník VHM bol získaný v roku 2022 kúpou od súkromnej osoby z obce Vyšný Komárnik (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa tento bodák radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú veku a do istej miery aj štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu priamej čepele s falošným chrbtovým ostrím v podobe plutvy sa na obidvoch stranách nachádzajú iba menšie stopy po mechanickom poškodení a po korózii. Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Hlavica rukoväte je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po mechanickom poškodení, najmä po korózii. Poistnú maticu je možné zatlačiť. Záštitná priečka je zachovalá a kompletná, na jej povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po prebrúsenej korózii (z tohto dôvodu sa pravdepodobne v celosti nezachovalo ani výrobné číslo).

Na obidvoch stranách rukoväte bodáka sa nachádzajú úplné drevené črienky tmavohnedej farby s priečnym ryhovaním medzi skrutkami (čiastočne zasahujúcim aj do ich priestoru), ktoré sú pomerne dobre zachovalé, avšak na viacerých miestach nesú stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších rýh, škrabancov, oderov, otlčení a preliačin. Okrem toho sa na črienke vnútornej strany rukoväte nachádza v mieste hlavičky vrchnej skrutky väčšia prasklina a zároveň je v mieste pod hlavicou rukoväte jeho menšia časť odštiepená. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch skrutiek s pologuľatou hlavou, pričom na opačnej strane sú ukončené plochou maticou s dvoma zárezmi. Samotné skrutky a matice sú zachovalé a kompletné, avšak ich povrch je mierne poškodený koróziou. Bodák je možné nasadiť na pušku. Kožené puzdro je spolu so svojimi kovaniami kompletné a zachovalé. Samotné kožené telo nesie iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe viacerých malých prasklín, oderov a rýh. Prešívanie kože je veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Spodné kovanie puzdra je výraznejšie opotrebované, pričom na jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po mechanickom poškodení, najmä v podobe preliačin a korózie. Vrchné kovanie puzdra je spolu so závesným hákom a obústím zachovalé a takmer nepoškodené. Bodák je možné úplne zasunúť do puzdra. To bolo na základe dochovaného značenia vyprodukované pre potreby nemeckej cisárskej armády pod výrobným číslom 4960.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka: . . . . . 655 mm
Dĺžka čepele: . . . . . 520 mm
Šírka čepele: . . . . . 19 mm
Dĺžka rukoväte: . . . . . 129 mm
Šírka rukoväte: . . . . . 31 – 35 mm
Dĺžka záštitnej priečky: . . . . . 60 mm
Hrúbka záštitnej priečky: . . . . . 6 mm
Hmotnosť samotného bodáka: . . . . . 0,469 kg
Dĺžka puzdra: . . . . . 540 mm
Šírka puzdra: . . . . . 30 mm
Hmotnosť puzdra: . . . . . 0,188 kg

Československá jazdecká šabľa vzor 1904

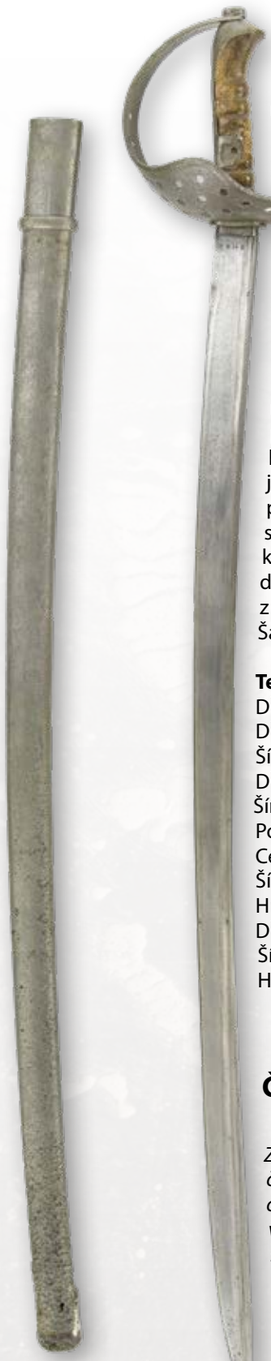
Jednotná jazdecká šabľa model 1904 bola zavedená do výzbroje jazdectva cisárskej a kráľovskej armády v roku 1904 s cieľom postupne nahradiť dovtedy používanú jazdeckú šabľu model 1869, oproti ktorej sa vyznačovala už novou koncepciou čepele (bez štandardného výbrusu) a novým nesúmerným tvarom koša, čo v konečnom dôsledku umožňovalo jednak jej celkové zníženie hmotnosti, jednak jej jednoduchšiu, rýchlejšiu a lacnejšiu výrobu. Charakteristickým konštrukčným znakom tejto novej, kompaktnej a obratnej šable bola skladaná železná súprava, ktorej jednotlivé komponenty boli povrchovo niklované a navzájom spojené pomocou mohutnejšej matice. Základom súpravy bol mohutný, nezdobený, nesúmerný a v mieste záštity do vonkajšej strany sa rozširujúci kôš, odľahčený 27 asymetricky rozloženými kruhovými otvormi a zakončený volutou, pričom medzi ňou a chrbtom rukoväte sa nachádzali dva obdĺžnikovité výrezy určené na prevlečenie portepe.

Ďalšou časťou súpravy bola jednoduchá hlavica rukoväte prechádzajúca do plného a v spodnej časti kvôli lepšiemu úchopu zdrsneného (pravidelný štvorcový vzor) chrbta, vybaveného dvoma polkruhovými spevňovacími úchytkami s otvormi pre nity, umiestnenými približne v jeho strednej časti a zasadenými do spodnej objímky. Poslednou časťou súpravy bola štandardne profilovaná rukoväť, ktorá sa vyrábala z dreva potiahnutého tmavou rybou (zväčša žraločou) kožou, spevnenou pomocou hrubšieho splietaného drôtu obklopeného z obidvoch strán tenším rovným drôtom. Zaujímavosťou pritom je, že na mnohých dochovaných exemplároch sa povrchová koža spolu s drôtom na rukoväti buď vôbec nezachovala, alebo sa zachovala iba koža bez spevňujúceho drôtu.

Šabľa disponovala mierne zahnutou jednosečnou čepeľou s klinovým prierezom a so stredovým hrotom, ktorá na rozdiel od predchádzajúcich modelov nebola na obidvoch stranách opatrená typickým odľahčujúcim výbrusom, ale jej základom bolo mohutné, vystužené a zaoblené chrbtové pero, prechádzajúce približne v dvoch tretinách jej dĺžky (smerom od koreňa) do falošného chrbtového ostria v tvare plutvy. Čepeľ tak bola pevnejšia a odolnejšia, pričom celý jej povrch bol upravený niklovaním. Šabľa sa nosila v jednoduchom celokovovom puzdre, ktoré bolo na spodnej strane ukončené štandardnou ostrohou a na vrchnej strane vsadeným obústím pripevneným k jeho vonkajšej stene pomocou väčšej skrutky s plochou hlavičkou a pozdĺžnym výrezom. Na puzdre sa nachádzala úzka stredová objímka obsahujúca pevný závesný krúžok a úzka vrchná objímka s pripevnenou hranatou závesnou úchytkou.

Okrem štandardnej šable pre mužstvo bola do výzbroje armády zavedená aj verzia pre dôstojníkov jazdectva, ktorá sa od základného vzoru odlišovala celkovým spracovaním koša. Ten bol bohato zdobený prelamovaným rastlinným ornamentom, doprostred ktorého mohol byť na základe individuálnej požiadavky vsadený väčšinou oválny medailón s konkrétnym figurálnym motívom. Vo väčšine prípadov znázorňoval buď svätého Juraja, ako kopijou zabíja draka, alebo svätú Barboru stojacu na skrížených delách, či rakúskeho orla. Takto upravené koše sa pritom vyrábali na konkrétnu objednávku toho-ktorého dôstojníka. Okrem toho neboli pri týchto šabliach spevňovacie úchytky chrbta rukoväte opatrené nitmi. Produkcia týchto zbraní prebiehala vo viacerých, predovšetkým rakúskych, prípadne solingenských a maďarských nožiarskych firmách až do konca prvej svetovej vojny, ale často sa vyskytujú aj exemplár dodatočne skompletizované z dielov od viacerých výrobcov. Po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie v roku 1918 sa táto šabľa, prirodzene, dostala aj do výzbroje armád viacerých nástupníckych štátov, ako napr. Rakúska. Svoje miesto však našla aj v rámci novovzniknutej československej armády, kde bola v roku 1924 oficiálne zavedená do jej výzbroje ako československá jazdecká šabľa vzor 1904. Zaujímavosťou pritom je, že po zavedení do výzbroje armády sa v továrni Pozemkovej banky v Kosmonosoch v menšej miere nakrátko rozbehla aj výroba nových exemplárov (podľa pôvodného modelu), pričom tieto vzácnejšie šable niesli na svojej čepeli štylizované výrobné značenie v tvare „PB“.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej šabli možno konštatovať, že bola vyprodukovaná v roku 1924 v továrni na hospodárske stroje, motorové pluhy a zlievarni Pozemkovej banky so sídlom v meste Kosmonosy (okres Mladá Boleslav, Česká republika) pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1974 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa táto šabľa radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v služobných podmienkach. Na povrchu mierne zahnutej jednosečnej čepele klinového prierezu s falošným chrbtovým ostrím v podobe plutvy sa na obidvoch stranách nachádzajú v miestach s narušeným povrchovým niklovaním viaceré drobné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Jednostranné ostrie a jednostranne brúsený

stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené, ostrie je bez vyštrbení.

Hlavica, chrbát s dvoma polkruhovými úchytkami a mohutná upevňovacia matica rukoväte sú zachovalé a kompletné, avšak na svojom povrchu nesú viaceré stopy po vybrúsenej korózii a následnom nátere ochranným konzervačným prostriedkom. Pôvodné ryhovanie spodnej časti chrbta rukoväte je zachovalé a nepoškodené. Mohutný nesúmerný kôš s odľahčovacími otvormi je kompletný a zachovalý, na svojom povrchu však nesie viaceré menšie stopy po vybrúsenej korózii a dodatočnom konzervačnom nátere. Drážkovaná drevená rukoväť svetlohnedej až hnedej farby je bez štandardnej rybej kože, ktorá úplne absentuje. Samotné drevené telo je síce zachovalé, avšak na viacerých miestach nesie značne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, škrabancov, rýh, preliačin a otlčení. Navyše pôvodný povrchový ochranný lesklý lak hnedej farby je na celom povrchu do značnej miery vyšúchaný. Nity spájajúce rukoväť s jej chrbtom úplne absentujú. Jednoduché celokovové puzdro vyrobené z oceľového plechu, ukončené na spodnej strane štandardnou ostrohou, je síce pomerne zachovalé, avšak na jeho povrchu sú viditeľné viaceré výrazné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Tie sa nachádzajú najmä v spodnej časti pri ostrohe, kde je povrch puzdra na jednom mieste dokonca perforovaný. Na ostatných častiach sú viditeľné početné stopy po vybrúsenej korózii a dodatočnom konzervačnom nátere. Obústie a vrchná objímka s hranatou závesnou úchytkou sú kompletné a zachovalé. Stredová objímka so závesným krúžkom absentuje, čo bolo s najväčšou pravdepodobnosťou spôsobené tým, že na základe rozkazu Ministerstva národnej obrany (MNO) roč. XIII č. 10 zo dňa 22. februára 1930 boli z puzdier šablí vzor 1904 a 1924 práve tieto stredové objímky dodatočne odstraňované. Šabľu je možné úplne zasunúť do puzdra.

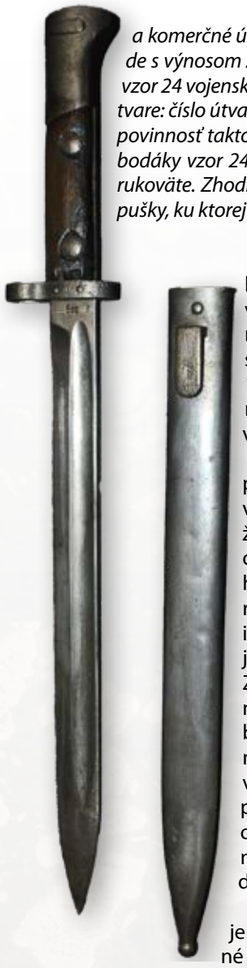
Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	1024 mm
Dĺžka čepele:	866 mm
Šírka čepele:	31 mm
Dĺžka rukoväte:	155 mm
Šírka rukoväte:	27 – 40 mm
Polomer koša:	65 mm
Celková dĺžka koša:	151 mm
Šírka koša:	105 mm
Hmotnosť:	1,097 kg
Dĺžka puzdra:	908 mm
Šírka puzdra:	40 mm
Hmotnosť puzdra:	0,631 kg

Československý bodák vzor 24

Z konštrukčného hľadiska išlo o nožový bodák, ktorý sa používal ako bodno-sečná zbraň, pričom po nasadení na pušku sa stával výhradne bodnou zbraňou. Tá vznikla úpravou svojho predchodcu, československého bodáka vzor 23, skrátením jeho čepele a puzdra o 100 mm. Bodáky vzor 24 boli jednotné pre celú československú armádu a používali sa k štandardnej československej armádnej puške vzor 24. Na začiatku 20. rokov 20. storočia sa výrobou bodákov v Československu zaoberali tri firmy, konkrétne Zbrojovka Praga v Prahe-Vršoviciach, Moravské oceliarne a železiarne v Olomouci-Řepčíne a Zbrojovka Brno. Pre firmy v Prahe a Olomouci to však bola len epizodická záležitosť, preto sa v krátkom čase Zbrojovka Brno stala ich monopolným výrobcom. Od roku 1937 sa pritom časť výroby presunula aj do novovybudovaného pobočného závodu Zbrojovky Brno v Považskej Bystrici. Hlavným odberateľom bodákov bola predovšetkým československá armáda, pričom ich celková produkcia bola v Brne ukončená v roku 1939 rozbitím Československa a následným vytvorením Protektorátu Čechy a Morava. V Považskej Bystrici však bolo ešte obmedzené množstvo týchto zbraní vyrobené aj v prvých rokoch druhej svetovej vojny.

Po 15. marci 1939 zaistil nemecký Wehrmacht na československom území viac ako 850 000 kusov. Veľké množstvo z nich bolo modifikované podľa nemeckých bodákov SG 84/98 odstránením záštitného krúžku. Takto upravené zbrane dostali označenie SG 24 (t) a ich výroba sa naplno rozbehla v Brne. Ďalšie zo zaistených bodákov, ktoré neboli Nemcami modifikované, boli predané ich jednotlivým spojencom, najmä Rumunsku. Po skončení druhej svetovej vojny sa v Brne výroba týchto zbraní znovu obnovila a trvala až do roku 1950. Zaujímavosťou je, že popri štandardných bodákoch sa pre reklamné a komerčné účely vyrábali v troch variantoch aj miniatúry v pomere 3 : 5. Ich produkciu zaisťovali učni. V súlade s výnosom zbrojne-hospodárskeho oddelenia zbrojného odboru MNO č. 536735 z júla 1922 boli na bodáky vzor 24 vojenskými zbrojármi priamo na jednotlivých útvaroch vyrážané aj špeciálne označenia v nasledujúcom tvare: číslo útvaru, jedno až štvorpísmenové označenie útvaru a evidenčné číslo zbrane. V neskorších rokoch bola povinnosť takto označovať zbrane zakotvená aj v predpise č. D-XIII-3 Udržování a opravy zbroje. Na bodáky vzor 24 boli tieto označenia písmen a čísel vo veľkosti 3 mm razené na vrchnej časti hlavy rukoväte. Zhodné označenie bolo pritom vyrazené aj na okrúhly štítok, ktorý sa pripevnil na pažbu pušky, ku ktorej bodák patril.

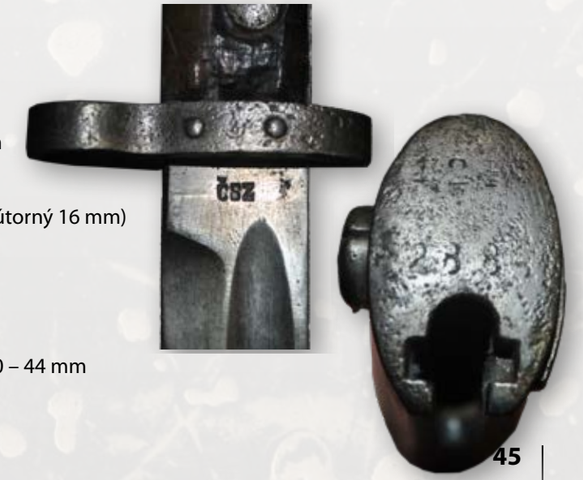
Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku možno konštatovať, že bol pod výrobným značením ČSZ a číslom R 9785 vyprodukovaný v roku 1924 v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády, pričom pôvodne bol pod evidenčným číslom 2885 zaradený do výzbroje Pešieho pluku 12 so sídlom v Komárne. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1966 kúpou od súkromnej osoby z Vápeníka (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 22 kusov tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku. Na povrchu priamej nožovej čepele klinového prierezu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po mechanickom poškodení a korózii. Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Hlavica rukoväte je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení, avšak spodná strana je už výraznejšie poškodená koróziou. Poistnú maticu je možné zatlačiť. Záštitná priečka je zachovalá a kompletná, na jej povrchu sú na jednom mieste viditeľné menšie stopy po korózii. Na obidvoch stranách rukoväte bodáka sa nachádzajú úplné drevené črienky hnedej farby, ktoré sú značne opotrebované a na viacerých miestach výraznejšie poškodené rôzne veľkými odermi, škrabancami, ryhami a otlčeniami. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch skrutiek s pologuľatou hlavičkou, ktoré sú na opačnej strane ukončené pologuľatou maticou s dvoma zárezmi. Samotné skrutky a matice sú zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Bodák je možné nasadiť na pušku.

Celokovové puzdro ukončené na spodnej strane jednoduchou guličkou je pomerne dobre zachovalé a kompletné, pričom na jeho povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Na niektorých miestach je puzdro jemne preliačené. Závesný hák a obústie sú zachovalé. Značenie na závesnom háku je nečitateľné. Bodák je možné úplne zasunúť do puzdra. Kožený závesník čiernej farby, pôvodne určený pre nemecké bodáky Seitengewehr 84/98, je čiastočne zachovalý, pričom jeho opotrebovanie zodpovedá štandardnému používaniu zbrane. Samotná koža nesie na svojom vonkajšom povrchu iba menšie stopy po mechanickom poškodení. Prešívanie spájajúce jednotlivé komponenty závesníka je spolu s obidvomi spodnými upevňujúcimi nitmi zachovalé, mierne opotrebované a iba minimálne poškodené. Spodný okraj otvoru pre závesný hák puzdra je vyhnutý smerom dovnútra. Vrchné upevňujúce nity spolu s celým stredným upínacím remienkom absentujú.

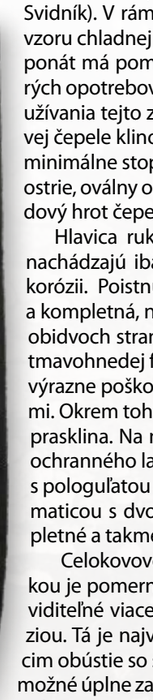
Technicko-taktické údaje:

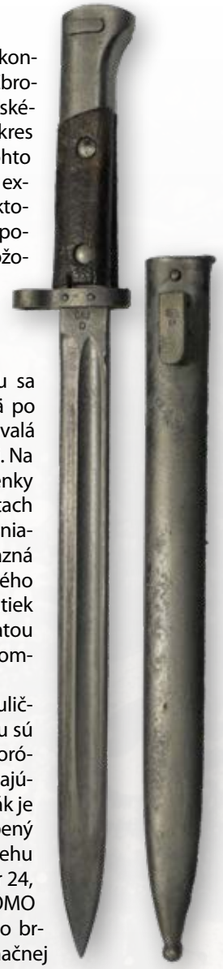
Dĺžka:	431 mm
Dĺžka čepele:	299 mm
Šírka čepele:	23 mm
Dĺžka rukoväte:	125 mm
Šírka rukoväte:	23 – 32 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	53 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	7 mm
Priemer záštitného krúžku:	20 mm (vnútorný 16 mm)
Hmotnosť samotného bodáka:	0,395 kg
Dĺžka puzdra:	312 mm
Šírka puzdra:	29 mm
Hmotnosť puzdra:	0,172 kg
Dĺžka závesníka:	229 mm
Šírka závesníka:	48 – 56 – 30 – 44 mm
Hmotnosť závesníka:	0,074 kg

Československý bodák vzor 24

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku možno konštatovať, že bol pod výrobným značením ČSZ D vyprodukovaný v roku 1929 v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1971 kúpou od súkromnej osoby z Kapišovej (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 22 kusov tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu priamej nožovej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení koróziou. Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Hlavica rukoväte je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení, najmä po korózii. Poistnú maticu je možné zatlačiť. Záštitná priečka je zachovalá a kompletná, na jej povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po korózii. Na obidvoch stranách rukoväte bodáka sa nachádzajú úplné drevené črienky tmavohnedej farby, ktoré sú značne opotrebované a na viacerých miestach výrazne poškodené rôzne veľkými odermi, škrabancami, ryhami a otlčeniami. Okrem toho sa na jednej strane v mieste medzi nitmi nachádza výrazná prasklina. Na niektorých miestach je jemne vyšuchaná aj vrstva vrchného ochranného laku. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch skrutiek s pologuľatou hlavičkou, ktoré sú na opačnej strane ukončené pologuľatou maticou s dvoma zárezmi. Samotné skrutky a matice sú zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Bodák je možné nasadiť na pušku.

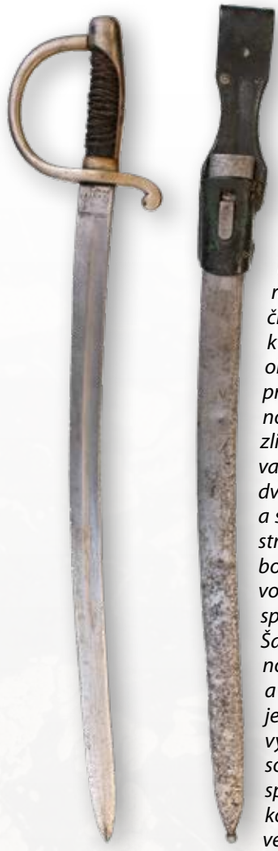
Celokovové puzdro ukončené na spodnej strane jednoduchou guličkou je pomerne dobre zachovalé a kompletné, pričom na jeho povrchu sú viditeľné viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Tá je najvýraznejšia na vnútornej strane v mieste pod nitom spájajúcim obústie so stenou puzdra. Závesný hák a obústie sú zachovalé. Bodák je možné úplne zasunúť do puzdra. Zaujímavosťou je, že daný kus bol vyrobený v roku 1929 vo firme Ing. Karel Schulz v Komořanech pri Prahe. Tá v priebehu rokov 1926 – 1932 vyrobila viac ako 300 000 kusov puzdier pre bodáky vzor 24, a to za podstatne nižšiu cenu než Zbrojovka Brno. Podnik pod označením KOMO tak dodával československej armáde tento komponent výrazne lacnejšie ako brnianska zbrojovka, kde bola jeho produkcia z toho dôvodu do značnej miery obmedzená. Puzdra vyrobené vo firme KOMO boli na závesnom háku značené štylizovaným logom spoločnosti v podobe dvoch písmen „K a M“, umiestnených vo vnútri obidvoch písmen „O“. Priamo v podniku tieto puzdrá kontroloval a následne na nich vyrážal preberaciu značku československej armády štábny rotmajster, zbrojár Bohumil Krob, ktorý pracoval pre Zemskú zbrojnicu č. 1 v Prahe (ZZI). Od roku 1933 sa však už puzdrá k bodákom vzor 24 vyrábali výlučne v Zbrojovke Brno, ktorá odvtedy armáde dodávala celý komplet (bodák s puzdrom) v cene 48,- Kč za kus.

Technicko-taktické údaje:

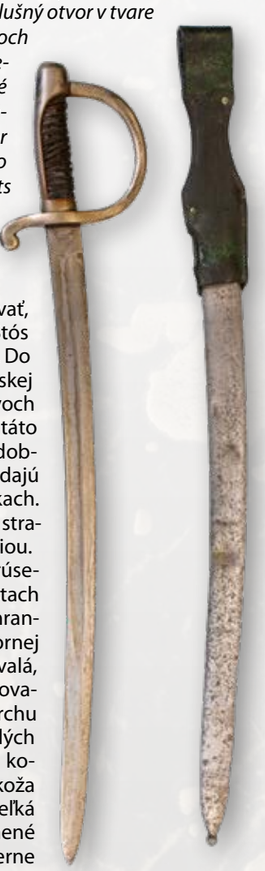
Dĺžka:	431 mm
Dĺžka čepele:	298 mm
Šírka čepele:	22 mm
Dĺžka rukoväte:	125 mm
Šírka rukoväte:	25 – 32 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	53 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	8 mm
Priemer záštitného krúžku:	20 mm (vnútorný 16 mm)
Hmotnosť samotného bodáka:	0,409 kg
Dĺžka puzdra:	311 mm
Šírka puzdra:	29 mm
Hmotnosť puzdra:	0,174 kg

Československá četnícka služobná šabľa vzor 1929

Ako služobná zbraň československého četníctva bola do jeho výzbroje zaradená Výnosom ministerstva vnútra č. 54.231-13 zo dňa 14. septembra 1928 a následne jeho doplnkom č. 38.834-13 zo dňa 28. júna 1929 ako šabľa určená pre žandárskych gážistov mimo služobnej triedy. Jej ideovou predlohou sa pritom v základných kontúrach stala ešte staršia francúzska ľahká pechotná šabľa AN XI, ktorá sa po skončení napoleonských vojen dostala do výzbroje rakúskej armády a neskôr aj rakúskych žandárskych jednotiek. Charakteristickým konštrukčným znakom novej československej šable bola skladaná súprava (na rozdiel od šable AN IX, ktorá mala súpravu odliatu z jedného kusu mosadze) tvorená jednoduchým páskovým košom ohnutým do tvaru písmena D a zakončeným volutou, ďalej jednoduchou hlavicou rukoväte prechádzajúcou do plného chrbta zasadeného do spodnej objímky a štandardnou profilovanou rukoväťou. Zaujímavosťou pritom je, že všetky kovové časti súpravy sa vyrábali výlučne zo zliatiny medi a niklu v pomere 80:20. Samotná rukoväť sa vyrábala (prevažne) z bukového dreva, ktoré bolo potiahnuté tmavou rybou kožou (zväčša jeseter) spevnenou pomocou hrubšieho dvojitého splietaného medeného drôtu. Mierne zahnutá jednosečná čepeľ s klinovým prierezom a so stredovým hrotom s falošným chrbtovým ostrím o dĺžke približne 100 mm bola na oboch stranách opatrená mohutným odľahčujúcim oválno-hranatým výbrusom s tým, že jej povrch bol upravený niklovaním. Čepele sa pritom oficiálne vyrábali v oficiálnej šírke 28 mm. Na svojej vonkajšej strane mali v mieste pod košom spravidla vyrazené označenie v tvare ČET, ktoré bolo spravidla doplnené označením čísla zbrane a konkrétneho útvaru, ku ktorému bola pridelená. Šabľa sa nosila v jednoduchom celokovovom puzdre (spravidla bol jeho povrch morený čiernou farbou) vyrobenom z oceľového plechu, ktoré bolo na spodnej strane ukončené guličkou a na vrchnej strane vsadeným obústim. Asi 30 mm pod ním bol na vonkajšej strane umiestnený jednoduchý závesný hák, ktorý slúžil k upevneniu zbrane na kožený závesník. Ten sa spravidla vyrábal z hnedej hladenej kože a vo svojej vrchnej časti bol prispôsobený k zaveseniu na opasok buď klasickým ohnutím a následným prešitím, čím vznikol príslušný otvor v tvare splošteného písmena O (nové prevedenie), alebo prinitovaním dvoch kožených ušiek s mosadznými závesnými úchytkami (staršie prevedenie). V spodnej časti boli potom oba typy závesníkov tvorené dvomi na sebe našitými kapsami, pričom do väčšej dolnej sa zasúvalo puzdro šable a menšia horná bola zase určená pre puzdro bodáka vzor 1924, a neskôr od roku 1933 puzdro nového bodáka vzor 1933. Hlavným a majoritným výrobcom týchto služobných zbraní sa podobne ako pri šabliach vzor 1924 stala slovenská firma Wlaszlovits Štós sídliaca v obci Štós (okres Košice-okolie), avšak popri nej pôsobilo v celej republike ešte niekoľko ďalších firiem, ktoré sa špecializovali najmä na výrobu košov. Celková produkcia pritom prebiehala až do rozpadu Československa v roku 1939.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej šabli možno konštatovať, že bola pod číslom 11 080 vyprodukovaná vo firme Wlaszlovits Štós sídliacej v obci Štós pre potreby príslušníkov československého četníctva (gážistov mimo služobnej triedy). Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1969 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide o jeden z dvoch kusov tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa táto šabľa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v služobných podmienkach. Na povrchu mierne zahnutej jednosečnej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou.

Jednostranné ostrie, oválno-hranatý obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé, avšak ostrie je na viacerých miestach výraznejšie vyštrbené a hrot je zaoblený. Celý povrch čepele bol dodatočne natretý ochranným konzervačným prostriedkom, ktorý na niektorých miestach, najmä na jej vnútornej strane, zanechal výraznejší žltkastý odtieň. Hlavica rukoväte je spolu s chrbtom zachovalá, kompletná a takmer nepoškodená, jej povrch je však na niektorých miestach zoxidovaný (sčernený). Jednoduchý vyklenutý oblúkový kôš je kompletný a zachovalý, na povrchu nesie len menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých škrabancov a oderov. Drážkovaná drevená rukoväť je potiahnutá tmavosivou rybou kožou, ktorá je spevnená pomocou špirálovito stočeného medeného drôtu. Samotná koža je však takmer úplne zodratá. Spevňovací drôt je úplný a nepoškodený, avšak jeho veľká časť je uvoľnená a vedená mimo určených drážok. Jednoduché celokovové nečiernené puzdro vyrobené z oceľového plechu a na spodnej strane ukončené guličkou je pomerne

zachovalé a kompletné, avšak na jeho povrchu sú viditeľné viaceré výrazné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Okrem toho je puzdro na viacerých miestach výraznejšie preliačené. Závesný hák a obústie sú zachovalé. Šabľu je možné úplne zasunúť do puzdra. Do zbierok múzea bola prijatá aj s čiastočne zachovalým, výrazne opotrebovaným a poškodeným koženým závesníkom čiernej farby, ktorý bol však pôvodne určený pre nemecké bodáky Seitengewehr 84/98.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	683 mm
Dĺžka čepele:	548 mm
Šírka čepele:	29 mm
Dĺžka rukoväte:	125 mm
Šírka rukoväte:	25 – 30 mm
Polomer koša:	65 mm
Celková dĺžka koša:	127 mm
Šírka ramena koša:	7 mm
Šírka ramena koša pri koreni čepele:	22 mm
Hrúbka ramena koša:	10 mm
Hmotnosť samotnej šable:	0,757 kg
Dĺžka puzdra:	574 mm
Šírka puzdra:	36 mm
Hmotnosť puzdra:	0,320 kg
Dĺžka závesníka:	222 mm
Šírka závesníka:	45 – 54 – 30 – 44 mm
Hmotnosť závesníka:	0,075 kg

Zbierka č. II – Pištole a revolvery

Autor textov: Mgr. Peter Holík

11,3 mm rakúsko-uhorský armádny revolver Gasser model 1870

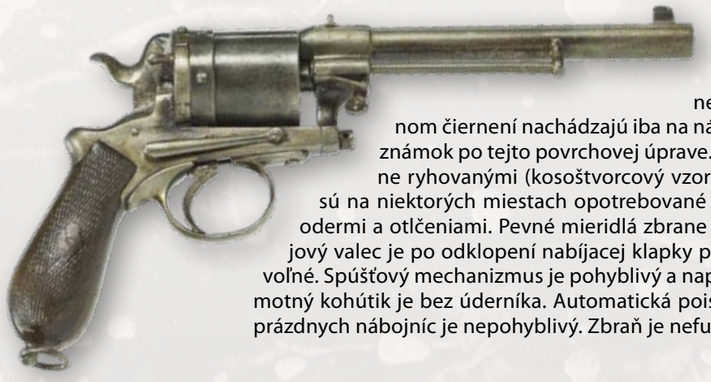
Tento revolver bol konštrukčným dielom rakúskeho továrnika Leopolda Gassera (1836 – 1871), ktorý spoločne s mladším bratom Johanom (1847 – 1897) riadil dve továrne sídliace vo Viedni a St. Pöltene, zaoberajúce sa primárne výrobou revolverov pre potreby armády aj pre civilný trh. Prototyp tejto zbrane, vytvorený v roku 1869, bol najskôr predstavený zástupcom Hinterladungsgewehr-Kommission (komisia pre skúšanie zbraní so zadným spôsobom nabíjania) a po úspešnom absolvovaní skúšok bol 14. augusta 1870 zavedený do výzbroje armády. Pre jej potreby sa vyrábal v dvoch verziách – s dlhšou hlavňou pre námorníctvo (235 mm) a s kratšou (185 mm) najmä pre jazdectvo (ako služobný revolver), ale aj pre poddôstojníkov delostrelectva a pre dopravné zbory pozemného vojska (ako pobočná zbraň).

Z konštrukčného hľadiska išlo o revolver s otvoreným deleným rámom, ktorého predná časť, tvoriaca s hlavňou jeden nedeliteľný kus, bola k zadnej časti upevnená pomocou skrutky nachádzajúcej sa pod oskou nábojového valca. Oska bola naskrutkovaná do prednej časti rámu, pričom svojím druhým koncom zapadala do otvoru umiestneného v jeho zadnej časti pred napínacím kohútikom. Ten bol prepojený s dvojčinným spúšťovým mechanizmom (po stlačení spúšte sa automaticky natiahol aj kohútik). Nevýklopný nábojový valec s kapacitou šesť nábojov zaisťovala z pravej strany nabíjacia klapka, pričom na manuálne vyprázdnenie valca slúžil pod hlavňou umiestnený vyhadzovač, ktorého tyčka bola k prednej časti rámu zaistená pomocou skrutky ukončenej plochým kruhovitým hmatníkom.

Zaujímavým konštrukčným prvkom bola automatická poistka napínacieho kohútika nachádzajúca sa na pravej strane rámu pod nábojovým valcom. Samotná páčka poistky disponovala čapmi zasahujúcimi cez otvory v ráme do spúšťového mechanizmu. Mierne zatiahnutie kohútika smerom vzad umožnilo jednému z týchto kolíkov posunúť sa dovnútra a zablokovať tak kohútik pred prípadným nechceným pohybom vpred. Revolver tak bolo možné bezpečne nabiť a prenášať. Následným tlakom na spúšť pred prvým výstrelom sa predmetný čap vysunul a uvoľnil pohyb kohútika. Zbraň bola skonštruovaná pre použitie dlhého náboja kalibru 11,3 × 36 mm R, ktorý sa predtým používal do jednoranových karabín a pištolí systému Werndl. Od roku 1874 sa na výrobu rámu spolu s ďalšími súčasťami začala namiesto kovaného železa používať liata oceľ, pričom tieto zbrane boli v zadnej časti rámu v mieste nad rukoväťou značené písmenami GS (Guss Stahl) a vo všeobecnosti boli tiež označované ako model 1870/74. Vo výzbroji armády sa táto zbraň udržala až do konca prvej svetovej vojny. Už od roku 1874 sa však jej modifikované verzie začali vyvážať aj do Osmanskej ríše a na Balkán, kde sa napríklad od roku 1910 stali štandardným revolverom milícií Čiernohorského kráľovstva (podľa nariadenia kráľa Mikuláša I. musel byť revolverom Gasser vyzbrojený každý dospelý muž).

Zobrazený revolver v pechotnej verzii bol pod číslom 51 268 vyrobený v roku 1872 vo firme Leopold Gasser vo Viedni pre potreby cisárskej a kráľovskej armády. Na základe údajov uvedených na ľavej strane rámu pod nábojovým valcom možno konštatovať, že táto zbraň bola po prevzatí do výzbroje armády v roku 1873 pridelená ku kaiserlich-königliche Landwehr Infanterie Regiment Nr. 8 (cisársko-kráľovský 8. vlastibranecký peší pluk) so sídlom v Prahe pod poradovým číslom 20, resp. 21. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1971 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty vyrobené z kovaného železa, ktoré iba na niektorých miestach nesú menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Na celom vonkajšom povrchu zbrane (okrem črienok) sa stopy po pôvodnom čiernení nachádzajú iba na nábojovom valci. Ostatné súčasti sú bez známok po tejto povrchovej úprave. Rukoväť je obložená drevenými, jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami tmavohnedej farby, ktoré sú na niektorých miestach opotrebované a iba v minimálnej miere poškodené odermi a otlčeniami. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Nábojový valec je po odklopení nabíjacej klapky pohyblivý a jeho jednotlivé komory sú voľné. Spúšťový mechanizmus je pohyblivý a napínací kohútik je možné natiahnuť. Samotný kohútik je bez úderníka. Automatická poistka kohútika je funkčná. Vyhadzovač prázdnych nábojníc je nepohyblivý. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 11,3 mm
Náboj: . . . . . 11,3 × 36 mm R
Dĺžka: . . . . . 326 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 185 mm
Výška: . . . . . 180 mm
Šírka: . . . . . 50 mm
Hmotnosť nenabitej zbrane: . . . . . 1,300 kg
Hmotnosť nabitej zbrane: . . . . . 1,420 kg
Kapacita nábojového valca: . . . . . 6 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 160 m/s
Maximálny efektívny dostrel: . . . . . 50 metrov

8 mm rakúsko-uhorský armádny revolver Rast-Gasser model 1898

Tento revolver bol konštrukčným dielom rakúskeho továrnika Augusta Rasta (1846 – 1922), ktorý bol od roku 1884 spolumajiteľom viedenskej (Ottakring) továrne s názvom Rast & Gasser, zaoberajúcej sa predovšetkým výrobou šijacích strojov. Prototyp tejto zbrane vznikol v roku 1898 a z konštrukčného hľadiska išlo o revolver, ktorý mal uzatvorený rám s horizontálne odklopnou bočnicou, z ľavej strany kryjúcou jeho dvojčinný spúšťový mechanizmus (po stlačení spúšte sa automaticky natiahol aj kohútik). Samotnú bočnicu pred otvorením zaisťoval smerom dopredu odklopný lúčik spúšte, ktorého zadné rameno držala konzolka v spodnej časti rámu. Pri bežnej údržbe tak neboli k rozobratiu zbrane potrebné žiadne nástroje. Nevýklopný nábojový valec s kapacitou osem nábojov zaisťovala z pravej strany nabíjacia klapka s názvom Abadie, ktorá bola zostrojená tak, že po jej sklopení smerom dozadu bol blokovaný pohyb napínacieho kohútika a valec tak bolo možné pri následnom nabíjaní bez rizika posúvať stlačením spúšte. Napokon samotná oska valca tvorila spolu s vyhadzovačom prázdnych nábojníc jeden (rozložiteľný) celok, ktorý bol k rámu fixovaný pomocou čapu zapadajúceho do konzoly na spodnej strane hlavne.

Túto moderne a zároveň jednoducho skonštruovanú zbraň prijala rakúsko-uhorská cisárska a kráľovská armáda do svojej výzbroje 28. februára 1899 pod označením Revolver M. 98 a postupne ňou nahradila už zastarané revolvery Gasser 1870 a 1870/74. Zároveň bol do výzbroje zavedený aj nový moderný náboj pod označením 8 mm Rast-Gasser (Revolverpatrone M. 1898). Sériová výroba sa pre potreby armády (v rámci nej sa však nestala predpisovou zbraňou dôstojníkov), ale aj civilného trhu naplno rozbehla v roku 1901 (v priestoroch firmy Leopold Gasser, ktorú v roku 1903 odkúpila spoločnosť Rast & Gasser), pričom trvala až do roku 1919 a celkovo dosiahla približne 200 000 kusov (prvých 15 000 vyrobila ešte firma Leopold Gasser). V roku 1915 sa začali hlavne týchto revolverov vyrábať z molybdénovej ocele, ktorá zaručovala dlhšiu životnosť ich vývrtu vďaka väčšej odolnosti voči oterom pri zmene teploty. Tieto zbrane mali potom pred výrobným číslom na hlavni vyrazenú skratku ML (Molybdän-Legierung). Zaujímavosťou je, že dané revolvery v počte 4000 kusov zakúpila v roku 1919 (v cene 140 rakúskych korún za kus) do svojej výzbroje aj československá armáda, pričom ešte k 15. marcu 1939 bolo vojenskou správou evidovaných na území Čiech a Moravy celkovo 2499 kusov a na Slovensku ďalších 1249 kusov.

Na základe dochovaného výrobného značenia možno konštatovať, že zobrazený revolver bol pod číslom 136 910 vyrobený spoločnosťou Rast & Gasser vo Viedni, pravdepodobne pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Podľa skratky ML dochovanej na hlavni ide o kus s molybdénovou hlavňou, ktorý bol s určitosťou vyrobený až po roku 1915. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1967 darom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má síce zachovalé jednotlivé kovové komponenty, avšak na viacerých miestach sú výrazne opotrebované a mechanicky poškodené koróziou. Celý vonkajší povrch zbrane (okrem črienok) bol natretý nepôvodnou čiernou farbou, ktorá je na viacerých miestach vyšúchaná.

Rukoväť je obložená drevenými, hlboko ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami tmavohnedej farby, ktoré sú na niektorých miestach opotrebované a mierne poškodené odermi a otlčeniami. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Nábojový valec s voľnými komorami je po odklopení nabíjacej klapky voľne pohyblivý, avšak na jeho oske úplne absentuje vyhadzovač prázdnych nábojníc. Lúčik spúšte nie je možné vysunúť, a preto nie je možné ani odklopiť bočnicu rámu. Čap fixujúci osku valca k hlavni nie je možné vysunúť. Spúšťový mechanizmus je voľne pohyblivý. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 8 mm
Náboj: . . . . . 8,1 × 27 mm (Rast-Gasser)
Dĺžka: . . . . . 223 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 116,5 mm
Výška: . . . . . 172 mm
Šírka: . . . . . 40,4 mm
Hmotnosť nenabitej zbrane: . . . . . 0,935 kg
Kapacita nábojového valca: . . . . . 8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 240 m/s
Maximálny efektívny dostrel: . . . . . 50 – 70 metrov

10,6 mm nemecký armádny Reichsrevolver model 1883

Tento revolver bol oficiálnou pobočnou zbraňou príslušníkov nemeckej cisárskej armády od roku 1879 až do roku 1908, keď ho vo výzbroji začala postupne nahrádzať moderná samonabíjacia pištoľ Luger Parabellum P.08. Táto zbraň bola dielom nemeckej Výzbrojnej skúšobnej komisie (Gewehr-Prüfungs-Commission), ktorej členovia pri jej navrhovaní brali na zreteľ primárne robustnosť a zároveň aj konštrukčnú jednoduchosť. Prvá verzia tohto revolveru bola označovaná ako M1879, pričom z konštrukčného hľadiska išlo o zbraň s dĺžkou hlavne 183 mm, ktorá mala uzatvorený rám s priskrutkovanou odnímateľnou bočnicou kryjúcou z ľavej strany jej jednočinný spúšťový mechanizmus (pred stlačením spúšte sa musel kohútik natiahnuť vždy manuálne). Nevýklopný nábojový valec s kapacitou šesť nábojov (10,6 × 25 mm R) zaisťovala z pravej strany jednoduchá nabíjacia klapka (odklápala sa doprava). Valec mal odsadené jednotlivé komory a náboje tak mohli byť úplne zapustené do jeho čela. Priamo pod hlavňou bol umiestnený hmatník vysúvateľnej osky valca, ktorej poistka sa nachádzala na ľavej strane prednej časti rámu. V jeho zadnej časti v mieste za valcom bola umiestnená mohutná páčka manuálnej poistky, ktorej posunutím smerom nadol bolo možné zablokovať pohyb napínacieho kohútika.

Zaujímavosťou je, že táto zbraň (pre čo najjednoduchšiu konštrukciu) nedisponovala štandardným vyhadzovačom prázdnych nábojníc, na tento účel sa používala špeciálna kovová tyčinka prenášaná spolu s muníciou. V krajnom prípade sa mohla použiť aj samotná oska valca. Tento revolver bol pôvodne určený pre mužstvo a do výzbroje ho ako prvá zaviedla v roku 1881 jazdecká pechota (dragúni). V roku 1883 došlo na základe skúseností s používaním tejto zbrane k jej modifikácii a nová verzia dostala označenie M1883. Najväčšou zmenou bolo predovšetkým skrátenie hlavne na 126 mm spolu s rekonštrukciou poistky osky valca, pričom celková hmotnosť sa znížila o viac ako 0,1 kg. Táto nová verzia bola určená predovšetkým pre dôstojníkov pechoty a od roku 1891 sa dostala aj do výzbroje niektorých delostreleckých jednotiek.

Sériová výroba týchto revolverov v obidvoch verziách prebiehala spočiatku predovšetkým vo firmách Spannenberger & Sauer a Schilling & Haenel, sídliacich v meste Suhl, neskôr sa rozšírila aj do firiem Gebrüder Mauser & Co v Oberndorfe am Neckar a Königliche Gewehrfabrik v Erfurte. Celková produkcia pritom dosiahla približne 450 000 kusov. Tieto zbrane si pri nedostatku pištolí P.08 našli svoje uplatnenie aj v priebehu prvej svetovej vojny, a to najmä v radoch spojovacích jednotiek a jednotiek druhého sledu. Napokon v rokoch 1944 – 1945 sa mnoho zachovalých exemplárov dostalo aj do výzbroje príslušníkov Volkssturmu.

Na základe dochovaného výrobného a preberacieho značenia možno konštatovať, že zobrazený revolver bol pod číslom 9579 vyrobený pre potreby nemeckej cisárskej armády. Na chrbte jeho rukoväte sú pritom viditeľné aj stopy po označení jednotky, do ktorej výzbroje bol oficiálne zaradený, avšak toto značenie je ako celok nečitateľné. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1972 kúpou od súkromnej osoby z obce Kečkovce (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotný exponát má síce zachovalé jednotlivé kovové komponenty, avšak tie sú na viacerých miestach veľmi výrazne opotrebované a mechanicky silno poškodené koróziou. Na základe celkového vonkajšieho stavu kovových častí zbrane nemožno posúdiť, či bol ich povrch v minulosti opatrený čiernením. Rukoväť je obložená drevenými, jemne ryhovanými (štvorcový vzor) črienkami tmavohnedej farby, ktoré sú na viacerých miestach výraznejšie opotrebované a poškodené rôzne veľkými odermi a otlčeniami. Na spodnej strane rukoväte absentuje závesný krúžok spolu s konzolou. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Nábojový valec s voľnými komorami je nepohyblivý, pričom jeho nabíjacia klapka úplne absentuje. Spúšťový mechanizmus je spolu s napínacím kohútikom nepohyblivý. Kohútik je bez úderníka. Na ľavej strane rámu absentuje v zadnej časti páčka manuálnej poistky a vpredu poistka osky nábojového valca. Samotná oska ma ulomený hmatník. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	10,6 mm
Náboj:	10,6 × 25 mm R
Dĺžka:	260 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	126 mm
Hmotnosť nenabitej zbrane:	0,920 kg
Kapacita nábojového valca:	6 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	205 m/s
Maximálny efektívny dostrel:	50 metrov

7,63 mm nemecká pištoľ Mauser C96 model 1912

Táto zbraň predstavuje jednu z prvých moderných automatických pištolí vôbec. Skonštruovaná bola v roku 1896 bratmi Feederleovými (Fidel, Friedrich a Josef), ktorí boli v tom čase zamestnancami nemeckej zbrojovky Mauser Werke A.G. v Oberndorfe am Neckar. Jej charakteristickým znakom bolo umiestnenie integrovanej nábojovej schránky plnenej pomocou nábojových pásikov s kapacitou 10 nábojov (v menšom množstve sa vyrábali aj varianty s kapacitou 6, resp. 20 nábojov) pred lúčikom spúšte. Ďalším zaujímavým konštrukčným prvkom bolo drevené puzdro pištole, ktoré sa v prípade potreby dalo použiť aj ako provizórna pažba. Mieridlá boli tvorené jednoduchou trojuholníkovou muškou a cieľnikom s pohyblivým jazdcom ciachovaným v rozsahu do 500, 700 a 1000 metrov. Táto zbraň bola najskôr určená pre civilný trh (jej majiteľom bol napr. aj britský ministerský predseda Winston Churchill), pričom do výzbroje nemeckej armády bola v kalibri 9 × 19 mm Luger Parabellum zavedená v roku 1916. Ešte predtým došlo v roku 1912 k jej modernizácii týkajúcej sa najmä zmenšenia a odľahčenia napínacieho kohútika a zmeny konštrukcie poistky. V roku 1930 došlo tiež k zmene nabíjania týchto pištolí, kde nábojové pásiky nahradili výmenné zásobníky s kapacitou 10 a 20 nábojov. Napokon v roku 1932 bola skonštruovaná aj verzia (model 712) schopná automatickej streľby. Zaujímavosťou je, že tieto pištole boli vo veľkom množstve exportované napr. do Sovietskeho zväzu, kde tvorili výzbroj jednotiek ČEKA. Okrem toho bolo 150 000 kusov v kalibri .45 ACP vyvezených aj do Číny. Svoje uplatnenie si tieto pištole našli aj v druhej svetovej vojne, keď ich v rámci nemeckej armády používali predovšetkým vodiči vojenskej techniky a príslušníci jednotiek určených pre boj v tyle nepriateľa. Približne 7800 kusov modelu 712 bolo dodaných aj pre potreby jednotiek Luftwaffe.

Na základe čiastočne zachovaného výrobného značenia na zobrazenej pištoli je možné určiť iba to, že bola pod číslom 395 373 vyrobená v zbrojovke Mauser Werke A.G. v Oberndorfe am Neckar pre potreby civilného trhu. Tým sa však nedá s určitosťou verifikovať, či naopak vylúčiť aj jej reálne použitie v armádnom prostredí ako súkromnej zbrane dôstojníka. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1982 prevodom od Krajskej správy

Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má síce zachovalé jednotlivé kovové komponenty, avšak tie sú na viacerých miestach výraznejšie poškodené koróziou. Rukoväť je obložená drevenými, priečne jemne žliabkovanými črienkami hnedej farby, ktoré sú na niektorých miestach mierne poškodené a opotrebované. Mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Cieľnik mieridiel s pohyblivým jazdcom je ciachovaný do 1000 metrov (od 50 do 500 metrov po 50 metroch a od 300 do 1000 metrov po 100 metroch). Dno integrovanej nábojovej schránky na 10 nábojov je možné vysunúť. Napínací kohútik a poistka sú nepohyblivé. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,63 mm
Náboj:	7,63 × 25 mm Mauser
Dĺžka:	255 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	140 mm
Hmotnosť s prázdnym zásobníkom:	1,080 kg
Kapacita integrovaného zásobníka:	10 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	425 m/s
Maximálny efektívny dostrel:	150 – 200 metrov

8 mm rakúsko-uhorská armádna pištoľ Roth-Steyr model 1907

Táto zbraň bola vyvinutá v roku 1904 pod vedením českého konštruktéra zbraní Karla Krnku (1858 – 1926), ktorý v rokoch 1898 – 1908 pracoval ako hlavný inžinier a technický riaditeľ v továrni Georga Rotha vo Viedni. Do výzbroje rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády bola po menších úpravách zavedená 5. decembra 1907 ako Repetierpistole M.7 (opakovacia pištoľ M.7), pričom známa bola aj pod označením Roth-Krnka M.7. Od roku 1908 sa rozbehla jej sériová výroba pre potreby armády najskôr v zbrojovke Oesterreichische Waffenfabriks-Gesellschaft (OEWG) v Steyre, kde bolo do roku 1913 vyprodukovaných 60 509 kusov, a potom od roku 1911 aj v zbrojovke Fegyver es Gépgyar Részvénytársaság (FGGY) v Budapešti, kde do roku 1914 vyrobili niečo vyše 38 213 kusov týchto pištolí. Krátko po spustení sériovej výroby došlo k menším úpravám v konštrukcii zbrane a tieto pištole boli potom označované aj ako Roth-Steyr M1907.

Zobrazená pištoľ bola pod číslom 32 473 vyrobená v zbrojovke OEWG v Steyre v roku 1910 pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Na základe údajov uvedených na kruhovej kovovej doštičke, upevnenej ku skrutke spájajúcej črienky s rámom rukoväte, možno konštatovať, že táto pištoľ bola po prevzatí do výzbroje armády pridelená ku kaiserlich-königliche Landwehr Infanterie Regiment Nr. 25 (cisársko-kráľovský 25. vlastibranecký peší pluk) so sídlom v českom meste Kroměříž pod poradovým číslom 58. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1982 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Na celom vonkajšom povrchu zbrane (okrem črienok) sa pritom nenachádzajú žiadne stopy po čiernení. Rukoväť je obložená drevenými, pozdĺžne hlboko žliabkovanými črienkami hnedej farby, ktoré sú iba minimálnym spôsobom opotrebované a takmer nepoškodené. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Otvor slúžiaci na naplnenie integrovaného

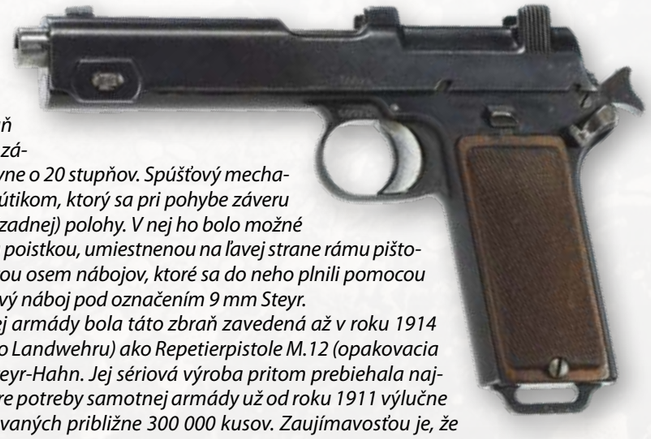
zásobníka je uzatvorený. Spúšťový mechanizmus je nepohyblivý. Záver je bez úderníka. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom ju nie je možné ani rozobrať, keďže záver je privarený k rámu.

Technicko-taktické údaje:

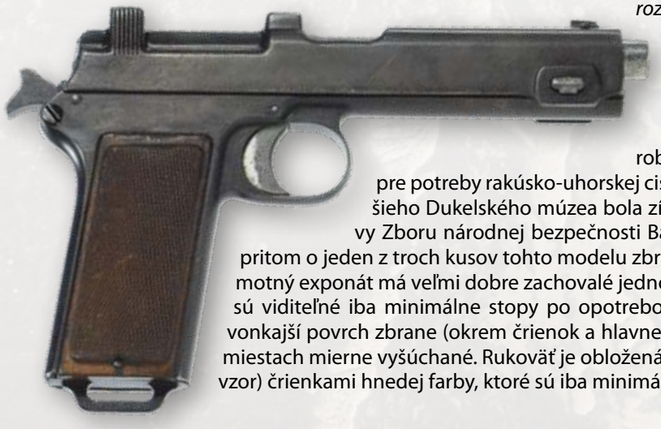
Kaliber: . . . . . 8 mm
Náboj: . . . . . 8 × 19 mm Roth-Steyr
Dĺžka: . . . . . 233 mm
Dĺžka hlavne: . . . . . 131 mm
Výška: . . . . . 160 mm
Počet drážok vývrtu hlavne: . . . . . 4 (pravotočivé)
Hmotnosť s prázdnym zásobníkom: . . . . . 1,01 kg
Kapacita integrovaného zásobníka: . . . . . 10 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 330 m/s
Maximálny možný dostrel: . . . . . 140 metrov
Maximálny efektívny dostrel: . . . . . 50 – 75 metrov

9 mm rakúsko-uhorská armádna pištoľ Steyr model 1912

Táto zbraň bola vyvinutá v roku 1911 vtedajším vrchným inžinierom zbrojovky OEWG v Steyre Konrádom Murgthalerom, ktorý sa pri svojej práci inšpiroval o niečo málo staršou pištoľou Roth-Steyr M1907. Podstatným zjednodušením jej konštrukcie vytvoril zbraň (patent č. 29 279) fungujúcu na princípe uzamykania záveru, ku ktorému dochádzalo krátkym pootočením hlavne o 20 stupňov. Spúšťový mechanizmus bol pritom spojený s vonkajším napínacím kohútikom, ktorý sa pri pohybe záveru smerom vzad automaticky uvádzal do pohotovostnej (zadnej) polohy. V nej ho bolo možné (rovnako ako aj v prednej polohe) zablokovať páčkovou poistkou, umiestnenou na ľavej strane rámu pištole. Tá disponovala integrovaným zásobníkom s kapacitou osem nábojov, ktoré sa do neho plnili pomocou nábojových pásikov. Spolu s pištoľou bol vyvinutý aj nový náboj pod označením 9 mm Steyr.

Do výzbroje rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády bola táto zbraň zavedená až v roku 1914 (predovšetkým ňou boli vyzbrojené jednotky rakúskeho Landwehru) ako Repetierpistole M.12 (opakovacia pištoľ M.12), pričom známa bola aj pod označením Steyr-Hahn. Jej sériová výroba pritom prebiehala najskôr pre potreby civilného trhu a na export, neskôr aj pre potreby samotnej armády už od roku 1911 výlučne v zbrojovke OEWG, kde bolo do roku 1919 vyprodukovaných približne 300 000 kusov. Zaujímavosťou je, že ešte v roku 1912 zaviedla túto zbraň v počte 56 000 kusov do svojej výzbroje rumunská armáda a následne sa jej veľkým odberateľom stalo tiež Chile. V roku 1915 bola zbrojovkou OEWG vyvinutá aj automatická verzia tejto pištole označovaná ako Repetierpistole M1912/P16 s predĺženou nábojovou schránkou na 16 nábojov, na ktorú bolo možné upevniť drevenú pažbu slúžiacu (podobne ako pri štandardných pištoliach vyrábaných pre civilný trh) zároveň aj ako puzdro. V roku 1919 bolo vo forme dočasnej a provizórnej výzbroje zakúpených od OEWG 5000 kusov pištolí M.12 pre potreby československej armády. Tu ich však čoskoro nahradili domáce pištole vzor 24. Naopak vo výzbroji rakúskej armády sa tieto zbrane udržali až do roku 1938. Po pripojení Rakúska k Nemecku (12. 3. 1938) bolo 60 000 kusov pištolí M.12 v roku 1940 adaptovaných na použitie náboja 9 × 19 mm Parabellum (záver niesol rozlišovaciu značku v tvare 08) a následne boli pod označením 9 mm P12(Ö) zavedené najmä do výzbroje nemeckej poriadkovej polície (Ordnungspolizei).

Zobrazená pištoľ bola pod číslom 6007n vyrobená v zbrojovke OEWG v Steyre v roku 1916 pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1982 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Celý vonkajší povrch zbrane (okrem črienok a hlavne) je opatrený čiernením, ktoré je na niektorých miestach mierne vyšúchané. Rukoväť je obložená drevenými, jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami hnedej farby, ktoré sú iba minimálnym spôsobom opotrebované a takmer nepoškodené. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Otvor slúžiaci na naplnenie integrovaného zásobníka je uzatvorený. Spúšťový mechanizmus a napínací kohútik sú nepohyblivé. Páčka poistky je pohyblivá. Záver je nepohyblivý. Úderník je privarený k záveru, napínací kohútik je privarený k rámu a hlaveň je privarená k okraju otvoru na vyhadzovanie prázdnych nábojníc. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:

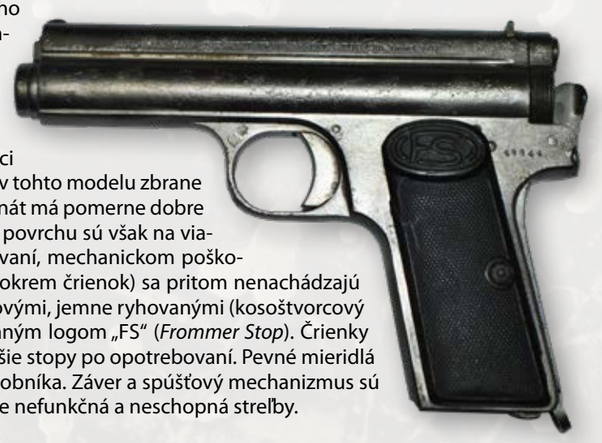
Kaliber: . . . . . 9 mm
Náboj: . . . . . 9 × 23 mm Steyr
Dĺžka: . . . . . 216 mm
Dĺžka hlavne: . . . . . 128 mm
Výška: . . . . . 142 mm
Hmotnosť s prázdnym zásobníkom: . . . . . 1,02 kg
Hmotnosť nabitej zbrane: . . . . . 1,2 kg
Kapacita integrovaného zásobníka: . . . . . 8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 340 m/s
Maximálny efektívny dostrel: . . . . . 50 metrov

9 mm maďarská armádna pištoľ Frommer-Stop 1912

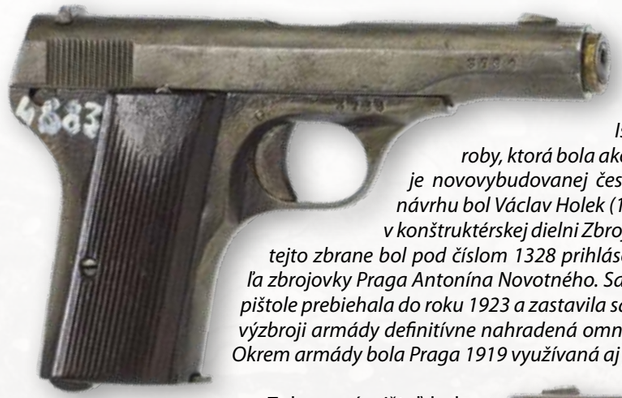
Táto zbraň predstavovala jedno z mnohých konštrukčných diel Ing. Rudolfa Frommera (1868 – 1936), ktorý v rokoch 1914 – 1935 zastával post riaditeľa maďarskej zbrojovky Fegyver es Gépgyar Részvénytársaság (Továreň na zbrane a stroje, FGGY) v Budapešti. Prototyp tejto novej pištole vznikol v roku 1911, pričom jej dizajn bol už diametrálne odlišný od predchádzajúcich Frommerových modelov (1901, 1906, 1910). Charakteristickým konštrukčným prvkom tejto zbrane totiž bolo uloženie dvoch vratných pružín (hlavne a záveru) spolu s ich vodiacou tyčinkou do oddeleného priestoru nad samotnou hlavňou a záverom, čím tento model zároveň získal jedinečný vonkajší vzhľad, nezameniteľný s ostatnými poloautomatickými pištoľami.

Zbraň fungovala na princípe uzamknutého záveru s dlhým spätným pohybom hlavne (k odomknutiu záveru dochádzalo až v priestore za zásobníkovou šachtou). Disponovala štandardným jednočinným spúšťovým mechanizmom, spojeným s vonkajším napínacím kohútikom malých rozmerov, pričom jej jediným poistným prvkom bola dlaňová tlačná poistka, umiestnená v prednej časti rukoväte (pri pustení zbrane automaticky blokovala záchyt kohútika). Táto pištoľ sa vyrábala v dvoch verziách – pre použitie náboja 7,65 mm Browning (.32 ACP) a náboja 9 mm Browning (.380 ACP). Na civilný trh bola uvedená v roku 1912. Armáda spočiatku nejavila o túto zbraň záujem, avšak po vypuknutí prvej svetovej vojny jej predstavitelia svoj postoj prehodnotili a od roku 1915 bola zavedená predovšetkým do výzbroje maďarského Landwehru (Magyar Királyi Honvédség). Následne do 1. apríla 1918 prevzala armáda 39 450 pištolí v kalibri 9 mm a 93 450 v kalibri 7,65 mm (celkovo 132 900 kusov); do 1. októbra 1918 sa celkový počet prevzatých zbraní zvýšil na 140 230 kusov. Zaujímavosťou je, že tieto pištole sa vyrábali najskôr s drevenými a neskôr aj s bakelitovými črienkami rukoväte.

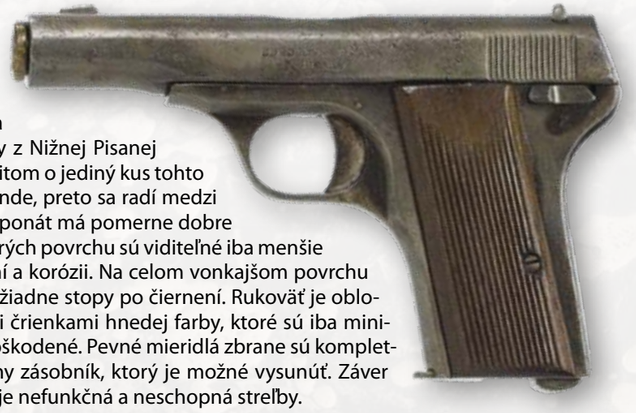
Na základe dochovaného výrobného a preberacieho značenia možno konštatovať, že zobrazená pištoľ kalibru 9 mm bola pod číslom 48 844 vyprodukovaná v Budapešti pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1967 darom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú však na viacerých miestach viditeľné menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Na celom vonkajšom povrchu zbrane (okrem črienok) sa pritom nenachádzajú žiadne stopy po čiernení. Rukoväť je obložená bakelitovými, jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami čiernej farby s vyobrazeným štylizovaným logom „FS“ (*Frommer Stop*). Črienky sú pomerne dobre zachovalé, avšak nesú viaceré menšie stopy po opotrebovaní. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Pištoľ je bez zásobníka. Záver a spúšťový mechanizmus sú nepohyblivé. Napínací kohútik je nepohyblivý. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 9 mm
Náboj: . . . . . 9 mm Browning (.380 ACP)
Dĺžka: . . . . . 165 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 96 mm
Šírka: . . . . . 27,3 mm
Výška: . . . . . 123 mm
Hmotnosť bez zásobníka: . . . . . 0,580 kg
Hmotnosť s prázdnym zásobníkom: . . . . . 0,590 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 7 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 280 m/s
Maximálny efektívny dostrel: . . . . . 50 metrov

7,65 mm československá pištoľ Praga 1919

Išlo o vôbec prvú pištoľ domácej československej výroby, ktorá bola ako jednotná zbraň tohto typu zavedená aj do výzbroje novovybudovanej československej armády. Autorom jej konštrukčného návrhu bol Václav Holek (1886 – 1954), ktorý v tom čase (1918 – 1925) pôsobil v konštruktérskej dielni Zbrojovky Praga v Prahe, časť Vršovice. Patent na výrobu tejto zbrane bol pod číslom 1328 prihlásený 14. apríla 1919 pod menom hlavného konateľa zbrojovky Praga Antonína Novotného. Samotná výroba tejto nie príliš kvalitnej a spoľahlivej pištole prebiehala do roku 1923 a zastavila sa na počte 11 200 kusov. V roku 1924 bola potom vo výzbroji armády definitívne nahradená omnoho kvalitnejšou a spoľahlivejšou pištoľou vzor 24. Okrem armády bola Praga 1919 využívaná aj policajnými zložkami.

Zobrazená pištoľ bola pod číslom 3799 vyrobená v Zbrojovke Praga v roku 1920 (pravdepodobne v mesiaci august) pre potreby československej polície. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1975 darom od súkromnej osoby z Nižnej Pisanej (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Na celom vonkajšom povrchu zbrane (okrem črienok) sa pritom nenachádzajú žiadne stopy po čiernení. Rukoväť je obložená drevenými, pozdĺžne hlboko žliabkovanými črienkami hnedej farby, ktoré sú iba minimálnym spôsobom opotrebované a takmer nepoškodené. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Súčasťou pištole je aj prázdny zásobník, ktorý je možné vysunúť. Záver a spúšťový mechanizmus sú nepohyblivé. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 7,65 mm
Náboj: . . . . . 7,65 mm Browning
Dĺžka: . . . . . 165 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 95 mm
Šírka: . . . . . 29,1 mm
Výška: . . . . . 108 mm
Hmotnosť bez zásobníka: . . . . . 0,635 kg
Hmotnosť s prázdnym zásobníkom: . . . . . 0,645 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 7 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 300 m/s
Maximálny efektívny dostrel: . . . . . 50 metrov

9 mm československá armádna pištoľ ČZ vzor 24

Dňa 19. júna 1922 bola do výzbroje československej armády pod označením „armádna pištoľ vzor 22“ zavedená nemecká pištoľ Nickl, pôvodne skonštruovaná Josefom Nicklom (1872 – 1946) zo zbrojovky Mauser Werke A.G. v Oberndorfe am Neckar. Jej výroba prebiehala po odkúpení licencie v Československej štátnej zbrojovke Brno. Pre armádu však vzhľadom na viaceré nedostatky tejto zbrane išlo iba o provizórne riešenie. V období od júna 1923 do mája 1924 preto prešla jej konštrukcia pod vedením Ing. Anatolija Petroviča Zaljubovského (1859 – 1936) z Českej zbrojovky v Strakoniciach výraznými zmenami. Keďže vzhľad novej pištole bol už výrazne odlišný od pôvodného vzoru, MNO v roku 1925 schválilo zmenu jej označenia na „armádna pištoľ vzor 24“.

Sériová výroba tejto zbrane sa rozbehla v auguste 1925 a do februára 1932 dosiahla približne 104 000 kusov. Ďalších 72 515 pištolí sa následne podarilo vyprodukovať v období od júla 1936 do marca 1938. Pri týchto novších zbraniach už boli orechové črienky rukoväte nahradené črienkami z Textoplastu č. 15. Okrem armády zaviedlo túto pištoľ do výzbroje aj četníctvo, pre potreby ktorého bolo vyrobených 10 765 kusov. V období po 15. marci 1939 zaistila nemecká armáda na československom území okrem iného aj 171 756 kusov pištolí vzor 24 (50 585 na Slovensku), ktoré následne zaviedla do svojej výzbroje pod označením P 24 (t). Zaujímavosťou je, že ešte v medzivojnovom období bolo 825 kusov exportovaných do Lotyšska a ďalších 1000 kusov do Kolumbie a 3285 kusov sa dostalo aj do výzbroje fínskej armády.

Zobrazená pištoľ bola pod číslom 142 335 vyrobená v Strakoniciach v roku 1937 pre potreby armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1982 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z desiatich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktoré sú okrem spúšte, hlavne a napínacieho kohútika opatrené čiernením, to je však na niektorých miestach mierne vyšúchané. Okrem toho sa na vonkajšom povrchu zbrane nachádzajú aj minimálne stopy po korózii. Rukoväť je obložená bakelitovými, jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami tmavohnedej farby s logom Českej zbrojovky A. S. v Prahe vyrobenými z Textoplastu č. 15, ktoré sú spojené do jedného celku. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Súčasťou pištole je aj prázdny zásobník, ktorý však nie je možné vysunúť. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby ani ju nie je možné rozobrať, keďže hlaveň je privarená k záveru.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 9 mm
Náboj: . . . . . 9 mm náboj vzor 22
Dĺžka: . . . . . 160 mm
Dĺžka hlavne: . . . . . 90 mm
Výška: . . . . . 124 mm
Počet drážok vývrtu hlavne: . . . . . 4 (pravotočivé)
Hmotnosť s prázdnym zásobníkom: . . . . . 0,680 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 300 m/s
Maximálny efektívny dostrel: . . . . . 50 metrov

26,5 mm československá signálna pištoľ vzor 30

V priebehu 20. rokov 20. storočia používala československá armáda staršie typy signálnych pištolí systému Hebel, ktoré boli v niektorých prípadoch označované aj ako vzor 04. Ich výroba prebiehala v Československých závodoch na výrobu zbraní v Brne a v továrni Pozemkovej banky v Kosmonosoch. Od roku 1922 sa však o výrobu signálnych pištolí začala zaujímať Česká zbrojovka v Strakoniciach, pričom v polovici roku 1929 tu pod vedením konštruktéra Františka Myšku (1899 – 1983) vznikol prototyp (určený pre potreby pechoty), ktorý bol po úspešnom absolvovaní vojskových skúšok na základe výnosu MNO z 9. novembra 1931 zavedený do výzbroje armády ako vzor 30. Z konštrukčného hľadiska pritom išlo o pištoľ s otočným záverom, kde samotný spúšťový mechanizmus chránila odklopná bočnica zaistená dvojramenným kolíkom.

Zaujímavým spôsobom bol zostrojený vyťahovač prázdnych nábojníc nachádzajúci sa pod hlavňou, ktorý zároveň plnil funkciu jej aretácie a pri jeho stlačení bolo možné hlaveň vyskrutkovať z tela pištole a následne ju aj celú rozložiť, a to bez použitia akéhokoľvek nástroja. Rukoväť pištole bola priama a spočiatku bola obložená drevenými črienkami tvoriacimi jeden kus, no od roku 1936 bolo drevo nahradené Textoplastom č. 15. Výroba týchto zbraní prebiehala od roku 1931 najskôr v Strakoniciach (13 724 kusov), ale od roku 1938 bola presunutá do novovybudovaného pobočného závodu Českej zbrojovky v Uherskom Brode (11 338 kusov). Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava prevzalo nemecké Vrchné veliteľstvo pozemných síl (OKH) po odkúpení skladových zásob v októbri 1939 do svojej výzbroje 7775 kusov, pričom v období od januára do mája 1940 bolo pre jeho potreby vyrobených ešte ďalších 1000 pištolí. Celková produkcia tak dosiahla počet 26 062 kusov.

Zobrazená pištoľ bola pod číslom 7133 vyrobená v roku 1933 v Strakoniciach pre potreby československej armády ako jeden z 10 700 kusov tvoriacich súčasť prvej veľkej objednávky, ktorú MNO zbrojovke zadalo ešte na jeseň 1941. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1971 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa táto pištoľ radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, sú však na nich viditeľné viaceré menšie stopy po mechanickom poškodení, opotrebovaní a korózii. Na povrchu jednotlivých kovových súčastí nie sú badateľné známky po čiernení. Rukoväť pištole je obložená drevenými hladkými črienkami tmavohnedej farby tvoriacimi jeden celok. Samotné črienky sú pomerne dobre zachovalé, pričom na ich povrchu sú na niektorých miestach viditeľné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších oderov, rýh a otlčení. Záver pištole a bočnicu chrániacu spúšťový mechanizmus nie je možné odklopiť. Napínací kohútik nie je možné natiahnuť. Jazýček spúšte je nepohyblivý. Vyťahovač prázdnych nábojníc s absentujúcim hmatníkom je nepohyblivý. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

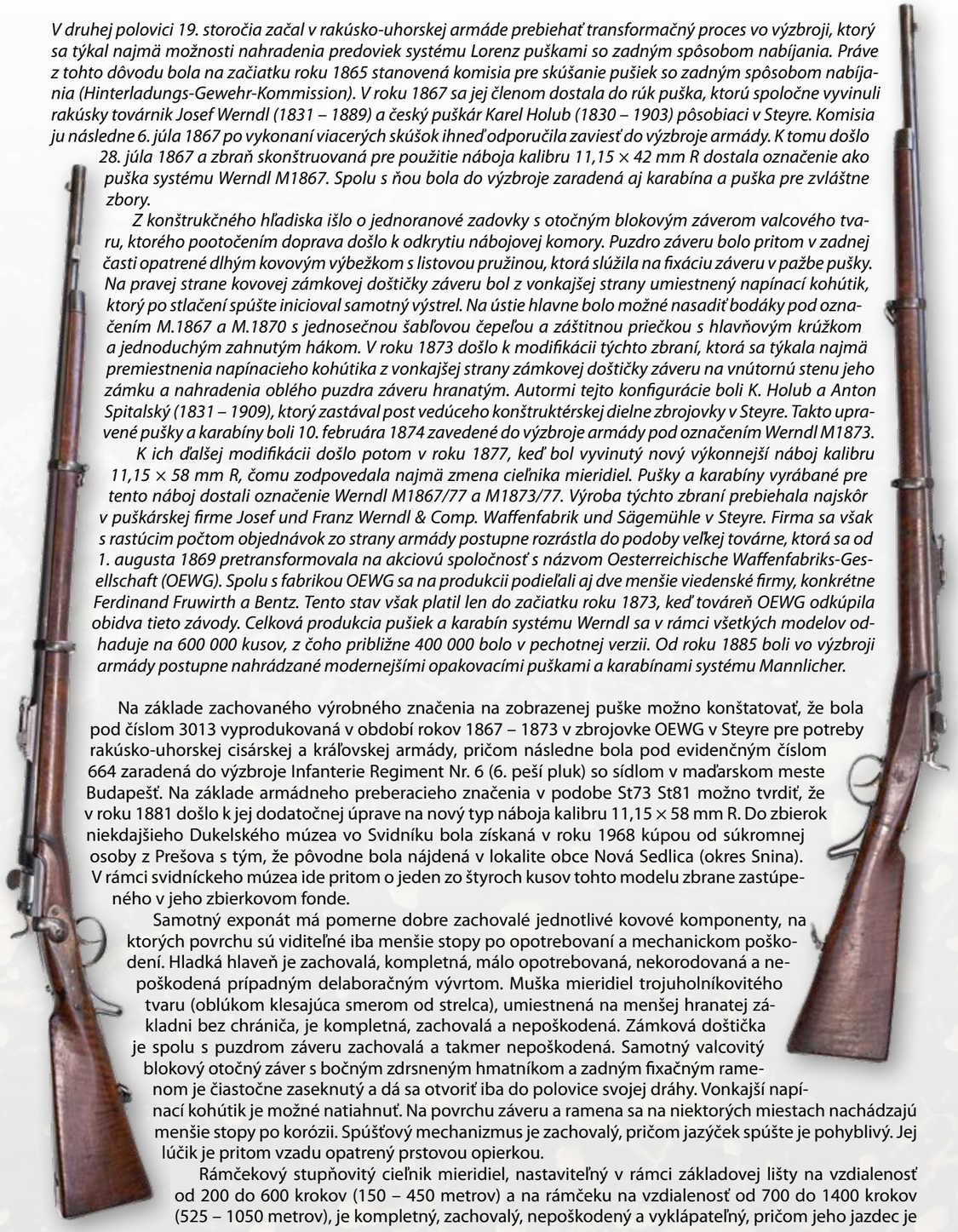
Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 26,5 mm
Dĺžka zbrane: . . . . . 225 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 124 mm
Výška zbrane: . . . . . 151 mm
Šírka zbrane: . . . . . 69 mm
Hmotnosť: . . . . . 1,0 kg

Zbierka č. III – Pušky a karabíny

Autor textov: Mgr. Peter Holík

11,15 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Werndl model 1867/77

V druhej polovici 19. storočia začal v rakúsko-uhorskej armáde prebiehať transformačný proces vo výzbroji, ktorý sa týkal najmä možnosti nahradenia predoviek systému Lorenz puškami so zadným spôsobom nabíjania. Práve z tohto dôvodu bola na začiatku roku 1865 stanovená komisia pre skúšanie pušiek so zadným spôsobom nabíjania (Hinterladungs-Gewehr-Kommission). V roku 1867 sa jej členom dostala do rúk puška, ktorú spoločne vyvinuli rakúsky továrnik Josef Werndl (1831 – 1889) a český puškár Karel Holub (1830 – 1903) pôsobiaci v Steyre. Komisia ju následne 6. júla 1867 po vykonaní viacerých skúšok ihneď odporučila zaviesť do výzbroje armády. K tomu došlo 28. júla 1867 a zbraň skonštruovaná pre použitie náboja kalibru 11,15 × 42 mm R dostala označenie ako puška systému Werndl M1867. Spolu s ňou bola do výzbroje zaradená aj karabína a puška pre zvláštne zbory.

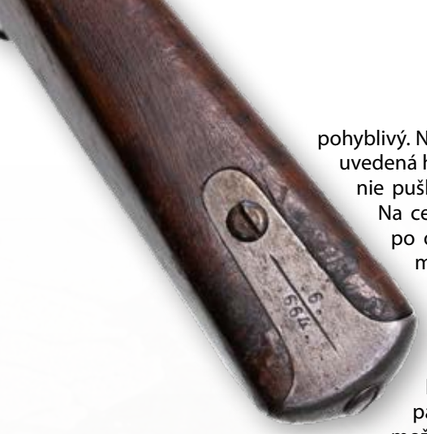
Z konštrukčného hľadiska išlo o jednoranové zadovky s otočným blokovým záverom valcového tvaru, ktorého pootočením doprava došlo k odkrytiu nábojovej komory. Puzdro záveru bolo pritom v zadnej časti opatrené dlhým kovovým výbežkom s listovou pružinou, ktorá slúžila na fixáciu záveru v pažbe pušky. Na pravej strane kovovej zámkovej doštičky záveru bol z vonkajšej strany umiestnený napínací kohútik, ktorý po stlačení spúšte inicioval samotný výstrel. Na ústie hlavne bolo možné nasadiť bodáky pod označením M.1867 a M.1870 s jednosečnou šabľovou čepeľou a záštitnou priečkou s hlavňovým krúžkom a jednoduchým zahnutým hákom. V roku 1873 došlo k modifikácii týchto zbraní, ktorá sa týkala najmä premiestnenia napínacieho kohútika z vonkajšej strany zámkovej doštičky záveru na vnútornú stenu jeho zámku a nahradenia oblého puzdra záveru hranatým. Autormi tejto konfigurácie boli K. Holub a Anton Spitalský (1831 – 1909), ktorý zastával post vedúceho konštruktérskej dielne zbrojovky v Steyre. Takto upravené pušky a karabíny boli 10. februára 1874 zavedené do výzbroje armády pod označením Werndl M1873.

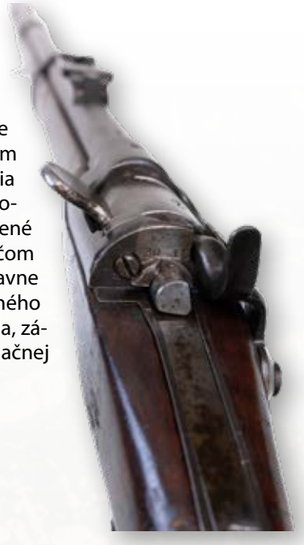
K ich ďalšej modifikácii došlo potom v roku 1877, keď bol vyvinutý nový výkonnejší náboj kalibru 11,15 × 58 mm R, čomu zodpovedala najmä zmena cieľnika mieridiel. Pušky a karabíny vyrábané pre tento náboj dostali označenie Werndl M1867/77 a M1873/77. Výroba týchto zbraní prebiehala najskôr v puškárskej firme Josef und Franz Werndl & Comp. Waffenfabrik und Sägemühle v Steyre. Firma sa však s rastúcim počtom objednávok zo strany armády postupne rozrástla do podoby veľkej továrne, ktorá sa od 1. augusta 1869 pretransformovala na akciovú spoločnosť s názvom Oesterreichische Waffenfabriks-Gesellschaft (OEWG). Spolu s fabrikou OEWG sa na produkcii podieľali aj dve menšie viedenské firmy, konkrétne Ferdinand Fruwirth a Bentz. Tento stav však platil len do začiatku roku 1873, keď továreň OEWG odkúpila obidva tieto závody. Celková produkcia pušiek a karabín systému Werndl sa v rámci všetkých modelov odhaduje na 600 000 kusov, z čoho približne 400 000 bolo v pechotnej verzii. Od roku 1885 boli vo výzbroji armády postupne nahrádzané modernejšími opakovacími puškami a karabínami systému Mannlicher.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom 3013 vyprodukovaná v období rokov 1867 – 1873 v zbrojovke OEWG v Steyre pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády, pričom následne bola pod evidenčným číslom 664 zaradená do výzbroje Infanterie Regiment Nr. 6 (6. peší pluk) so sídlom v maďarskom meste Budapešť. Na základe armádneho preberacieho značenia v podobe St73 St81 možno tvrdiť, že v roku 1881 došlo k jej dodatočnej úprave na nový typ náboja kalibru 11,15 × 58 mm R. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby z Prešova s tým, že pôvodne bola nájdená v lokalite obce Nová Sedlica (okres Snina). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (oblúkom klesajúca smerom od strelca), umiestnená na menšej hranatej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Zámková doštička je spolu s puzdrom záveru zachovalá a takmer nepoškodená. Samotný valcovitý blokový otočný záver s bočným zdrsneným hmatníkom a zadným fixačným ramenom je čiastočne zaseknutý a dá sa otvoriť iba do polovice svojej dráhy. Vonkajší napínací kohútik je možné natiahnuť. Na povrchu záveru a ramena sa na niektorých miestach nachádzajú menšie stopy po korózii. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý. Jej lúčik je pritom vzadu opatrený prstovou opierkou.

Rámčekový stupňovitý cieľnik mieridiel, nastaviteľný v rámci základovej lišty na vzdialenosť od 200 do 600 krokov (150 – 450 metrov) a na rámčeku na vzdialenosť od 700 do 1400 krokov (525 – 1050 metrov), je kompletný, zachovalý, nepoškodený a vyklápateľný, pričom jeho jazdec je

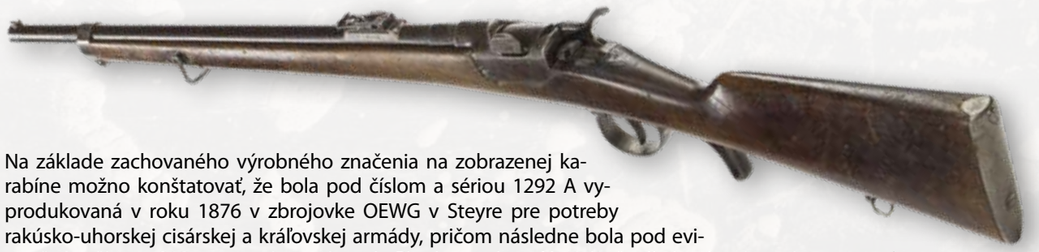

pohyblivý. Na dodatočne pridanom ramene cieľnika je pri výreze uvedená hodnota 1600 krokov (1200 metrov). Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou so zosilneným krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie sa z nej dá kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, cieľnika, objímok a pätky pažby pôvodne opatrený čiernením, ktoré je však do značnej miery vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 11,15 mm
Pôvodný náboj: . . . . . 11,15 × 42 mm R
Nový náboj: . . . . . 11,15 × 58 mm R
Dĺžka pušky bez bodáka: . . . . . 1280 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom: . . . . . 1847 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 830 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka: . . . . . 4,50 kg
Hmotnosť pušky s bodákom: . . . . . 5,25 kg
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 450 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 15 rán za minútu

11,15 mm rakúsko-uhorská karabína Werndl model 1873/77

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej karabíne možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 1292 A vyprodukovaná v roku 1876 v zbrojovke OEWG v Steyre pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády, pričom následne bola pod evidenčným číslom 912 zaradená do výzbroje Pionierbataillon Nr. 1 (1. ženijný prápor) so sídlom v poľskom meste Krakov. Na základe armádneho preberacieho značenia v podobe Wn 77 možno tvrdiť, že v roku 1877 došlo k jej dodatočnej úprave na nový typ náboja kalibru 11,15 × 58 mm R. Do zbierok Mo Svidník VHM bola získaná v roku 1998 kúpou od súkromnej osoby z obce Radoma (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné určité stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (oblúkom klesajúca smerom od strelca), umiestnená na menšej kruhovej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Zámková doštička je spolu s puzdrom záveru zachovalá, avšak na ich povrchu sú viditeľné výraznejšie stopy po korózii. Valcovitý blokový otočný záver s bočným zdrsneným hmatníkom je pohyblivý a dá sa úplne otvoriť. Vonkajší napínací kohútik je možné natiahnuť. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý. Jej lúčik je pritom vzadu opatrený prstovou opierkou.

Rámčekový stupňovitý cieľnik mieridiel, nastaviteľný v rámci základovej lišty na vzdialenosť od 200 do 600 krokov (150 – 450 metrov) a na rámčeku na vzdialenosť od 700 do 1400 krokov (525 – 1050 metrov), je kompletný, zachovalý, nepoškodený a vyklápateľný, pričom jeho jazdec je pohyblivý. Drevené pažbenie karabíny hnedej až tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a takmer nepoškodené. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom

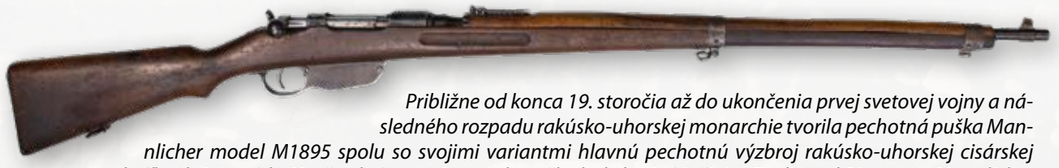

pažbenie sa z nej dá kompletne demontovať. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Na celom vonkajšom povrchu nie sú viditeľné žiadne stopy po povrchovej úprave čiernením.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 11,15 mm
Pôvodný náboj: . . . . . 11,15 × 42 mm R
Nový náboj: . . . . . 11,15 × 58 mm R
Dĺžka karabíny: . . . . . 1004 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 580 mm
Hmotnosť karabíny: . . . . . 3,25 kg
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 445 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 15 rán za minútu

8 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Mannlicher model M1895

Približne od konca 19. storočia až do ukončenia prvej svetovej vojny a následného rozpadu rakúsko-uhorskej monarchie tvorila pechotná puška Mannlicher model M1895 spolu so svojimi variantmi hlavnú pechotnú výzbroj rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Konštruktérom tejto opakovačky bol zbrojný inžinier Ferdinand Ritter von Mannlicher (1848 – 1904), ktorý ju vyvinul zdokonalením vlastnej, o niečo málo staršej konštrukcie pod označením M1890. Sériová výroba pušiek M1895 prebiehala v dvoch rakúsko-uhorských zbrojovkách, konkrétne v OEWG v Steyre a v Fegyver-és Gépgyárto Részvénytársaság (FGGY) v Budapešti, pričom od roku 1895 do roku 1918 bolo celkovo vo všetkých variantoch vyprodukovaných viac ako tri milióny kusov. Okrem klasickej pechotnej verzie sa najskôr vyrábali aj krátke pušky a jazdecké karabíny, no tie sa neskôr začali nahradzovať jednotným modelom (stutzen), ktorý kombinoval vlastnosti obidvoch týchto zbraní.

Všetky tri varianty boli skonštruované pre použitie náboja kalibru 8 × 50 mm R s mosadznou nábojnicou a sféricky zaoblenou valcovou strelou. Ich hlavným konštrukčným prvkom bol pritom valcovitý priamoťažný záver s dvomi symetrickými uzamykacími ozubmi zabezpečujúcimi počas výstrelu pevné uzavretie nábojovej komory a krátkou zadnou rukoväťou, fungujúci na princípe tzv. skrutkovej akcie. Tá spočívala v tom, že k otáčaniu záveru dochádzalo súbežne s jeho priamym pohybom smerom vpred a vzad. Jeho nesmiernou výhodou tak bola jednoduchá manipulácia (nebolo potrebné vykonávať otáčavý pohyb), ktorá umožnila výrazne zrýchliť rýchlosť streľby. Ďalším dôležitým prvkom týchto zbraní bola stredová, neodnímateľná a jednoradová nábojová schránka, ktorá bola plnená pomocou typizovaného nábojového rámčeka s kapacitou päť nábojov. Vo vnútri schránky bol potom umiestnený jednoduchý odpružený podávací mechanizmus pohybujúci sa medzi stenami zasunutého rámčeka, pričom po dotlačení posledného náboja do komory vypadol prázdny rámček cez otvor na dne schránky.

Na ústie hlavne pechotnej a krátkej pušky bolo možné nasadiť štandardný nožový bodák model 1895 s jednosečnou čepeľou a záštitným krúžkom. Po skončení prvej svetovej vojny a rozpade rakúsko-uhorskej monarchie prevzali tieto zbrane do svojej výzbroje prakticky všetky nástupnícke štáty, predovšetkým však Rakúsko a Maďarsko. V Rakúsku boli tieto pušky v roku 1930 postupne upravované na náboj kalibru 8 × 56 mm R s ostrou špičkou strely. Takto upravené zbrane boli na vrchnej strane puzdra záveru označené písmenom S (Spitz) a dostali označenie M.95/30. O rok neskôr prebehla rovnaká zmena aj v Maďarsku, pričom upravené zbrane boli označené písmenom H a dostali celkové označenie M.95/31. Pušky a karabíny Mannlicher rôznych modelov sa v počte približne 300 000 kusov (z nich takmer 210 000 predstavovalo model M1895) dostali aj do výzbroje novovznikajúcej československej armády, pričom tá ich používala až do polovice 20. rokov 20. storočia. Okrem armády používali v Československu tieto zbrane (najmä karabíny, krátke pušky a upravené pechotné pušky) aj príslušníci četníctva a finančnej stráže. V týchto zložkách sa udržali až do polovice 30. rokov 20. storočia. Pechotné pušky M1895 si napokon svoje uplatnenie našli aj v priebehu druhej svetovej vojny, keď nimi boli vyzbrojené druhosledové, tylové a technické jednotky Wehrmachtu, ďalej nemecké policajné oddiely a ku koncu vojny aj jednotky Volkssturmu. Do bojov ich v tom čase okrem Nemecka nasadili aj Maďarsko a Bulharsko.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 72 Z vyprodukovaná v roku 1918 v zbrojovke OEWG v Steyre pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1967 darom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo siedmich kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné určité stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená.

Oválne puzdro záveru je zachovalé a takmer nepoškodené. Samotný valcovitý priamoťažný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je spolu s posuvnou poistkou s bočným hmatníkom (na ľavej strane) pohyblivý, a teda je možné ho vytiahnuť z puzdra a rozobrať (úderník je zbrúsený). V prednej časti však nie je možné záver dotlačiť do prednej polohy tak, aby bolo možné uzamknúť nábojovú komoru. Na povrchu záveru sa na niektorých miestach nachádzajú výraznejšie stopy po korózii. Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a iba mierne poškodená koróziou. Otvor určený na uvoľnenie prázdneho nábojového rámčeka je voľne priechodný, pričom podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je pohyblivý a odpružený. Tlačná poistka záchytu rámčeka, umiestnená v prednej časti lúčika spúšte, je odpružená a plne funkčná. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Rámčekový otvorený cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2600 krokov (225 – 1950 metrov), je kompletný, zachovalý, vyklápateľný a s pohyblivým jazdcom, avšak jeho vonkajší povrch je výraznejšie poškodený koróziou.

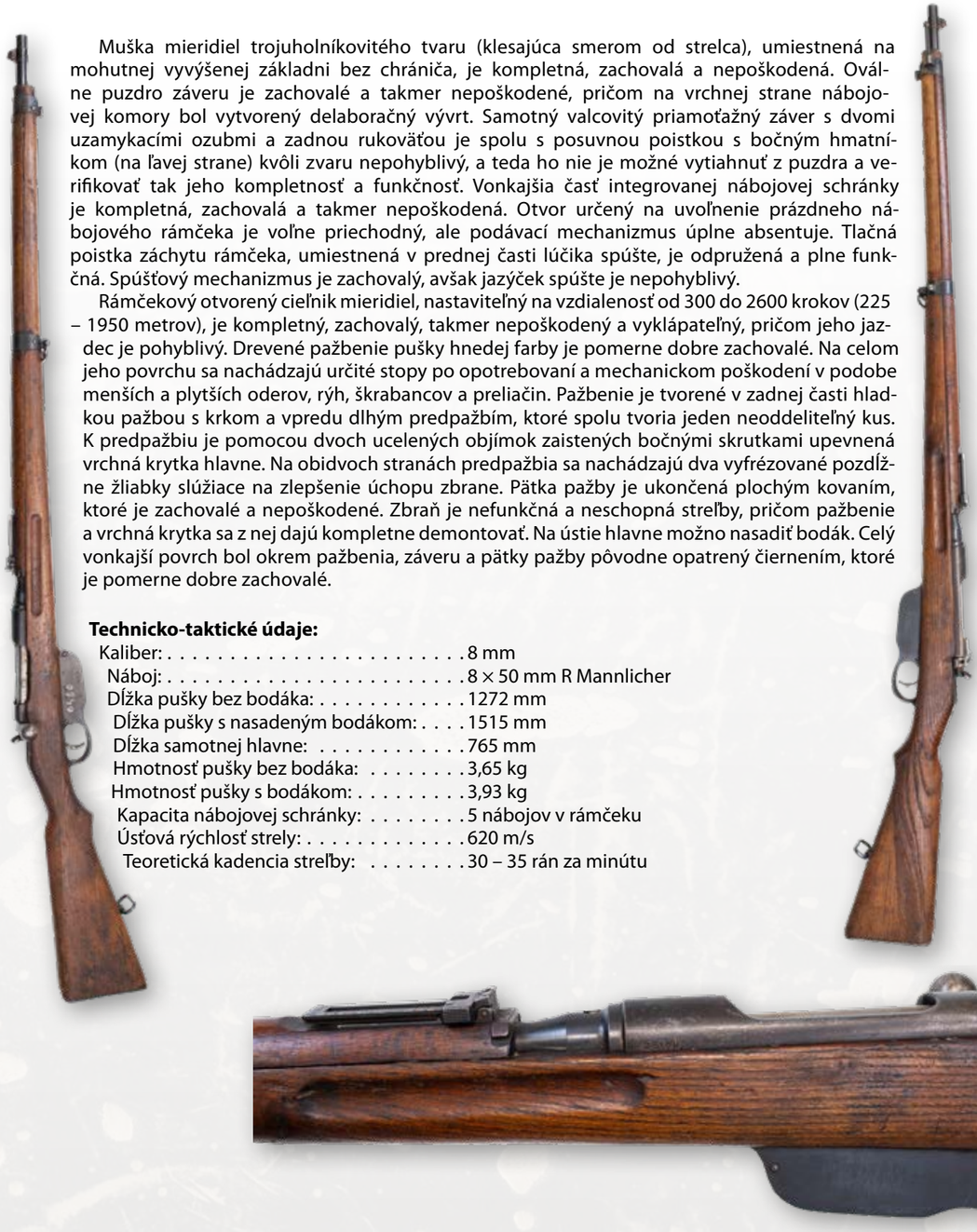
Drevené pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa pritom nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších a rôzne hlbokých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou dvoch ucelených objímok zaistených bočnými skrutkami upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, cieľnika a pätky pažby pôvodne opatrený čiernením, ktoré je však okrem hlavne na viacerých miestach výraznejšie vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	8 mm
Náboj:	8 × 50 mm R Mannlicher
Dĺžka pušky bez bodáka:	1272 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1515 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	765 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	3,65 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	3,93 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov v rámčeku
Úsťová rýchlosť strely:	620 m/s
Teoretická kadencia streľby:	30 – 35 rán za minútu

8 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Mannlicher model M1895

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 2610 H vyprodukovaná v zbrojovke FGGY v Budapešti pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1982 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo siedmich kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a mechanicky nepoškodená.

Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a takmer nepoškodené, pričom na vrchnej strane nábojovej komory bol vytvorený delaboračný vývrt. Samotný valcovitý priamoťažný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je spolu s posuvnou poistkou s bočným hmatníkom (na ľavej strane) kvôli zvaru nepohyblivý, a teda ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená. Otvor určený na uvoľnenie prázdneho nábojového rámčeka je voľne priechodný, ale podávací mechanizmus úplne absentuje. Tlačná poistka záchytu rámčeka, umiestnená v prednej časti lúčika spúšte, je odpružená a plne funkčná. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, avšak jazýček spúšte je nepohyblivý.

Rámčekový otvorený cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2600 krokov (225 – 1950 metrov), je kompletný, zachovalý, takmer nepoškodený a vyklápateľný, pričom jeho jazdec je pohyblivý. Drevené pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú určité stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších a plytších oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou dvoch ucelených objímok zaistených bočnými skrutkami upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a nepoškodené. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru a pätky pažby pôvodne opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	8 mm
Náboj:	8 × 50 mm R Mannlicher
Dĺžka pušky bez bodáka:	1272 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1515 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	765 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	3,65 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	3,93 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov v rámčeku
Úsťová rýchlosť strely:	620 m/s
Teoretická kadencia streľby:	30 – 35 rán za minútu

8 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Mannlicher model M1895

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 7317I vyprodukovaná v zbrojovke OEWG v Steyre pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Na ľavej strane nábojovej komory je pritom vyrazené výrobné číslo a séria v podobe 5488 E, čo môže znamenať, že buď ide o dodatočne repasovaný kus, alebo ide o exemplár skompletizovaný z rôzne očíslovaných dielov (zrejme zo skladových zásob). Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola puška získaná v roku 1982 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo siedmich kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a mechanicky nepoškodená. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a takmer nepoškodené, pričom na vrchnej strane nábojovej komory bol v mieste armádnej preberacej značky vytvorený delaboračný vývrt. Samotný valcovitý priamoťažný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je spolu s posuvnou poistkou s bočným hmatníkom (na ľavej strane) kvôli zvaru nepohyblivý, a teda ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Na povrchu záveru sa nachádzajú malé stopy po korózii.

Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná a zachovalá, avšak jej povrch je na obidvoch stranách mierne poškodený koróziou. Otvor určený na uvoľnenie prázdneho nábojového rámčeka je voľne priechodný, pričom podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je pohyblivý a odpružený. Tlačná poistka záchytu rámčeka, umiestnená v prednej časti lúčika spúšte, je odpružená a plne funkčná. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, avšak jazýček spúšte je nepohyblivý. Rámčekový otvorený cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2600 krokov (225 – 1950 metrov), je kompletný, zachovalý, mierne poškodený koróziou a vyklápateľný, ale jeho jazdec je nepohyblivý. Drevené pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa však nachádzajú viaceré výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov a preliačin.

Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou dvoch ucelených objímok zaistených bočnými skrutkami upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru a pätky pažby pôvodne opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé, avšak na niektorých miestach je mierne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

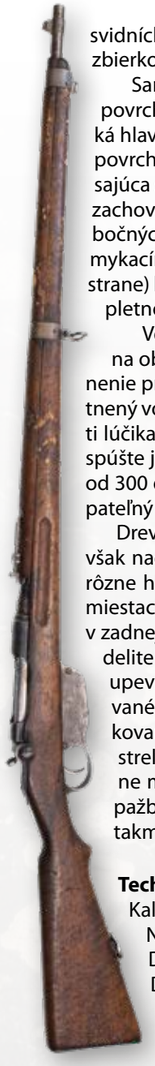
Kaliber:	8 mm
Náboj:	8 × 50 mm R Mannlicher
Dĺžka pušky bez bodáka:	1272 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1515 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	765 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	3,65 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	3,93 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov v rámčeku
Úsťová rýchlosť strely:	620 m/s
Teoretická kadencia streľby:	30 – 35 rán za minútu

8 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Mannlicher model M1895

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 9486 O vyprodukovaná v roku 1916 v zbrojovke OEWG v Steyre pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Na ľavej strane nábojovej komory je pritom vyrazené výrobné číslo a séria v podobe 8926 X, čo môže znamenať, že ide buď o dodatočne repasovaný kus, alebo ide o exemplár skompletizovaný z rôzne očíslovaných dielov (zrejme zo skladových zásob). Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola puška získaná v roku 1967 darom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo siedmich kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné výraznejšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom, avšak na jej povrchu sú viditeľné viaceré väčšie stopy po korózii. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé, ale jeho povrch je najmä na bočných stranách mierne poškodený koróziou. Samotný valcovitý priamoťažný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je spolu s posuvnou poistkou s bočným hmatníkom (na ľavej strane) kvôli zvaru nepohyblivý, a teda ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Na povrchu záveru sa v prednej časti nachádzajú menšie stopy po korózii.

Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná a zachovalá, avšak jej povrch je na obidvoch stranách mierne poškodený koróziou a hlbšími škrabancami. Otvor určený na uvoľnenie prázdneho nábojového rámčeka je voľne priechodný, pričom podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je pohyblivý a odpružený. Tlačná poistka záchytu rámčeka, umiestnená v prednej časti lúčika spúšte, je odpružená a plne funkčná. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Rámčekový otvorený cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2600 krokov (225 – 1950 metrov), je kompletný, zachovalý, takmer nepoškodený a vyklápateľný a jeho jazdec je pohyblivý.

Drevené pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa však nachádzajú viaceré výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne hlbokých oderov, rýh, škrabancov a preliačin, pričom v prednej časti je na inkriminovaných miestach viditeľná absencia všetkých vrstiev pôvodného ochranného laku. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou dvoch ucelených objímok zaistených bočnými skrutkami upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, cieľnika, pätky pažby a objímok pôvodne opatrený čiernením (na základe badateľných rezíduí), ktoré je však takmer úplne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	8 mm
Náboj:	8 × 50 mm R Mannlicher
Dĺžka pušky bez bodáka:	1272 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1515 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	765 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	3,65 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	3,93 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov v rámčeku
Úsťová rýchlosť strely:	620 m/s
Teoretická kadencia streľby:	30 – 35 rán za minútu

8 mm rakúsko-uhorská krátka puška Mannlicher model M1895

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 3364 A vyprodukovaná v zbrojovke OEWG v Steyre pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Na vrchnej strane puzdra záveru sa nachádza dodatočne vyrazené značenie v podobe písmena „H“, ktoré indikuje, že po rozpade monarchie slúžila táto zbraň v rámci maďarskej armády, kde došlo k jej dodatočnej úprave na nový typ náboja kalibru 8 × 56 mm R. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola puška získaná v roku 1969 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 13 kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má síce zachovalé jednotlivé kovové komponenty, avšak na ich povrchu sú viditeľné výrazné stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Hladká hlaveň je síce zachovalá, kompletná a neprevŕtaná, no jej vonkajší povrch je značne poškodený koróziou. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni s dodatočne inštalovaným hranatým postranným chráničom (úprava v rámci maďarskej armády), je kompletná, zachovala a mierne korodovaná. Oválne puzdro záveru je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Samotný valcovitý priamoťažný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je kvôli zvaru nepohyblivý, a teda ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Bočný hmatník posuvnej poistky záveru (na ľavej strane) absentuje. Povrch záveru je do značnej miery poškodený koróziou. Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je síce zachovalá, no jej povrch nesie výraznejšie stopy po korózii. Otvor určený na uvoľnenie prázdneho nábojového rámčeka je voľne priechodný, ale podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je neodpružený a kvôli tomu iba voľne pohyblivý. Tlačná poistka záchytu rámčeka, umiestnená v prednej časti lúčika spúšte, je nefunkčná. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, avšak jazýček spúšte je nepohyblivý. Rámčekový otvorený cieľnik mieridiel (pôvodne z pechotnej pušky) má kvôli veľmi výrazne skorodovanému povrchu nečitateľnú stupnicu, pričom sa nedá vyklopiť a jeho jazdec je nepohyblivý.

Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je síce zachovalé, avšak na celom jeho povrchu sa nachádzajú výrazné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov, preliačin a prasklín. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Na ľavú stranu pažby bola dodatočne vyrazená skratka K.A.B. (*Központi Átvételi Bizottság*), čo znamená, že zbraň prešla kontrolou maďarskej Ústrednej akceptačnej komisie. K predpažbiu je pomocou dvoch ucelených objímok zaistených bočnými skrutkami (v rámci prednej objímky skrutka absentuje) upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a čiastočne poškodené koróziou, pričom je na ňom vyrazené nové maďarské evidenčné číslo v tvare U-6997. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Na ústie hlavne možno iba s veľkými ťažkosťami nasadiť bodák. Celý vonkajší povrch (okrem pažbenia) bol po prvotnom konzervačnom zásahu natretý hrubšou ochrannou vrstvou nepôvodnej čiernej farby.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	8 mm
Pôvodný náboj:	8 × 50 mm R Mannlicher
Nový náboj:	8 × 56 mm R Mannlicher
Dĺžka pušky bez bodáka:	1003 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1246 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	500 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	3,09 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	3,37 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov v rámčeku
Úsťová rýchlosť strely:	620 m/s
Teoretická kadencia streľby:	30 – 35 rán za minútu

8 mm rakúsko-uhorská krátka puška Mannlicher model M1895

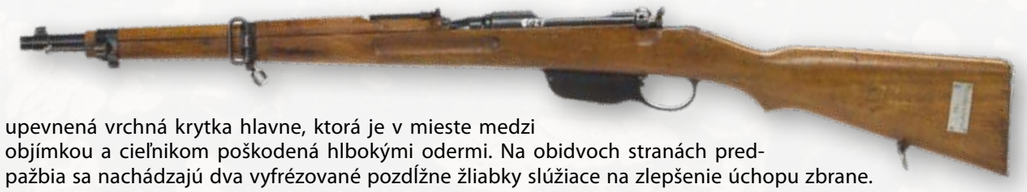
Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 9566 X vyprodukovaná v zbrojovke OEWG v Steyre pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Na ľavej strane nábojovej komory je vyrazené výrobné číslo a séria v podobe 5418 T, čo môže znamenať, že ide buď o dodatočne repasovaný kus, alebo ide o exemplár skompletizovaný z rôzne očíslovaných dielov (zrejme zo skladových zásob). Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola puška získaná v roku 1982 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 13 kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel pôvodne trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni bez chrániča, bola dodatočne mechanicky znížená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené. Samotný valcovitý priamoťažný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je spolu s posuvnou poistkou s bočným hmatníkom (na ľavej strane) kvôli zvaru nepohyblivý, a teda ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť.

Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Otvor určený na uvoľnenie prázdneho nábojového rámčeka je voľne priechodný, pričom podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je pohyblivý a odpružený. Tlačná poistka záchytu rámčeka, umiestnená v prednej časti lúčika spúšte, je odpružená a plne funkčná. Spúšťový mechanizmus je nekompletný, keďže jazýček spúšte absentuje. Rámčekový otvorený cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2600 krokov (225 – 1950 metrov), je kompletný, zachovalý, nepoškodený a vyklápateľný a jeho jazdec je pohyblivý. Drevené pažbenie pušky svetlohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú určité stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých a plytkých oderov, rýh, škrabancov a preliačin.

Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou dvoch ucelených objímok zaistených bočnými skrutkami

upevnená vrchná krytka hlavne, ktorá je v mieste medzi objímkou a cieľnikom poškodená hlbokými odermi. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a nepoškodené. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru a pätky pažby pôvodne opatrený čiernením, ktoré je veľmi dobre zachovalé. Na základe tvaru a ciachovania stupnice cieľnika mieridiel spolu s prítomnosťou mechanicky zníženej mušky sa možno domnievať, že pôvodne zrejme išlo o štandardnú pechotnú pušku, ktorá bola celkovým skrátením a pridaním objímky so spodnou i bočnou úchytkou na nosný popruh upravená do podoby krátkej pušky.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	8 mm
Náboj:	8 × 50 mm R Mannlicher
Dĺžka pušky bez bodáka:	1003 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1246 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	500 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	3,09 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	3,37 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov v rámčeku
Úsťová rýchlosť strely:	620 m/s
Teoretická kadencia streľby:	30 – 35 rán za minútu

7,62 mm ruská pechotná puška Mosin vzor 1891

Koncom 19. storočia sa v armáde cárskeho Ruska dostala do popredia potreba nahradenia zastaraných jednoranových pušiek Berdan v jej výzbroji. Práve preto bol v roku 1883 generál Vladimír Alexandrovič Čagin (1862 – 1936) poverený zostavením a riadením skúšobnej komisie, ktorá sa mala zaoberať výhradne touto problematikou. Za jej člena bol vymenovaný aj vynálezca a konštruktér ručných palných zbraní Sergej Ivanovič Mosin (1849 – 1902). Komisia do roku 1891 postupne a podrobne preskúmala vyše 150 domácich a zahraničných konštrukcií, medzi nimi aj tie, ktoré pochádzali práve z dielne S. I. Mosina a belgického továrnika Léona Naganta (1833 – 1900). Napokon bolo rozhod-

nuté, že do výzbroje armády bude prijatá Mosinová puška, avšak s integrovanou nábojovou schránkou Nagantovej konštrukcie. Takto upravená zbraň bola 16. apríla 1891 zavedená do výzbroje pod označením Trojčiarková puška vzor 1891 (čiarka = 2,54 mm). Za jej konštrukciu bol S. I. Mosin vyznamenaný Michailovskou prémiou a L. Nagant bol za využitie svojej nábojovej schránky odmenený sumou 200 000 rubľov.

Následne v priebehu rokov 1893 – 1907 boli do výzbroje armády postupne prijaté jej ďalšie tri varianty, konkrétne kratšia a ľahšia dragúnska puška (1893), kozácka puška (1894) a karabína (1907). Všetky tieto zbrane najskôr do roku 1908 využívali náboj kalibru 7,62 × 54 mm R so strelou zaguľateného tvaru. Potom bol však tvar strely zmenený na zahrotený, a preto boli od roku 1910 všetky verzie kvôli zmeneným balistickým vlastnostiam nového náboja vybavené upraveným, mierne prehnutým rámčekom cieľnika mieridiel systému V. P. Konovalova. Hlavným konštrukčným prvkom týchto zbraní bol pritom jednoduchý a mimoriadne spoľahlivý valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi symetrickými uzamykacími ozubmi zabezpečujúcimi počas výstrelu pevné uzavretie nábojovej komory a krátkou stredovou rukoväťou, skladajúci sa celkovo iba zo siedmich komponentov (hlava, telo, rukoväť, zadná poistka s hmatníkom, spojovacia lišta, bicia pružina a úderník). Jeho nesmiernou výhodou bolo to, že sa dal ľahko a rýchlo rozobrať a zložiť aj bez použitia akýchkoľvek nástrojov.

Ďalším dôležitým prvkom týchto zbraní bola stredová, neodnímateľná a jednoradová nábojová schránka s typickým nepravidelným trojuholníkovým tvarom a kapacitou určenou pre štyri náboje. Plnená bola mechanicky pomocou nábojového pásika s kapacitou päť nábojov (štyri spodné náboje sa zasúvali priamo do schránky a piaty vrchný náboj bol ihneď pripravený na zasunutie do nábojovej komory). Vo vnútri schránky bol umiestnený jednoduchý odpružený podávací mechanizmus v tvare písmena Z, priamo spojený s jej odklopným dnom. Na ústie hlavne pechotnej a dragúnskej verzie bolo možné obojsmerne (v bojovej pozícii čepeľou nahor a pri preprave čepeľou nadol) nasadiť tuľajkový bodák vzor 1891 so štvorhrannou čepeľou, ktorej sploštený hrot umožňoval bodák v prípade potreby využiť v poľných podmienkach aj ako nástroj na rozobratie a opätovné poskladanie celej pušky. Sériová výroba týchto zbraní sa od roku 1893 začala v štátnych zbrojovkách v Tule, Iževsku a v Sestrorecku, pričom do roku 1896 bolo vyrobených viac ako 1 400 000 kusov. Ďalších vyše 500 000 kusov bolo v rokoch 1892 – 1894 vyprodukovaných vo francúzskej zbrojovke v Chatellerault.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom N 52992 vyprodukovaná v roku 1901 v zbrojovke v Tule pre potreby ruskej cárskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo šiestich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Osemhranné puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a stredovou rukoväťou značený výrobným číslom zbrane je nepohyblivý, a teda ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Naopak jeho výsuvno-otočná poistka (zbraň sa zaisťovala potiahnutím poistky za hmatník záveru a jej následným pootočením a uchytením o zadnú hranu puzdra) je pohyblivá a zbraň tak možno zaistiť. Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená, avšak jej dno značené výrobným číslom zbrane nie je možné odklopiť (hoci posuvná poistka je pohyblivá), dostať sa tak dovnútra a overiť prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je síce pohyblivý, ale neodpružený.

Rámčekový stupňovitý cieľnik mieridiel, nastaviteľný v rámci základovej lišty na vzdialenosť od 400 do 1200 aršínov (1 aršín = 0,711 metra) a na rámčeku na vzdialenosť od 1300 do 3200 aršínov, je kompletný, zachovalý, nepoškodený a vyklápateľný a jeho jazdec je pohyblivý. Drevené pažbenie pušky svetlohnedej až hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa však nachádzajú (najmä na pravej strane predpažbia) výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. V prednej časti je predpažbie pomocou dvoch ucelených objímok zaistených skrutkami spojené s vrchnou krytkou hlavne. Na prednej objímke pritom absentuje úchytka na nosný popruh. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním (značené výrobným číslom zbrane), ktoré je zachovalé a nepoškodené. Zbraň je ne-

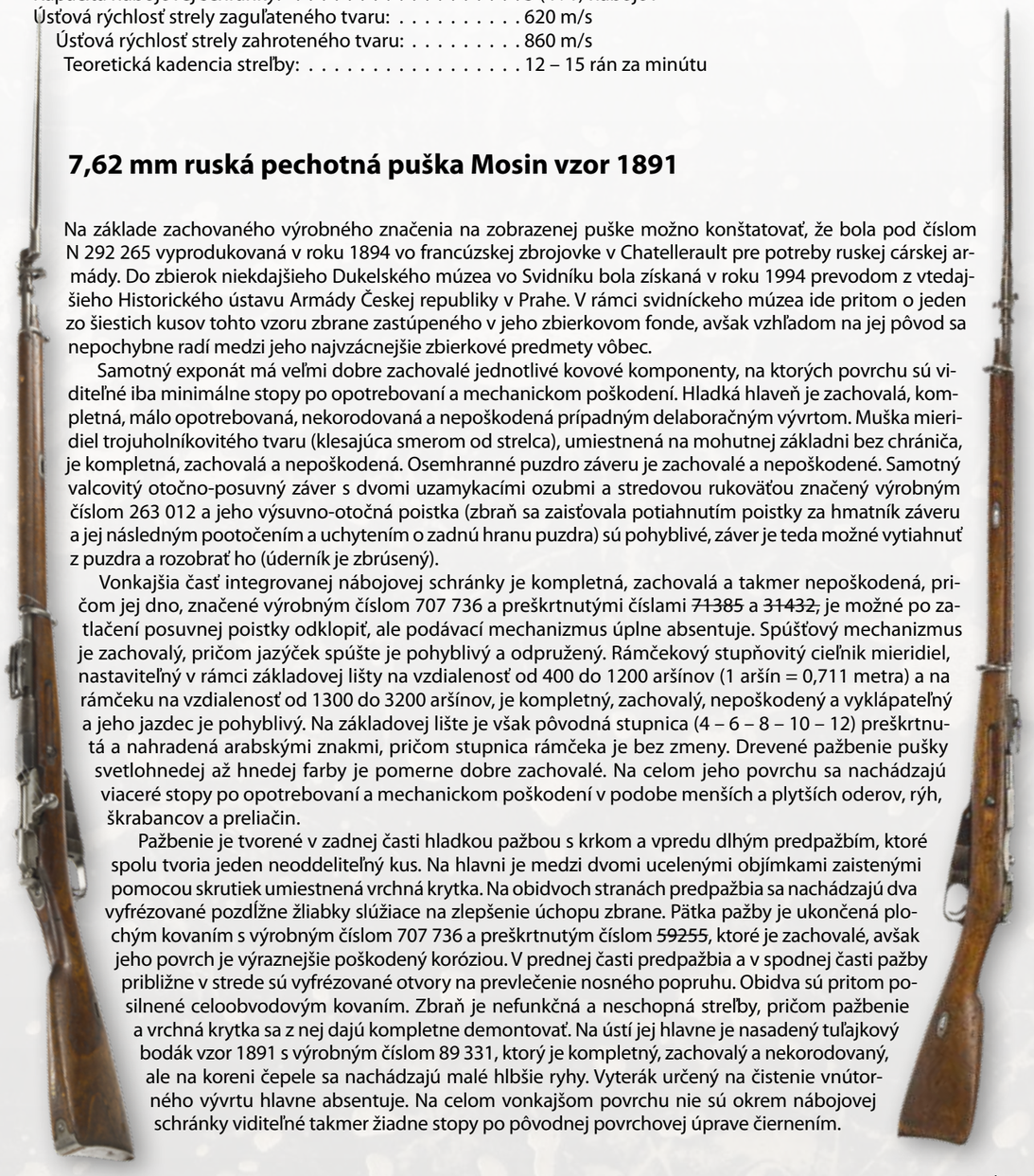

funkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie jej hlavne možno nasadiť bodák. Puška má v spodnej časti predpažbia v príslušnej drážke uložený vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne. Celý vonkajší povrch bol (okrem pažbenia) pôvodne opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé, avšak na niektorých miestach (nábojová schránka a základová lišta cieľnika) je mierne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 54 mm R
Dĺžka pušky bez bodáka: . . . . . 1306 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom: . . . . . 1738 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 800 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka: . . . . . 4,2 kg
Hmotnosť pušky s bodákom: . . . . . 4,5 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 (4+1) nábojov
Úsťová rýchlosť strely zaguľateného tvaru: . . . . . 620 m/s
Úsťová rýchlosť strely zahroteného tvaru: . . . . . 860 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

7,62 mm ruská pechotná puška Mosin vzor 1891

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom N 292 265 vyprodukovaná v roku 1894 vo francúzskej zbrojovke v Chatellerault pre potreby ruskej cárskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo šiestich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, avšak vzhľadom na jej pôvod sa nepochybne radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety vôbec.

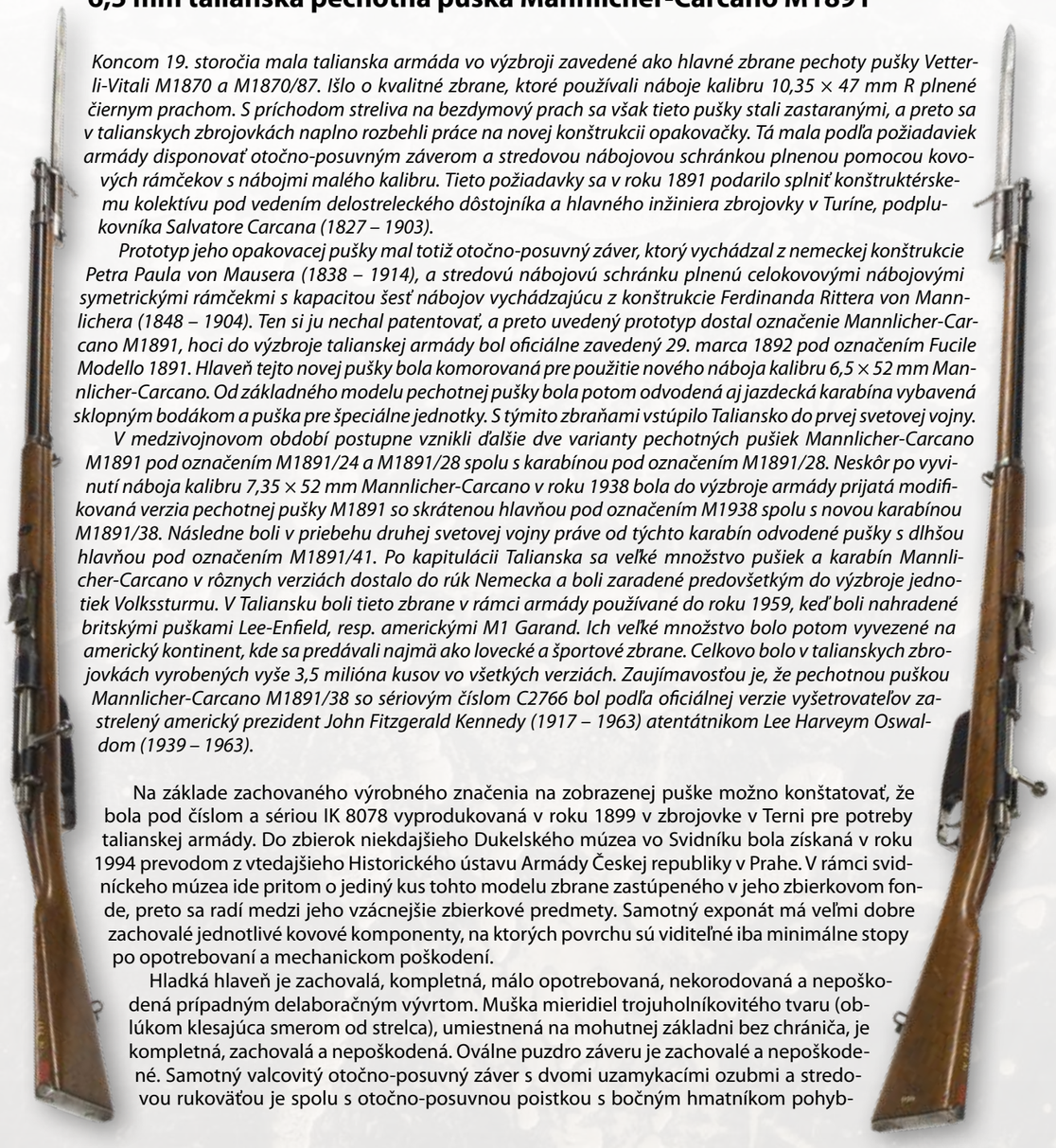
Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Osemhranné puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a stredovou rukoväťou značený výrobným číslom 263 012 a jeho výsuvno-otočná poistka (zbraň sa zaisťovala potiahnutím poistky za hmatník záveru a jej následným pootočením a uchytením o zadnú hranu puzdra) sú pohyblivé, záver je teda možné vytiahnuť z puzdra a rozobrať ho (úderník je zbrúsený).

Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená, pričom jej dno, značené výrobným číslom 707 736 a preškrtnutými číslami ~~71385~~ a ~~31432~~, je možné po zatlačení posuvnej poistky odklopiť, ale podávací mechanizmus úplne absentuje. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Rámčekový stupňovitý cieľnik mieridiel, nastaviteľný v rámci základovej lišty na vzdialenosť od 400 do 1200 aršínov (1 aršín = 0,711 metra) a na rámčeku na vzdialenosť od 1300 do 3200 aršínov, je kompletný, zachovalý, nepoškodený a vyklápateľný a jeho jazdec je pohyblivý. Na základovej lište je však pôvodná stupnica (4 – 6 – 8 – 10 – 12) preškrtnutá a nahradená arabskými znakmi, pričom stupnica rámčeka je bez zmeny. Drevené pažbenie pušky svetlohnedej až hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších a plytších oderov, rýh, škrabancov a preliačin.

Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Na hlavni je medzi dvomi ucelenými objímkami zaistenými pomocou skrutiek umiestnená vrchná krytka. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním s výrobným číslom 707 736 a preškrtnutým číslom ~~59255~~, ktoré je zachovalé, avšak jeho povrch je výraznejšie poškodený koróziou. V prednej časti predpažbia a v spodnej časti pažby približne v strede sú vyfrézované otvory na prevlečenie nosného popruhu. Obidva sú pritom posilnené celoobvodovým kovaním. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústí jej hlavne je nasadený tuľajkový bodák vzor 1891 s výrobným číslom 89 331, ktorý je kompletný, zachovalý a nekorodovaný, ale na koreni čepele sa nachádzajú malé hlbšie ryhy. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Na celom vonkajšom povrchu nie sú okrem nábojovej schránky viditeľné takmer žiadne stopy po pôvodnej povrchovej úprave čiernením.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 54 mm R
Dĺžka pušky bez bodáka: . . . . . 1306 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom: . . . . . 1738 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 800 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka: . . . . . 4,2 kg
Hmotnosť pušky s bodákom: . . . . . 4,5 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 (4+1) nábojov
Úsťová rýchlosť strely zaguľateného tvaru: . . . . . 620 m/s
Úsťová rýchlosť strely zahroteného tvaru: . . . . . 860 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

6,5 mm talianska pechotná puška Mannlicher-Carcano M1891

Koncom 19. storočia mala talianska armáda vo výzbroji zavedené ako hlavné zbrane pechoty pušky Vetterli-Vitali M1870 a M1870/87. Išlo o kvalitné zbrane, ktoré používali náboje kalibru 10,35 × 47 mm R plnené čiernym prachom. S príchodom streliva na bezdymový prach sa však tieto pušky stali zastaranými, a preto sa v talianskych zbrojovkách naplno rozbehli práce na novej konštrukcii opakovačky. Tá mala podľa požiadaviek armády disponovať otočno-posuvným záverom a stredovou nábojovou schránkou plnenou pomocou kovových rámčekov s nábojmi malého kalibru. Tieto požiadavky sa v roku 1891 podarilo splniť konštruktérskemu kolektívu pod vedením delostreleckého dôstojníka a hlavného inžiniera zbrojovky v Turíne, podplukovníka Salvatore Carcana (1827 – 1903).

Prototyp jeho opakovacej pušky mal totiž otočno-posuvný záver, ktorý vychádzal z nemeckej konštrukcie Petra Paula von Mausera (1838 – 1914), a stredovú nábojovú schránku plnenú celokovovými nábojovými symetrickými rámčekmi s kapacitou šesť nábojov vychádzajúcu z konštrukcie Ferdinanda Rittera von Mannlichera (1848 – 1904). Ten si ju nechal patentovať, a preto uvedený prototyp dostal označenie Mannlicher-Carcano M1891, hoci do výzbroje talianskej armády bol oficiálne zavedený 29. marca 1892 pod označením Fucile Modello 1891. Hlaveň tejto novej pušky bola komorovaná pre použitie nového náboja kalibru 6,5 × 52 mm Mannlicher-Carcano. Od základného modelu pechotnej pušky bola potom odvodená aj jazdecká karabína vybavená sklopným bodákom a puška pre špeciálne jednotky. S týmito zbraňami vstúpilo Taliansko do prvej svetovej vojny.

V medzivojnovom období postupne vznikli ďalšie dve varianty pechotných pušiek Mannlicher-Carcano M1891 pod označením M1891/24 a M1891/28 spolu s karabínou pod označením M1891/28. Neskôr po vyvinutí náboja kalibru 7,35 × 52 mm Mannlicher-Carcano v roku 1938 bola do výzbroje armády prijatá modifikovaná verzia pechotnej pušky M1891 so skrátenou hlavňou pod označením M1938 spolu s novou karabínou M1891/38. Následne boli v priebehu druhej svetovej vojny práve od týchto karabín odvodené pušky s dlhšou hlavňou pod označením M1891/41. Po kapitulácii Talianska sa veľké množstvo pušiek a karabín Mannlicher-Carcano v rôznych verziách dostalo do rúk Nemecka a boli zaradené predovšetkým do výzbroje jednotiek Volkssturmu. V Taliansku boli tieto zbrane v rámci armády používané do roku 1959, keď boli nahradené britskými puškami Lee-Enfield, resp. americkými M1 Garand. Ich veľké množstvo bolo potom vyvezené na americký kontinent, kde sa predávali najmä ako lovecké a športové zbrane. Celkovo bolo v talianskych zbrojovkách vyrobených vyše 3,5 milióna kusov vo všetkých verziách. Zaujímavosťou je, že pechotnou puškou Mannlicher-Carcano M1891/38 so sériovým číslom C2766 bol podľa oficiálnej verzie vyšetrovateľov zastrelený americký prezident John Fitzgerald Kennedy (1917 – 1963) atentátnikom Lee Harveym Oswaldom (1939 – 1963).

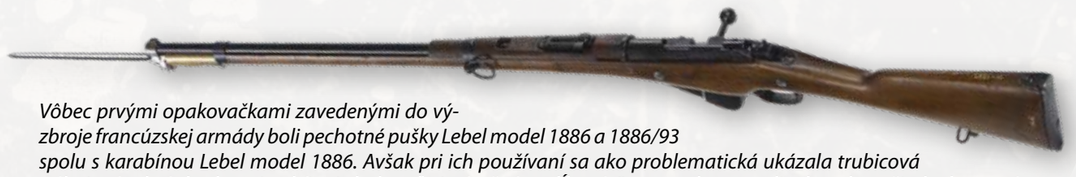
Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou IK 8078 vyprodukovaná v roku 1899 v zbrojovke v Terni pre potreby talianskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (oblúkom klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a stredovou rukoväťou je spolu s otočno-posuvnou poistkou s bočným hmatníkom pohyblivý, a je teda možné ho vytiahnuť z puzdra a rozobrať (úderník je zbrúsený). Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená. Otvor určený na uvoľnenie prázdneho nábojového rámčeka je voľne priechodný, pričom podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je pohyblivý a odpružený. Tlačná poistka záchytu rámčeka, umiestnená v prednej časti lúčika spúšte, je odpružená a plne funkčná. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Kvadrantový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý, nepoškodený a pohyblivý. Drevené pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých a plytkých oderov, rýh, škrabancov a preliačin.

Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Na hlavni je medzi ucelenou objímkou zaistenou odpruženou perovou poistkou a cieľnikom umiestnená vrchná krytka. Približne v jej strede je vyrezaný väčší elipsovitý otvor. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a nepoškodené. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústí jej hlavne je nasadený nožový bodák model 1891 s jednosečnou čepeľou a záštitným krúžkom, ktorý bol vyrobený v zbrojovke v Terni a značený je výrobným číslom a sériou IL 7634. Bodák je pritom zachovalý, kompletný a takmer nepoškodený. Puška má v spodnej časti predpažbia v príslušnej drážke uložený vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne. Celý jej vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, cieľnika, objímok a pätky pažby pôvodne opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 6,5 mm
Náboj: . . . . . 6,5 × 52 mm Carcano
Dĺžka pušky: . . . . . 1290 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 780 mm
Hmotnosť pušky: . . . . . 3,80 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 6 nábojov v rámčeku
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 720 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 18 – 24 rán za minútu

8 mm francúzska pechotná puška Berthier model 1907/15 M16

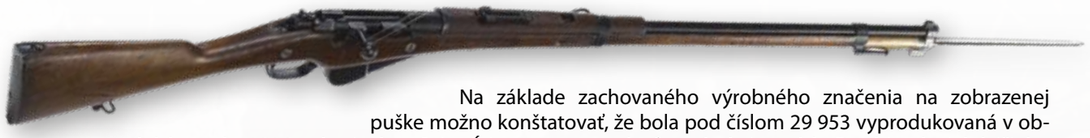

Vôbec prvými opakovačkami zavedenými do výzbroje francúzskej armády boli pechotné pušky Lebel model 1886 a 1886/93 spolu s karabínou Lebel model 1886. Avšak pri ich používaní sa ako problematická ukázala trubicová nábojová schránka, ktorej nabíjanie bolo veľmi náročné a zdĺhavé. Preto sa do popredia dostala požiadavka na vývoj novej opakovacej pušky. Odpoveď na ňu prišla v roku 1890, keď inžinier a vynálezca Adolphe Berthier pracujúci pre Alžírsku železničnú spoločnosť predstavil svoju modernizovanú verziu karabíny Lebel model 1886. Tá už disponovala nábojovou schránkou skonštruovanou na základe systému Mannlicher, pričom do výzbroje armády bola prijatá 14. marca 1890 pod označením Berthier model 1890. Na jej platforme boli neskôr vytvorené aj pechotné pušky Berthier model 1902 a 1907.

Po vypuknutí prvej svetovej vojny sa začalo s ich modernizáciou zameranou na zjednodušenie, zlacnenie a zrýchlenie sériovej výroby, čím vznikla zbraň s označením Berthier model 1907/15. Avšak v priebehu jej nasadenia počas vojny sa v porovnaní s konkurenciou čoskoro prejavila najväčšia slabina tejto zbrane spočívajúca v nízkej kapacite nábojovej schránky (tri náboje). Tento problém bol vyriešený v roku 1916 zvýšením kapacity na päť nábojov. Vznikla tak puška pod označením Berthier model 1907/15 M16 a karabína pod označením Berthier model 1916. Tie boli skonštruované pre náboj kalibru 8 × 50 mm R Lebel a používali sa k nim bodáky Lebel model 1886/93 a 1886/93/16 so štvorhrannou priamou čepeľou a hlavňovým krúžkom. Hlavným konštrukčným prvkom týchto zbraní bol pritom valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi symetrickými uzamykacími ozubmi zabezpečujúcimi počas výstrelu pevné uzavretie nábojovej komory a krátkou rovnou stredovou rukoväťou. Ďalším dôležitým prvkom bola stredová, neodnímateľná a jednoradová nábojová schránka typického trojuholníkovitého tvaru, ktorá bola plnená pomocou typizovaného nábojového rámčeka s kapacitou päť nábojov. Vo vnútri schránky bol umiestnený jednoduchý odpružený podávací mechanizmus pohybujúci sa medzi stenami zasunutého rámčeka, pričom po dotlačení posledného náboja do komory vypadol prázdny rámček cez uzatvárateľný otvor na dne schránky.

Sériová výroba týchto zbraní sa naplno rozbehla hlavne v zbrojovkách v Saint-Étienne, Chatellerault a Tulle, kde prebiehala aj po vojne, pričom časť produkcie bola určená na export, a to najmä do Grécka, Juhoslávie, Rumunska a Turecka. V roku 1934 bol do výzbroje francúzskej armády zavedený nový náboj kalibru 7,5 × 54 mm, pre ktorý bola následne skonštruovaná puška pod označením Berthier model 1907/15 M34. Po porážke Francúzska v júni 1940 sa nemecká

armáda zmocnila okrem iného aj veľkého množstva pušiek a karabín Berthier, pričom pechotná puška 1907/15 M16 bola do jej výzbroje zavedená pod označením Gewehr 304 (f) a karabína model 1916 pod označením Karabiner 553 (f). Tieto zbrane boli potom prednostne prideľované nemeckým okupačným jednotkám vo Francúzsku a v roku 1945 aj jednotkám Volkssturmu. Dohromady bolo vo francúzskych zbrojovkách vyrobených vyše dvoch miliónov kusov pušiek a karabín systému Berthier vo všetkých verziách (z toho najviac predstavoval model 1907/15 M16).

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom 29 953 vyprodukovaná v období po roku 1916 v zbrojovke v Saint-Étienne pre potreby francúzskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni bez chrániča, absentuje. Oválne puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a stredovou rukoväťou značený výrobným číslom N 32 530 je nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená, pričom viečko otvoru určeného na uvoľnenie prázdneho nábojového rámčeka sa dá odklopiť s tým, že podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je nepohyblivý. Tlačná poistka záchytu rámčeka, umiestnená v prednej časti lúčika spúšte, je odpružená a plne funkčná. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je síce pohyblivý, ale neodpružený. Rámčekový stupňovitý cieľnik mieridiel, nastaviteľný v rámci základovej lišty na vzdialenosť od 400 do 800 metrov a na rámčeku na vzdialenosť od 1000 do 2400 metrov, je kompletný, zachovalý, nepoškodený a vyklápateľný, jeho jazdec je pohyblivý. Drevené pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých a plytkých oderov, rýh, škrabancov a preliačin.

Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. V zadnej časti je predpažbie pomocou ucelenej objímky zaistenej odpruženou perovou poistkou spojené s krátkou vrchnou krytkou hlavne. V mieste medzi objímkou a cieľnikom je do nej vyrezaný väčší štvorcový otvor. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a nepoškodené. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústí jej hlavne je nasadený bodák Lebel model 1886/93/16 značený výrobným číslom a sériou B 55863, ktorý je zachovalý, kompletný a takmer nepoškodený. Celý vonkajší povrch pušky bol (okrem pažbenia) pôvodne opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	8 mm
Náboj:	8 × 50 mm R Lebel
Dĺžka pušky bez bodáka:	1306 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1823 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	804 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	4,19 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov v rámčeku
Úsťová rýchlosť strely:	720 m/s
Teoretická kadencia streľby:	15 – 20 rán za minútu

7,92 mm československá armádna puška vzor 23

Po ukončení prvej svetovej vojny sa väčšina európskych armád okrem iného zaoberala aj otázkou hľadania podoby jednotnej pušky, ktorou by bolo možné vo výzbroji nahradiť spravidla širokú škálu dovtedy používaných opakovačiek. V takejto situácii sa ocitla aj novovzniknutá československá armáda, ktorá koncom roku 1921 disponovala približne 364 000 puškami systému Mannlicher a 111 000 puškami systému Mauser. V decembri 1919 sa pritom Československej štátnej zbrojovke v Brne podarilo v reakcii na ponuku nemeckej firmy Waffenfabrik Mauser z Oberndorfu am Neckar zo dňa 18. októbra 1919 zakúpiť v cene 3 141 292 mariek strojné zariadenie na výrobu (kapacita 300 kusov denne) pušiek

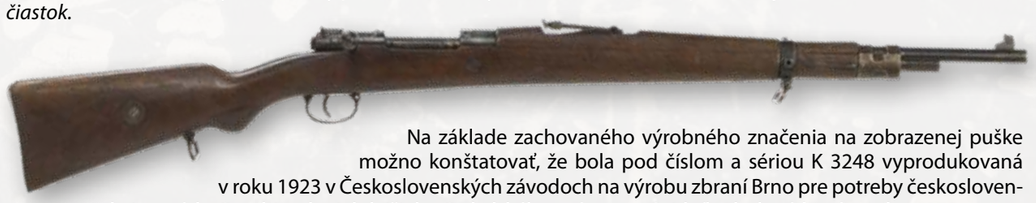
Mauser model 1898. Na základe tejto skutočnosti padlo v apríli 1922 zo strany zbrojného a delostreleckého odboru MNO rozhodnutie o zavedení týchto zbraní (v upravenej podobe) ako jednotného vzoru do výzbroje armády.

Po viacerých diskusiách bolo následne v priebehu roku 1922 stanovené, že celková dĺžka novej pušky mala vychádzať z nemeckej karabíny Mauser model 1898 a s nasadeným bodákom (ostrie čepele malo smerovať nahor) mala dosahovať do 1500 mm. Cieľnik mieridiel mal byť pritom kalibrovaný do 2000 metrov. Na základe týchto špecifikácií vyrobila koncom novembra 1922 zbrojovka 11 exemplárov skrátených pušiek Mauser, ktoré sa následne až do konca januára 1923 podrobovali skúškam zbrojnej komisie v Brne a v Miloviciach. Medzitým však koncom decembra 1922 objednalo MNO najskôr výrobu 100 kusov upravených pušiek určených pre potreby širších vojskových skúšok, aby potom ešte pred oficiálnym schválením ich definitívnej podoby zadalo zbrojovke 30. decembra 1922 predbežnú objednávku na 90 000 kusov a 50 000 kusov súprav súčiastok (bez hlavní a pažieb).

Následné útvarové skúšky priniesli množstvo poznatkov a pripomienok, ktoré potom skúšobná komisia zapracovala do definitívnej podoby zbrane, oficiálne zavedenej do výzbroje armády v októbri 1923 ako puška vzor 23. V tomto období však už mala zbrojovka celé pôvodne objednané množstvo v rozpracovanom stave, a preto sa napríklad dodatočne schválenú požiadavku na vymeniteľné bočné steny cieľnika mieridiel podarilo zrealizovať iba v rámci poslednej výrobnej série (10 000 kusov) s tým, že tieto pušky dostali označenie ako vzor 23A.

Hlavným konštrukčným prvkom týchto zbraní bol valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi prednými symetrickými uzamykacími ozubmi zabezpečujúcimi počas výstrelu pevné uzavretie nábojovej komory, zadnou rovnou rukoväťou a krídlovou poistkou. Ďalším dôležitým prvkom týchto pušiek bola stredová, neodnímateľná a dvojradová nábojová schránka (nepresahujúca predpažbie) s uzatvoreným dnom (demontovateľným iba pomocou nástroja) a kapacitou päť nábojov. Plnená bola mechanicky pomocou nábojového pásika. V jej vnútri bol umiestnený jednoduchý odpružený podávací mechanizmus v tvare písmena Z, priamo spojený s dnom. Sektorový cieľnik mieridiel bol nastaviteľný od 300 do 2000 metrov. Na ústie hlavne bolo možné nasadiť príslušný nožový bodák vzor 23 s jednosečnou čepeľou a záštitným krúžkom.

Produkciu 80 000 kusov pušiek vzor 23 zbrojovka ukončila v auguste 1923 a 10 000 pušiek vzor 23A bolo dokončených až v júli 1924. Tieto zbrane sa potom dostali predovšetkým do výzbroje útvarov nachádzajúcich sa na území Slovenska, pričom po prezbrojení puškami vzor 24 bolo začiatkom roka 1939 vyvezených 25 000 kusov do Rumunska. Produkcia týchto prvých jednotných pušiek pritom výrazne pomohla brnianskej zbrojovke k prepracovaniu a zavedeniu vlastného tolerančného systému, ktorý potom umožnil výrobu ďalších zbraní s úplnou vzájomnou zameniteľnosťou súčiastok.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou K 3248 vyprodukovaná v roku 1923 v Československých závodoch na výrobu zbraní Brno pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1972 prevodom z vtedajšieho Zväzarmu Rožňava. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná a nekorodovaná. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je kvôli zvaru nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Jeho vonkajší povrch je mierne poškodený koróziou, v zadnej časti absentuje krídelko poistky. Dno integrovanej nábojovej schránky značené výrobným číslom zbrane je kompletné, zachovalé a takmer nepoškodené, avšak ani po zatlačení poistky ho nie je možné demontovať a overiť tak prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, pričom jeho jazdec je pohyblivý. Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších a rôzne hlbokých oderov, rýh, škrabancov a preliačin.

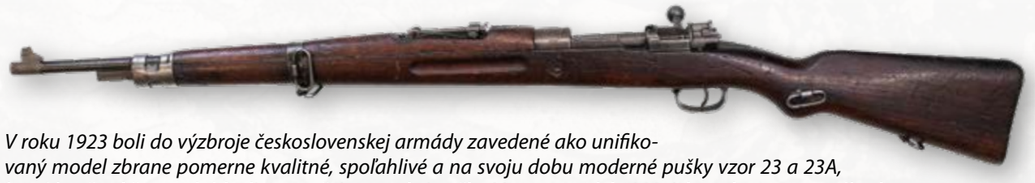
Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky spojenej spodnou skrutkou upevnená vrchná krytka hlavne, ktorá je v prednej časti prasknutá. Na objímke absentuje bočná poistná skrutka. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a iba mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. V mieste za cieľnikom mieridiel bol dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Pažbenie a vrchná krytka

sa dajú z pušky kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch (okrem pažbenia) bol zrejme pôvodne opatrený čiernením (na základe viditeľných rezíduí), ktoré je však už na viacerých miestach takmer úplne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka: . . . . . 1100 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom: . . . . . 1500 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 590 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka: . . . . . 3,83 kg
Hmotnosť pušky s bodákom: . . . . . 4,10 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 860 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

7,92 mm československá armádna puška vzor 24

V roku 1923 boli do výzbroje československej armády zavedené ako unifikovaný model zbrane pomerne kvalitné, spoľahlivé a na svoju dobu moderné pušky vzor 23 a 23A, ktoré konštrukčne vychádzali zo staršej nemeckej pušky Mauser model 1898. Ich podstatnou nevýhodou však bola nemožnosť vzájomnej substitúcie jednotlivých komponentov, keďže aj napriek zavedenej strojovej výrobe sa ešte stále pomerne veľa menších súčiastok muselo dorábať ručne, kvôli čomu, samozrejme, nespĺňali presnú tolerančnú normu. Tento problém sa podarilo vyriešiť na zasadaní výzbrojnej komisie československej armády 7. februára 1924, keď bola definitívne stanovená jednotná podoba novej pechotnej pušky s možnosťou úplnej zameniteľnosti jednotlivých dielov. Táto nová zbraň dostala v septembri 1924 označenie ako puška vzor 24, pričom od svojich predchodkýň sa líšila najmä tým, že jej muška bola opatrená postranným chráničom, pevná bočná úchytka na nosný popruh umiestnená na prednej objímke bola nahradená pohyblivou, do predpažbia boli obojstranne vyfrézované pozdĺžne žliabky a na ľavú stranu krku pažby bola pridaná bočná úchytka na nosný popruh, pričom zadná sa posunula do strednej časti spodnej hrany pažby.

Sériová produkcia tejto zbrane pre potreby armády sa naplno rozbehla začiatkom roku 1925 a takmer kompletné prezbrojenie jednotlivých útvarov sa podarilo dosiahnuť na jar 1927. Cena jednej pušky pritom predstavovala 507 Kč za kus (bez bodáka). Do 15. marca 1939 ich bolo pre armádu celkovo vyrobených 762 000 kusov, pričom od roku 1937 sa produkcia rozbehla aj v novovybudovanom závode v Považskej Bystrici. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava sa tieto zbrane v obidvoch prevádzkach vyrábali aj naďalej, avšak pre potreby nemeckej armády, do ktorej výzbroje boli zavedené pod označením Gewehr 24(t). Do konca roku 1942 vzišlo z výrobných liniek ďalších 330 050 kusov. Po skončení vojny mala československá armáda k dispozícii približne 50 000 kusov pušiek vzor 23, 23A a 24, ktoré pochádzali z medzivojnovej produkcie.

S obnovením výroby vzoru 24 sa však v povojnovom období už nepočítalo, keďže predstavitelia armády intenzívne hľadali nový typ štandardnej pechotnej pušky, a preto sa produkovali už len bodáky vzor 24 a nevyhnutne potrebné náhradné diely pre zostávajúce zbrane. Zaujímavosťou je, že hoci hlavným odberateľom týchto pušiek bola československá armáda, celkový súhrn produkcie pre export výrazne prevýšil objednávky MNO. Celkový počet týchto zbraní vyrobených v rôznych prevedeniach podľa požiadaviek jednotlivých zahraničných zákazníkov totiž podľa firemného súhrnu z roku 1942 dosiahol počet 1 290 300 kusov. Pušky boli pritom vyvážané do Rumunska v počte 750 000, do Číny v počte 195 000, do Bolívie v počte 101 000, do Turecka, Japonska a Španielska po 40 000, do Iránu a Ekvádoru po 30 000, do Brazílie a Litvy po 15 000, do Juhoslávie a Kolumbie v počte 10 000, do Peru v počte 5000, do Uruguaja a Guatemaly po 4000, do Nikaraguy v počte 1000 a napokon aj do Venezuely v počte 300 kusov.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 7276 N4 vyprodukovaná v roku 1937 v Československej zbrojovke Brno pre potreby československej armády, pričom pôvodne bola pod

evidenčným číslom 617 zaradená do výzbroje Pešieho pluku 23 so sídlom v Bratislave. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1972 prevodom z vtedajšieho Zväzarmu Rožňava. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 55 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné určité stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná a nekorodovaná. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej drážkovanej základni bez chrániča, je kompletná a zachovalá, avšak celý jej povrch je výrazne poškodený koróziou. Oválne puzdro záveru je zachovalé a mierne poškodené koróziou, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je bez vyťahovača prázdnych nábojníc, úderníkovej matice a krídelka poistky. Kvôli zvaru je nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak funkčnosť ostatných súčastí. Jeho vonkajší povrch je výraznejšie poškodený koróziou. Dno integrovanej nábojovej schránky je kompletné, zachovalé a takmer nepoškodené, avšak ani po zatlačení poistky ho nie je možné demontovať a overiť tak prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a iba minimálne poškodený koróziou, jeho jazdec je pohyblivý.

Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov, preliačin a otlčení. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky s bočnou poistnou skrutkou upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je síce zachovalé, no výrazne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. V mieste za cieľnikom mieridiel bol dodatočne vytvorený delaboračný vývrt, ktorý je prekrytý drevenou upchávkou. Pažbenie a vrchná krytka sa dajú z pušky kompletne demontovať. Na ústie hlavne nemožno kvôli skorodovanej muške nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Na celom vonkajšom povrchu nie sú okrem hlavne viditeľné takmer žiadne stopy po pôvodnej povrchovej úprave čiernením.

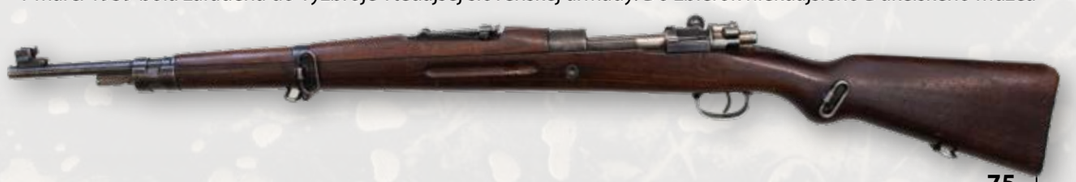
Technicko-taktické údaje:

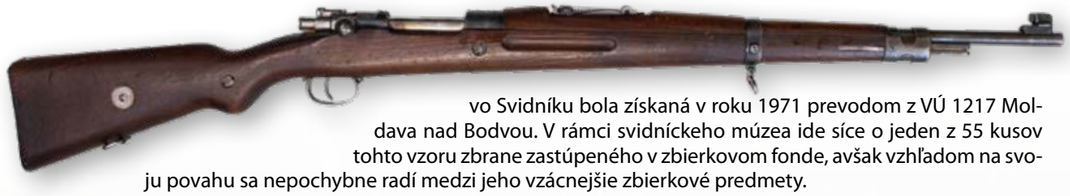
Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka: . . . . . 1100 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom: . . . . . 1400 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 590 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka: . . . . . 4,08 kg
Hmotnosť pušky s bodákom: . . . . . 4,48 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 860 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

7,92 mm československá armádna puška vzor 24

Na základe zachovaného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola vyprodukovaná v Zbrojovke Brno pôvodne pre potreby československej armády. Avšak vzhľadom na slabšie viditeľné rezíduá odstráneného pôvodného výrobného i preberacieho značenia a zároveň podľa prítomnosti vyrazenej značky v podobe slovenského dvojkríža na ľavej strane puzdra záveru možno predpokladať, že po definitívnom rozpade Československa v marci 1939 bola zaradená do výzbroje vtedajšej slovenskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea

vo Svidníku bola získaná v roku 1971 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide síce o jeden z 55 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v zbierkovom fonde, avšak vzhľadom na svoju povahu sa nepochybne radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, takmer nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej drážkovanej základni s postranným chráničom, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a mierne poškodené koróziou, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou značený výrobným číslom a sériou v podobe A5 8913 je nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajší povrch záveru je mierne poškodený koróziou. Krídelko poistky je pohyblivé a úderník sa nachádza v natiahnutej polohe. Dno integrovanej nábojovej schránky je kompletné, zachovalé a takmer nepoškodené, avšak kvôli zvaru ho nie je možné demontovať a overiť tak prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, no jazýček spúšte je nepohyblivý. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a mierne poškodený koróziou, jeho jazdec je pohyblivý.

Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších a plytších oderov, rýh, škrabancov, preliačin a otlčení. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky s bočnou poistnou skrutkou upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, cieľnika a pätky pažby opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé, avšak na niektorých miestach je mierne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka: . . . . . 1100 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom: . . . . . 1400 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 590 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka: . . . . . 4,08 kg
Hmotnosť pušky s bodákom: . . . . . 4,48 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 860 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

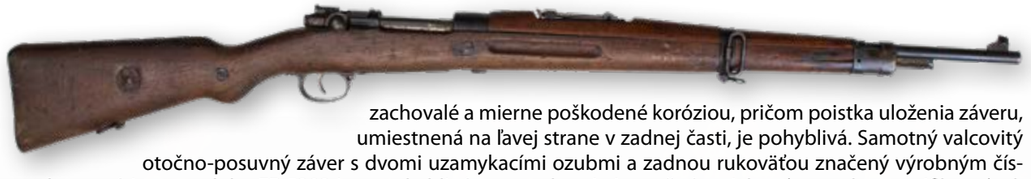

7,92 mm československá armádna puška vzor 24

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 8909 H4 vyprodukovaná v roku 1937 v Československej zbrojovke Brno pre potreby československej armády, pričom pôvodne bola pod evidenčným číslom 2523 zaradená do výzbroje Horského pešieho pluku 3 so sídlom v Poprade. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1972 prevodom z vtedajšieho Zväzarmu Rožňava. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 55 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné určité stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná a nekorodovaná. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej drážkovanej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je

zachovalé a mierne poškodené koróziou, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou značený výrobným číslom a sériou v podobe FR 5303 je nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajší povrch záveru je mierne poškodený koróziou. Krídelko poistky absentuje. Dno integrovanej nábojovej schránky je kompletné, zachovalé a takmer nepoškodené, avšak ani po zatlačení poistky ho nie je možné demontovať a overiť tak prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. V prednej časti sú hlavičky menšej poistnej a väčšej upevňovacej skrutky vysunuté ponad kovanie. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a mierne poškodený koróziou, jeho jazdec je pohyblivý.

Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších a plytších oderov, rýh, škrabancov, preliačin a otlčení. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky s bočnou poistnou skrutkou (nepôvodnou) upevnená vrchná krytka hlavne, ktorá je v mieste za cieľnikom prasknutá. Samotná objímka je opačne otočená (bočná úchytka má byť na ľavej strane), pričom v rámci predného kovania absentuje odpružená perová poistka. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním s výrobným číslom 1056, ktoré je síce zachovalé, no výrazne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. V mieste za cieľnikom mieridiel bol dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Pažbenie a vrchná krytka sa dajú z pušky kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, cieľnika a pätky pažby opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé, avšak na niektorých miestach je mierne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka: . . . . . 1100 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom: . . . . . 1400 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 590 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka: . . . . . 4,08 kg
Hmotnosť pušky s bodákom: . . . . . 4,48 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 860 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

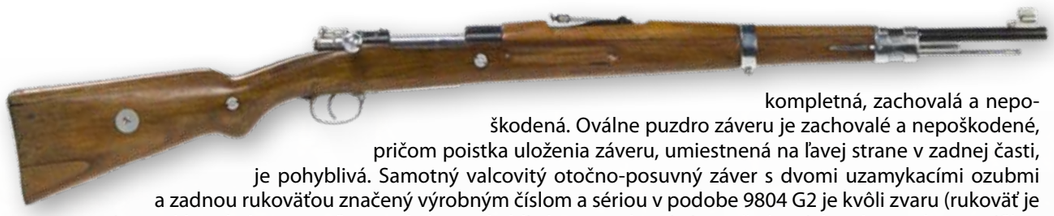

7,92 mm československá armádna puška vzor 24

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 4072 N4 vyprodukovaná v roku 1937 v Československej zbrojovke Brno pôvodne pre potreby československej armády. Avšak vzhľadom na viditeľné dodatočné úpravy v podobe pochrómovania príslušných komponentov (muška, objímky, vyterák, klapka cieľnika, záver, dno nábojovej schránky, lúčik spúšte a pätka pažby) a odstránenia všetkých úchytiek na nosný popruh možno tvrdiť, že bola s určitosťou zaradená do výzbroje Hradnej stráže. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1984 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide síce o jeden z 55 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v zbierkovom fonde, avšak vzhľadom na svoju povahu sa nepochybne radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej drážkovanej základni s postranným chráničom, je

kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou značený výrobným číslom a sériou v podobe 9804 G2 je kvôli zvaru (rukoväť je privarená k zadnému mostíku puzdra) nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajší povrch záveru je jemne korodovaný. Krídelko poistky je nepohyblivé. Dno integrovanej nábojovej schránky je kompletné, zachovalé a takmer nepoškodené, avšak ani po zatlačení poistky ho nie je možné demontovať a overiť tak prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, no jazýček spúšte je kvôli zvaru nepohyblivý. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho jazdec je pohyblivý.

Drevené pažbenie pušky svetlohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na takmer celom jeho povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých rýh a škrabancov, avšak v zadnej časti pažby sa nachádza výraznejšia prasklina a vrstva vrchného ochranného laku je tu na niektorých miestach čiastočne vyšuchaná. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky zaistenej spodnou skrutkou upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je síce zachovalé, no výrazne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Puška má v spodnej časti predpažbia v príslušnej drážke uložený vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia a spomenutých pochromovaných komponentov opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Technicko-taktické údaje:

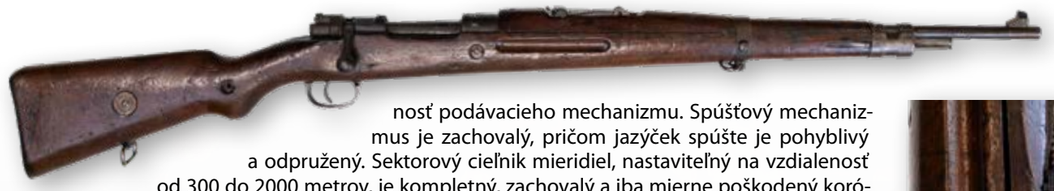
Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka:	1100 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1400 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	590 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	4,08 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	4,48 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	860 m/s
Teoretická kadencia streľby:	12 – 15 rán za minútu

7,92 mm československá armádna puška vzor 24 vyrobená pre Rumunsko

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou HR 14417 vyprodukovaná v Československej zbrojovke Brno na export pre potreby rumunskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1969 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z deviatich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné určité stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

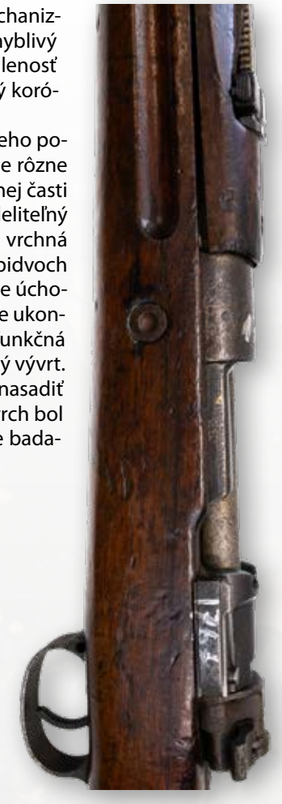
Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná a iba jemne korodovaná. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej drážkovanej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a mierne poškodené koróziou, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajší povrch záveru je mierne poškodený koróziou. Krídelko poistky je nepohyblivé. Dno integrovanej nábojovej schránky je síce zachovalé, avšak jeho povrch je (spolu s lúčikom spúšte) značne poškodený koróziou, pričom ani po zatlačení poistky ho nie je možné demontovať a overiť tak prítomnosť a funkč-

nosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a iba mierne poškodený koróziou, jeho jazdec je pohyblivý.

Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov, preliačin a otlčení. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky s bočnou poistnou skrutkou upevnená vrchná krytka hlavne, ktorá v zadnej časti vyčnieva ponad predný mostík puzdra záveru. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Na krku pažby úplne absentuje bočná úchytka na nosný popruh. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. V mieste za cieľnikom mieridiel bol dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Pažbenie a vrchná krytka sa dajú z pušky kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, cieľnika a pätky pažby pôvodne opatrený čiernením (na základe badateľných početných rezíduí), ktoré je však na viacerých miestach takmer úplne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka:	1100 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1400 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	590 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	4,08 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	4,48 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	860 m/s
Teoretická kadencia streľby:	12 – 15 rán za minútu

7,92 mm československá armádna puška vzor 24 vyrobená pre Rumunsko

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou OR 3314 vyprodukovaná v Zbrojovke Brno na export pre potreby rumunskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1972 prevodom z vtedajšieho Zväzarmu Rožňava. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z deviatich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné určité stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná a nekorodovaná. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej drážkovanej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená, avšak jej pozícia je z pohľadu strelca posunutá smerom doprava. Oválne puzdro záveru je zachovalé a mierne poškodené koróziou, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Skrutka spájajúca zadnú časť puzdra s kovaním lúčika spúšte absentuje. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou je pohyblivý a je možné ho vytiahnuť z puzdra, avšak kvôli výraznému poškodeniu koróziou sa nedá rozobrať. Vyťahovač prázdnych nábojníc pritom úplne absentuje. Krídelko poistky záveru je nepohyblivé. Dno integrovanej nábojovej schránky značené výrobným číslom v podobe 1680 je síce zachovalé, avšak jeho povrch je (spolu s lúčikom spúšte) výrazne skorodovaný, pričom v prednej časti absentuje poistná skrutka. Ani po zatlačení poistky nie je možné dno kvôli korózii demontovať. Podávací mechanizmus vo vnútri schránky úplne absentuje. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpru-

žený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a iba mierne poškodený koróziou, jeho jazdec je pohyblivý.

Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov, preliačin a otlčení. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky s bočnou poistnou skrutkou upevnená vrchná krytka hlavne, ktorá je v mieste za cieľnikom prasknutá. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Na krku pažby úplne absentuje bočná úchytka na nosný popruh. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. V mieste za cieľnikom mieridiel bol dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Pažbenie a vrchná krytka sa dajú z pušky kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru a cieľnika síce opatrený čiernením, avšak to je z väčšej časti takmer úplne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka: . . . . . 1100 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom: . . . . . 1400 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 590 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka: . . . . . 4,08 kg
Hmotnosť pušky s bodákom: . . . . . 4,48 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 860 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

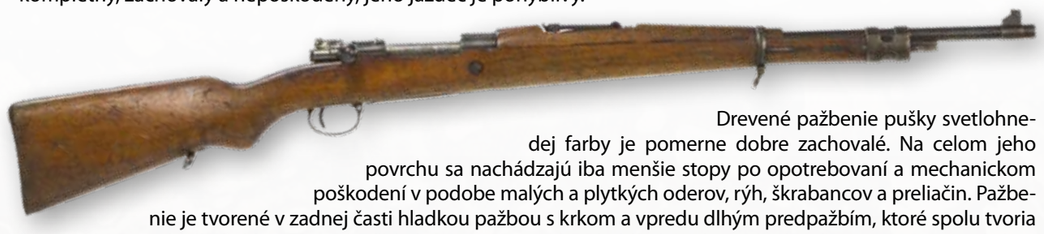
7,92 mm československá armádna puška vzor 24 vyrobená pre Juhosláviu

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom 49333 vyprodukovaná v roku 1932 v Československej zbrojovke Brno na export pre potreby juhoslovanskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1972 prevodom z vtedajšieho Zväzarmu Rožňava. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná a nekorodovaná. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej drážkovanej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi

a zadnou rukoväťou značený výrobným číslom a sériou v podobe 8761 M1 (pochádza pravdepodobne z inej pušky) je nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Jeho vonkajší povrch je takmer nepoškodený, ale krídelko poistky je nepohyblivé. Dno integrovanej nábojovej schránky je kompletné, zachovalé a takmer nepoškodené, avšak ani po zatlačení poistky ho nie je možné demontovať a overiť tak prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, ale jazýček spúšte je nepohyblivý. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 200 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho jazdec je pohyblivý.

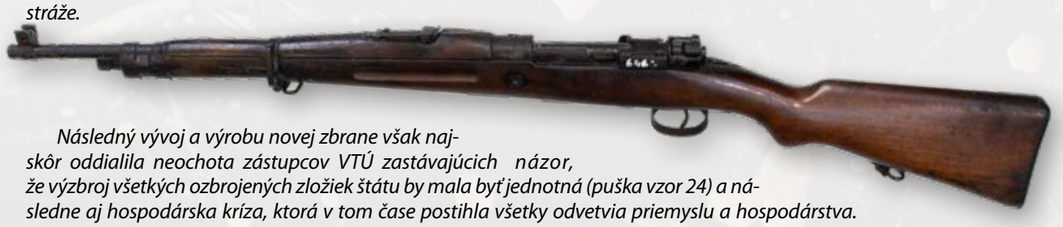
Drevené pažbenie pušky svetlohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých a plytkých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky zaistenej odpruženou perovou poistkou upevnená skrátená vrchná krytka hlavne. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a iba mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. V mieste za cieľnikom mieridiel bol dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Pažbenie a vrchná krytka sa dajú z pušky kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, cieľnika a objímky opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé, no na niektorých miestach je jemne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

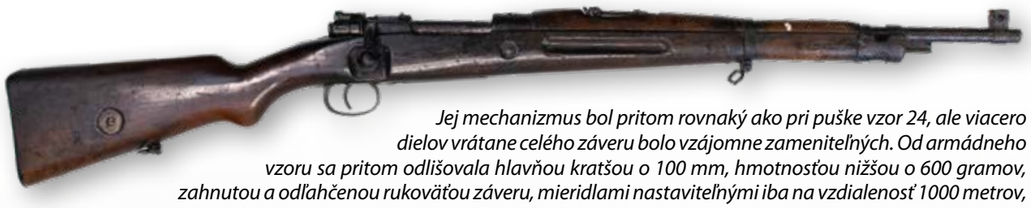
Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka: . . . . . 1100 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom: . . . . . 1400 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 590 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka: . . . . . 4,08 kg
Hmotnosť pušky s bodákom: . . . . . 4,48 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 860 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

7,92 mm československá krátka puška vzor 33

Zavedenie jednotnej pechotnej pušky vzor 24 do výzbroje československej armády znamenalo, že sa v jej radoch mohli konečne začať nahrádzať dovtedy používané staršie pušky systémov Mannlicher, Mosin a Mauser. Predstavitelia finančnej stráže a jednotlivých Zemských žandárskych veliteľstiev (Čechy, Morava, Sliezsko, Slovensko a Podkarpatská Rus) však odmietli prezbrojenie svojich útvarov týmto jednotným vzorom, pričom argumentovali najmä tým, že ide o pomerne ťažkú zbraň, ktorá by iba zbytočne zvyšovala celkovú záťaž jednotlivca. Navyše boli podľa nich krátke pušky a karabíny systému Mannlicher pre vyzbrojenie týchto útvarov postačujúce. Výhody vyplývajúce z používania pušiek domácej konštrukcie v radoch armády napokon podnietili zástupcov ministerstva vnútra, aby sa v decembri 1927 obrátili na Vojenský technický ústav (VTÚ) s požiadavkou na skonštruovanie novej jednotnej ľahkej karabíny určenej pre výzbroj žandárstva a finančnej stráže.

Následný vývoj a výrobu novej zbrane však najskôr oddialila neochota zástupcov VTÚ zastávajúcich názor, že výzbroj všetkých ozbrojených zložiek štátu by mala byť jednotná (puška vzor 24) a následne aj hospodárska kríza, ktorá v tom čase postihla všetky odvetvia priemyslu a hospodárstva. V brnianskej zbrojovke sa preto s vývojovými prácami na novej puške začalo až v roku 1933. Jej konštrukcia napokon vznikla kombináciou karabíny vzor 12/33 (vyrábaná pre Mexiko a Brazíliu) a krátkej pušky vzor 32 (vyrábaná pre Peru), ktoré boli odvodené od staršej pušky systému Mauser model 1912. Táto nová zbraň dostala firemné označenie ako vzor 16/33. Po následnom doladení jednotlivých parametrov súvisiacich najmä s dĺžkou stúpania vývrtu hlavne a po absolvovaní vojskových skúšok bola napokon do výzbroje žandárstva a finančnej stráže zavedená ako krátka puška vzor 33.

Jej mechanizmus bol pritom rovnaký ako pri puške vzor 24, ale viacero dielov vrátane celého záveru bolo vzájomne zameniteľných. Od armádneho vzoru sa pritom odlišovala hlavňou kratšou o 100 mm, hmotnosťou nižšou o 600 gramov, zahnutou a odľahčenou rukoväťou záveru, mieridlami nastaviteľnými iba na vzdialenosť 1000 metrov, odľahčovacími drážkami na puzdre záveru, odľahčovacími otvormi v pažbe a predpažbí, tvarom základne mušky i lúčika spúšte, upevnením prednej objímky pomocou odpruženého pera a tvarom i dĺžkou vyteráka. Okrem toho boli bodáky určené k týmto krátkym puškám označované výrobným číslom presne toho exemplára, na ktorý boli nasadené počas nastreľovania samotnou zbrojovkou. Z jej výrobnej linky napokon v rokoch 1934 – 1939 vzišlo dovedna 25 311 kusov (20 011 pre žandárstvo a 5300 pre finančnú stráž). Zaujímavosťou je, že po vytvorení Protektorátu Čechy a Morava (15. marca 1939) vznikla pre potreby nemeckej armády v roku 1940 úpravou tejto pušky zbraň pod označením Gewehr 33/40. Jej produkcia pritom prebiehala naďalej v Brne a do roku 1942 dosiahla počet 131 503 kusov (1940 – 29 000, 1941 – 48 049 a 1942 – 54 454).

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 8556 A vyprodukovaná v roku 1935 v Československej zbrojovke Brno pre potreby finančnej stráže. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1982 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Vzhľadom na jej povahu a množstvo celkovo vyprodukovaných kusov sa v rámci múzea nepochybne radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety vôbec. Samotný exponát má síce zachovalé jednotlivé kovové komponenty, avšak na ich povrchu sú viditeľné značné stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná a neprevŕtaná, no jej vonkajší povrch je výraznejšie poškodený koróziou. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej základni s otvoreným postranným chráničom, je kompletná a zachovalá, avšak jej povrch je skorodovaný. Oválne puzdro záveru je zachovalé a do značnej miery poškodené koróziou, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi prednými uzamykacími ozubmi a zadnou smerom dole ohnutou rukoväťou je kvôli zvaru nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Krídelko poistky záveru je nepohyblivé. Jeho vonkajší povrch je výrazne poškodený koróziou. Dno integrovanej nábojovej schránky je kompletné, zachovalé a mierne skorodované, avšak ani po zatlačení poistky ho nie je možné demontovať a overiť tak prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 50 do 1000 metrov, je kompletný, zachovalý a mierne poškodený koróziou, jeho jazdec je nepohyblivý.

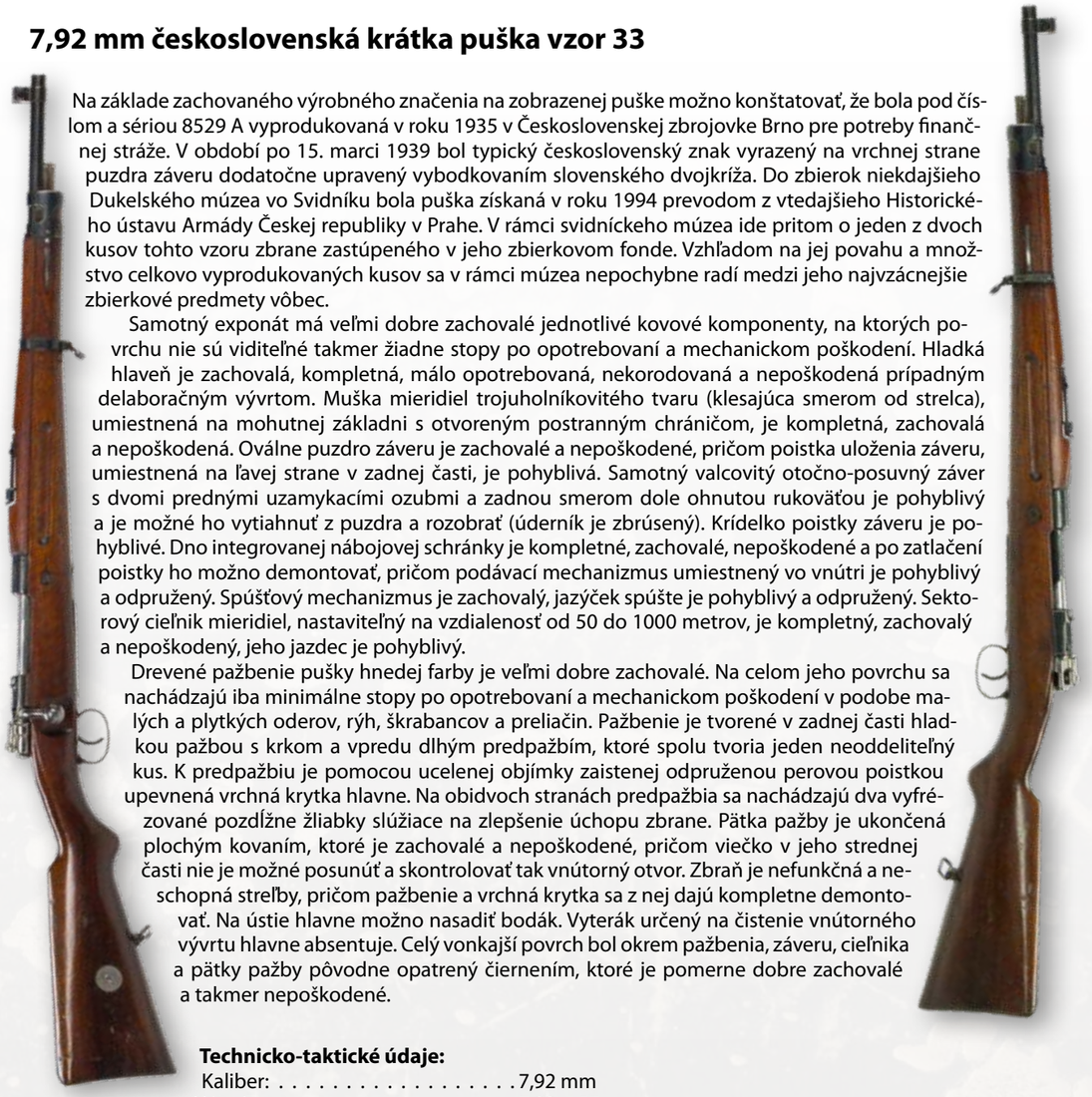
Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky zaistenej odpruženou perovou poistkou upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a značne poškodené koróziou, pričom viečko v jeho strednej časti nie je možné posunúť a skontrolovať tak vnútorný otvor. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Na vrchnej strane puzdra záveru bol dodatočne vytvorený delaborač ný vývrt. Pažbenie a vrchná krytka sa nedajú kvôli zaseknutej poistke objímky demontovať. Na ústie hlavne nemožno kvôli korózii nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch (okrem pažbenia) bol po prvotnom konzervačnom zásahu natretý hrubšou ochrannou vrstvou nepôvodnej čiernej farby.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka:	995 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1305 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	490 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	3,35 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	3,75 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	820 m/s
Teoretická kadencia streľby:	12 – 15 rán za minútu

7,92 mm československá krátka puška vzor 33

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 8529 A vyprodukovaná v roku 1935 v Československej zbrojovke Brno pre potreby finančnej stráže. V období po 15. marci 1939 bol typický československý znak vyrazený na vrchnej strane puzdra záveru dodatočne upravený vybodkovaním slovenského dvojkríža. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola puška získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Vzhľadom na jej povahu a množstvo celkovo vyprodukovaných kusov sa v rámci múzea nepochybne radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety vôbec.

Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu nie sú viditeľné takmer žiadne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej základni s otvoreným postranným chráničom, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi prednými uzamykacími ozubmi a zadnou smerom dole ohnutou rukoväťou je pohyblivý a je možné ho vytiahnuť z puzdra a rozobrať (úderník je zbrúsený). Krídelko poistky záveru je pohyblivé. Dno integrovanej nábojovej schránky je kompletné, zachovalé, nepoškodené a po zatlačení poistky ho možno demontovať, pričom podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je pohyblivý a odpružený. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 50 do 1000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho jazdec je pohyblivý.

Drevené pažbenie pušky hnedej farby je veľmi dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých a plytkých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky zaistenej odpruženou perovou poistkou upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a nepoškodené, pričom viečko v jeho strednej časti nie je možné posunúť a skontrolovať tak vnútorný otvor. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, cieľnika a pätky pažby pôvodne opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka:	995 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1305 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	490 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	3,35 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	3,75 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	820 m/s
Teoretická kadencia streľby:	12 – 15 rán za minútu

7,92 mm pechotná puška Mauser 98a

Dňa 5. apríla 1898 bola po odporúčaní nemeckej Gewehr-Prüfungskommission (komisia na skúšanie pušiek) do výzbroje cisárskej armády pod označením Gewehr 98 zavedená puška pochádzajúca z dielne konštruktéra a riaditeľa zbrojovky Waffenfabrik Mauser z Oberndorfu am Neckar Petra Paula von Mausera (1838 – 1914), ktorá nahradila o niečo málo staršiu zbraň označovanú ako Gewehr 1888. Hlavným a revolučným konštrukčným prvkom týchto nových zbraní bol valcovitý otočno-posuvný záver (patentovaný 9. septembra 1895) s dvomi prednými symetrickými uzamykacími

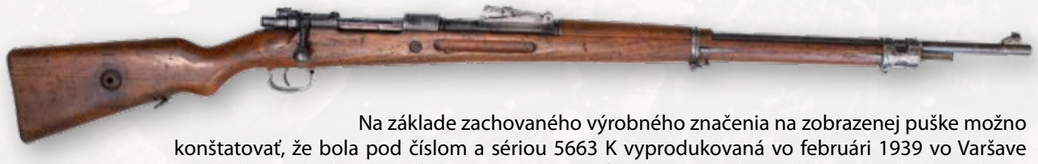

ozubmi zabezpečujúcimi počas výstrelu pevné uzavretie nábojovej komory, zadnou rovnou rukoväťou a krídlovou poistkou nastaviteľnou do troch základných polôh. Ďalším dôležitým komponentom týchto pušiek bola stredová, neodnímateľná a dvojradová nábojová schránka (nepresahujúca predpažbie) s uzatvoreným dnom (demontovateľným iba pomocou nástroja) a kapacitou päť nábojov. Plnená bola mechanicky pomocou nábojového pásika. V jej vnútri bol umiestnený jednoduchý odpružený podávací mechanizmus v tvare písmena Z, priamo spojený s dnom, ktorý po vystrelení posledného náboja bránil svojím vysunutím do dráhy záveru v jeho pohybe smerom vpred.

Základom mieridiel týchto zbraní bol špecifický tangenciálny cieľnik navrhnutý členom skúšobnej komisie, podplukovníkom Langem, s pôvodným nastavením od 200 do 2000 metrov pri použití staršieho náboja M88 so zaoblenou strelou. Avšak po zavedení nového náboja kalibru 7,92 × 57 mm so zahrotenou špičkou strely bola jeho stupnica kvôli zmene balistických vlastností upravená na vzdialenosti od 400 do 2000 metrov. Na ústie hlavne týchto pušiek bolo možné nasadiť pôvodné dlhé šabľové (jataganové) bodáky označované ako Seitengewehr 98 (SG 98) s jednosečnou čepeľou s falošným chrbtovým ostrím a bez záštitného krúžku, ktoré boli neskôr nahradzované kratšími nožovými bodákmi SG 98/05 a SG 84/98. Vo februári 1902 bola do výzbroje jazdectva a technických i podporných jednotiek nemeckej armády ako kratšia verzia Gewehr 98 zavedená karabína označovaná ako 98a. Jej následnou rekonštrukciou (odstránenie problémov so silným spätným rázom) vznikla v roku 1908 verzia pod označením 98AZ.

V priebehu prvej svetovej vojny bol kvôli zjednodušeniu výroby v rámci dlhých pušiek nahradený pôvodný tangenciálny cieľnik novým sektorovým (pochádzajúcim z karabín), a tak vznikol model 98m. Výroba týchto zbraní prebiehala okrem materského závodu najmä v zbrojovkách Deutsche Waffen und Munitionsfabriken a Waffenwerke Oberspree sídliacich v Berlíne, ďalej J. P. Sauer und Sohn Gewehrfabrik, C. G. Haenel Waffen und Fahrradfabrik a Simson & Co. sídliacich v Suhle, a taktiež v arzenáloch v Ambergu, Erfurte, Lipsku, Spandau a Danzingu (Gdansk), pričom len do roku 1914 dosiahla v rámci všetkých modelov dohromady počet 2 273 080 kusov. Následne do konca vojny pribudlo ešte ďalších zhruba sedem miliónov exemplárov. Napokon bol v roku 1923 kombináciou pušky 98m a karabíny 98AZ (prevzatá pažba s výrezom pre nosný popruh a záver s ohnutou rukoväťou) vytvorený model označovaný ako karabína 98b.

Pušky kvalitnej Mauserovej konštrukcie sa používali, resp. stali sa platformou pre vývoj obdobného typu zbraní v mnohých krajinách po celom svete. Výnimkou nebolo ani Poľsko, keďže pred jeho vznikom sa Gewehr 98 vo veľkom produkoval v Pruskom kráľovskom arzenáli v Gdansku, pričom na jeho základe bola v roku 1922 vytvorená puška wz. 98. Jej výroba prebiehala v Panstwowej Fabryke Karabinów Varšava a vo Fabryke Broni Radom a do roku 1924 dosiahla počet 22 000 kusov. Následne o dekádu neskôr prebehla modernizácia tejto zbrane (úprava cieľnika a konzoly pre nasadenie bodáka), čím vznikol wz. 98a. Jeho produkcia do septembra 1939 pritom dosiahla približne 44 500 kusov.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 5663 K vyprodukovaná vo februári 1939 vo Varšave pre potreby poľskej armády. Avšak vzhľadom na prítomnosť typického preberacieho značenia nemeckého výzbrojného úradu (*Waffenamt*), dodatočne vyrazeného na spodnú hranu pažby, možno predpokladať, že po napadnutí Poľska nacistickým Nemeckom v septembri 1939 bola zrejme ukoristená nemeckou armádou a následne zaradená do jej výzbroje ako Gewehr 299(p). Do zbierok Vojenského historického múzea Piešťany bola získaná v roku 2007 kúpou od predajne Deas Arms v Bratislave. V rámci zbierkového fondu piešťanského múzea ide o jeden z piatich kusov tohto vzoru zbrane, pričom vzhľadom na jej povahu sa s určitosťou radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná a nekorodovaná. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej základni bez chrániča, je zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je taktiež zachovalé a nepoškodené, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi prednými uzamykacími ozubmi a zadnou, smerom dole ohnutou rukoväťou značený výrobným číslom a sériou 3577y, pôvodne na základe prítomnosti preberacej značky Waffenamtu v podobe WaA63, pochádza s určitosťou z nemeckej karabíny Mauser model 98k. Samotná podoba značky pritom indikuje, že bol vyrobený buď v období rokov 1936 – 1939 vo firme Waffenfabrik Mauser z Oberndorfu am Neckar, alebo v období rokov 1943 – 1944 v zbrojovke Waffenwerke Brünn (Zbrojovka Brno), či menej pravdepodobne do začiatku apríla 1945 v Považskej Bystrici. Záver je pohyblivý a je možné ho vytiahnuť z puzdra a rozobrať (úderník je zbrúsený). Krídelko poistky je pohyblivé. Dno integrovanej nábojovej schránky značené výrobným číslom zbrane je kompletné, zachovalé, nepoškodené a po zatlačení poistky ho možno demontovať, pričom podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je pohyblivý a odpružený. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho jazdec je pohyblivý.

Pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších a plytších oderov, rýh, škrabancov, preliačin a otlčení. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Na pažbe sa približne v strednej časti nachádza obojstranný kovový prstenec slúžiaci ako pomôcka pre rozobratie záveru. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky zaistenej odpruženou perovou poistkou upevnená skrátená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. V mieste za cieľnikom mieridiel bol dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Pažbenie a vrchná krytka sa dajú z pušky kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Na celom vonkajšom povrchu sú viditeľné viaceré menšie stopy po pôvodnej povrchovej úprave čiernením.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky:	1250 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	740 mm
Hmotnosť nabitej pušky:	4,36 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	880 m/s
Teoretická kadencia streľby:	12 – 15 rán za minútu

Zbierka č. IV – Automatické zbrane

Autor textov: Mgr. Peter Holík

7,62 mm ťažký guľomet Maxim vzor 1910/30

Koncom 19. storočia sa predstavitelia ruskej cárskej armády rozhodli zaviesť do jej výzbroje ťažký guľomet. Keďže v tom čase nebola k dispozícii žiadna dostatočne kvalitná domáca konštrukcia, pozornosť padla na guľomety britského vynálezcu a konštruktéra Hirama Stevensa Maxima (1840 – 1916). Prvé ťažké guľomety z jeho dielne kúpilo cárske Rusko od britskej firmy Vickers v roku 1897. Po ich úspešnom použití v rokoch 1904 – 1905 počas Rusko-japonskej vojny bola následne zakúpená aj licencia na ich výrobu. Tá od roku 1905 prebiehala výlučne v zbrojovke v Tule (Императорский Тульский оружейный завод, ИТОЗ) a guľomety vyrobené v tomto závode dostali označenie 7,62 stankovij pulemjot sistemy Maksima obrazca 1910 goda (7,62-мм станковый пулемет системы Максима образца 1905 года). V roku 1910 bola konštrukcia tejto zbrane modifikovaná, pričom zmena spočívala v jej odľahčení, v zavedení typického pozdĺžne žliabkovaného chladiča hlavne a v zavedení dvojkolesovej lafety s ochranným štítom systému Sokolova. Takto modifikovaný guľomet bol do výzbroje cárskej armády zavedený pod označením 7,62 stankovij pulemjot sistemy Maksima obrazca 1910 goda (7,62-мм станковый пулемет системы Максима образца 1910 года).

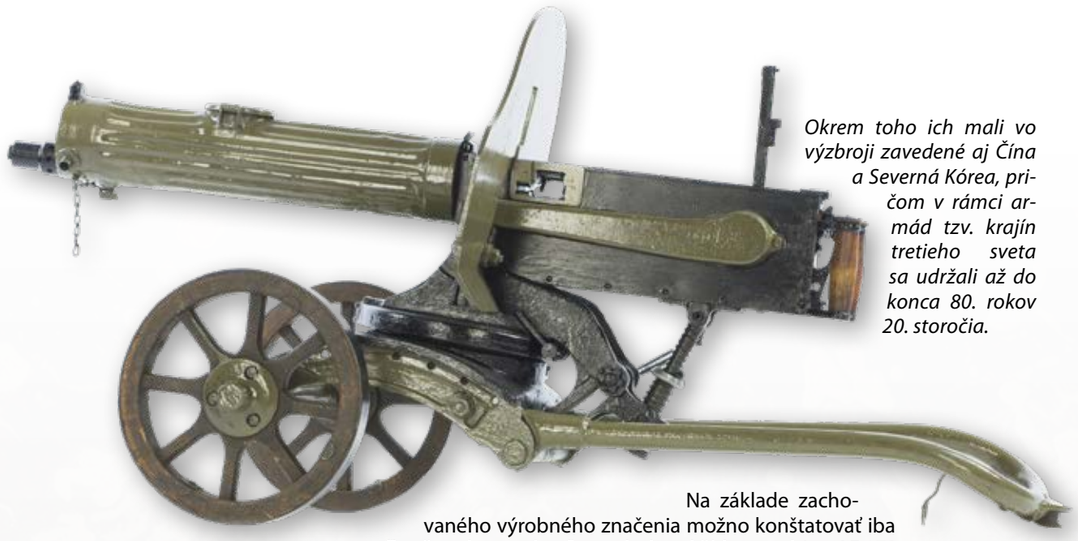
Jeho sériová výroba sa v Tule naplno rozbehla v roku 1912, pričom do konca prvej svetovej vojny bolo vyprodukovaných celkovo 32 000 kusov. Po vzniku ZSSR sa táto zbraň naďalej vyrábala výhradne v Tule (Тульский оружейный завод) a v roku 1930 sa dočkala aj ďalšej modifikácie spočívajúcej v úprave mieridiel spolu s podávacím a spúšťovým mechanizmom, čo súviselo so zavedením ťažkej strely (11,8 g) pre štandardný puškový náboj kalibru 7,62 × 54 mm R. Takto modifikovaný guľomet bol označený ako 7,62 mm stankovij pulemjot sistemy Maksima obrazca 1910/30 goda (7,62-мм станковый пулемет системы Максима образца 1910/30 года). Následne v roku 1931 bola do výzbroje armády zavedená popri lafete systému Sokolova aj nová univerzálna lafeta systému Vladimirova, ktorá umožňovala použitie tejto zbrane aj proti vzdušným cieľom.

Z konštrukčného hľadiska išlo o vodou chladený guľomet fungujúci na princípe uzamknutého záveru, pohybujúceho sa v puzdre pomocou dvoch, kĺbom spojených pák a krátkeho spätného pohybu hlavne pri jeho odomykaní. Vertikálne posuvný podávací mechanizmus bol spojený s prednou časťou záveru, pričom pri jeho pohybe dozadu sa podávač posunul smerom nadol a súčasne vytiahol z hlavne prázdnu nábojnicu a z pásu ďalší náboj. Následne pri pohybe záveru dopredu podávač zasunul náboj do komory, prázdnu nábojnicu do otvoru pod hlavňou a po uzamknutí záveru sa posunul smerom nahor. Guľomet bol pritom nabíjaný prostredníctvom látkového pásu s kapacitou 250 nábojov, uloženého v príslušnej kovovej schránke s dohora odklopným vekom. Koncom 30. rokov 20. storočia bola táto zbraň označená predstaviteľmi sovietskej armády ako zastaraná.

Jej nástupcom sa v roku 1939 stal modernejší ťažký guľomet pod označením DS-39 (7,62-мм станковый пулемёт Дегтярёва образца 1939 года, ДС-39). Tým bola zároveň ukončená výroba Maximov, ktorá sa zastavila na počte 76 300 kusov. Avšak v rámci priameho nasadenia na fronte počas tzv. Zimnej vojny medzi ZSSR a Fínskom (30. 11. 1939 – 13. 3. 1940) sa DS-39 ukázal ako nespoľahlivý, preto bol stiahnutý z výzbroje a obnovená bola výroba guľometov Maxim, ktorá sa opätovne rozbehla až v roku 1941. Po vpáde nemeckých vojsk do ZSSR v tom istom roku bola zbrojovka v Tule evakuovaná a ich výroba tak bola zriadená v zbrojovkách v Iževsku, v Zlatouste a v Kovrove. Práve v roku 1941 sa zbraň dočkala svojej poslednej modernizácie spočívajúcej v zjednodušení podávacieho a záverového mechanizmu a v zmene spôsobu plnenia chladiča hlavne, keď bol malý otvor umiestnený v jeho zadnej časti nahradený charakteristickým veľkým vekom umiestneným v polovici jeho dĺžky. Takto modifikovaný guľomet bol označovaný tiež ako vzor 1941.

Výroba Maximov trvala až do konca druhej svetovej vojny, hoci v roku 1943 ho vo výzbroji armády nahradil vojny a modernejší typ ťažkého guľometu pod označením 7,62 mm stankovyj pulemjot konstrukcii Gorjunova obrazca 1943 goda (7,62-мм станковый пулемёт Горюнова образца 1943 года, СГ-43). Okrem sovietskej armády boli guľomety Maxim v druhej svetovej vojne používané aj jej spojencami, medzi nimi aj 1. československým armádnym zborom v ZSSR. Po vojne sa tieto zbrane približne do polovice 50. rokov 20. storočia v menšom množstve nachádzali aj vo výzbroji československej armády.

Okrem toho ich mali vo výzbroji zavedené aj Čína a Severná Kórea, pričom v rámci armád tzv. krajín tretieho sveta sa udržali až do konca 80. rokov 20. storočia.

Na základe zachovaného výrobného značenia možno konštatovať iba toľko, že zobrazený guľomet bol pod číslom a sériou AE 172 vyrobený v zbrojovke v Tule (s najväčšou pravdepodobnosťou pôvodne pre potreby ruskej cárskej armády s tým, že po roku 1941 došlo k jeho modernizácii). Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidnického múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát (guľomet a kolieskova lafeta so štítom) má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Chladiaci plášť hlavne je zachovalý, neperforovaný a nepoškodený, pričom v jeho prednej časti sa na pravej strane nachádza provizórne navarený obdĺžnikový plát hrubšieho oceľového plechu (pravdepodobne išlo o opravu poškodenia plášťa vykonanú v poľnej dielni). Široké okrúhle viečko otvoru slúžiaceho na naplnenie chladiča vodou, resp. snehom, nachádzajúce sa v jeho strednej časti navrchu, je kompletné, nepoškodené a je možné ho otvoriť. Ventily slúžiace na vypúšťanie vody (na spodnej strane) a vodnej pary (na ľavej strane), umiestnené v prednej časti chladiča, sú zachovalé a nepoškodené. Vonkajší povrch hlavne je skorodovaný.

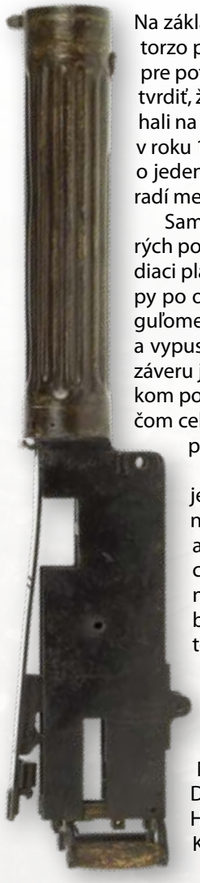
Puzdro záveru je zachovalé, nachádzajú sa na ňom iba menšie stopy po mechanickom poškodení koróziou. Rukoväť záveru umiestnená na pravej strane je nepohyblivá. Posuvná poistka vrchného príklopu puzdra je taktiež nepohyblivá (privarená), preto ho nie je možné odklopiť a dostať sa tak do vnútorného priestoru. Spúšťový mechanizmus je zachovalý a samotná posuvná páčka spúšte (smerom dopredu) so zdrsneným (kosoštvorcový vzor) hmatníkom je pohyblivá. Obidve rukoväte sú obložené okrúhlymi drevenými hladkými črienkami hnedej farby, ktoré sú pomerne dobre zachovalé, pričom na ich povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých oderov, rýh a škrabancov. Cieľnik mieridiel (po modernizácii), nastaviteľný na vzdialenosť od 0 do 2700 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, avšak kvôli zvaru ho nemožno sklopiť a jeho jazdec je nepohyblivý. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

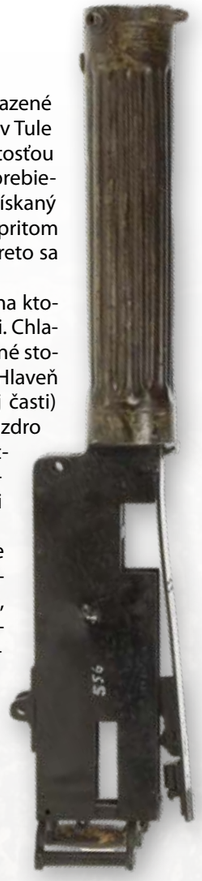
Kolieskova lafeta systému Sokolova je kompletná a zachovalá, pričom na svojom povrchu nesie iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe korózie. Jednotlivé komponenty lafety sú pohyblivé a so zbraňou je tak možné manipulovať vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Samotné drevené kolieska lafety s vonkajším obvodovým ochranným oplechovaním sú zachovalé a pohyblivé, pričom na obidvoch sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Rovnako minimálne poškodené je aj ich vonkajšie oplechovanie. Guľomet je možné z lafety demontovať. Odnímateľný ochranný štít je zachovalý a nepoškodený. Celý vonkajší povrch guľometu a lafety bol natretý čiernou (puzdro záveru, ústie hlavne a vrchná časť lafety) a zelenou (plášť hlavne, štít a spodná časť lafety) farbou, pričom tento nepôvodný náter je pomerne dobre zachovalý a nepoškodený.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,62 mm
Náboj:	7,62 × 54 mm R
Dĺžka:	1107 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	721 mm
Hmotnosť samotného guľometu:	23,8 kg
Hmotnosť guľometu spolu s lafetou:	64,5 kg
Kapacita chladiča:	3 litre
Kapacita nábojového pásu:	250 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	740 m/s
Teoretická kadencia streľby:	600 rán/minúta

Torzo 7,62 mm ruského ťažkého guľometu Maxim vzor 1910

Na základe zachovaného výrobného značenia možno konštatovať iba toľko, že zobrazené torzo patrilo guľometu, ktorý bol pod číslom a sériou НГ 450 vyrobený v zbrojovke v Tule pre potreby ruskej cárskej armády. Vzhľadom na okolnosti jeho nálezu možno s určitosťou tvrdiť, že bol použitý v rámci bojových operácií v Karpatoch, ktoré v tomto priestore prebiehali na prelome rokov 1914 – 1915. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1967 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotný exponát má do istej miery zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Chladiaci plášť hlavne je čiastočne zachovalý a neperforovaný, na jeho povrchu sú viditeľné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých preliačin. Hlaveň guľometu absentuje. Uzatváracie vrchnáky otvorov na naplnenie (v strede zadnej časti) a vypustenie (na spodnej strane prednej časti) vody z chladiča rovnako chýbajú. Puzdro záveru je čiastočne zachovalé, nachádzajú sa na ňom iba menšie stopy po mechanickom poškodení koróziou. Jeho vrchný príklop je mierne vyhnutý smerom nahor, pričom celý záverový, podávací a spúšťový mechanizmus zbrane spolu s ich vonkajšími prvkami absentujú. Na pravej strane puzdra sa nachádza stopa po priestrele.

Rukoväť na ľavej strane je bez črienky a vrchného krytu. Na opačnej strane je rukoväť taktiež bez predmetného krytu, pričom je obložená okrúhlou drevenou hladkou črienkou tmavohnedej farby, ktorá je pomerne dobre zachovalá, avšak na jej povrchu sa nachádzajú výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých oderov, rýh a škrabancov. Cieľnik mieridiel úplne absentuje. Torzo zbrane je nefunkčné a neschopné streľby. Celý vonkajší povrch puzdra záveru bol natretý čiernou farbou, pričom tento náter je pomerne dobre zachovalý a takmer nepoškodený. Na chladiči hlavne sa pôvodný náter zelenej farby takmer nezachoval.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 54 mm R
Dĺžka: . . . . . 1107 mm
Hmotnosť torza guľometu: . . . . . 19,9 kg
Kapacita chladiča: . . . . . 3 litre

8 mm rakúsko-uhorský ťažký guľomet Schwarzlose model M.7/12

Pred vypuknutím prvej svetovej vojny boli hlavnou súčasťou výzbroje pechoty rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády ťažké guľomety Schwarzlose model M.7 a M.7/12 používajúce náboj kalibru 8 × 50 mm R Mannlicher M.93. Pôvodne bol tvorcom tejto zbrane v roku 1902 nemecký konštruktér a zároveň aj majiteľ zbrojovky Waffenfabrik Schwarzlose sídliacej v meste Suhl Andreas Wilhelm Schwarzlose (1867 – 1936), od ktorého zakúpili zástupcovia rakúskej zbrojovky Oesterreichische Waffenfabriks-Gesellschaft (OEWG) v Steyre v roku 1905 práva na jej výrobu. Pritom ešte začiatkom 20. storočia sa v radoch armády uvažovalo o tom, že do jej výzbroje by mal byť zavedený nemecký guľomet Maxim MG 01, avšak na základe prednášky plukovníka generálneho štábu Leopolda Schleyera von Pontemalghera (1858 – 1920) porovnávajúcej technické vlastnosti jednotlivých zbraní daného typu do hry výrazne vstúpili v tomto smere práve guľomety Schwarzlose.

Ich konštrukcia bola totiž menej zložitá a náročná na výrobu, keďže sa skladali z pomerne malého počtu súčiastok (záver ich mal napríklad iba 11 oproti 35 pri MG 01) a disponovali iba jednou (vratnou) pružinou (MG 01 ich mal 14). Ich hmotnosť predstavovala iba 17 kg (MG 01 vážil až 27,5 kg) a celková cena v hodnote 1000 korún za kus bola mimoriadne priaznivá (cena MG 01 sa pohybovala na úrovni 5000 korún). Práve na základe týchto skutočností došlo napokon 8. januára 1908 po odporúčaní technickej vojenskej komisie k oficiálnemu zavedeniu guľometov Schwarzlose (vyrábaných zbrojovkou OEWG už od roku 1905) do výzbroje armády pod označením M.7.

Z konštrukčného hľadiska išlo pritom o ťažký, vodou chladený guľomet, fungujúci na princípe oneskoreného otvárania záveru, pohybujúceho sa a čiastočne uzamykaného pomocou sústavy pák a kĺbov, pričom k zabezpečeniu spoľahlivej funkcie otvárania a vyťahovania prázdnych nábojníc bol celý mechanizmus doplnený automatickým vstrekovaním oleja. Nádobka na olej (obsah 0,5 litra stačil na 5000 rán) bola zhora uzatvorená kruhovým viečkom a nachádzala sa v prednej časti puzdra záveru. Hlaveň zbrane bola obklopená chladičom valcového tvaru (s hrúbkou plechu 3 mm), ktorý sa plnil tromi litrami vody (v mrazoch tvoril polovicu náplne glycerín), pričom v prednej časti mal umiestnený prepúšťací ventil slúžiaci na vypúšťanie vodnej pary pri dlhotrvajúcej streľbe. Na jej iniciáciu slúžila páčka spúšťového mechanizmu nachádzajúca sa medzi sklopnými rukoväťami, pričom spúšť bolo možné blokovať vertikálne posuvnou poistkou prechádzajúcou cez príslušnú drážku stredom páčky. Podávací mechanizmus tejto zbrane tvorila otočná ozubená cievka uložená na pravej strane puzdra záveru v spodnej časti a náboje z nábojového pásu vyťahoval a na ozub cievky umiestňoval spodný ozub záveru pri jeho pohybe smerom vzad. Samotný tkaný textilný pás mal kapacitu 250 nábojov a prenášaný bol v príslušnej drevenej nábojovej schránke s odklopným vekom.

V priebehu nasledujúcich rokov prešiel pôvodný model M.7 na základe viacerých poznatkov získaných priamo jeho používaním rekonštrukciou záverového mechanizmu (kadencia zbrane sa tak zvýšila z pôvodných 400 na 520 rán za minútu), zmenou smeru sklápania rukovätí z horizontálneho na vertikálny, úpravou závesu a tvaru príklopu puzdra záveru a zmenou tvaru prepúšťacieho parného ventilu, čím vznikol nový model pod označením M.7/12. Ten sa spolu so svojím predchodcom používal s trojnohým podstavcom umožňujúcim nastavenie zbrane do palebných výšok 250, 450 a 600 mm, alebo v prípade potreby aj s mohutným sklopným ochranným štítom (Schutzschild M.7/9). Popri štandardnej pechotnej verzii sa vyrábali aj guľomety určené pre pevnostné opevnenia, ktorých chladič bol pred šrapnelmi chránený dodatočným pancierovým štítom, a od roku 1916 aj guľomety určené na streľbu proti lietadlám pod označením 16A. Produkcia všetkých týchto zbraní prebiehala výlučne v zbrojovke OEWG, pričom do začiatku prvej svetovej vojny dosiahla v rámci jednotlivých modelov dovedna iba okolo 4000 kusov, avšak do konca roku 1918 sa tento počet zvýšil až na 52 000 exemplárov.

Hlavnou výhodou týchto zbraní bola síce pomerne nízka technologická a časová náročnosť výroby spojená s relatívne menšími finančnými nákladmi, avšak počas vojny sa priamo na fronte ukázali ich nedostatky spojené predovšetkým s nadmerne vysokou váhou obmedzujúcou rýchlu manipuláciu na bojisku (celá súprava v zložení guľomet, podstavec a štít vážila viac ako 61 kg, pričom v snahe o odľahčenie bola narýchlo vyvinutá ľahká, no nestabilná trojnožka, resp. v snahe zvýšiť mobilitu sa na chladič provizórne adaptovali aj dvojnožky), s nadmerným vytváraním splodín počas streľby pri odparovaní vody a spaľovaní mazacieho oleja, ďalej so vznikom pasívnych odporov pri vyťahovaní nábojov z nových, vodou nasiaknutých a zmrznutých pásov (čo znižovalo kadenciu streľby) a napokon aj s nemožnosťou úpravy týchto guľometov (kvôli rozmernému chladiču) na ľahké a jedným mužom ovládateľné zbrane. Po skončení vojny a rozpade monarchie sa tieto zbrane dostali aj do výzbroje novovzniknutej československej armády – Delostrelecký referát MNO evidoval k aprílu 1919 dohromady 922 kusov, z toho 81 v pôvodnej verzii M.7. Ďalších 1938 kusov guľometov M.7/12 bolo potom na základe troch kontraktov medzi MNO a zbrojovkou OEWG dodaných do konca apríla 1920, pričom v tom istom roku nakúpilo MNO ešte 500 kusov aj v Taliansku. V pôvodnom kalibri pritom tieto zbrane vydržali vo výzbroji armády až do roku 1928, keď bola dokončená ich adaptácia na náboj kalibru 7,92 × 57 mm, čím vznikol guľomet pod označením ako vzor 7/24.

Zobrazený guľomet bol pod číslom 42 773 vyrobený v zbrojovke OEWG v Steyre v roku 1918 pre potreby rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády. Do zbierok Vojenského historického múzea Piešťany bol získaný v roku 1996 prevodom od VÚ 5728 Moldava nad Bodvou. V rámci zbierkového

fondu piešťanského múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto modelu zbrane, preto sa tento guľomet radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát (guľomet a trojnohý podstavec) má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Chladiaci plášť hlavne je zachovalý a neperforovaný, na jeho povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po korózii. Vrchnák otvoru slúžiaceho na naplnenie chladiča vodou, nachádzajúci sa sa v jeho zadnej časti na pravej bočnej strane, je kompletný a je možné ho odskrutkovať. Mosadzný ventil slúžiaci na vypúšťanie vody, umiestnený v prednej časti chladiča na ľavej bočnej strane, je kompletný a nepoškodený, podobne ako mosadzný ventil slúžiaci na vypúšťanie vodnej pary inštalovaný na jeho prednej stene. Tlmič plameňa kužeľovitého tvaru je kompletný a zachovalý, avšak na jednom mieste je jeho povrch perforovaný. Puzdro záveru je zachovalé, nachádzajú sa na ňom iba menšie stopy po korózii. Samotný záver je nepohyblivý. Poistná páčka vrchného príklopu puzdra je taktiež nepohyblivá (privarená), a preto ho nie je možné odklopiť a dostať sa do vnútorného priestoru. Viečko olejovej nádržky nie je možné otvoriť.

Kryt podávacieho mechanizmu (na pravej strane puzdra) je zachovalý, nepoškodený a je možné ho otvoriť, avšak vonkajšia páka podávača umiestnená priamo nad krytom je nepohyblivá. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom spúšť, jej poistka a uvoľňujúca páčka (po jej odklopení bolo možné celý komplet demontovať) sú pohyblivé, ale celý tento komplet nie je možné úplne pootočiť a demontovať. Obidve rukoväte sú obložené okrúhlymi drevenými hladkými črienkami hnedej farby, ktoré sú pomerne dobre zachovalé, pričom na ich povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých oderov, rýh a škrabancov. Samotné rukoväte je možné sklopiť a demontovať. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2400 metrov, je kompletný, zachovalý, nepoškodený a nepohyblivý. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Trojnohý podstavec je kompletný a zachovalý, pričom na povrchu nesie iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe korózie. Jednotlivé komponenty podstavca sú pohyblivé a zbraň je tak možné nastaviť do všetkých troch predpísaných palebných výšok a pohybovať sa s ňou vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Celý vonkajší povrch guľometu a podstavca je bez pôvodného čiernenia, ktoré bolo pravdepodobne (na základe jeho menších rezíduí viditeľných na viacerých miestach) dodatočne odstránené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	8 mm
Náboj:	8 × 50 mm R Mannlicher
Dĺžka:	1067 mm
Dĺžka hlavne:	530 mm
Kapacita chladiča:	3 litre
Kapacita olejovej nádržky:	0,5 litra
Hmotnosť samotného guľometu:	17,2 kg
Hmotnosť guľometu s olejom a vodou:	22,7 kg
Hmotnosť podstavca:	18,5 kg
Hmotnosť ochranného štítu:	20 kg
Kapacita nábojového pásu:	250 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	620 m/s
Teoretická kadencia streľby:	520 rán/minúta

7,92 mm československý ľahký guľomet ZB vzor 26

Po vzniku Československa sa v rámci armády dostala do popredia aj otázka zavedenia ľahkých guľometov do jej výzbroje. S reakciou na túto požiadavku prišli v roku 1921 konštruktéri Zbrojovky Praga vo Vršoviciach, ktorí pod vedením Václava Holka (1886 – 1954) predstavili výzbrojnej komisii MNO prototyp ľahkého guľometu Praga. Ten bol v nasledujúcom roku podľa požiadaviek MNO postupne zdokonaľovaný. Tým vznikli jeho verzie pod označením Praga I., Praga II.A a Praga II.B. Práve prototyp Praga II.A sa 15. marca 1923 v konkurencii zahraničných konštrukcií zúčastnil oficiálnej súťaže na nový ľahký guľomet pre československú armádu, kde obsadil druhé miesto. Súťaž však nebola oficiálne ukončená, preto V. Holek koncom roku 1923 prepracoval prototypy Praga II.A a Praga II.B, čím vznikla ich zdokonalená verzia pod označením Praga I-23. Táto konštrukcia sa následne 15. marca 1924 zúčastnila v bohatej zahraničnej konkurencii ďalšej súťaže, kde obsadila druhé miesto. Medzitým sa však V. Holkovi podarilo odstrániť jej menšie nedostatky, čím vznikol nový prototyp pod označením Praga 24. Ten bol komisiou MNO dodatočne vyskúšaný v novembri 1924, pričom

následne bolo rozhodnuté, že bude oficiálne zavedený do výzbroje československej armády.

Koncom marca 1925 bola potom medzi zbrojovkami Praga a Brno na základe predchádzajúcej dohody podpísaná licenčná zmluva na sériovú výrobu guľometov Praga 24. Do Brna sa presunul aj V. Holek spolu so svojím kolektívom. Sériová výroba novej zbrane sa naplno rozbehla v roku 1926, pričom po dodatočnej úprave viacerých súčiastok dostal guľomet Praga 24 označenie ako ľahký guľomet ZB vzor 26. Z konštrukčného hľadiska išlo o vzduchom chladenú zbraň fungujúcu na princípe regulovateľného odberu časti prachových plynov z hlavne, prenášaných cez plynový kanálik na piest spojený s nosičom záveru, čím sa celý mechanizmus udržoval v automatickom chode. Výhodou tohto guľometu bola rýchlo vymeniteľná hlaveň, ktorá bola vzadu zaistená v hlavňovej matici s tým, že k výmene dochádzalo obvykle po 200 až 300 ranách nepretržitej streľby. Hlavne guľometov z prvých sérií sa vyrábali z materiálu Poldi WO 2 a ich celková trvanlivosť bola 11 000 až 12 000 rán, pri ďalších sériách sa už produkovali z materiálu Poldi CKW s trvanlivosťou 13 000 až 14 000 rán.

Zbraň bola nabíjaná pomocou zásobníkov s kapacitou 20 nábojov, prenášaných v príslušných kovových schránkach po 10 kusov. Do 15. marca 1939 sa podarilo Zbrojovke Brno pre potreby armády vyrobiť celkovo 34 000 týchto guľometov. Medzitým vznikli jeho rôznymi úpravami modifikácie určené pre export. Konkrétne išlo o guľomety ZB vzor 27 a ZB vzor 30, určené primárne pre Rumunsko, ZB vzor 30J, určený primárne pre Juhosláviu, a ZGB vzor 33, určený primárne pre Veľkú Britániu. V máji 1935 navyše zástupcovia firmy Royal Small Arms Factory sídliacej v londýnskej časti Enfield podpísali s predstaviteľmi Zbrojovky Brno licenčnú zmluvu na výrobu ľahkého guľometu ZGB vzor 33. Ten sa potom v Británii vyrábal pod označením BREN (skratka slov Brno a Enfield), pričom jeho produkcia dosiahla vyše 220 000 kusov.

Výroba guľometov ZB pokračovala v Zbrojovke Brno aj v priebehu druhej svetovej vojny, konkrétne do roku 1941, keď bola na úkor zavedenia výroby nemeckých ľahkých guľometov MG-34 zastavená. Od roku 1926 do roku 1941 bolo v Brne celkovo vyrobených 145 000 ľahkých guľometov ZB rôznych vzorov. Z tohto počtu bolo až 100 000 kusov vyexportovaných do zahraničia (Juhoslávia, Rumunsko, Litva, Čína, Ekvádor, Irán, Brazília, Thajsko, Afganistan, Bolívia, Uruguaj, Peru, Turecko, Venezuela, Bulharsko, Egypt, Etiópia, Chile, Irak, Guatemala, Španielsko a i.) a približne 11 000 kusov (vzor 26) bolo vyrobených pre potreby nemeckej armády. Tá ich používala pod označením Mg 26 (t). Po skončení vojny bolo v Zbrojovke Brno pre armádu najskôr vyrobených 3000 ľahkých guľometov ZB vzor 26 zo skladových súčiastok, no v roku 1950 bol V. Holkom skonštruovaný nový typ tejto zbrane, určený pre sovietsky náboj kalibru 7,62 × 54 mm R pod označením ZB 501. Ten bol 24. mája 1952 zavedený do výzbroje československej armády ako ľahký guľomet vzor 52.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom guľomete možno konštatovať, že bol pod číslom 0528 vyprodukovaný v roku 1950 v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1984 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 50 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Rebrovaná hlaveň je spolu s rukoväťou zachovalá, nepoškodená a takmer neopotrebovaná. Perforovaný tlmič plameňa kónického tvaru je však vo vrchnej časti na dvoch miestach mierne ohnutý smerom dovnútra. Samotná rukoväť je obložená okrúhlou hladkou drevenou črienkou tmavohnedej farby, ktorá na svojom povrchu nesie iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých rýh a oderov. Rukoväť nie je možné kvôli zvaru v jej otočnom kĺbe vyrovnať a ani pootočiť,

keďže jej hlavňová objímka je na pravej strane privarená k rebrám hlavne.

Hmatník hlavňovej matice je taktiež nepohyblivý a hlaveň tak nie je možné vymeniť (okrem toho je jej zadná časť na pravej strane privarená k puzdru záveru). Odklonená (smerom doľava) muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je nekompletná, keďže na nej úplne absentuje chránič. Plynový kanálik a piestová trubica sú zachovalé a nepoškodené, avšak vzhľadom na nemožnosť demontovania hlavne sa nedá skontrolovať prítomnosť samotného piesta, priamo spojeného s nosičom záveru. Regulátor množstva odberu plynu nie je možné pootočiť, keďže je privarený k plynovému kanáliku. Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, no samotnú rukoväť záveru nie je možné kvôli zvaru natiahnuť a prítomnosť samotného záveru tak nie je možné verifikovať. Spúšťový mechanizmus je zachovalý s tým, že jazýček spúšte nie je možné zatlačiť, avšak preraďovač možnosti streľby plniaci zároveň funkciu poistky sa dá nastaviť do všetkých troch príslušných polôh. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť do 2000 metrov, je síce kompletný, zachovalý a nepoškodený, no kruhový ovládač jeho vertikálneho posunu, umiestnený na ľavej strane pod zásobníkom, je nepohyblivý.

Hladká drevená pažba tmavohnedej farby, tvoriaca spolu so spúšťovým mechanizmom a pištoľovou rukoväťou jeden blok, je pomerne dobre zachovalá, pričom na jej povrchu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Jej zadná strana je ukončená odnímateľnou kovovou pätkou, ktorá je kompletná, zachovalá a nepoškodená a jej ramennú opierku je možné odklopiť. Pištoľová rukoväť je obložená drevenou črienkou tmavohnedej farby, ktorá je zachovalá a takmer nepoškodená. Odnímateľná, sklopná a výškovo nastaviteľná dvojnožka je kompletná, zachovalá a nepoškodená a jej komponenty sú voľne pohyblivé. S guľometom je tak možné manipulovať (s dvojnožkou postavenou na zemi) vo vertikálnej rovine v plnom rozsahu. Dvojnožku je možné sklopiť, výškovo nastaviť a demontovať. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Zásobník, ktorý sa nedá kvôli zavarenej páčke tlačnej poistky vysunúť zo šachty, je prázdny. Celý vonkajší povrch bol okrem piestovej trubice a plynového kanálika opatrený čiernením, ktoré je veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm
Dĺžka: . . . . . 1165 mm
Dĺžka hlavne: . . . . . 602 mm
Hmotnosť guľometu bez zásobníka: . . . . . 8,84 kg
Hmotnosť samotnej hlavne: . . . . . 2,46 kg
Hmotnosť prázdneho zásobníka: 0,32kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 20 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 750 – 835 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 500 – 600 rán/minúta

7,92 mm československý ťažký guľomet vzor 37

S vývojom nového typu ťažkého guľometu pre potreby československej armády sa pod dohľadom konštruktérov Václava Holka (1886 – 1954) a Miroslava Rolčíka začalo v roku 1930 v Zbrojovke Brno. Tá zástupcom MNO a VTLÚ v priebehu rokov 1932 – 1934 predložila celkovo tri prototypy ťažkých guľometov pod označením ZB-50, ZB-52 a ZB-53. Z nich prvé dva boli z dôvodu nízkej kadencie a nespoľahlivého uloženia hlavne v tele odmietnuté. Tieto problémy sa brnianskej zbrojovke následne podarilo čiastočne odstrániť v treťom prototype (ZB-53), ktorý sa napokon v počte 500 kusov vyrobených pod označením 7,92 mm ťažký guľomet vzor 35 zúčastnil v roku 1935 vojskových skúšok. Po ich ukončení predložila komisia zložená z predstaviteľov MNO a VTLÚ zástupcom Zbrojovky Brno 27-bodový protokol navrhujúci definitívne úpravy tohto prototypu zbrane, ktoré ju však zmenili natoľko, že koncom leta 1936 bolo rozhodnuté o zavedení jej nového názvu ako 7,92 mm ťažký guľomet vzor 37.

Následne 29. januára 1937 výzbrojová komisia MNO oficiálne schválila zavedenie tejto zbrane do výzbroje armády, pričom pre potreby pechoty bol k nej v júli 1938 dodatočne skonštruovaný nový podstavec, trojnožka vzor 37 (ZB-308).

Tieto konštrukčne nové zbrane tak v rámci armády definitívne nahradili zastarané, vodou chladené guľomety vzor 7/24 a vzor 24 systému Schwarzlose. Vzhľadom na rozdielne požiadavky jednotlivých zložiek armády sa tieto zbrane vyrábali v troch verziách: v pechotnej verzii, vo verzii pre ťažké opevnenia s označením „O" a vo verzii pre bojové vozidlá s označením „ÚV" (útočná vozba – tanky, obrnené vozidlá a obrnené vlaky).

Z konštrukčného hľadiska išlo o vzduchom chladený guľomet fungujúci na princípe regulovateľného odberu časti prachových plynov z hlavne, prenášaných cez plynový kanálik na piest spojený s nosičom záveru, čím sa celý mechanizmus udržoval v automatickom chode. Výhodou tejto zbrane bola pomerne rýchlo vymeniteľná hlaveň, prítomnosť tzv. sklopného nárazníka umožňujúceho sklopením do cesty nosiča záveru skrátiť jeho dráhu (skrátenie spätného rázu) a zvýšiť tak celkovú kadenciu (strelec ju tak mohol regulovať) a rýchlo odnímateľný blok spúšťového mechanizmu umožňujúceho streľbu jednotlivými ranami a dávkou. Guľomet bol pritom skonštruovaný pre štandardne puškové náboje 7,92 × 57 mm. Tie sa plnili do 100-článkových alebo 200-článkových nábojových pásov prenášaných v príslušnej kovovej schránke s dohora odklopným vekom.

Výroba týchto zbraní bola vzhľadom na ich konštrukciu pomerne náročná a nákladná, čo sa napokon prejavilo aj na ich konečnej cene, ktorá v roku 1938 činila 13 308,94 Kč za kus. V druhej polovici 30. rokov 20. storočia sa vďaka svojej kvalite, spoľahlivosti a do detailov prepracovanej konštrukcii začala táto moderná zbraň vyvážať aj do zahraničia. Guľomety v pechotnom prevedení boli pritom najviac exportované do Juhoslávie (označovaný ako Mitralez M40), Rumunska, Číny a Iránu, ďalej v prevedení pre pancierové vozidlá bol najčastejšie dodávaný pre Juhosláviu a Veľkú Britániu a v prevedení pre pevnosti bol vyvážaný predovšetkým do Rumunska. Okrem toho boli tieto zbrane dodávané aj do Argentíny, Afganistanu, Iraku, na Kubu a i. Celkovo bolo údajne vyexportovaných približne 12 000 kusov vo všetkých prevedeniach dohromady. Navyše licenciu na výrobu tohto guľometu kúpila v roku 1937 britská zbrojárska firma BSA so sídlom v Birminghame, ktorá ich vyrobila približne 60 000 kusov. Po obsadení Československa v marci 1939 boli ukoristené ťažké guľomety vzor 37 zaradené do výzbroje nemeckej armády pod označením MG-37(t), pričom ich ďalšia výroba sa presunula z Brna do novovzniknutej Zbrojovky Vsetín. Tu sa intenzívne vyrábali až do roku 1942. Po skončení vojny bola táto zbraň opätovne zavedená do výzbroje československej armády, pričom jej produkcia (z rozpracovanej vojnovej výroby) bola obnovená v Brne a vo Vsetíne a trvala až do začiatku 50. rokov 20. storočia. V armáde sa tieto guľomety napokon udržali až do konca 60. rokov 20. storočia.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom guľomete, pôvodne pochádzajúceho z rozpracovanej vojnovej produkcie (značený písmenom V), možno konštatovať, že bol pod číslom 4002 skompletizovaný v roku 1951 v Zbrojovke Vsetín pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1968 prevodom z VÚ 5728 Olomouc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z ôsmich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení.

Masívna rebrovaná hlaveň je spolu s rukoväťou kompletná, zachovalá, nepoškodená a takmer neopotrebovaná. V spodnej časti perforovaný tlmič plameňa kónického tvaru je zachovalý a nepoškodený. Samotná rukoväť je obložená okrúhlou, priečne žliabkovanou drevenou črienkou hnedej farby, ktorá na svojom povrchu

nesie iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých rýh a oderov. Rukoväť je síce možné pootočiť do vyrovnanej polohy, avšak samotná hlaveň sa nedá vymeniť. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je spolu s postranným hranatým chráničom kompletná, zachovalá a nepoškodená. Plynový kanálik a piestová trubica sú zachovalé a nepoškodené, avšak vzhľadom na nemožnosť demontovania spúšťového mechanizmu sa nedá skontrolovať prítomnosť samotného piesta, priamo spojeného s nosičom záveru. Chladiaci plášť hlavne s tromi perforovanými stenami (obidve bočné steny obsahujú malé pozdĺžne otvory rozložené v troch radoch a spodná stena obsahuje jeden mohutný pozdĺžny otvor) je zachovalý a nepoškodený, pričom tvorí s puzdrom záveru jeden neoddeliteľný komplet.

Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, avšak jeho vrchný príklop nie je možné kvôli zvaru na ľavej strane posuvnej poistky otvoriť (odklápal sa smerom k hlavni), preto sa nedá dostať do vnútorného priestoru a verifikovať tak prítomnosť, stav a funkčnosť samotného záverového aj podávacieho mechanizmu. Posuvná páčka prerad'ovača rýchlosti streľby s výsuvným hmatníkom, umiestnená na ľavej strane puzdra v zadnej časti, je pohyblivá. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom samotná spúšť sa dá zatlačiť a otočnú páčku prerad'ovača možnosti streľby plniaceho zároveň funkciu poistky je možné nastaviť do všetkých troch príslušných polôh. Sklopné rukoväte sú na obidvoch stranách obložené priečne žliabkovanými drevenými črienkami hnedej farby kónického tvaru, pričom na pravej strane je črienka nepoškodená a na ľavej strane sú na črienke viditeľné iba menšie stopy po mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých škrabancov a oderov. Obidve rukoväte je možné sklopiť vo vertikálnom smere. Samotný blok spúšťového mechanizmu slúžiaci zároveň na natiahnutie záveru je nepohyblivý. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov na ľavom a od 300 do 2500 metrov na pravom ramene, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho rámček sa dá vyklopiť a jazdec je pohyblivý.

Trojnohý podstavec (povojnová verzia ZB 309) je zachovalý a nepoškodený, jeho komponenty sú pohyblivé a zbraň je tak možné vo vertikálnom smere nastaviť do všetkých, na stupnici predpísaných palebných výšok a v horizontálnej rovine ňou možno pohybovať v plnom predpísanom rozsahu. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Celý vonkajší povrch bol okrem piestovej trubice a rámčeka cieľnika mieridiel opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé, no na niektorých miestach (pravá strana chladiaceho plášťa a ľavá strana puzdra záveru) je vyšúchané. Povrch trojnožky bol natretý zelenou farbou, pričom tento náter je pomerne dobre zachovalý a takmer nepoškodený.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm
Dĺžka guľometu: . . . . . 1095 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 733 mm
Hmotnosť guľometu: . . . . . 19 kg
Hmotnosť trojnohého podstavca: . . . . . 18 kg
Hmotnosť samotnej hlavne: . . . . . 7,42 kg
Kapacita nábojového pásu: . . . . . 100/200 nábojov
Úsťová rýchlosť strely pri pomalej/rýchlej streľbe: . . . . . 750/835 m/s
Teoretická kadencia pri pomalej streľbe: . . . . . 550 rán/minúta
Teoretická kadencia pri rýchlej streľbe: . . . . . 750 rán/minúta

Zbierka č. V – Delostrelecký materiál

Autor textu: Mgr. Gabriel Blaško

20 mm protilietadlový kanón systému Oerlikon

20 mm kanón Oerlikon je označenie automatických kanónov vyvinutých na základe 20 mm kanóna Becker, ktorý v roku 1914 vyrobil konštruktér Reinhold Becker v Nemecku. Prvé typy kanóna sa použili už v prvej svetovej vojne. Keďže Versaillská mierová zmluva zakázala Nemecku produkciu takýchto zbraní, v roku 1919 boli patenty a vývoj presunuté do Švajčiarska, do spoločnosti SEMAG. Neskôr výrobu zbrane prevzala firma Oerlikon, pomenovaná podľa predmestia Zürichu (do roku 1934 išlo o samostatnú obec), kde sídlila. V novej fabrike sa zbraň upravila a zlepšila, vznikol tak guľomet, ktorý sa v rozličných prevedeniach používal na všetkých bojiskách druhej svetovej vojny. Švajčiarske protilietadlové kanóny systému Oerlikon boli koncom 30. rokov 20. storočia zakúpené aj do československej armády, v ktorej bola táto zbraň označovaná ako 2 cm velký kulomet proti letadlům vzor 36 (2cm VKPL vz. 36), a niektoré z nich neskôr slúžili povstaleckej armáde v Slovenskom národnom povstaní.

Vojenské múzeum vo Svidníku získalo zobrazený kanón prevodom z Vojenského historického ústavu Praha a do jeho zbierok bola zbraň oficiálne prijatá v roku 1994. Na opisovanom kanóne sa nachádza preberacia značka litovskej armády a výrobné číslo 87 (pozri fotografiu detailu). Išlo teda o kanón systému Oerlikon používaný v litovskej armáde.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 20 mm
Dĺžka hlavne: . . . . . 1200 mm
Hmotnosť zbrane (bez lafety a kolies): . . . . . 62 kg
Účinný dostrel výškový: . . . . . 1100 m
Účinný dostrel diaľkový: . . . . . 2500 m
Rýchlosť streľby: . . . . . 520 výstrelov za minútu
Obsluha: . . . . . 4 osoby
Odmer: . . . . . 360 °
Námer: . . . . . -8 ° až +85 °
Úsťová rýchlosť: . . . . . 830 m/s
Náboje v schránkovom zásobníku: 15

Zbierka č. IX – Strelivo a náloživo

Autor textov: Mgr. Ivan Cuper

Nábojnica 8 cm delostreleckého náboja pre 8 cm poľný kanón model 5

Na prelome rokov 1914 – 1915 prebehli v priestore severovýchodného Slovenska ťažké boje medzi útočiacou ruskou cárskou armádou a brániacou sa rakúsko-uhorskou armádou. Dokladom tejto bojovej činnosti v rámci prvej svetovej vojny je nábojnica jednotného 8 cm delostreleckého náboja do 8 cm poľných kanónov FK M.5 a FK M.5/8, ktorý sa používal v rámci cisárskej a kráľovskej armády. Do kanónov sa používali rôzne typy jednotných delostreleckých nábojov, ktoré sa skladali zo strely a nábojky. Nábojka bola tvorená nábojnicou, prachovou náplňou a dnovou zápalkou.

Nábojnica je obal, ktorý slúžil na ochranu prachovej náplne a príslušenstva nábojky pri uskladňovaní, manipulácii a prevoze munície. Súčasne je spájacím prvkom, vďaka ktorému všetky časti náboja vytvárali jednotný funkčný celok. Pri výstrele vykonávala tesniacu funkciu, čím zabraňovala unikaniu vzniknutých plynov závermi zbrane v priebehu ich horenia.

Nábojnica 8 cm delostreleckého náboja bola do zbierok Mo Svidník VHM získaná darom v roku 2018. Vyrobená bola v roku 1914 firmou Georg Roth AG. vo Viedni v rámci 177. série. Na dne sa nachádza aj preberacia značka cisárskej a kráľovskej armády, ktorá ju prijala v roku 1915 vo Wiener-Neustadte pri Viedni. K nábojnici je priskrutkovaná zápalková skrutka model 8, ktorá bola vystrelená. Na dnovej zápalke sú značenia 59, 14, CR, M8. Ústie nábojnice je v jednom mieste preliačené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 8 cm
Výška: . . . . . 283 mm
Priemer hrdla: . . . . . 76,5 mm
Priemer dna: . . . . . 87 mm
Priemer zápalky M.8: . . . . . 17,6 mm
Hrúbka dna: . . . . . 5 mm
Hrúbka plášťa: . . . . . 1,2 mm
Šírka okraja: . . . . . 3 mm

8 cm šrapnelový náboj pre 8 cm poľný kanón model 5 (M.5, M.5/8) (1908)

Do rakúsko-uhorskej výzbroje bol v roku 1905 prijatý 8 cm poľný kanón model 5 a v roku 1908 jeho modernizovaná verzia model 8. Do kanónov sa používal 8 cm šrapnelový náboj model 8, ktorý bol modifikovanou verziou pôvodnej šrapnelovej munície náboja model 5. Model 8 sa od pôvodného granátu líšil náustnicou, ktorá sa skrutkovala k hlavovej časti strely, a používaným hlavovým zapaľovačom model 8, ktorý bol vyrobený z mosadze. Jeho výhodou bolo, že sa dal používať časovým aj nárazovým nastavením. Spôsob iniciácie bol označený písmenom: „A“ znamenalo iniciáciu tlakom (nárazom na prekážku), písmeno „K“ kartáčový účinok v bezprostrednej blízkosti zbrane a písmeno „V“ časové nastavenie výbuchu, ktorý mohol nastať vo vzdialenosti 260 m a viac.

Prezentované torzo 8 cm šrapnelového náboja je zložené z dvoch zbierkových predmetov: 8 cm šrapnelového granátu model 8, prijatého do zbierok múzea v roku 2022 darom od súkromnej osoby, a nábojnice zakúpenej v roku 1983.

Na tele granátu je medená vodiaca obruč a medený zostreďovací krúžok. Granát prešiel hlavňou zbrane, o čom svedčia drážky na vodiacej obruči. Zapaľovač sa skladá zo štyroch mosadzných krúžkov, pričom bol v minulosti rozobratý a na jednom z krúžkov neznáma osoba vygravírovala nápis v maďarskom jazyku: „VILAGHABORU 1914 – 1915“ (Svetová vojna 1914 – 1915), na ďalšom je časová os nastavenia iniciácie od 6 do 73 sekúnd. Na tomto krúžku je aj jeho modelové značenie M.8 spolu s písmenami A, K a V s možnými spôsobmi nastavenia iniciácie. Nity na zapaľovači nie sú pôvodné a spodný krúžok s dvomi výrezmi na okraji, pravdepodobne, tiež nie je pôvodný. Na ňom sa zachovalo značenie v podobe „15 38 Cs“. Nábojnica bola vyrobená v roku 1915, značka výrobcu sa na nábojnici nezachovala. Na dne nábojnice je maďarská preberacia značka a označenie zbrane v podobe 8 cm M.5, pre ktorú bola určená. Súčasťou nábojnice je vystrelená zápalková skrutka, na ktorej sa zachovalo značenie „15“.

Technicko-taktické údaje:

Náboj
Kaliber: . . . . . 8 cm
Materiál: . . . . . mosadz, oceľ
Strela
Výška s náustnicou: . . . . . 219 mm
Výška bez náustnice: . . . . . 198 mm
Priemer strely: . . . . . 76,5 mm
Priemer náustnice: . . . . . 69 mm
Priemer vodiacej obruče: . . . . . 79,3 mm
Priemer zostreďovacieho krúžku: . . . . . 77 mm
Šírka vodiacej obruče: . . . . . 9,8 mm
Šírka zostreďovacieho krúžku: . . . . . 8 mm
Zapaľovač
Výška: . . . . . 64 mm
Priemer: . . . . . 59,4 mm
Výška krúžkov: . . . . . 7 mm
Výška hrotu: . . . . . 21 mm
Nábojnica
Výška: . . . . . 289 mm
Priemer dna: . . . . . 87 mm
Priemer zápalky M.8: . . . . . 18 mm
Hrúbka dna: . . . . . 5 mm
Hrúbka plášťa: . . . . . 1 mm
Šírka okraja dna: . . . . . 3 mm

Nábojnica M.10 kalibru 10 cm

Nábojnica bola súčasťou deleného delostreleckého náboja, ktorý bol určený pre rakúsko-uhorskú 10 cm horskú húfnicu M.8 a jej zdokonalenú verziu M.10. Keďže Rakúsko-Uhorsko malo rozsiahle horské masívy, ktoré zasahovali aj do susedných krajín, a bol teda vysoký predpoklad bojov v horskom teréne, zameriavala sa generalita cisárskej a kráľovskej armády aj na vývin horských húfnic. Prvou zbraňou tohto typu bola húfnica M.99. Vývojom modernejšej húfnice boli poverené Škodové závody v Plzni. Nová húfnica bola prijatá do výzbroje pod označením Gebirgshaubitze M.8, pričom na jej výrobe sa podieľala aj viedenská zbrojárska firma Arsenal, ktorá vyrábala bronzové hlavne. Škodové závody v Plzni však pokračovali v ďalšom vývoji, ktorý vychádzal aj z poľných skúseností armády, a tak bola do armády zavedená zdokonalená konštrukcia Gebirgshaubitze M.10, ktorá bola využívaná cisárskou a kráľovskou armádou v čase prvej svetovej vojny.

Do húfnice sa používali šrapnelový delostrelecký granát model M.99 a delostrelecký granát model M.5. Nábojnica sa pred použitím plnila buď jednou, ale-

bo až šiestimi prachovými náplňami, ktorých počtom sa menil dostrel granátu. K nábojnici sa skrutkovala dnová zápalková skrutka model M.9. Nábojnica sa vyrábala z mosadze.

Prezentovaná nábojnica bola do zbierok múzea získaná vlastným zberom v roku 1989. Na dne sa zachovalo vyrazené značenie, podľa ktorého ide o nábojnicu kalibru 10 cm pre horskú húfnicu model M.10, vyrobenú firmou Abendorf v rámci 19. série v roku 1914. Na dvanástej hodine nad značkou výrobcu je preberacia značka z roku 1914. Podľa zachovaného značenia bola dnová zápalková skrutka model M.9 vyrobená v roku 1914 v rámci 263. série.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 10 cm
Výška: . . . . . 86,6 mm
Priemer dna: . . . . . 116 mm
Priemer zápalky: . . . . . 30 mm
Šírka okraja dna: . . . . . 3,4 mm
Hrúbka plášťa: . . . . . 0,8 mm

15 cm šrapnelový granát model 12/12a

V bojoch prvej svetovej vojny sa vo veľkom využívali šrapnelové granáty. V rakúsko-uhorskej armáde sa tieto granáty používali do diel, kanónov či húfnic rôznych kalibrov. Zástupcom tejto šrapnelovej munície je aj 15 cm šrapnelový granát model 12/12a (15 cm M. 12/12a Schrapnell), ktorý bol určený pre rakúsku 15 cm hrubú húfnicu model 14 (15 cm Feldhaubitze M 14). Húfnica bola do výzbroje cisárskej a kráľovskej armády zavedená v roku 1914 po vypuknutí prvej svetovej vojny, pričom prvých pätnásť kusov bolo dodaných až v decembri 1914. Keďže pri intenzívnej streľbe sa zadok hlavne húfnice trhal, došlo k jeho zosilneniu a takto vylepšená zbraň bola zavedená ako 15 cm húfnica 14/16 (15 cm Feldhaubitze M 14/16). Niekoľko húfnic oboch vzorov ukoristila počas bojov talianska armáda, vďaka čomu sa dostala do výzbroje československých legionárov pôsobiacich v Taliansku, ktorí s 15 cm húfnicami model 14 a model 14/16 dorazili aj na Slovensko. V rámci československej brannej moci sa zbraň používala ešte v roku 1939. K streľbe sa používalo delené delostrelecké strelivo, napr. v československej armáde to boli 15 cm granát vzor 13/9 a vzor 14/15b, 15 cm šrapnelové granáty vzor 17 a nábojky vzor 14/b.

15 cm šrapnelový granát model 12/12a sa používal na likvidáciu živej sily nepriateľa. Jeho telo bolo zhotovené z ocele a vnútro bolo na dne vyplnené trhavinou, na ktorej sa nachádzalo až 1800 kovových guličiek s hmotnosťou 9 g. K strele je priskrutkovaný dvojitý šrapnelový zapaľovač model 12a (M.12a Schapnelldoppelzünder), ktorý sa vyrábal z mosadze. Na časovej osi zapaľovača sú vyrazené písmena A (*Aufschlag*) a V (*Vortempierung*). Na takto označenom zapaľovači sa dala nastaviť iniciácia výbuchu buď nárazom do prekážky, alebo podľa nastaveného času na časovej osi. Nastavenie časového intervalu výbuchu sa robilo pomocou časovacieho kolíka (*Tempierungstifft*). Na dne strely je zachované vyrazené značenie „WIT, 1914, 221, XI" a na náustnici je vyrazené číslo „229".

15 cm šrapnelový granát model 12/12a bol nájdený v priestore tzv. Duklianskeho bojiska v roku 1972, keď bol aj prijatý do zbierok múzea.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 15 cm
Výška: . . . . . 398 mm
Priemer strely: . . . . . 147 mm
Priemer vodiacej obruče: . . . . . 149 mm
Šírka vodiacej obruče: . . . . . 21,8 mm
Priemer zapaľovača: . . . . . 21,3 mm
Priemer uzatváracej dnovej skrutky: . . . . . 35 mm
Materiál: . . . . . oceľ, mosadz

Náboj 37 × 57 mm R do zákopového kanóna model 15

Náboj 37 × 57mm R sa používal počas prvej svetovej vojny do rakúsko-uhorského zákopového kanóna model 15, ktorý bol vyvinutý na boj v zákopoch. Kanón sa používal v rokoch 1915 – 1918. Do kanóna sa používali trieštivé, trhavé, šrapnelové a osvetľovacie náboje. Vystavené torzo náboja 37 × 57 mm R je s trhavým granátom (37 mm Brisantgranatepatronen), ktorý sa používal najmä na likvidáciu nepriateľských poľných opevnení. Granáty boli laborované vysokovýbušnými látkami, a to buď kyselinou pitrátovou, alebo nitrátom celulózy. Pri trhavých granátoch sa používal hlavový zapaľovač, ktorý pracoval s časovým oneskorením výbuchu, čo umožňovalo strele preniknúť do vnútorného priestoru opevnenia, kde spôsobovala väčšie škody. Vyrábali sa dva typy trhavých granátov, ktoré sa od seba líšili použitým zapaľovačom.

Náboj bol do zbierok múzea získaný vlastným zberom v lokalite obce Šarbov (okres Svidník) v roku 1978. Strela bola vyrobená z ocele a nábojnica z mosadze. Podľa značenia bol vyrobený firmou Georg Roth vo Viedni v roku 1916 v rámci 188. série.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 3,7 cm
Výška: . . . . . 180 mm
Výška nábojnice: . . . . . 57 mm
Priemer strely: . . . . . 36,6 mm
Priemer vodiacej obruče: . . . . . 37,7 mm
Priemer dna nábojnice: . . . . . 44 mm
Priemer laboračného otvoru na náustnici: . . . . . 6,4 mm
Materiál: . . . . . oceľ, mosadz

75 mm šrapnelový granát s japonským kombinovaným zapaľovačom z 5. roku obdobia Taisho

Zo zbierok múzea zaraďujeme k šrapnelovým granátom aj 7,5 cm granát, ktorý sa používal v prvej polovici 20. storočia. Prvé šrapnelové granáty sa objavili na začiatku 19. storočia a ich pôvod sa prisudzuje britskému dôstojníkovi Henrymu Shrapnelovi, po ktorom dostali aj pomenovanie. Šrapnelové granáty sa plnili výmetnou náplňou a kovovými fragmentmi, vo väčšine prípadov guľôčkami. Konštruovali sa na výbuch vo vzduchu, kde po iniciácii výmetnej náplne došlo k vymrštení kovových fragmentov na nepriateľskú pozíciu. Vďaka tomu mohol spôsobiť väčšie škody a na väčšej ploche.

Prezentovaný 75 mm šrapnelový granát má kombinovaný hlavový zapaľovač, vyrobený japonskou firmou Osaka v období Taisho (obdobie vlády cisára Yoshihita v rokoch 1912 – 1926). Zapaľovač má na sebe časovú os od 0 do 36,6 s a pravdepodobne ide o zapaľovač z 5. roku vlády cisára Yoshihita. Na časovom zapaľovači sa nachádza výrobná značka dvoch prekrížených diel firmy Osaka spolu s japonským značením v abecede Kanji. Súčasťou strely je vodiaca obruč, ktorá má na sebe drážky spôsobené vývrtom hlavne. Súčasťou predmetu je aj náustnica, ktorá sa skrutkovala k ústiu strely. Do náustnice je priskrutkovaný zapaľovač. Pod vodiacou obručou sú vyrazené značenia.

Granát bol nájdený v katastri obce Vyšný Komárnik (okres Svidník) a do zbierok múzea bol prijatý v roku 1973 vlastnou výskumnou činnosťou múzea.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 75 mm
Celková výška: . . . . . 260 mm
Výška strely: . . . . . 200 mm
Priemer vodiacej obruče: . . . . . 76,7 mm
Šírka drážky po vývrte hlavne: . . . . . 4 mm
Priemer náustnice: . . . . . 67 mm

76,2 mm šrapnelový granát Š-354 s japonským kombinovaným zapaľovačom z 5. roku obdobia Taisho

Počas prvej svetovej vojny bola bojujúcimi stranami vo veľkom využívaná šrapnelová munícia. K tomuto druhu patrí aj delostrelecký granát Š-354 používaný ruskou cárskou armádou, ktorý bol určený na likvidáciu živej sily nepriateľa prostredníctvom šrapnelov, v tomto prípade guličiek. Granát sa používal až do vypuknutia druhej svetovej vojny. Určený bol pre 76,2 mm poľné ruské delo vzor 1902, 76 mm horský kanón vzor 1904 a vzor 1909, 76 mm krátky kanón vzor 1913, 76 mm protilietadlový kanón vzor 1914/1915, ako aj ich modernizované verzie, resp. zbrane rovnakého kalibru, vyrábané v 20. – 40. rokoch 20. storočia.

Prezentovaný šrapnelový granát je s kombinovaným hlavovým zapaľovačom japonskej výroby. Zapaľovač bol vyrobený zbrojárskou firmou Osaka v 5. roku obdobia Taisho (obdobie vlády cisára Yoshihita v rokoch 1912 – 1926). Zapaľovač má na sebe časovú os od 0 do 36,6 s. Na časovom zapaľovači sa nachádza výrobná značka dvoch prekrížených diel japonskej zbrojárskej firmy Osaka spolu so znakmi z japonskej abecedy Kanji. Na dne strely sa čiastočne zachovali vyrazené značenia v podobe x., Ox5M spolu s pozostatkami značky továrne Osaka (dve prekrížené delá), vľavo od nich sa nachádza číslo 75, uprostred písmeno r, vpravo číslo 15, v dolnej časti je vyrazené písmeno H. Granát prešiel hlavňou, o čom svedčí 24 drážok, vytvorených vývrtom hlavne.

Granát bol nájdený v katastri obce Nižná Pisaná (okres Svidník) a do zbierok múzea bol prijatý v roku 1973.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 76,2 mm
Dĺžka: . . . . . 270 mm
Váha: . . . . . 9,3 kg
Priemer vodiacej obruče: . . . . . 78 mm
Šírka drážky vývrtu hlavne: . . . . . 3 mm
Šírka poľa medzi drážkami na vodiacej obruči: . . . . . 7 mm

Nábojnica 10 cm nábojky vzor 14/19

Jednou z najúspešnejších konštrukcií československého zbrojárskeho priemyslu je, bezpochyby, 10 cm húfnica vzor 14/19 firmy Škodové závody Plzeň, ktorá vychádzala z osvedčenej rakúskej konštrukcie 10 cm húfnice vzor 14 (10 cm Feldhaubitze M 14).

Do húfnic sa používala delená delostrelecká munícia pozostávajúca z delostreleckého granátu a nábojky vzor 14, vzor 14/19 a vzor 30. Jednotlivé nábojky sa plnili rôznym množstvom prachovej náplne. Základný typ – nábojka 14, sa plnila maximálne piatimi náplňami, zatiaľ čo nábojka vzor 14/19 bola plnená šiestimi a nábojka vzor 30 siedmimi prachovými náplňami. Ak mali byť nábojky použité do 10 cm húfnice vzor 14/19, tak sa plnili len piatimi prachovými náplňami. Hmotnosť prachových náplní nábojky vzor 14/19 bola od 19 do 230 g.

Súčasťou nábojky bola aj mosadzná nábojnica umiestnená v Centrálnej expozícii. Nábojnica bola vyrobená v Československu v roku 1934 v rámci 8. série firmou Muniční závody Bratislava (do roku 1928 známe ako muničné závody J. Roth, ktoré pôvodne patrili pod viedenskú zbrojársku firmu Georg Roth). Prezentovaná nábojnica bola do zbierok múzea získaná vlastným zberom zamestnancov múzea v roku 1989.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 10 cm
Výška: . . . . . 181 mm
Priemer dna: . . . . . 115 mm
Hrúbka dna: . . . . . 4 mm
Šírka okraja: . . . . . 4,6 mm
Hrúbka plášťa: . . . . . 1,2 mm
Priemer závitu na dnovú zápalkovú skrutku: . . . . . 25,5 mm

Nábojnica 15 cm delostreleckého československého náboja

V medzivojnovom období nadviazalo Československo na tradíciu zbrojárskeho priemyslu z čias Rakúsko-Uhorska, čo potvrdzovalo mnoho kvalitných vojenských produktov, ktoré sa vyvážali do krajín celého sveta. Z domácej produkcie vzišla 15 cm hrubá húfnica vzor 25, ktorá svojou konštrukciou prevyšovala konkurenčné zbrane v zahraničí, o čom svedčí zavedenie húfnice do výzbroje Wehrmachtu pod označením 15 cm schwere Feldhaubitze 25 (t). K tejto húfnici bol vyrábaný delený delostrelecký náboj, ktorý bol tvorený samostatným delostreleckým granátom a nábojkou.

Nábojka sa používala s 15 cm ostrým granátom vzor 25 a 15 cm ostrým časovacím granátom vzor 25, podľa nemeckých dokumentov aj granátom vzor 28, delostreleckým granátom vzor 29 a granátom vzor 37. Nábojnica bola súčasťou nábojky, v ktorej vykonávala funkciu ochranného obalu prachových náplní a ostatných komponentov. Na dno nábojníc sa skrutkovala dnová zápalková skrutka vzor 11/19, ktorá mala na svojom okraji tri výrezy určené na špeciálny kľúč, pomocou ktorého sa skrutkovala. Nábojka bola plnená maximálne piatimi prachovými náplňami. Na bojisko boli nábojky dodávané s plným počtom prachových náplní, v prípade potreby sa ich počet mohol znížiť.

Prezentovaná nábojnica bola vyrobená v rámci 19. série v roku 1929 v továrni na náboje Georga Rotha v Bratislave (v slovenskom jazyku má meno Georg svoj ekvivalent v mene Juraj). Súčasťou nábojnice je delaborovaná zápalková skrutka vzor 11/19, vyrobená zbrojárskym podnikom Škodové závody Plzeň v roku 1929 v rámci 4. série.

Nábojnica bola do zbierok múzea získaná vlastnou výskumnou činnosťou zamestnancov múzea v roku 1973.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 15 cm
Výška: . . . . . 296 mm
Priemer dna: . . . . . 167 mm
Priemer zápalkovej skrutky: . . . . . 33 mm
Hrúbka dna: . . . . . 6 mm
Hrúbka plášťa: . . . . . 1,3 mm
Šírka obruby: . . . . . 5,4 mm
Materiál: . . . . . mosadz

Zbierka č. X – Spojovací materiál

Autor textu: Mgr. Ivan Cuper

Československý poľný telefón vzor 35

V roku 1935 bol do výzbroje československej armády zavedený nový typ vojenského poľného telefónu vzor 35, ktorý mal nahradiť staré telefónne prístroje, a to najmä najrozšírenejší vojenský poľný telefón vzor 23.

Vzniku nového poľného telefónu predchádzali plány československej armády, ktorá si v rámci programu Y v 30. rokoch 20. storočia vytvárala samostatné spojárske oddiely. Z tohto dôvodu bolo dôležité zaviesť hromadnú výrobu nových poľných telefónov, predovšetkým vlastnej domácej produkcie. Navrhnutím nového telefónneho prístroja, použiteľného aj v poľných bojových podmienkach, bola poverená firma Vojenské telegrafní dílny, ktorej konštruktéri navrhli nový typ vojenského poľného telefónu vzor 35. Jeho konštrukcia predstavovala významný technologický pokrok v rámci budovania spojovacích oddielov československej brannej moci, o čom svedčí aj zapojenie viacerých firiem do jeho výroby. Okrem vyššie spomenutej sa na výrobe poľného telefónu vzor 35 podieľali aj fabriky Microphona Praha, Prchal & Ericsson, Telegrafia a. s. Praha a iné. Spolu bolo vyrobených 33 000 kusov prístrojov. Popri štandardnom modeli sa vyrábala aj verzia upravená pre potreby pohraničných pevností.

Vystavený poľný telefón vzor 35 s výrobným číslom 885 bol vyrobený firmou Telegrafia a.s. Praha v 1. sérii. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný kúpou v roku 1969.

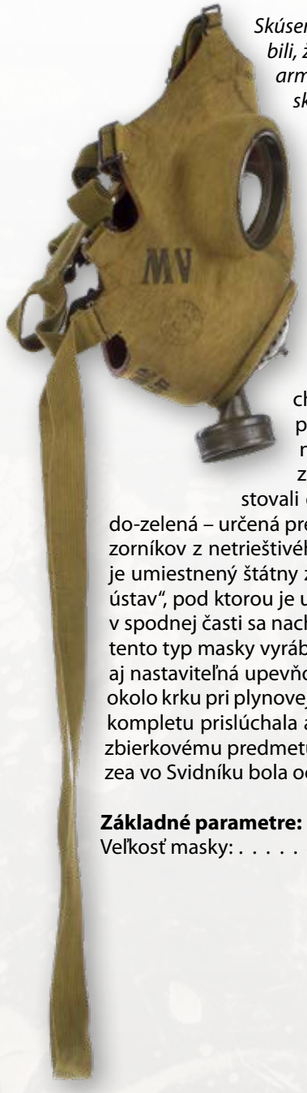
Základné parametre:

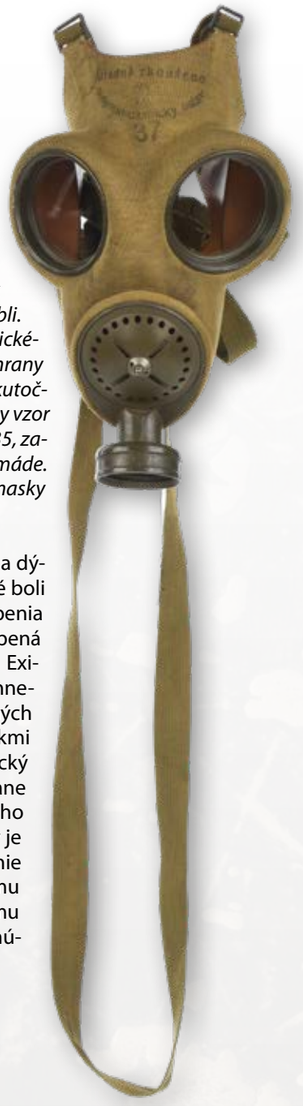
Výška: . . . . . 234 mm
Šírka: . . . . . 280 mm
Hrúbka: . . . . . 130 mm
Materiál obalu: . . . . . drevo

Zbierka č. XI – Chemický materiál

Autorka textu: Mgr. Lenka Vrabľová

Československá ochranná maska vzor 35

Skúsenosti z použitia chemických látok v prvej svetovej vojne spôsobili, že sa na území Československa začala ochrannému vybaveniu armády venovať značná pozornosť. V roku 1925, po prijatí Ženevského protokolu o zákaze používania bojových chemických látok a prostriedkov vo vojne, pokusy o protichemickú ochranu oslabli. Až vzrastajúca agresia Nemecka poukázala na možnosť chemického napadnutia a nevyhnutnosť zabezpečenia spoľahlivej ochrany príslušníkov československej brannej moci. Na základe týchto skutočností boli najskôr v tridsiatych rokoch zavedené ochranné masky vzor 33a a vzor 33b, ktoré nahradila nová protiplynová maska vzor 35, zavedená ako štandardná ochranná maska v československej armáde. Tento nový vzor vznikol na základe licencie britskej ochrannej masky od firmy Leyland (maska Mk IV).

Zobrazený zbierkový predmet slúžil na ochranu tváre, očí a dýchacích orgánov pred účinkami bojových otravných látok, ktoré boli používané vo vojne za účelom ničenia, dezorganizácie a oslabenia nepriateľa. Maska je kaki farby, jej vnútorná časť – lícnica, je vyrobená z gumeného materiálu, zvonku potiahnutého tkaninou. Existovali dve verzie tejto tkaniny: sivá – určená pre civilnú obranu, a hnedo-zelená – určená pre armádu. Do lícnice je vmontovaný pár okrúhlych vymeniteľných zorníkov z netrieštivého skla. Na vonkajšej strane masky v strednej časti nad zorníkmi je umiestnený štátny znak a preberacia značka: „Úředně zkoušeno, Vojenský chemický ústav“, pod ktorou je uvedený rok výroby označený dvojčíslom – „37“. Na zadnej strane v spodnej časti sa nachádza označenie výrobcu „KUDRNÁČ MVS – 2.87“, okrem ktorého tento typ masky vyrábali aj iné firmy, napr. Chema, Optomit, Fatra... Súčasťou masky je aj nastaviteľná upevňovacia remienková sústava a nosný popruh slúžiaci na zavesenie okolo krku pri plynovej pohotovosti, prípadne na zavesenie masky pri vetraní. K celému kompletu prislúchala aj plátenná brašna a ochranný filter, ktoré však k predmetnému zbierkovému predmetu absentujú. Do zbierkového fondu vtedajšieho Vojenského múzea vo Svidníku bola ochranná maska vzor 35 prijatá kúpou v roku 1996.

Základné parametre:

Veľkosť masky: . . . . . č. 2

Zbierka č. XIV – Výstrojný materiál

Autor textov: Mgr. Gabriel Blaško

Uhorské čáko pre dôstojníkov pechoty vzor 1891

Ide o repliku pokrývky hlavy, nazývanej čáko (nemecky Tschako). Tento typ pokrývky hlavy s tuhou konštrukciou (rákosie, drevo, drôt, papierová lepenka, tenký plech a pod.) bol pokrytý kombinovaným materiálom (plsť, koža, súkno). Typologicky vychádza z civilných cylindrov alebo mirlitonov (nemecky Flügelmütze). Čáko bolo základnou vojenskou pokrývkou hlavy od začiatku 19. storočia až do roku 1918. V habsburskej armáde bolo zavedené v roku 1806.

Čiapka má kruhový pôdorys s tuhou konštrukciu, ktorá je pokrytá kožou, súknom a plsťou. Má kožený šilt čiernej farby so zlatým lemom a s dvomi spleteným šnúrami zlatej farby. V hornej časti čiapky je čáko po obvode lemované ozdobným zlatým pruhom látky, prišitým červenou niťou. Na čele čiapky je pripevnený erb z tenkého žltého plechu, pod ktorým je nápis v maďarskom jazyku „KIRÁLYÉRT ÉS HAZÁÉRT“ (Za kráľa a vlasť). Nad svätoštefanskou korunou erbu je pripevnená okrúhla ružica zo zlatého ozdobného drôtika (dracounu). V prostriedku ružice je okrúhly pliešok červenej farby, do ktorého sú vystrihnuté iniciály panovníka FJI. (Franz Josef I.). Ružica vyčnieva svojou polovicou nad oválnu striešku čáka.

Erb na čáku znázorňuje Veľký znak Uhorska. Štít znaku je rozdelený na osem polí, v každom z nich je znak zastupujúci jednu z krajín Uhorska. Uprostred je základný znak Uhorska, ktorý pozostáva z tzv. starého znaku (sedemkrát delený štít) a z tzv. nového znaku (ten je svojím pôvodom v skutočnosti starší), ktorý je dnes v obmenenej podobe aj znakom Slovenska. Tzv. nový znak sa skladá zo zeleného trojvršia so zlatou korunou, z ktorej vystupuje strieborný dvojkríž. Nad štítom je koruna sv. Štefana I. Vo vnútri čiapky je kožené potítko s bordovou hodvábnou podšívkou s logom výrobcu na dne: TEXTILER, Since 1999.

Mo Svidník VHM získalo daný predmet formou nákupu a do svojich zbierok ho zaradilo v roku 2021.

Rakúsko-uhorské epolety (náplecníky)

Ide o repliku páru (dvoch kusov) ozdobných rakúsko-uhorských epoliet. Na čiernom súkne uprostred oválnej časti epolety je zlatou niťou vyšitá číslica 12. (číslo pluku) a na okraji obdĺžnikovej časti epolety je zlatou niťou vyšitá rímska číslica II. Epolety sú vyrobené z čiernej plstenej tkaniny so zlatým obšitím po obvode. Lem oblúka oválnej časti epoliet je obšitý zlatým dracounom (z pozláteného kovového drôtika).

Výrobcom opisovanej repliky bola spoločnosť Uab.cz; UAB – Uniform Accessoires Bohemia, s.r.o., B. Smetany 749, CZ- 358 01 Kraslice, Česká republika. Mo Svidník VHM získalo predmetnú repliku formou nákupu a do svojich zbierok ju zaradilo v roku 2021.

Základné parametre:

Dĺžka:. . . . . 15,5 cm
Šírka: . . . . . 5,7 cm
Zlatý lem po obvode epolety
Pás zlatej ozdobnej látky: . . . . 1,4 cm
Pás zo zlatého dracounu
na oválnej časti epolety: . . . . cca 2 cm

Rakúsko-uhorská patrontaška pre četníctvo

Prezentovaný exponát je replikou patrontašky, puzdra na náboje. Názov pochádza z nemeckého *die Patrontasche* (*die Patrone* – náboj, *die Tasche* – taška, kapsa). Patrontaška je vyrobená z koženého materiálu, vrch z kože čiernej farby, vnútrajšok a zadná strana z kože hnedej farby. Patrontaška pozostáva z veka, resp. dvakrát mierne vykrojenej chlopne s lemom, a zo samotného tela (krabice) patrontašky obdĺžnikového tvaru. Slúžila ako ukladací priestor na náboje a na opasok sa upevňovala prostredníctvom dvoch kožených pútiek hnedej farby pripevnených na zadnej časti krabice patrontašky.

Na veku je zatvárací kožený remienok, našitý na chlopni uprostred jej dolnej časti. Na remienku je obdĺžniková dierka, ktorá je spevnená kovovou časťou. Do dierky sa vkladalo zatváracie kovové pútko, ktoré je upevnené na dne krabice patrontašky. Na veku patrontašky je uprostred upevnený malý štátny znak rakúsko-uhorskej monarchie z tenkého žltého plechu, ktorý bol používaný ako znak Rakúskeho cisárstva od roku 1815. Tvorí ho trikrát korunovaný dvojhlavý orol (dve koruny arcivojvodské a jedna cisárska) v zlatej zbroji so znakom lotrínsko-habsburskej dynastie na hrudi, okolo ktorého je obtočený Rád zlatého rúna. V heraldicky pravom pazúre nesie orol meč a žezlo, v ľavom pazúre ríšske jablko.

Výrobcom opisovanej repliky rakúsko-uhorskej patrontašky pre četníctvo bola militarie-repliky.cz (J. Řezáč, Česká republika). Mo Svidník VHM predmetnú repliku získalo formou nákupu a do svojich zbierok ju zaradilo v roku 2021.

Základné parametre:

Patrontaška
Dĺžka (v najširšej časti): . . . . . 19,7 cm
Výška:. . . . . 10,3 cm
Šírka: . . . . . 4 cm
Znak (znak rakúsko-uhorskej monarchie)
Dĺžka: . . . . . 7 cm
Šírka: . . . . . 6,3 cm

Klobúk k rovnošate úradníka rakúsko-uhorskej armády

Tento typ dvojrohého klobúka nosili úradníci rakúsko-uhorskej armády pri slávnostných a zvláštnych príležitostiach až do konca trvania rakúsko-uhorskej monarchie. Klobúk sa nosil predo-zadne. Je vyrobený z čiernej plstenej tkaniny. Skladá sa z hlavy a strechy stretávajúcich sa v dvoch rohoch. Okraj strechy je lemovaný čiernou hodvábnou stuhou. Prostriedkom jedného boku klobúka sú našité dve zlaté dracounové pásky, pripnuté zlateným gombíkom, v ktorom je umiestnený cisársky dvojhlavý orol. V oboch rohoch klobúka sú pripevnené rozety zo zlatého dracounu s čiernym štítkom a zlatom vyšitým cisárskym orlom. Vo vnútri klobúka je biela hodvábna podšívka, na ktorej je meno výrobcu E. H. SCHWAAB PRAGUE. Podľa múzejnej dokumentácie pochádza daná pokrývka hlavy pre vojenského úradníka rakúsko-uhorskej armády z obdobia rokov 1900 – 1918.

Vojenské múzeum vo Svidníku získalo zobrazený klobúk prevodom z Vojenského historického ústavu Praha a do jeho zbierok bol oficiálne prijatý v roku 1994.

Prilba pre dôstojníkov dragúnskych plukov model 1905

Medzi základné zložky jazdectva cisárskej a kráľovskej armády patrili dragúni a tento fakt nezmenila ani rozsiahla reorganizácia vojska z roku 1868. V roku 1914 malo rakúsko-uhorské jazdectvo k dispozícii 15 dragúnskych plukov (Dragonerregiment). Typickou súčasťou dragúnskej výstroje bola ikonická dragúnska prilba. Ide o prilbu pre dôstojníkov dragúnskych plukov cisárskej a kráľovskej armády vzor 1850/1905 (Helm für Offiziere der Dragoner Muster 1850/1905).

Daná dragúnska pokrývka hlavy patrí k tzv. antikizujúcim prilbám (tzv. prilba s hrebeňom; *Helme mit Kamm*). Skladá sa zo zvona s čelným a tylovým štítkom a vysokého hrebeňa, ktorý jej dodával antický vzhľad. Prilba je vysoká 25 cm, široká 20,5 cm a jej dĺžka je 24 cm. Kovový zvon prilby bol čierno lakovaný s pozlátenými mosadznými doplnkami, resp. kovaniami (znak, hrebeň, podbradník). Na zvone prilby je hrebeň z tenkého mosadzného plechu, po stranách ktorého je na zrnitom podklade reliéf leva bojujúceho s hadom (podľa niektorých interpretácií s drakom). Súboj leva s hadom by mohol odkazovať na súperenie, či vojnu dvoch mocností. Na hada bolo nazerané ako na niečo zákerné a zlé; proti nemu stojí ako protiklad udatný lev, ktorý je pripravený hadovu hrozbu odvrátiť. Na hrebeni prilby v jeho čelnej spodnej časti sa v oblúku zobáka nad korunou cisárskeho dvojhlavého orla nachádza monogram panovníka Františka Jozefa I. (FJI). Dĺžka hrebeňa je 52 cm a jeho šírka v najširšej časti je 4,5 cm. Po stranách prilby bol upevnený ornament v tvare kvapky z úzkeho mosadzného pásu, ktorý končí hrotom v hornej časti pod hrebeňom. V spodnej časti tejto kvapky je pozlátená mosadzná disková rozeta vyplnená reliéfom hlavy leva.

Dané rozety slúžili na upevnenie podbradníka, ktorý tvorili pozlátené mosadzné články retiazok šupín v tvare vavrínových listov s plodmi. Tieto šupiny boli osadené na koženom remienku s prackou, ktorý bol lemovaný čiernym zamatom. Spodný okraj prilby bol lemovaný mosadzným lemom. Vnútorná strana striešky prilby bola vpredu lakovaná zelenou a vzadu čiernou farbou. Vnútrajšok tejto pokrývky hlavy tvorí svetlohnedé kožené potítko, ku ktorému je pomocou hnedej stuhy upevnená hodvábna hnedá podšívka. Na čele helmy bol umiestnený cisársky dvojhlavý orol z tenkého pozláteného mosadzného plechu, ktorý má na prsiach štít rozdelený na tri polia so symbolmi rodu Habsburgovcov, Rakúska a Lotrinska. Uprostred, v poli symbolu Rakúska, sú iniciály panovníka Františka Jozefa I. (FJI). Daný typ prilby sa v rakúsko-uhorskej armáde používal do roku 1914, teda ešte na začiatku prvej svetovej vojny. Vtedy sa však ukázala jej nepraktickosť, takže si ju jazdci po vypuknutí bojových akcií maskovali prekrytím plátenným sivým návlekom alebo premaľovávaním matne sivou farbou.

Vojenské múzeum vo Svidníku získalo zobrazený predmet prevodom z Vojenského historického ústavu Praha a do jeho zbierok bol oficiálne prijatý v roku 1994.

Príslušník prešovského 67. pešieho pluku cisárskej a kráľovskej armády

Vojak má oblečenú repliku **rakúsko-uhorskej poľnej blúzy rovnošaty model 1908**. V takýchto rovnošatách nastupovali rakúsko-uhorské pešie jednotky v roku 1914 do zákopov Veľkej vojny.

Pokrok vo vývoji zbraní a taktike boja donútil aj cisársku a kráľovskú armádu prijať v októbri 1908 nový typ uniformy vo farbe tzv. šťučia sivá (*hechtgrau*). Táto svetlá sivomodrá farba uniformy bola na bojiskách menej viditeľná pre nepriateľa. Na stojatom uzavretom golieri blúzy sú výložky vo farbe račia červená, čo označovalo príslušnosť vojaka k prešovskému 67. pešiemu pluku, keďže každý peší pluk mal pridelenú vlastnú farbu. Na ramenách blúzy sú našité náplecné pásky, tzv. náplecníky, ktoré sú prichytené pri golieri gombíkmi. Na pravom ramene bol náplecník doplnený o typický rys rakúsko-uhorskej rovnošaty, stočený a obšitý látkový valček, ktorý zabraňoval skĺznutiu remeňa pušky z ramena. Blúza je vyrobená z vlneného a bavlneného materiálu.

Pokrývku hlavy vojaka tvorí replika **poľnej čiapky model 1908** s čiernym koženým šiltom, ktorá bola charakteristickým znakom rakúsko-uhorských vojsk. Boky čiapky boli skladacie a dali sa použiť ako ochrana krku a tváre v zimnom období. Zapínajú sa na čele čiapky dvoma, nad sebou umiestnenými kovovými gombíkmi. Nad gombíkmi sa nachádza kovová ružica s vystrihnutými iniciálami FJI (Franz Josef I.). Čiapka je vyrobená z vlny.

Výrobcom opisovanej repliky rakúsko-uhorskej čiapky a blúzy bola spoločnosť TEXTILER, Záhumenní 214, 708 00 Ostrava 8, Česká republika. Mo Svidník VHM predmetné repliky získalo formou nákupu a do svojich zbierok ich zaradilo v roku 2021.

Blúza „Hulánka“ zo služobnej uniformy Domobraneckého hulánskeho regimentu v hodnosti Kadet Šikovateľ (Feldwebel)

Hulánske jazdecké pluky predstavovali ešte aj na začiatku prvej svetovej vojny tradičnú súčasť rakúsko-uhorskej armády.

Blúza (hulánka) je vyrobená z vlnenej tkaniny modrej farby. Z vnútornej strany je podšitá podšívkou z textílie svetlohnedej (pieskovej) farby a v spodnej časti z textílie modrej farby. Zapínanie je jednoradové na desať kovových rovnošatových gombíkoch striebornej farby. Hulánska blúza má všité dve náprsné a dve spodné vrecká kryté chlopňami s vykrojením. Manžety sú vykrojené a rovnako ako golier a všetky lemovania sú vyrobené z červeného výložkového súkna. Golier je vystužený, stojatý a je na ňom umiestnené hodnostné označenie Kadet Šikovateľ (*Feldwebel*) a rakúsko-uhorský golierový odznak pre spojárov (telegrafný odznak). Na ľavom ramene je umiestnený zlatočierny jazdecký náplecník (čiernožltá šnúra) so zapínaním na malý gombík. V zadnej časti je rozparok, ktorý je ohraničený na každej strane trojitými záševkami a falošnými vreckami s vykrojenou chlopňou s tromi veľkými gombíkmi.

Predmet bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný kúpou v roku 1975.

Poručík husárskeho pluku rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády

Husári predstavovali jeden zo základných tradičných typov jazdectva rakúsko-uhorskej armády, resp. armády habsburskej monarchie. Prezentovaný príslušník husárskeho pluku rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády má oblečenú tzv. ***atilu****, t. j. variant husárskeho zbrojného kabáta (nem. Waffenrock), resp. blúzy, ktorá je charakteristická zapínaním pomocou piatich šnúr a gombíkov. Názov atila pochádza z latinského výrazu pre výstroj či výzbroj attillamentum. Husárske zapínanie je inšpiráciou aj pre súčasný typ ozdobného zapínania. Predmetná atila je určená pre hodnosť poručíka a podľa múzejnej dokumentácie pochádza z obdobia cca 1900 – 1918. Je ušitá zo súkna tmavej farby so stojatým golierom. Blúza sa zapínala na päť kovových kotvičiek a očiek zo šnúry zlatej farby. Z nej bolo po oboch stranách hrude našitých po päť šujtášov, t. j stužiek zlatej farby. Šujtáš je našitý aj na oboch rukávoch a komplikovaný vzor je našitý i na chrbte.*

Vojenské múzeum vo Svidníku získalo daný predmet prevodom z Vojenského historického ústavu Praha a do jeho zbierok bol oficiálne prijatý v roku 1994.

Na hlave vojaka je replika **dôstojníckeho husárskeho čáka**. Čiapka má kruhový pôdorys s tuhou konštrukciu, ktorá je pokrytá kožou, súknom a plsťou. Má kožený šilt čiernej farby. V hornej polovici čiapky je čáko po obvode lemované ozdobným zlatým pruhom látky, prišitým čiernou niťou. Druhá polovica čáka je z látky svetlej prírodnej farby. Na čele čiapky je pripevnený cisársky dvojhlavý orol z tenkého plechu zlatej farby s číslom pluku 9. Nad korunou erbu cisárskeho orla je okrúhla ružica zo zlatého plechu a zo zlatého ozdobného drôtika (dracounu). Uprostred ružice sú vyrazené iniciály rakúsko-uhorského panovníka FJI (Franz Josef I.). Za ružicou je k čiapke pripevnený a zopnutý dracounom chochol z konských vlasov, vyčnievajúci do výšky nad oválnou strechou čáka. Po obvode čiapky je atilova šnúra zlatej farby, popretkávaná čiernou niťou. Vo vnútri má čiapka bordovú hodvábnu podšívku s logom výrobcu na dne: TEXTILER, Since 1999, a po hornom obvode kožené potítko.

Múzeum získalo daný predmet formou nákupu a do svojich zbierok ho zaradilo v roku 2021.

Poddôstojník 21. československého streleckého pluku československého zahraničného vojska vo Francúzsku

Československí legionári vo Francúzsku používali v období prvej svetovej vojny francúzsku rovnošatu model 1915. Vzhľad československých vojakov sa tak až na výsostné označenia či drobné detaily nelíšil od ostatných vojakov francúzskej armády. ***Vojenská blúza, súčasť francúzskej rovnošaty model 1915****, patrila poddôstojníkovi 21. československého streleckého pluku československého zahraničného vojska vo Francúzsku v hodnosti poručík. Hodnostné označenie bolo umiestnené na rukávoch tesne nad manžetami v podobe súkenných alebo dragúnových klinov. Blúza bola vyrobená z vlneného súkna sivomodrej farby (bleu horizon). Na náplecníkoch sú nášivky so štylizovanými písmenami „ČS" a tieto sú vyrazené aj na gombíkoch blúzy. Na golieri je číselné označenie pluku.*

Vojenské múzeum vo Svidníku získalo predmetnú blúzu prevodom z Vojenského historického ústavu Praha a do jeho zbierok bola oficiálne prijatá v roku 1994.

Pokrývku hlavy tvorí **prilba oceľová francúzska model 1915 „Adrian", v úprave pre československé légie vo Francúzsku.** Predmetná francúzska prilba bola nazývaná „Adrian" alebo „Adrianka" podľa jej navrhovateľa, gen. intendancie Louisa Augusta Adriana (1859 – 1933). Išlo o prvú modernú oceľovú prilbu, ktorá bola masovo zavádzaná na bojiskách prvej svetovej vojny. Ešte v priebehu prvej svetovej vojny bola táto helma zavádzaná aj do výstroja spojeneckých armád. V decembri 1917 francúzska vláda povolila dekrétom vytvorenie samostatnej československej armády, poskytla jej výstroj, výzbroj a umožnila jej činnosť. Takto sa francúzska prilba dostala aj k československým legionárom vo Francúzsku. Tu sa od konca roka 1917 a v priebehu roka 1918 podarilo sústrediť takmer 10 000 Čechov a Slovákov. Z týchto dobrovoľníkov sa podarilo vytvoriť 19. januára 1918 v Cognacu prvý útvar samostatnej československej armády vo Francúzsku – 21. československý strelecký pluk, ktorý vytvoril spolu s 22. československým streleckým plukom 1. československú strelecku brigádu vo Francúzsku.

Prilba bola vyrobená z oceľového plechu s hrúbkou 0,7 mm spracovaného za studena. Helma pozostávala zo zvona, hrebeňa, predného a zadného štítku a odznaku. Jej hmotnosť je 706 gramov. Prilba používaná československými legionármi sa od pôvodnej francúzskej líšila tzv. legionárskym odznakom (kombinácia štyroch erbov Čiech, Moravy, Sliezska a Slovenska), ktorý bol pripevnený na prednej časti zvona. Prilba je v zachovalom stave, mierne opotrebovaná, bez vnútornej vložky a podbradníka. Na zvone prilby bol vyhotovený sivomodrý náter, ktorý je na niektorých miestach opotrebovaný. Predmetnú prilbu získalo Mo Svidník VHM darom v roku 2025.

Poddôstojník 33. československého streleckého pluku československého zahraničného vojska v Taliansku

Príslušníci československých légií v Taliansku používali v období prvej svetovej vojny rovnošaty talianskej armády (poľnú rovnošatu model 1909). Na zobrazenej figuríne je prezentovaný nový typ uniformy, ktorý bol pre československých legionárov

v Taliansku zavedený v novembri roku 1918. V týchto rovnošatách sa mali legionári vracať do novovzniknutého Československa. Nová uniforma bola upravená na spôsob špecifickej rovnošaty, akú nosili v talianskej armáde útočné oddiely arditov, ktorá sa odlišovala od štandardných talianskych uniforiem príslušníkov pechoty a jazdectva. Tieto rovnošaty boli vo veľkom množstve po prvýkrát používané príslušníkmi 3. práporu 33. československého streleckého pluku. Predmetná rovnošata pozostáva z klobúka, blúzy a nohavíc sivozelenej farby (tmavší odtieň). Tzv. alpský klobúk s perom má na prednej strane našitého čierneho sokola a na boku má osadený legionársky čiapkový odznak, symbol československého odboja v čase prvej svetovej vojny. Na prednej časti goliera blúzy sú našité výložky (bielo-červená bikolóra). Na rukáve blúzy je hodnostné označenie a v heraldickom štítku sú umiestnené písmená „ČS" a číslo „33", ktoré označuje číslo pluku.

Predmetná rovnošata (klobúk, blúza a nohavice) bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná kúpou v roku 1976 z pozostalosti Jozefa Kudláča. Jozef Kudláč sa narodil v roku 1896 vo Svätom Kríži nad Váhom, v súčasnosti Považany, v okrese Nové Mesto nad Váhom. Bol roľníkom a do služby v rakúsko-uhorskej armáde nastúpil v júli 1915 v Bratislave ako pešiak k 72. pešiemu pluku. Od 24. mája 1918 pôsobil v 33. pluku československého vojska v Taliansku. Bol súčasťou čestnej stráže pri pohrebe gen. Milana Rastislava Štefánika, ktorý sa uskutočnil 11. mája 1919, a v legionárskej rovnošate sa spolu s ostatnými legionármi zúčastňoval každoročne aj na ďalších pietnych aktoch pri jeho hrobe. V medzivojnovom období pracoval sedem rokov v obci Dlhoňa (okres Svidník) ako colník a neskôr sa s rodinou presťahoval do obce Sokolovce (okres Piešťany).

Poddôstojník v hodnosti čatár československého zahraničného vojska v Rusku

Na figuríne je prezentovaná replika tzv. vladivostockej rovnošaty (rovnošata vzor 1919), ktorá bola zavedená do československého vojska na Rusi v roku 1919. Uniforma pozostáva z čiapky – vydumky, blúzy a nohavíc. Rovnošata dostala prezývku „Vladivostocká", pretože ju československí legionári spravidla dostávali až vo Vladivostoku a vracali sa v nej z územia Ruska do novovzniknutého Československa; odtiaľ tiež názov „Návratovka".

Čiapka sa nazývala aj vydumka, čo sa do slovenského jazyka dá preložiť ako vymyslená či vytvorená. Je mierne vystužená a opatrená štítkom proti slnku, ktorý je potiahnutý súknom. Na čiapke je tzv. legionársky odznak, symbol pozostávajúci zo štyroch samostatných štítov – nad erbom Čiech je erb Slovenska, po stranách erby Moravy a Sliezska, ktoré spája do jedného celku veniec z lipového lístia. Tento odznak bol v čase prvej svetovej vojny najrozšírenejším symbolom vyjadrujúcim myšlienku budúceho Československa. Nad legionárskym odznakom je bielo-červená stužka ako tradičný národný symbol.

Blúza má jednoradové zapínanie na päť gombíkov a našité dve horné a dve dolné vrecká, všetky kryté chlopňou zapínanou na gombík. Na golieri blúzy je našitý pár výložiek trojuholníkového tvaru malinovej červenej farby, čo označovalo príslušnosť k pechote. Blúza je v hodnosti čatára s označením počtu rokov služby v légiách a sčasti je podšitá. V ramenných švíkoch sú všité náplecníky.

Nohavice majú jazdecký strih a smerom ku kolenám sa zužujú. Na prednom diele majú dve vrecká na lištu. Rázporok v prednej časti nohavíc je so skrytým zapínaním na päť gombíkov. V páse zadnej časti nohavíc je sťahovací remienok na pracku.

Výrobcom opisovanej repliky tzv. vladivostockej rovnošaty pozostávajúcej z čiapky, blúzy a nohavíc bola spoločnosť TEXTILER, Záhumenní 214, 708 00 Ostrava 8, Česká republika. Mo Svidník VHM predmetné repliky získalo formou nákupu a do svojich zbierok ich zaradilo v roku 2021.

Príslušník pechoty československej brannej moci

Figurína predstavuje príslušníka pechoty československej brannej moci medzivojnovej Československej republiky v replike rovnošaty vzor 21, používanej od prvej polovice 20. rokov 20. storočia, ktorá bola vyrábaná z vlnenej látky farby kaki. Rovnošata pozostáva z čiapky, blúzy a nohavíc.

Čiapka poľná československá pre mužstvo (tzv. lodička) pozostáva z dienka a z dvoch postranných dielov a je opatrená podšívkou. Na ľavej strane lodičky je kovový odznak s malým československým štátnym znakom.

Blúza nového tvaru (nazývaná aj blúza vzor 21) má dvojitý stojatý golier, na ktorom sú výložky v čerešňovo červenej farbe, označujúcej príslušnosť k pechote. Blúza má skryté zapínanie na šesť gombíkov a štyri vrecká, dve náprsné a dve spodné (bočné). Vrecká sú kryté chlopňami a náprsné sa zapínajú na gombík. Na ramenách blúzy sú našité náplecníky, ktoré sú prichytené pri golieri gombíkmi.

Nohavice pre pechotu sa smerom dole ku kolenám zužujú a sú farby kaki. Predné stehenné diely nohavíc majú pod pásom šikmo prestrihnuté vnútorné vrecká. Rázporok je v prednej časti nohavíc so skrytým zapínaním na štyri gombíky. Na pripnutie plecníc sú v páse našité vpredu štyri a vzadu dva gombíky a pre remeň sú v páse našité kolmé látkové pútka. Pás je vzadu zvýšený výstrihom v tvare písmena V. Na spodný okraj predných i zadných dielov nohavíc sú prišité lýtkové diely tak, že vytvárajú z vonkajšej strany rozparok, zapínaný na tri malé kovové gombíky prišité vzadu a tri obšité dierky vpredu.

Výrobcom opisovanej repliky rovnošaty vzor 21 pozostávajúcej z čiapky, blúzy a nohavíc bol UNIPREX Trade s.r.o., Štramberská 45/515, 703 00, Ostrava, Česká republika. Mo Svidník VHM repliky získalo formou nákupu a do svojich zbierok ich zaradilo v roku 2021.

Dôstojnícka služobná čiapka (brigadírka) príslušníka československej brannej moci (20. roky)

Na tuhej prednej časti čiapky je pripevnený československý štátny znak zo žltého kovu. Štítok je z tej istej látky ako čiapka. Po stranách čiapky sú prišité gombíky, na ktorých je zapnutý kožený podbradník.

Výrobcom opisovanej repliky bol UNIPREX Trade s.r.o., Štramberská 45/515, 703 00, Ostrava, Česká republika. Mo Svidník VHM predmetnú repliku získalo formou nákupu a do svojich zbierok ju zaradilo v roku 2021.

Poručík zdravotnej služby československej brannej moci

Torzo figuríny predstavuje repliku rovnošaty poručíka zdravotnej služby československej brannej moci, ktorá pozostáva zo služobného saka a nohavíc.

Sako je zelenej (kaki) farby s podšívkou. Podšívka tela blúzy je sivej farby a rukávy blúzy sú vybavené podšívkou svetlosivej farby s pruhmi tmavosivej farby. Golier blúzy sa zapína na dva háčiky a nachádzajú sa na ňom dve trojuholníkové výložky vo farbe služby. V prípade zdravotníka ide o farbu čierneho zamatu s čerešňovo červenou polemovkou. Sako má zapínanie na sedem gombíkov. Na prednej strane blúzy sú v hornej časti našité dve skladané vrecká kryté chlopňami so zapínaním na gombík a v spodnej časti sú po bokoch blúzy našité ďalšie dve vrecká, taktiež kryté chlopňami so zapínaním na gombík. Gombíky sú z tombakového plechu a nakoľko ide o rovnošatu gážistu služieb (zdravotníka) s dôstojníckou hodnosťou, gombíky sú bez mečov a pozlátené. Výčnelky na gombíkoch sú hladené, lesklé, ostatné časti sú bez lesku. Blúza má na náplecníkoch hodnosť poručíka (dve trojcípe hviezdy). Náplecník je obšitý lemovkou z výložkovej látky.

Nohavice rovné k služobnému saku vo farbe zodpovedajúcej blúze (kaki) sú v postrannom šve od pásu až k dolnému okraju nohavíc opatrené všitou, 4 mm širokou lemovkou vo farbe výložky (čierna farba). Predné stehenné diely nohavíc majú pod pásom šikmo prestrihnuté vnútorné vrecká na lištu. Jedno vrecko kryté chlopňou na gombík je aj na pravom diele zadnej časti nohavíc pod pásom. Rázporok je v prednej časti nohavíc so skrytým zapínaním na štyri gombíky. Na pripnutie plecníc sú v páse našité vpredu štyri a vzadu dva gombíky. Pás je vzadu zvýšený výstrihom v tvare písmena V. Gombíky sú umelohmotné a čiernej farby. Vrecká, ako aj pás nohavíc z vnútornej strany sú z látky čiernej farby. Po oboch bokoch pásu nohavíc sú sťahovacie remienky z látky nohavíc na kovovú pracku.

Výrobcom opisovanej repliky rovnošaty poručíka zdravotnej služby československej brannej moci, ktorá pozostáva zo služobného saka a nohavíc, bola firma UNIPREX Trade s.r.o., Štramberská 45/515, 703 00, Ostrava, Česká republika. Mo Svidník VHM predmetné repliky služobného saka a nohavíc získalo formou nákupu a do svojich zbierok ich zaradilo v roku 2021.

Rovnošata je doplnená **československým vychádzkovým opaskom**. Vychádzkový pás je zo 41 mm širokej stuhy a je zopnutý sponou s malým československým štátnym znakom. Stuha opasku je v sivozelenom prevedení so zlatým pretkávaním. Spona je razená z tombakového, asi 2 mm hrubého plechu a je pozlátená. Zapína sa na hák, priletovaný pod odznakom. Vychádzkový pás bol podšitý prírodnou hnedou kožou. Po oboch stranách spony je na páse po jednej kovovej obrúčke z rovnakého materiálu ako spona. Na ľavej strane pásu je polkrúžok pre závesný remienok.

Predmetný opasok bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný kúpou v roku 1967.

Československý četník – príslušník jednotky Stráže obrany štátu (SOŠ)

Figurína má oblečenú repliku služobného saka (blúzy) a nohavíc rovnošaty československého četníka, príslušníka jednotky SOŠ, používanú koncom 30. rokov 20. storočia. Rovnošata bola pre četníctvo zavedená už v roku 1921.

Sako je sivozelenej farby s podšívkou. Podšívka tela blúzy je sivej farby a rukávy blúzy majú podšívku svetlosivej farby s pruhmi tmavosivej farby. Golier blúzy sa zapína na dva háčiky a nachádzajú sa na ňom dve trojuholníkové výložky. Sako má zapínanie na sedem gombíkov striebornej farby s plastickými iniciálkami ČS. Na prednej strane blúzy sú v hornej časti našité dve skladané vrecká kryté chlopňami so zapínaním na gombík a v spodnej časti po bokoch blúzy sú našité ďalšie dve vrecká, taktiež kryté chlopňami so zapínaním na gombík. Na pozdĺžnom pásiku vo farbe výložky na náplecníkoch blúzy je umiestnené označenie hodnosti strážmajster, ako bolo upravená od októbra 1937, odkedy sa pre zbor strážmajstrov začali používať trojcípe hviezdičky. Náplecník je obšitý lemovkou z výložkovej látky.

Nohavice rovné k služobnému saku četníka (príslušníka SOŠ) sú sivozelenej farby, zodpovedajúcej farbe služobného saka. Nohavice sú opatrené v postrannom šve od pásu až k okraju nohavíc všitou 4 mm širokou červenou lemovkou vo farbe výložky saka. Predné stehenné diely nohavíc majú pod pásom šikmo prestrihnuté vnútorné vrecká na lištu. Jedno vrecko kryté chlopňou na gombík je aj na pravom diele zadnej časti nohavíc pod pásom. Rázporok v prednej časti nohavíc je so skrytým zapínaním na štyri gombíky. Na pripnutie plecníc sú v páse našité vpredu štyri a vzadu dva gombíky. Pás je vzadu zvýšený výstrihom v tvare písmena V. Gombíky sú umelohmotné a čiernej farby. Vrecká, ako aj pás nohavíc z vnútornej strany je z látky čiernej farby. Po oboch bokoch pásu nohavíc sú sťahovacie remienky z látky nohavíc na kovovú pracku.

Výrobcom opisovanej repliky služobného saka (blúzy) a nohavíc rovnošaty československého četníka, príslušníka jednotky SOŠ, bol UNIPREX Trade s.r.o., Štramberská 45/515, 703 00, Ostrava, Česká republika. Mo Svidník VHM získalo predmetné repliky služobného saka (blúzy) a nohavíc rovnošaty československého četníka, príslušníka jednotky SOŠ, formou nákupu a do svojich zbierok tieto predmety zaradilo v roku 2021.

Zbierka č. XV – Rady, vyznamenania, medaily

Autor textov: Mgr. Peter Holík

Rakúsko-uhorská bronzová medaila Za statočnosť Františka Jozefa I.

Uvedené vyznamenanie bolo pod názvom Pamätná a čestná medaila zriadené na základe rozhodnutia rakúskeho arcivojvodu a cisára Svätej ríše Rímskej národa nemeckého Jozefa II. (1741 – 1790) zo dňa 19. júla 1789 ako viditeľné ocenenie určené pre všetkých vojakov a poddôstojníkov rakúskej armády, ktorí prejavili osobnú odvahu a statočnosť pred nepriateľom v období vojny, resp. preukázali osobné vojenské zásluhy všetkého druhu tak v období vojny, ako aj v období mieru. Ocenenie bolo udeľované v dvoch stupňoch vo forme zlatej (za mimoriadnu statočnosť a zásluhy) a striebornej medaily (nižší stupeň), pričom vyznamenaný mal nárok na doživotnú mesačnú penziu.

Samotné medaily kruhového tvaru s priemerom 40 mm boli razené zo zlata a striebra a autorom ich výtvarného návrhu bol medailér cisárskej mincovne vo Viedni Ján Nepomuk Wirt (1753 – 1811). Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane reliéfny portrét Jozefa II. s vavrínovým vencom nasadeným na hlave, nad ktorým sa nachádzal reliéfny nápis „JOSEPH II." Na reverze bol reliéfne znázornený motív skrížených štyroch zástav a dvoch štandard tak, že po dve zástavy a jedna štandarda boli vztýčené k opačným okrajom medaily. Na každej strane bol na prvej zástave vyobrazený cisársky orol. Zástavy a štandardy boli preložené vavrínovými ratolesťami zviazanými pri spodnom okraji mašľou, medzi nimi bol uvedený dvojriadkový reliéfny nápis „DER/TAPFERKEIT" (Statočnosť). Vo forme in natura sa medaily nosili zavesené na látkovej hodvábnej stuhe so zvislými bielymi okrajovými i ružovými postrannými pruhmi a vodorovným ružovo-bielym šrafovaním. Stuha bola pôvodne prevlečná, avšak neskôr začala byť nahrádzaná typickou stuhou zloženou do trojuholníka.

V roku 1810 došlo najskôr za vlády cisára Františka I. (1768 – 1835) k zmene pôvodného názvu medaily na Der Tapferkeit-medaille (Medaila Za statočnosť), pričom kabinetným rozkazom cisára Ferdinanda I. (1793 – 1875) zo dňa 19. augusta 1848 bola strieborná medaila rozdelená na dve triedy (veľká medaila I. triedy a malá medaila II. triedy s priemerom 31 mm). Dňa 5. júna 1849 sa na základe rozhodnutia cisára Františka Jozefa I. (1830 – 1916) zmenil (po vzore jeho predchodcov) vzhľad averzu medaily, kde dominoval reliéfny ľavostranný portrét mladého arcivojvodu v maršalskej rovnošate s Rádom zlatého rúna zaveseným na krku, veľkostuhou Vojenského rádu Márie Terézie prevesenou cez pravé rameno a hviezdou daného rádu pripnutou na ľavej strane pŕs. Okolo portrétu bol po takmer celom obvode uvedený reliéfny kruhový nápis „FRANZ JOSEPH I. KAISER V. OESTERREICH" (František Jozef I., rakúsky cisár). Reverz (od roku 1789 vždy rovnaký) a stuha ostali nezmenené. Autorom výtvarného návrhu bol viedenský rytec a medailér Konrád Lange (1806 – 1856). Spolu s touto zmenou bolo zároveň rozhodnuté, že vojaci už mohli naraz nosiť všetky získané medaily a nie iba najvyšší stupeň.

V roku 1859 bola rozhodnutím cisára opäť pozmenená averzná strana, kde sa nachádzal ľavostranný reliéfny portrét cisára so staršou tvárou a reliéfny kruhový nápis tu bol upravený na „FRANZ JOSEPH I. V. G. G. KAISER V. OESTERREICH" (František Jozef I., z Božej milosti rakúsky cisár). Popritom bola pôvodná ružová farba na stuhe nahradená červenou farbou . Autorom tohto prevedenia bol medailér Jozef Daniel Böhm (1794 – 1865). V roku 1866 bol vydaný v poradí už tretí typ tejto dekorácie, pri ktorom medailér a rytec Friedrich Leisek (1839 – 1914) vytvoril na averze zlatej a striebornej medaily I. triedy reliéfny pravostranný portrét cisára bez viditeľnej hviezdy Vojenského rádu Márie Terézie, pričom kruhový nápis ostal spolu s reverzom a stuhou nezmenený. Pri striebornej medaile II. triedy bol cisárov portrét stvárnený Josefom Hermannom Tautenhaynom (1837 – 1911). V roku 1914 došlo k nahradeniu veľkého oválneho závesu medaily praktickejším malým pevným uškom, cez ktoré bol prevlečený veľký závesný krúžok, čím v podstate vzniklo už jej štvrté prevedenie.

Dňa 14. februára 1915 bola cisárskym rozkazom založená ako ďalší stupeň tohto vyznamenania bronzová medaila, ktorá sa priemerom (31 mm) a výtvarným prevedením zhodovala so striebornou medailou II. triedy, avšak za jej udelenie sa už nepoberala príslušná mesačná penzia (od 1. októbra 1914 sa za každú zlatú medailu poberal mesačný príspevok vo výške 30 korún, za každú striebornú I. triedy to bolo 15 korún a II. triedy 7,5 koruny). Napokon 29. novembra 1915 došlo rozhodnutím cisára k založeniu tzv. železnej medaily, primárne určenej pre vojakov a poddôstojníkov spriatelených armád, pričom bolo taktiež stanovené, že opätovné udelenie rovnakého stupňa sa už na stuhe vyznačovalo pripevnením nerezového lesklého obdĺžnikovitého štítku a zároveň sa pri znovuzískaní zlatej i striebornej medaily nezvyšovala stanovená mesačná penzia.

Zobrazená medaila IV. typu bola do zbierok múzea vo Svidníku získaná v roku 1996 kúpou od antikvariátu Tibor Malachovský Košice. Na základe prítomnosti kovového bieleho štítku v podobe pásika pripnutého na stuhe možno predpokladať, že pôvodný oprávnený nositeľ bol touto medailou vyznamenaný dvakrát. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotná bronzová medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, mechanicky takmer nepoškodená, povrchovo značne zmatnená a patinovaná. Výraznejšie stopy oxidácie sú na jej averze viditeľné najmä medzi písmenami tvoriacimi reliéfny kruhový nápis i v rámci samotného reliéfneho portrétu, na reverze zase v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor medzi reliéfne znázornenými motívmi a medzi písmenami reliéfneho vodorovného nápisu, ako aj na bočných stranách závesného uška. Výtvarný motív nie je narušený a nápisy na obidvoch stranách sú spolu s iniciálami autora (averz) veľmi dobre čitateľné. Nerezový lesklý štítok, obojstranne ohnutý okolo stuhy a následne previazaný niťou (prechádza cez koncové okrúhle otvory štítku), je zachovalý a povrchovo jemne zmatnený, pričom na niektorých miestach je jeho povrchová úprava výraznejšie ošúchaná. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná a zájdená, na niektorých miestach je čiastočne rozstrapkaná. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	31 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Dĺžka stuhy:	42 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Dĺžka vrchnej strany stuhy:	51 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	48 mm
Šírka bielych okrajových pruhov stuhy:	3,5 mm
Šírka červených postranných pruhov stuhy:	5,5 mm
Šírka červeno-bieleho šrafovaného pruhu stuhy:	22 mm
Šírka červeno-bielych prúžkov šrafovanej časti stuhy:	1 mm
Dĺžka štítku:	42 – 51 mm
Šírka štítku:	8 mm
Hmotnosť:	0,021 kg

Rakúsko-uhorská strieborná medaila I. triedy Za statočnosť Karola I.

Dňa 4. apríla 1917 bola na základe rozhodnutia rakúskeho cisára a českého i uhorského kráľa Karola I. (1887 – 1922) zriadená nová (a zároveň aj posledná) podoba medaily Za statočnosť. Toto vyznamenanie bolo pritom zavedené ešte za vlády Jozefa II. (1741 – 1790) v roku 1789 ako viditeľné ocenenie určené pre všetkých vojakov a poddôstojníkov rakúskej armády, ktorí prejavili osobnú odvahu a statočnosť pred nepriateľom, resp. preukázali osobné vojenské zásluhy všetkého druhu. Počas obdobia existencie vyznamenania sa na averze príslušných medailí vystriedalo celkovo osem rôznych portrétov jednotlivých panovníkov monarchie. Ocenenie bolo od 14. februára 1915 udeľované v štyroch stupňoch (zlatá medaila, veľká strieborná medaila I. triedy, malá strieborná medaila II. triedy a bronzová medaila), pričom v rámci jeho poslednej verzie dominoval na averznej strane jednotlivých medailí reliéfny pravostranný portrét Karola I. v maršalskej rovnošate, okolo ktorého bol po takmer celom obvode uvedený reliéfny kruhový nápis „CAROLVS D. G. IMP. AVST. REX. BOH. ETC. ET REX APOST. HVNG." (Karol, z Božej milosti rakúsky cisár, český kráľ atď., apoštolský kráľ Uhorska).

Výtvarný motív reverznej strany ostal identický ako u predchádzajúcich medailí, avšak dvojriadkový reliéfny nápis Statočnosť v nemeckom jazyku v podobe „DER TAPFERKEIT" sa zmenil na latinský „FORTITVDINI". Látková hodvábna stuha so zvislými bielymi okrajovými i červenými postrannými pruhmi a vodorovným červeno-bielym šrafovaním ostala bez zmeny, avšak priemer zlatej medaily sa zväčšil na 41 mm a začali sa objavovať aj dekorácie razené z pozlá-

teného bronzu (na hrane označené nápisom „BRONZE“). Autorom výtvarného návrhu bol sochár a medailér českého pôvodu Heinrich Kautsch (1859 – 1943). Na základe rozkazu Karola I. zo dňa 15. septembra 1917 mohli (bez nároku na príslušnú penziu) v špeciálnych prípadoch získať zlatú a obidve strieborné medaily aj dôstojníci, pričom takéto udelenie sa na stuhe najskôr vyznačovalo zlatou či striebornou niťou vyšitým písmenom K, ktoré bolo neskôr nahradené kovovým štítkom (K) v príslušnom odtieni. Podľa údajov Viedenskej mincovne bolo pritom len počas prvej svetovej vojny vyrazených 950 000 kusov bronzových, 384 000 malých strieborných (II. trieda), 143 000 veľkých strieborných (I. trieda) a 3700 zlatých medailí. Zaujímavosťou je, že najčastejšie vyznamenaným poddôstojníkom rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády bol v priebehu vojny poľný pilot Julius Arigi (1895 – 1981), ktorý získal štyrikrát zlatú i striebornú medailu I. triedy a dvakrát bronzovú i striebornú medailu II. triedy.

Zobrazená strieborná medaila I. triedy bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá a povrchovo jemne zmatnená. Výraznejšie stopy oxidácie sú na jej averze viditeľné na niektorých miestach pri okraji i medzi písmenami tvoriacimi reliéfny kruhový nápis, na reverze v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor medzi reliéfne znázornenými motívmi, a napokon aj medzi písmenami reliéfneho vodorovného nápisu. Okrem toho sú na obidvoch stranách badateľné aj viaceré stopy po mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Výtvarný motív je aj napriek tomu nenarušený, pričom nápisy na obidvoch stranách sú spolu s iniciálami autora (averz) veľmi dobre čitateľné. Látka nepôvodnej stuhy (určená pre Karlov vojenský kríž) je zachovalá, mierne opotrebovaná, čiastočne zájdená a takmer nerozstrapkaná. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	40 mm
Hrúbka medaily:	1 mm
Dĺžka stuhy:	40 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Dĺžka vrchnej strany stuhy:	48 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	43 – 48 mm
Šírka červeného pruhu stuhy:	18 mm
Šírka červeno-bieleho šrafovaných pruhov stuhy:	11 mm
Šírka červeno-bielych prúžkov šrafovanej časti stuhy:	1 mm
Hmotnosť:	0,015 kg

Rakúsko-uhorská strieborná medaila II. triedy Za statočnosť Karola I.

Zobrazená strieborná medaila II. triedy bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1977 kúpou od súkromnej osoby z obce Krajná Bystrá (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, mechanicky takmer nepoškodená, povrchovo jemne zmatnená a mierne patinovaná. Výraznejšie stopy oxidácie sú na jej averze viditeľné najmä po obvode okolo celého okraja i medzi písmenami tvoriacimi reliéfny kruhový nápis, na reverze taktiež popri okraji, ďalej v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor medzi reliéfne znázornenými motívmi, a napokon aj medzi písmenami reliéfneho vodorovného nápisu. Výtvarný motív nie je

narušený a nápisy na obidvoch stranách sú spolu s iniciálami autora (averz) veľmi dobre čitateľné. Látka stuhy je zachovalá, málo opotrebovaná, mierne zájdená a takmer nerozstrapkaná. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	31 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Dĺžka stuhy:	40 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Dĺžka vrchnej strany stuhy:	48 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	43 – 47 mm
Šírka bielych okrajových pruhov stuhy:	4,5 mm
Šírka červených postranných pruhov stuhy:	5 mm
Šírka červeno-bieleho šrafovaného pruhu stuhy:	21 mm
Šírka červeno-bielych prúžkov šrafovanej časti stuhy:	1 mm
Hmotnosť:	0,020 kg

Rakúsko-uhorská bronzová medaila Za statočnosť Karola I.

Zobrazená medaila bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1977 kúpou od súkromnej osoby z obce Krajná Bystrá (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná bronzová medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, mechanicky takmer nepoškodená, povrchovo jemne zmatnená a mierne patinovaná. Výraznejšie stopy oxidácie sú na jej averze viditeľné najmä medzi písmenami tvoriacimi reliéfny kruhový nápis, na reverze zase v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor medzi reliéfne znázornenými motívmi a medzi písmenami reliéfneho vodorovného nápisu, a napokon aj na bočných stranách závesného uška. Výtvarný motív nie je narušený a nápisy na obidvoch stranách sú spolu s iniciálami autora (averz) veľmi dobre čitateľné. Látka stuhy je zachovalá, málo opotrebovaná, mierne zájdená a takmer nerozstrapkaná. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	31 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Dĺžka stuhy:	41 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Dĺžka vrchnej strany stuhy:	47 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	47 mm
Šírka bielych okrajových pruhov stuhy:	4,5 mm
Šírka červených postranných pruhov stuhy:	5 mm
Šírka červeno-bieleho šrafovaného pruhu stuhy:	21 mm
Šírka červeno-bielych prúžkov šrafovanej časti stuhy:	1 mm
Hmotnosť:	0,018 kg

Rakúsko-uhorský Vojenský záslužný kríž

Zriadený bol na základe rozhodnutia arcivojvodu a rakúskeho cisára Františka Jozefa I. (1830 – 1916) zo dňa 22. októbra 1849 ako viditeľné ocenenie pre dôstojníkov rakúskej armády za mimoriadnu odvahu a rozhodnosť preukázanú v období vojny a za mimoriadne nasadenie prejavené pri plnení stanovených služobných úloh v období mieru. Udeľovaný bol v jednej triede, pričom z hľadiska výtvarného spracovania išlo o strieborný kríž leopoldského typu s načerveno smaltovanými vyvýšenými okrajmi ramien a stredovým kruhovým medailónom s načerveno smaltovanou vyvýšenou obrubou. Uprostred averznej strany medailónu sa nachádzal do dvoch riadkov rozdelený reliéfny nápis „VER/DIENST" (Zásluhy) podložený ornamentom. Reverzná strana bola hladká a bez výtvarného spracovania.

Vo forme in natura sa kríž nosil zavesený na látkovej hodvábnej stuhe so zvislými bielymi okrajovými i červenými postrannými pruhmi a vodorovným červeno-bielym šrafovaním, ktorá bola najskôr prevlečná, avšak čoskoro bola nahradená typickou stuhou zloženou do trojuholníka. V roku 1860 došlo k prvotnej zmene platných ustanovení tohto vyznamenania, na základe ktorej sa zmenil jeho vzhľad takým spôsobom, že predtým strieborné vnútorné plochy na averze boli spolu s celým reverzom už smaltované nabielo, a taktiež k nemu bola pridaná tzv. vojnová dekorácia (pre kríže udelené za zásluhy v čase vojnového konfliktu) v tvare nazeleno legovaného vavrínového venca. Dňa 23. októbra 1914 došlo k ďalšej zmene platných stanov, podľa ktorých už bolo vyznamenanie rozdelené na tri triedy. I. triedu predstavoval náprsný pripínací kríž s rozpätím ramien približne 61 mm, II. triedu tvoril kríž s rozpätím ramien zhruba 40 mm zavesený na stuhe okolo krku a do III. triedy boli zaradené (v podstate všetky dovtedy udelené) kríže s rozpätím ramien cca 31 mm zavesené na náprsnej stuhe.

Dňa 13. decembra 1916 bola už za vlády cisára a kráľa Karola I. (1887 – 1922) v rámci tohto ocenenia zavedená aj možnosť udelenia štítku v tvare skrížených mečov za zásluhy preukázané v priamom boji s nepriateľom. Samotný štítok sa v prípade III. triedy pripínal na stuhu a pri vyšších triedach boli skrížené meče vložené medzi ramená samotného kríža. Od 1. augusta 1917 bolo možné kríž III. triedy udeliť oprávnenému nositeľovi až trojnásobne, pričom druhé a tretie udelenie sa na stuhe vyznačovalo pripevnením kovového pozláteného obdĺžnikovitého štítku kombinovateľného v prípade potreby aj s mečmi. Od 8. februára 1918 bola možnosť opakovaného udelenia rozšírená aj na kríže II. triedy, ktoré boli v takomto prípade doplnené zeleným vencom pripnutým na ich závese nad vrchným ramenom. Napokon 23. apríla 1918 boli najmä z hľadiska praktickosti pri nosení vo forme in natura (platilo v prípade, ak držiteľ nosil viacero získaných tried naraz) zavedené miniatúry I. a II. triedy, ktoré sa počas štandardnej služby pripínali na stuhu III. triedy a nahrádzali tak originálne dekorácie. Zaujímavosťou je, že od roku 1860 mal cisár ako najvyšší veliteľ armády výhradné osobné právo udeľovať špeciálne kríže s briliantmi a rubínmi, pričom bez venca ich bolo napokon udelených desať kusov a s vencom ďalších 14.

Zobrazený kríž III. triedy bez mečov, udelený oprávnenému nositeľovi za zásluhy preukázané v období vojnového konfliktu, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný strieborný kríž s jednostrannou, mierne vyvýšenou obrubou medailónu je pomerne dobre zachovalý a v rámci kovových častí (vrátane nápisu) je mechanicky takmer nepoškodený, mierne zmatnený a zoxidovaný, pričom zelená povrchová úprava venca je úplne vyšúchaná. Okrajové červené smaltovanie ramien kríža a obruby medailónu je spolu s vnútornou bielou smaltovanou výplňou na averze a bielym smaltovaním na reverze zachovalé a takmer nepoškodené, pričom v mieste nad nápisom je na bielom smalte medailónu viditeľná zelená škvrna ako stopa po oxidácii kovu. Nápis na averze je veľmi dobre čitateľný. Látka provizórnej nepôvodnej nemeckej stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná, značne zájdená, takmer nerozstrapkaná a vo vrchnej časti je na obidvoch koncoch zahnutá a vzájomne okrajovo zošitá. Farby stuhy sú čiastočne vyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	31 mm
Hrúbka ramena/venca/medailónu kríža:	1,5 – 2 – 5 mm
Dĺžka ramena kríža:	8 mm
Šírka ramena kríža:	6 – 15 mm
Priemer medailónu kríža:	14 mm
Priemer venca kríža:	24 mm
Šírka venca kríža:	4 mm
Dĺžka stuhy:	67 mm
Šírka stuhy:	10 mm
Šírka bielych prúžkov stuhy:	1 mm
Šírka modrých prúžkov stuhy:	1 mm
Šírka modrého stredového pruhu stuhy:	4 mm
Hmotnosť:	0,015 kg

Rakúsko-uhorský Záslužný kríž 1849

Kríž (Verdienstkreuz) bol zriadený najvyšším rozhodnutím rakúskeho arcivojvodu a cisára Františka Jozefa I. (1830 – 1916) zo dňa 16. februára 1850 ako viditeľné ocenenie určené primárne pre všetkých civilných občanov monarchie, ktorí jednak aktívne preukázali všeobecné zásluhy, lojalitu a oddanosť cisárovi i vlasti, jednak vykonávali dlhodobú verejnú službu v rámci jednotlivých správnych orgánov, či preukázali zvláštne zásluhy v prospech všeobecného dobra krajiny. Mohli ním byť ocenení aj dôstojníci armády za vykonanie takých nebojových zásluh, ktoré nepostačovali na udelenie Vojenského záslužného kríža (Militärverdienstkreuz). Zavedením tohto vyznamenania bolo pritom zrušené dovtedajšie udeľovanie zlatých a strieborných Civilných záslužných medailí (medaila Meritis).

Podľa platných ustanovení bolo toto ocenenie rozdelené do dvoch kategórií v podobe zlatého a strieborného kríža, ktoré sa následne ešte členili do dvoch stupňov v podobe kríža s korunkou a bez korunky. Najvyššiu formu tak predstavoval zlatý kríž s korunkou a najnižšiu strieborný kríž bez korunky. Udelenie akejkoľvek formy kríža pritom nezáviselo ani tak na výške preukázaných zásluh či dĺžke vykonávanej služby konkrétneho oprávneného nositeľa v prospech vlasti, ale najmä na jeho celkovom spoločenskom postavení, resp. na postavení v rámci hierarchie štátnej služby či armády. Samotné dekorácie sa razili zo striebra, pričom z hľadiska výtvarného spracovania išlo v prípade najvyššieho stupňa o rupertský kríž, ktorého ramená s pozláteným okrajom boli obojstranne vyplnené červeným smaltom.

Uprostred kríža bol umiestnený nabielo smaltovaný kruhový medailón so širokou a vyvýšeným pozláteným okrajom oddelenou obrubou, v ktorej bol uvedený pozlátený kruhový nápis „VIRIBUS UNITIS" (So spojenými silami) s písmenami vzájomne spojenými pomocou reťazových článkov. V strede medailónu sa potom nachádzali pozlátené iniciály cisára v podobe FJ. Na reverznej strane boli okraje medailónu pozlátené a v nabielo smaltovanej strednej časti bol uvedený pozlátený nápis letopočtu „1849". Záves kríža bol doplnený o striebornú pozlátenú cisársku korunku s dvomi pozdĺžnymi otvormi, ktorá sa vyrábala vo verzii s červeným vnútorným smaltovaním, resp. bez neho. Strieborné kríže boli spolu s korunkou v porovnaní s vyšším stupňom takmer identické, avšak s tým rozdielom, že ich povrch nebol spolu s nápismi pozlátený a vnútro medailónu tu bolo namiesto smaltu vyplnené zrnitým poľom.

Do 20. septembra 1914 bolo toto vyznamenanie udeľované výlučne za nebojové zásluhy a vo forme in natura sa nosilo zavesené na látkovej hodvábnej stuhe jasnočervenej farby zloženej do trojuholníka. Od uvedeného dátumu začali byť krížmi oceňované aj vojenské zásluhy preukázané priamo v poli s tým, že v tomto prípade boli zavesené na stuhe Vojnového záslužného kríža (stuha so zvislými bielymi okrajovými i červenými postrannými pruhmi a vodorovným bielo-červeným šrafovaním). Na základe najvyššieho rozhodnutia cisára a kráľa Karola I. zo dňa 13. decembra 1916 mohli byť za preukázanie statočnosti v boji s nepriateľom jednotlivé stupne kríža udeľované aj so štítkom v podobe pozlátených strieborných prekrížených mečov, ktoré sa pripevňovali priamo na stuhu.

Zobrazený strieborný kríž s korunkou zavesený na nepôvodnej stuhe (určenej pre civilnú verziu Jubilejnej pamätnej medaily z roku 1898 označenej ako *Signum memoriae*) bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný kríž je pomerne dobre zachovalý, mechanicky takmer nepoškodený, povrchovo mierne zmatnený a zoxidovaný. Smaltovanie je okrem malej odretej časti na averze pravého ramena veľmi dobre zachovalé a nepoškodené. Výtvarný motív je spolu s vnútorným zrnitým poľom nenarušený, pričom nápisy sú veľmi dobre čitateľné. Závesná korunka vo verzii bez vnútorného smaltovania je zachovalá, povrchovo zmatnená a zoxidovaná, jej výtvarné spracovanie je nenarušené. Látka stuhy je síce zachovalá, ale je výraznejšie opotrebovaná, značne zájdená a najmä na ľavej strane je výraznejšie rozstrapkaná. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	36 mm
Hrúbka ramena/medailónu/korunky kríža:	2 – 5 – 7 mm
Dĺžka ramena kríža na averze/reverze:	8 – 12 mm
Šírka ramena kríža na averze/reverze:	7 – 9/5 – 13 mm
Priemer medailónu kríža na averze/reverze:	20 – 13 mm
Výška závesu kríža:	17 mm
Šírka závesu kríža:	17 mm
Výška korunky kríža:	12 mm
Šírka korunky kríža:	15 mm
Dĺžka stuhy:	40 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Dĺžka vrchnej strany stuhy:	50 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	45 mm
Šírka bieleho a červeného pruhu stuhy:	20 mm
Hmotnosť:	0,017 kg

Rakúsko-uhorský Železný záslužný kríž 1916

Kríž (Eisernes Verdienstkreuz) bol zriadený rozhodnutím arcivojvodu, rakúskeho cisára a českého i uhorského kráľa Františka Jozefa I. (1830 – 1916) zo dňa 1. apríla 1916 ako viditeľné ocenenie určené primárne pre všetkých vojakov, ktorí nedosiahli dôstojnícku hodnosť a pre všetkých nižšie postavených zamestnancov vykonávajúcich verejnú službu v rámci jednotlivých správnych orgánov za preukázané vojenské zásluhy v boji či počas vykonávania štátnej služby. Podľa platných ustanovení bolo toto ocenenie ako najnižší stupeň vyznamenania s názvom Záslužný kríž založeného ešte v roku 1850 rozdelené obdobne do dvoch stupňov v podobe kríža s korunkou a bez korunky. Vyššiu formu pritom, samozrejme, predstavoval kríž s korunkou.

Samotné dekorácie sa vyrábali zo železa, pričom z hľadiska výtvarného spracovania išlo o rupertský kríž so stredovým medailónom so širokou a vyvýšeným okrajom oddelenou obrubou, v ktorej bol uvedený reliéfny kruhový nápis „VIRIBUS UNITIS“ (So spojenými silami) s písmenami vzájomne spojenými pomocou reťazových článkov. V strede medailónu sa potom v zrnitom poli nachádzali iniciály cisára a kráľa v podobe „FJ“. Na reverznej strane boli okraje medailónu tvorené taktiež širokou obrubou s vyvýšeným okrajom a reliéfnym znázornením motívu dvoch vetvičiek, vzájomne spojených nad spodným ramenom kríža. V strede medailónu bol v zrnitom poli uvedený reliéfny nápis letopočtu „1916“. Záves kríža bol v prípade vyššieho stupňa doplnený o železnú cisársku a kráľovskú korunku. Vo forme in natura sa kríže nosili zavesené na látkovej hodvábnej stuhe Vojnového záslužného kríža (stuha so zvislými bielymi okrajovými i červenými postrannými pruhmi a vodorovným bielo-červeným šrafovaním) zloženej do trojuholníka. Na základe najvyššieho rozhodnutia cisára a kráľa Karola I. zo dňa 13. decembra 1916 mohli byť za preukázanie statočnosti v boji s nepriateľom jednotlivé stupne kríža udeľované aj so štítkom v podobe železných prekrížených mečov, ktoré sa pripevňovali priamo na stuhu.

Zobrazený železný kríž s korunkou zavesený na nepôvodnej stuhe (určenej pre Vojnovú medailu z roku 1873) bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný kríž je pomerne dobre zachovalý a mechanicky takmer nepoškodený, avšak na jeho povrchu sú na obidvoch stranách viditeľné viaceré výraznejšie stopy po korózii. Výtvarný motív je spolu s vnútorným zrnitým poľom aj napriek tomu v podstate nenarušený, pričom nápisy sú ešte pomerne dobre čitateľné. Závesná korunka je zachovalá a povrchovo mierne skorodovaná, jej výtvarné spracovanie je nenarušené. Látka stuhy je zachovalá, málo opotrebovaná a takmer nezájdená, no na pravom okraji reverznej strany je výraznejšie rozstrapkaná. Farby stuhy sú nevyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	34 mm
Hrúbka ramena/medailónu/korunky kríža:	1 – 4 – 7 mm
Dĺžka ramena kríža:	8 mm
Šírka ramena kríža:	6 – 13 mm
Priemer medailónu kríža:	18 mm
Výška závesu kríža:	20 mm
Šírka závesu kríža:	15 mm
Výška korunky kríža:	13 mm
Šírka korunky kríža:	18 mm
Dĺžka stuhy:	42 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Dĺžka vrchnej strany stuhy:	52 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	47 mm
Šírka žltých okrajových pruhov stuhy:	5 mm
Šírka čiernych postranných pruhov stuhy:	4 mm
Šírka žltočierneho šrafovaného pruhu stuhy:	22 mm
Šírka žltočiernych prúžkov šrafovanej časti stuhy:	1 mm
Hmotnosť:	0,016 kg

Rakúsko-uhorská Vojnová medaila 1873

Zriadená bola na základe rozhodnutia arcivojvodu, rakúskeho cisára a českého i uhorského kráľa Františka Jozefa I. (1830 – 1916) zo dňa 2. decembra 1873 pri príležitosti osláv 25. výročia jeho nástupu na habsburský trón ako vyznamenanie (Kriegsmedaille), ktorým by bolo možné odmeniť v minulosti preukázané vojenské zásluhy v prospech panovníka a vlasti. Určené tak bolo všetkým občanom monarchie, ktorí od roku 1848 (nástup Františka Jozefa I. na trón) až do roku 1873 slúžili bez ohľadu na hodnosť v jednotkách rakúskej, neskôr rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády či vojnového námorníctva. Dekorovaní ňou tak boli primárne všetci vojaci a dôstojníci, ktorí sa zúčastnili vojnových konfliktov a bojových operácií v rokoch 1848 – 1849, ďalej bojov v Taliansku v roku 1859, expedície do Šlezvicka-Holštajnska v roku 1864 a prusko-rakúskej vojny v roku 1866. Podľa platných ustanovení malo toto ocenenie iba jeden stupeň, pričom v neskoršom období bolo udeľované (stanovy explicitne nevylučovali vyznamenávanie po roku 1873) všetkým príslušníkom armády a námorníctva, ktorí sa zúčastnili vojnového ťaženia v Bosne a Hercegovine v roku 1878, potom bojov s povstalcami v roku 1882 a napokon aj námorných operácií súvisiacich s potlačením tzv. boxerského povstania v Číne v období rokov 1900 – 1901.

Samotná medaila kruhového tvaru s priemerom 36 mm sa razila z delového bronzu, získaného roztavením ukoristených nepriateľských kanónov, pričom z hľadiska výtvarného spracovania bola na averznej strane tvorená pravostranným reliéfnym portrétom Františka Jozefa I. s vavrínovým vencom nasadeným na hlave a po takmer celom obvode bol uvedený reliéfny kruhový nápis „FRANZ JOSEPH I. KAISER V. ÖSTERREICH KÖNIG V. BÖHMEN ETC. APOST KÖNIG V. UNGARN“ (František Jozef I., rakúsky cisár, český kráľ atď., apoštolský kráľ Uhorska), oddelený pri

spodnom okraji malou hviezdicou. Na reverze bol potom v strednej časti umiestnený trojriadkový reliéfny nápis dátumu založenia vyznamenania „2./DECEMBER/1873“ (2. december 1873), obklopený zľava vavrínovou a sprava dubovou ratolesťou, ktoré boli pri spodnom okraji zviazané mašľou. Vo forme in natura sa medaila nosila zavesená na látkovej hodvábnej stuhe so zvislými žltými okrajovými i čiernymi postrannými pruhmi a vodorovným žltočiernym šrafovaním (verzia stuhy medaily Za statočnosť) zloženej do trojuholníka.

Zobrazená medaila bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná bronzová medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, mechanicky takmer nepoškodená, povrchovo jemne zmatnená a mierne zoxidovaná. Výtvarný motív nie je narušený a nápisy na obidvoch stranách sú pomerne dobre čitateľné. Látka stuhy je zachovalá, málo opotrebovaná, takmer nezájdená a nerozstrapkaná. Farby stuhy sú nevyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	36 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Dĺžka stuhy:	45 mm
Šírka stuhy:	42 mm
Dĺžka vrchnej strany stuhy:	52 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	50 mm
Šírka žltých okrajových pruhov stuhy:	4 mm
Šírka čiernych postranných pruhov stuhy:	4,5 mm
Šírka žltočierneho šrafovaného pruhu stuhy:	25 mm
Šírka žltočiernych prúžkov šrafovanej časti stuhy:	1 mm
Hmotnosť:	0,025 kg

Rakúsko-uhorská Jubilejná pamätná medaila 1898

Zriadená bola na základe rozhodnutia arcivojvodu, rakúskeho cisára a českého i uhorského kráľa Františka Jozefa I. (1830 – 1916) zo dňa 18. augusta 1898 pri príležitosti osláv 50. výročia jeho nástupu na habsburský trón a oprávneným nositeľom mala byť udeľovaná 2. decembra, teda počas jubilejného dňa panovníka. Vyznamenanie bolo podľa platných ustanovení rozdelené do troch skupín, pričom prvú z nich tvorila bronzová medaila určená pre ozbrojenú moc a žandárstvo (Bronzene Jubiläums-Erinnerungs-Medaille für die bewaffnete Macht und die Gendarmerie). Nárok na jej udelenie mali všetci aktívni, neaktívni, ako aj bývalí príslušníci rakúsko-uhorských ozbrojených síl a žandárstva spolu so všetkými učiteľmi pracujúcimi vo vojenských vzdelávacích zariadeniach.

Z hľadiska výtvarného spracovania išlo o kruhovú medailu vyrábanú z bronzu, na ktorej averze dominoval reliéfny pravostranný portrét Františka Jozefa I. oblečeného v maršalskej rovnošate s Rádom zlatého rúna zaveseným na krku a s veľkostuhou Vojenského rádu Márie Terézie prevesenou cez pravé rameno. Okolo portrétu bol po takmer celom obvode uvedený reliéfny kruhový nápis „FRANC. IOS. I. D. G. IMP. AVSTR. REX. BOH. ETC. AC. AP. REX. HVNG.“ (František Jozef I., z Božej milosti rakúsky cisár, český kráľ atď., apoštolský kráľ Uhorska). Na reverznej strane bol v strede umiestnený štítok s dvojriadkovým reliéfnym nápisom „SIGNVM/MEMORIAE“ (Pamätný odznak) obklopený vavrínovou (zľava) a dubovou (sprava) ratolesťou, ktoré boli v spodnej časti vzájomne zviazané mašľou. Vo vrchnej časti bol pri okraji rímskymi číslami reliéfne znázornený letopočet „MDCCCXLVIII – MDCCCXCVIII“ (1848 – 1898).

Druhú skupinu tohto vyznamenania predstavovala zlatá medaila určená pre ozbrojenú moc (Goldene Jubiläums-Erinnerungs-Medaille für die bewaffnete Macht), ktorá sa z hľadiska výtvarného spracovania v podstate zhodovala s bronzovou medailou, avšak bola doplnená o štylizovaný záves v podobe štátneho znaku monarchie (dvojhlavý orol). Razila sa zo zlata a udeľovaná bola všetkým vojenským osobám, ktoré ku dňu 2. decembra 1898 dovŕšili 50 a viac rokov aktívnej vojenskej služby. Vo forme in natura sa tieto dve medaily nosili zavesené na látkovej hodvábnej stuhe červenej farby zloženej do trojuholníka.

Napokon tretiu skupinu daného ocenenia tvorila medaila pre civilných štátnych zamestnancov (Jubiläums-Medaille für Zivil-Staatsbedienstete) určená všetkým občanom, ktorí v období od 2. decembra 1848 do 2. decembra 1898 vykonávali civilnú štátnu či na roveň postavenú verejnú službu, pričom bývalí štátni zamestnanci museli v prípade nároku na udelenie preukázať, že odslúžili minimálne desať rokov. Od vojenskej verzie sa táto bronzová medaila líšila upraveným nápisom na averze „FRANC. IOS. I. D. G. IMP. AVSTR. REX. BOH. ETC. ET. REX AP. HVNG.“ (František Jozef I., z Božej milosti rakúsky cisár, český kráľ atď., apoštolský kráľ Uhorska). Vo forme in natura sa nosila zavesená na látkovej hodvábnej stuhe so zvislým bielym (vľavo) a červeným pruhom (vpravo) zloženej do trojuholníka. Tieto medaily sa upevňovali vždy na ľavej strane hrude v poradí za Jubilejnou dvorskou medailou 1898 a pred Jubilejným krížom 1908. Zaujímavosťou pritom je, že jedna osoba mohla byť po splnení podmienok naraz ocenená všetkými tromi medailami, ktoré sa mohli nosiť všetky spoločne (vojenské pred civilnou).

Zobrazená medaila určená pre ozbrojenú moc a žandárstvo bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná bronzová medaila s obojstranným, jemne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, mechanicky takmer nepoškodená, povrchovo jemne zmatnená a patinovaná, pričom na reverze sú v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor medzi reliéfne znázornenými motívmi a medzi písmenami reliéfneho kruhového nápisu letopočtu, viditeľné stopy po oxidácii. Výtvarný motív nie je narušený a nápisy na obidvoch stranách sú veľmi dobre čitateľné. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná a zájdená, takmer nerozstrapkaná, pričom v spodnej časti pri závesnom ušku sú na nej viditeľné bielo-zelené otlačené stopy po oxidácii kovu. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	34 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Rozmer štítu s nápisom na reverze:	21 × 10 mm
Dĺžka stuhy:	40 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Dĺžka vrchnej strany stuhy:	48 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	43 mm
Hmotnosť:	0,023 kg

Rakúsko-uhorský Jubilejný kríž 1908

Kríž (Jubiläumskreuz) bol zriadený 29. septembra 1908 osobným listom cisára Františka Jozefa I. pri príležitosti osláv 60. výročia (diamantové jubileum) jeho nástupu na rakúsko-uhorský trón a oprávneným nositeľom mal byť udeľovaný 2. decembra, teda počas jubilejného dňa panovníka. Vyznamenanie bolo rozdelené do troch skupín líšiacich sa navzájom dátumom založenia, názvom a farbou stuhy. Najvyššiu skupinu pritom predstavoval Vojenský jubilejný kríž (Militärjubiläumskreuz) založený 14. augusta 1908, ktorý bol určený primárne pre všetkých aktívnych dôstojníkov vojenských, námorných a vlastibranecких jednotiek, ďalej pre neaktívnych dôstojníkov slúžiacich v období od 2. decembra 1848 do 2. decembra 1908, potom pre príslušníkov mužstva a poddôstojníkov, ktorí mali ku dňu jubilea odslúžené minimálne dva roky, a taktiež aj pre ďalšie vojenské osoby spĺňajúce stanovené podmienky.

Druhú skupinu predstavoval Jubilejný kríž pre civilných štátnych zamestnancov (Jubiläumskreuz für Zivilstaatsbeamte) založený 14. augusta 1908. Nárok na jeho získanie mali primárne osoby, ktoré v dobe zriadenia aktívne pracovali v civilnej štátnej službe alebo vo verejnej funkcii. Kríž mohli ďalej získať aj osoby, ktoré preukázali, že takto pracovali nepretržite 10 rokov, resp. že takúto službu ukončili najmenej rok pred zriadením kríža. Nárok na udelenie mali aj osoby, ktoré boli v civilnom zamestnaneckom pomere pri vojenských útvaroch. Napokon tretiu skupinu predstavoval Jubilejný dvorský kríž (Jubiläumshofkreuz), ktorý bol založený 19. septembra 1908. Určený bol najmä pre všetky osoby, ktoré v čase od 2. decembra 1898 do 2. decembra 1908 slúžili v blízkosti cisára alebo patrili k cisárskemu dvoru, pričom nárokovať si ho mohli aj ďalšie vybrané osoby spĺňajúce presne stanovené podmienky.

Samotný bronzový, matne pozlátený kríž s mierne rozšírenými a rovno zakončenými ramenami, s hrubším stredovým medailónom a medzi ramenami položeným kruhovým vavrínovým vencom bol pre všetky tri skupiny rovnaký. Autorom jeho výtvarného návrhu bol profesor Viedenskej akadémie a medailér Rudolf Ferdinand Marschall (1873 – 1967). Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval v stredovom medailóne pravostranný reliéfny portrét cisára Františka Jozefa I. v maršalskej uniforme; po jeho ľavej strane bol pri okraji uvedený reliéfny nápis „FRANC.IOS.I.“ a po pravej strane pri spodnom okraji boli uvedené iniciály medailéra v podobe „R.MARSHALL“. Reverzná strana bola hladká, pričom na ploche stredového medailónu bol umiestnený reliéfny dvojriadkový letopočet „1848/1908“. Kríže všetkých skupín sa vo forme in natura nosili zavesené na látkovej hodvábnej stuhe zloženej do trojuholníka. Pre vojenskú verziu bola určená stuha bielej farby s červenými pruhmi pri okrajoch, pre civilnú verziu potom stuha jasnočervenej farby a pre dvorský kríž napokon stuha červenej farby s bielymi postrannými pruhmi. Jubilejný kríž 1908 sa vo všetkých skupinách nosil na ľavej strane hrude v poradí za Jubilejnou medailou z roku 1898, avšak v prípade udelenia viacerých krížov nosil dekorovaný vždy len ten najvyšší získaný stupeň.

Zobrazený kríž pre civilných štátnych zamestnancov bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný pozlátený kríž je veľmi dobre zachovalý, povrchovo nezmatnený a okrem mierne vyšúchaného zlátenia na obidvoch stranách venca a v mieste portrétu i ľavostranného nápisu na averznej strane a v mieste uvedenia letopočtu na reverznej strane je takmer nepoškodený. Výtvarný motív nie je narušený a nápisy na averze sú pomerne dobre čitateľné. Látka stuhy je zachovalá, iba minimálne opotrebovaná, málo zájdená, nepoškodená a nevyblednutá.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	36 mm
Hrúbka kríža:	1,5 – 4 mm
Dĺžka ramena kríža:	8 mm
Šírka ramena kríža:	7 – 10 mm
Priemer venca:	34 mm
Šírka venca:	5 mm
Priemer stredového medailónu kríža:	21 mm
Dĺžka stuhy:	43 mm
Šírka stuhy:	50 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	48 mm
Hmotnosť:	0,027 kg

Rakúsko-uhorská medaila Na pamiatku veľkých vojenských manévrov pri Stropkove v roku 1911

Manévre v okolí Svidníka a Stropkova uskutočnené v septembri 1911 boli parciálnou súčasťou veľkého armádneho cvičenia rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády, ktoré v tom čase prebiehalo na rozsiahlom území od Innsbrucku až po Sedmohradsko, ďalej od chorvátskej Rijeky až po Przemysl v Haliči a taktiež v Čechách. Manévrov v oblasti Svidníka a Stropkova sa zúčastnilo približne 100 000 vojakov a 20 000 koní, pričom na ich priebeh dohliadal samotný následník rakúsko-uhorského trónu František Ferdinand d'Este (1863 – 1914). Ten si vybral Svidník ako hlavné sídlo generálneho štábu armády, ktorá predovšetkým v oblasti Duklianskeho priesmyku nacvičovala rôzne varianty obrany tohto miesta v prípade potenciálneho útoku vojsk cárskeho Ruska cez Karpaty v smere na uhorskú nížinu.

Štandardnou záležitosťou v rámci armády bolo potom udeľovanie pamätných medailí pre tých jej príslušníkov, ktorí sa aktívne zúčastnili plánovaných veľkých armádnych manévrov. Výnimkou v tomto prípade nebolo ani cvičenie prebiehajúce v okolí Svidníka a Stropkova. Pamätná medaila zavedená za vlády cisára Františka Jozefa I. (1830 – 1916), ktorá bola udeľovaná jeho priamym účastníkom, sa vyrábala v dvoch prevedeniach. Prvú verziu predstavovala mosadzná medaila kruhového tvaru, ktorej averznú stranu tvoril reliéfny profilový portrét cisára Františka Jozefa I. Na reverze bol uvedený dvojjazyčný reliéfny nápis v maďarčine „A FELSÖMAGYARORSZÁGY – SZTROPKÓ FELSÖVIZKÖZ MELLETTI KIRÁLYHADGYAKORLATOK EMLÉKEÜL 1911. SZEPTEMBER 12.“ a v nemčine „ZUR ERINNERRUNG AN DIE GROSSEN KAISERMANÖVER IN OBERUNGARN BEI SZTROPKÓ – FELSÖVIZKÖZ AM 12. SEPTEMBER 1911“ (Na pamiatku veľkých cisárskych manévrov v Hornom Uhorsku pri Stropkove – Vyšnom Svidníku 12. septembra 1911).

Druhou verziou bola mosadzná medaila kruhového tvaru, ktorej averznú stranu tvoril reliéfny profilový dvojitý portrét cisára Františka Jozefa I. (v popredí) a následníka trónu Františka Ferdinanda d'Este (v pozadí), pričom na reverznej strane bol umiestnený trojjazyčný reliéfny nápis v maďarčine „EMLÉK A NAGYAKORLATRÓL SZTROPKÓ MELLETT 1911.“, ďalej v nemčine „ZUR ERINNERUNG A.D. ARMEEMANÖVER BEI SZTROPKÓ 1911.“ a napokon v poľštine „NA PAMIATKE WIELKICH MANEWROW WOJSKOWYCH KOLO STROPKOWA W ROKU 1911“ (Na pamiatku veľkých vojenských manévrov pri Stropkove v roku 1911).

Zobrazená medaila druhej verzie bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu pamätného ocenenia zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná mosadzná medaila s obojstranným, jemne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, mechanicky takmer nepoškodená, povrchovo mierne zmatnená a na obidvoch stranách výraznejšie zoxidovaná, avšak výtvarný motív nie je narušený a všetky nápisy sú veľmi dobre čitateľné. Látka rovnej nepôvodnej stuhy (štandardne boli medaily nosené na stuhe zloženej do trojuholníka) je zachovalá, mierne opotrebovaná a zájdená, pričom na obidvoch svojich voľných koncoch je značne rozstrapkaná, v strednej časti je zošitá do tvaru písmena V a niťou je zároveň provizórne spojená so závesným uškom. Farby stuhy sú nevyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	29 mm
Hrúbka medaily:	2 mm
Dĺžka stuhy medaily:	52 mm
Šírka stuhy medaily:	19 mm
Šírka žltých pruhov stuhy:	4 mm
Šírka čiernych prúžkov stuhy:	1 mm
Hmotnosť:	0,013 kg

Rakúsko-uhorský Pamätný mobilizačný kríž 1912 – 1913

Zriadený bol na základe rozhodnutia arcivojvodu, rakúskeho cisára a českého i uhorského kráľa Františka Jozefa I. (1830 – 1916) zo dňa 19. júla 1913 ako viditeľné ocenenie pre všetkých príslušníkov rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej armády, ktorí v nej slúžili počas pohotovosti v období tzv. balkánskej krízy. Dekorovaní ním boli primárne vojaci a dôstojníci bez ohľadu na hodnosť, ktorí preukázateľne vykonávali aktívnu službu v období od 26. septembra 1912 (začiatok prvej balkánskej vojny) do 10. augusta 1913 (koniec druhej balkánskej vojny). Po preukázaní splnenia podmienok ho mohli získať aj vojenskí četníci, príslušníci pohraničnej i finančnej stráže, sanitári a ďalší vojenský personál.

Podľa platných ustanovení malo toto ocenenie iba jeden stupeň a samotné kríže sa razili z bronzu s lesklým žltkastým odtieňom, pričom neskôr sa v rozpore s oficiálnym predpisom používali na výrobu aj iné ľahšie zliatiny kovov, ktoré boli následne povrchovo upravované do lesklého bronzového odtieňa. Z hľadiska výtvarného spracovania išlo o kríž leopoldského typu s vyvýšeným okrajom na ramenách a stredovým kruhovým medailónom ohraničeným dvojitou vyvýšenou obrubou. Uprostred medailónu bol na averznej strane uvedený v dvoch riadkoch letopočet „1912/1913“, pričom na základe spôsobu jeho zobrazenia bolo možné rozlíšiť kríže I. typu, kde išlo o reliéfne zobrazenie, a kríže II. typu, pri ktorých bol daný letopočet vyrazený. Reverzná strana bola hladká a bez výtvarného spracovania. Vo forme in natura sa kríž nosil zavesený na látkovej a do typického trojuholníka zloženej hodvábnej stuhe žltej farby s dvomi zvislými, vzájomne oddelenými čiernymi postrannými pruhmi.

Zobrazený nepredpisový kríž I. typu bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu ocenenia zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný kríž vyrazený zo zinkovej zliatiny, povrchovo patinovanej do podoby bronzu s jednostranným mierne vyvýšeným okrajom na ramenách a dvojitou mierne vyvýšenou obrubou medailónu je síce pomerne dobre zachovalý, avšak na viacerých miestach sú na jeho povrchu viditeľné stopy po mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Povrchová bronzová úprava je na averze takmer úplne vyšúchaná na medailóne, vrchnom aj ľavom ramene a na obidvoch zvyšných ramenách je značne narušená. Na hladkej reverznej strane je vrchný bronz na viacerých miestach (najmä v rohoch ramien a v strednej časti) takmer úplne vyšúchaný a značne narušený. Nápis letopočtu na averze je veľmi dobre čitateľný. Látka stuhy je síce zachovalá, ale je výrazne opotrebovaná, značne zájdená a na viacerých miestach je rozstrapkaná. Farby stuhy sú čiastočne vyblednuté.

Základné parametre:

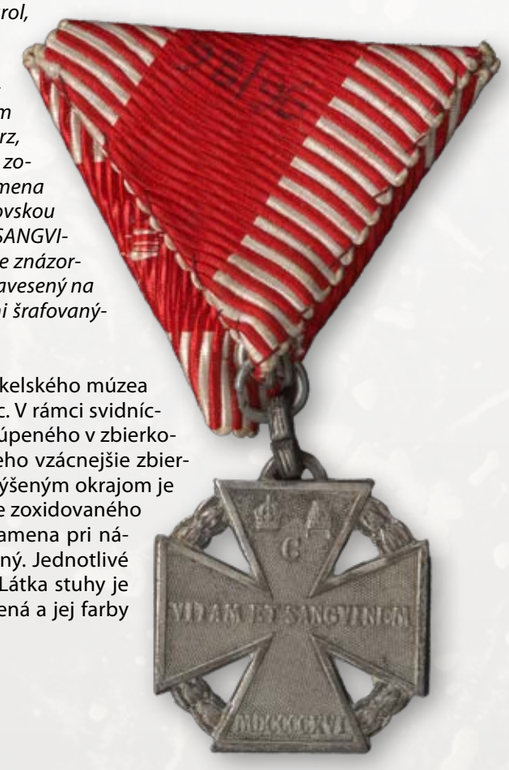
Rozpätie ramien kríža:	35 mm
Hrúbka kríža:	1 – 1,5 mm
Dĺžka ramena kríža:	8 – 11 mm
Šírka ramena kríža:	8 – 16 mm
Priemer medailónu kríža:	16 mm
Dĺžka stuhy:	41 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Dĺžka vrchnej strany stuhy:	45 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	47 mm
Šírka žltých pruhov stuhy:	3,5 mm
Šírka čiernych pruhov stuhy:	3,5 mm
Šírka žltého stredového pruhu stuhy:	12 mm
Hmotnosť:	0,009 kg

Rakúsko-uhorský Karlov vojenský kríž

Kríž (Karl TruppenKreuz) bol zriadený Najvyšším rozhodnutím cisára Karola I. zo dňa 13. decembra 1916 ako výraz vďačnosti a uznania vojakom, ktorí, verní prísahe panovníkovi a vlasti, statočne a neohrozene bojovali proti nepriateľom v priebehu prvej svetovej vojny. Nárok na udelenie tak mali všetci vojaci bez rozdielu hodnosti (vrátane príslušníkov domobrany a dobrovoľníkov), ktorí boli aspoň 12 týždňov nasadení a zúčastnili sa priameho boja na fronte vo formácii nižšej ako brigáda. Ideovým predchodcom bol Armádny kríž z rokov 1813 – 1814, udeľovaný cisárskym vojakom ako prejav vďačnosti a uznania panovníka za ich statočnú obranu vlasti proti napoleonskej agresii. Vyznamenanie z roku 1916 malo iba jeden stupeň a oprávneným žiadateľom bolo udeľované po preukázaní splnenia základnej podmienky. Na rovnošate sa potom nosilo pripnuté na ľavej strane hrude v poradí (v celkovom poradí nosenia bolo na 55. mieste) za medailami Za statočnosť i Záslužnými krížmi a pred Vojnovým krížom za civilné zásluhy III. triedy, Vojenskými služobnými odznakmi či Jubilejnou pamätnou medailou z roku 1898.

Samotný kríž razený zo zinku (v menšej miere sa vyskytovali aj kríže razené zo zliatiny medi a zinku) s výrazne rozšírenými a rovno zakončenými ramenami, medzi ktorými bol umiestnený kruhový vavrínový veniec, mal vnútro na obidvoch stranách vyplnené zrnitým poľom. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane reliéfny nápis „GRATI PRINCEPS ET PATRIA CAROLVS IMP. ET REX“ (Vďační, panovník a vlasť, Karol, cisár a kráľ), rozložený vo vrchnom (GRATI) i spodnom (CAROLVS IMP. ET REX) ramene a uprostred (PRINCEPS ET PATRIA) kríža. Obdobným spôsobom bol spracovaný aj reverz, kde vo vrchnom ramene bola reliéfne zobrazená iniciála panovníka v podobe písmena „C“ pod rakúskou cisárskou a uhorskou kráľovskou korunou. Stredom kríža tu potom prechádzal reliéfny nápis „VITAM ET SANGVINEM“ (Život a krv) a na spodnom ramene bol rímskymi číslami reliéfne znázornený letopočet „MDCCCCXVI“ (1916). Kríž sa vo forme in natura nosil zavesený na látkovej hodvábnej stuhe červenej farby s okrajovými červeno-bielymi šrafovanými pruhmi zloženej do trojuholníka.

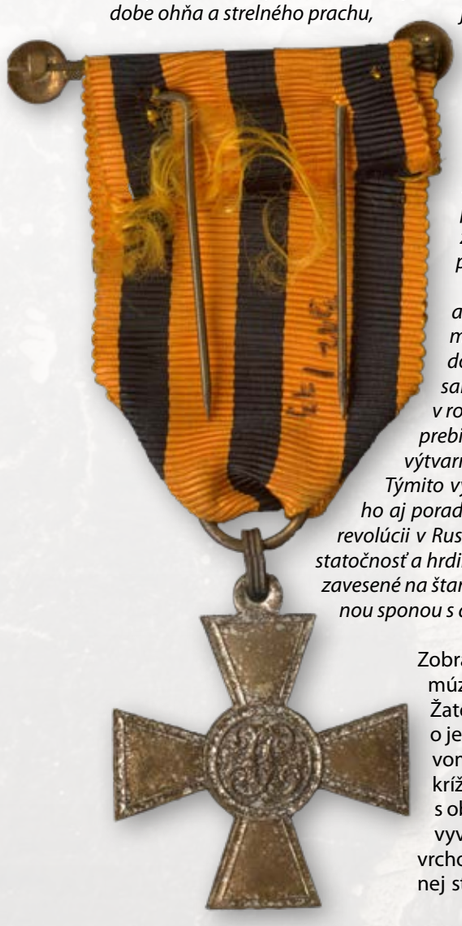
Zobrazený kríž, vyrobený zo zinku, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovému rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný kríž s obojstranným širokým a jemne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalý, povrchovo nezmatnený a okrem mierne zoxidovaného povrchu najmä na obidvoch stranách venca, v mieste vrchného ramena pri nápise (averz) a pri iniciále s korunami (reverz) je takmer nepoškodený. Jednotlivé nápisy a motívy na averze a reverze sú pomerne dobre čitateľné. Látka stuhy je zachovalá, iba minimálne opotrebovaná, málo zájdená, nepoškodená a jej farby nie sú vyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	29 mm
Hrúbka kríža:	2 mm
Dĺžka ramena kríža:	13 mm
Šírka ramena kríža:	7 – 17 mm
Priemer venca:	31 mm
Šírka venca:	4 mm
Dĺžka stuhy:	43 mm
Šírka stuhy:	50 mm
Dĺžka bočných strán stuhy:	48 mm
Šírka červeného pruhu stuhy:	18 mm
Šírka bielych a červených prúžkov stuhy:	1 mm
Hmotnosť:	0,013 kg

Kríž sv. Juraja

Oficiálne bol založený 13. februára 1807 na základe manifestu ruského cára Alexandra I. (1777 – 1825) ako viditeľné vyznamenanie určené pre vojakov, poddôstojníkov a námorníkov za mimoriadnu chrabrosť, statočnosť a hrdinstvo v boji. Odvodený bol od dôstojníckeho Rádu sv. Juraja existujúceho už od roku 1769. Prvýkrát bol udelený 2. júna 1807, pričom do roku 1856 mal iba jeden stupeň. Od 13. februára 1807 do 23. marca 1809 sa udeľoval bez číselnej registrácie, potom už boli všetky kríže na ľavom a pravom vodorovnom ramene reverznej strany značené registračným (vľavo) a poradovým (vpravo) číslom. Dňa 19. marca 1856 bolo na základe manifestu cára Alexandra II. (1818 – 1881) toto ocenenie rozdelené na štyri stupne (vyrazený na reverze spodného ramena).

Prvý najvyšší stupeň predstavoval zlatý kríž nosený na stuhe s mašľou. Druhý stupeň mal formu zlatého kríža noseného na stuhe bez mašle, tretí stupeň tvoril strieborný kríž nosený na stuhe s mašľou a napokon štvrtým stupňom bol strieborný kríž nosený na stuhe bez mašle. Každý zo stupňov mal pritom svoje vlastné číslovanie. Z hľadiska výtvarného spracovania išlo o templárský kríž s dvojitým vyvýšeným okrajom na ramenách a stredovým kruhovým medailónom ohraničeným dvojitou vyvýšenou obrubou. Na averznej strane medailónu dominoval reliéfne znázornený motív svätého Juraja na vzpínajúcom sa koni, ako kopijou prebodáva ležiaceho mystického draka. Na reverze boli reliéfne zobrazené štylizované iniciály „СГ“ (Svätý Juraj).

Kríže sa nosili výlučne vo forme in natura, zavesené na štandardnej päťuholníkovej kolodke potiahnutej tzv. Georgijevskou stuhou (stuha oranžovej farby s tromi čiernymi zvislými pruhmi, symbolizujúcimi jednak vtedajšie prvky vojenskej slávy v podobe ohňa a strelného prachu, jednak farby cárskeho erbu znázorňujúceho čierneho orla v zlatom poli) vyrobenou z moiré hodvábu. Dňa 10. augusta 1913 došlo na základe manifestu cára Mikuláša II. (1868 – 1918) k oficiálnemu pričleneniu tohto vyznamenania k Rádu sv. Juraja a zároveň bolo nariadené používať preň názov Kríž sv. Juraja. Od tohto momentu začalo aj nové číslovanie, ktoré zostalo naďalej pre každý zo štyroch stupňov samostatné.

Po revolúcii v roku 1917 sa podľa nariadenia vtedajšieho ministra vojny a vojnového námorníctva Alexandra Fjodoroviča Kerenského (1881 – 1970) mohol kríž na návrh jednotky, minimálne o veľkosti roty, udeliť aj statočnému dôstojníkovi. Toto ocenenie napokon zaniklo spolu s Rádom sv. Juraja po podpísaní Brestlitovského mieru 3. marca 1918. Obe boli potom opätovne zriadené až v roku 1992 po rozpade ZSSR. Zaujímavosťou je, že v období 20. rokov 20. storočia prebiehala na území Československa výroba týchto krížov s menšími odchýlkami vo výtvarnom znázornení motívu averznej strany, a tiež iniciálok uvedených na reverze. Týmito vyznamenaniami tzv. pražského vydania, razenými bez stupňa a registračného aj poradového čísla, boli dekorovaní predovšetkým československí legionári, ktorí po revolúcii v Rusku bojovali na strane tzv. bielogvardejcov a prejavili mimoriadnu chrabrosť, statočnosť a hrdinstvo v boji. Tieto dekorácie sa na rozdiel od ruských nosili vo forme in natura zavesené na štandardnej rovnej voľnej, tzv. Georgijevskej stuhe, zakončenej umelecky tvarovanou sponou s dvojitou ihlou.

Zobrazený kríž v tzv. pražskom vydaní bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1973 kúpou od súkromnej osoby z mesta Žatec (okres Louny, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus československej verzie tohto vyznamenania zastúpenej v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný kríž vyrazený zo zinkovej zliatiny, povrchovo patinovanej do podoby bronzu s obojstranným dvojitým, jemne vyvýšeným okrajom ramien a dvojitou jemne vyvýšenou obrubou medailónu je síce pomerne dobre zachovalý, avšak povrchová bronzová úprava je na viacerých miestach ramien a medailónu reverznej strany takmer úplne vyšúchaná a na averze je značne narušená hlavne pri okrajoch ramien a na obrube medailónu. Výtvarný motív je síce spolu s iniciálami nenarušený, avšak kvôli značne vyšúchanej vrstve bronzovej patiny je ťažšie rozoznateľný. Štylizovaná bronzová pripínacia spona je spolu s dodatočnou (nepôvodnou) dvojitou bronzovou závesnou ihlicou zachovalá, povrchovo jemne zmatnená, nepoškodená a ohybná. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná, značne zájdená a na obidvoch koncoch je výrazne rozstrapkaná. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	37 mm
Hrúbka kríža:	1 – 2 mm
Dĺžka ramena kríža:	11 mm
Šírka ramena kríža:	7 – 14 mm
Priemer medailónu kríža:	15 mm
Dĺžka stuhy:	57 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Šírka oranžových okrajových pruhov stuhy:	3 mm
Šírka oranžových stredových pruhov stuhy:	8 mm
Šírka čiernych pruhov stuhy:	6 mm
Dĺžka štylizovanej pripínacej spony:	55 mm
Šírka štylizovanej pripínacej spony:	10 mm
Hmotnosť:	0,020 kg

Ruská medaila Za chrabrosť

Oficiálne bolo toto vyznamenanie založené v roku 1832 na základe manifestu ruského cára Mikuláša I. (1796 – 1855) ako viditeľné ocenenie určené pre príslušníkov pravidelných i pohraničných jednotiek cárskej armády a námorníctva za svedomité plnenie stanovených bojových úloh. Udeľované bolo v jednom stupni vo forme striebornej medaily kruhového tvaru s priemerom 28 mm. Na jej averznej strane z hľadiska výtvarného spracovania dominoval reliéfny pravostranný portrét cára Mikuláša I., okolo ktorého bol po takmer celom obvode uvedený reliéfny kruhový nápis „Б. М. НИКОЛАЙ I. ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЬ ВСЕРОСС“ (Z Božej milosti, Mikuláš I., všeruský Imperátor a Samovládca). Na reverze bol zobrazený dvojriadkový reliéfny nápis „ЗА/ ХРАБРОСТЬ“ (Za chrabrosť) podložený ornamentom. Vo forme in natura sa medaila nosila zavesená na štandardnej päťuholníkovej kolodke potiahnutej tzv. Georgijevskou stuhou (stuha oranžovej farby s tromi čiernymi zvislými pruhmi, symbolizujúcimi jednak vtedajšie prvky vojenskej slávy v podobe ohňa a strelného prachu, jednak farby cárskeho erbu znázorňujúceho čierneho orla v zlatom poli) vyrobenou z moiré hodvábu.

Do vypuknutia Krymskej vojny (5. 10. 1853 – 30. 3. 1856) bola táto medaila udeľovaná iba výnimočne, avšak od roku 1855 slúžila už ako ocenenie pre všetkých bežných vojakov za také prejavy statočnosti počas bojového nasadenia, ktoré nestačili na získanie Kríža sv. Juraja. Stuha medaily bola navyše doplnená mašľou. Dňa 3. augusta 1878 bolo na základe manifestu cára Alexandra II. (1818 – 1881) toto ocenenie rozdelené na štyri stupne. Prvý najvyšší stupeň predstavovala zlatá medaila nosená na stuhe s mašľou. Druhý stupeň mal formu zlatej medaily nosenej na stuhe bez mašle, tretí stupeň tvorila strieborná medaila nosená na stuhe s mašľou a napokon štvrtým stupňom bola strieborná medaila nosená na stuhe bez mašle. Každý zo stupňov mal pritom svoje vlastne číslovanie. Zároveň sa na averznej strane nachádzal pravostranný reliéfny portrét cára Alexandra II. spolu s obvodovým reliéfnym kruhovým nápisom „Б. М. АЛЕКСАНДРЪ II. ИМП. И САМОД ВСЕРОСС“ (Z Božej milosti, Alexander II., všeruský Imperátor a Samovládca). Spod nezmeneného dvojriadkového reliéfneho nápisu na reverze bol odstránený ornament a od úpravy stanov medaily v roku 1878 tu bol uvedený jej stupeň a matričné číslo.

Dňa 10. augusta 1913 došlo na základe manifestu cára Mikuláša II. (1868 – 1918) k oficiálnemu pričleneniu tohto vyznamenania k Rádu sv. Juraja a zároveň bolo nariadené používať preň názov Svätojurajská medaila Za chrabrosť. Od tohto momentu začalo aj nové číslovanie, ktoré zostalo pre každý zo štyroch stupňov samostatné. Tieto medaily niesli na averznej strane ľavostranný reliéfny portrét cára Mikuláša

II. spolu s reliéfnym postranným nápisom Z Božej milosti, Mikuláš II., všeruský Imperátor a Samovládca rozdeleným na dve časti tak, že vľavo od portrétu bolo uvedené „Б. М. НИКОЛАЙ II. ИМП.“ a vpravo „И САМОД ВСЕРОСС.“. Pod dvojriadkovým reliéfnym nápisom na reverze, podloženým ornamentom, sa nachádzalo vyrazené matričné číslo a pod ním reliéfne znázornené označenie stupňa v podobe 1 až 4 СТЕП. Po februárovej revolúcii 1917 vedúcej k abdikácii cára 15. marca 1917 bol jeho portrét na averze nahradený motívom svätého Juraja na vzpínajúcom sa koni, ako kopijou prebodáva ležiaceho mystického draka. Medaily s podobizňou cára bolo pritom možné nosiť aj naďalej, avšak opačne otočené (portrét ako reverz).

Zobrazená Svätojurajská strieborná medaila IV. stupňa s matričným číslom No 3305 (číslovaná od 10. augusta 1913) bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1977 kúpou od súkromnej osoby z mesta Žatec (okres Louny, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná medaila s obojstranným, jemne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, povrchovo jemne zmatnená a mierne zoxidovaná, pričom na obidvoch jej stranách sú viditeľné viaceré stopy po mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Výtvarný motív nie je narušený a reliéfne nápisy na obidvoch stranách sú spolu s vyrazeným matričným číslom (reverz) veľmi dobre čitateľné. Štandardná päťuholníková závesná kolodka absentuje. Cez závesné uško medaily je pretiahnutý 1 mm hrubý stočený drôt vytvarovaný do provizórneho závesu, cez ktorý je potom prevlečená stuha. Jej látka je iba čiastočne zachovalá, veľmi výrazne opotrebovaná a zájdená, na viacerých miestach značne rozstrapkaná a perforovaná, pričom na ľavej strane averzu je dokonca roztrhnutá a jej menšia časť v danom mieste absentuje. Vo vrchnej časti je pritom v jednom bode zošitá tak, že zo závesu ju nemožno vyvliecť. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	28 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Dĺžka stuhy:	45 mm
Šírka stuhy:	30 mm
Šírka oranžových okrajových prúžkov stuhy:	1 mm
Šírka oranžových stredových pruhov stuhy:	6,5 mm
Šírka čiernych pruhov stuhy:	5 mm
Hmotnosť:	0,015 kg

Nemecký Odznak za zranenie 1918

Odznak (Verwundetenabzeichen) bol zriadený 3. marca 1918 nemeckým cisárom Viliamom II. Pruským (1859 – 1941) ako osobitné uznanie a ocenenie pre všetkých príslušníkov nemeckej cisárskej armády (vrátane letcov, posádok vzducholodí a balónových jednotiek), ktorí v priebehu prvej svetovej vojny utrpeli vo vojnovej zóne počas služby vlasti zranenie, resp. boli zmrzačení v dôsledku nepriateľskej akcie. Vyznamenanie bolo rozdelené do troch tried (najvyšším stupňom bola 1. trieda), pričom odznak 3. triedy sa udeľoval buď pri jednom až dvoch zraneniach v boji, alebo pri utrpení omrzlín počas plnenia služobných povinností. Odznak 2. triedy bol určený pre vojakov zranených tri až štyrikrát v boji, resp. pre tých, ktorí utrpeli ťažké zranenie s trvalými následkami počas plnenia služobných povinností (strata končatiny, čiastočná strata sluchu, znetvorenie tváre a pod.). Napokon odznak 1. triedy sa udeľoval jednak vojakom raneným v boji päť a viackrát, jednak tým, ktorí utrpeli počas plnenia služobných povinností veľmi ťažké zranenie s trvalými následkami či zmrzačenie (úplná slepota, celková strata sluchu a pod.).

Odznaky 1. a 2. triedy sa razili zo zliatiny medi a zinku (tombak), resp. zo zinku samotného, pričom boli pozlátené a v rámci 2. triedy postriebrené. Odznaky 3. triedy sa lisovali z oceľového a zinkového plechu, resp. z mosadze, a následne boli čiernené. Všetky tri verzie sa nosili vo forme in natura na spodnej časti ľavého náprsného vrecka rovnošaty pod všetkými ostatnými vyznamenaniami. Väčšina z nich bola oprávneným nositeľom udelená až po skončení vojny na základe podanej žiadosti s priloženým dokladom o zranení s vojenským osvedčením.

Z hľadiska výtvarného spracovania bol motív averznej strany v rámci všetkých troch tried identický. Ozdobný okraj jednotlivých odznakov bol tvorený vavrínovým vencom zviazaným v spodnej časti mašľou, pričom vnútro bolo vyplnené zrnitým poľom. V prostriedku poľa bola dominantným spôsobom reliéfne znázornená nemecká oceľová prilba Stahlhelm 16, pod ktorou sa nachádzali dva prekrížené meče. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania. Zaujímavosťou je, že 24. júna 1918 založil cisár Viliam II. zvlášť pre príslušníkov nemeckého cisárskeho námorníctva obdobný Námorný odznak za zranenie (Marineverwundetenabzeichen), ktorý sa v rovnakých triedach a za rovnakých podmienok, ako ten pre armádu, udeľoval za zranenia utrpené v námornom boji. V rámci jeho výtvarného spracovania bol vavrínový veniec nahradený hrubou lodnou reťazou a prilba lodnou kotvou, na ktorej boli položené dva prekrížené meče. Napokon od 8. júla 1918 mohli odznak určený pre armádu za identických podmienok získať aj príslušníci nemeckých koloniálnych jednotiek.

Zobrazený odznak 3. triedy vyrobený z oceľového plechu bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný odznak je pomerne dobre zachovalý, pričom na averznej strane nie je poškodený koróziou, avšak čiernenie je najmä na prilbe, na rukovätiach mečov a po celom obvode venca značne vyšúchané. Výtvarný motív nie je narušený. Reverzná strana je predovšetkým po obvode venca a v mieste nad prilbou výrazne poškodená koróziou, avšak bez prípadných viditeľných perforácií. Otváracia zapínacia ihlica je síce pohyblivá, ale jej špička bola odlomená a na opačnom konci absentuje uzatvárací háčik.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	44 mm
Šírka odznaku:	39 mm
Hrúbka odznaku:	1 – 3 mm
Šírka venca odznaku:	6 mm
Dĺžka meča odznaku:	35 mm
Šírka prilby odznaku:	24 mm
Výška prilby odznaku:	15 mm
Hmotnosť:	0,013 kg

Pamätná medaila na taliansko-rakúsku vojnu 1915 – 1918

Zriadená bola na základe kráľovského dekrétu Viktora Emanuela III. (1869 – 1947) č. 1 241 zo dňa 29. júla 1920 ako pamätná kampaňová medaila pripomínajúca jednak víťazstvo Talianska v prvej svetovej vojne, jednak zavŕšenie procesu jeho zjednocovania a zároveň aj 70. výročie vypuknutia revolučných akcií za jeho nezávislosť, ktoré prebiehali od roku 1848. Podľa platných ustanovení bola určená pre všetkých príslušníkov talianskych ozbrojených síl a námorníctva (spolu s príslušným nebojovým personálom), ktorí sa v období od 24. mája 1915 do 4. novembra 1918 zúčastnili v trvaní aspoň jedného roka vojnového konfliktu proti rakúsko-uhorskej monarchii a v trvaní aspoň štyroch mesiacov ozbrojených vystúpení talianskej armády na gréckom súostroví Dodekanézy, v Sýrii a Palestíne, pričom pre členov talianskeho vojenského kontingentu v Albánsku platila táto podmienka do 2. augusta 1920.

Nárok na medailu mali aj tie osoby, ktoré v daných konfliktoch utrpeli vážne a trvalé zranenia, či závažnú chorobu bez ohľadu na dĺžku nimi vykonávanej služby. Medaila mohla byť napokon udelená aj cudzím štátnym príslušníkom, ktorí sa uvedených

konfliktov zúčastnili na strane talianskej armády a prejavili v nich statočnosť a hrdinstvo. Celkovo bolo touto medailou vyznamenaných viac ako 1 800 000 ľudí. Na rovnošate (či na civilnom obleku) sa nosila pripnutá vždy na ľavej strane hrude v poradí za pamätnou medailou na taliansko-tureckú vojnu 1911 – 1912. Autorom jej výtvarného návrhu bol sochár a rytec Silvio Canevari (1893 – 1932), pričom samotné medaily kruhového tvaru sa razili z bronzu (výroba prebiehala vo viacerých, najmä milánskych a rímskych firmách), ktorý musel byť podľa stanov odliaty výlučne z ukoristenej nepriateľskej delostreleckej techniky.

Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane smerom doľava otočený reliéfny portrét kráľa Viktora Emanuela III. s nasadenou prilbou, okolo ktorého bol uvedený reliéfny kruhový nápis rozdelený tromi ratolesťami „GUERRA/ PER L'UNITA/D'ITALIA 1915/1918" (Vojna za jednotu Talianska 1915 – 1918). V mieste za golierom rovnošaty kráľa boli umiestnené iniciály autora v podobe „S. CANEVARI" a pri spodnom okraji sa zvyklo nachádzať malé značenie výrobcu, nenarúšajúce celkový výtvarný koncept. Na reverze bol reliéfne vyobrazený motív okrídlenej rímskej bohyne víťazstva Viktórie, kráčajúcej na štítoch rímskych legionárov pridržiavaných vojakmi talianskej armády. Medzi krídlami bohyne a štítmi sa pri obidvoch okrajoch nachádzal reliéfny nápis „CONIATA NEL" (vľavo) „BRONZO-NEMICO" (vpravo), čo znamenalo Vyrazené z nepriateľského bronzu.

Vo forme in natura sa medaila nosila zavesená na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe s úzkymi pruhmi znázorňujúcimi šesťkrát sa opakujúcu taliansku trikolóru. Podľa ustanovení bola stuha a náprsná stužka nositeľov, ktorí sa vyššie uvedených konfliktov zúčastnili v trvaní menej ako jeden rok či štyri mesiace, resp. v nich boli pred uplynutím danej lehoty zranení, prázdna. Všetci ostatní na nej mali (podľa odslúžených rokov a po splnení podmienky) upevnené príslušné bronzové štítky v tvare vavrínovej ratolesti, ktoré boli značené rokmi 1915, 1916, 1917 a 1918 s tým, že od roku 1921 k nim pribudli štítky s nápisom Albania 1919 a Albania 1920. Na stužku sa potom za každý rok služby pripevňovala jedna strieborná hviezdička.

Zobrazená medaila vyrobená v pôvodne milánskej firme Stefano Johnson bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. Absencia štítkov na stuhe (ktorá nenesie ani žiadne stopy po ich predchádzajúcom pripnutí) naznačuje, že pôvodný oprávnený nositeľ bojoval na strane talianskej armády menej ako rok, resp. bol pred jeho uplynutím zranený. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu pamätnej medaily zastúpenej v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek svojmu masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotná bronzová medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, mechanicky takmer nepoškodená, povrchovo mierne zmatnená a patinovaná, avšak výraznejšie stopy oxidácie sú viditeľné najmä v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor medzi reliéfne znázornenými motívmi na reverznej strane. Výtvarný motív na obidvoch stranách nie je narušený a nápisy sú spolu s iniciálami autora (averz) veľmi dobre čitateľné. Pripínacia spona úplne absentuje. Látka stuhy je síce zachovalá, avšak je výrazne opotrebovaná, značne zájdená, vo vrchnej a spodnej časti je takmer úplne rozstrapkaná, pričom v mieste nad závesom je spojená pomocou priehľadného tekutého lepidla. Farby stuhy sú sčasti vyblednuté, no dobre rozoznateľné.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . 32 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 2 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . 58 mm
Šírka stuhy: . . . . . 36 mm
Šírka jednotlivých prúžkov stuhy: . . . . . 2 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,016 kg

Československý vojnový kríž 1918

Zriadený bol dekrétom provizórnej (dočasnej) československej vlády v Paríži zo dňa 7. novembra 1918 ako jedno z najvyšších československých vyznamenaní slúžiacich na ocenenie jednak hrdinských činov vykonaných počas prvej svetovej vojny v prospech oslobodenia a vzniku Československa, jednak osobnej statočnosti jednotlivca v priamom boji proti nepriateľovi. Podľa platných stanov bol primárne udeľovaný príslušníkom československých revolučných vojsk za osobnú statočnosť pred nepriateľom a za ostatné záslužné bojové činy. Ďalej ním mohli byť vyznamenané aj samotné československé vojenské jednotky z obdobia prvej svetovej vojny, ktoré boli predmetom pochvalnej zmienky v armádnom rozkaze. Nárok na jeho získanie mali aj vojaci spojeneckých armád, ktorí bojovali po boku československých

vojsk a výnimočne mohol byť udelený aj osobám, ktoré významnou mierou prispeli k oslobodeniu Československa a nepatrili pritom do radov ani československých, ani spojeneckých vojsk. Nakoniec v roku 1919 bolo udeľovanie tohto vyznamenania rozšírené aj na všetkých vojakov, ktorí sa zúčastnili tzv. bojov o Slovensko, prebiehajúcich s prestávkami od novembra 1918 až do konca júna 1919.

Zaujímavosťou pritom je, že krížom boli ocenené aj vybrané obce a mestá, ako napríklad francúzska obec Vandy a v roku 1925 srbské mestá Belehrad a Šabac. O tri roky neskôr bol dokonca originálnym zlatým (pozláteným) exemplárom tohto vyznamenania dekorovaný aj hrob neznámeho vojaka v Paríži. Autorom výtvarného návrhu bol francúzsky sochár, maliar a medailér Antoine Bourdelle (1861 – 1929), pričom samotné kríže, tvorené štyrmi vzájomne sa prelínajúcimi kruhmi, sa razili z bronzu. Z hľadiska výtvarného spracovania dominovali na averznej strane kruhov s mierne vyvýšenou dvojitou tenšou obrubou reliéfne zobrazené znaky Čiech (hore), Moravy (vľavo), Sliezska (vpravo) a Slovenska (dole). Na reverze sa v každom kruhu s mierne vyvýšeným širším okrajom nachádzali reliéfne znázornené lipové trojlístky a v strede boli reliéfne iniciály ČS.

Kríž sa vo forme in natura nosil zavesený na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe s úzkymi okrajovými červenými a postrannými bielymi prúžkami, medzi ktorými boli umiestnené štyri červené pruhy, vzájomne oddelené tromi bielymi pruhmi s červenými stredovými prúžkami. Vojaci tých jednotiek, ktoré dostali pochvalu uvedenú v rozkaze armády, nosili na stuhe pripnutý bronzový štítok v tvare lipovej ratolesti, vojaci jednotiek s pochvalou v rozkaze armádneho zboru či divízie si na stuhu pripínali lipový lístok. Za individuálnu pochvalu uvedenú v rozkaze armády dostávali vojaci na stuhu striebornú hviezdičku a za pochvalu za boje na Slovensku dostali zase zlatú hviezdičku. Napokon za pochvalu uvedenú v rozkaze zboru či divízie mali ocenení vojaci právo nosiť na stuhe bronzovú hviezdičku a pri obdobnej pochvale za boje na Slovensku zase striebornú. Udeľovanie tohto vyznamenania bolo definitívne ukončené rozpadom Československa 15. marca 1939.

Zobrazený kríž bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. Na základe štítku v tvare lipovej ratolesti pripnutom na stuhe možno predpokladať, že pôvodný oprávnený nositeľ bol členom takej vojenskej jednotky, ktorej bola počas jej existencie udelená jedenkrát pochvala v rozkaze armády. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vysokého československého vyznamenania z obdobia tzv. prvej republiky zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotný bronzový kríž s obojstranným, jemne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalý, mechanicky takmer nepoškodený, povrchovo mierne zmatnený a najmä v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor medzi reliéfne znázornenými motívmi na obidvoch stranách, je výraznejšie zoxidovaný. Výtvarný motív na averze i reverze nie je narušený, a to aj vrátane jemného pozdĺžneho žliabkovania vypĺňajúceho priestor okolo českého a slovenského znaku. Štylizovaný bronzový štítok, pevne pripnutý k stuhe pomocou dvoch ohybných úchytiek, je zachovalý, nepoškodený, povrchovo mierne zmatnený a zoxidovaný. Pripínacia spona úplne absentuje. Látka stuhy je síce zachovalá, avšak je výraznejšie opotrebovaná, značne zájdená, takmer nerozstrapkaná a vo vrchnej časti je na obidvoch koncoch zahnutá a vzájomne okrajovo zošitá. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté. V blízkosti štítku sú na jej povrchu viditeľné stmavnuté škvrny ako otlačené stopy po oxidácii kovu.

Základné parametre:

Rozpätie kruhových ramien kríža: . . . . . 38 mm
Hrúbka kríža: . . . . . 1 – 2 mm
Priemer kruhového ramena kríža: . . . . . 18 mm
Rozmer iniciál na reverznej strane: . . . . . 15 × 11 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . 61 mm
Šírka stuhy: . . . . . 37,5 mm
Šírka červených okrajových prúžkov stuhy: . . . . . 0,5 mm
Šírka bielych postranných prúžkov stuhy: . . . . . 1,5 mm
Šírka červených pruhov: . . . . . 5 mm
Šírka bielych pruhov/červených stredových prúžkov: . 2 mm/0,5 mm
Dĺžka lipovej ratolesti na stuhe: . . . . . 35 mm
Šírka lipovej ratolesti na stuhe: . . . . . 20 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,021 kg

Československá revolučná medaila 1914 – 1918

Prestavovala československé štátne vyznamenanie pamätného charakteru, ktoré bolo založené dekrétom prezidenta Československej republiky Tomáša Garrigua Masaryka (1850 – 1937) zo dňa 1. decembra 1918. Určená bola všetkým československým legionárom, vojenským dobrovoľníkom, občanom (účastníkom domáceho odboja), ale aj cudzím štátnym príslušníkom, ktorí sa svojou vynikajúcou vojenskou, resp. politickou činnosťou zaslúžili v prospech vzniku Československej republiky. Autorom výtvarného návrhu bol francúzsky sochár, maliar a medailér Antoine Bourdelle (1861 – 1929). Samotná medaila sa razila z bronzu, pričom jej základom bol mohutný rovnoramenný grécky kríž vsadený do kruhového lemu.

Z hľadiska výtvarného spracovania dominovala na averze kríža reliéfne zobrazená postava jazdca, ktorý sedel na vzpínajúcom sa okrídlenom koni a v pravej ruke držal vlajúcu zástavu. Na ploche kruhového lemu bol potom v smere hodinových ručičiek uvedený reliéfny nápis rozdelený ramenami kríža do podoby „VZHÚRU" (vpravo hore) „NA STRÁŽ" (vpravo dole) „SVOBODNÝ" (vľavo dole) „NÁRODE" (vľavo hore). Pri žrdi zástavy boli uvedené štylizované iniciály medailéra v tvare „AB". Na reverznej strane bola na ploche kríža reliéfne vyobrazená postava okrídlenej ženy, držiacej v obidvoch rukách nad hlavou širokú stuhu, na ktorej sa nachádzal trojriadkový reliéfny nápis „ZA/SVO/BODU". Okolo nôh ženy sa vzpínali dva hady. Na ploche kruhového lemu bol vo vrchnej časti v smere zľava doprava uvedený reliéfny nápis letopočtu „1914 – 1918", pričom spodné časti boli zdobené vavrínovými ratolesťami.

Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na látkovej hodvábnej (moiré) červenej stuhe s bielym stredovým pruhom ohraničeným dvomi modrými prúžkami. Na stuhe mohli byť upevnené kovové štítky s uvedenými miestami bitiek, ktorých sa nositeľ zúčastnil, resp. s číslami vojenských jednotiek, kde slúžil. Na stuhu bolo okrem toho možné pripojiť aj lipovú ratolesť za pochvalu jednotky uvedenú v rozkaze armády, či lipový list za pochvalu v rozkaze armádneho zboru alebo divízie. Celkovo sa postupne objavili štyri vydania tejto medaily, ktoré sa však medzi sebou líšili len v drobných detailoch. Prvé, tzv. parížske vydanie z rokov 1918 – 1919, malo na averze iniciály „AB", umiestnené v spodnej časti ramena kríža. Druhé vydanie z rokov 1920 – 1938 malo už iniciály autora pri žrdi vlajky a bolo razené vo výraznejšom svetlom lesklom odtieni bronzu. Tretie vydanie z rokov 1920 – 1938 s iniciálami pri žrdi vychádzalo vo výraznejšom tmavom matnom odtieni bronzu. Napokon štvrté vydanie z rokov 1920 – 1938 bolo už bez uvedenia iniciálok autora.

Zobrazená medaila predstavujúca verziu vydávanú v období rokov 1920 – 1938 v svetlom lesklom odtieni bronzu bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná bronzová medaila bez vyvýšeného okraja je pomerne dobre zachovalá, povrchovo jemne zmatnená a mierne zoxidovaná, avšak na reverznej strane sú na niektorých miestach viditeľné stopy po hlbších oderoch narúšajúcich povrchovú lesklú vrstvu. Výtvarný motív na obidvoch stranách nie je narušený a nápisy sú veľmi dobre čitateľné. Štylizovaná bronzová pripínacia spona je zachovalá, nepoškodená a ohybná, avšak k stuhe je prišitá opačným smerom. Látka stuhy je síce zachovalá, je však výraznejšie opotrebovaná, značne zájdená, takmer nerozstrapkaná a vo vrchnej časti je na obidvoch koncoch vzájomne zošitá tak, že sponu nie je možné vybrať a otočiť ju správnym smerom. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža medaily: . . . . . .42 mm
Dĺžka ramena kríža medaily: . . . . . .13 mm
Šírka ramena kríža medaily: . . . . . .12 – 17 mm
Priemer kruhového lemu medaily: . . . . . .40 mm
Šírka kruhového lemu medaily: . . . . . .5 mm
Hrúbka medaily v mieste lemu/kríža: . . . . . .2 – 3 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . .52 mm
Šírka stuhy: . . . . . .37 mm
Šírka červených pruhov stuhy: . . . . . .15 mm
Šírka bieleho pruhu stuhy: . . . . . .4 mm
Šírka modrých prúžkov stuhy: . . . . . .1,5 mm
Dĺžka štylizovanej pripínacej spony: . . . . . .55 mm
Šírka štylizovanej pripínacej spony: . . . . . .10 mm
Hmotnosť: . . . . . .0,031 kg

Československá medaila Víťazstvo

V priebehu Parížskej mierovej konferencie (18. 1. 1919 – 21. 1. 1920) bola okrem iného zo strany hlavného veliteľa spojeneckých vojsk maršala Ferdinanda Focha (1851 – 1929) otvorená aj otázka založenia medzinárodnej vojenskej medaily, ktorá by bola spoločnou pamätnou medailou zavedenou v tých krajinách, ktoré sa zúčastnili prvej svetovej vojny na strane dohodových mocností. Na základe tohto návrhu bola rozhodnutím Najvyššej rady spojencov na mierovej konferencii zo dňa 24. januára 1919 zriadená spojenecká medaila Víťazstvo (Médaile interalliée de la Victorie). Podľa základných ustanovení mali pritom medaily všetkých krajín určené povinné spoločné znaky v podobe rovnakého materiálu použitého na výrobu, ktorým mal byť bronz, ďalej v podobe rovnakého kruhového tvaru s priemerom 36 mm a napokon aj v podobe identickej závesnej stuhy, pričom na averznej strane musela byť zobrazená okrídlená postava symbolizujúca víťazstvo a na reverze musel byť v národnom jazyku uvedený nápis „La grande guerre pour civilization 1914 – 1919" (Svetová vojna za civilizáciu 1914 – 1919).

Realizácia ostatných parametrov a konkrétnej výtvarnej podoby už bola ponechaná na zváženie jednotlivým krajinám, pričom samotné medaily boli ako symbol účasti vo vojne na strane spojencov okrem Francúzska vydávané aj v Belgicku, Juhoafrickej republike, Brazílii, USA, Veľkej Británii, Grécku, Taliansku, Japonsku, Poľsku, Portugalsku, Rumunsku, ďalej na Siame i Kube a napokon aj v Československu. Tu bola legalizovaná zákonom č. 243/1920 zo dňa 10. apríla 1920, ktorý bol neskôr doplnený príslušnými ustanoveniami zo dňa 13. februára 1922. Podľa nich bola určená všetkým dobrovoľníkom, ktorí sa bez nátlaku, resp. bez priameho rozkazu prihlásili do československej zahraničnej armády v období pred 28. októbrom 1918 a boli do nej zaradení najneskôr do 11. novembra 1918. Autorom výtvarného návrhu spracovaného v súlade s platnými všeobecnými podmienkami bol sochár, rezbár a medailér Otakar Španiel (1881 – 1955).

Samotné medaily sa vyrábali z bronzu, pričom celkovo bolo udelených približne 89 500 kusov. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averze reliéfny motív okrídlenej ženy s nasadenou prilbou a vejúcim plášťom, stojacej na kúsku zeme s kvetom a vyrastajúcou lipovou ratolesťou a držiacej vo svojej zdvihnutej pravej ruke vavrínovú vetvičku a v ľavej rímsky meč otočený hrotom čepele smerom nadol. V mieste pod plášťom boli vyrazené iniciály autora v podobe „O. ŠPANIEL". Na reverze bol v strednej časti reliéfne znázornený československý štátny znak, umiestnený v štíte položenom na stuhe, v ktorej prečnievajúcich koncoch bol uvedený letopočet „1914" (vľavo) a „1919" (vpravo). Obidva konce stuhy zároveň rozdeľovali v obvodovom leme uvedený reliéfny kruhový nápis „SVĚTOVÁ VÁLKA" (hore) „ZA CIVILISACI" (dole). Priestor medzi nápisom a štítom bol vyplnený lipovými lístkami. Vo forme in natura sa medaila nosila zavesená na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe s úzkymi pruhmi znázorňujúcimi smerom od okraja do stredu farby dúhy.

Zobrazená medaila bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1973 kúpou od súkromnej osoby z mesta Žatec (okres Louny, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná bronzová medaila s mierne vyvýšeným okrajom na reverznej strane je pomerne dobre zachovalá, mechanicky takmer nepoškodená, povrchovo jemne zmatnená a mierne patinovaná, avšak výraznejšie stopy oxidácie sú viditeľné na bočných stranách závesného uška a na celom závesnom krúžku. Výtvarný motív nie je narušený a nápisy na reverze sú spolu s iniciálami autora (averz) veľmi dobre čitateľné. Provizórna dvojitá bronzová závesná ihlica je zachovalá a nepoškodená. Látka stuhy je síce zachovalá, je však výrazne opotrebovaná, značne zájdená, na okrajoch jemne rozstrapkaná a vo vrchnej časti je na obidvoch koncoch zahnutá a vzájomne okrajovo zošitá. Farby stuhy sú navyše vyblednuté takým spôsobom, že niektoré prúžky sú ťažšie rozoznateľné.

Základné parametre:
Priemer medaily: . . . . . 36 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 2,5 mm
Rozmery štítu s československým znakom: . . . . . 22 × 20 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . 65 mm
Šírka stuhy: . . . . . 40 mm
Šírka jednotlivých prúžkov stuhy: . . . . . 1 – 1 – 3 – 3 – 2 – 1 – 2 – 4 – 2 – 1 mm
Dĺžka pripínacej dvojihly: . . . . . 42 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,027 kg

Pamätný odznak pre československých dobrovoľníkov 1918 – 1919

Išlo o spolkový pamätný odznak, ktorý bol v súlade s vládnym nariadením Československej republiky zo dňa 22. októbra 1937 založený Československou obcou dobrovoľníckou v roku 1938. Určený bol pre všetkých dobrovoľníkov, ktorí sa v rokoch 1918 – 1919 krátko po vzniku republiky na jej strane aktívne zúčastnili jednotlivých vojenských akcií súvisiacich s bojmi v Sliezsku (proti Poľsku) a na Slovensku (proti Maďarsku). Samotný odznak mal podobu medaily kruhového tvaru s vnútorným motívom averznej strany pripomínajúcim tzv. ďatelinový kríž. V jeho vodorovných ramenách bol reliéfne zobrazený letopočet „1918 – 1919" predelený mečom prechádzajúcim zvislými ramenami, na ktorého čepeli boli v strede kríža položené umelecky stvárnené iniciály „ČSOD" (Československá obec dobrovoľnícka). Medaila sa razila predovšetkým z bronzu, no na jej výrobu sa v zriedkavejších prípadoch používalo aj striebro o rýdzosti 900/1000.

Autorom výtvarného návrhu bol štábny kapitán a výtvarník Oldřich Pilz (1900 – 1945), ktorého iniciály boli umiestnené na spodnom okraji reverznej strany. Tá bola v strednej časti tvorená motívom roku založenia odznaku reliéfne znázorneného v podobe rímskych čísel „MCMXXXVIII" (1938), ktorý bol zhora uzavretý motívom erbu s vyobrazenými znakmi Čiech, Moravy, Sliezska a Slovenska a zdola motívom lipovej ratolesti. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe, ktorá bola vytvorená kombináciou stuhy z Československého vojnového kríža 1918 (okraje) a Československej revolučnej medaily (stred stuhy). Po roku 1945 boli zhotovované popri klasických medailách aj miniatúry, pričom na ich stuhy sa začala upevňovať malá päťramenná hviezdička ako symbol pochvaly. Celkovo sa od roku 1938 objavilo päť vydaní. Konkrétne to bola medaila z roku 1938 razená v matnom červenkastom odtieni bronzu s monogramom O.P., medaila z roku 1938 razená v svetlom lesklejšom odtieni bronzu s monogramom O.P., medaila z roku 1938 razená v kvalitnom striebre s monogramom O.P., puncovou značkou a značkou výrobcu umiestnenou na závesnom ušku, potom medaila z rokov 1945 – 1948 razená v tmavšom matnom odtieni bronzu už bez monogramu O.P. a s úzkym závesným uškom a napokon medaila z rokov 1945 – 1948 razená v kove s výrazným bielym odtieňom, taktiež bez monogramu O.P.

Zobrazený odznak, predstavujúci verziu vydávanú v roku 1938 v svetlom lesklejšom odtieni bronzu, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný bronzový odznak s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalý, mechanicky takmer nepoškodený, povrchovo výraznejšie zmatnený a najmä na averze značne zoxidovaný. Výtvarný motív na obidvoch stranách nie je narušený a nápisy sú spolu s iniciálami autora (reverz) veľmi dobre čitateľné. Pripínacia spona úplne absentuje. Látka stuhy je síce zachovalá, je však výrazne opotrebovaná, značne zájdená

a na obidvoch koncoch mierne rozstrapkaná, pričom na obidvoch stranách sa v spodnej časti nachádza väčšia biela škvrna. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:
Priemer odznaku: . . . . . 36 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 2 mm
Rozpätie ramien kríža odznaku: . . . . . 32 mm
Dĺžka ramena kríža odznaku: . . . . . 12 mm
Šírka ramena kríža odznaku: . . . . . 9 – 14 – 11 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . 51 mm
Šírka stuhy: . . . . . 38 mm
Šírka červeno-bieleho okrajového motívu stuhy: . . . . 8 mm
Šírka červených pruhov stuhy: . . . . . 8 mm
Šírka modrých prúžkov stuhy: . . . . . 1 mm
Šírka bieleho stredového pruhu stuhy: . . . . . 4 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,018 kg

Československý pamätný odznak Zborov 1917 – 1937

Vydaný bol pri príležitosti 20. výročia bitky pri Zborove (územie dnešnej Ukrajiny), ktorá sa odohrala v dňoch 1. – 2. júla 1917 ako jedna z viacerých súčastí tzv. Kerenského ofenzívy (pomenovaná podľa Alexandra Fjodoroviča Kerenského, 1881 – 1970), prebiehajúcej v dňoch 1. – 19. júla 1917 na území vtedajšej východnej Haliče medzi ruskými vojskami (VII., VIII. a XI. armáda) na jednej strane a nemeckými (Južná armáda) a rakúsko-uhorskými (III. a VII. armáda) vojskami na strane druhej. V rámci ofenzívy pripadla Československej streleckej brigáde, ktorú tvorilo približne 3500 legionárov zaradených do troch streleckých plukov (1. strelecký pluk Majstra Jana Husa, 2. strelecký pluk Jiřího z Poděbrad a 3. strelecký pluk Jana Žižku z Trocnova), úloha na jednom z vedľajších smerov hlavného útoku ruských vojsk napadnúť rakúsko-uhorské obranné postavenia pri malom mestečku Zborov. Proti brigáde tu stáli v obrane jednotky 6. a 86. pešieho pluku 32. rakúsko-uhorskej pešej divízie a jednotky pešieho pluku č. 35 (tzv. plzeňský) a č. 75 (tzv. jindřichohradecký) 19. rakúsko-uhorskej pešej divízie, dohromady o sile 5500 mužov. Útok československých jednotiek na postavenia protivníka dosiahol napokon významný úspech, keďže legionárom sa podarilo drvivým úderom preraziť štyri línie jeho obranných pozícií až do hĺbky 5 kilometrov, pričom získali veľký počet zajatcov spolu s nezanedbateľným množstvom vojnového materiálu. Samy pritom stratili 185 padlých a približne 700 ranených vojakov.

Odznaky na pamiatku týchto bojov (vyrábané v niekoľkých verziách) sa razili z mosadze, pričom z hľadiska výtvarného spracovania bola zobrazená verzia tvorená motívom vlajúcej bojovej zástavy so stuhou, ktorej priamu žrď zakončenú jednoduchou ozdobnou hlavicou v tvare hrotu pravou rukou obopínal a zároveň aj držal československý legionár. Ten bol znázornený v podobe reliéfnej ľavostrannej busty a nad jeho hlavou bol na stuhe v smere hodinových ručičiek uvedený reliéfny nápis „ZBOROV 1917 – 1937" spolu s iniciálami medailéra v podobe „AB". Pod bustou sa nachádzala na tri časti v horizontálnom smere prehnutá stuha s reliéfnym nápisom „BDIEME, SPOMÍNAME, PRACUJEME". Reverzná strana odznaku bola hladká, pričom v jej vrchnej časti bol vyrazený dvojradový nápis výrobcu „MINCOVNA/KREMNICA", pod ktorým bola naletovaná jednoduchá mosadzná ihla slúžiaca na pripevnenie k odevu. Tieto odznaky sa produkovali v plnej aj v dutej razbe s nápisom v českom i slovenskom jazyku.

Zobrazený odznak v plnej razbe s nápisom v slovenskom jazyku bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu pamätného odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný mosadzný odznak je pomerne dobre zachovalý, mechanicky takmer nepoškodený, povrchovo mierne zmatnený a najmä na averznej strane je

výraznejšie zoxidovaný. Výtvarný motív nie je narušený a nápisy sú veľmi dobre čitateľné. Hladká reverzná strana je povrchovo jemne zmatnená a zoxidovaná, sú tu však viditeľné stopy po mechanickom poškodení v podobe viacerých menších a plytších škrabancov. Provizórna pripínacia ihla je mierne ohnutá, pričom sivočierna stopa ako pozostatok po jej upevnení cínovaním čiastočne narúša vyrazený nápis „MINCOVNA KREMNICA“ tak, že v slove KREMNICA sú písmena NI úplne nečitateľné.

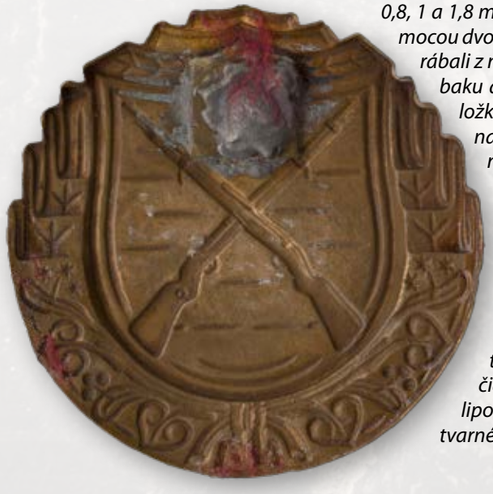
Základné parametre:
Dĺžka odznaku od hrotu žrde vlajky: . . . . . 28 mm
Šírka odznaku v spodnej časti: . . . . . 24 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 mm
Dĺžka pripínacej ihly: . . . . . 23 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,019 kg

Československý výkonnostný odznak pre strelca z pušky

Od roku 1928 boli v rámci československej armády zriadené výkonnostné odznaky určené pre strelcov z pušky, z ľahkého i ťažkého guľometu a z mínometu, pričom o rok neskôr k nim pribudli odznaky pre mieričov delostrelectva a delovodov. Na základe stupňa obťažnosti pri ich získavaní boli rozdelené do dvoch tried (strelec a strelec I. triedy) a razili sa (dutá razba) v jednom kuse (podložka spolu so štítkom) z 1 mm hrubého tombakového plechu (zliatina medi a zinku). Na ich štítku bol pritom zobrazený príslušný rozlišovací symbol danej odbornosti. Odznaky pre strelcov boli nahnedo morené a povrchovo voskované a odznaky pre strelcov I. triedy mali pri rovnakej úprave podložky postriebrený štítok (najskôr matný a potom leštený). Na reverznej strane bol priletovaný ohybný pripínací jazýček.

V roku 1935 boli na základe rozhodnutia MNO zavedené ako najvyššia trieda odznaky pre elitných strelcov z pušky, ktoré mali pri identickom výtvarnom spracovaní v porovnaní s nižšími triedami pozlátený štítok s leštеným motívom (v tomto prípade išlo o prekrížené pušky) a matnú postriebrenú podložku. V roku 1938 boli potom ako najvyššia trieda zavedené nové odznaky jednak pre delovodov a elitných strelcov aj v rámci ostatných zbraní (1928 – 1929), jednak pre ďalšie nové odbornosti, ktorými boli vrhači granátov a granátnici, ďalej strelci z veľkého guľometu a strelci z pechotného kanóna. Oproti odznakom z roku 1928 sa však už tieto nové (1935 – 1938) nevyrábali z jedného kusa kovu. Ich nosná podložka sa razila samostatne z 1,8 mm hrubého tombakového či alpakového (zliatina medi, zinku a niklu, prípadne železa či mangánu) plechu, pričom na ľavej strane jej reverzu, alebo na prinitovanom pripínacom jazýčku bol pri skoršej verzii vyrazený malý československý štátny znak. Odznaky neskoršej verzie už mali potom na privarenom jazýčku namiesto štátneho znaku vyrazenú značku výrobcu.

Samotné štítky boli produkované z tombakového či alpakového plechu s hrúbkou 0,8, 1 a 1,8 mm a po príslušnej povrchovej úprave sa k podložke pripevňovali pomocou dvoch až štyroch ohýbateľných úchytiek. Všetky základné odznaky sa vyrábali z nahnedo moreného tombaku, odznaky I. triedy mali podložku z tombaku a štítky z postriebrenej alpaky a napokon elitné odznaky mali podložku z postriebrenej alpaky a štítky z pozláteného tombaku. Vo forme in natura sa nosili vždy zavesené na páske pripevnenej uprostred ľavého náprsného vrecka rovnošaty. Po odchode z činnej služby dostávali príslušníci mužstva za odovzdané odznaky ich pamätné miniatúry s priemerom 20 mm umiestnené na ihle. V roku 1948 boli všetky tieto označenia ako súčasť výstroje československej armády zrušené a nahradené farebnými stužkami streleckej, bojovej a odbornej zdatnosti s kovovými štítkami. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval v centrálnej časti averznej strany odznaku pre strelcov z pušky mierne vyvýšený španielsky štít s reliéfne znázorneným motívom dvoch prekrížených pušiek (zrejme vzor 24). Podložku tvorila čiastočne zvlnená stuha, ktorej vyrovnaná spodná časť bola zdobená lipovými ratolesťami previazanými mašľou. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania.

Zobrazený odznak pre strelca z pušky vo verzii z roku 1928 bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu výkonnostného označenia zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný odznak je pomerne dobre zachovalý a na averznej strane mechanicky nepoškodený, takmer neoxidovaný a povrchovo iba jemne zmatnený s neporušenou morenou vrstvou. Výtvarný motív nie je narušený. Reverzná strana je povrchovo jemne zmatnená a neoxidovaná, pričom pripínací jazýček úplne absentuje a v mieste jeho pôvodného priletovania sú viditeľné stopy po cínovaní (namiesto odlomeného jazýčka tu bola pravdepodobne provizórne nacínovaná bežná ihla, ktorá odpadla).

Základné parametre:
Priemer odznaku: . . . . . 46 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 – 3 mm
Dĺžka vnútorného štítu odznaku: . . . . . 33 mm
Šírka vnútorného štítu odznaku: . . . . . 31 mm
Dĺžka pušiek: . . . . . 33 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,016 kg

Československý výkonnostný odznak pre strelca z mínometu

V rámci československej armády bol zavedený v roku 1928, pričom na základe stupňa obťažnosti sa delil na dve triedy (strelec a strelec I. triedy) a razený bol (dutá razba) v jednom kuse (podložka spolu so štítkom) z 1 mm hrubého tombakového plechu (zliatina medi a zinku). Odznak pre strelcov bol nahnedo morený a povrchovo voskovaný, odznak pre strelcov I. triedy mal pri rovnakej úprave podložky postriebrený štítok (najskôr matný a potom leštený). Na reverznej strane bol priletovaný ohybný pripínací jazýček. V roku 1938 bol ako najvyššia trieda zavedený odznak, ktorý mal pri identickom výtvarnom spracovaní v porovnaní s nižšími triedami pozlátený štítok s motívom mínometu a postriebrenú podložku. Oproti odznaku z roku 1928 sa však nevyrábal z jedného kusa kovu. Jeho nosná podložka sa razila samostatne z 1,8 mm hrubého tombakového či alpakového (zliatina medi, zinku a niklu, prípadne železa či mangánu) plechu, pričom samotný štítok bol produkovaný tiež z tombaku, resp. alpaku, a po príslušnej povrchovej úprave sa k podložke pripevňoval pomocou dvoch ohýbateľných úchytiek.

Všetky základné odznaky sa vyrábali z nahnedo moreného tombaku, odznaky I. triedy mali podložku z tombaku a štítky z postriebrenej alpaky a napokon elitné odznaky mali podložku z postriebrenej alpaky a štítky z pozláteného tombaku. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval v centrálnej časti averznej strany staršieho typu odznaku (1928 – 1938) mierne vyvýšený španielsky štít s reliéfne znázorneným motívom ťažkého mínometu vzor 18 a v rámci novšieho typu (1938 – 1948) tu bol zobrazený modernejší mínomet vzor 36. Obidva odznaky sa pritom používali paralelne. Ich podložku tvorila čiastočne zvlnená stuha, ktorej vyrovnaná spodná časť bola zdobená lipovými ratolesťami previazanými mašľou. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania.

Zobrazený odznak pre strelca z mínometu I. triedy v staršej verzii z roku 1938 bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu výkonnostného označenia zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný odznak je pomerne dobre zachovalý a na averznej strane je mechanicky nepoškodený, takmer neoxidovaný a na povrchu podložky iba jemne zmatnený, pričom postriebrenie na štítku spolu s jeho výtvarným motívom nie je narušené. Štítok je však jemne vychýlený mimo svoju pozíciu smerom doľava. Reverzná strana je povrchovo mierne zmatnená a neoxidovaná; pravá ohybná úchytka štítku je odlomená (preto je štítok naklonený), pôvodný pripínací jazýček úplne absentuje a v mieste jeho pôvodného upevnenia je provizórne nacínovaná nepôvodná ihla.

Základné parametre:
Priemer odznaku: . . . . . 46 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 2 – 3 mm
Dĺžka vnútorného štítu odznaku: . . . . . 32 mm
Šírka vnútorného štítu odznaku: . . . . . 29 mm
Rozmer mínometu: . . . . . 24 × 18 mm
Dĺžka nepôvodnej ihly: . . . . . 43 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,017 kg

Československý pamätný odznak Za vlasť a slobodu 1918 – 1928

Vydaný bol v roku 1928 pri príležitosti 10. výročia vzniku Československa a zároveň aj 10. výročia začiatku tzv. bojov o Slovensko (konkrétne o podobu jeho južnej hranice), ktoré medzi jednotkami československého domáceho i zahraničného (legionárskeho) vojska a maďarskou armádou prebiehali s prestávkami od novembra 1918 až do konca júna 1919, pričom ich konečným výsledkom bolo zabezpečenie územnej celistvosti novovzniknutého štátneho útvaru na troskách zaniknutej rakúsko-uhorskej monarchie. Autorom výtvarného návrhu bol významný slovenský sochár, maliar, kresliar, karikaturista a učiteľ Stanislav Biroš (1901 – 1983).

Samotné odznaky v tvare rovnoramenného trojuholníka s obojstranne obrúbenými vrcholmi sa razili (dutá razba) z mosadzného plechu a následne boli pozlátené. Z hľadiska výtvarného spracovania bol hlavný motív averznej strany tvorený reliéfne znázornenou postavou československého vojaka držiaceho v pravej ruke pušku s nasadeným bodákom a ukazujúceho zdvihnutou ľavou rukou s rozovretou dlaňou smerom k mohyle, umiestnenej pod slnkom predierajúcim sa spoza mrakov. V pravom dolnom rohu bol vedľa postavy vojaka uvedený trojriadkový reliéfny nápis „ZA VLASŤ A/SLOBODU/1918 – 1928“. Pod bodákom sa nachádzali reliéfne zobrazené iniciály autora v podobe „S. BIROŠ“. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania.

Zobrazený odznak bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tejto pamätnej dekorácie zastúpenej v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný odznak s výraznejším vyvýšeným okrajom je veľmi dobre zachovalý a na averznej strane mechanicky nepoškodený, takmer nezmatnený a neoxidovaný a povrchové zlátenie je na niektorých miestach iba jemne ošúchané. Výtvarný motív nie je narušený a nápis je spolu s iniciálami autora veľmi dobre čitateľný. Reverzná strana je povrchovo nezmatnená, neoxidovaná a neošúchaná, pričom jemne vrúbkovaná pripínacia ihla je zachovalá a nepoškodená.

Základné parametre:
Dĺžka spodného ramena odznaku bez obruby: . . . . . 31 mm
Dĺžka spodného ramena odznaku s obrubou: . . . . . 42 mm
Dĺžka bočných ramien odznaku bez obruby: . . . . . 43 mm
Dĺžka bočných ramien odznaku s obrubou: . . . . . 49 mm
Dĺžka vrchnej obruby odznaku: . . . . . 12 × 12 mm
Dĺžka spodných obrúb odznaku: . . . . . 13 × 13 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 mm
Dĺžka nepôvodnej ihly: . . . . . 34 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,004 kg

Zbierka č. XVI – Bojové zástavy

Autor textov: Mgr. Gabriel Blaško

Replika bojovej zástavy 7. československého streleckého pluku „Tatranského“ československého zahraničného vojska v Rusku

Najpočetnejším zahraničným vojskom v období prvej svetovej vojny boli československé légie v Rusku. 7. československý strelecký pluk ako jeden z dvanástich československých streleckých plukov vznikol 25. júna 1917 v Berezani na Ukrajine. Jeho východiskom bol 3. záložný prápor československej streleckej brigády, ktorý sa transformoval na 7. československý peší pluk Tatranský a v auguste 1917 bol premenovaný na 7. československý strelecký pluk Tatranský. Koncom decembra 1917 bol doplnený ďalšími dobrovoľníkmi z radov českých a slovenských zajatcov a bol zaradený do 2. československej streleckej divízie. Z hľadiska etnicity možno povedať, že spomedzi streleckých plukov tu boli najvýraznejšie zastúpení Slováci (napr. 12. rota bola rýdzo slovenská). Činnosť československých jednotiek na Rusi výrazne zasiahla revolúcia a následné podpísanie Brestlitovského mieru v marci 1918, čo ovplyvnilo aj následne sťahovanie našich jednotiek domov.

V čase jeho odchodu z Ukrajiny bol celkový stav pluku 165 dôstojníkov, 2895 strelcov a 216 koní. Pluk sa vyznamenal predovšetkým v bojoch pri Bachmači, zasiahol však aj do bojov pri Marjinsku, Novonikolajevsku, Irkutsku, Kaule, Čeľabinsku, Tomsku a Krasnojarsku. Z frontu pluk odišiel v priebehu januára 1919 a následne sa podieľal na strážení sibírskej magistrály na úseku Novonikolajevsk – Tomsk. Dovedna padlo v bojoch na fronte počas prvej svetovej vojny 213 príslušníkov pluku. Z frontu odišli vojaci 7. československého streleckého pluku v januári 1919 a po rozhodnutí o presune československých légií na východ prešlo 202 jeho príslušníkov na stranu červenoarmejcov. Do 24. apríla 1920 sa pluk sústredil vo Vladivostoku, odkiaľ sa postupne sťahoval do Československa. Po príchode pluku do vlasti došlo v rámci unifikácie brannej moci k jeho zlúčeniu s domácim 4. streleckým plukom na základe výnosu MNO čj. 5.700-org.1919, čím vznikol Peší pluk 7 s veliteľstvom v Leviciach, od roku 1921 v Nitre.

Originál bojovej zástavy vyšili v Moskve okolo roku 1917 české a slovenské ženy žijúce v Rusku. Keďže v tom čase neexistovali jednotné predpisy pre obsah či formu bojovej zástavy, každá bola originálom. Zástava bola pluku odovzdaná na Monastirskom námestí v Jekaterinburgu v novembri 1917. Používal ju aj nástupnícky Peší pluk 7, ktorý si ju prevzal spolu so stuhami, vyznamenaniami a čestným názvom „Tatranský“ v októbri 1920. Pri príležitosti 10. výročia vzniku Československa 28. októbra 1928 bola pluku udelená kópia pôvodnej zástavy. Obidve tieto zástavy, originál i jeho kópia, sú súčasťou zbierkového fondu VHÚ Praha. Pre múzejné účely bola pre VHÚ Bratislava vytvorená jej replika, ktorá bola v roku 2009 zaradená do jeho zbierkového fondu. Do zbierok bola nadobudnutá formou nákupu. Replika predmetnej zástavy bola vyrobená firmou Velebný & Fam, s. r. o., v Ústí nad Orlicí.

Replika zástavy je obdĺžnikového tvaru s rozmermi 1000 × 1300 mm. Je vyrobená z hodvábneho vlajkového ripsu s aplikáciami z filcu, ripsu a hodvábu. Lícna strana je vyhotovená z béžového hodvábu, v jej strede je vyobrazený slovenský štátny znak, ručne obšitý farebnými a kovovými šujtášmi. Po celom obvode zástavy je bohaté zdobenie z filcu a ripsu. Rubová strana je vyhotovená z červeného hodvábneho ripsu s bohato zdobeným lemom po celom obvode zástavy s ornamentmi z filcu, ripsu a hodvábu, zhotovenými aplikačnou technikou a ručným obšívaním. Do stredu rubovej strany zástavy je položený biely lev z filcu, ručne obšitý kovovým šujtášom so zlatou

brokátovou korunou zdobenou zlatými perličkami. Zástava je k žrdi upevnená čiernym tunelom, pozdĺž podbitým striebristými klincami v piatich zvislých radách. Žrď je dookola lemovaná modrou točenou šnúrou. Žrď je svetlo morená, dvojdielna s kovaním, navrchu zakončená hrotom, ktorý je vyrobený v tvare palcátu v striebristom prevedení. Celková dĺžka žrde je 2930 mm, z toho dĺžka kovania s hrotom je 295 mm. Priemer žrde je cca 36 mm.

Replika bojovej zástavy 32. československého streleckého pluku „Gardského“

Jedným z centier československého zahraničného odboja počas prvej svetovej vojny bolo aj Taliansko. V októbri 1917 zahájila svoju činnosť aj pobočka Československej národnej rady (ČSNR) v Ríme. Výstavba pravidelných československých vojenských jednotiek prebehla na základe zmlúv medzi talianskou vládou a ČSNR z 12. apríla 1918 a z 30. júna 1918. Vytvorené boli štyri strelecké pluky, z ktorých boli sformované dve strelecké brigády, následne zjednotené do 1. československej divízie. Vzhľadom na rozhodnutie ČSNR v Paríži o jednotnom číslovaní československého vojska v zahraničí došlo v júli 1918 k jej prečíslovaniu na 6. československú divíziu s plukmi 31. – 34. Každý pluk mal v priemere okolo 3000 mužov, ktorí boli rozdelení do troch práporov, a každý prápor mal tri roty.

6. československá divízia bola v polovici augusta 1918 nasadená v priestore medzi Gardským jazerom a riekou Adiža, kde sa zúčastnila bojov o kótu 703 Doss Alto. Po víťazstve bola celá divízia stiahnutá do Padovy. V novembri vznikol zo 6. československej divízie (pluky 31., 32., 35.) a 7. československej divízie (pluky 33., 34., 39.) československý armádny zbor, ktorý pozostával z 19 400 Čechov a Slovákov, z toho asi 600 vojakov pochádzalo z územia dnešného Slovenska. 8. decembra 1918 sa za účasti talianskeho kráľa Viktora Emanuela II. konala na námestí v Padove veľká slávnosť, na ktorej boli jednotlivým plukom odovzdané bojové zástavy. Následne sa československý armádny zbor z Talianska presunul cez Rakúsko do novovzniknutého Československa, kde bol sústredený v Českých Budějoviciach, odkiaľ sa presunul na Slovensko.

V rámci unifikácie československej brannej moci bol 32. československý strelecký pluk na základe výnosu MNO čj. 5.700-org.1919 zlúčený s domácim 34. peším plukom do Pešieho pluku 32, s veliteľstvom umiestneným v Štefánikových kasárňach v Košiciach, kde sa zapojil aj do bojov s Maďarskom. Dňa 24. októbra 1923, na základe dekrétu prezidenta republiky publikovaného vo výnose MNO čj. 45.800-pres. voj. 1923, získal pluk čestný názov „Gardský“. Bojová zástava bola udelená pluku tesne pred jeho odchodom do vlasti 8. decembra 1918 v Padove a následne ju prevzal aj nástupnícky Peší pluk 32. Jej originál však zmizol z budovy nadriadeného veliteľstva počas bojov s Maďarmi. Z tohto dôvodu odovzdal 2. júla 1927 krajinský vojenský veliteľ, generál Josef Šnejdárek v zastúpení ministra obrany na námestí pred budovou vojenského veliteľstva pluku zástavu darovanú prezidentom a dekoroval ju Československým vojenským krížom 1914 – 1918. O rok neskôr, pri príležitosti 10. výročia založenia pluku, bola zástava dekorovaná čestnými stuhami, ktoré venovalo mesto Košice, Orol a Československá obec legionárska. Kópia zástavy 32. československého streleckého pluku „Gardského“ je uložená vo VHÚ Praha. Jej replika, ktorá bola vyrobená na múzejné účely firmou Velebný & Fam, s. r. o., v Ústí nad Orlicí, bola zakúpená do zbierok VHM Piešťany v roku 2009.

Replika zástavy 32. československého streleckého pluku je obdĺžnikového tvaru s rozmermi 1190 × 1160 mm a vyrobená je z hodvábneho vlajkového ripsu. Lícnu stranu zástavy tvoria dva pozdĺžne pruhy béžovej a červenej farby v pomere 1 : 1. V strede zástavy je kruh s priemerom 480 mm vyšitý bielym hodvábom, v ktorom sú zlaté lipové listy so striebornými plodmi vyšitými metalickými niťami. V strede kruhu sú vyšité zlaté písmená „ČS“ a okolo nich sú umiestnené štyri krajské znaky: český, sliezsky, moravský a slovenský. Obdĺžniky, v ktorých sa krajské znaky nachádzajú, majú rozmery 110 × 120 mm. Celý motív bol zdobený ručne vyšívanou zlatou dracénou. Zástava je z troch strán lemovaná zlatistými, 60 mm dlhými strapcami. K žrdi je pripevnená látkovými pútkami so striebristými karabínami. Žrď je potiahnutá hnedým zamatom a zdobená v tvare špirály striebristými klincami. Je dvojdielna, s kovaním, navrchu zakončená hrotom, ktorý je odlievaný a tvoria ho štyri veľké spojené kruhy so striebristou povrchovou úpravou. Celková dĺžka žrde je 2950 mm a hrúbka je 38 mm.

Zbierka č. XVII – Obrazy a plastiky

Autorka textu: Mgr. Lenka Vrabľová

Obraz pohrebu rakúsko-uhorského vojaka (autor Jozef Kmínek)

Prezentovaný obraz zachytáva pohreb rakúsko-uhorského vojaka v období prvej svetovej vojny. Do zbierkového fondu Mo Svidník VHM bol prijatý v roku 2008 kúpou od Hermana Weinbergera z Košíc. Umelecké dielo je vytvorené na plátne a vsadené do ozdobného pozláteného dreveného rámu. Znázorňuje kňaza v čiernom rúchu, okolo ktorého je zhromaždených niekoľko desiatok smútiacich rakúsko-uhorských vojakov stojacich nad zdobenou rakvou, ktorú spúšťajú do vykopaného hrobu. Pohreb sa odohráva v lese, pozadie je temné, atmosféra pochmúrna.

Autorom diela je Josef Kmínek, ktorý bol učňom v známej maliarskej dielni Václava Kretschmera, nachádzajúcej sa v Novej Pake. Vzhľadom na veľký počet zákaziek prijímala maliarska dielňa mnoho učňov. Prvým bol Josef Hubený, druhým Karel Medlík a medzi ďalších patrili Josef Kmínek, Josef Havlata, Josef Podlipný, Jan Opolský, Karel Havlata, Bohuslav Číla, Josef Picek, František Picek a ďalší... Dielňa bola známa množstvom zákaziek po celých severovýchodných Čechách, ale i v zahraničí: Nemecku, Maďarsku, Poľsku, Srbsku, Ukrajine a Rusku.

Základné parametre:
Šírka obrazu: . . . . . 920 mm
Výška obrazu: . . . . . 560 mm

Zbierka č. XVIII – Proviantný materiál

Autorka textov: Mgr. Lenka Vrabľová

Rakúsko-uhorská poľná fľaša Model 1909

Predstavovaný zbierkový predmet bol zavedený ako bežná súčasť výstroja rakúsko-uhorskej armády pred prvou svetovou vojnou ako náhrada za staršie modely, napr. Model 1869 a Model 1888. Rakúsko-uhorská poľná fľaša Model 1909 bola do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku prijatá v roku 1969 darom od súkromnej osoby.

Zobrazený zbierkový predmet je vyrobený z hliníka. Na hrdle je vyrazené značenie, ktoré obsahuje názov výrobcu „CLOETER", rok výroby 1910, objem – 0,5 litra a skratku MD 4 – „Mundurdepot 4". Tieto typy fliaš sa vyznačujú „hruškovitým" tvarom s troma reliéfnymi rebrami na vypuklej strane a malým dnom, na ktorom býva spravidla okrem hrdla vyrazená ďalšia firemná značka (na danom predmete je v dôsledku opotrebenia značenie nečitateľné). Zaujímavosťou je, že k fľaši existovali tri druhy uzáverov: 1) patentný s pružinovou drôtenou konštrukciou, na ktorej je voľne zavesené plechové viečko s gumovým tesnením, 2) samostatný skrutkovací uzáver s gumovým tesnením a najčastejším typom bol 3) klasický uzáver s korkovou zátkou a poistným remienkom. K danému zbierkovému predmetu uzáver absentuje. Fľaša sa obvykle nosila bez obalu v koženom „košíku", v chlebníku, resp. malej poľnej.

Základné parametre:
Šírka fľaše: . . . . . 100 mm
Výška fľaše: . . . . . 180 mm
Objem fľaše: . . . . . 0,5 l

Československá poľná fľaša

Československá armáda prevzala do svojej výstroje poľnú fľašu rakúsko-uhorského modelu 1915, typologicky vychádzajúcu z rakúsko-uhorského modelu 1888, ktorý však disponoval menším objemom. Do výstroja československej armády bola predmetná fľaša s popruhom zavedená podľa článku 545 Vecného vestníka MNO z roku 1927 pod názvom „Polní láhev a řemení k polní láhvi".

Zobrazený zbierkový predmet je vyrobený lisovaním zo železného plechu, povrch má z vonkajšej strany ošetrený smaltom zelenohnedej farby a z vnútornej strany smaltom bielej farby. Fľaše určené pre armádu boli opatrené smaltom kaki farby a pre civilné použitie sa vyrábali v rôznych farebných prevedeniach, napr. sivozelenej, tehlovočervenej, pieskovožltej, čiernej... Daný predmet má obdĺžnikový tvar, v hornej časti sa v prerušovanom kruhu nachádza značka výrobcu C. A. S. – „Carl August Scholtz" z Matejoviec a rok výroby s nečitateľnou poslednou číslicou, pravdepodobne ide o rok 1928. Fľaša sa uzatvára korkovým uzáverom valcovitého tvaru, ktorý bol niekedy nahrádzaný jednoduchou drevenou zátkou. Bežná doba nosenia fľaše bola podľa služobného predpisu H-IV-3a stanovená na štyri roky, po tomto

čase prešla revíziou stavu, a keď bola v poriadku, používala sa naďalej. Spravidla sa nosila v chlebníku, v batohu alebo mohla byť za pomoci koženého závesného remeňa prehodená cez plece.

Poľná fľaša z výstroja československej armády bola nájdená v Dukelskej oblasti a do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola prijatá v roku 1967 darom od súkromnej osoby.

Základné parametre:
Objem fľaše: . . . . . 0, 5 l
Hmotnosť fľaše: . . . . . 270 g
Výška fľaše: . . . . . 200 mm
Šírka fľaše: . . . . . 90 mm

Ruská jedálna poľná miska

V časoch cárskeho Ruska sa používalo niekoľko rôznych druhov jedálnych misiek, ktoré možno vizuálne rozdeliť do dvoch typov: okrúhle a valcové, nazývané aj „ploché“ alebo „obličkové“. Jedálne misky obličkového tvaru boli spočiatku vyrobené z cínu, medi alebo mosadze, až v roku 1936 sa prešlo na výrobu z hliníka podľa vzoru Wehrmachtu. Tieto neskoršie verzie sa skladali z dvoch častí: jedálnej misky a vrchnáka. Okrúhle misky boli rovnako vyrábané z rôznych materiálov, ako napr. cín, meď, mosadz a neskôr hliník.

Zbierkový predmet je valcového tvaru, horný okraj má zrolovaný smerom von, táto vzniknutá obruba zabezpečuje spevnenie celej konštrukcie. Jedálna miska je vyrobená z medeného plechu, pričom jej vnútro bolo zvyčajne chránené tenkou vrstvou cínu. Na oboch protiľahlých stranách sú umiestnené uška, ktoré sú upevnené na tele misky dvomi nitmi. Na nich je pripevnená klenutá pohyblivá rukoväť vyrobená z valcovitého oceľového drôtu. Na miske je na prednej strane v blízkosti okraja vyrazená okrúhla značka výrobcu. Po jej obvode sa nachádza označenie „мъднс-прокатный“, pri ktorom je uvedená aj skratka miesta výroby „с.п.б.“ – „ Санкт-Петербург“ – Petrohrad, v strednej časti je vyobrazený ruský štátny znak dvojhlavého orla, rok výroby absentuje.

Prezentovaná jedálna miska sa používala počas prvej svetovej vojny v cárskej ruskej armáde. Do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola prijatá v roku 1970 nálezom z obce Šarbov.

Základné parametre:
Šírka misky: . . . . . 150 mm
Výška misky: . . . . . 140 mm

Ruský samovar z obdobia prvej svetovej vojny

Daný typ samovaru sa používal v čase prvej svetovej vojny na ohrievanie vody, ktorá po uvarení zostávala teplá ešte niekoľko hodín, čo bolo pre vojakov na fronte veľmi prínosné. Predmetný samovar bol nájdený v bunkri v obci Šarbov a prijatý do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku v roku 1968 kúpou od Petra Derca zo Šarbova.

V Rusku začal byť pojem samovar známy od osemnásteho storočia vďaka ťažbe medenej rudy na Urale. V ruskom meste Tula, kde bol vyrobený prvý exemplár, sa do polovice 19. storočia založilo vyše 80 podnikov na jeho výrobu, na základe čoho si neskôr vyslúžilo prezývku „Mesto samovarov“. Samovary sa vyrábali v rôznych tvaroch (guľaté, kužeľovité, štvorcové, súdkovité), s rôznym zdobením (bohaté rytiny, reliéfy kvetov, listov, stromov, zvierat a lastúr) a na ich výrobu sa najčastejšie používala červená meď, ktorá bola zároveň aj najdrahším používaným materiálom. Neskôr boli objavené

lacnejšie varianty: tzv. zelená meď – mosadz, a tzv. žltá meď – tombak. Vyrábali sa však aj varianty zo železa, ocele, bronzu a dokonca i z porcelánu či striebra.

Prezentovaný exponát je vyrobený z medeného materiálu, na bočných stranách má umiestnené držiace rúčky, nie je kompletný. V spodnej časti má podstavec, ktorý je poškodený. Na jeho vrchnej časti je v azbuke uvedené miesto výroby „ТУЛА“ – Tula, a názov výrobcu „Александрь Степановичь Баташевь“ (Alexander Stepanovič Batašev). Na prednej časti samovaru sa nachádza desať kruhových značiek, v niektorých je znázornený portrét Alexandera Stepanoviča Bataševa a v ďalších sa nachádzajú oficiálne značky firmy „Баташевь“ – Batašev, vytvorené v roku 1825 na zabezpečenie proti falšovaniu. Ostatné značenia vypovedajú o oceneniach z rôznych celoruských výstav, napríklad: „За всепоссію мануфактур віставки вьс: петерб 1870“. Na podstavci je znovu uvedené meno výrobcu v azbuke: „Алексій Баташевьі“.

Alexander Batašev (28. 3. 1848 – 28. 10. 1912) bol čestný občan mesta Tula, filantrop, spolumajiteľ najväčšieho samovarného závodu v provincii. Závod založil ešte jeho otec v podobe malej továrne na okraji Tuly. Keď sa v roku 1861 stalo nešťastie (jeho otec zomrel a továreň vyhorela), bratia Bataševovi ju obnovili, rozšírili a postupne sa stala jednou z najväčších a najlepších v Tule. Svedčí o tom aj fakt, že bratia získali striebornú a bronzovú medailu na výstave vo vtedajšom Sankt-Peterburgu a o pár rokov neskôr už firmu Batašev na výstave v Moskve ocenili zlatou medailou za rozsiahlu výrobu a dobrú kvalitu za nízke ceny. V roku 1896 sa im podarilo získať aj kráľovský erb za najlepšie produkty ruskej priemyselnej výroby.

Základné parametre:
Výška samovaru: . . . . . 660 mm
Priemer samovaru: . . . . . 327 mm
Obvod samovaru: . . . . . 970 mm
Šírka podstavca: . . . . . 206 mm
Dĺžka podstavca: . . . . . 206 mm
Výška podstavca: . . . . . 5 8 0 mm

Zbierka č. XIX – Rôzny múzejný materiál

Autorka textov: Mgr. Lenka Vrabľová

Ruské papierové platidlo v nominálnej hodnote 1 rubeľ

Predstavované ruské platidlo v nominálnej hodnote 1 rubeľ, séria НВ – 459 s rokom vydania 1898, sa dostalo do obehu až od roku 1915 v súlade s dekrétom zo 6. decembra 1915. V tomto roku boli do obehu zaradené bankovky s nominálnou hodnotou 1 rubeľ, ktoré kopírovali variant z roku 1898, avšak so zjednodušeným číslovaním. Každá séria bola vydaná v objeme jeden milión kópií a skladala sa z dvoch písmen a jedno-, dvoj- alebo trojmiestnych číslic. Platidlá tohto typu boli v obehu do roku 1922.

Na lícnej strane je v hornej časti umiestnený názov nových papierových peňazí: „Государственный кредитный билеть“ – „Štátny úverový lístok“. Úverové lístky boli uvedené do obehu ako dôsledok menovej reformy v rokoch 1895 – 1897, ktorá zaviedla ich bezplatnú výmenu za zlato (tzv. zlatý štandard) bez obmedzenia množstva. Daný štandard mal za cieľ stabilizovať ruskú ekonomiku. V ľavej časti je znázornený štátny znak cárskeho Ruska, pod ním krátke sériové číslo НВ – 459. Uprostred je hrubým písmom vyznačená hodnota platidla „ОДИНЬ РУБЛЬ“, pod ňou figuruje text z cárskeho dekrétu (č. 14633) zo dňa 14. novembra 1897: „Государственный Банкь разменяваеть кредитные билеты на золотую монету безь ограниченія суммы (1 р.=1/15 имперіала, содержить 17,424 долей чистаго золота)“ – „Štátna banka si vymieňa kreditné lístky za zlatú menu bez obmedzenia sumy (1 r. = 1/15 imperiala, obsahuje 17 424 akcií čistého zlata)“. Pod textom sa nachádzajú podpisy manažéra a pokladníka vydávajúcej banky – М. Шипов, В. Протопопов. Na pravej strane je umiestnený monogram ruského cára Mikuláša II. a pod ním znova sériové číslo НВ – 459. Uprostred spodnej časti sa v zdobenom rámčeku nachádza rok vydania prvej série – 1898. Pozadie platidla je svetlohnedé, hlavná tlač je modrá.

Na rubovej strane je v ľavej časti vyjadrená hodnota platidla „1 РУБЛЬ“. Uprostred dubových a vavrínových vetvičiek je vyobrazený štátny znak cárskeho Ruska a okolo neho nápisy: „ ОДИНЬ РУБЛЬ“. V pravej časti sú umiestnené tri odseky dekrétu zo dňa 14. novembra 1897, ktoré regulovali pravidlá obehu a podmienky používania. Pozadie je svetlohnedé, hlavná časť tmavohnedá až oranžová.

Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo daný zbierkový predmet prijatý v roku 1974 kúpou od súkromnej osoby.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . 89 mm
Dĺžka platidla: . . . . . 150 mm

Ruské papierové platidlo v nominálnej hodnote 5 rubľov

Ruské platidlo s nominálnou hodnotou 5 rubľov, sériové číslo ПА – 971719, bolo vydané v roku 1909 a doplnilo prvú sériovú vzorku z roku 1898. Platidlá boli orientované horizontálne a v obehu boli do roku 1922.

Lícna strana je tvorená figurálnym rámom s kvetinovými ornamentmi, prevažuje modrá farba. V hornej časti rámu je umiestnený malý štátny znak cárskeho Ruska, pod ním rok vydania „1909“. Po bokoch, mimo kvetinového rámu, sú znázornené veľké číslice „5“, vyjadrujúce hodnotu platidla. V strednej časti orámovania sa nachádza názov nových papierových peňazí: „Государственный кредитный билеть“ – „Štátny úverový lístok“. Úverové lístky boli uvedené do obehu ako dôsledok menovej reformy v rokoch 1895 – 1897, ktorá zaviedla ich bezplatnú výmenu za zlato (tzv. zlatý štandard) s cieľom stabilizovať ruskú ekonomiku. Uprostred je hrubým písmom vyznačená nominálna hodnota „ ПЯТЬ РУБЛЕЙ“, pod ňou figuruje text z cárskeho dekrétu (č. 14633) zo dňa 14. novembra 1897: „Государственный Банкь разменяваеть кредитные билеты на золотую монету безь ограниченія суммы (1 рубль=1/15 имперіала, содержить 17, 424 долей чистаго золота)“ – „Štátna banka si vymieňa kreditné lístky za zlatú menu bez obmedzenia sumy (1 rubeľ = 1/15 imperiala, obsahuje 17 424 akcií čistého zlata)“. Nižšie pod textom sa nachádzajú podpisy manažéra a pokladníka vydávajúcej banky – М. Шипов, Чихиржин. V dolnej a hornej časti platidla je uvedené sériové číslo „ПА – 971719“. V spodnej časti rámu sa v zdobenom kruhu znova nachádza číselná hodnota úverového lístka „5“. Na oboch stranách bankovky je celý priestor okolo rámu vyplnený pozadím, ktoré je tvorené z číslic „5“ obklopených skratkou „РУВ“.

Na rubovej strane je v rohoch uvedený nominál platidla vyznačený číslicami „5“. V hornej časti dominuje cársky plášť s korunou a stuhou Rádu svätého Ondreja, pod ktorým je vyobrazený štátny znak cárskeho Ruska. Pod nimi sa nachádza reliéf v podobe hlavy leva a cárske symboly – žezlo a meč, ktoré sú vložené uprostred vavrínových a dubových vetvičiek. V dolnej časti sú umiestnené tri odseky z dekrétu zo dňa 14. novembra 1897, ktoré regulovali pravidlá obehu. Pod dekrétom je opäť zobrazená menová hodnota „ 5 ПЯТЬ РУБЛЕЙ 5“.

Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo platidlo prijaté v roku 1974 kúpou od súkromnej osoby.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . 99 mm
Dĺžka platidla: . . . . . 157 mm

Rakúsko-uhorské papierové platidlo v nominálnej hodnote 1000 korún

Rakúsko-uhorské platidlo v nominálnej hodnote 1000 korún bolo vydané 2. januára 1902. Je tlačené technikou hĺbkotlače v tlačiarňach Druckerei für Wertpapiere, Wien a v obehu bolo od 2. 1. 1902 do 9. 3. 1919. Grafické a rytecké práce vyhotovili Rudolf Rössler, Heinrich Leffler a Ferdinand Schirnböck.

Na lícnej strane dominuje portrét ženy s kvetinovým vencom, po stranách sa nachádzajú dekoratívne ornamenty v modrosivých odtieňoch a číselná hodnota platidla „1000". V hornej časti je umiestnený rakúsky štátny znak, suma platidla v rôznych jazykoch monarchie a text v nemeckom jazyku. Uprostred dolnej časti je opäť hrubým písmom vyznačená jeho hodnota „TAUSEND KRONEN", pod ktorou sú umiestnené údaje o vydaní a názov centrálnej banky „OESTERREICHISCH UNGARISCHE BANK". Na danej bankovke sa v hornej časti v gilošovom rámčeku nachádza aj červena pretlač s textom „DEUTSCHOSTERREICH". Táto pretlač súvisí s historickými udalosťami po rozpade monarchie, keď sa ňou označovali rakúsko-uhorské platidlá v nástupnických štátoch a aj na území Československa boli používané ako provizórium. Rovnako červenou farbou je vyrazené aj unikátne sériové číslo 37371 2697.

Na rubovej strane sa nachádzajú dve symetrické podobizne žien a viacfarebné ornamenty, prevažuje modrá farba. Uprostred je umiestnená menová hodnota „1000 TAUSEND 1000". Na zbierkovom predmete sa nachádzajú podpisy: Wolfrum, Dr. Bilinski, Pranger, Deutsch.

Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo platidlo prijaté v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . 128 mm
Dĺžka platidla: . . . . . 192 mm

Rakúsko-uhorské papierové platidlo v nominálnej hodnote 100 korún

Rakúsko-uhorské platidlo v nominálnej hodnote 100 korún bolo vydané 2. januára 1912. Je tlačené na šrafovanom podklade technikou hĺbkotlače v tlačiarňach Druckerei für Wertpapiere, Wien. Predmetný variant bol v obehu od 23. 12. 1912 do 9. 3. 1919. Grafické a rytecké práce vyhotovili Josef Pfeiffer a Ferdinand Schirnböck.

Na lícnej strane uprostred číselnej hodnoty bankovky – „100", dominuje portrét mladej ženy s krátkym textom. V ľavej časti je pod textom v nemeckom jazyku hrubým písmom vyznačená suma platidla „HUNDERT KRONEN". V strednej časti je umiestnený rakúsky štátny znak, nad ním sú údaje o vydaní a pod ním je situované označenie banky „OESTERREICHISCH UNGARISCHE BANK". V dolnej časti sa znova uvádza hodnota v rôznych jazykoch monarchie. Na rubovej strane v pravej časti je opäť vyobrazená podobizeň ženy s krátkym textom v maďarskom jazyku a nominál platidla vyznačený číslicami „100". Vľavo je pod krátkym maďarským textom hrubým písmom vyznačená menová hodnota „SZÁZ KORONA", údaje o vydaní a názov banky „OSZTRÁK MAGYAR BANK". V dolnej časti je umiestnený uhorský štátny znak a sériové číslo 1541 68697. Na zbierkovom predmete sa nachádzajú podpisy: Schlumberger, Dr. Popovics, Paranger, Heinrich.

Po rozpade monarchie platili rakúsko-uhorské platidlá ako provizórium vo viacerých nástupnických štátoch. Po vzniku Československa aj na tomto území zostali predmetné platidlá dočasne v obehu a boli pretlačané alebo kolkované.

Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol daný zbierkový predmet prijatý v roku 1975 kúpou od súkromnej osoby.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . 108 mm
Dĺžka platidla: . . . . . 163 mm

Rakúsko-uhorské papierové platidlo v nominálnej hodnote 20 korún

Rakúsko-uhorské platidlo v nominálnej hodnote 20 korún bolo vydané 2. januára 1913. Je tlačené na šrafovanom podklade v tlačiarňach Druckerei für Wertpapiere, Wien. Tento variant bol v obehu od 29. 9. 1913 do 9. 3. 1919. Grafické a rytecké práce vyhotovili Josef Pfeiffer a Ferdinand Schirnböck.

Na lícnej strane dominuje portrét ženy s krátkym textom v nemeckom jazyku. V pravej časti je pod rakúskym štátnym znakom text v nemeckom jazyku a hrubým písmom vyznačená hodnota platidla „ZWANZIG KRONEN". V dolnej časti sú umiestnené údaje o vydaní, názov banky „OESTERREICHISCH UNGARISCHE BANK" a jeho hodnota v rôznych jazykoch monarchie. Na rubovej strane sa v pravej časti znova nachádza portrét ženy s krátkym textom v maďarskom jazyku a zľava je pod uhorským štátnym znakom situované označenie banky „OSZTRÁK MAGYAR BANK". Uprostred dolnej časti je vyznačený nominál platidla veľkou číslicou „20" a hrubým písmom v maďarskom jazyku „HÚSZ KORONA", medzi nimi sú údaje o jeho vydaní. V hornej časti je červenou farbou vyrazené unikátne sériové číslo 020637 1798 a pod ním je situovaný text v maďarčine. Na zbierkovom predmete sa nachádzajú podpisy: Gutmann, Popowics, Pranger, Gold.

Po rozpade monarchie platili rakúsko-uhorské bankovky ako provizórium vo viacerých nástupníckych štátoch. Po vzniku Československa aj na tomto území zostali predmetné platidlá dočasne v obehu a boli pretláčané alebo kolkované.

Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol daný zbierkový predmet prijatý v roku 1977 kúpou od súkromnej osoby.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . 90 mm
Dĺžka platidla: . . . . . 150 mm

Poľná kaplnka honvédskeho pešieho pluku č. 9 košického

Poľná kaplnka z obdobia prvej svetovej vojny je uložená v drevenej krabici, ktorá tvorí jej súčasť. Na krabici je na mosadznom štítku umiestnený maďarský nápis: „TÁBORI KÁPOLNA“ (Táborová kaplnka). Pod ním je umiestnený ďalší štítok v maďarskom jazyku, na ktorom je uvedené meno táborového farára – „Urbán István, tábori lelkész“, a označenie pluku „M. kir. Kassai 9. h. gy. ezr. Behárfalvi“ (Kráľovský košický 9. honvédsky peší pluk). Ako už z názvu vyplýva, tento pluk sídlil v Košiciach a bol založený v roku 1886. Honvédsky peší pluk č. 9 (Kassai 9. honvéd gyalogezred) bol dopĺňaný z obvodov Košice a Spišská Nová Ves. Mobilizačné plány určovali tento pluk do zostavy 77. honvédskej pešej brigády, ktorá bola súčasťou 39. honvédskej pešej divízie. Táto divízia bola určená na front v Haliči. Takmer celú vojnu bola 39. honvédska divízia podriadená VI. zboru, v rámci ktorého absolvovala mnohé ťažké boje na východnom fronte. V marci 1918 bola divízia stiahnutá do vnútrozemia, ale už v júli toho roku ju velenie poslalo na taliansky front, kde pôsobila až do konca vojny.

Zobrazená poľná kaplnka pochádza z obdobia prvej svetovej vojny a do zbierkového fondu múzea vo Svidníku bola prijatá v roku 1996 kúpou z košického antikvariátu. Vo vnútornej časti drevenej krabice sú na veku vyobrazené sväté obrázky a začiatok svätého evanjelia podľa Jána, nad ktorými sú na mosadzných štítkoch vypísané letopočty „1914 – 1917“ a uprostred nich je umiestnená latinská fráza „ IN HOC SIGNO VINCES “ (V tomto znamení dobyť). Pod evanjeliom sú na mosadzných štítkoch vypísané miesta bojovej cesty jednotky. Vnútro kaplnky je obtiahnuté bordovým zamatom. Súčasťou kaplnky je dvojramenný kresťanský kríž s krucifixom a pozlátený kalich.

Základné parametre:
Šírka kaplnky: . . . . . 430 mm
Dĺžka kaplnky: . . . . . 747 mm

Náhrobný kríž z vojnového cintorína v Medzilaborciach

Mesto Medzilaborce malo počas prvej svetovej vojny dôležitú vojensko-strategickú polohu, čo zapríčinilo, že od novembra 1914 do mája 1915 sa o neho viedli boje celkom štyrikrát. Pozostatkom bojovej činnosti, ale aj jeho umiestnenia priamo na zásobovacej tepne v smere do Haliče, je niekoľko vojnových cintorínov nachádzajúcich sa priamo v meste a 41 vojenských cintorínov na území celého okresu, ktoré pripomínajú ťažké boje prvej svetovej vojny širokej verejnosti. Aj po viac ako sto rokoch od tejto vojny sa na niektorých z nich sčasti zachovali dobové prvky architektúry (kríže, pamätníky, časti oplotenia). Na viacerých sa však nachádzajú značne poškodené hrobové miesta, cintoríny sú v schátranom a zanedbanom stave. To bol aj prípad Medzilaboriec, preto mesto v spolupráci s Ľudovým zväzom starostlivosti o nemecké vojnové hroby, predstaviteľmi Spoločnosti starostlivosti o nemecké vojnové hroby na Slovensku a Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky pristúpilo v roku 2009 k rozsiahlej rekonštrukcii jedného z cintorínov, ktorý sa nachádza priamo v centre mesta. Na obnove pietneho areálu sa podieľali príslušníci nemeckého Bundeswehru a príslušníci Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Predmetný náhrobný kríž je vyrobený z betónu a nachádzal sa na vojnovom cintoríne v centre mesta Medzilaborce pri mestskom úrade (označovaný Medzilaborce č. II). Tento cintorín je rozlohou najväčší a je pomerne dobre viditeľný, najmä vďaka zachovanému kamennému pamätníku. Zachovalo sa aj niekoľko historických dobových fotografií, ktoré dokumentujú, ako cintorín s centrálnym pamätníkom vyzeral po jeho vybudovaní v roku 1917. Z fotografií je možne vidieť, že každý vojnový hrob mal svoje označenie v podobe náhrobných krížov, súčasťou ktorých boli aj ceduľky s menami pochovaných vojakov. Tie sa, žiaľ, nezachovali.

Počas rekonštrukcie v rokoch 2009 – 2011 bola z plochy cintorína väčšina dobových krížov odstránená a nahradená novými krížmi. Niekoľko kusov pôvodných krížov uschovali obyvatelia Medzilaboriec, odkiaľ sa dostali k občianskemu združeniu Klub vojenskej histórie Beskydy, ktoré sa aktívne venuje výskumu problematiky vojenských cintorínov z prvej svetovej vojny a ich záchrane. Do zbierkového fondu Mo Svidník VHM bol náhrobný kríž z vojnového cintorína v Medzilaborciach nadobudnutý formou daru od daného občianskeho združenia v roku 2019.

Základné parametre:
Výška kríža: . . . . . 114,5 cm
Šírka kríža: . . . . . 42,6 cm
Hĺbka kríža: . . . . . 13,2 cm

Československý hraničný orientačný stĺp z hraničného priechodu Vyšný Komárnik – Barwinek

Hraničné stĺpy boli na štátnych hraniciach osádzané na základe zákona č. 245/1921 Zb. zo dňa 30. júna 1921, ktorý vymedzoval, že hranice Československej republiky budú v teréne zreteľne označené prostredníctvom hraničných medzníkov a značiek, ktoré budú viditeľným spôsobom naznačovať miesto prekročenia štátnej hranice a vstup na územie suverénneho štátu.

Predmetný československý hraničný orientačný stĺp bol vyrobený v roku 1925 z oceľového plechu v Štátnych železiarňach a oceliarňach Podbrezová. Avšak na konečnom mieste, na hraničnom priechode Vyšný Komárnik – Barwinek, bol osadený až koncom roku 1927. Autorom architektonického návrhu stĺpov bol Josef Havlíček a sochárom Bedřich Štefan. Stĺp bol natretý zvnútra térovým náterom, zvonku základným náterom a na mieste osadenia bol ešte natretý predpísanými farbami podľa vzoru

štátnej vlajky (v ČSR bola predpísanou farba Malva). Na mieste osadenia sa na stĺp primontovali dva štátne československé znaky z liatiny s emailovanou povrchovou úpravou, ktoré boli vyrobené v zlievarňach Hronec a ktoré v priebehu rokov prechádzali rôznymi dodatočnými úpravami.

Pri obsadzovaní Československa boli hraničné stĺpy systematicky ničené, a preto sa ich do konca druhej svetovej vojny na tomto území zachovalo len veľmi málo – konkrétne štyri, avšak iba dva z nich sa zachovali na svojich pôvodných miestach osadenia. Na území dnešnej Slovenskej republiky sa zachoval iba tento jediný hraničný orientačný stĺp, na ktorého nesmierny historický význam poukázali českí bádatelia Zdeněk Zidka a Petr Voborník v roku 2011 počas expedície po bývalých hraniciach ČSR. V roku 2013 bol predmetný stĺp z hraničného priechodu demontovaný a následne členmi občianskeho združenia Spolok histórie colníctva a finančnej správy Bratislava pod vedením predsedu Tomáša Achsu kompletne zrekonštruovaný. Zachoval sa v pomerne dobrom stave, preto nebola potrebná rozsiahla rekonštrukcia.

V priebehu obnovy po odstránení vonkajších vrstiev náterov sa v strednej časti našlo v kruhu vyrazené poradové výrobné číslo 18, ktorým sa potvrdzuje pravosť tohto stĺpu. Množstvo priestrelov po guľkách rôznych kalibrov, ktoré sa dodnes na tele stĺpu zachovali, svedčí o tom, že prežil ťažké boje KDO. Po ukončení prác na obnove tohto originálneho hraničného stĺpu bol začiatkom roku 2016 prevezený do Svidníka. Na jeho pôvodnom mieste osadenia, pri chodníku štátnej cesty I. triedy na hraničnom priechode Vyšný Komárnik – Barwinek bola v máji 2016 slávnostne odhalená jeho verná replika. Obnovený originál československého hraničného stĺpu bol zaradený do zbierok Mo Svidník VHM a v októbri 2017 bol osadený v priestoroch Centrálnej expozície s názvom *Vojenské dejiny Slovenska 1914 – 1945* vo Svidníku.

Základné parametre:
Výška hraničného stĺpu: . . . . . 370,8 cm
Šírka hraničného stĺpu: . . . . . 34,5 cm
Hĺbka hraničného stĺpu: . . . . . 26 cm

Dioráma – napodobenina bojiska v Duklianskom priesmyku

Dioráma Centrálnej expozície vo Svidníku v roku 2017

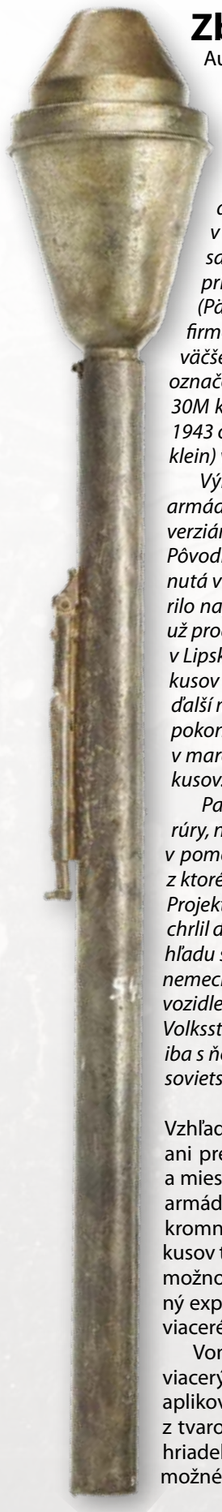
Dioráma je interaktívnym prvkom Centrálnej expozície a bola v nej vybudovaná v polovici 70. rokov minulého storočia. Jej hlavným zámerom bolo priblížiť bojisko druhej svetovej vojny.[73] Na tento účel bola vytvorená panoramatická maľba od manželov Dicových, zobrazujúca ťažké boje o Dukliansky priesmyk na jeseň 1944. Druhým dominantným prvkom je trojrozmerná napodobenina bojiska so zákopom, zničeným bunkrom a atrapami protipechotných a protitankových bariér, ktoré sú doplnené exponátmi. Pôvodne celú atmosféru dotvárali elektronické farebné diódy vytvárajúce dojem streľby pechotných a delostreleckých zbraní, doplnenej o zvukové efekty výbuchov munície, streľby a volania vojakov. Žiaľ, táto pôvodná elektronická interaktívna funkcia je v ostatných desaťročiach nefunkčná. V súčasnosti sa v nej premietajú na inštalovanom plátne dokumentárne filmy, a to najmä *Karpatsko-duklianska operácia* a *1. československý armádny zbor v ZSSR*.

Z množstva dobovej munície, nájdenej prevažne na území východného Slovenska, sú hlavnými dominantami diorámy sovietska reaktívna strela M-31 UK, nemecká 15 cm raketa WGr. Spreng trhavá a, samozrejme, guľomety: československý 7,92 mm ťažký guľomet vzor 37 a sovietsky 7,62 mm ťažký guľomet Gorjunov SG-43.

Pohľad do diorámy po jej rekonštrukcii v roku 2022

73 MINDOŠ, odk. 31, s. 8 – 9.

Zbierka č. III – Pušky a karabíny

Autor textov: Mgr. Peter Holík

Nemecká ručná protitanková zbraň Panzerfaust 30M

S vývojom novej protitankovej zbrane, ktorá mala vo výzbroji nemeckej armády postupne nahradiť klasické protitankové pušky, sa začalo v lete 1942 v nemeckej firme HASAG (Hugo Schneider AG) v Lipsku pod krycím označením Gretchen (Margarétka). Projekt viedol dr. Heinrich Langweiler, ktorému sa spolu s jeho kolektívom zakrátko podarilo navrhnúť konštrukčne jednoduchú zbraň, kombinujúcu princípy raketového projektilu a bezzáklzového kanóna, pričom dostala pomenovanie Faustpatrone (Pästný náboj). V priebehu roka 1942 si nemecká armáda objednala 20 000 kusov. Táto objednávka bola firmou HASAG zrealizovaná v auguste 1943. Avšak už koncom roku 1942 sa v Lipsku začalo s vývojom väčšej a zlepšenej verzie Faustpatrone, ktorá dostala označenie Panzerfaust 30M (číslovka 30 v názve označovala maximálny účinný dostrel zbrane), pričom Faustpatrone dostal nové označenie Panzerfaust 30M klein (prívlastok klein, teda malý, označoval veľkosť projektilu). Nemecká armáda si začiatkom roku 1943 objednala 50 000 kusov 30M, pričom prvých 6800 kusov bolo dodaných (spolu s Panzerfaustom 30M klein) v auguste 1943.

Výroba týchto dvoch zbraní trvala až do septembra 1944, keď bola v Lipsku na požiadavku nemeckej armády vyvinutá ich vylepšená verzia pod označením Panzerfaust 60M. Tá mala oproti svojim predošlým verziám dvojnásobný účinný dostrel (60 metrov) a rýchlosť jej projektilu dosahovala po vystrelení 45 m/s. Pôvodne sa plánovalo vyrábať iba 400 000 kusov tejto zbrane mesačne (táto výrobná kapacita bola dosiahnutá v októbri 1944), avšak armáda vzniesla požiadavku na 1 500 000 kusov mesačne, čo sa takmer podarilo naplniť v decembri 1944, keď bolo vyprodukovaných takmer 1 300 000 kusov. V tomto období sa však už produkcii nevenovala iba firma HASAG, ale aj mnoho ďalších závodov po celom Nemecku, hoci továreň v Lipsku ostávala naďalej hlavným dodávateľom. Panzerfaust 60M sa vďaka celkovému počtu vyrobených kusov stal najrozšírenejšou verziou tohto typu protitankovej zbrane. V novembri 1944 bol v Lipsku vyvinutý ďalší model pod označením Panzerfaust 100M, ktorý bol zaradený do sériovej produkcie ako posledný. Napokon v januári 1945 vznikla aj ďalšia verzia pod označením Panzerfaust 150M, ktorej výroba sa síce začala v marci 1945, no rozbehla sa už len čiastočne, pričom do konca vojny bolo vyprodukovaných len niekoľko kusov.

Panzerfaust predstavoval z konštrukčného hľadiska zbraň pozostávajúcu z jednorazovej odpaľovacej rúry, na ktorej konci bol umiestnený projektil s kumulatívnou náložou, tvorenou zmesou TNT a trihexogénu v pomere 1 : 1. Vnútro odpaľovacej rúry tvorila nálož strelného prachu slúžiaca na vystrelenie projektilu, z ktorého konca sa pri opustení rúry roztvorili štyri odpružené stabilizačné krídelka vyrovnávajúce jeho let. Projektil po dopade na pancier tanku (pod správnym uhlom) do neho prepálil dieru, cez ktorú následne vychrlil dovnútra horúcu paru a kúsky kovu. V období druhej svetovej vojny išlo o unikátnu zbraň, pričom z pohľadu spojeneckých tankových osádok bola považovaná za jeden z najobávanejších prostriedkov v rukách nemeckého vojaka. Až do konca vojny sa totiž vyrábala v desaťtisícových sériách, a tak v každom nemeckom vozidle bol vždy aspoň jeden kus. Okrem príslušníkov Wehrmachtu bola masovo rozšírená aj v jednotkách Volkssturmu, ktoré sa formovali na samom konci vojny a ich príslušníci mnohokrát vyrážali do boja práve iba s ňou. V povojnovom období sa princíp fungovania Panzerfaustu stal základom pre vývoj preslávených sovietskych ručných protitankových zbraní RPG-2 a RPG-7.

Vzhľadom na skutočnosť, že na zobrazenej zbrani sa nezachovalo žiadne príslušné značenie (výrobné ani preberacie), nemožno určiť jej identifikačný údaj v podobe výrobného či sériového čísla ani rok a miesto jej výroby. S určitosťou možno povedať iba to, že bola vyprodukovaná pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1967 kúpou od súkromnej osoby z Dobroslavy (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z deviatich kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. S prihliadnutím na okolnosti nálezu možno s určitosťou konštatovať, že táto zbraň bola pripravená zasiahnuť do bojov v rámci KDO. Samotný exponát má do istej miery zachovalé jednotlivé komponenty, na ktorých povrchu sú však viditeľné viaceré výraznejšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

Vonkajšia hlavica nadkaliberného projektilu je pomerne dobre zachovalá, avšak jej povrch je na viacerých miestach mierne poškodený koróziou, pričom naňho bola po prvotnom ošetrení dodatočne aplikovaná hrubšia vrstva ochranného konzervačného oleja. Vnútorná časť projektilu, pozostávajúca z tvarovanej nábojovej vložky, výbušnej zmesi, zapaľovacej náplne a zapaľovača spolu s chvostovým hriadeľom ukončeným štyrmi výsuvnými krídelkami, úplne absentuje. Hlavicu projektilu pritom nie je možné kvôli zvarom demontovať z odpaľovacej rúry. Tá je pomerne dobre zachovalá, avšak na niektorých miestach je jemne perforovaná a na povrchu nesie viaceré značné stopy po korózii. Na ľavej strane sa na jednom mieste nachádza výrazná stopa po mechanickom poškodení v podobe väčšej diery (nevznikla vplyvom korózie). Vnútro rúry je bez hnacej náplne. Spúšťový mechanizmus je bez úderníka a gombík spúšte, umiestnený v prednej časti, nie je možné zatlačiť. Rovnako nepohyblivá je aj výsuvno-otočná poistka nachádzajúca sa (vytŕčajúca) v zadnej časti. Vonkajší kryt mechanizmu je na ľavej strane približne v polovici dĺžky prehnutý a perforovaný. Výklopný cieľnik mieridiel s príslušným mieriacim otvorom slúžiaci zároveň aj ako napínacia páka spúšťového mechanizmu (po vyklopení) absentuje. Zbraň je nefunkčná. Na celom jej vonkajšom povrchu okrem vrchnej strany projektilu sa (zrejme vplyvom dlhodobého pôsobenia vonkajších vplyvov i poveternostných podmienok v mieste nálezu a po následnom ošetrení) nezachoval originálny náter v odtieni tmavožltej farby (*Dunkelgelb*) spolu s pôvodnými upozorňujúcimi nápismi (väčšinou červenej farby).

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka projektilu:	495 mm
Priemer projektilu:	140 mm
Hmotnosť projektilu:	2,90 kg
Hmotnosť kumulatívnej nálože projektilu:	0,8 kg
Dĺžka odpaľovacej rúry:	1045 mm
Priemer odpaľovacej rúry:	44 mm
Hmotnosť nálože čierneho prachu:	0,095 kg
Celková hmotnosť:	5,22 kg
Úsťová rýchlosť projektilu:	30 m/s
Účinný dostrel:	30 metrov
Prieraznosť panciera:	200 mm

Nemecká protitanková zbraň Raketenpanzerbüchse 43

Išlo o ručnú raketovú zbraň, ktorá používala protitankové strelivo kalibru 88 mm. Vyvinutá bola v priebehu druhej svetovej vojny v Nemecku, pričom jej vznik bol úzko spojený s jej predchodcom, ktorým bola jednoduchá ručná protitanková zbraň s názvom Panzerfaust. Tá bola do výzbroje nemeckej armády zavedená v roku 1942, no popri svojich nesporných kvalitách mala aj dva výrazné nedostatky. Jedným bol pomerne malý dostrel (účinný 30 – 60 metrov) a druhým skutočnosť, že v princípe išlo len o jednorazovú zbraň, ktorá tak poskytovala vojakovi na zničenie cieľa len jeden pokus. Vývojové práce na novej ručnej protitankovej zbrani preto odštartovali už začiatkom roka 1943, keď nemecká armáda ukoristila v Tunisku niekoľko amerických zbraní tohto typu pod označením Bazooka I M1. Tie sa ihneď stali platformou pre skonštruovanie novej zbrane pod označením RPzB, pričom jej prvým modelom, zavedeným v polovici roku 1943 do výzbroje armády, bol RPzB 43.

Hlavným konštrukčným prvkom tu bola dlhá kovová rúra predstavujúca odpaľovaciu trubicu s vnútorným priemerom 88 mm, do ktorej bol inštalovaný spúšťový mechanizmus so spôsobom odpaľovania využívajúcim elektrické impulzy. Na streľbu sa používal raketový protitankový náboj kalibru 88 mm so špeciálne tvarovanou nábojovou hlavicou zakončenou stabilizačnými letkami pod skráteným označením RKpB Gr. 4322. Aj napriek tomu, že sa pomocou tejto novej zbrane podarilo odstrániť obidva závažné nedostatky Panzerfaustu, jej hlavnou a podstatnou nevýhodou bolo to, že jej výstrel bol sprevádzaný silným plameňom s hustým čiernym dymom so splodinami, ktorý nebezpečne ohrozoval jej obsluhu a zároveň rýchlo prezrádzal jej pozíciu. Preto už v novembri 1943 došlo k modifikácii RPzB 43 pridaním smerom od strelca mierne vypuklého ochranného štítu, ktorý bol umiestnený po celom obvode odpaľovacej trubice, čím veľmi účinne chránil obsluhu zbrane pred plameňom a dymom. Takto upravený model dostal označenie RPzB 54, pričom do konca júla 1944 bolo v rámci obidvoch verzií vyprodukovaných celkovo 289 151 kusov.
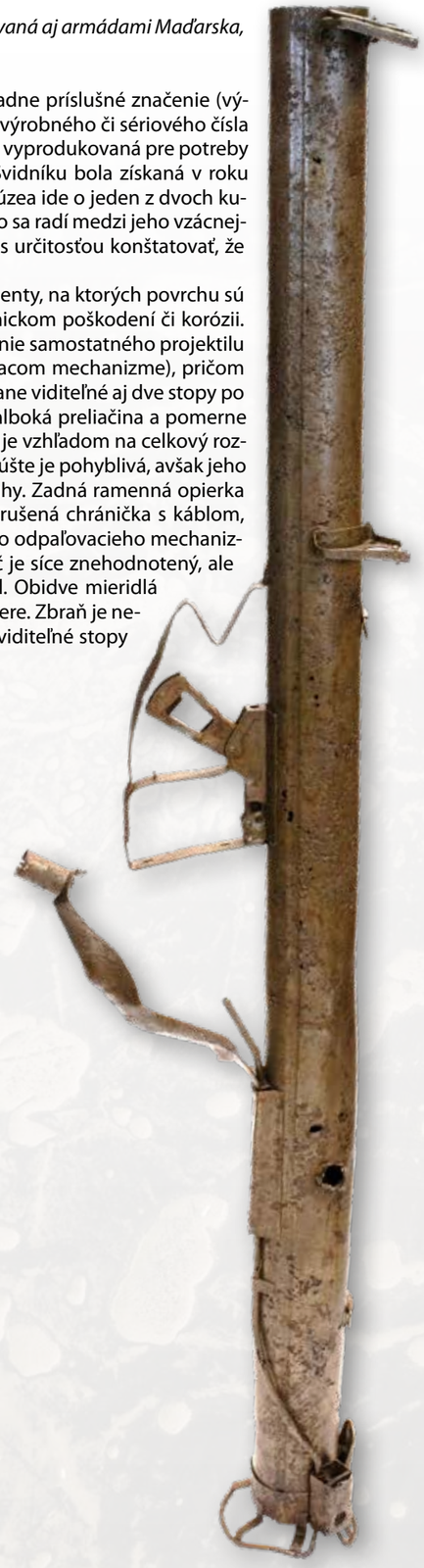
V tom čase bol už ukončený vývoj tretieho modelu pod označením RPzB 54/1 s kratšou hlavňou a nižšou hmotnosťou v porovnaní s obidvoma predchodcami, pričom od decembra 1944 do konca vojny ich bolo vyrobených dovedna 25 750 kusov. Tieto zbrane boli aj napriek istým nedostatkom považované za veľmi účinné, keďže už pri jednom, dobre mierenom výstrele sa pomocou nich podarilo vo veľkej väčšine úplne zničiť nepriateľský tank. Preto si aj vyslúžili prezývku Panzerschreck (Postrach tankov). Zaujímavosťou je, že nemecká armáda mala vo vývoji taktiež protilietadlovú verziu RPzB pod označením Fliegerschreck. Okrem Nemecka využívali RPzB v priebehu druhej svetovej vojny v menšej miere aj jeho spojenci, najmä Fínsko, kde zbraň dostala pomenovanie Panssarinkauhu a po vojne bola na jej základe vyvinutá nová

fínska zbraň s označením 55 S. Okrem Fínska bola v priebehu vojny využívaná aj armádami Maďarska, Talianska a Rumunska.

Vzhľadom na skutočnosť, že na zobrazenej zbrani sa nezachovalo žiadne príslušné značenie (výrobné ani preberacie), nemožno určiť jej identifikačný údaj v podobe výrobného či sériového čísla ani rok a miesto jej výroby. S určitosťou možno povedať iba to, že bola vyprodukovaná pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1967 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide o jeden z dvoch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. S prihliadnutím na okolnosti nálezu možno s určitosťou konštatovať, že táto zbraň zasiahla do bojov v rámci KDO.

Samotný exponát má do istej miery zachovalé jednotlivé komponenty, na ktorých povrchu sú však viditeľné viaceré veľmi výrazné stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Celý vonkajší povrch odpaľovacej rúry určenej na zasunutie a vystrelenie samostatného projektilu je výrazne poškodený koróziou (najmä v prednej časti a pri odpaľovacom mechanizme), pričom na mnohých miestach je perforovaný. Okrem toho sú na jeho ľavej strane viditeľné aj dve stopy po výstreloch. Na pravej strane rúry sa potom v zadnej časti nachádza hlboká preliačina a pomerne veľká časť kovu tu úplne absentuje. Samotný spúšťový mechanizmus je vzhľadom na celkový rozsah fatálneho poškodenia zbrane relatívne dobre zachovalý a páka spúšte je pohyblivá, avšak jeho vonkajší rám je zohnutý a po jeho obvode absentujú príslušné výstuhy. Zadná ramenná opierka je zdeformovaná a takmer odtrhnutá. V tomto mieste je taktiež prerušená chráničko s káblom, cez ktorý sa po stlačení spúšte prenášal potrebný elektrický impulz do odpaľovacieho mechanizmu, umiestneného v zadnej časti pri ukončovacom kryte. Odpaľovač je síce znehodnotený, ale vo zvyšku chráničky sa ešte po celej dĺžke nachádza pôvodný kábel. Obidve mieridlá zbrane sú pomerne dobre zachovalé a poškodené iba v minimálne miere. Zbraň je nefunkčná. Na celom jej vonkajšom povrchu sú na mnohých miestach viditeľné stopy po originálnom nátere v odtieni tmavožltej farby (*Dunkelgelb*).

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 88 mm
Projektil: . . . . . RKpB Gr. 4322
Dĺžka: . . . . . 1640 mm
Hmotnosť: . . . . . 9,25 kg
Hmotnosť projektilu: . . . . . 3,3 kg
Hmotnosť nálože projektilu: . . . . . 0,6 kg
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 105 km/h
Účinný dostrel: . . . . . 150 metrov
Prieraznosť panciera: . . . . . 180 mm

Zbierka č. IV – Automatické zbrane

Autor textov: Mgr. Peter Holík

7,92 mm československý ťažký guľomet vzor 37

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom guľomete, pôvodne pochádzajúcom z rozpracovanej vojnovej produkcie (značený písmenom V), možno konštatovať, že bol pod číslom 2805 skompletizovaný v roku 1948 v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný 12. mája 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z ôsmich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Masívna rebrovaná hlaveň je spolu s rukoväťou kompletná, zachovalá, nepoškodená a takmer neopotrebovaná. V spodnej časti perforovaný tlmič plameňa kónického tvaru je zachovalý a nepoškodený.

Samotná rukoväť je obložená okrúhlou, priečne žliabkovanou drevenou črienkou tmavohnedej farby, ktorá na svojom povrchu nesie iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých rýh a oderov. Rukoväť je síce možné pootočiť do vyrovnanej polohy, avšak samotná hlaveň sa nedá vymeniť. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je spolu s postranným hranatým chráničom kompletná, zachovalá a nepoškodená. Plynový kanálik a piestová trubica sú zachovalé a nepoškodené, avšak vzhľadom na nemožnosť demontovania spúšťového mechanizmu sa nedá skontrolovať prítomnosť samotného piesta, priamo spojeného s nosičom záveru. Chladiaci plášť hlavne s tromi perforovanými stenami (obidve bočné steny obsahujú malé pozdĺžne otvory rozložené v troch radoch a spodná stena obsahuje jeden mohutný pozdĺžny otvor) je zachovalý a nepoškodený a s puzdrom záveru tvorí jeden neoddeliteľný komplet. Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, avšak jeho vrchný príklop nie je možné kvôli zaseknutej posuvnej poistke otvoriť (odklápal sa smerom k hlavni). Kvôli tomu sa ani nedá dostať do vnútorného priestoru a verifikovať tak prítomnosť, stav a funkčnosť samotného záverového i podávacieho mechanizmu. Posuvná páčka preraďovača rýchlosti streľby s výsuvným hmatníkom, umiestnená na ľavej strane puzdra v zadnej časti, je nepohyblivá.

Spúšťový mechanizmus je zachovalý a samotná spúšť sa dá zatlačiť, avšak otočná páčka preraďovača možnosti streľby plniaceho zároveň funkciu poistky je nepohyblivá. Sklopné rukoväte sú na obidvoch stranách obložené priečne žliabkovanými drevenými črienkami tmavohnedej farby kónického tvaru, ktoré na svojom povrchu nesú iba menšie stopy po mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých rýh a oderov. Obidve rukoväte je možné sklopiť vo vertikálnom smere. Samotný blok spúšťového mechanizmu slúžiaci zároveň na natiahnutie záveru je nepohyblivý. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov na ľavom a od 300 do 2500 metrov na pravom ramene, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho rámček sa dá vyklopiť a jazdec je pohyblivý. Trojnohý podstavec (povojnová verzia ZB 309) je zachovalý, nepoškodený, jeho komponenty sú pohyblivé a zbraň je tak možné vo vertikálnom smere nastaviť do všetkých, na stupnici predpísaných palebných výšok a v horizontálnej rovine ňou možno pohybovať v plnom predpísanom rozsahu. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Celý vonkajší povrch bol okrem piestovej trubice a rámčeka cieľnika mieridiel opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepo-

škodené. Povrch trojnožky bol natretý zelenou farbou a tento náter je pomerne dobre zachovalý, no na niektorých malých miestach je farba olúpaná.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka guľometu:	1095 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	733 mm
Hmotnosť guľometu:	19 kg
Hmotnosť trojnohého podstavca:	18 kg
Hmotnosť samotnej hlavne:	7,42 kg
Kapacita nábojového pásu:	100/200 nábojov
Úsťová rýchlosť strely pri pomalej/rýchlej streľbe:	750/835 m/s
Teoretická kadencia pri pomalej streľbe:	550 rán/minúta
Teoretická kadencia pri rýchlej streľbe:	750 rán/minúta

7,92 mm nemecký univerzálny guľomet MG 42

Koncom roku 1939 bola predstaviteľmi nemeckej armády vyhlásená súťaž na novú vylepšenú konštrukciu univerzálneho guľometu, keďže u dovtedy používaného modelu MG 34 sa v bojových podmienkach začali postupne prejavovať jeho nedostatky, spočívajúce v pomerne zvýšenej citlivosti na mráz, ľad, prach a bahno, čo spôsobovalo časté zasekávanie. Navyše výroba tejto zbrane bola vzhľadom na jej mimoriadne kvalitné spracovanie technologicky, časovo a finančne veľmi náročná. Armáda tak potrebovala guľomet, ktorý by bol odolnejší a zároveň aj menej náročný na sériovú výrobu. Súťaže sa zúčastnili firmy Metall und Lackierwarenfabrik Johannes Großfuß AG z Döbelnu, Rheinmetall-Borsig zo Sömmerdu a Stübgen z Erfurtu. Ako najlepšia sa pritom ukázala byť konštrukcia Ing. Wernera Grünera (1904 – 1995) z Döbelnu pod označením MG 39.

Tento prototyp sa vyznačoval odolnejšou a jednoduchšou konštrukciou oproti guľometu MG 34 s tým, že jeho predošlé kvality boli v princípe zachované, no čas na výrobu sa skrátil o viac než polovicu. Z konštrukčného hľadiska išlo rovnako o vzduchom chladený guľomet používajúci náboj kalibru 7,92 × 57 mm a fungujúci na princípe čiastočne uzamknutého dynamického záveru s otočnou záverovou hlavou obsahujúcou bočné uzamykacie valčeky a krátkym spätným pohybom hlavne vykonávaným pri jeho odomykaní. Hlaveň bola v zadnej časti ukončená pevnou hranatou kulisou s dvomi kruhovými otvormi, do ktorých po dotlačení záveru zapadli jeho valčeky. Chladiaci plášť hlavne s menšími vetracími otvormi obdĺžnikovitého tvaru na vrchnej, spodnej a ľavej strane a jedným súvislým pozdĺžnym otvorom na pravej strane tu bol vyrábaný už pomocou ohýbania a zvárania lisovaného oceľového plechu. Okrem toho boli mierne upravené a zjednodušené aj ďalšie konštrukčné prvky guľometu.

Začiatkom roka 1941 sa tento prototyp dostal do testovacej služby nemeckej armády pod označením MG 39/41. Po úspešných bojových skúškach bol v roku 1942 oficiálne zavedený do výzbroje nemeckého Wehrmachtu ako univerzálny guľomet MG 42. Čoskoro sa jeho sériová výroba rozbehla okrem materskej zbrojovky z Döbelnu aj v nemeckých firmách Mauser Werke v Oberndorfe am Neckar, Wilhelm-Gustloff-Stiftung v Suhle, MAGET v Berlíne a v rakúskej firme Steyr-Daimler-Puch v Steyre, pričom od roku 1942 do konca vojny bolo vyrobených približne 750 000 kusov. Okrem nemeckej armády bol počas vojny dodávaný aj jej spojencom, hlavne Fínsku, Taliansku, Slovensku a Maďarsku. Zaujímavosťou pritom je, že táto zbraň sa vďaka odľahčenej konštrukcii svojho záveru vyznačovala neobyčajne vysokou kadenciou streľby, dosahujúcou až 1200 rán za minútu. Práve z tohto dôvodu bola medzi spojeneckými vojakmi známa aj ako tzv. trhač papiera, keďže práve vysoká kadencia streľby spôsobovala, že jej dávky pripomínali zvuk trhania papiera alebo látky, pričom bol taký súvislý, že jednotlivé výstrely takmer nebolo možné rozoznať.

Po vojne sa tento guľomet stal základom pre neskoršie konštrukcie podobného typu. V roku 1969 ho ako osvedčenú a spoľahlivú zbraň po úprave na kaliber .308 Winchester (7,62 × 51 mm NATO) zaradil do svojej výzbroje západonemecký Bundeswehr pod označením MG 3. Vo výzbroji Bundeswehru sa pritom nachádza dodnes. Pod označením M53 Sarac sa tento guľomet licenčne vyrábal v bývalej Juhoslávii, odkiaľ bol ďalej exportovaný do Grécka, Španielska, Turecka a Pakistanu. Pod označením MG 42/59 ho používala aj rakúska a talianska armáda. Ukoristené guľomety sa krátko po vojne dostali aj do výzbroje československej armády, kde sa udržali do začiatku 50. rokov 20. storočia.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom guľomete možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou 5756o vyprodukovaný po roku 1942 v zbrojovke Maschinen und Gerätebau (MAGET) so sídlom v lokalite Tegel nachádzajúcej sa v berlínskej štvrti Reinickendorf pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1984 prevodom od VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 43 kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát vo verzii ľahkého guľometu s dvojnožkou má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Chladiaci plášť hlavne je spolu s hladkou fosfátovanou hlavňou zachovalý, kompletný, nepoškodený a takmer neopotrebovaný. Tlmič plameňa kónického tvaru spojený s regulátorom spätného pohybu hlavne je kompletný, zachovalý a nepoškodený. Vrchná konzola plášťa je taktiež kompletná, zachovalá, nepoškodená a plne funkčná, keďže je na ňu možné upevniť protilietadlový cieľnik. Muška mieridiel, umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je nepoškodená, avšak nemožno ju vyklopiť.

Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, no samotný záver je nepohyblivý. Posuvná poistka vrchného príklopu puzdra je síce pohyblivá, avšak samotný príklop je na pravej strane privarený k stene puzdra, a preto nie je možné ho odklopiť a dostať sa tak do vnútorného priestoru. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, ale jazýček spúšte je spolu s posuvnou poistkou, umiestnenou v zadnej časti rukoväte, nepohyblivý. Vzhľadom na nemožnosť pohybu záveru a odklopenia príklopu jeho puzdra sa nedá overiť prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Konzola, umiestnená na pravej strane chladiaceho plášťa pod cieľnikom mieridiel, je zavarená a z toho dôvodu ju nie je možné pootvoriť a vybrať hlaveň. Krytka spodného otvoru na vyhadzovanie prázdnych nábojníc je zavarená. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 200 do 2000 metrov, je síce kompletný, zachovalý, nepoškodený, avšak jeho jazdec je nepohyblivý a vyklopiť sa dá iba dodatočný plátok so stredovým výrezom. Hladká drevená pažba čiernej farby, upevnená k zadnej časti puzdra záveru pomocou mohutnej matice (zozadu) a skrutky s plochou hlavou a pozdĺžnym stredovým výrezom (odspodu), je pomerne dobre zachovalá, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých oderov a rýh. Zadná strana pažby je zdrsnená plytším priečnym žliabkovaním. Pištoľová rukoväť je obložená bakelitovými črienkami čiernej farby s rovnako plytším priečnym žliabkovaním, črienky na obidvoch stranách sú takmer nepoškodené. Odnímateľná sklopná dvojnožka je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená a jej komponenty sú voľne pohyblivé. S guľometom je tak možné manipulovať (s dvojnožkou postavenou na zemi) vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Dvojnožku je možné sklopiť a demontovať. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Celý jej vonkajší povrch bol dodatočne opatrený fosfátovaním (úprava v rámci služby v československej armáde), ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

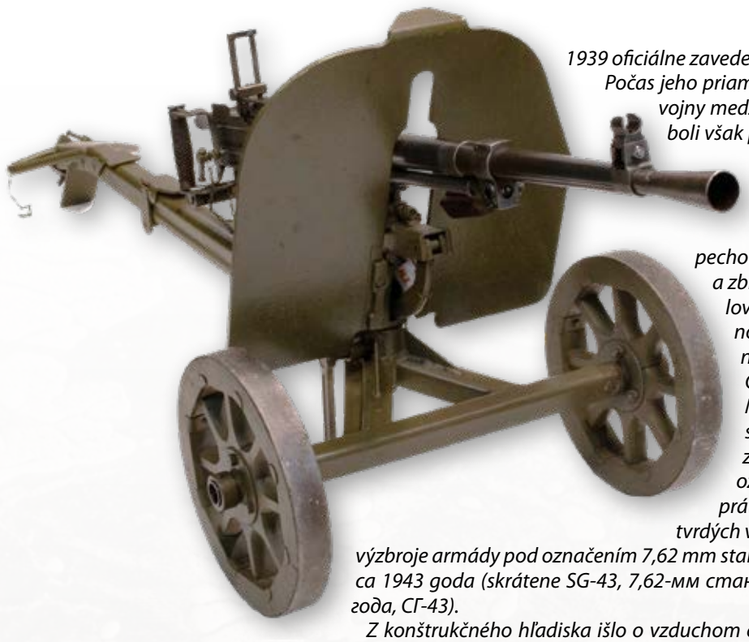
Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka:	1230 mm
Dĺžka hlavne:	533 mm
Hmotnosť guľometu s dvojnožkou:	11,6 kg
Hmotnosť hlavne:	1,8 kg
Kapacita bubnového zásobníka:	50 nábojov
Kapacita nábojového pásu:	250 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	820 m/s
Teoretická kadencia streľby:	1200 rán/minúta

7,62 mm ťažký guľomet SG-43

Počas medzivojnového obdobia, ako aj v priebehu druhej svetovej vojny, používala sovietska armáda vo svojej výzbroji predovšetkým ťažké, vodou chladené guľomety Maxim vzor 1910 a 1910/30. Aj keď išlo o osvedčenú a spoľahlivú zbraň, tak jej hlavnou nevýhodou bola pomerne veľká hmotnosť. Preto sa už koncom 20. rokov 20. storočia začali v rámci armády objavovať požiadavky na modernizáciu, či dokonca obmenu guľometov Maxim, pričom jedným z konštruktérov, ktorý mali tento problém vyriešiť, bol Vasilij Alexejevič Degťarev (1880 – 1949). Ten v reakcii na požiadavku armády skonštruoval guľomet pod označením DS-39 (Degťarev Stankovyj – 39, Дегтярёв Станковый – 39), ktorý bol 22. septembra

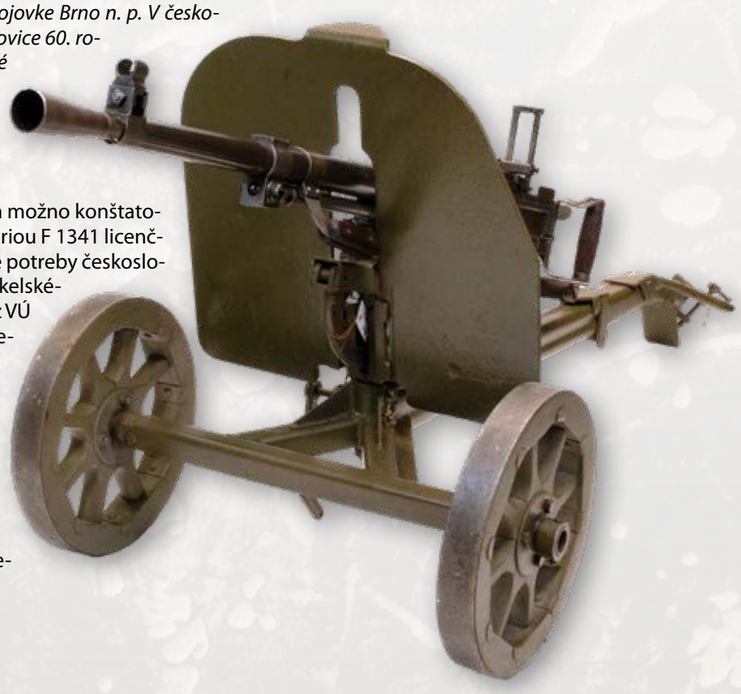

1939 oficiálne zavedený do výzbroje armády.

Počas jeho priameho nasadenia na fronte v rámci tzv. Zimnej vojny medzi Fínskom a ZSSR (30. 11. 1939 – 13. 3. 1940) boli však pri jeho používaní zistené závažné konštrukčné nedostatky a zbraň bola stiahnutá z výroby. V hľadaní tej správnej konštrukcie sa tak pokračovalo ďalej, pričom nový guľomet mal byť už použiteľný nielen ako zbraň pechoty, ale zároveň aj ako protilietadlová zbraň a zbraň pre bojové vozidlá. Túto požiadavku v polovici roku 1942 splnili dva prototypy, konkrétne nová konštrukcia V. A. Degťareva pod označením DS-42 a konštrukcia Petra Maximoviča Gorjunova (1902 – 1943), jeho brata Michaila Michailoviča Gorjunova (1912 – 1991) a Vasilija Jefimoviča Voronkova (1899 – 1976) z Kovrovského guľometného závodu No. 2 pod označením GVG. Ako perspektívnejší sa ukázal práve guľomet GVG, ktorý bol po absolvovaní tvrdých vojskových skúšok zavedený 14. mája 1943 do výzbroje armády pod označením 7,62 mm stankovyj pulemjot konstrukcii Gorjunova obrazca 1943 goda (skrátene SG-43, 7,62-мм станковый пулемёт Дегтярёва образца 1939 года, СГ-43).

Z konštrukčného hľadiska išlo o vzduchom chladenú zbraň, fungujúcu na princípe regulovateľného odberu časti prachových plynov z hlavne, prenášaných cez plynový kanálik na piest spojený s nosičom záveru, čím sa celý mechanizmus udržoval v automatickom chode. Guľomet umožňoval iba streľbu dávkou. Jeho podávací mechanizmus bol stolový, pričom posúvač nábojov bol v priamom zábere s nosičom záveru pomocou šikmej podávacej drážky, prostredníctvom ktorej sa prevádzal pozdĺžny pohyb nosiča záveru do priečneho pohybu posúvača nábojov. Zbraň bola nabíjaná pomocou kovových článkovaných nábojových pásov s kapacitou 250 nábojov, prenášaných v príslušných kovových schránkach s dohora odklopným vekom. Výhodou tohto guľometu bola rýchlo vymeniteľná hlaveň. Sériová výroba týchto zbraní sa rozbehla od polovice roku 1943 v továrňach v Kovrove, Iževsku a Zlatouste. Celková vojnová produkcia pritom nie je zatiaľ presne vyčíslená, avšak podľa dostupných údajov bolo len v Kovrovskom závode vyrobených 28 882 kusov.

Koncom vojny vznikla modernizovaná verzia týchto zbraní pod označením SGM (Stankovyj Gorjunova modernizirovanyj, Станковый Горюнова Модернизованый), pričom krátko po jej skončení bol z kolesovej lafety systému Degťarev-Garanin, na ktorej bola zbraň umiestnená, odstránený ochranný štít. Okrem Sovietskeho zväzu boli guľomety SG-43 a SGM po vojne zaradené aj do výzbroje armád štátov tzv. Východného bloku a vyvážané boli aj do ďalších spojeneckých krajín, ktoré neboli priamo jeho súčasťou. Ich licenčná výroba prebiehala v Poľsku, v Maďarsku a v Československu, pričom kópie týchto zbraní sa vo veľkom množstve vyrábali aj v Číne pod označením Typ 53 (SG-43) a Typ 57 (SGM). Guľometmi SG-43 bola po vojne vyzbrojená aj československá armáda, pričom po zakúpení licencie na ich výrobu sa od roku 1952 naplno rozbehla produkcia v Zbrojovke Brno n. p. V československej armáde slúžili tieto zbrane až do polovice 60. rokoch 20. storočia, keď boli postupne nahrádzané univerzálnymi guľometmi vzor 59. Po vyradení z výzbroje bolo niekoľko stoviek SG-43 vyvezených do Vietnamu, kde boli následne použité v bojoch v rámci Vietnamskej vojny.

Na základe zachovaného výrobného značenia možno konštatovať, že zobrazený guľomet bol pod číslom a sériou F 1341 licenčne vyrobený v roku 1953 v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1969 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide o jeden zo 17 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát (guľomet a kolieskova lafeta so štítom) má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Vymeniteľná, jemne radiálne drážkovaná hlaveň je kompletná, zachovalá a nepoškodená; rukoväť umiestnená v jej zadnej časti je voľne pohyblivá. Obložená je hladkou drevenou črienkou tmavohnedej farby (upevnená je pomocou dvoch skrutiek prechádzajúcich cez hladké okrúhle podložky so stredovým výrezom), ktorá je takmer nepoškodená. Tlmič plameňa kónického tvaru je nepoškodený. Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je spolu s postranným zaobleným chráničom kompletná a nepoškodená. Plynový kanálik a piestová trubica sú kompletné, zachovalé a nepoškodené, avšak regulátor množstva odberu plynu nie je možné pootočiť.

Hlaveň nie je možné vymeniť. Puzdro záveru je zachovalé a takmer nepoškodené a spodnú rukoväť (slúži na natiahnutie záveru) nosiča záverového mechanizmu spojeného priamo s piestom je možné natiahnuť. Záver je však nepohyblivý, keďže je privarený v zadnej časti puzdra. Jeho vrchný príklop je možné po stlačení posuvnej poistky odklopiť (smerom k štítu) a dostať sa tak do vnútorného priestoru. Podávací mechanizmus je kompletný, zachovalý, nepoškodený a pohyblivý. Spúšťový mechanizmus je kompletný a zachovalý a posuvná páčka spúšte je spolu s jej poistkou voľne pohyblivá. Celý tento blok značený výrobným číslom a sériou F 1140 (pravdepodobne pochádza z iného guľometu) však nie je možné z puzdra záveru demontovať. Cieľnik mieridiel na vzdialenosť od 0 do 2300 metrov na ľavom a od 0 do 2000 metrov na pravom ramene je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho rámček sa dá vyklopiť a jazdec je pohyblivý. Rukoväť nosiča záveru a obidve ovládacie rukoväte sú obložené okrúhlymi drevenými, pozdĺžne žliabkovanými črienkami tmavohnedej farby, ktoré sú pomerne dobre zachovalé, pričom na ich povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých oderov, rýh a škrabancov. Ľavá rukoväť je bez vrchného krytu. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Kolieskova lafeta systému Degťarev-Garanin je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená. Jednotlivé komponenty lafety sú pohyblivé a so zbraňou je tak možné manipulovať vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Drevené kolieska lafety s vonkajším obvodovým ochranným oplechovaním sú zachovalé a pohyblivé, pričom na obidvoch sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Rovnako minimálne poškodené je aj ich vonkajšie oplechovanie. Guľomet je možné z lafety demontovať a lafetu je možné postaviť do protilietadlovej polohy. Odnímateľný ochranný štít je zachovalý a nepoškodený, na jeho povrchu je však viditeľná stopa po skúšobnom výstrele vykonanom v zbrojovke. Celý vonkajší povrch guľometu je nečiernený. Povrch lafety bol natretý zelenou farbou, tento náter je pomerne dobre zachovalý a takmer nepoškodený.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,62 mm
Náboj:	7,62 × 54 mm R
Dĺžka:	1140 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	719 mm
Hmotnosť samotného guľometu:	13,8 kg
Hmotnosť guľometu s lafetou:	40,4 kg
Kapacita nábojového pásu:	250 nábojov
Hmotnosť nábojového pásu s nábojmi:	10,25 kg
Úsťová rýchlosť strely:	855 m/s
Teoretická kadencia streľby:	500 – 700 rán/minúta

7,62 mm ťažký guľomet SG-43

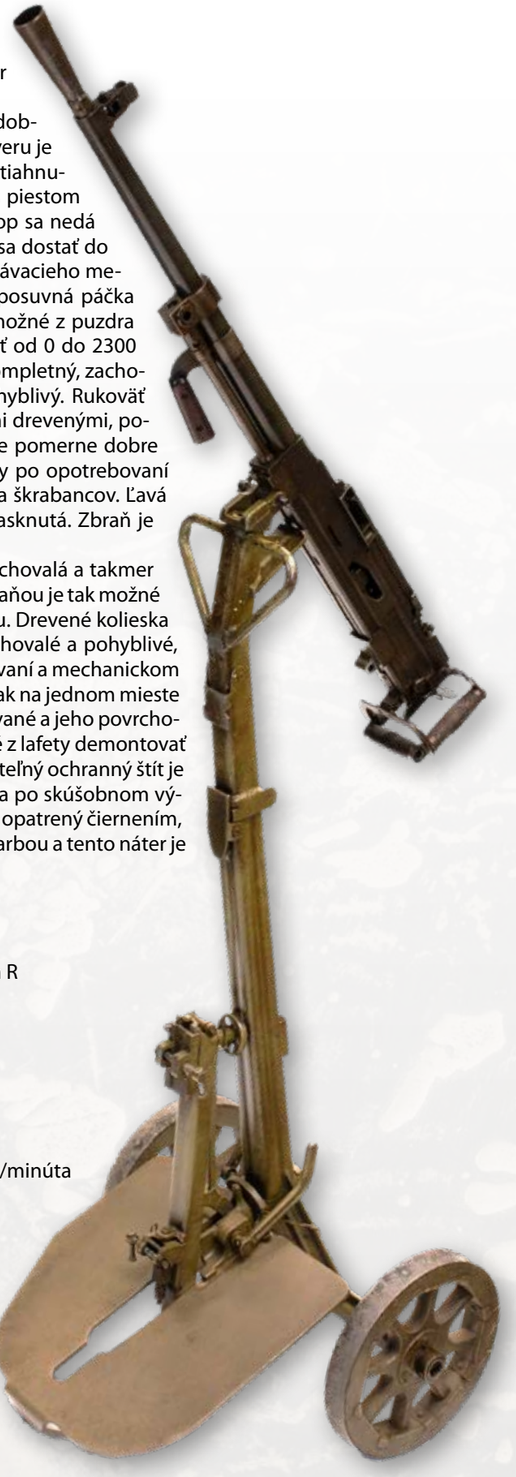
Na základe zachovaného výrobného značenia možno konštatovať, že zobrazený guľomet bol pod číslom a sériou K 1927 licenčne vyrobený v roku 1952 v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády. Do zbierok múzea bol získaný v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide o jeden zo 17 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát (guľomet a kolieskova lafeta so štítom) postavený v protilietadlovej polohe má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Vymeniteľná, jemne radiálne drážkovaná hlaveň je kompletná, zachovalá a nepoškodená; rukoväť umiestnená v jej zadnej časti je voľne pohyblivá. Obložená je hladkou drevenou črienkou tmavohnedej farby (upevnená je pomocou dvoch skrutiek prechádzajúcich cez hladké okrúhle podložky so stredovým výrezom), ktorá je takmer nepoškodená. Tlmič plameňa kónického tvaru je zachovalý, avšak jeho povrch je mechanicky poškodený viacerými hlbšími ryhami. Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je spolu s postranným zaobleným chráničom kompletná a nepoškodená. Plynový kanálik a piestová

trubica sú kompletné, zachovalé a nepoškodené, avšak regulátor množstva odberu plynu nie je možné pootočiť.

Hlaveň značenú výrobným číslom a sériou K 1186 (pravdepodobne pochádza z iného guľometu) nie je možné vymeniť. Puzdro záveru je zachovalé a takmer nepoškodené, no spodnú rukoväť (slúži na natiahnutie záveru) nosiča záverového mechanizmu spojeného priamo s piestom nie je možné natiahnuť. Záver je nepohyblivý. Jeho vrchný príklop sa nedá odklopiť (posuvná poistka je nepohyblivá), a preto nie je možné sa dostať do vnútorného priestoru a skontrolovať prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je kompletný a zachovalý a posuvná páčka spúšte je spolu s jej poistkou pohyblivá. Celý tento blok nie je možné z puzdra záveru demontovať. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 0 do 2300 metrov na ľavom a od 0 do 2000 metrov na pravom ramene, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho rámček sa dá vyklopiť a jazdec je pohyblivý. Rukoväť nosiča záveru a obidve ovládacie rukoväte sú obložené okrúhlymi drevenými, pozdĺžne žliabkovanými črienkami tmavohnedej farby, ktoré sú síce pomerne dobre zachovalé, avšak na ich povrchu sa nachádzajú výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých oderov, rýh a škrabancov. Ľavá rukoväť je bez vrchného krytu a jej črienka je v spodnej časti prasknutá. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Kolieskový lafeta systému Degťarev-Garanin je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená. Jednotlivé komponenty lafety sú pohyblivé a so zbraňou je tak možné manipulovať vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Drevené kolieska lafety s vonkajším obvodovým ochranným oplechovaním sú zachovalé a pohyblivé, pričom na obidvoch sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Na ľavom kolesku je však na jednom mieste časť dreva vyštrbená. Vonkajšie oplechovanie je mierne opotrebované a jeho povrchový náter čiernej farby je takmer celý vyšúchaný. Guľomet je možné z lafety demontovať a lafetu je možné postaviť späť do protipechotnej polohy. Odnímateľný ochranný štít je zachovalý a nepoškodený, na jeho povrchu je však viditeľná stopa po skúšobnom výstrele vykonanom v zbrojovke. Celý vonkajší povrch guľometu bol opatrený čiernením, ktoré je veľmi dobre zachovalé. Povrch lafety bol natretý zelenou farbou a tento náter je pomerne dobre zachovalý a takmer nepoškodený.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,62 mm
Náboj:	7,62 × 54 mm R
Dĺžka:	1140 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	719 mm
Hmotnosť samotného guľometu:	13,8 kg
Hmotnosť guľometu s lafetou:	40,4 kg
Kapacita nábojového pásu:	250 nábojov
Hmotnosť nábojového pásu s nábojmi:	10,25 kg
Úsťová rýchlosť strely:	855 m/s
Teoretická kadencia streľby:	500 – 700 rán/minúta

Zbierka č. IX – Strelivo a náloživo

Autor textov: Mgr. Ivan Cuper

155 mm delostrelecký granát

155 mm delostrelecký granát sa používal do francúzskej ťažkej húfnice model 17 Schneider (Canon de 155 court modèle 1917 Schneider), používanej v prvej svetovej vojne. Húfnica model 17 bola upravenou modernizovanou verziou pôvodnej 155 mm húfnice model 15 Schneider (Canon de 155 court modèle 1915 Schneider). V roku 1915 bola do francúzskej výzbroje zavedená aj 155 mm húfnica model 15 C od firmy St. Chamond (Canon de 155 C modèle 1915 St. Chamond). Táto však nebola svojimi takticko-technickými vlastnosťami konkurenciou pre zbraň od firmy Schneider, ktorá bola francúzskou armádou preferovaná. 155 mm ťažká húfnica model 15 mala tiež svoje nedostatky, ktoré boli odstránené práve jej modernizovanou verziou, známou pod označením 155 mm ťažká húfnica model 17. Po ukončení prvej svetovej vojny sa 155 mm húfnice model 17 predali do výzbroje viacerých európskych štátov, ako napr. do Poľska, Fínska, Grécka, Belgicka, ale aj mimo Európu, napr. do USA. Počas bojov druhej svetovej vojny sa húfnice dostali aj do nemeckej výzbroje, kde boli použité pri ťažení do ZSSR a v rámci Atlantického valu.

V roku 1919 bolo na popud francúzskej vojenskej misie do Československa zakúpených 51 kusov tejto zbrane spolu s muníciou. Húfnice sa v československej výzbroji nachádzali ešte v roku 1938, aj keď v roku 1935 boli oficiálne vyradené a mali byť nahradené novými modernými 15 cm hrubými húfnicami vzor 1937 Škoda.

Pre húfnicu bola určená delená delostrelecká munícia, tvorená nábojkou a granátom. Nábojka bola plnená prachom BG5 a BSP. Na streľbu z húfnice sa používali granáty model 1915 Al (vyrobený z ocele a s dostrelom 10 100 m), model 1915 D (vyrobený z liatiny ocele a s dostrelom 12 000 m) a predĺžený granát model 1890 (1914). Strela vážila 43 kg.

Torzo 155 mm delostreleckého granátu je biogiválneho tvaru s dvomi mosadznými vodiacimi obručami, v ktorých je po celom obvode drážka. K strele je skrutkovaná náustnica, na ktorej je čiastočne zachované značenie „M ...5 Type C“ (celé pôvodné značenie bolo Mle 1915 Type C). Granát neprešiel hlavňou a na boku je preliačený. V mieste preliačiny sú poškodené aj vodiace obruče. K poškodeniu došlo pravdepodobne výbuchom munície v blízkosti granátu.

Prezentovaný delostrelecký granát bol do zbierok múzea zakúpený v roku 1969 od pyrotechnika Verejnej bezpečnosti v Košiciach.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	155 mm
Výška:	600 mm
Priemer vodiacej obruče:	159 mm
Šírka obruče (platí pre obe):	16 mm
Priemer náustnice:	73 mm

15 cm delostrelecký granát 19 Stg. FES so zapaľovačom AZ 23 umg.

15 cm delostrelecký granát sa používal do 15 cm ťažkej poľnej húfnice sFH 18 (15 cm schwere Feldhaubitze 18), ktorá sa zaviedla do výzbroje Wehrmachtu v roku 1935. Húfnica vznikla spojením dvoch konceptov novej zbrane z firiem Rheinmetal a Krupp. Výroba ťažkej poľnej húfnice sFH 18 prebiehala až do ukončenia druhej svetovej vojny a používalo sa do nej viacero druhov granátov. Jedným z nich bol delostrelecký granát 19 Stg., ktorý bol súčasťou delenej delostreleckej munície a zároveň nositeľom ničivého účinku. Telo granátu bolo vyrobené z liatiny ocele a vodiaca obruč zo spekaného železa. Strela sa používala s nárazovým zapaľovačom

AZ 23 a dvojitým Dopp. Z S/60, ako aj s ich odvodenými verziami. Plne laborovaná strela vážila 43,8 kg. Granát bol plnený 4,4 kg liateho trinitrotoluénu, ktorý sa v medzivojnovom Nemecku označoval ako Füllpulver 02 (Fp. 02). Granát bol prioritne určený na ničenie nepriateľských postavení, techniky a vojakov.

Torzo 15 cm delostreleckého granátu 19 Stg. FES podľa drážok na vodiacej obruči prešlo hlavňou húfnice a po náraze na prekážku munícia nevybuchla. Jeho súčasťou je aj torzo nárazového zapaľovača AZ 23. Na predmete sa zachovalo čiastočne značenie „13“, pravdepodobne preberacia značka „Tü“ a dátum výroby „7.44“ (júl 1944). Na zapaľovači sa značenie nezachovalo.

Prezentovaný delostrelecký granát bol do zbierok múzea zakúpený v roku 1977 od zástupcov Základnej deväťročnej školy Kružlová.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 15 cm
Priemer vodiacej obruče: . . . . . 154 mm
Výška náboja: . . . . . 600 mm
Výška strely: . . . . . 56,6 mm
Výška zapaľovača AZ 23: . . . . . 30 mm
Materiál: . . . . . liatina ocele, spekané železo

7,5 cm protipancierový náboj 39 Pak. 40

7,5 cm protipancierový náboj 39 Pak. 40 (Panzergranate Patrone 39 Pak. 40) bol určený pre 7,5 cm protitankový kanón Pak. 40, ktorým sa likvidovali obrnené vozidlá, tanky a samohybné delá. Kanón bol vyvinutý podľa požiadaviek Wehrmachtu ako reakcia na silnejúce pancierovanie najmä nepriateľských tankov. Zbraň bola zavedená do nemeckej výzbroje v roku 1940 a mala doplniť už existujúce protitankové kanóny nižších kalibrov, ako bol napríklad 5 cm protitankový kanón Pak 38. Spolu s novým 7,5 cm kanónom bola vyvinutá aj príslušná munícia. 7,5 cm protipancierový náboj 39 sa skladal z nábojky a protipancierovej strely 39 (Panzergranate 39) a zaraďujeme ho k jednotným delostreleckým nábojom. Protipancierová strela bola vyrobená z ocele a jej súčasťou bola balistická kukla, ktorá zlepšovala aerodynamické vlastnosti. Na jej dne bol umiestnený dnový zapaľovač Bodenzünnder 5103 (pôvodne bol používaný s 3,7 cm protipancierovými granátmi) spolu so stopovkou Lichtspurhülse Nr. 1. Podľa nemeckých predpisov mohla byť súčasťou náboja oceľová nábojnica 6340 St. (St. je skratkou pre Stahl, v preklade oceľ), do ktorej sa ukladala prachová náplň a na dne sa nachádzala zápalková skrutka. Na nábojniciach sa používali dva typy zápalkových skrutiek a to C/12 n. A. a C/12 n. A. St.*

Strela prezentovaného protipancierového náboja je bez stopovky a trhaviny. Nábojnica je z ocele a bola vyrobená v roku 1943. Podľa zvyškov vyrazeného značenia na dne bola pravdepodobne vyrobená firmou Deutsche Waffen- und Munitionsfabriken AG, Werk Posen (Poznaň). Čiastočne je zachované aj typové označenie nábojnice Pak. 40. Na dne strely je zachované vyrazené značenie „A, 768“.

Prezentované torzo 7,5 cm protipancierového náboja bolo zakúpené do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea v roku 1978.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,5 cm
Výška: . . . . . 970 mm
Výška nábojnice: . . . . . 716 mm
Výška strely: . . . . . 275 mm
Priemer vodiacej obruče: . . . . . 77,2 mm
Šírka vodiacej obruče: . . . . . 17 mm
Materiál: . . . . . oceľ

15 cm raketa WGr. Spreng 41 trhavá

Na začiatku druhej svetovej vojny bola v rámci nemeckej armády spomedzi vojenských rakiet najrozšírenejšia trhavá raketa 15 cm WGr. 41 Spreng, ktorá bola odpaľovaná z 15 cm raketometu Nebelwerfer 41. Raketa nemala typickú konštrukciu. V prednej časti rakety sa nachádzal raketový motor a v zadnej časti bojová hlavica s trhavinou. Keďže sa raketový motor nachádzal vpredu, skrutkovala sa naňho balistická kukla, ktorá zvyšovala aerodynamické vlastnosti rakety. Ako hnacia náplň sa najprv používali zrná za tepla lisovaného čierneho prachu, neskôr bol nahradený diglykovým prachom (variant bezdymného prachu) vo forme trubiek. Vyrábali sa aj náplne pre tropické, arktické a bežné podmienky. Prachová náplň horela 0,7 s pri pracovnom tlaku 30 MPa. Podľa dobových predpisov mohli byť vlastné jednotky prestreľované len na vzdialenosti väčšie ako 3 km, pričom do vzdialenosti 2 km pred zbraňou sa nesmeli nachádzať väčšie zoskupenia vojsk z dôvodu možného predčasného výbuchu rakety počas letu a možných krátkych rán.

15 cm raketa WGr. Spreng, umiestnená v dioráme, bola zakúpená do zbierok múzea v roku 1969. Raketa je nekompletná, okrem výbušných elementov chýba aj balistická kukla. Povrch predmetu je poškodený vplyvom poveternostných podmienok, najmä vlhkosti. Výbušná hlavica je vyskrutkovaná a je z nej vyrezaný kus materiálu v tvare obdĺžnika. Na bojovej hlavici sa zachovali značenia: na boku plášťa „ndbB, alj, 7, 44“, v mieste zapaľovača „DOV“. Na plášti torza motora je vyrazené značenie „56 R“, na obrube tryskovej časti „DOVT, 15Spn, 26 × 55 °, 14 °, 43 aso“, spolu s fragmentom vyrazeného dvojciferného čísla, z ktorého je čitateľné len číslo „5“, ako posledné je vyrazené písmeno „a“.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 15 cm
Dĺžka: . . . . . 794 mm
Dĺžka motorovej časti: . . . . . 549 mm
Dĺžka bojovej hlavice: . . . . . 248 mm
Priemer prednej časti: . . . . . 155 mm
Priemer závitu na bojovú hlavicu: . . . . . 114,6 mm
Priemer bojovej hlavice: . . . . . 125 mm
Priemer trysiek: . . . . . 14 mm
Hrúbka plášťa bojovej hlavice: . . . . . 6 mm
Dostrel: . . . . . 6700 – 6850 m
Počiatočná rýchlosť: . . . . . 340 m/s

Torzo motora z 15 cm rakety WGr. 41 Spreng trhavej

Motor bol súčasťou trhavej 15 cm rakety WGr. 41 Spreng, ktorá bola odpaľovaná z 15 cm raketometu Nebelwerfer 41. V rámci rakety bol umiestnený netypicky v prednej časti pred bojovou hlavicou.

Torzo raketového motora bolo zakúpené do zbierok múzea v roku 1968. Motor je nekompletný, okrem pohonnej hmoty chýba aj balistická kukla. K úplnosti celej rakety chýba aj bojová hlavica so zapaľovačom a trhavinou. Povrch predmetu je poškodený vplyvom poveternostných podmienok, najmä vlhkosti. Na torze mo-

tora je viacero dier, ktoré vznikli pravdepodobne prienikom črepín z delostreleckých granátov. Na predmete sa zachovali vyrazené značenia: na obrube trysiek sú „DOVT, 15Spr., 26x55ø, 14 °, dee, 40, 43, 15 44“, na dne skrutkovania bojovej hlavice „44,38“, v mieste pripevnenia balistickej kukly „VV, 17, B“.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	15 cm
Dĺžka:	553 mm
Priemer motora:	140 mm
Priemer trysiek:	14 mm
Priemer závitu na bojovú hlavicu:	114,8 mm
Hrúbka plášťa bojovej hlavice:	6 mm
Dostrel:	6700 – 6850 m
Počiatočná rýchlosť:	340 m/s

Torzo motora 30 cm rakety WK 42 Spr.

30 cm raketa WK 42 Spr (30 cm Wurfkőrper 42 Spreng) bola jednou z najväčších rakiet, ktoré používal Wehrmacht v druhej svetovej vojne. Raketa sa skladala z bojovej hlavice a motorovej časti. Hlavica bola vyrobená z 5 mm hrubého oceľového plechu a bola laborovaná 48,55 kg amatolu 50/50, alebo 45 kg trinitrotoluénu 60/40. V mieste výbuchu pôsobila trhavým ničivým účinkom. Motorová časť bola odvodená od 21 cm rakety 42 (21 cm Wurfgranate 42 Spreng) a pre použitie pre 30 cm raketu čiastočne upravená. Zámena motorov medzi raketami nebola možná. Ako pohonná látka sa používala prachová náplň lisovaná do trubiek, pričom celková hmotnosť pohonnej látky bola 15,1 kg. K motorovej časti sa skrutkovalo tryskové dno s 18 zošikmenými tryskami, ktoré počas letu zabezpečovali rotáciu rakety. Raketa sa odpaľovala z jednoduchého rámu (schweres Wurfgerät 40 a 41) mobilného raketometu (schwere Wurfrahmen 40 a 30 cm Nebelwerfer 42). Mobilný raketomet 30 cm Nebelwerfer 42 bol do nemeckej výzbroje oficiálne zavedený v júli 1943. Ťažká raketnica schwere Wurfrahmen 40 sa montovala na polopásové vozidlá SdKfz 251/1. Strela vážila 127 kg a jej hmotnosť znižovala dostrel do maximálnej vzdialenosti 4500 m pri rýchlosti 230 m/s.

Prezentované torzo motora 30 cm rakety WK 42 Spr. bolo do zbierkového fondu múzea získané vlastným zberom v roku 1995. Torzo motora má na sebe stopy po pôsobení poveternostných vplyvov. V mieste upevnenia bojovej hlavice sa nachádzajú značenia: „11VIIID120-8“, poškodené značenie „St.25/61, 2264“ (časť značenia je prekrytá zvarom) a „27.1.43“. Na bočnej stene sa zachovalo značenie: „aks4“.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	604 mm
Priemer dna:	214 mm
Priemer trysiek:	20 mm
Priemer dnovej časti:	259 mm

Protitanková T-mína 42

V roku 1942 bola do výzbroje Wehrmachtu zavedená nová protitanková mína 42 (T-mine 42) pod označením T.Mi.42 s jednoduchým roznecovačom T-Minenzünder 42 (T.Mi.Z.42) a od roku 1943 s roznecovačom T-Minenzünder 43 (s týmto roznecovačom sa mína ničila priamo na mieste). Popri hlavnom tlakovom roznecovači sa používali aj ťahové roznecovače Z.Z. 35 a Z.Z. 42, ktorých použitie malo zabrániť, resp. sťažiť odstránenie míny nepriateľskými ženijnými jednotkami. Mína sa plnila 5,45 – 5,5 kg trinitrotoluénu.

Používala sa na posilnenie obrany vojenských pozícií a objektov, ako aj na zamínovanie ciest či horských priechodov pre nepriateľskú obrnenú techniku. Svojím ničivým účinkom bola schopná zničiť nepriateľské obrnené vozidlá, tanky, samohybné dela a pod. K výbuchu míny došlo nájazdom pásu alebo kolesa vozidla na tlakové veko a pôsobením aktivačného tlaku 340 kg na roznecovač. Jednoduché konštrukčné riešenie protitankovej T-míny 42 a jej roznecovača umožnilo rýchlu výrobu, vďaka čomu sa už v roku 1942 vyrobilo v nemeckých fabrikách viac než 522 000 kusov. V roku 1943 bolo vyrobených 4 807 600 kusov. Do konca vojny bolo dokopy vyrobených 9 835 000 kusov.

Prezentovaná protitanková T-mína 42 bola zakúpená do niekdajšieho Dukelského múzea v roku 1976. Na viacerých miestach má zachovanú pôvodnú matnú žltú farbu (*Dunkelgelb*). Miestami sa na plechu vyskytujú diery, ktoré vznikli pôsobením poveternostných vplyvov. Nosná rukoväť je deformovaná. Na míne sa nezachovali žiadne pôvodné značenia.

Technicko-taktické údaje:

Priemer:	320 mm
Výška:	100 mm
Priemer tlakového veka:	148,4 mm
Šírka rukoväte:	140 mm
Výška rukoväte:	60 mm
Priemer lôžka na bočný a dnový roznecovač:	8,6 mm
Priemer skrutky na tlakovom veku:	61 mm
Materiál:	oceľový plech

Raketa M-31 UK

V rámci raketového delostrelectva Červenej armády bola v roku 1942 zaradená do výzbroje neriadená reaktívna strela M-30 kalibru 300 mm. Raketa M-30 dosahovala väčšie ničivé účinky ako jej menší predchodcovia – rakety M-8 a iné. Raketa niesla bojovú hlavicu s hmotnosťou 28,9 kg, pričom dostrel rakety bol 2800 m. Odpaľovanie rakiet sa uskutočňovalo z prepravných debien pomocou špeciálneho rámu. Už koncom roku 1942 bola zavedená novšia verzia raketa M-31, ktorá mala vylepšený raketový reaktívny pohon, čím sa predĺžil samotný dostrel na 4300 m.

Rakety však dosahovali veľký rozptyl presnosti streľby, preto sa na hnacej časti v blízkosti bojovej hlavice objavili štyri nadstavce s bočnými tryskami, ktoré zabezpečovali rotáciu strely, a tak zvyšovali jej presnosť. Takto upravená raketa bola známa pod označením M-31 UK. V roku 1944 bola na úžitkových vozidlách Studebaker US-6 s podvozkom 6 × 6 umiestnená odpaľovacia rampa s dvanástimi raketami M-31 UK. Takto vyzbrojené vozidlá niesli označenie BM-31-12. Trhavina bola umiestnená v bojovej hlavici, pričom až 55 % z celkovej hmotnosti hlavice predstavovala hmotnosť samotnej trhaviny. Plášť hlavice bol hrubý 8 mm. K výbuchu hlavice dochádzalo pomocou nárazového zapaľovača. Pri výbuchu trhaviny došlo k roztrhnutiu stien plášťa hlavice, hnacej časti a k následnému vyvrhnutiu množstva vzniknutých črepín do priestoru.

,Raketa M-31 UK, umiestnená v dioráme, bola do zbierok múzea zakúpená v roku 1970. Bola nájdená v katastri obce Nižná Pisaná a delaborovaná policajným pyrotechnikom. Okrem pohonných látok a výbušných elementov je raketa takmer kompletná vrátane delaborovaného nárazového zapaľovača. Na motorovej časti chýba jedna bočná tryska. Povrch rakety je poškodený pôsobením poveternostných vplyvov, najmä vlhkosti.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	310 mm
Dĺžka:	1830 mm
Priemer stabilizátora:	310 mm
Dĺžka bojovej hlavice:	530 mm
Dĺžka stabilizátora:	29,4 mm
Dĺžka motora:	1295 mm
Priemer motora:	137,4 mm
Počiatočná rýchlosť:	245 m/s
Vystreľovacie zariadenie:	BM-31-12

Zbierka č. XI – Chemický materiál

Autorka textov: Mgr. Lenka Vrabľová

Puzdro Model 38 k nemeckej ochrannej maske

Puzdro Model 38 bolo súčasťou výstroja vojakov nemeckého Wehrmachtu počas bojov druhej svetovej vojny. Daný predmet je valcového tvaru so zvislými ryhami a sklopným vekom. Vyrobený je z kovového materiálu a slúžil na uskladnenie a prenos ochrannej masky a filtra. Jeho základnou úlohou bolo chrániť filter a masku pred znečistením a poškodením. Na vonkajšom obvode puzdra sú privarené tri kovové uška slúžiace na upevnenie nosných popruhov, ktoré absentujú. Spravidla sa puzdro nosilo na opasku alebo prehodené cez plece. Vrchnú časť má uzatvorenú príklopom, na ktorom má pripevnenú úchytnú kovovú pracku. Súčasťou vnútornej strany príklopu je aj malá plechová krabička, slúžiaca na uloženie ďalších doplnkov, ako napr. rezervných zorníkov a čistiacich potrieb, ktoré k predmetu absentujú. Na krabičke je viditeľný iba rok výroby 1937, absentuje kódové značenie výrobcu.

Do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo puzdro M 38 získané prevodom v roku 1974.

Základné parametre:

Výška puzdra: . . . . . 245 mm
Priemer puzdra: . . . . . 125 mm
Obvod puzdra: . . . . . 380 mm

Puzdro Model 41 k nemeckej ochrannej maske

Puzdro Model 41 používala nemecká armáda počas bojov druhej svetovej vojny a slúžilo na bezpečné uskladnenie a prenášanie ochrannej masky a filtra. Daný predmet je valcového tvaru so zvislými ryhami a sklopným vekom. Vyrobený je z kovového materiálu. Vrchná časť puzdra je uzatvorená príklopom, na ktorom je pripevnená úchytná kovová pracka s plátenným remienkom, na pracke je uvedené značenie výrobcu „fm“ a posledné dvojčíslie roku výroby „42“.

Súčasťou vnútornej strany príklopu je aj malá plechová krabička, v ktorej sa nachádzajú rezervné zorníky a čistiace potreby. Na krabičke sú nečitateľné značenia a rok výroby „1941“. Na vonkajšom obvode puzdra sú privarené tri kovové uška slúžiace na upevnenie nosných popruhov. Ramenný popruh bolo možné upevniť na dve kovové uška pod okraj vrchnáka. K spodnému ušku sa spravidla pripínal plátenný popruh s háčikom, pomocou ktorého mohlo byť puzdro zavesené za opasok. Na dne je vyrazené veľké písmeno „D“ (*dicht*), ktorým sa označovala vodotesnosť puzdier. Pri takýchto variantoch bolo dno a švy podlepené a veko bolo opatrené tesnením.

Do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo puzdro M 41 získané kúpou v roku 1975.

Základné parametre:

Výška puzdra: . . . . . 275 mm
Priemer puzdra: . . . . . 125 mm
Obvod puzdra: . . . . . 380 mm

Zbierka č. XII – Ženijný materiál

Autorka textu: Mgr. Lenka Vrabľová

Sovietska poľná lopatka v plátennom puzdre

Predmetný typ poľnej lopatky používala sovietska armáda ako bežnú súčasť výzbroje vojakov počas bojov druhej svetovej vojny. Na prvý pohľad obyčajný pracovný nástroj slúžiaci na kopanie zákopov či budovanie vojenských opevnení bolo možné z taktického hľadiska použiť aj ako multifunkčnú zbraň na boj zblízka, rýľ alebo motyku.

Predstavovaný zbierkový predmet má jednoduchý dizajn. Pozostáva z dvoch hlavných častí, a to z drevenej násady a obdĺžnikového kovového listu ukončeného do tvaru písmena V. Rozmery sú kompaktné, čo umožňovalo ľahkú manipuláciu. List lopatky pozostáva z jedného kusa oceľového plechu, ošetreného náterom v odtieni čiernej farby. Ostrie bolo tvorené bočnými hranami a dolnou hranou. List lopatky je tromi nitmi spojený s drevenou násadou, ktorej horný koniec je zaguľatený. Kovová časť sa spravidla vsúvala do plátenného obdĺžnikového puzdra olivovozelenej farby strednej gramáže. V zadnej časti puzdra sú našité dva popruhy, pomocou ktorých mohlo byť pripnuté na opasok.

Do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola lopatka získaná darom v roku 1967.

Základné parametre:

Dĺžka listu lopatky: . . . . . 283 mm
Celková dĺžka lopatky: . . . . . 520 mm

Zbierka č. XVIII – Proviantný materiál

Autorka textov: Mgr. Lenka Vrabľová

Sovietska jedálna poľná miska

Prvé modely poľných misiek používala vo svojom výstroji už ruská cárska armáda. Boli vyrábané v rozličných tvaroch a z rôznych materiálov, spočiatku vo výrobe prevažovala meď. V roku 1927 sa vo vtedajšom leningradskom závode Krasnyj Vyborzhets (Красный Выборжец) začala výroba okrúhlych hliníkových jedálnych misiek. V priebehu druhej svetovej vojny sa zásoby hliníka rýchlo zmenšovali, preto sovietske továrne, zamerané na výrobu vojenských jedálenských potrieb, vyrábali dané misky aj z oceľového plechu, ich povrch bol zväčša ošetrený smaltom.

Do roku 1941 sa v sovietskej armáde používali viaceré varianty, ktoré sa podľa tvaru rozlišovali na dva typy: misky okrúhleho tvaru tvorené jedným dielom a misky plochého alebo „obličkového" tvaru skladajúce sa z dvoch dielov – samotnej misky a vrchnáka. Po roku 1941 vznikli aj nové miesta pre výrobu smaltovaného riadu, ako napr. Hutnícky závod Lysva – „LMZ". Značenia výrobcov však boli mnohokrát nedostatočné, preto je spravidla ťažké identifikovať jednotlivé fabriky. Ďalšia etapa zjednodušovania výroby jedálnych misiek počas vojny bola poznačená upustením od smaltovania povrchu v prospech ochrany metódou cínovania.

Predstavovaná jedálna miska bola nevyhnutnou súčasťou vybavenia sovietskej armády počas bojov druhej svetovej vojny, často bola označovaná ako kotlík, resp. kotelok. Slúžila v poľných podmienkach na ohrievanie vody, prípravu a ohrievanie jedla.

Zbierkový predmet je okrúhleho tvaru, zhotovený z hrubšieho oceľového plechu, v spodnej časti je poškodený črepinami granátu. Má jednoduchú pevnú konštrukciu s hrubými stenami, ktoré dobre rozvádzajú teplo. Celý horný okraj má zrolovaný smerom von, takto vzniknutá obruba zabezpečila spevnenie celej konštrukcie. Po stranách má pripevnené hranaté uška, na ktorých je prichytená okrúhla pohyblivá rukoväť z oceľového drôtu. Mala tvar písmena U, čo umožnilo pri ohrievaní jedla zavesiť jedálnu misku nad ohnisko. Na predmetnej miske absentujú značenia. Do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola miska získaná nálezom v roku 1968.

Základné parametre:

Priemer misky: . . . . . 155 mm
Výška misky: . . . . . 120 mm

Britská jedálna poľná miska

Britská jedálna miska bola súčasťou výstroja príslušníkov 1. československého armádneho zboru v ZZSR počas druhej svetovej vojny, slúžila na varenie a prenášanie potravy v bojových podmienkach. Hoci prevažná časť výstroja tohto zboru bola sovietskeho pôvodu, tento typ misky pochádzal z britskej vojenskej produkcie a do československých jednotiek na východnom fronte sa dostal vďaka dodávkam britskej materiálnej pomoci. Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola miska získaná kúpou 22. novembra 1986.

Predmetná miska bola súčasťou súpravy pozostávajúcej z dvoch, rozmerovo odlišných, do seba zapadajúcich častí. Vo vnútri menšej časti sa zvyčajne nachádzala denná dávka potravín, najmä chlieb. V prepravnej polohe boli misky zasunuté do seba a rukoväte mali sklopené dovnútra. Takto zložené sa zvyčajne vkladali do obdĺžnikového bavlnené-

ho obalu, ktorý umožňoval ich jednoduché prenášanie v batohu či upevnenie na opasok. K danému predmetu absentuje druhá miska.

Predstavovaný zbierkový predmet je vyrobený z ocele, má obdĺžnikový tvar so zaoblenými rohmi. Horný okraj má po celom obvode vyhnutý smerom von. Na jednej strane je za pomoci obdĺžnikového kúsku plechu prichytená sklopná kovová rukoväť, upevnená štyrmi nitmi. Pomocou tejto rukoväte bola možná jednoduchá manipulácia pri ohni. Na plechovom kúsku sa nachádza označenie výrobcu „MB 2" a rok výroby 1943, označený posledným dvojčíslom.

Základné parametre:

Dĺžka misky: . . . . . 185 mm
Šírka misky: . . . . . 135 mm
Výška misky: . . . . . 53 mm

Druhá svetová vojna a Slovenský štát (1939 – 1945)

Pohľad na malú vitrínu venovanú československým legionárom v druhej svetovej vojne

Vojenské dejiny Slovenska v období druhej svetovej vojny (1939 – 1945)

Po zhliadnutí audiovizuálneho materiálu v dioráme prechádzajú návštevníci plynule do druhej výstavnej sály, ktorá sa tematicky zameriava na vojenské dejiny Slovenskej republiky v rokoch 1939 – 1945. „Najväčší dôraz je v expozícii venovaný národnému boju za oslobodenie v rokoch druhej svetovej vojny, priebehu Karpatsko-duklianskej operácie a oslobodzovaniu miest a obcí Slovenska v rokoch 1944 – 1945."[74]

Dominantným architektonickým prvkom pri vstupe do sály je presklená stena s výhľadom na exteriérovú expozíciu ťažkej bojovej techniky a mostík so schodiskom, ktorý vedie priamo do interiéru lietadla. V bezprostrednej blízkosti sklenenej steny je vystavený 45 mm protitankový kanón vzor 1942 (M-42) a neďaleko od neho je umiestnený nemecký motocykel Zündapp so sajdkou. V úvodnej časti sály sa nachádza aj druhý elektronický informačný kiosk, ktorý návštevníkom poskytuje rozsiahle informácie o jednotlivých častiach expozície.

Rozbitie Československej republiky

Po Mníchovskej dohode a Viedenskej arbitráži z 2. novembra 1938 prišlo Česko-Slovensko o rozsiahle územia, čo spôsobilo zásadné štátne a ústavné zmeny. V novembri 1938 získali Slovensko a Podkarpatská Rus politickú autonómiu. Organizácia československej brannej moci však ostala jednotná pod vedením MNO a prezidenta Emila Háchu. Vojenské jednotky sa rozmiestňovali proporčne, no uprednostňovalo sa slovenské obsadenie. Izolované Slovensko sa dostávalo pod čoraz väčší nátlak zo strany Nemecka, ktoré pripravovalo jeho úplné ovládnutie.

Adolf Hitler už 21. októbra 1938 (s doplnkom 17. decembra) vydal smernice na jeho budúcu likvidáciu. Na prelome rokov 1938 – 1939 prebehla reorganizácia armády a redukcia jej stavu. Po zasadnutí československej vlády v Prahe 3. februára 1939 bola zrušená branná pohotovosť. V noci z 9. na 10. marca bol na Slovensku vyhlásený výnimočný stav. Následne 14. marca 1939 vznikol samostatný Slovenský štát pod nátlakom A. Hitlera. Nasledujúci deň obsadila nemecká armáda české územie a československá armáda ako celok zanikla. Podstatná časť jej modernej výzbroje a výstroje z viac ako 40 divízií prešla do rúk Wehrmachtu.[75]

Vznik Slovenskej republiky a jej armády

Dňa 14. marca 1939 bol schválením zákona č. 1/1939 Sl. z. vyhlásený samostatný Slovenský štát, ktorý po prijatí ústavy v júli toho istého roka niesol oficiálny názov Slovenská republika. Novovzniknutý štát s rozlohou 38 055 km^2 pozostával zo šiestich žúp a 61 okresov. Podľa údajov z roku 1940 tvorili Slováci približne 85 % obyvateľstva, okrem nich tu žilo vyše 128 000 Nemcov, takmer 89 000 Židov, 65 000 Maďarov a asi 30 000 Čechov. Za ministra národnej obrany bol vymenovaný pplk. gšt. Ferdinand Čatloš, ktorému pripadla úloha vybudovať samostatnú slovenskú armádu a zabezpečiť ochranu štátnych hraníc. V reakcii na hrozbu zo strany Maďarska, ktoré obsadzovalo časti Karpatskej Ukrajiny, vydal už 15. marca rozkaz na prevzatie velenia nad jednotkami bývalej československej armády nachádzajúcimi sa na slovenskom území. Zároveň nariadil mobilizáciu najmladších piatich ročníkov I. zálohy z okresov východného Slovenska. Obranu tejto oblasti mal na starosti veliteľ východnej skupiny pplk. gšt. Augustín Malár.[76]

Agresia maďarských vojsk (Malá vojna)

Na jar roku 1939 došlo k vyostreniu napätia medzi novovzniknutou Slovenskou republikou a susedným Maďarskom. Dňa 23. marca maďarské jednotky zaútočili na východnú hranicu Slovenska, čím sa začal krátky, no intenzívny ozbrojený konflikt, známy ako Malá vojna. Už nasledujúci deň, 24. marca, zaútočilo maďarské letectvo na letisko v Spišskej Novej Vsi. Boje pokračovali len krátko – ešte večer toho istého dňa boli v dôsledku nemeckej intervencie pozastavené, pričom prímerie nadobudlo platnosť 26. marca. Nasledovali rokovania slovensko-maďarskej komisie, ktoré vyústili do podpísania dohody o demarkačnej čiare na východnom Slovensku 4. apríla 1939. Výsledkom konfliktu boli územné straty Slovenskej republiky: Maďarsku pripadlo územie pozdĺž východnej hranice, ktoré zahŕňalo 74 obcí a približne 41 000 obyvateľov.[77]

Po boku nacistického Nemecka

Druhá svetová vojna, najrozsiahlejší ozbrojený konflikt v dejinách ľudstva, sa začala 1. septembra 1939 útokom nacistického Nemecka na Poľsko. Do bojov sa postupne zapojilo 62 štátov, čo predstavovalo približne 80 % svetovej populácie. Boje prebiehali na viacerých kontinentoch – v Európe, Afrike, Ázii aj Oceánii.

Slovenský štát, vyhlásený v marci 1939, sa zapojil do vojny už v jej prvý deň, keď jeho jednotky po boku nemeckej armády napadli Poľsko. V roku 1941 sa Slovenská republika ako spojenec Nemecka pridala k vojenskému ťaženiu proti Sovietskemu zväzu a neskôr k vyhláseniu vojny Spojeným štátom americkým a Veľkej Británii. Slovenskí vojaci bojovali nielen na domácom fronte, ale aj v zahraničí – v Poľsku, Rusku, Ukrajine, Rumunsku, Maďarsku, Taliansku...[78]

Slovenská armáda v ťažení proti Poľsku

V skorých ranných hodinách 1. septembra 1939 sa postupom jednotiek 1. divízie „Jánošík" pod velením generála II. triedy Antona Palunicha začalo ťaženie slovenskej poľnej armády „Bernolák", ktorá sa po boku nemeckého

Vstup do druhej sály venovaný obdobiu druhej svetovej vojny

74 TOMISKIN, odk. 34, s. 24.
75 BYSTRICKÝ, J. Druhá svetová vojna (1939 – 1945). In: M. ČAPLOVIČ a J. BYSTRICKÝ. *Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945*. Scenár výstavy.
76 BYSTRICKÝ, odk. 75.
77 BLAHUT, odk. 54, s. 17.
78 BYSTRICKÝ, odk. 75.

Wehrmachtu zapojila do útoku na Poľsko. V zostave vojsk podliehajúcich veliteľstvu poľnej armády pôsobilo 51 306 vojakov. Okrem 1. divízie sa do bojov proti Poľsku zapojila aj 3. divízia „Rázus", vedená plk. generálneho štábu A. Malárom, ako aj vybrané jednotky Rýchlej skupiny „Kalinčiak", ktorú od 5. septembra viedol pplk. Ján Imra. Po kapitulácii Poľska došlo 21. novembra 1939 k uzavretiu dohody medzi zástupcami Slovenskej republiky a Nemeckej ríše v Berlíne. Na jej základe boli Slovensku navrátené územia, ktoré boli k Poľsku pričlenené v rokoch 1920, 1924 a 1938.[79]

Slovenská armáda na východnom fronte

Po vypuknutí vojny proti Sovietskemu zväzu 22. júna 1941 Slovensko vykonalo skrytú mobilizáciu, čím zvýšilo počet príslušníkov armády z 56 858 na 90 533. Na zabezpečenie účasti na vojenských operáciách na východnom fronte bola v oblasti severovýchodného Slovenska sformovaná armádna skupina pod velením gen. F. Čatloša, ktorá disponovala viac ako 50 000 vojakmi. Dňa 24. júna ako prvá prekročila hranicu tzv. Rýchla skupina pod velením plk. Rudolfa Pilfouska, ktorá začala na východnom fronte pôsobiť v podriadenosti nemeckej 17. armády. Neskôr bola reorganizovaná na Rýchlu brigádu. K 1. júlu sa začal presun slovenskej armádnej skupiny na front. Ešte v tom istom mesiaci z jej súčastí vznikli dve divízie: Rýchla divízia pod velením plk. Jozefa Turanca, určená na priame bojové nasadenie, a Zaisťovacia divízia pod velením plk. A. Malára, ktorej cieľom bolo plnenie úloh na okupovanom území ZSSR. V dôsledku postupných zmien a reorganizácií klesol do polovice decembra počet slovenských vojakov nasadených na východnom fronte na 15 072. Časť jednotiek bola stiahnutá späť na Slovensko, ďalšia bola presunutá do Talianska. Od novembra 1943 až do 8. mája 1945 slovenskú armádu na východnom fronte zastupovala 1. pešia divízia, ktorá vznikla 1. augusta 1943 premenovaním Rýchlej divízie, ako aj 1. technická divízia, vytvorená z 1. pešej divízie na začiatku júna 1944.

Rýchla divízia bola po prvýkrát nasadená do bojov 15. septembra 1941 južne od Kyjeva. Pokračovala v postupe k Azovskému moru a zúčastnila sa aj dobytia Rostova na Done. Do januára 1943 pôsobila na Kaukaze, následne ustupovala na Krym, kde bola 1. augusta premenovaná na 1. pešiu divíziu. Tá bola postupne nasadzovaná na obranné boje pri Melitopole, vykonávala opevňovacie práce pri Nikolajeve a výstavbu obranných postavení pri Odese, neskôr aj pri rieke Kogyľnyk. V júni 1944 bola už ako 1. technická divízia nasadená na výstavbu obranných línií na území Ukrajiny a Moldavska. Po vypuknutí SNP v septembri 1944 bola divízia odzbrojená a nemeckým velením následne využitá na výstavbu obranných postavení v Rumunsku a Maďarsku. Zvyšky divízie sa dostali do zajatia Červenej armády na území Rakúska.

Zaisťovacia divízia, ktorá bola 1. augusta 1943 premenovaná na 2. pešiu divíziu, pôsobila od konca septembra 1941 do októbra 1943 najmä na území Ukrajiny a Bieloruska. Vzhľadom na rastúci počet prípadov prechodu príslušníkov jednotiek k partizánom a ich klesajúcu spoľahlivosť bola divízia reorganizovaná na Technickú brigádu. Koncom októbra 1943 bola presunutá do Talianska.[80]

Text informačných tabúľ je doplnený dobovými fotografiami a ilustračnými mapami. Medzi nimi možno nájsť napríklad fotografiu zachytávajúcu vstup maďarských honvédov do Košíc 10. novembra 1938, portrét pplk. generálneho štábu F. Čatloša, vymenovaného v marci 1939 za ministra národnej obrany Slovenského štátu, mapu územia Slovenska po Mníchovskej dohode, Viedenskej arbitráži a po agresii maďarských vojsk na východnom Slovensku v marci 1939 a pod. Vo veľkej presklenej vitríne upúta pozornosť návštevníkov rovnošata príslušníka pechoty brannej moci Slovenskej republiky, ako aj výzbroj z tohto obdobia: 7,92 mm československý ťažký guľomet vzor 37, 7,92 mm československý ľahký guľomet ZB vzor 26 s príslušenstvom a rôzne chladné zbrane. Z nich možno spomenúť dýku pre rotmajstrov všetkých druhov zbraní armády Slovenskej republiky (s výnimkou letectva) vzor 1940 a šabľu pre dôstojníkov armády Slovenského štátu vzor 24 a pod.

Slováci v čs. zahraničnom vojenskom odboji

Počas druhej svetovej vojny sa tisíce Slovákov a príslušníkov ďalších národností aktívne zapojili do bojov proti nacistickému Nemecku a jeho spojencom v radoch československých jednotiek v zahraničí. Tieto jednotky postupne vznikali v Poľsku, Francúzsku, Veľkej Británii, Afrike, Sýrii a ZSSR. Prvá československá vojenská skupina bola sformovaná v apríli 1939 v Krakove. Jej príslušníci vytvorili začiatkom septembra 1939 Českú a Slovenskú légiu, ktorú tvorilo 871 vojakov – polovica z nich boli Slováci. Po nemeckej invázii do Poľska sa 18. septembra 1939 časť jednotky stiahla na územie obsadené Červenou armádou, menšia časť ustúpila do Rumunska.

Po porážke Poľska pokračovalo budovanie československého vojska vo Francúzsku, kde v januári 1940 vznikla 1. československá pešia divízia pod vedením gen. Rudolfa Viesta (neskôr Bedřicha Neumanna). Z viac ako 11 400 mužov pochádzalo takmer 45 % zo Slovenska. Dva československé pešie pluky v zostave divíznej pechoty pod velením gen. Jaroslava Čiháka sa zúčastnili bojov počas ústupu francúzskej armády v oblasti riek Marna, Grand Morin, Seina, Loira a Cher od 12. do 19. júna 1944. Po kapitulácii Francúzska boli zvyšky 1. československej divízie (spolu s československými letcami) evakuované do Veľkej Británie.

79 BLAHUT, odk. 54, s. 17.
80 BYSTRICKÝ, odk. 75.

Na území Palestíny vznikol v novembri 1940 11. československý peší prápor Východný, ktorý sa od februára 1941 do apríla 1942 zúčastnil bojov v Afrike a Sýrii pod vedením pplk. Karla Klapálka. V máji 1942 bol transformovaný na 200. ľahký československý protilietadlový pluk, ktorého jednotky sa podieľali na protilietadlovej obrane prístavov v Haife a Bejrúte, Tobruku a viacerých letísk. V lete 1943 boli jeho príslušníci prepravení do Veľkej Británie.

V auguste 1940 vznikla v Británii 1. československá zmiešaná brigáda, ktorá bola v júli 1941 reorganizovaná na 1. československú samostatnú brigádu a po príchode 200. ľahkého československého protilietadlového pluku v septembri 1943 na 1. československú obrnenú brigádu. Od októbra 1944 do konca vojny sa jej príslušníci podieľali na obliehaní nemeckej posádky v prístave Dunkerque. V apríli 1945 mala brigáda vyše 5700 členov, z ktorých takmer 20 % tvorili Slováci. Mimoriadne dôležitú úlohu zohrali aj československé letecké jednotky vo Veľkej Británii – stíhacie perute 310., 312. a 313. a československá bombardovacia peruť 311. Českí a slovenskí letci zároveň pôsobili aj v britských a poľských perutiach. Do apríla 1945 v nich slúžilo 1485 osôb, pričom viac než 10 % boli Slováci.

Na území ZSSR sa v Buzuluku začala výstavba československého vojska vo februári 1942, a to organizovaním 1. československého samostatného poľného práporu pod velením pplk. L. Svobodu. V januári 1943 mal 974 príslušníkov, z toho 123 Slovákov. Do bojov zasiahli od 8. do 13. marca 1943 v priestore ukrajinského Sokolova. Po stiahnutí 1. československého samostatného poľného práporu z frontu a jeho sústredení v ruskom Novochopersku vznikla 12. mája 1943 1. československá samostatná brigáda v ZSSR. V čase jej odchodu na front, 30. septembra 1943, mala 3517 príslušníkov (343 Slovákov), ktorí sa zapojili do oslobodzovania Kyjeva a ďalších miest na pravobrežnej Ukrajine.

Dňa 30. októbra 1943 pri ukrajinskom Melitopoli dobrovoľne prešlo do sovietskeho zajatia vyše 2200 vojakov slovenskej 1. pešej divízie. Z nich bol 9. novembra 1943 v Jefremove vytvorený Pluk slovenských dobrovoľníkov, ktorý sa stal základom pre budovanie 2. československej paradesantnej brigády. Vo februári 1944 tvorili Slováci najpočetnejšiu národnostnú skupinu v československom vojsku v ZSSR. V máji 1944 sa začala výstavba 1. ČSAZ v ZSSR, ktorý mal pred nasadením do KDO 16 451 príslušníkov, z toho 3326 Slovákov. Jednotky zboru sa zapojili do oslobodzovacích bojov v Poľsku a Československu v rámci Karpatsko-duklianskej, Východoslovenskej, Západokarpatskej, Jaslovskej, Ostravskej a Pražskej operácie. Do 18. mája 1945, keď bol zbor zreorganizovaný na armádu, vstúpilo do jeho radov postupne 74 148 osôb, z toho 67 799 slovenskej národnosti, čo predstavovalo až 91,43 %.[81]

Východoslovenská armáda

Začiatkom roku 1944 prijala Najvyššia rada obrany štátu rozhodnutie o vybudovaní obranných pozícií na severovýchodnej hranici Slovenska ako reakciu na postup Červenej armády. Výstavbou obranných línií bolo poverené Veliteľstvo opevňovacích prác v Prešove pod vedením plk. gšt. R. Pilfouska. Následne 18. mája 1944 vzniklo Armádne veliteľstvo v Prešove. Veliteľom tzv. Východoslovenskej armády sa stal gen. II. triedy A. Malár, ktorému podliehali armádne jednotky, dve pešie divízie a jednotky skupiny vzdušných zbraní s celkovým počtom viac než 36 000 vojakov. Jednotky boli rozmiestnené najmä v pohraničných oblastiach medzi Slovenskom a Poľskom, konkrétne v smere od Stakčína cez Lupkovský a Dukliansky priesmyk až po oblasť Orlov – Plaveč. Časť síl oboch divízií operovala aj na území Poľska, s dôrazom na priestor Duklianskeho a Lupkovského priesmyku.

Hlavnou úlohou 1. pešej divízie bolo zabezpečiť obranu v 42 kilometrov širokom pásme smerom na Dukliansky priesmyk – Prešov – Zborov – Bardejov – Prešov. 2. pešia divízia mala chrániť územie v pásme širokom 68 kilometrov smerom na Čertižné – Medzilaborce – Humenné, so zameraním na oblasť Lupkovského priesmyku.

Plán ministra národnej obrany, gen. I. triedy F. Čatloša, spolu s plánom ilegálneho Vojenského ústredia pod vedením pplk. gšt. Jána Goliana počítal aj s alternatívnym využitím východoslovenskej armády, konkrétne s otvorením karpatských priesmykov pre rýchly postup Červenej armády na slovenské územie. Realizácia tohto plánu sa však neuskutočnila, pretože po vypuknutí SNP došlo v dňoch 31. augusta až 2. septembra 1944 k rýchlemu odzbrojeniu východoslovenských jednotiek nemeckými vojskami, čím boli obranné prípravy definitívne zmarené.[82]

Partizánske hnutie

Počas prvej polovice roka 1944 došlo na východnom Slovensku k výraznejšiemu rozmachu partizánskej činnosti. K najvýznamnejším odbojovým skupinám patrila hanušovská partizánska jednotka, v ktorej pôsobil aj bývalý dôstojník slovenskej armády Ľudovít Kukorelli. V regióne pôsobili aj ďalšie zoskupenia, napríklad vranovská a bardejovská partizánska skupina či oddiel Pugačev, operujúci v okolí Humenného. Na prelome júla a augusta 1944 sa hlavné ťažisko partizánskeho hnutia postupne presúvalo na stredné Slovensko. Dôležitý impulz pre ďalší rozvoj hnutia predstavovali výsadky organizátorských skupín zo Sovietskeho zväzu, ako aj prechody partizánskych formácií na slovenské územie.

81 BYSTRICKÝ, odk. 75.
82 BYSTRICKÝ, odk. 75.

Po vypuknutí SNP a následnom odzbrojení Východoslovenskej armády sa partizánske jednotky stali jedinou aktívnou ozbrojenou silou protifašistického odboja na východnom Slovensku. Vrchol ich činnosti v tomto regióne nastal v novembri a decembri 1944, keď partizánske formácie, ktoré sa nachádzali v bezprostrednej blízkosti frontovej línie, prechádzali do oblastí oslobodených sovietskou armádou. Symbolickým príkladom je nočný prechod partizánskeho zväzku Čapajev 24. novembra 1944.[83]

Slovenské národné povstanie

Dňa 29. augusta 1944 vypuklo SNP ako reakcia na vstup nemeckých okupačných jednotiek na územie Slovenska. Povstalecké územie zasiahlo približne polovicu vtedajšej Slovenskej republiky a jeho centrom sa stala Banská Bystrica. Povstanie sa rozšírilo na východe po Levoču, Spišskú Novú Ves a Dobšinú, na západe po Žilinu, Bánovce nad Bebravou a Topoľčany a na juhu i severe sa dotýkalo štátnych hraníc.

Politickú moc na povstaleckom území prevzala Slovenská národná rada v spolupráci s revolučnými národnými výbormi. Vznikom povstania došlo k rozpadu armády slovenského štátu a formovaniu nových ozbrojených síl reprezentovaných 1. československou armádou na Slovensku a partizánmi. Exilová vláda v Londýne uznala povstalecké sily za legitímnu súčasť československej brannej moci. Tento štatút im neskôr priznali aj spojenecké mocnosti protifašistickej koalície. Na začiatku povstania disponovala československá armáda na Slovensku približne 18 000 príslušníkmi, pričom po mobilizáciách z 5. a 26. septembra 1944 ich počet vzrástol na vyše 60 000. Na povstaleckom území zároveň pôsobilo približne 12 000 partizánov a ďalších 5500 operovalo v tyle nepriateľských jednotiek. Hoci boli povstalecké sily po dvojmesačnom boji zatlačené a územie obsadené, ich porážka v posledných októbrových dňoch neznamenala kapituláciu. Organizovaný ozbrojený odpor pokračoval až do oslobodenia Slovenska formou partizánskeho boja. SNP sa zaradilo medzi najväčšie ozbrojené akcie európskeho protifašistického odboja.[84]

Dobové fotografie a ilustračné mapy na informačných tabuliach ponúkajú návštevníkom vizuálny kontext k vystaveným exponátom. Medzi najvýraznejšie fotografie patria portréty významných vojenských veliteľov: pplk. L. Svobodu – veliteľa československej jednotky v Poľsku, gen. R. Viesta – veliteľa 1. československej divízie vo Francúzsku a veliteľa 1. československej armády na Slovensku od 7. 10. 1944, pplk. K. Klapálka, gen. II. tr. A. Malára či gen. Jána Goliana – veliteľa 1. československej armády na Slovensku.

Dokumentačný materiál dopĺňa fotografia partizánmi poškodeného železničného mosta na trati Prešov – Strážske – Hanušovce (august 1944), ako aj záber prezidenta Dr. Jozefa Tisa po potlačení SNP v Banskej Bystrici pri prehliadke jednotky Domobrany a nemeckého vojska (31. 10. 1944). Prehľad vývoja frontovej situácie sprostredkúva mapa územia povstaleckého Slovenska k 29. 8. 1944 (resp. k 8. 9. 1944) a pod.

V úvodnej časti druhej sály je medzi veľkými vitrínami a informačnými panelmi umiestnená druhá menšia celosklenená vitrína. Tá obsahuje menšie zbierkové predmety, dokumentujúce pôsobenie slovenskej a nemeckej armády počas druhej svetovej vojny. Zo slovenských artefaktov sú tu vystavené napr. pamätná medaila, dobové časopisy *Nové Slovensko – Die Neue Slowakei* z roku 1940 či mince a platidlá Slovenskej republiky 1939 – 1945. Nemeckú vojenskú prítomnosť dokumentujú vyznamenania, nemecký útočný ručný granát 39 (Eihandgranate 39), nemecká identifikačná známka z obdobia druhej svetovej vojny (Erkennungsmarke), nemecká oceľová prilba pre výsadkárov 1938 a ríšske platidlá. V bezprostrednej blízkosti malej presklenej vitríny je inštalovaný ďalší veľmi zaujímavý exponát – torzo 500 kg sovietskej leteckej bomby FAB.

V nasledujúcej časti expozície si môžu návštevníci vo veľkých presklených vitrínach prezrieť napr. figurínu príslušníka pozemného vojska nemeckej brannej moci (Wehrmacht-Heer) na strážnom stanovišti v ústroji so zimnými doplnkami, nemecký poľný telefón FF-33 (Feldfernsprecher 33), rôzne typy nemeckých armádnych pištolí, 7,92 mm nemecký univerzálny guľomet MG 34, ako aj 7,92 mm nemecký univerzálny guľomet MG 42, rozličné typy nemeckých chladných zbraní, nemeckú ručnú protitankovú zbraň Panzerfaust 30M klein, ale tiež legendárny 9 mm nemecký samopal MP-40, 7,92 mm nemeckú útočnú pušku Sturmgewehr 44 (MP 43), protitankovú T-mínu 43 (Pilz), ako aj ďalšie vyznamenania používané v nemeckej armáde a pod.

Východokarpatská operácia

Vojská Červenej armády spolu s jednotkami 1. ČSAZ v ZSSR a s rumunskými vojskami uskutočnili od 18. decembra 1944 na území Slovenska sériu útočných operácií proti nepriateľským silám. Prvou z nich bola Východokarpatská operácia (8. september – 28. október 1944), ktorá pozostávala z dvoch hlavných etáp: Karpatsko-duklianskej a Karpatsko-užhorodskej operácie. Ofenzívu viedli vojská 1. ukrajinského frontu pod velením maršala I. S. Koneva, v ktorého zostave pôsobil aj 1. ČSAZ v ZSSR, a vojská 4. ukrajinského frontu pod vedením genplk. I. E. Petrova. Proti nim stála nemecká armádna skupina Heinrici.

Hlavným cieľom Východokarpatskej operácie bolo podporiť SNP, preniknúť cez Podkarpatskú Rus a nadviazať kontakt s vojskami 2. ukrajinského frontu, čím sa mala podporiť jeho ofenzíva na území Rumunska. Vzhľadom na zložitý horský terén muselo velenie Červenej armády zohľadniť geografické a taktické podmienky, ako aj činnosť svojich vojsk operujúcich severne a južne od územia Slovenska. Za najvýhodnejší smer útoku na pomoc povstalcom na Slovensku sa určil Dukliansky priesmyk. Na základe rozhodnutia Hlavného stanu najvyššieho velenia sa 8. septembra 1944 začali boje v krosniansko-duklianskom smere – na úzkom úseku frontu v pásme 38. armády 1. ukrajinského frontu a pravého krídla 1. gardovej armády 4. ukrajinského frontu. Boje sa postupne rozšírili aj na horské priechody do Zakarpatskej Ukrajiny. V októbri sa ťažisko presunulo do pásma 4. ukrajinského frontu.

KARPATSKO-DUKLIANSKA OPERÁCIA. Začala 8. septembra 1944 s cieľom poskytnúť priamu vojenskú pomoc slovenským povstaleckým silám a spojiť sa s nimi. Útočné jednotky 38. armády 1. ukrajinského frontu pod velením genplk. K. S. Moskalenka a pravé krídlo 1. gardovej armády 4. ukrajinského frontu gen. A. A. Grečka mali podľa plánu preraziť obranné línie nepriateľa v priestore Krosno – Sánok a v priebehu piatich dní postúpiť vo vysokom tempe 100 km až k Prešovu. Prvý deň sa malo preraziť obranné pásmo protivníka, čo malo vytvoriť podmienky na nasadenie rýchlej skupiny 38. armády (1. gardová jazdecká armáda, 25. tankový zbor) a jej postup tak, aby tretí deň dosiahli hranicu Slovenska. Hoci už prvý deň dosiahli prienik do hĺbky 12 km, silný odpor nepriateľa a náročný horský terén spôsobili spomalenie postupu. Kľúčové mesto Krosno bolo dobyté až 11. septembra, čo komplikovalo nasadenie druhého sledu armády a jej rýchlej skupiny. Nemecké velenie efektívne využívalo výhody terénu, neustále posilňovalo svoje jednotky, čím zmenilo pomer síl a boje nadobudli zdĺhavý charakter. V priebehu Východokarpatskej operácie sa 13. septembra ako prvým sovietskym vojskám podarilo preniknúť jednotkám 1. gardového jazdeckého zboru pod vedením generálmajora V. K. Baranova na slovenské územie pri Nižnej Polianke a obci Baranie. Obkľúčené jednotky bojovali na našom území až do spojenia s hlavnými silami 38. armády 24., resp. 26. septembra. Do 28. októbra 1944 sa front posunul na líniu Glojsce – Ciechania – Svidnička – Kapišová – Dobroslava – Korejovce – Krajná Bystrá – severne od Nižného Komárnika.

Bojová činnosť 1. čs. armádneho zboru v Karpatsko-duklianskej operácii. Z iniciatívy československej exilovej vlády v Londýne a veliteľa 1. ČSAZ v ZSSR gen. Jana Kratochvíla a so súhlasom sovietskeho velenia sa jednotky 1. ČSAZ (od 10 septembra pod velením gen. L. Svobodu) zapojili do bojov ako súčasť 38. armády. Po náročných bojoch v priestoroch Wrocanky, Machnówky, mesta Dukly, na kóte 534, Hyrowej hore a pri Krajnej Porúbke sa jednotky zboru v súčinnosti s jednotkami 67. streleckého zboru a 31. tankového zboru 6. októbra prebojovali cez Dukliansky priesmyk na slovenské územie a oslobodili Vyšný Komárnik. Do konca operácie postúpili o 6 – 8 km do hĺbky, zhruba po líniu južného okraja Korejoviec a severného okraja Nižného Komárnika.

KARPATSKO-UŽHORODSKÁ OPERÁCIA. Od polovice septembra 1944 sa do ofenzívy vo Východných Karpatoch zapojili aj hlavné sily 4. ukrajinského frontu: 1. gardová armáda genplk. A. A. Grečka, 18. armáda genpor. J. P. Žuravľova a 17. gardový strelecký zbor genmjr. A. J. Gastiloviča s podporou 8. leteckej armády genpor. V. N. Ždanova. Cieľom bolo na fronte širokom vyše 300 km prekonať Východné Karpaty v súčinnosti s 2. ukrajinským frontom a obsadiť Mukačevo, Užhorod a Čop. Do 18. septembra vojská 1. gardovej armády a 18. armády prekonali hlavný karpatský hrebeň, obsadili priestory Ruského, Užockého a Vereckého priesmyku a oslobodili mestá Zakarpatskej Ukrajiny. V tom istom čase 17. gardový strelecký zbor dobyl mesto Sighet a spojil sa s vojskami 40. armády 2. ukrajinského frontu. Dňa 21. septembra jednotky 128. turkestanskej gardovej horskej divízie genmjr. M. I. Koldubova oslobodili prvú obec na Slovensku – Kalinov. Boje pokračovali v októbri na južných svahoch Východných Karpát a 26. októbra bolo oslobodené Mukačevo, 27. októbra Užhorod. Do konca mesiaca vojská postúpili na líniu Čertižné – Starina – Úbrež – Sobrance – Senné – Stretava – východne od Čopu.

Východokarpatská operácia prebiehala na fronte širokom približne 400 km. Po 51 dňoch intenzívnych bojov v náročnom horskom prostredí umožnila postup do hĺbky 40 až 110 km. Oslobodené boli Zakarpatská Ukrajina a okrajové časti východného Slovenska. Operácia nadobudla širší strategický význam, ovplyvnila vývoj bojovej činnosti vojsk 2. ukrajinského frontu na území Rumunska a od októbra aj na území Maďarska. Tento úspešný prienik cez Karpaty otvoril karpatsko-pražský smer, ktorý zostal kľúčový pre ďalšie operácie až do konca druhej svetovej vojny. [85]

Bojová činnosť na území Slovenska v novembri a decembri 1944

Počas druhej strategickej ofenzívy Červenej armády, tzv. Východoslovenskej operácie, jednotky 4. ukrajinského frontu postupovali od 20. novembra do 31. decembra 1944 v smere Užhorod – Košice. Útok začal 20. novembra prielomom 18. armády pod velením genmjr. A. J. Gastiloviča do obrany nepriateľa medzi Užhorodom a Tisou. Armáda postúpila až k Slanskému pohoriu a údoliu Hornádu južne ku Košiciam. O tri dni neskôr nasledoval útok 1. gardovej armády smerom na Michalovce, Humenné a Vranov nad Topľou. Do konca roka dosiahli Slanské vrchy, kde prebiehali ťažké boje najmä pri Dargovskom priesmyku. Úspech 1. gardovej armády využila 38. armáda (od 26. novembra v zostave 4. ukrajinského frontu) spolu s 1. ČSAZ v ZSSR, ktoré do konca novembra dosiahli horný tok Ondavy od Nižného Orlíka po Stropkov, kde sa ich postup zastavil. Počas Východoslovenskej operácie vojská 4. ukrajinského frontu postúpili do hĺbky 35 až 70 km a oslobodili vyše 5000 km² územia východného Slovenska.

Koncom roka 1944 začali do bojov na území Slovenska zasahovať aj jednotky 2. ukrajinského frontu maršala R. J. Malinovského, ktoré viedli Budapeštiansku operáciu. Z jeho vojsk ako prvé vstúpili na Slovensko zväzky 40. armády genpor. F. F. Žmačenka a 4. rumunskej armády gen. G. A. Avramesca. Dňa 26. novembra tieto jednotky oslobodili Kráľovský Chlmec a 2. decembra Slovenské Nové Mesto. Rumunský 90. peší pluk vstúpil 18. decembra do obce Buzica, prvej slovenskej obce oslobodenej rumunskou armádou. Najväčší postup zaznamenalo úderné zoskupenie

83 BLAHUT, odk. 54, s. 22.
84 BYSTRICKÝ, odk. 75.
85 BLAHUT, odk. 54, s. 22 – 24.

2. ukrajinského frontu, ktoré do konca decembra 1944 dosiahlo líniu Turňa nad Bodvou, Rimavská Sobota, Lučenec, Levice a Štúrovo, pričom oslobodili približne 3000 km² územia juhovýchodného Slovenska.[86]

Západokarpatská operácia

Oslobodzovanie východného Slovenska vyvrcholilo v rámci Západokarpatskej operácie, ktorá bola priestorovo najrozsiahlejšou operáciou sovietskej armády na našom území (12. január – 28. február 1945). Útok 38. armády 4. ukrajinského frontu smeroval od Jasla na Gorlice a mesto Bielsko Biała. Na prelomení obrany nemeckých vojsk pri Jasle sa 15. januára podieľalo aj päť delostreleckých plukov a tankový prápor 1. ČSAZ v ZSSR, ktoré boli presunuté od rieky Ondava už v decembri 1944. Dňa 19. januára 1945 oslobodili Košice, Prešov a Svidník jednotky 1. gardovej a 18. armády (1. ČSAZ v ZSSR bol od 3. januára podriadený 1. gardovej armáde). Zborov a Bardejov boli oslobodené o deň neskôr. Po presune vojsk 1. gardovej armády do Poľska ostala koncom januára na východnom Slovensku iba 18. armáda. Do jej podriadenosti od 22. januára prešiel aj 1. ČSAZ v ZSSR, ktorý pod jej velením postupoval v smere Prešov – Levoča – Liptovský Mikuláš.

Vojská 2. ukrajinského frontu počas Západokarpatskej operácie za účasti rumunských jednotiek oslobodili Rožňavu, Brezno nad Hronom a Lučenec, v marci 1945 aj Banskú Bystricu, Zvolen a Banskú Štiavnicu. Počas bojov od 12. januára do 25. marca postúpili o 70 až 90 km do hĺbky, dokončili oslobodzovanie východného Slovenska a dostali sa pred Liptovský Mikuláš a na Horehronie. Zvyšok Slovenska bol oslobodený v priebehu ďalších dvoch útočných operácií sovietskej armády: Ostravskej (10. marec – 5. máj) a Bratislavsko-brnianskej (25. marec – 5. máj). Obete bojov na Slovensku počas druhej svetovej vojny dodnes pripomínajú početné vojnové cintoríny. Na Slovensku je pochovaných viac než 60 000 príslušníkov Červenej armády, 2790 príslušníkov československého vojska, vyše 10 000 rumunských vojakov, 42 000 nemeckých a 1725 maďarských vojakov. Najväčší cintorín sa nachádza v Michalovciach, kde je pochovaných takmer 18 000 príslušníkov Červenej armády. Na východnom Slovensku sú ďalšie významné cintoríny: Červenej armády vo Svidníku, 1. československého armádneho zboru na Dukle a nemeckej armády vo Važci, Hunkovciach a Zborove.[87]

Ďalšia časť výstavy je doplnená dobovými fotografiami a ilustračnými mapami na informačných tabuliach. Návštevníka môžu zaujať napríklad zábery veliteľa 1. ukrajinského frontu, maršala Sovietskeho zväzu I. S. Koneva, fotografia cesty v priestore KDO (september 1944), snímky pechoty 1. ČSAZ v ZSSR v lesoch na prístupoch k Duklianskemu priesmyku či zábery veliteľa 38. armády genplk. K. S. Moskalenka a veliteľa 1. ukrajinského frontu, maršala Sovietskeho zväzu I. S. Koneva priamo na duklianskom bojisku (september 1944). Ďalej možno vidieť veliteľa 1. ČSAZ v ZSSR gen. L. Svobodu na veliteľskom stanovišti pred poľským Barwinkom (október 1944), portréty gen. J. Kratochvíla – veliteľa 1. ČSAZ v ZSSR do 10. 9. 1944, a veliteľa 1. československej samostatnej brigády v ZSSR gen. Jaroslava Vedrala-Sázavského. Informačné tabule dopĺňajú aj mapy Východokarpatskej operácie, plánu KDO a bojovej činnosti vojsk 38. armády a 1. ČSAZ v ZSSR v KDO a pod.

V chodbe druhej sály medzi veľkými presklenými vitrínami a informačnými tabuľami je neďaleko už spomínaného torza 500 kg sovietskej leteckej bomby inštalovaný 12,7 mm veľkokalibrový guľomet DŠK vzor 38/46. Za ním nasleduje posledná z malých presklených vitrín, v ktorej sa nachádzajú exponáty ako 9 mm anglický samopal Sten Mark II, frontový list hrdinu ČSSR Rudolfa Jasioka adresovaný matke z 12. mája 1944, 7,62 mm sovietska armádna pištoľ TT-33, ktorá bola súčasťou pozostalosti po genplk. Vladimírovi Jankovi, a ďalšie zaujímavé predmety.

Za veľkými vitrínami si návštevníci môžu prezrieť napríklad figuríny predstavujúce tankistu Červenej armády, zdravotníčku Červenej armády v letnej ústroji a príslušníka Červenej armády v zimnej poľnej ústroji. Z dobových zbraní sú vystavené: legendárny 7,62 mm sovietsky samopal PPŠ-4, 7,62 mm sovietsky samopal PPD-40, 7,62 mm sovietsky samopal PPS-43, 7,62 mm sovietsky ťažký guľomet SG-43, 7,62 mm sovietska pechotná puška Mosin vzor 1891/30 s nasadeným bodákom či 7,62 mm sovietsky ľahký guľomet DP-27. Ďalej môžu návštevníci vidieť rozličné sovietske vyznamenania, torzo figuríny predstavujúce príslušníka 1. ČSAZ v ZSSR v ústroji britského vzoru, ako aj ďalšie figuríny predstavujúce kapitána 1. ČSAZ v ZSSR v služobnej ústroji, rotnú 1. ČSAZ v ZSSR či príslušníka 1. ČSAZ v ZSSR v zimnej poľnej ústroji. Z ďalších zbraní stojí za zmienku 82 mm práporný mínomet vzor 1937 (BM-37), 7,62 mm ťažký guľomet Maxim vzor 1910/30 a 14,5 mm sovietska protitanková puška PTRS-41. Medzi exponátmi možno nájsť aj rôzne československé vyznamenania, repliku zástavy 2. československej samostatnej (paradesantnej) brigády v ZSSR a repliku zástavy „Československá vojenská jednotka v ZSSR 1942“ a pod. „V expozícii sa nachádzajú aj unikátne múzejné exponáty, akými sú vojenské rovnošaty maršala K. S. Moskalenka – veliteľa 38. armády, a gen. L. Svobodu – veliteľa 1. ČSAZ v ZSSR, ktorých jednotky bojovali v KDO.“[88]

86 BYSTRICKÝ, odk. 75.
87 BLAHUT, odk. 54, s. 25.
88 TOMISKIN, odk. 34, s. 24.

Katalóg exponátov v druhej sále: Druhá svetová vojna a Slovenský štát (1939 – 1945)

Zbierka č. I – Chladné zbrane

Autor textov: Mgr. Peter Holík

Československý bodák vzor 24

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku možno konštatovať, že bol pod výrobným značením ČSZ P vyprodukovaný v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády, pričom dochované značenie na závesnom háku puzdra naznačuje, že po 15. marci 1939 bol prijatý do výzbroje vtedajšej slovenskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1966 darom od súkromnej osoby z Vojčíc (okres Trebišov). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 22 kusov tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav plne zodpovedajú veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach.

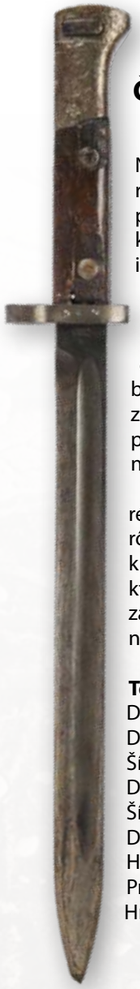
Na povrchu priamej nožovej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú viaceré menšie stopy po mechanickom poškodení koróziou. Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé, avšak na viacerých miestach sú mierne poškodené koróziou. Hlavica rukoväte je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po mechanickom poškodení, najmä po korózii. Poistnú maticu nie je možné zatlačiť. Záštitná priečka je zachovalá a kompletná, na jej povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po korózii. Na obidvoch stranách rukoväte bodáka sa nachádzajú úplné drevené črienky hnedej farby, ktoré sú značne opotrebované a na viacerých miestach výrazne poškodené rôzne veľkými odermi, škrabancami, ryhami a otlčeniami. Na niektorých miestach je pritom takmer úplne vyšuchaná vrstva vrchného ochranného laku.

Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch skrutiek s pologuľatou hlavičkou, ktoré sú na opačnej strane ukončené pologuľatou maticou s dvoma zárezmi. Samotné skrutky a matice sú zachovalé, kompletné, avšak na povrchu sú mierne poškodené koróziou. Bodák nie je možné nasadiť na pušku. Celokovové puzdro ukončené na spodnej strane jednoduchou guličkou je pomerne dobre zachovalé a kompletné, pričom na jeho povrchu sú viditeľné viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Závesný hák a obústie sú zachovalé. Bodák je možné úplne zasunúť do puzdra.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	428 mm
Dĺžka čepele:	295 mm
Šírka čepele:	23 mm
Dĺžka rukoväte:	125 mm
Šírka rukoväte:	23 mm – 32 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	54 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	8 mm
Priemer krúžku záštitnej priečky:	20 mm (vnútorný 16 mm)
Hmotnosť samotného bodáka:	0,375 kg
Dĺžka puzdra:	311 mm
Šírka puzdra:	29 mm
Hmotnosť puzdra:	0,177 kg

Československý bodák vzor 24

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku možno konštatovať, že bol pod výrobným značením ČSZ A vyprodukovaný v roku 1929 v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády, pričom pôvodne bol zaradený do výzbroje Pešieho pluku 25 so sídlom v Lučenci. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1971 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 22 kusov tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav plne zodpovedajú veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach.

Na povrchu priamej nožovej čepele klinového prierezu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po mechanickom poškodení a korózii. Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Hlavica rukoväte je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú viaceré výraznejšie stopy po mechanickom poškodení, najmä po korózii. Poistnú maticu je možné zatlačiť. Záštitná priečka je zachovalá a kompletná, na jej povrchu sú viditeľné iba malé stopy po korózii.

Na obidvoch stranách rukoväte bodáka sa nachádzajú úplné drevené črienky tmavohnedej farby, ktoré sú značne opotrebované a na viacerých miestach výraznejšie poškodené rôznymi menšími odermi, škrabancami, ryhami a otlčeniami. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch skrutiek s pologuľatou hlavičkou, ktoré sú na opačnej strane ukončené pologuľatou maticou s dvoma zárezmi. Samotné skrutky a matice sú zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Bodák je možné nasadiť na pušku.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	429 mm
Dĺžka čepele:	296 mm
Šírka čepele:	23 mm
Dĺžka rukoväte:	125 mm
Šírka rukoväte:	24 mm – 32 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	54 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	8 mm
Priemer krúžku záštitnej priečky:	20 mm (vnútorný 16 mm)
Hmotnosť:	0,407 kg

Československá šabľa vzor 1924 pre rotmajstrov

Šabľa vzor 1924 bola do výzbroje československej armády oficiálne zavedená na základe predpisu MNO [D-XIII-1a] z roku 1924 ako jednotná pobočná zbraň dôstojníkov všetkých zložiek s výnimkou letectva. Jej predlohou sa stala staršia rakúsko-uhorská šabľa model 1861 pre dôstojníkov pechoty, od ktorej sa odlišovala iba tvarom koša. Zbraň bola pritom do výzbroje prijatá v dvoch základných verziách, a to pre dôstojníkov armády (24a) a pre rotmajstrov armády (24b). Šabľa pre dôstojníkov bola tvorená charakteristickým nesúmerným mohutným košom s troma bočnými úponmi na vonkajšej strane s tým, že takmer celý povrch oblúka a úponov bol zdobený reliéfnym motívom lipových ratolestí s malým štátnym znakom uprostred. Kôš sa pritom obvykle vyrábal lisovaním zo zliatiny medi a zinku v pomere 80 : 20.

Rukoväť týchto zbraní sa vyrábala spravidla z dubového dreva, pričom bola potiahnutá rybou kožou (najčastejšie z jesetera), spevnenou tenkým splietaným medeným drôtom. Oceľová čepeľ s mohutným obojstranným odľahčovacím výbrusom bola povrchovo upravená niklovaním a následne bola leštená. Ostatné kovové časti boli potom lesklo niklované. Na šabli sa nosilo portepe vyrábané zo zlatej leónskej nite a ukončené uzavretým strapcom, ktorého viazacia páska sa prevliekala výrezmi v koši a upevňovala sa okolo rukoväte. Šabľa pre rotmajstrov sa potom od dôstojníckej verzie odlišovala iba tým, že jej kôš bol bez akejkoľvek výzdoby a vyrábal sa predovšetkým zo železa. Obidve verzie sa v prvých rokoch od zavedenia do výzbroje nosili v oceľovom puzdre so stredovou objímkou obsahujúcou pevný závesný krúžok a vrchnou objímkou obsahujúcou pevnú závesnú úchytku, avšak na základe rozkazu MNO roč. XIII č. 10 zo dňa 22. februára 1930 bola z puzdier stredová objímka s krúžkom úplne odstránená. Tým istým rozkazom bolo tiež umožnené nosiť na oblúku koša rotmajsterskej šable malý štátny znak s ozdobou, pričom takýmto spôsobom upravené šable sa potom označovali ako vychádzková verzia.

V neskoršom období sa tieto dve základné varianty stali predlohou pre šable dôstojníkov, úradníkov, prípadne iných členov všetkých ostatných ozbrojených zložiek, od ktorých sa líšili rôznymi detailmi, ako výzdoba koša, štátny znak či počet bočných úponov. Postupne tak vznikla verzia pre dôstojníkov četníctva, vychádzková verzia pre strážmajstrov a vrchných strážmajstrov četníctva, služobná verzia pre políciu, verzia pre nižších dôstojníkov polície, verzia pre úradníkov finančnej stráže, verzia pre vrchných zriadencov, zriadencov a čakateľov finančnej stráže a napokon aj verzia pre Národnú gardu. Hlavným a majoritným výrobcom jednotlivých verzií služobných šablí sa stala slovenská firma Wlaszlovits Štós sídliaca v obci Štós (okres Košice-okolie), avšak popri nej pôsobilo v celej republike ešte niekoľko ďalších firiem, ktoré sa špecializovali najmä na výrobu košov, resp. na vykonávanie rôznych súkromných úprav či produkciu darovacích prevedení.

Zaujímavosťou pritom je, že ešte na počiatku výroby sa prvé kusy armádnych šablí kompletizovali tak, že na doposiaľ používaných šabliach model 1861 sa iba vymenil kôš. Pre tieto zbrane tak bolo charakteristické, že na čepeli niesli popri novom československom ešte aj staršie rakúsko-uhorské preberacie a výrobné značenia, pochádzajúce od rôznych Solingenských výrobcov. Okrem toho sa na výrobu nových šablí zo začiatku používali tiež v menšej miere aj čepele z rakúsko-uhorských jazdeckých šablí model 1904. Šable vzor 1924 sa v československej armáde a ďalších ozbrojených zložkách oficiálne používali až do zániku republiky v roku 1939, pričom po skončení vojny sa s ich opätovným zavedením do výzbroje už nepočítalo. V rámci armády vojnovej Slovenskej republiky sa najskôr používali pôvodné šable, na ktorých bol rôznym spôsobom odstránený emblém československého štátneho znaku (buď sa pôvodný znak preletoval novým slovenským, alebo sa vybrúsil a nový znak sa vyryl), a neskôr bola do výzbroje oficiálne zavedená nová šabľa vzor 1924 pre dôstojníkov armády Slovenského štátu s už vlastným motívom výzdoby koša s dominujúcim mohutným slovenským znakom.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej šabli možno konštatovať, že bola vyprodukovaná v roku 1924 vo firme Wlaszlovits Štós pre potreby rotmajstrov slúžiacich v československej armáde. Do zbierok Vojenského historického múzea Piešťany bola získaná v roku 1996 kúpou od predajne Starožitnosti a hobby v Martine. V rámci zbierkového fondu piešťanského múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto vzoru chladnej zbrane, preto sa táto šabľa s určitosťou radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v služobných podmienkach.

Na povrchu mierne zahnutej jednosečnej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú viaceré drobné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou, a to predovšetkým na miestach s jemne narušeným povrchovým niklovaním. Jednostranné ostrie, výrazný oválno-hranatý obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a okrem spomenutých drobných stôp po povrchovej korózii sú takmer nepoškodené. Samotné ostrie je však na niektorých miestach jemne vyštrbené. Povrchové niklovanie je na celom povrchu čepele pomerne dobre zachovalé, pričom na obidvoch jej stranách sa najmä v miestach medzi ukončením výbrusov a hrotom nachádzajú stopy po zaschnutom konzervačnom oleji. Hlavica, hladký chrbát a mohutná upevňovacia matica rukoväte sú zachovalé a kompletné, avšak na povrchu nesú viaceré výraznejšie stopy po mechanickom poškodení v podobe korózie, ktorá bola dodatočne vybrúsená a ošetrený povrch bol následne natretý priehľadným konzervačným olejom. Nezdobený mohutný nesúmerný kôš s troma bočnými úponmi na vonkajšej strane, vzájomne oddelenými zodpovedajúcimi výrezmi slúžiacimi na prevlečenie portepe, je kompletný a zachovalý, avšak na povrchu nesie viaceré výraznejšie stopy po vybrúsenej korózii a dodatočnom konzervačnom nátere.

Všetky kovové časti rukoväte sú vyrobené zo železa, kvôli čomu bola ich povrchová niklová úprava postupne na mnohých miestach výrazne narušená, čím následne došlo aj k ich poškodeniu koróziou. Drážkovaná drevená rukoväť (vyrobená pravdepodobne z dubu) je potiahnutá tmavosivou rybou kožou, ktorá je spevnená pomocou špirálovito stočeného medeného drôtu. Samotná koža je pomerne dobre zachovalá a vzhľadom na vek zbrane je iba málo opotrebovaná a mechanicky poškodená. Spevňovací drôt je úplný a nepoškodený, vo vrchnej drážke priamo pod hlavicou je však mierne uvoľnený. Jednoduché celokovové puzdro vyrobené z oceľového plechu, ukončené na spodnej strane štandardnou ostrohou, je síce pomerne dobre zachovalé, avšak na jeho povrchu sú v miestach s narušeným niklovaním viditeľné viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou, ktorá bola dodatočne vybrúsená a ošetrené miesta boli potom natreté konzervačným olejom. Obústie a vrchná objímka s hranatou závesnou úchytkou sú kompletné a zachovalé. Puzdro je už

na základe úpravy zavedenej v roku 1930 bez stredovej objímky so závesným krúžkom. Jeho povrchová niklová úprava je celkovo pomerne dobre zachovalá. Šabľu je možné úplne zasunúť do puzdra, na ktorom nie sú viditeľné žiadne výrobné a preberacie značenia.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	915 mm
Dĺžka čepele:	780 mm
Šírka čepele:	24 mm
Dĺžka rukoväte:	133 mm
Šírka rukoväte:	27 – 35 mm
Polomer koša:	58 mm
Celková dĺžka koša:	125 mm
Šírka koša:	80 mm
Hmotnosť:	0,609 kg
Dĺžka puzdra:	813 mm
Šírka puzdra:	32 mm
Hmotnosť puzdra:	0,366 kg

Kordík pre rotmajstrov všetkých druhov zbraní armády Slovenskej republiky okrem letectva vzor 1940

Tento kordík typovo vychádzal z pobočnej zbrane rovnakého vzoru určenej pre dôstojníkov armády Slovenského štátu (republiky), od ktorej sa odlišoval iba farbou črienok rukoväte (kordík pre dôstojníkov mal črienky rukoväte bielej farby). Z konštrukčného hľadiska predstavoval jednoduchú pobočnú chladnú zbraň, ktorá sa v prípade potreby dala použiť ako bodno-sečná zbraň. Tieto predpisové kordíky boli v rokoch 1940 – 1945 jednotnou súčasťou výstroja rotmajstrov všetkých druhov zbraní armády Slovenského štátu (republiky), pričom výnimku tvorili iba príslušníci letectva, ktoré malo do výzbroje zavedený vlastný predpisový kordík vzor 1940. Ten vznikol po úprave československého kordíka vzor 1927.

Do výzbroje armády bola táto zbraň zavedená predpisom VV roč. II č. 7 zo dňa 15. júla 1940, pričom jej výroba spolu s príslušenstvom prebiehala výlučne vo firme J. Lichardus, Kovopriemysel Ružomberok. Nešlo však o sériovú výrobu, ale každý kordík sa spolu s príslušenstvom vyrábal jednotlivo. Každý kus bol teda sám osebe originálom, čoho dôkazom bol aj fakt, že rozmery udávané výrobcom boli len orientačné. V praxi to znamenalo, že kordíky sa od seba navzájom odlišovali napr. dĺžkou čepele (rozmer udávaný výrobcom bol 230 mm), pričom rozdiel medzi dvoma ľubovoľnými kusmi v rámci tohto parametru mohol byť aj do 10 mm. Rozdielna bola aj šírka čepele, pri ktorej sa u niektorých kusov odchýlka od výrobcom udávaného rozmeru 24 mm pohybovala v intervale 1 až 3 mm. Jedinečnosť výroby bola markantná aj pri puzdrách, z ktorých sa každé jedno vyrábalo iba ku konkrétnemu kordíku, čo v praxi znamenalo, že každý z nich sa dal úplne zasunúť iba do svojho originálneho puzdra. Okrem toho malo každé puzdro na svojom povrchu aj jedinečné prevedenie perlovania. Ďalším charakteristickým znakom týchto zbraní bolo to, že sa produkovali bez akéhokoľvek výrobného značenia.

Zobrazený kordík bol pre potreby rotmajstrov slovenskej armády (1939 – 1945) vyprodukovaný v období rokov 1940 – 1945 vo firme J. Lichardus, Kovopriemysel Ružomberok. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1973 kúpou od súkromnej osoby z Brna (Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide o jediný kus tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa tento kordík radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktoré nesú iba určité menšie známky po opotrebovaní, súvisiace s jeho používaním ako pobočnej chladnej zbrane v bežných podmienkach.

Na povrchu priamej čepele kosoštvorcového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení v podobe menších škrabancov. Obojstranné ostrie a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Štylizovaná hlavica rukoväte s charakteristickým perlovaním je zachovalá a kompletná, pričom na jej povrchu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po mechanickom poškodení. Vrchná matica je však na jednej strane výraznejšie zatlačená smerom dovnútra rukoväte. Štylizovaná záštitná priečka, zhora ukončená ozdobným oválnym medailónom s obojstranným vyobrazením štátneho znaku Slovenského štátu (republiky), je zachovalá, kompletná a takmer nepoškodená. Záštitná priečka tvorí spolu s rukoväťou jeden kus, ktorý bol vylisovaný z bieleho mäkkého kovu.

Samotná rukoväť je obložená hladkými drevenými črienkami natretými čiernou farbou, ktoré aj napriek ručnému spôsobu výroby takmer dokonale zapadajú do príslušných otvorov v ráme rukoväte. Črienky sú veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené. K rukoväti sú pripevnené pomocou dvoch jednoduchých nitov ukončených na obidvoch stranách plochými hlavičkami. Celokovové puzdro s tromi štylizovanými kovaniami a typickým perlovaním je veľmi dobre zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Spodné kovanie je ukončené jednoduchou guličkou, pričom vrchné a prostredné kovanie disponujú úchytkou pre závesník. Obústie je kompletné a zachovalé. Kordík je možné úplne zasunúť do puzdra. Závesník, tvorený dvomi samostatnými remienkami vyrobenými z kože hnedej farby, je veľmi dobre zachovalý, avšak koža je na niektorých miestach opotrebovaná, jemne ošúchaná a popraskaná. Postriebrené mosadzné kovania závesníka, tvorené dvomi zapínacími prackami, väčšou koncovou karabínou a dvoma menšími karabínkami so závesnými krúžkami, sú zachovalé, avšak na niektorých miestach je ich vonkajšie postriebrenie vyšuchané.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	337 mm
Dĺžka čepele:	204 mm
Šírka čepele:	23 mm
Dĺžka rukoväte:	115 mm
Šírka rukoväte:	30 mm
Priemer medailónu so štátnym znakom:	30 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	81 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	18 mm
Hmotnosť samotného kordíka:	0,244 kg
Dĺžka puzdra:	250 mm
Šírka puzdra:	33 mm
Hmotnosť puzdra:	0,261 kg
Dĺžka remienkov závesníka:	185 – 205 mm
Šírka remienkov závesníka:	16 mm
Dĺžka závesnej karabínky:	55 mm

Nemecký bodák Seitengewehr 84/98 model II. (neuer Art)

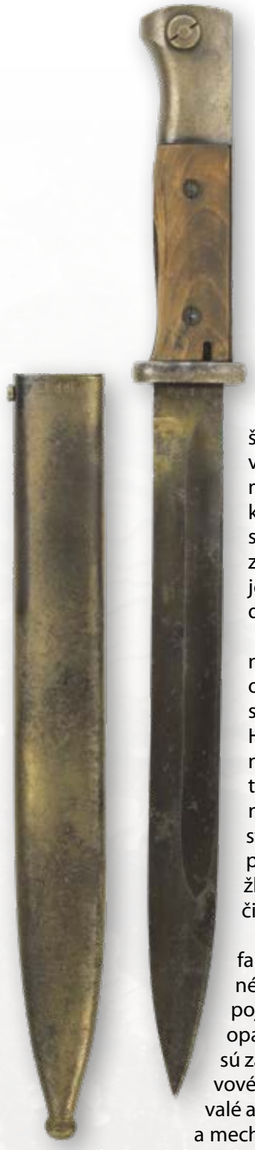
S vývojom nového typu bodáka sa v Nemecku začalo ešte pred vypuknutím prvej svetovej vojny, konkrétne v roku 1900, pričom tieto práce priniesli svoje výsledky v roku 1905, keď bol zástupcom nemeckej armády predstavený krátky nožový bodák s označením Seitengewehr (SG) 84/98. Ten vznikol spojením dizajnu starších čepelí nožových bodákov SG 71/84 a rukovätí dlhých šabľových bodákov SG 98, ktoré mali byť práve týmto novým typom nahradené.

Novovytvorený bodák bol potom postupne v rokoch 1910 – 1912 zavádzaný do výzbroje armády. V roku 1915 došlo na základe bojových skúseností v priebehu vojny k čiastočným zmenám v jeho konštrukcii, keď najmä rukoväť bola na chrbte opatrená ochranným plechovým kovaním. Okrem toho sa pôvodné kožené puzdro so železnými kovaniami ukázalo v bojových podmienkach ako nepraktické a málo odolné, a preto bolo nahradené jednoduchým celokovovým puzdrom. Tento modifikovaný bodák sa aj naďalej označoval ako SG 84/98, avšak už s prívlastkom nový typ (skratka n.A.), pričom k označeniu toho pôvodného pribudol prívlastok starý typ (skratka a.A.).

Asi 6 % produkcie obidvoch typov bodákov bolo vyrábaných s pílou na chrbte čepele. Po roku 1917 sa však od tejto výroby oficiálne upustilo. Na produkcii jednotlivých bodákov sa pred vypuknutím a počas prvej svetovej vojny podieľalo približne 19 firiem. Po ukončení vojny a následnom vzniku Weimarskej republiky bola zbrojná výroba v krajine výrazne obmedzená a výroba bodákov bola spočiatku takmer

úplne zastavená. Rozbehla sa až v roku 1927 vo firme Weiersberg Kirschbaum Co. Solingen. Na produkciu tejto firmy potom postupne naviazalo ďalších približne 20 firiem. V roku 1932 (3. 6. 1932 a 10. 11. 1932) boli vydané nové nariadenia a smernice týkajúce sa výroby nových a úpravy starších bodákov, spočívajúce predovšetkým v povrchovej úprave ich kovových častí brynýrovaním a v opatrení matíc na poistke a skrutiek v črienkach rukoväte drážkami pre skrutkovač.

Ďalšia zmena vo výrobe týchto bodákov nastala v priebehu roka 1938 a spočívala v nahradení pôvodných drevených črienok rukoväte črienkami vyrobenými z čierneho a hnedého bakelitu. Okrem toho bol spôsob povrchovej úpravy zmenený z brýnyrovania na fosfátovanie. Takto upravené bodáky sa začali označovať ako model III. a ich výroba prebiehala u väčšiny z viac ako dvadsiatky výrobcov až do roku 1944, pričom iba v štyroch firmách bolo vyrobených niekoľko sérií aj v roku 1945. Bodáky SG 84/98 sa používali najskôr s nemeckými pechotnými puškami Mauser M1898 (starý typ – a.A.) a neskôr najmä s nemeckými karabínami Mauser 98k (nový typ – n.A. a model III).

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku možno konštatovať, že bol pod výrobným a sériovým číslom 2217f vyprodukovaný v roku 1943 vo firme Alexander Coppel GmbH (Alcoso) sídliacej v meste Solingen pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1973 kúpou od súkromnej osoby z mesta Mimoň (okres Česká Lípa, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav priamo úmerne zodpovedajú veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach.

Na povrchu priamej nožovej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú viaceré menšie stopy po mechanickom poškodení koróziou. Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a na niektorých miestach sú mierne poškodené koróziou. Hlavica rukoväte je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení, najmä po korózii. Poistnú maticu je možné zatlačiť. Záštitná priečka je zachovalá a kompletná, na jej povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po korózii. Na celom vonkajšom povrchu zbrane (okrem črienok) sa nachádzajú stopy po čiernení, ktoré je na niektorých miestach vyšúchané. Kovové časti zbrane boli pravdepodobne dodatočne natreté konzervačným prostriedkom, ktorý na nich zanechal žltkastý odtieň, pričom v miestach, kde je už tento náter vyšúchaný, je viditeľné pôvodné čiernenie.

Na obidvoch stranách rukoväte bodáka sa nachádzajú úplné drevené črienky hnedej farby, ktoré sú síce pomerne dobre zachovalé, málo opotrebované a takmer nepoškodené, avšak na jednej strane je malá časť jednej z nich odštiepená. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch skrutiek s pologuľatou hlavičkou a pozdĺžnym zárezom, pričom na opačnej strane sú ukončené plochou maticou s dvoma zárezmi. Samotné skrutky a matice sú zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Bodák je možné nasadiť na pušku. Celokovové puzdro ukončené na spodnej strane jednoduchou guličkou je pomerne dobre zachovalé a kompletné, pričom na jeho povrchu sú viditeľné viaceré menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Závesný hák a obústie sú zachovalé. Celý povrch puzdra bol podobne ako bodák dodatočne natretý rovnakým konzervačným prostriedkom, pričom v miestach, kde je tento náter vyšúchaný, sú badateľné stopy po pôvodnom čiernení. Bodák je možné úplne zasunúť do puzdra. To bolo pre potreby nemeckej armády vyprodukované pod výrobným a sériovým číslom 3761k v roku 1941 vo firme Remscheider Hobelmesserfabrik Josua Corts Sohn sídliacej v meste Remscheid.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	387 mm
Dĺžka čepele:	254 mm
Šírka čepele:	25 mm
Dĺžka rukoväte:	125 mm
Šírka rukoväte:	27 mm (30 mm pri nose)
Dĺžka záštitnej priečky:	38 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	8 mm
Hmotnosť samotného bodáka:	0,404 kg
Dĺžka puzdra:	272 mm
Šírka puzdra:	32 mm
Hmotnosť puzdra:	0,164 kg

Nemecký bodák Seitengewehr 84/98 model III.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku možno konštatovať, že bol pod výrobným a sériovým číslom 6401i vyprodukovaný v roku 1938 vo firme Paul Weyersberg und Co. sídliacej v meste Solingen pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1973 kúpou od súkromnej osoby z mesta Mimoň (okres Česká Lípa, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 25 kusov tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú veku a do istej miery aj štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu priamej nožovej čepele klinového prierezu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po mechanickom poškodení a po korózii.

Jednostranné ostrie, oválny obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Celý povrch čepele je z obidvoch strán opatrený čiernením. Hlavica rukoväte je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení, najmä po korózii. Poistnú maticu je možné zatlačiť. Záštitná priečka je zachovalá a kompletná, na jej povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po korózii. Celý povrch hlavice a záštitnej priečky bol dodatočne opatrený hrubšou vrstvou priehľadného konzervačného prostriedku, pričom tu nie sú prítomné žiadne stopy po čiernení. Na obidvoch stranách rukoväte bodáka sa nachádzajú úplné bakelitové črienky hnedej farby s priečnym ryhovaním (medzi skrutkami), ktoré sú pomerne dobre zachovalé a málo opotrebované, na ich povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po mechanickom poškodení v podobe malých rýh, škrabancov a oderov. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch skrutiek s pologuľatou hlavičkou a pozdĺžnym zárezom, pričom na opačnej strane sú ukončené plochou maticou s dvoma zárezmi. Samotné skrutky a matice sú zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Bodák je možné nasadiť na pušku.

Celokovové puzdro ukončené na spodnej strane jednoduchou guličkou je pomerne dobre zachovalé a kompletné, pričom na jeho povrchu sú viditeľné viaceré výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou. Závesný hák a obústie sú zachovalé. Bodák je možné úplne zasunúť do puzdra. To bolo pre potreby nemeckej armády vyprodukované v roku 1938 rovnakou firmou a pod identickým výrobným a sériovým číslom (6401i) ako samotný bodák. V tomto prípade ide teda o sčíslovaný komplet. Kožený závesník čiernej farby je síce zachovalý a kompletný, avšak na celom jeho povrchu sú viditeľné výraznejšie známky po opotrebovaní. Samotná koža nesie na vonkajšom povrchu viaceré výrazne stopy po mechanickom poškodení, pričom na niektorých miestach je úplne vydratá. Prešívanie spájajúce jednotlivé komponenty závesníka je spolu s obidvoma kovovými nitmi zachovalé a pevné, avšak nitky sú na niektorých miestach výraznejšie povrchovo opotrebované. Pravý okraj otvoru pre závesný hák puzdra je natrhnutý. Upínací remienok je spolu s gombíkom zachovalý a kompletný, remienok je však na jednom mieste tiež natrhnutý.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	387 mm
Dĺžka čepele:	254 mm
Šírka čepele:	25
Dĺžka rukoväte:	125 mm
Šírka rukoväte:	27 mm (30 mm pri nose)
Dĺžka záštitnej priečky:	40 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	8 mm
Hmotnosť samotného bodáka:	0,425 kg
Dĺžka puzdra:	272 mm
Šírka puzdra:	32 mm
Hmotnosť puzdra:	0,174 kg
Dĺžka závesníka:	230 mm
Šírka závesníka:	40 – 30 – 55 – 45 mm
Hmotnosť závesníka:	0,079 kg

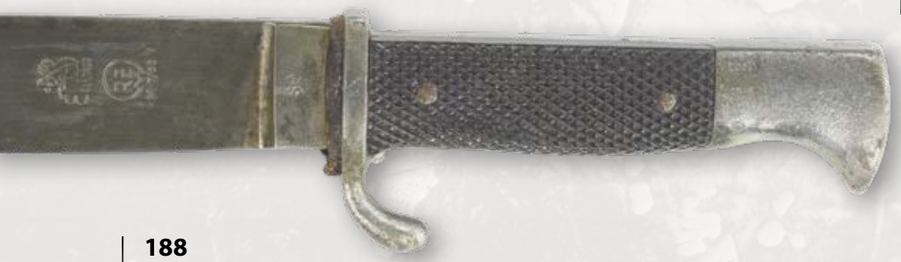
Nemecká dýka pre príslušníkov oddielov Hitlerjugend

Hitlerjugend (Hitlerova mládež) bola nemecká mládežnícka polovojenská organizácia NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, teda Národnosocialistická nemecká robotnícka strana), ktorá oficiálne vznikla v roku 1926 a existovala až do roku 1945. Určená bola pre chlapcov vo veku od 14 do 18 rokov a jej primárnym cieľom bola ich výchova smerom k vstupu do nemeckej armády a NSDAP. Po dovŕšení 18. roku života pokračovali mladí chlapci (po roku 1933) vo výcviku v RAD (Reichsarbeitsdienst, teda Ríšska pracovná služba), po ktorom nasledoval odvod do armády. Hitlerova mládež bola významnou súčasťou širšieho mládežníckeho hnutia NSDAP, ktorého cieľom bolo zaradiť takmer všetkých mladých Nemcov do niektorej zo svojich organizácií. Preto okrem nej existovala pre chlapcov vo veku od 10 do 14 rokov Nemecká mládež (Deutsches Jungvolk), pre dievčatá vo veku od 10 do 14 rokov to bola organizácia Nemecké mladé dievčatá (Deutsche Jungmädel) a napokon pre dievčatá vo veku od 14 do 18 rokov bol zriadený Zväz nemeckých dievčat (Bund Deutscher Mädel). Do všetkých týchto štyroch organizácií bolo na začiatku druhej svetovej vojny zaradených 7,3 milióna z 8,9 milióna mladých Nemcov.

Samotná dýka bola ako súčasť rovnošaty Hitlerovej mládeže zavedená v roku 1933, pričom jej výroba prebiehala vo viacerých nemeckých nožiarskych firmách a zbrojovkách až do roku 1942. Celkovo bolo vyprodukovaných viac ako 20 miliónov kusov. Dýka bola po udelení práva na jej nosenie dostupná vo všetkých autorizovaných obchodoch a dieľňach za pevnú a nemennú cenu 4 ríšske marky. Z konštrukčného hľadiska bola tvorená čepeľou, jednoduchou záštitnou priečkou a rukoväťou. Nožová čepeľ týchto dýk bola plochá a priama, mala nevýrazný klinový prierez a jednostranné ostrie, mierne sa rozširujúce smerom k jej nevýraznému stredovému hrotu. Čepeľ bola väčšinou leštená a jej dĺžka predstavovala 140 mm. Na jej vnútornej strane v mieste pod záštitnou priečkou bola vyrazená značka RZM (Reichzeugmeisterei, teda Ríšsky kontrolný úrad kvality) spolu s príslušným datovaním (výroba a prebratie). Na vonkajšej strane čepele bolo v mieste pod záštitnou priečkou spravidla umiestnené logo, resp. značenie výrobcu, pričom dýky vyrobené v období od roku 1933 do augusta 1938 mali okrem toho na tejto strane čepele pozdĺžne vyleptaný nápis „Blut und Ehre“ (Krv a česť).

Po auguste 1938 sa v niektorých prípadoch značenie presunulo výlučne na vnútornú stranu čepele do stredu (značka RZM s datovaním a logo výrobcu), pričom vonkajšia strana ostávala čistá. Kovová záštitná priečka tejto dýky bola poniklovaná a leštená, pričom na strane ostria čepele bola zakončená jednoduchým hákom mierne ohnutým smerom k rukoväti. Samotná rukoväť mala kovovú hlavicu s poniklovaným a leštеným povrchom, pričom jej bočné strany zakrývali črienky vyrábané z čiernej tvrdenej gumy (niekedy aj z čierneho bakelitu). Povrch črienok bol zdrsnený ryhovaním v tvare malých pravidelných kosoštvorcov. Črienky boli k rukoväti pripevnené dvoma jednoduchými nitmi, pričom iba na vonkajšej strane rukoväte bol v mieste medzi nitmi do črienky vsadený emblém Hitlerjugend v podobe kosoštvorca s červeno-bielym smaltovaným povrchom, do ktorého stredu bol zasadený hákový kríž umiestnený na zlatom podklade. Dĺžka rukoväte spolu so záštitnou priečkou predstavovala podľa udávaného predpisu 110 mm. Dýka bola nosená v 144 mm dlhom celokovovom puzdre, do ktorého bol dvoma nitmi pripevnený jednoduchý kožený závesník.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej dýke možno konštatovať, že bola vyprodukovaná v roku 1939 vo firme Stahlwarenfabrik Carl Eickhorn sídliacej v meste Solingen pre potreby príslušníkov Hitlerjugend. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1977 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide o jeden z troch kusov tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktoré nesú určité známky po opotrebovaní súvisiace s jeho používaním v bežných podmienkach. Na povrchu priamej nožovej čepele nevýrazného klinového prierezu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po mechanickom poškodení a po korózii. Jednostranné ostrie a nevýrazný stredový hrot sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Celý vonkajší povrch čepele bol natretý hrubšou vrstvou konzervačného prostriedku, ktorý na nej zanechal jemný žltkastý odtieň.

Hlavica rukoväte vyrobená z poniklovanej zinkovej zliatiny je zachovalá a kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po mechanickom poškodení v podobe vyšúchaného povrchového niklovania. Záštitná priečka je zachovalá, kompletná a takmer nepoškodená. Rukoväť je obložená jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) gumovými črienkami čiernej farby, ktoré sú veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Samotný emblém Hitlerjugend je zachovalý, povrchové smaltovanie je však jemne ošúchané. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch nitov s pologuľatou hlavičkou a plochým ukončením bez zárezov. Jednoduché celokovové puzdro je veľmi dobre zachovalé a kompletné, pričom na jeho povrchu sa v spodnej časti nachádzajú iba menšie stopy po korózii. Obústie je zachovalé. Závesník vyrobený z kože čiernej farby je dobre zachovalý, avšak koža je výrazne opotrebovaná, na viacerých miestach je popraskaná, ošúchaná a vydratá. Zapínací remienok je možné odopnúť. Závesník je k zadnej stene puzdra pripevnený dvoma nitmi s plochými hlavami. Dýku je možné úplne zasunúť do puzdra.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	246 mm
Dĺžka čepele:	141 mm
Šírka čepele:	27 mm
Dĺžka rukoväte:	100 mm
Šírka rukoväte:	26 mm (28 mm pri nose)
Dĺžka záštitnej priečky:	47 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	5 mm
Hmotnosť samotnej dýky:	0,186 kg
Dĺžka puzdra:	144 mm
Šírka puzdra:	30 mm
Dĺžka závesného remienka:	125 mm
Šírka závesného remienka:	16 mm
Dĺžka zapínacieho remienka:	100 mm
Šírka zapínacieho remienka:	16 mm
Hmotnosť puzdra:	0,083 kg

Nemecký kordík pre dôstojníkov Luftwaffe model I.

Luftwaffe predstavuje bežne používané pomenovanie pre leteckú zložku nemeckého Wehrmachtu, ktorá existovala v období od mája 1935 do augusta 1946. Jej zakladateľom, duchovným otcom, architektom a, samozrejme, aj veliteľom po takmer celú dobu jej existencie bol ríšsky maršal Hermann Göring (1893 – 1946). Ten Luftwaffe vybudoval ako mimoriadne elitnú a po Waffen-SS aj politicky najuvedomelejšiu vojenskú zložku nacistického Nemecka. Kordík pre dôstojníkov Luftwaffe model I. bol do výzbroje letectva zavedený už v roku 1933, pričom s celkovou dĺžkou od 450 mm (neskoršie prevedenie) do 550 mm (prvotné prevedenie) sa v rámci štandardných kordíkov zavedených v nemeckej armáde radil medzi tie najdlhšie. Jeho kovové časti, konkrétne záštitná priečka, hlavica rukoväte, kovania puzdra a ozdobná retiazka, boli najskôr vyrábané z niklovej zliatiny a mali postriebrený povrch, pričom čepeľ bola poniklovaná. Následne v rokoch 1936 – 1937 boli tieto časti okrem čepele, kovaní puzdra a retiazky vyrábané zo zinkovej zliatiny a mali spolu s čepeľou poniklovaný povrch. Napokon od roku 1938 do roku 1944 boli okrem čepele všetky kovové časti vyrábané z hliníka. Priama čepeľ kordíka so stredovým hrotom bola obojstranne brúsená a mala prierez sploštеného šesťuholníka. Rukoväť kordíka mala drevenú, špirálovito profilovanú konštrukciu s drážkami a bola potiahnutá tzv. marockou kožou tmavomodrej farby, ktorá bola s rukoväťou spojená prostredníctvom stočeného drôtu striebornej farby vedeného v jej drážkach.

Rukoväť bola vo vrchnej časti zakončená kovovou hlavicou kruhového tvaru, pričom na obidvoch jej stranách dominoval jednoduchý motív hákového kríža so zaoblenými ramenami. V spodnej časti prechádzala rukoväť do umelecky stvárnenej záštitnej priečky, ktorú po obidvoch stranách tvorili smerom dole sklonené krídla orlice, uprostred ktorých sa po obidvoch stranách nachádzal v kruhu zobrazený jednoduchý motív hákového kríža so zaoblenými ramenami. Kordík bol nosený v puzdre s ozdobnou retiazkou zakončenou upevňovacou karabínkou. Puzdra boli najskôr vyrábané z kože bez akejkoľvek výstuhy, na ktorú boli upevnené tri niklové kovania, konkrétne obústie, stredná objímka a spodné ukončenie. Obústie a stredná objímka mali na rovnakej strane upevnené voľné závesné krúžky, určené pre pripevnenie retiazky s karabínkou. Neskôr boli puzdrá vyrábané z oceľového plechu, ktorý

bol potiahnutý tzv. marockou kožou tmavomodrej farby, cez ktorú boli následne nasadené kovania. V rokoch 1936 – 1937 boli kovania puzdier vyrábané z poniklovaného oceľového plechu a retiazka s karabínkou boli vyrábané z hliníka. Od roku 1938 bola tzv. marocká koža na puzdrách nahradená modrým lisovaným papierom.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom kordíku možno konštatovať, že bol vyprodukovaný v období rokov 1936 – 1937 vo firme Waffenfabrik F. W. Höller sídliacej v meste Solingen pre potreby dôstojníkov Luftwaffe. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1973 kúpou od súkromnej osoby z mesta Žatec (okres Louny, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide o jediný kus tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa tento kordík radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktoré nesú len malé známky po opotrebovaní a po mechanickom poškodení. Na povrchu priamej čepele s prierezom v tvare nepravidelného sploštené-ho šesťuholníka sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po mechanickom poškodení a opotrebovaní. Obojstranné ostrie a stredový obojstranne brúsený hrot sú veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Štylizovaná hlavica rukoväte vyrobená z poniklovanej zinkovej zliatiny je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nenachádzajú takmer žiadne výraznejšie stopy po mechanickom poškodení a opotrebovaní, avšak niklovanie je na niektorých miestach vyšúchané.

Záštitná priečka je zachovalá, kompletná a takmer nepoškodená, na obidvoch stranách má však na niektorých miestach taktiež vyšúchané niklovanie. Drevená rukoväť je potiahnutá tmavomodrou marockou kožou, ktorá je spevnená pomocou špirálovito stočeného drôtu. Samotná koža je na viacerých miestach výraznejšie opotrebovaná a takmer úplne zodratá. Spevňovací drôt je úplný a nepoškodený. Celokovové puzdro vyrobené z oceľového plechu potiahnutého tmavomodrou marockou kožou je kompletné, zachovalé, koža je však najmä v miestach osadenia jednotlivých kovaní zodratá. Samotné štylizované kovania vyrobené z poniklovaného oceľového plechu sú pomerne dobre zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Na niektorých miestach všetkých troch kovaní je však povrchové niklovanie mierne vyšúchané. Článkovaná závesná retiazka vyrobená z hliníka je nekompletná, keďže úplne absentuje jej vrchný remienok. Spodný remienok je zachovalý a nepoškodený. Hliníková závesná karabínka je kompletná a nepoškodená, pričom na svojom povrchu má vyrazené logo v tvare „OLC" v kosoštvorci. To naznačuje, že karabínka bola spolu s retiazkou s určitosťou vyrobená vo firme Overhoff & Cie sídliacej v meste Lüdenscheid. Kordík je možné úplne zasunúť do puzdra.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	455 mm
Dĺžka čepele:	315 mm
Šírka čepele:	24 mm
Dĺžka rukoväte:	125 mm
Šírka rukoväte:	15 – 25 – 20 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	115 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	15 mm
Priemer hlavice rukoväte:	29 mm
Hrúbka hlavice rukoväte:	9 mm
Hmotnosť samotného kordíka:	0,318 kg
Dĺžka puzdra:	337 mm
Šírka puzdra:	33 mm
Hmotnosť puzdra:	0,184 kg
Dĺžka retiazky s karabínkou:	210 mm
Dĺžka karabínky:	48 mm
Priemer krúžku retiazky:	14 mm (vnútorný 9 mm)

Nemecká služobná dýka pre príslušníkov oddielov Schutzstaffel model M33

Schutzstaffel (SS) bola polovojenská zložka strany NSDAP, existujúca v rokoch 1925 – 1945, ktorá v Nemecku v rámci svojej činnosti organizovala a riadila nemeckú políciu, bezpečnostnú políciu (vrátane tajnej polície pod označením Gestapo) a spravodajskú službu (Sicherheitsdienst). Na čele SS (Reichsführeh SS) stál od roku 1929 Heinrich Himmler (1900 – 1945). Súčasťou SS boli aj jednotky politickej armády, teda Waffen-SS, ktoré popri Wehrmachte bojovali na fronte. Služobná dýka pre príslušníkov oddielov SS bola z poverenia H. Himmlera navrhnutá nemeckým akademickým sochárom a grafikom Paulom Casbergom (1883 – 1946), pričom typologicky vychádzala z historickej švajčiarskej

dýky Holbein. Do výstroje SS bola zavedená 15. decembra 1933 pod označením SS-Dienstdolch M33. Túto dýku postupne vlastnili od roku 1933 všetci členovia SS bez ohľadu na hodnosť, pričom každý čakateľ na prijatie do radov SS (SS-Anwärter) ju mohol získať iba počas špeciálneho obradu, ktorý sa na počesť vzniku SS konal vždy 9. novembra. Práve vtedy sa totiž z čakateľa stal právoplatný člen SS (SS-Mann).

Každý člen organizácie si musel služobnú dýku kúpiť za vlastné prostriedky (výlučne iba cez administratívny úrad SS) a bol za ňu plne zodpovedný, pričom strata tejto dýky, resp. jej poškodenie mimo výcviku sa považovali za hrubé porušenie služobnej disciplíny. Od januára 1935 bolo rozhodnuté, že v prípade vylúčenia z radov SS musel dotknutý SS-Mann služobnú dýku vrátiť, pričom ponechať si ju mohli len tí členovia, ktorí opustili rady SS dobrovoľne, resp. tí, ktorí odišli do výsluhu. Jednotlivé dýky sa na základe materiálu použitého na ich výrobu a rozdielnych výrobných tolerancií dajú rozdeliť na tri kategórie, avšak základnou charakteristickou črtou všetkých bola masívna drevená štylizovaná rukoväť čiernej farby s vyleptaným nápisom na čelnej strane čepele v znení „Meine Ehre Heißt Treue" (Mojou cťou je vernosť).

Prvú kategóriu predstavovali dýky tzv. raného obdobia (1933 – 1935), ktoré mali záštitnú priečku, kovanie rukoväte vrátane orlice, insígnie SS a všetky kovania puzdra vyrobené z masívneho postriebreného niklu, pričom čepeľ bola poniklovaná, leštená a na rubovej strane značená iba logom výrobcu. Puzdro bolo vyrábané z oceľového plechu a jeho povrch bol upravený tmavomodrým až čiernym brynýrovaním. Druhú kategóriu predstavujú dýky tzv. prechodného obdobia (1936 – 1938), ktoré už mali záštitnú priečku, kovanie rukoväte vrátane orlice a insígnie SS vyrobené zo zinkových zliatin s povrchovou niklovou úpravou, pričom koncom roku 1937 sa začali objavovať už aj kovania vyrobené z hliníka s niklovou povrchovou úpravou. Kovania puzdra boli vyrábané z oceľového plechu s povrchovou niklovou úpravou. Samotné puzdro bolo naďalej vyrábané z oceľového plechu, avšak drahé čierne brynýrovanie bolo nahradené náterom, pri ktorom boli použité acetónové farby. Čepele boli poniklované, leštené a na rubovej strane značené logom výrobcu spolu s kódom a značkou „RZM".

Tretiu kategóriu predstavujú dýky tzv. neskoršieho (vojnového) obdobia (1939 – 1942), ktoré mali záštitnú priečku, kovanie rukoväte vrátane orlice a insígnie SS vyrobené väčšinou z hliníka, resp. zo zinkových zliatin s povrchovou niklovou úpravou, pričom kovania puzdra boli vyrábané najmä z oceľového plechu s povrchovou niklovou úpravou. Na výrobu rukovätí sa už namiesto ebenového dreva používalo drevo dubové, ktoré bolo počiernené prírodným živicovým pigmentom. Čepele boli poniklované, leštené a na rubovej strane boli značené iba kódom výrobcu spolu s kódom a značkou RZM. Sériová výroba služobných dýk SS bola zastavená v roku 1942, pričom ich hlavným výrobcom bola nožiarska firma Carl Eickhorn zo Solingenu, aj keď na výrobe sa v menšej miere podieľalo viacero nožiarskych firiem a zbrojoviek po celom Nemecku. Celkovo bolo vyrobených takmer 220 000 kusov týchto dýk.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej dýke možno konštatovať, že bola pod číslom 1221 vyprodukovaná v roku 1939 vo firme Karl Malsch-Spitzer sídliacej v meste Steinbach-Hallenberg (Durínsko) pre potreby príslušníkov SS. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1976 kúpou od súkromnej osoby z mesta Žatec (okres Louny, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide o jeden z dvoch kusov tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktoré nesú určité známky po opotrebovaní súvisiace s jeho používaním v bežných podmienkach.

Na povrchu priamej čepele kosoštvorcového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú na niektorých miestach stopy po mechanickom poškodení v podobe vyšúchaného niklovania a následnej korózie. Obojstranné ostrie a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Charakteristický nápis vyleptaný na čepeli je zachovalý a veľmi dobre čitateľný. Štylizovaná hlavica rukoväte vyrobená z poniklovanej zinkovej zliatiny je zachovalá a kompletná, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po mechanickom poškodení v podobe vyšúchaného povrchového niklovania. Záštitná priečka je zachovalá, kompletná a takmer nepoškodená, avšak na obidvoch stranách má na niektorých miestach vyšúchané niklovanie. Drevená štylizovaná rukoväť s čiernym pigmentom je veľmi dobre zachovalá, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení v podobe malých škrabancov, rýh a otlčení. Samotná orlica a insígnie SS sú zachovalé a nepoškodené.

Celokovové puzdro so štylizovanými kovaniami vyrobenými z poniklovaného oceľového plechu je veľmi dobre zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Na niektorých miestach obidvoch kovaní je však povrchové niklovanie mierne vyšúchané. Povrch medzi kovaniami bol natretý acetónovou čiernou farbou, pričom tento náter je takmer nepoškodený. Závesník vyrobený z kože hnedej farby je pomerne dobre zachovalý, avšak koža je na niektorých miestach opotrebovaná, jemne ošúchaná a popraskaná. Kovania závesníka, tvorené zapínacou prackou, karabínkou a dvoma závesnými krúžkami, sú zachovalé a okrem karabínky sú na niektorých miestach poškodené koróziou. Dýku je možné úplne zasunúť do puzdra.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	349 mm
Dĺžka čepele:	222 mm
Šírka čepele:	32 mm
Dĺžka rukoväte:	120 mm
Šírka rukoväte:	34 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	75 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	7 mm
Dĺžka hlavice rukoväte:	63 mm
Hrúbka hlavice rukoväte:	7 mm
Hmotnosť samotnej dýky:	0,219 kg
Dĺžka samotného puzdra:	242 mm
Šírka samotného puzdra:	40 mm
Dĺžka závesníka:	215 mm
Šírka spodnej časti závesníka:	50 – 15 mm
Dĺžka vrchného závesného remienka:	68 mm
Šírka vrchného závesného remienka:	18 mm
Hmotnosť puzdra so závesníkom :	0,209 kg

Nemecký tesák pre príslušníkov Reichsarbeitsdienst model 1934

Reichsarbeitsdienst (RAD) bola v Nemecku oficiálne vytvorená príslušným zákonom zo dňa 26. júna 1935 (svojou činnosťou nadviazala na predtým existujúcu Dobrovoľnú pracovnú službu, FAD) s cieľom čo najviac eliminovať masovú nezamestnanosť predovšetkým medzi mladými ľuďmi. Jej hlavným vedúcim bol Reichsarbeitsführer Konstantin Alois Hierl (1875 – 1955). Každý mladý muž musel v Nemecku pred vstupom do armády najskôr odslúžiť šesť mesiacov v jednotkách RAD. V rámci nich žili mladíci vo veľkých táboroch, kde boli cvičení hlavne v telesnej zdatnosti a v pochodovaní. Na začiatku druhej svetovej vojny sa k tomu navyše pridal aj priamy vojenský výcvik, po ktorom boli rovno prideľovaní k vojenským jednotkám.

Tesák (Hauermesser) RAD model 1934 bol navrhnutý Paulom Casbergom (1883 – 1946) a najskôr bol určený výlučne pre vyšších dôstojníkov a úradníkov RAD zamestnaných na plný úväzok primárne ako doplnok pri slávnostných príležitostiach. Avšak ako jedna z mála zbraní tohto druhu bol využiteľný v prípade potreby aj ako praktický pracovný nástroj, keďže jeho čepeľ bola vyrábaná z kvalitnej uhlíkovej ocele podľa noriem tak, aby mohol byť využiteľný aj ako sekera. Z kvalitného materiálu sa do konca roku 1936 vyrábal aj rám rukoväte, skrutky spájajúce črienky rukoväte a kovania puzdra, konkrétne išlo o masívny nikel alebo mosadz s veľmi silným postriebrením, ktoré dosahovalo hrúbku až 4 mikrometre. Niekedy boli jednotlivé kovové časti tesákov a ich puzdier dokonca pretreté aj bezfarebným lakom. Črienky rukoväte sa vyrábali z kvalitnej rohoviny. Od roku 1937 bol rám rukoväte vyrábaný už z poniklovanej železnej zliatiny, skrutky spájajúce črienky boli vyrábané buď zo železa, alebo z hliníka, a kovania puzdra boli vyrábané z poniklovaného oceľového plechu. Naopak črienky sa aj po roku 1937 vyrábali naďalej z kvalitnej rohoviny. Na vonkajšej strane čepele týchto tesákov bol vždy uvedený ozdobný nápis v znení „Arbeit adelt" (Práca zušľachťuje). V roku 1937 bola pre vyšších vedúcich dôstojníkov (Führerdolch RAD) a úradníkov RAD navrhnutá nová dýka, ktorá postupne nahradila tesák model 1934. Jeho nosenie tak bolo následne prenechané nižším poddôstojníkom organizácie. Výroba tesákov model 1934 bola ukončená v roku 1942.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom tesáku možno konštatovať, že bol pod číslom 239 vyprodukovaný v období rokov 1937 – 1942 vo firme Carl Julius Krebs (KRONENKREBS) sídliacej v meste Solingen pre potreby poddôstojníkov RAD. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1973 kúpou od súkromnej osoby z mesta Žatec (okres Louny, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide o jediný kus tohto modelu chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktoré nesú len malé známky po opotrebovaní, čo naznačuje, že daný tesák bol ako pracovný nástroj využívaný len v minimálne miere.

Na povrchu mierne zaoblenej čepele klinového prierezu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po mechanickom poškodení a opotrebovaní. Jednostranné ostrie, tenký obojstranný pozdĺžny výbrus a postranný hrot čepele (čepeľ prechádza do hrotu na strane ostria) sú pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Charakteristický nápis vyleptaný na čepeli je zachovalý a veľmi dobre čitateľný. Štylizovaná hlavica rukoväte (v tvare hlavy orlice) vyrobená z poniklovanej železnej zliatiny je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nenachádzajú takmer žiadne výraznejšie stopy po mechanickom poškodení a opotrebovaní. Na vonkajšej strane v spodnej časti je však povrchové niklovanie sčasti vyšúchané. Záštitná priečka je zachovalá, kompletná a takmer nepoškodená, avšak na obidvoch stranách má na niektorých miestach vyšúchané niklovanie.

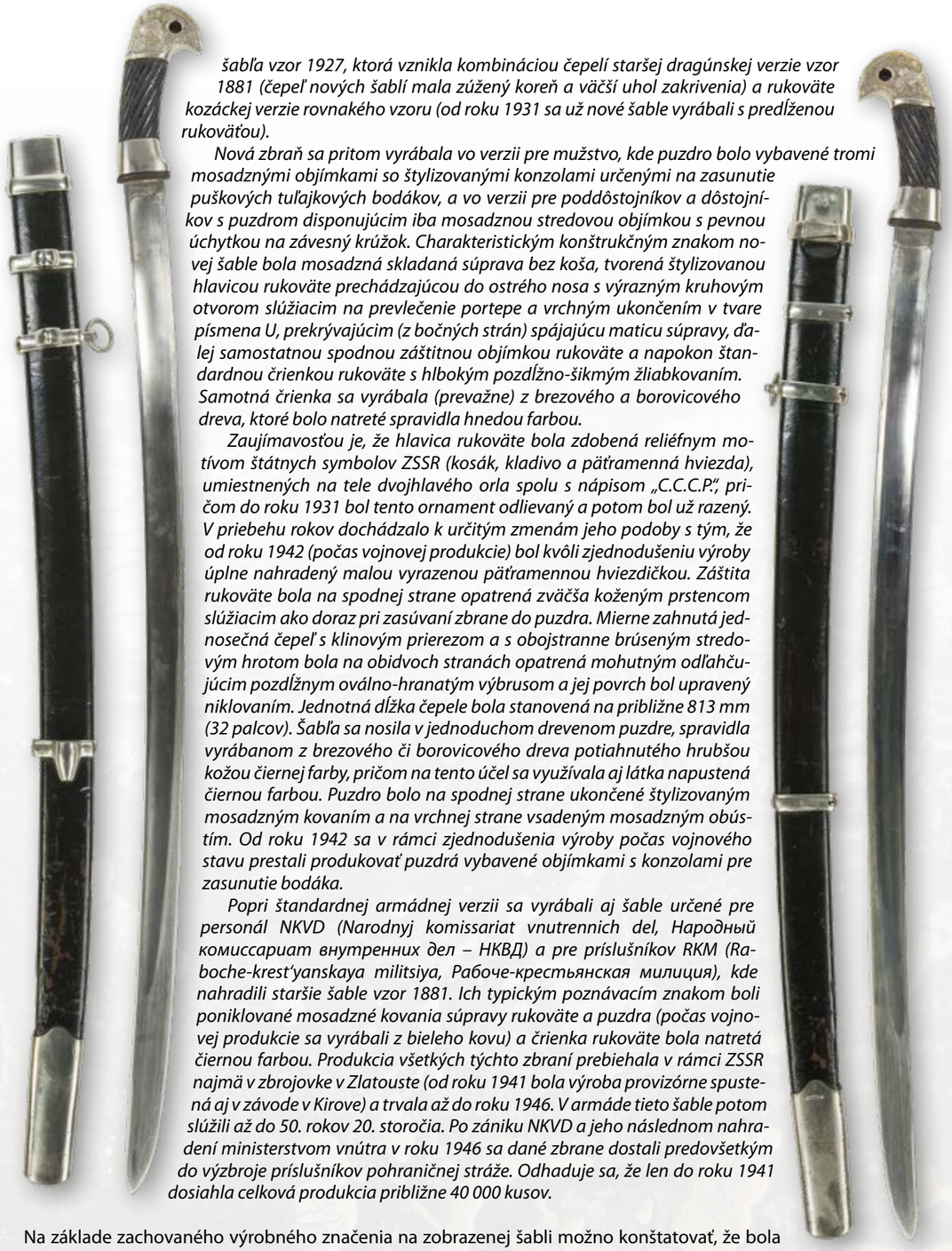
Rukoväť je obložená úplnými rohovinovými črienkami hnedej až tmavohnedej farby s nepravidelným ryhovaním, ktoré sú veľmi dobre zachovalé, málo opotrebované a takmer nepoškodené. Črienky sú k rukoväti pripojené pomocou dvoch skrutiek s pologuľatou hlavičkou a pozdĺžnym zárezom, pričom na opačnej strane sú ukončené plochou maticou s dvoma zárezmi. Samotné skrutky a matice vyrobené zo železa sú zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Celokovové puzdro so štylizovanými kovaniami vyrobenými z poniklovaného oceľového plechu s vyleptanými symbolmi RAD je pomerne dobre zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené. Na niektorých miestach obidvoch kovaní je však povrchové niklovanie mierne vyšúchané. Povrch medzi kovaniami bol natretý acetónovou čiernou farbou, ktorá je však na viacerých miestach úplne olúpaná. Závesná úchytka a obústie sú zachovalé. Tesák je možné úplne zasunúť do puzdra.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	375 mm
Dĺžka čepele:	245 mm
Šírka čepele:	35 – 41 mm
Dĺžka rukoväte:	120 mm
Šírka rukoväte:	28 mm (40 mm pri nose)
Dĺžka záštitnej priečky:	72 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	10 mm
Hmotnosť samotného tesáka :	0,636 kg
Dĺžka puzdra:	267 mm
Šírka puzdra:	49 mm
Hmotnosť puzdra:	0,392 kg

Sovietska jazdecká šabľa (šaška) vzor 1927 určená pre NKVD a RKM

V roku 1925 sa v rámci Červenej armády dostala do popredia aj otázka prezbrojenia jej jazdeckých a ďalších príslušných jednotiek novým typom jednotnej pobočnej chladnej zbrane na úrovni mužstva, poddôstojníkov a dôstojníkov. Pozornosť predstaviteľov armády sa pritom prirodzene sústredila na kozácke a dragúnske šable (šašky) vzor 1881, používané ešte v období cárskeho Ruska, ktoré vynikali svojím kvalitným spracovaním a účelnosťou. Po následných diskusiách bola napokon rozkazom Revolučnej vojenskej rady č. 583 zo dňa 15. novembra 1927 zavedená do výzbroje armády jazdecká

šabľa vzor 1927, ktorá vznikla kombináciou čepelí staršej dragúnskej verzie vzor 1881 (čepeľ nových šablí mala zúžený koreň a väčší uhol zakrivenia) a rukoväte kozáckej verzie rovnakého vzoru (od roku 1931 sa už nové šable vyrábali s predĺženou rukoväťou).

Nová zbraň sa pritom vyrábala vo verzii pre mužstvo, kde puzdro bolo vybavené tromi mosadznými objímkami so štylizovanými konzolami určenými na zasunutie puškových tuľajkových bodákov, a vo verzii pre poddôstojníkov a dôstojníkov s puzdrom disponujúcim iba mosadznou stredovou objímkou s pevnou úchytkou na závesný krúžok. Charakteristickým konštrukčným znakom novej šable bola mosadzná skladaná súprava bez koša, tvorená štylizovanou hlavicou rukoväte prechádzajúcou do ostrého nosa s výrazným kruhovým otvorom slúžiacim na prevlečenie portepe a vrchným ukončením v tvare písmena U, prekrývajúcim (z bočných strán) spájajúcu maticu súpravy, ďalej samostatnou spodnou záštitnou objímkou rukoväte a napokon štandardnou črienkou rukoväte s hlbokým pozdĺžno-šikmým žliabkovaním. Samotná črienka sa vyrábala (prevažne) z brezového a borovicového dreva, ktoré bolo natreté spravidla hnedou farbou.

Zaujímavosťou je, že hlavica rukoväte bola zdobená reliéfnym motívom štátnych symbolov ZSSR (kosák, kladivo a päťramenná hviezda), umiestnených na tele dvojhlavého orla spolu s nápisom „C.C.C.P.“, pričom do roku 1931 bol tento ornament odlievaný a potom bol už razený. V priebehu rokov dochádzalo k určitým zmenám jeho podoby s tým, že od roku 1942 (počas vojnovej produkcie) bol kvôli zjednodušeniu výroby úplne nahradený malou vyrazenou päťramennou hviezdičkou. Záštita rukoväte bola na spodnej strane opatrená zväčša koženým prstencom slúžiacim ako doraz pri zasúvaní zbrane do puzdra. Mierne zahnutá jednosečná čepeľ s klinovým prierezom a s obojstranne brúseným stredovým hrotom bola na obidvoch stranách opatrená mohutným odľahčujúcim pozdĺžnym oválno-hranatým výbrusom a jej povrch bol upravený niklovaním. Jednotná dĺžka čepele bola stanovená na približne 813 mm (32 palcov). Šabľa sa nosila v jednoduchom drevenom puzdre, spravidla vyrábanom z brezového či borovicového dreva potiahnutého hrubšou kožou čiernej farby, pričom na tento účel sa využívala aj látka napustená čiernou farbou. Puzdro bolo na spodnej strane ukončené štylizovaným mosadzným kovaním a na vrchnej strane vsadeným mosadzným obústím. Od roku 1942 sa v rámci zjednodušenia výroby počas vojnového stavu prestali produkovať puzdrá vybavené objímkami s konzolami pre zasunutie bodáka.

Popri štandardnej armádnej verzii sa vyrábali aj šable určené pre personál NKVD (Narodnyj komissariat vnutrennich del, Народный комиссариат внутренних дел – НКВД) a pre príslušníkov RKM (Raboche-kresťyanskaya militsiya, Рабоче-крестьянская милиция), kde nahradili staršie šable vzor 1881. Ich typickým poznávacím znakom boli poniklované mosadzné kovania súpravy rukoväte a puzdra (počas vojnovej produkcie sa vyrábali z bieleho kovu) a črienka rukoväte bola natretá čiernou farbou. Produkcia všetkých týchto zbraní prebiehala v rámci ZSSR najmä v zbrojovke v Zlatouste (od roku 1941 bola výroba provizórne spustená aj v závode v Kirove) a trvala až do roku 1946. V armáde tieto šable potom slúžili až do 50. rokov 20. storočia. Po zániku NKVD a jeho následnom nahradení ministerstvom vnútra v roku 1946 sa dané zbrane dostali predovšetkým do výzbroje príslušníkov pohraničnej stráže. Odhaduje sa, že len do roku 1941 dosiahla celková produkcia približne 40 000 kusov.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej šabli možno konštatovať, že bola pod číslom 74 vyprodukovaná v roku 1929 v zbrojovke v Zlatouste pre potreby personálu NKVD, resp. pre príslušníkov RKM. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1985 kúpou od súkromnej osoby z Prešova. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa táto šabľa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane. Na povrchu mierne zahnutej jednosečnej čepele klinového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú v miestach s narušeným niklovaním viaceré menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení koróziou, ktoré sú najviac viditeľné pod rukoväťou. Jednostranné ostrie, oválno-hranatý obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú pomerne dobre zachované a okrem spomenutých menších stôp po korózii vo vrchnej časti výbrusu sú takmer nepoškodené. Avšak ostrie je na viacerých miestach jemne vyštrbené. Povrchové niklovanie je na takmer úplne celom povrchu čepele veľmi dobre zachovalé.

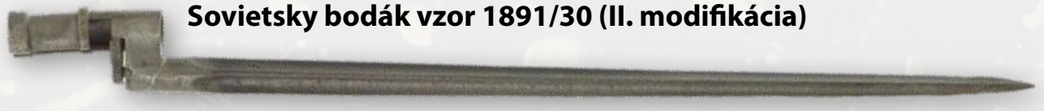
Štylizovaná hlavica rukoväte s reliéfnym umeleckým vyobrazením štátnych symbolov ZSSR (kosák, kladivo a päťramenná hviezda na tele dvojhlavého orla) spolu s nápisom „C.C.C.P.“ a výrazným otvorom slúžiacim na prevlečenie portepe bola vyrobená (pravdepodobne) z poniklovanej mosadze. Je zachovalá, kompletná, pričom na jej povrchu sa nenachádzajú takmer žiadne výraznejšie stopy po mechanickom poškodení a opotrebovaní, avšak niklovanie je na viacerých miestach úplne narušené. Väčšia časť povrchu hlavice je zdrsnená jemnejším ryhovaním nepravidelného kosoštvorcového tvaru. Hlavička spájajúcej matice súpravy je zbrúsená a samotnú maticu tak nie je možné vyskrutkovať. Záštitná objímka vyrobená (pravdepodobne) z poniklovanej mosadze je zachovalá, kompletná a takmer nepoškodená, avšak najmä na strane s vyrazeným výrobným číslom má na niektorých miestach vo vrchnej a spodnej časti narušené niklovanie. Tmavohnedý kožený prstenec zakrývajúci predel medzi záštitou a koreňom čepele je zachovalý a takmer nepoškodený. Pozdĺžne šikmo a hlboko žliabkovaná drevená črienka rukoväte natretá čiernym lesklým lakom je pomerne dobre zachovalá a iba mierne opotrebovaná a mechanicky poškodená, avšak na obidvoch jej stranách je lak na viacerých miestach výraznejšie vyšúchaný.

Drevené puzdro potiahnuté hrubšou látkou napustenou čiernou farbou a ukončené na obidvoch stranách jednoduchými štylizovanými kovaniami je pomerne dobre zachovalé, na niektorých miestach však nesie stopy po miernom opotrebovaní v podobe rôzne veľkých a hlbokých rýh, škrabancov a oderov. Samotná farba na látke je taktiež na viacerých miestach, najmä v spodnej časti, výrazne vyšúchaná a rozpraskaná. Zachovalé, kompletné a nepoškodené objímky so štylizovanými konzolami, určenými na zasunutie štandardných puškových tuľajkových bodákov, sú podobne ako ukončovacie kovania vyrobené z poniklovanej mosadze. Šabľu je možné úplne zasunúť do puzdra. Na jeho obústí je vyrazené značenie (pravdepodobne výrobné) v tvare „ƆƆC 78“ (prípadne 000 78 s dvomi nedokonale vyrazenými nulami), pričom každá objímka a obidve kovania sú značené aj písmenom K (predstavuje preberaciu značku delostreleckého inšpektora v Zlatouste v tvare začiatočného písmena jeho priezviska označujúcu prevzatie daného dielu).

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	948 mm
Dĺžka čepele:	813 mm
Šírka čepele:	31 mm
Dĺžka rukoväte:	135 mm
Dĺžka črienky rukoväte:	65 mm
Šírka rukoväte:	40 – 31 – 55 mm
Hmotnosť:	0,831 kg
Dĺžka puzdra:	832 mm
Šírka puzdra:	45 mm
Hmotnosť puzdra:	0,707 kg

Sovietsky bodák vzor 1891/30 (II. modifikácia)

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom bodáku, ktorý bol pod číslom БД 7544 s určitosťou vyprodukovaný pre potreby sovietskej armády, nemožno určiť miesto ani rok jeho výroby. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1983 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo siedmich kusov tohto vzoru chladnej zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav plne zodpovedajú veku a štandardnému spôsobu používania tejto zbrane v bojových podmienkach. Na povrchu priamej ihlovej čepele krížového prierezu zužujúcej sa do stredového ostrého hrotu sa nachádzajú viaceré menšie stopy po mechanickom poškodení koróziou. Vyštrbenia na hranách čepele, ktorých prítomnosť je pre tieto bodáky charakteristická, sa tu v tomto prípade nachádzajú iba v menšej miere.

Samotná čepeľ je na svojom konci na rozdiel od štandardného prevedenia zúžená do ostrého hrotu (pravdepodobne bola táto svojpomocná úprava vykonaná až dodatočne), čím tento bodák v podstate stratil funkciu nástroja potrebného na rozobratie a opätovné poskladanie pušky. Tuľajka so zalomenou vnútornou drážkou v tvare

písmena L a s tenšou stredovou i hrubšou koncovou obrubou je zachovalá, na jej povrchu sú však viditeľné viaceré menšie stopy po mechanickom poškodení a po korózii. Odpružená tlačná poistka zaisťujúca bodák proti jeho nechcenému vysunutiu z hlavne pušky bola nasunutá do príslušného výrezu v pozdĺžnom strede čepele, pričom z boku bola zaistená čapom. Poistka je v tomto prípade zachovalá, nepoškodená a pohyblivá. Bodák je tak možné nasadiť a zaistiť na puške obidvoma smermi.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	475 mm
Dĺžka čepele:	405 mm
Šírka čepele:	17 mm
Dĺžka tuľajky:	70 mm
Vonkajší priemer tuľajky:	23 mm
Vnútorný priemer tuľajky:	15 mm
Hmotnosť:	0,302 kg

Zbierka č. II – Pištole a revolvery

Autor textov: Mgr. Peter Holík

7,65 mm československá armádna a policajná pištoľ ČZ vzor 27

Táto zbraň konštrukčne vychádzala z o tri roky staršej československej armádnej pištole ČZ vzor 24, pričom vyvinutá bola predovšetkým pre potreby československej polície. Jej tvorcom bol konštruktér Českej zbrojovky v Strakoniciach František Myška (1899 – 1983). Samotná produkcia tejto zbrane dosiahla do 15. marca 1939 počet 14 124 kusov, ktoré boli postupne dodávané jednotlivým policajným útvarom a ozbrojeným zložkám ministerstva pôšt a telekomunikácií a ministerstva spravodlivosti. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava bola táto zbraň zavedená do výzbroje nemeckej armády pod označením P27(t), pričom jej výroba najmä pre potreby Wehrmachtu a Luftwaffe dosiahla počet až 471 077 kusov. Po skončení vojny sa potom vo výrobe pokračovalo predovšetkým pre potreby armády až do roku 1948, pričom táto produkcia dosiahla ďalších 144 705 kusov. Zaujímavosťou je, že v decembri 1948 bolo päť automatických verzií tejto pištole pod označením ČZ 247 zaslaných ako dar etiópskemu cisárovi Haile Selassiemu (1892 – 1975).

Zobrazená pištoľ bola pod číslom 6902 vyrobená v Strakoniciach v roku 1930 pre potreby československej polície, ktorá ju do svojej výzbroje prevzala v roku 1932. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1982 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo siedmich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých sú okrem spúšte, hlavne a napínacieho kohútika viditeľné menšie stopy po čiernení. Na vonkajšom povrchu zbrane sa pritom nenachádzajú takmer žiadne stopy po korózii. Rukoväť je obložená hladkými drevenými črienkami svetlohnedej farby, tvoriacimi jeden celok. Črienky sú na niektorých miestach mierne poškodené a opotrebované. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Súčasťou pištole je aj prázdny zásobník, ktorý z nej však nie je možné vysunúť. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby a rozobratie nie je možné, keďže napínací kohútik je privarený k záveru.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,65 mm
Náboj:	7,65 mm Browning
Dĺžka:	190 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	129,4 mm
Výška:	124 mm
Hmotnosť bez zásobníka:	0,728 kg
Hmotnosť s prázdnym zásobníkom:	0,740 kg
Kapacita zásobníka:	8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	280 m/s
Maximálny efektívny dostrel:	50 metrov

9 mm nemecká armádna pištoľ Luger Parabellum P.08

Išlo o jednu z najznámejších a vo svojej dobe zrejme aj najmasovejšie vyrábaných samonabíjacích pištolí, ktoré mala nemecká armáda zaradené vo svojej výzbroji, a to v období prvej aj druhej svetovej vojny. Jej konštruktérom bol Georg Johann Luger (1849 – 1923), ktorý sa pri práci inšpiroval o niečo staršou pištoľou Borchardt C93. Prvé sériovo vyrobené kusy vznikli v roku 1900, pričom produkcia prebiehala postupne až do roku 1945 (nakrátko bola obnovená aj po skončení druhej svetovej vojny v Západnom Nemecku) a dosiahla celkový počet približne 2,5 milióny kusov. Z toho najväčšie zastúpenie mal armádny model pod označením Selbstladepistole P.08 v počte 2,1 milióna kusov. Okrem základného modelu (P.08) sa pritom vyrábal ešte aj námornícky (P.04) a delostrelecký (LP.08) model s tým, že od roku 1906 sa P.04 vyrábala v dvoch variantoch pod označením „Marine Modell 04" a „Neues Modell".

Pôvodne boli tieto zbrane vyrábané pre náboj kalibru 7,65 × 22 mm Luger, z ktorého bol však neskôr vyvinutý náboj kalibru 9 × 19 mm Parabellum. Konštrukčnou zaujímavosťou týchto pištolí bol spôsob odomykania ich záveru, ku ktorému dochádzalo po krátkom spätnom pohybe bloku hlaveň-puzdro záveru (hlaveň bola pevne naskrutkovaná do puzdra záveru), kedy dochádzalo k vychýleniu hmatníka záveru z uzamknutého stavu smerom nahor po náraze bloku na kulisu, ktorá bola nedeliteľnou súčasťou rámu. Tento charakteristický a špecifický kĺbový mechanizmus odomykania záveru, kedy sa záver po výstrele vykĺbil do podoby trojuholníka smerom nahor a neposúval sa spolu s puzdrom výrazne dozadu ako pri iných pištoliach, vychádzal z konštrukcií guľometov z dielne Hirama Stevensa Maxima (1840 – 1916). Okrem Lugeru ho nepoužívala žiadna iná pištoľ, ktorá bola v tom čase štandardne zavedená vo výzbroji armády.

*Zbraň bola zásobovaná prostredníctvom jednoradového schránkového zásobníka s kapacitou osem nábojov. Zásobník sa vkladal do otvoru v ergonomicky vhodným spôsobom sklonenej rukoväti, v ktorej zadnej časti sa nachádzal pružinový mechanizmus ovládajúci pohyb záveru. Pištole vyrobené v rokoch 1908 – 1914 mali rukoväte bez možnosti nasadenia drevenej pažby, pričom tie ďalšie už disponovali rukoväťou, ktorá mala na svojom chrbte v spodnej časti umiestnenú konzolu pre nasadenie drevenej pažby. Na produkcii týchto zbraní sa v priebehu takmer polstoročia podieľali štyri zbrojovky, konkrétne Deutsche Waffen- und Munitionsfabriken (DWM) v Berlíne, Deutsche Werke Aktiengesellschaft v Erfurte, Krieghoff v Suhle a Waffenfabrik Mauser v Oberndorfe am Neckar. V roku 1943 ju vo výzbroji nahradila konštrukčne jednoduchšia pištoľ Walther P.38. Zaujímavosťou je, že časť názvu tejto zbrane (Parabellum) bola odvodená od latin*ského príslovia „*Si vis pacem para bellum*", čo v preklade znamená: „Ak chceš mier, pripravuj vojnu".

Časť zobrazenej pištole (blok hlaveň-puzdro záveru) bola s určitosťou vyrobená v Erfurte v roku 1921 pre potreby nemeckej armády. Tieto komponenty sú pritom značené štandardným výrobným a sériovým číslom v tvare 8963l a typickými preberacími značeniami nemeckej armády v medzivojnovom období. Naopak rám pištole je značený štandardným výrobným a sériovým číslom v podobe „1799d", pričom koncovka tohto značenia (99) sa nachádza aj na jeho ďalších komponentoch (poistka, jazýček spúšte a poistka spojky rámu). Okrem toho je samotný záver značený číslom „91" a vyťahovač prázdnych nábojníc zase číslom „56". Na základe tejto skutočnosti možno predpokladať, že zobrazený exemplár bol zložený z komponentov pochádzajúcich minimálne z dvoch pištolí. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola takto zachovalá pištoľ získaná v roku 1977 kúpou od súkromnej osoby z obce Radíčeves (časť mesta Žatec, okres Louny, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo šiestich kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Celý vonkajší povrch zbrane (okrem črienok) je opatrený čiernením, ktoré je na niektorých miestach takmer úplne vyšúchané. Rukoväť je obložená drevenými, jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami hnedej až tmavohnedej farby, ktoré sú iba mierne opotrebované a na niektorých miestach mechanicky poškodené malými odermi. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Pištoľ má prázdny zásobník, ktorý je možné vysunúť. Zásobník je značený výrobným a sériovým číslom 8593c. Spúšťový mechanizmus a páčka manuálnej poistky zbrane sú pohyblivé. Záver a poistka spojky rámu sú nepohyblivé. Na ľavej strane rámu absentuje krycia doštička. Rám je v zadnej časti privarený k záveru. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Do zbierok bola prijatá

v čiernom koženom puzdre, pôvodne určenom pre pištole Walther P.38. Samotné puzdro je pomerne dobre zachovalé, avšak na viacerých miestach, najmä vnútornej strany, nesie štandardné stopy po opotrebovaní. Upínací remienok je v mieste otvoru pre prevlečenie cez gombík natrhnutý.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	9 mm
Náboj:	9 × 19 mm Parabellum
Dĺžka:	215 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	100 mm
Hmotnosť bez zásobníka:	0,877 kg
Kapacita zásobníka:	8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	320 m/s
Teoretická kadencia streľby:	25 – 30 rán/minúta
Účinný dostrel:	50 metrov

7,65 mm nemecká pištoľ Mauser model HSc

Prvý prototyp tejto zbrane bol pod označením HS (Hahn Selbstspanner – kohútik so spúšťovým napínaním) vyvinutý v roku 1934 konštruktérom Alexom Seidelom (1909 – 1989), ktorý v tom čase pôsobil vo firme Mauser Werke A.G. v Oberndorfe am Neckar. Zo strany Mauseru išlo pritom o reakciu na mimoriadne úspešné pištole Walther PP a PPK (Polizeipistole a Polizeipistole Kriminal), vyvinuté v konkurenčnej zbrojovke Carl Walther Waffenfabrik AG v Zella-Mehlis. V priebehu následných skúšok boli však v rámci konštrukcie a funkčnosti pištole HS zistené viaceré výrazne nedostatky, pričom ich postupným odstraňovaním vznikol v roku 1938 model pod označením HSb (písmeno b znamenalo, že ide o druhý model a k označeniu prvého modelu preto pribudlo písmeno a – HSa). Avšak po ďalších menších konštrukčných vylepšeniach vznikol napokon v roku 1940 jej tretí a zároveň aj finálny model pod označením HSc, na ktorý získala zbrojovka 6. júna 1940 konečný patent č. 691 840.

Z konštrukčného hľadiska išlo o samonabíjaciu poloautomatickú pištoľ s neuzamknutým dynamickým záverom a dvojčinným spúšťovým mechanizmom (po stlačení spúšte sa automaticky natiahol kohútik), spojeným s vonkajším napínacím kohútikom (okrem páčky je celý schovaný vo vnútri rámu). Zaujímavosťou je, že zbraň disponovala funkciou tzv. streleckej pohotovosti, kedy po vystrelení posledného náboja a vysunutí zásobníka (s kapacitou osem nábojov) ostal záver zachytený v zadnej polohe, pričom po opätovnom zasunutí zásobníka bol jeho tlakom na špeciálnu poistku automaticky vypustený do prednej polohy a zároveň došlo k dopraveniu náboja do komory hlavne. Páčka jednoduchej manuálnej poistky sa nachádzala na ľavej strane záveru a jej posunutím smerom nadol sa úderník vychýlil mimo dráhu pohybu napínacieho kohútika. Sériová výroba tejto pištole sa vo firme Mauser naplno rozbehla v roku 1940. Pôvodne bola určená pre civilný trh, avšak väčšina produkcie do roku 1945 (dovedna 251 988 kusov) bola napokon odobratá pre potreby nemeckej armády, námorníctva a polície (na civilný trh bolo umiestnených celkovo 59 467 kusov).

V rámci armády bola táto zbraň v počte 137 121 kusov zavedená predovšetkým do výzbroje jednotiek Waffen-SS a Luftwaffe, pričom ďalších 27 100 kusov bolo vyčlenených pre potreby Kriegsmarine a napokon zvyšných 28 300 kusov prevzala do svojej výzbroje ríšska polícia. Tieto zbrane boli pritom vyrábané pre použitie náboja kalibru 7,65 × 17 mm Browning (.32 ACP). Po obsadení materskej zbrojovky francúzskou armádou pokračovala ešte v rokoch 1945 – 1946 výroba týchto pištolí (prevažne zo skladových súčiastok) aj pre jej potreby (značené boli skratkou RW). Následne sa firma Mauser k produkcii tejto mimoriadne kvalitnej a úspešnej zbrane vrátila výhradne pre potreby civilného trhu v období rokov 1968 – 1977, pričom drvivá väčšina kusov už bola vyrobená pre použitie náboja kalibru 9 × 17 mm Browning (.380 ACP) a kapacita ich zásobníka bola preto znížená na sedem nábojov. Celkovo tak bolo v období rokov 1940 – 1977 vyrobených približne 334 000 kusov.

Na základe dochovaného výrobného značenia možno konštatovať, že zobrazená pištoľ bola vyprodukovaná v zbrojovke Mauser Werke A.G. v Oberndorfe am Neckar v období medzi rokmi 1943 – 1945 pre potreby nemeckej

ríšskej polície. Výrobné číslo, ktoré bolo na týchto pištoliach štandardne razené na prednej strane rukoväte v spodnej časti, v tomto prípade úplne absentuje, pričom na danom mieste nie sú viditeľné žiadne stopy po jeho znehodnotení mechanickým, resp. prirodzeným spôsobom. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1983 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotný exponát má síce pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, avšak tie nesú na povrchu viaceré výraznejšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a najmä korózii. Celý vonkajší povrch zbrane (okrem črienok a hlavne) bol opatrený čiernením, ktoré je na viacerých miestach takmer úplne vyšúchané. Rukoväť je obložená hladkými črienkami tmavohnedej farby, ktoré nesú na povrchu výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých rýh, škrabancov, oderov a otlčení. Na ľavej strane je črienka mierne uvoľnená a voľne pohyblivá. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Pištoľ má zásobník, ktorý však nie je možné z nej vysunúť. Záver, spúšťový mechanizmus a napínací kohútik sú pohyblivé. Páčka poistky je pohyblivá. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,65 mm
Náboj: . . . . . 7,65 × 17 mm
Dĺžka: . . . . . 165 mm
Dĺžka hlavne: . . . . . 86 mm
Výška: . . . . . 113 mm
Šírka: . . . . . 29 mm
Hmotnosť s prázdnym zásobníkom: . . . . . 0,596 kg
Kapacita integrovaného zásobníka: . . . . . 8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 290 m/s
Maximálny efektívny dostrel: . . . . . 40 metrov

9 mm nemecká armádna pištoľ Walther P.38

S vývojom tejto zbrane sa na základe oficiálnej požiadavky nemeckej armády začalo približne v polovici 30. rokov 20. storočia v zbrojovke Carl Walther Waffenfabrik AG v meste Zella-Mehlis. V roku 1937 následne vznikol prototyp pod označením Walther HP (Heeres Pistole), ktorý v počte 1000 kusov začiatkom roka 1940 úspešne absolvoval vojskové skúšky. Dňa 26. apríla 1940 bol potom oficiálne zavedený do výzbroje pod označením P.38. Sériová výroba tejto novej zbrane sa čoskoro rozbehla v materskej zbrojovke v Zella-Mehlis, pričom iba pre potreby armády dosiahla do konca vojny celkovo 583 000 kusov (s kódovým značením ac). Ďalším producentom sa stala aj zbrojovka Spreewerk GmbH, Spandau (Berlín), pričom samotná výroba prebiehala od polovice roku 1942 v jej pobočnom závode v českom Hrádku nad Nisou (kódové značenie cyq). Celkovo tu bolo vyprodukovaných zhruba 286 000 kusov. Napokon tretím výrobcom bola zbrojovka Waffenfabrik Mauser z Oberndorfu am Neckar (kódové značenie byf/svw). Z jej výrobných liniek pritom vzišlo do konca apríla 1945 približne 323 000 kusov.

Celková produkcia pre armádu tak dosiahla približne 1 200 000 kusov. Ďalších 70 000 pištolí bolo od apríla 1945 do mája 1946 vyrobených pre potreby francúzskej armády v zbrojovke Mauser po jej obsadení francúzskymi vojskami. Následne bola v máji 1946 časť jej strojového vybavenia a značné množstvo súčiastok prevezených do Francúzska, kde potom výroba pištolí P.38 pokračovala v zbrojovke Manurhin pod označením Pistolet P1. V rokoch 1941 – 1945 vyprodukovala firma

Walther približne 26 000 kusov týchto zbraní v rôznych kalibroch (9 mm, .22 LR, .38 S a .45 ACP) aj pre civilný trh. V roku 1946 prebehla montáž 3000 kusov pištolí P.38 aj v Českej zbrojovke Strakonice pre potreby formujúcej sa československej armády. Po ukončení druhej svetovej vojny sa zbrojovka Walther presídlila z mesta Zella-Mehlis do Ulmu, pričom v roku 1957 opätovne zaviedla do svojho programu aj výrobu pištolí P.38. Tie boli potom zavedené do výzbroje nemeckého Bundeswehru pod označením P1.

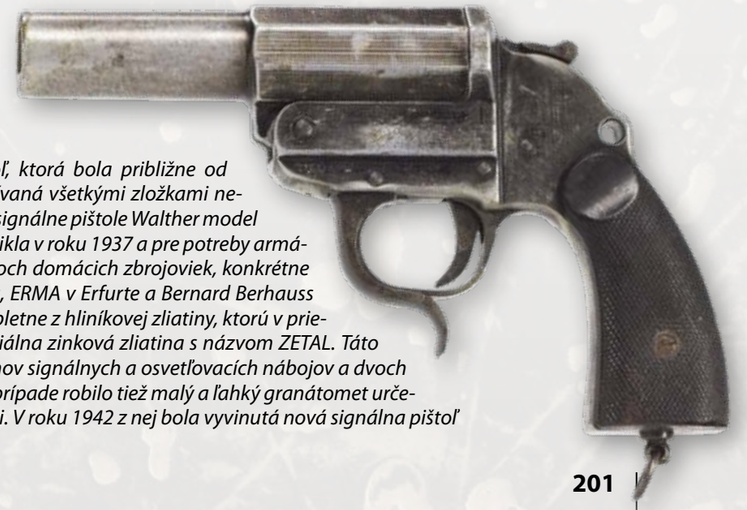
Zobrazená pištoľ bola pod výrobným a sériovým číslom 2276h vyprodukovaná v roku 1941 v zbrojovke Walther, pričom ako pozostalosť po genplk. Vladimírovi Jankovi (8. 8. 1917 – 14. 3. 1968), veliteľovi 1. československej samostatnej tankovej brigády 1. ČSAZ v ZSSR počas KDO, bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku prijatá v roku 1972 kúpou od jeho manželky Evy Jankovej. Jednoznačne ide o najhodnotnejší exemplár tejto legendárnej pištole evidovaný v zbierkovom fonde múzea (celkovo desať kusov), ktorý sa zároveň nepochybne radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety vôbec. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii.

Celý vonkajší povrch zbrane (okrem črienok) bol opatrený čiernením, ktoré je na niektorých miestach jemne vyšúchané. Rukoväť je obložená bakelitovými, priečne hlboko žliabkovanými črienkami čiernej farby, ktoré sú veľmi dobre zachovalé a na svojom povrchu nesú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení a opotrebovaní. Pevné mieridlá zbrane sú nekompletné, keďže úplne absentuje ich cieľnik, ale muška nie je poškodená. Pištoľ má prázdny zásobník, ktorý však bol približne v dvoch tretinách svojej dĺžky skrátený (odrezaný). Napínací kohútik, spúšťový mechanizmus a páčka poistky sú pohyblivé. Záver je nepohyblivý a v prednej časti je privarený k hlavni, ktorá je značená výrobným číslom 2193. Pištoľ je bez úderníka a na jej ľavej strane absentuje vyťahovač prázdnych nábojníc. Celkovo je zbraň nefunkčná a neschopná streľby.

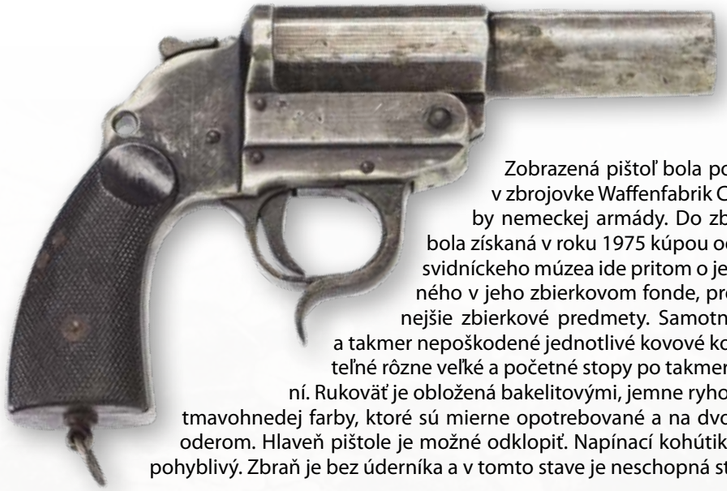
Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 9 mm
Náboj: . . . . . 9 × 19 mm Parabellum
Dĺžka zbrane: . . . . . 215 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 125 mm
Výška zbrane: . . . . . 137 mm
Šírka zbrane (pri závere): . . . . . 30 mm
Vzdialenosť medzi mieridlami: . . . . . 180 mm
Hmotnosť bez bodáka: . . . . . 0,94 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 340 m/s
Maximálny účinný dostrel:. . . . . 50 metrov

26,5 mm nemecká signálna pištoľ Walther model Heeres

Išlo o štandardnú nemeckú signálnu pištoľ, ktorá bola približne od druhej polovice 30. rokov 20. storočia používaná všetkými zložkami nemeckej brannej moci. Jej predchodcami boli signálne pištole Walther model 1907 a Walther model Heer (1934). Pištoľ vznikla v roku 1937 a pre potreby armády sa vyrábala vo veľkých sériách v rámci troch domácich zbrojoviek, konkrétne Waffenfabrik Carl Walther AG v Zella-Mehlis, ERMA v Erfurte a Bernard Berhauss v Lübecku. Najskôr sa vyrábala takmer kompletne z hliníkovej zliatiny, ktorú v priebehu vojny v procese výroby nahradila špeciálna zinková zliatina s názvom ZETAL. Táto zbraň umožňovala použitie viac ako 40 druhov signálnych a osvetľovacích nábojov a dvoch typov výbušných granátov, čo z nej v tomto prípade robilo tiež malý a ľahký granátomet určený na zasiahnutie cieľov z blízkej vzdialenosti. V roku 1942 z nej bola vyvinutá nová signálna pištoľ

pod označením Leuchtpistole model 1942. Výroba signálnych pištolí Walther bola pre potreby nemeckej armády v jednotlivých zbrojovkách postupne ukončená v roku 1944.

Zobrazená pištoľ bola pod číslom 7199g vyrobená v roku 1940 v zbrojovke Waffenfabrik Carl Walther AG v Zella-Mehlis pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1975 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa táto pištoľ radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné rôzne veľké a početné stopy po takmer úplne vyšúchanom pôvodnom čiernení. Rukoväť je obložená bakelitovými, jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami tmavohnedej farby, ktoré sú mierne opotrebované a na dvoch miestach aj výraznejšie poškodené oderom. Hlaveň pištole je možné odklopiť. Napínací kohútik je možné natiahnuť. Jazýček spúšte je pohyblivý. Zbraň je bez úderníka a v tomto stave je neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 26,5 mm
Dĺžka zbrane: . . . . . 245 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 155 mm
Hmotnosť (model Heer): . . . . . 1,325 kg
Hmotnosť (model Heeres): . . . . . 0,73 kg
Maximálny účinný dostrel (Kampfpistole): . . . . . 90 metrov

26,5 mm nemecká signálna pištoľ Leuchtpistole 42

Táto zbraň bola spoločným dielom konštruktérov zbrojovky Hugo Schneider AG v Lipsku Wilhelma Rennera (1890 – 1952) a Ericha Schenka, ktorí na tento prototyp vyvinutý v roku 1942 získali 12. marca 1943 nemecký patent č. 759 052 s názvom Leuchtpistole mit Kipplauf (Osvetľovacia pištoľ so sklopnou hlavňou). Samotná konštrukcia pištole bola pritom navrhnutá tak, aby sa pri jej sériovej produkcii v podmienkach vojnového hospodárstva dali v maximálnej možnej miere využiť lacné materiály (namiesto ľahkých zinkových zliatin to bol najmä pozinkovaný oceľový plech) a lacné výrobné technológie v podobe lisovania, ohýbania, razenia a zvárania. Nová zbraň, výrazne sa odlišujúca od predchádzajúcich, do výzbroje armády zavedených modelov signálnych pištolí (Walther model Heer a Heeres), tak mala práve z tohto dôvodu rám tvorený dvoma symetrickými výliskami z pozinkovaného oceľového plechu, ktoré boli vzájomne spojené vonkajším obvodovým zvarom. Sklopná hlaveň zbrane bola vpredu pripevnená k rámu pomocou otočného čapu a vzadu bola zaistená priečnym odpruženým klinom, ktorého tlačná poistka bola umiestnená na ľavej strane rámu. Jednočinný spúšťový mechanizmus bol prepojený s vonkajším napínacím kohútikom, ktorý bolo potrebné pred každým výstrelom manuálne natiahnuť do zadnej polohy.

Zaujímavosťou je, že väčšina vyrobených pištolí disponovala výstražným kolíkom, umiestneným na ľavej strane lôžka záveru, pričom v prípade, že sa v uzavretej nábojovej komore nachádzala nábojnica, kolík nápadne vyčnieval zo zadnej plochy rámu, čím strelcovi indikoval jej prítomnosť. V neskoršom období druhej svetovej vojny sa však už tieto pištole z dôvodu zavedenia úsporných opatrení vyrábali bez tohto komponentu. Hlavným výrobcom tejto zbrane sa po jej zavedení do výzbroje nemeckého Wehrmachtu a Luftwaffe pod označením Leuchtpistole 42 stala materská firma Hugo Schneider v Lipsku, kde v rokoch 1942 – 1945 vyrobili približne 290 000 kusov (kódové značenie wa, resp. de). Vzrastajúce potreby nemeckej armády si však vynútili zavedenie výroby tejto zbrane taktiež v závode Metallwarenfabrik C. u. W. Meinel-Scholer v Klingenthale (kódové značenie euh), kde dosiahla počet približne 280 000 kusov. Napokon ďalších zhruba 15 000 pištolí bolo vyrobených aj v neznámej fabrike nesúcej kódové značenie sww. Celkovo tak nemecká armáda prevzala do svojej výzbroje približne 585 000 kusov. Táto zbraň umožňovala použitie viac ako 40 druhov signálnych a osvetľovacích nábojov a troch typov výbušných granátov, čo z nej v tomto prípade robilo tiež malý a ľahký granátomet určený na zasiahnutie cieľov z blízkej vzdialenosti.

Zobrazená pištoľ bola pod číslom 172 178 vyrobená v Klingenthale pre potreby nemeckej armády, pričom na základe absencie výstražného kolíka možno konštatovať, že ide o kus vyrobený v neskoršom období druhej svetovej vojny. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1979 prevodom od VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po bežnom opotrebovaní. Na celom vonkajšom povrchu zbrane (okrem črienok) sa nenachádzajú žiadne stopy po čiernení. Rukoväť je obložená bakelitovými, priečne hlboko žliabkovanými črienkami hnedej farby, na ktorých povrchu sa nenachádzajú takmer žiadne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Tlačná poistka hlavne je zablokovaná a samotnú hlaveň s výrazným delaboračným výrezom v tvare obdĺžnika (na pravej strane) preto nie je možné odklopiť. Napínací kohútik nie je možné natiahnuť. Jazýček spúšte je pohyblivý. Zbraň je bez úderníka a v tomto stave je nefunkčná a neschopná streľby.

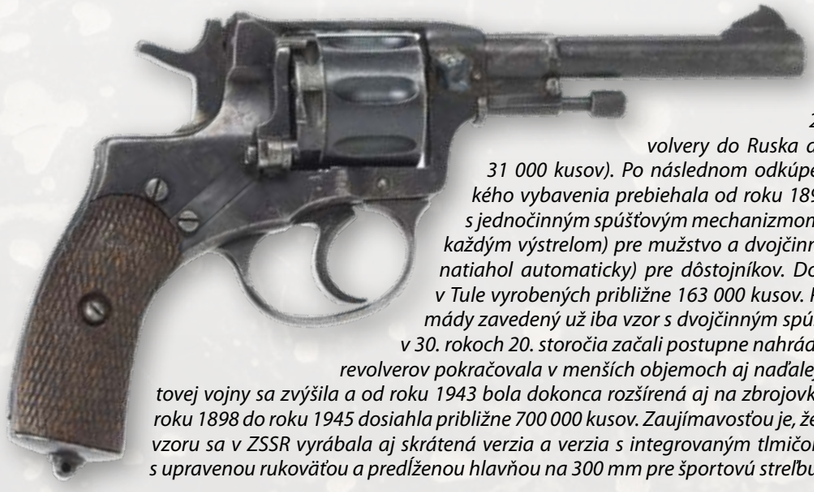
Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 26,5 mm
Dĺžka zbrane: . . . . . 220 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 155 mm
Výška: . . . . . 150 mm
Šírka: . . . . . 34 mm
Hmotnosť: . . . . . 1,122 kg

7,62 mm sovietsky armádny revolver Nagant vzor 1895

Táto zbraň predstavovala vysokokvalitné konštrukčné dielo bratov Leóna (1833 – 1900) a Émila (1830 – 1902) Nagantovcov, ktorí v belgickom meste Liége založili dielňu jemnej mechaniky. Tá sa postupne rozrástla na svetoznámu zbrojovku Fabrique d'armes Émile et Léon Nagant (neskôr L. Nagant & Cie, Liége). Charakteristickým znakom tohto revolveru bol uzatvorený rám s naskrutkovanou hlavňou a odnímateľnou bočnicou, originálna konštrukcia nabíjacej klapky s listovou pružinou, jednotlivé vyhadzovanie prázdnych nábojníc, no predovšetkým dopredu posuvný nábojový valec s kapacitou sedem nábojov, brániaci úniku plynov cez štrbinu medzi hlavňou a valcom (revolver totiž používal náboje kalibru 7,62 × 38mm R so strelou, ktorá bola úplne zapustená do nábojnice, pričom pohyb valca smerom dopredu zasúval nábojnicu v dĺžke 2 mm do hlavne, čím v podstate dochádzalo k utesneniu nábojovej komory).

V roku 1895 bola táto zbraň zavedená do výzbroje ruskej cárskej armády pod označením Trojčiarkový revolver systému Nagant vzor 1895 (čiarka predstavovala 2,54 mm), pričom najskôr boli revolvery do Ruska dovážané priamo z Liége (celkovo 31 000 kusov). Po následnom odkúpení licencie a potrebného technického vybavenia prebiehala od roku 1898 ich výroba v Tule, a to vo verzii s jednočinným spúšťovým mechanizmom (kohútik sa musel natiahnuť pred každým výstrelom) pre mužstvo a dvojčinným (po stlačení spúšte sa kohútik natiahol automaticky) pre dôstojníkov. Do konca prvej svetovej vojny bolo v Tule vyrobených približne 163 000 kusov. Po vzniku ZSSR bol do výzbroje armády zavedený už iba vzor s dvojčinným spúšťovým mechanizmom, ktorý však v 30. rokoch 20. storočia začali postupne nahrádzať moderné pištole TT-33. Výroba revolverov pokračovala v menších objemoch aj naďalej, pričom po vypuknutí druhej svetovej vojny sa zvýšila a od roku 1943 bola dokonca rozšírená aj na zbrojovku v Iževsku. Celková produkcia od roku 1898 do roku 1945 dosiahla približne 700 000 kusov. Zaujímavosťou je, že okrem štandardného armádneho vzoru sa v ZSSR vyrábala aj skrátená verzia a verzia s integrovaným tlmičom hluku pre zložky NKVD a verzia s upravenou rukoväťou a predĺženou hlavňou na 300 mm pre športovú streľbu.

Zobrazený revolver bol pod číslom 16940 vyrobený v roku 1937 v Tule pre potreby sovietskej armády. Do zbierok múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú však viditeľné viaceré menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii.

Pôvodné čiernenie je na celom vonkajšom povrchu zbrane (okrem črienok) na viacerých miestach výraznejšie vyšúchané. Rukoväť je obložená drevenými (orech), jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami tmavohnedej farby, ktoré sú na niektorých miestach opotrebované a mierne poškodené odermi a otlčeniami. Na rukoväti absentuje závesný krúžok. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Nábojový valec je pohyblivý, avšak jeho jednotlivé komory sú zaslepené, a teda do nich nie je možné vložiť náboje. Nabíjaciu klapku je možné odklopiť. Vyhadzovač prázdnych nábojníc nie je možné vysunúť. Spúšťový mechanizmus je nepohyblivý. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 38 mm R (Nagant)
Dĺžka: . . . . . 234 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 114 mm
Výška: . . . . . 134 mm
Hmotnosť nenabitej zbrane: . . . . . 0,750 kg
Hmotnosť nabitej zbrane: . . . . . 0,880 kg
Kapacita nábojového valca: . . . . . 7 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 272 m/s
Maximálny efektívny dostrel: . . . . . 50 – 70 metrov

7,62 mm sovietska armádna pištoľ TT vzor 1933

Táto zbraň sa spolu s jej prvotnou verziou TT-30 stala v prvej polovici 30. rokov 20. storočia v radoch sovietskej armády v podstate nástupcom legendárneho, kvalitného, no v tom čase už zastaraného revolveru Nagant vzor 1895. Jej konštruktérom bol Fedor Vasilievič Tokarev (1871 – 1968) pôsobiaci v zbrojovke v Tule, ktorý pri svojej práci vychádzal z americkej pištole Colt M1911 a sčasti aj z nemeckej pištole Mauser C96. Ich skĺbením a následným vylepšením vytvoril mimoriadne jednoduchú, no maximálne funkčnú a spoľahlivú zbraň, ktorá bola skonštruovaná pre použitie pomerne výkonného sovietskeho náboja kalibru 7,62 × 25 mm Tokarev. Celkovo bolo v sovietskych zbrojovkách, najmä v Tule a Iževsku, vyrobených približne 1,7 milióna kusov, z toho väčšina v priebehu druhej svetovej vojny (do 22. júna 1941 bolo vyrobených približne 600 000 kusov). V rámci sovietskej armády bola TT-33 (Tulská – Tokarev) v 50. rokoch 20. storočia postupne nahradená pištoľou Makarov PM. TT-33 tvorila aj súčasť výzbroje 1. ČSAZ v ZSSR. V povojnovom období sa dostala aj do výzbroje československej armády, kde vydržala až do polovice 50. rokov 20. storočia, keď bola nahradená domácou pištoľou ČZ vzor 52.

Zobrazená pištoľ bola pod číslom XA 534 vyrobená v Iževsku v roku 1944 pre potreby sovietskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1980 kúpou od súkromnej osoby z Opavy (Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z ôsmich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty,

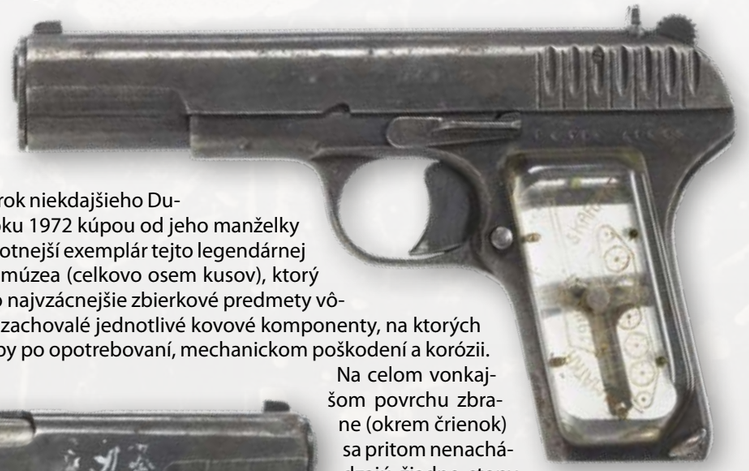

na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Na celom vonkajšom povrchu zbrane (okrem črienok) sa pritom nenachádzajú žiadne stopy po čiernení. Rukoväť je obložená drevenými, hlboko ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami tmavohnedej farby, ktoré sú na niektorých miestach mierne poškodené a opotrebované. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Súčasťou pištole je aj prázdny zásobník značený rovnakým výrobným číslom ako samotná zbraň. Zásobník je možné z pištole vysunúť. Napínací kohútik a záver sú nepohyblivé. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby a jej rozobratie nie je možné, keďže napínací kohútik je privarený k záveru.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 25 mm Tokarev
Dĺžka zbrane: . . . . . 196 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 116 mm
Výška zbrane: . . . . . 134 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,83 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 420 m/s
Maximálny účinný dostrel: . . . . . 50 metrov

7,62 mm sovietska armádna pištoľ TT vzor 1933

Zobrazená pištoľ bola pod výrobným číslom ГЖ 762 vyprodukovaná v roku 1942 v Iževsku, pričom ako pozostalosť po genplk. V. Jankovi (8. 8. 1917 – 14. 3. 1968), veliteľovi 1. československej samostatnej tankovej brigády 1. ČSAZ v ZSSR počas KDO, bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku prijatá v roku 1972 kúpou od jeho manželky E. Jankovej. Jednoznačne ide o najhodnotnejší exemplár tejto legendárnej pištole evidovaný v zbierkovom fonde múzea (celkovo osem kusov), ktorý sa zároveň nepochybne radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety vôbec. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii.

Na celom vonkajšom povrchu zbrane (okrem črienok) sa pritom nenachádzajú žiadne stopy po čiernení. Rukoväť je na rozdiel od štandardných pištolí tohto typu obložená umeleckým spôsobom spracovanými črienkami vyrobenými z transparentného plexiskla, pričom na jednej strane je do nich ručne vyrytý štátny znak ZSSR spolu so štylizovaným písmenom „У“ a na druhej je to motív sovietskeho stredného tanku T-34/76 spolu s nápisom „Памятка с Karpat 1945“ (rok 1945 je umiestnený priamo na veži tanku). Črienky sú na viacerých miestach mierne opotrebované a poškodené menšími škrabancami a ryhami. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Pištoľ je bez zásobníka. Napínací kohútik, záver a spúšťový mechanizmus je pohyblivý. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

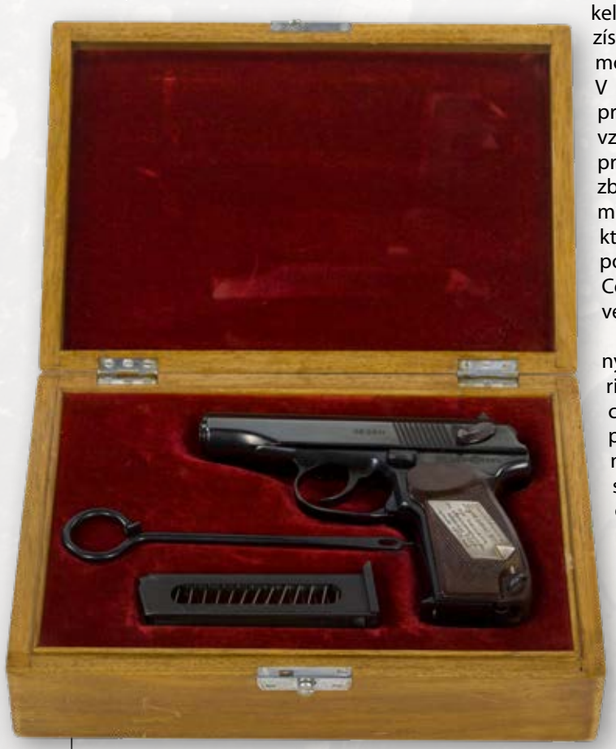
Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 25 mm Tokarev
Dĺžka zbrane: . . . . . 196 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 116 mm
Výška zbrane: . . . . . 134 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,83 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 420 m/s
Maximálny účinný dostrel: . . . . . 50 metrov

9 mm sovietska armádna pištoľ Makarov PM

Predchodcom pištole PM vo výzbroji sovietskej armády bola pištoľ TT-33, ktorá používala náboj kalibru 7,62 × 25 mm Tokarev. Od roku 1951 však bola nahradená konštrukčne novou zbraňou používajúcou náboj kalibru 9 × 18 mm Makarov (nový náboj s priemerom strely 9,27 mm vyvinutý v roku 1946 konštruktérom Borisom V. Seminom). Jej konštruktérom bol Nikolaj Fjodorovič Makarov (1914 – 1988), ktorý sa pri svojej práci inšpiroval nemeckou medzivojnovou policajnou pištoľou Walther PP. Na tejto platforme potom vytvoril jednoduchú poloautomatickú pištoľ, tvorenú iba 26 súčiastkami. Nabíjaná bola pomocou zásobníka s kapacitou osem nábojov. Jej výroba prebiehala v zbrojovkách v Tule a Iževsku. Neskôr vznikla v Rusku aj jej modernizovaná verzia s dvojradovým zásobníkom s kapacitou 12 nábojov pod označením PMM.

Zobrazená pištoľ, uložená v dekoratívnej drevenej kazete, bola pod výrobným číslom ПБ 2991 vyprodukovaná v roku 1954 v Iževsku, pričom v roku 1956 bola niekdajším Ministerstvom obrany ZSSR venovaná ako pamiatka plk. Štefanovi Bundzákovi. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1985 kúpou priamo od samotného Š. Bundzáka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, pričom sa, samozrejme, radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety vôbec. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu nie sú viditeľné takmer žiadne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Celý vonkajší povrch zbrane (okrem črienok) bol upravený čiernením, ktoré je veľmi dobre zachovalé.

Rukoväť je obložená bakelitovými, jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami hnedej farby, tvoriacimi jeden celok. Na pravej črienke sa v strede nachádza pre tieto zbrane štandardné značenie v tvare päťramennej hviezdy v hladkom kruhu. Na ľavej strane sa nachádza k črienke upevnený štylizovaný mosadzný štítok v tvare kosodĺžnika, s jedným dovnútra ohnutým rohom, na ktorom je písanou azbukou vyryté venovanie v ruskom jazyku v znení „Plukovníkovi Bundzákovi Š. na pamiatku od Ministerstva obrany ZSSR. Júl 1956“. Samotné črienky sú veľmi dobre zachovalé a nepoškodené. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Napínací kohútik, záver, spúšťový mechanizmus a páčka poistky sú nepohyblivé. Súčasťou pištole je aj prázdny zásobník, ktorý však nie je možné vysunúť. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Uložená je v dekoratívnej drevenej kazete svetlohnedej farby s odklopným vekom a kovovým zámkom s tlačnou poistkou. Kazeta má vonkajšiu spodnú stranu opatrenú čalúnením červenej farby. Vnútorný priestor kazety je v spodnej časti rozdelený na tri špecifické priehradky a jeho povrch je opatrený čalúnením červenej farby. V kazete sa okrem pištole nachádza aj pomôcka na čistenie vývrtu hlavne a jeden kus zásobníka bez výrobného značenia.

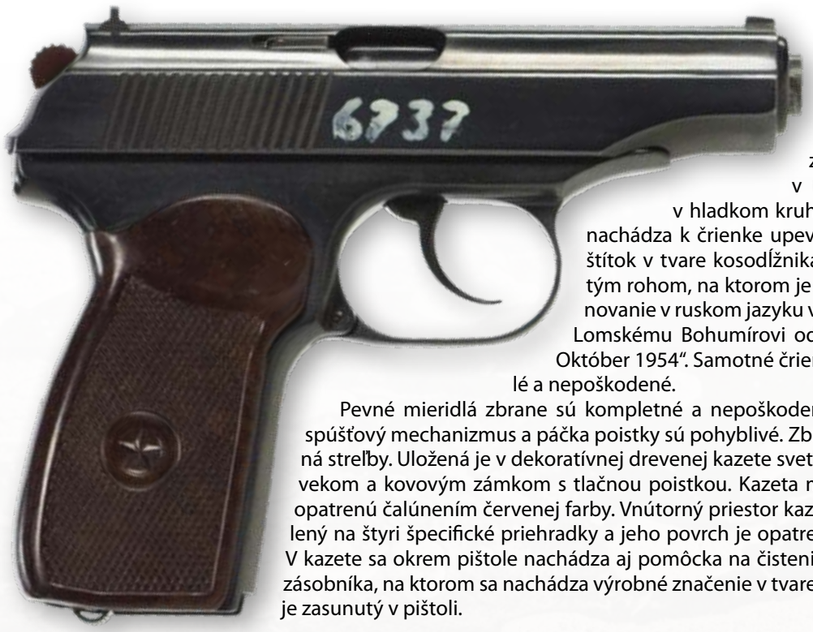
Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 9 mm
Náboj: . . . . . 9 × 18 mm Makarov
Dĺžka zbrane: . . . . . 161 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 93,5 mm
Výška zbrane: . . . . . 125 mm
Šírka zbrane (pri závere): . . . . . 30,5 mm
Hmotnosť bez zásobníka: . . . . . 0,73 kg
Hmotnosť s nabitým zásobníkom: . . . . . 0,81 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 315 m/s
Maximálny účinný dostrel: . . . . . 50 metrov

9 mm sovietska armádna pištoľ Makarov PM

Zobrazená pištoľ bola pod výrobným číslom ВР 536 vyprodukovaná v roku 1954 v Iževsku, pričom pri príležitosti osláv 10. výročia KDO bola niekdajším Ministerstvom obrany ZSSR venovaná vtedajšiemu prvému námestníkovi ministra národnej obrany Československej republiky, genplk. Bohumírovi Lomskému (pôvodným menom Bohumír Lenc, 22. 4. 1914 – 18. 6. 1982). Ten počas operácie zastával v hodnosti kapitána (od 1. 10. 1944 v hodnosti majora) funkciu náčelníka štábu 1. ČSAZ v ZSSR. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola táto pištoľ, uložená v dekoratívnej drevenej kazete, prijatá ako súčasť pozostalosti po armádnom gen. (od 5. 11. 1959) B. Lomskom na základe Darovacej listiny č. 1/83 zo dňa 3. mája 1983 od jeho manželky Márie Lomskej, rod. Findejsovej (16. 3. 1920). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, avšak vzhľadom na povahu a charakter sa nepochybne radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety vôbec.

Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu nie sú viditeľné takmer žiadne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Celý vonkajší povrch zbrane (okrem črienok) bol upravený čiernením, ktoré je veľmi dobre zachovalé, vyšúchané je iba na drážkach záveru, umiestnených pred páčkou manuálnej poistky. Rukoväť je obložená bakelitovými, jemne ry-

hovanými (kosoštvorcový vzor) čriekami hnedej farby, tvoriacimi jeden celok. Na pravej čriekne sa v strede nachádza pre tieto zbrane štandardné značenie v tvare päťramennej hviezdy v hladkom kruhu. Na ľavej strane sa potom nachádza k čriekne upevnený štylizovaný mosadzný štítok v tvare kosodĺžnika, s jedným dovnútra ohnutým rohom, na ktorom je písanou azbukou vyryté venovanie v ruskom jazyku v znení „Generálplukovníkovi Lomskému Bohumírovi od Ministerstva obrany ZSSR. Október 1954". Samotné čriekny sú veľmi dobre zachovalé a nepoškodené.

Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Napínací kohútik, záver, spúšťový mechanizmus a páčka poistky sú pohyblivé. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Uložená je v dekoratívnej drevenej kazete svetlohnedej farby s odklopným vekom a kovovým zámkom s tlačnou poistkou. Kazeta má vonkajšiu spodnú stranu opatrenú čalúnením červenej farby. Vnútorný priestor kazety je v spodnej časti rozdelený na štyri špecifické priehradky a jeho povrch je opatrený čalúnením modrej farby. V kazete sa okrem pištole nachádza aj pomôcka na čistenie vývrtu hlavne a jeden kus zásobníka, na ktorom sa nachádza výrobné značenie v tvare „PB 2991 1". Druhý zásobník je zasunutý v pištoli.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	9 mm
Náboj:	9 × 18 mm Makarov
Dĺžka zbrane:	161 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	93,5 mm
Výška zbrane:	125 mm
Šírka zbrane (pri závere):	30,5 mm
Hmotnosť bez zásobníka:	0,73 kg
Hmotnosť s nabitým zásobníkom:	0,81 kg
Kapacita zásobníka:	8 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	315 m/s
Maximálny účinný dostrel:.	50 metrov

Revolver ZKR 590 Grand cal. 38 Special

V roku 1957 sa vo vývojovej kancelárii Konštrukty Brno pod rukami bratov Josefa (1904 – 1989) a Františka (1907 – 1994) Kouckých a za prítomnosti konštruktéra Augustína Nečasa (1918 – 1989) zrodil špičkový súťažný revolver ZKR (Zbrojovka-Koucký-Revolver) 551, upravený pre použitie amerického náboja kalibru .38 Special Wad Cutter. Tento úspech podnietil A. Nečasa k tomu, aby sa pokúsil vyvinúť obdobne kvalitnú zbraň určenú pre potreby civilného trhu. To sa mu napokon podarilo v roku 1959, keď vznikla originálna, výnimočná a impozantná konštrukcia, ktorá dostala označenie ZKR 590 Grand. Zbraň pozostávala zo 48 súčiastok a boli v nej implementované nové prvky, ktoré dovtedy neboli použité pri žiadnom inom revolveri. Konkrétne išlo o špeciálnu vratnú páčku zaisťujúcu odpruženie spúšte spolu s aretáciou bubna, ďalej o samočinnú poistku pohybujúcu sa na rovnakej oske ako napínací kohútik a napokon o predné uzamykanie bubna ovládané posuvnou poistkou na ľavej strane rámu. Sériová výroba tejto zbrane prebiehala v Závodoch Jana Švermu (1901 – 1944) v Brne (1963 – 1964), v závode Kinex, n. p. v Bytči (1965 – 1966) a v závode Přesné strojírenství, n. p. v Uherskom Brode (1967 – 1969). Revolvery

sa vyrábali predovšetkým v kalibri .38 Special, no v menšom množstve aj v kalibri .22 Long Rifle. Celková produkcia dosiahla viac ako 23 000 kusov, z toho približne 3600 bolo vyrobených v kalibri .22 Long Rifle.

Zobrazený revolver bol pod číslom 16913 vyrobený v roku 1968 v Uherskom Brode pre potreby civilného trhu (svedčí o tom overovacia značka Štátnej skúšobne pre skúšanie zbraní a streliva pre civilnú potrebu). Ide o pozostalosť po niekdajšom ministrovi národnej obrany Československej republiky (v úrade od 8. 4. 1968 do 11. 1. 1985), arm. gen. Martinovi Dzúrovi (12. 7. 1919 – 15. 1. 1985), ktorý sa v júli 1943 stal členom 1. československej samostatnej brigády v ZSSR a následne bol priamym účastníkom bojov o Kyjev, Dukliansky priesmyk a Liptovský Mikuláš. Zaujímavosťou je, že práve za jeho prítomnosti bola 4. októbra 1969 pri príležitosti osláv 25. výročia KDO budova niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku spolu s prvou stálou expozíciou slávnostne sprístupnená širokej verejnosti. Generálova osobná zbraň uložená v špeciálnom, koženo-plstenom puzdre sa potom spolu s ďalšími zaujímavými predmetmi pochádzajúcimi z jeho pozostalosti dostala do zbierok múzea na základe Darovacej listiny č. 18/85 zo dňa 15. mája 1985 ako dar od jeho manželky Vlasty Dzúrovej. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, pričom vzhľadom na povahu a charakter sa nepochybne radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety vôbec.

Samotný exponát s hlavňou o dĺžke štyri palce (101,6 mm) má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu nie sú viditeľné takmer žiadne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Celý vonkajší povrch zbrane (okrem črienok, napínacieho kohútika a spúšte) bol upravený čiernením, ktoré je veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Rukoväť je obložená drevenými, jemne ryhovanými (kosoštvorcový vzor) črienkami svetlohnedej farby. Vo vrchnej časti obidvoch črienok je vsadený kruhový mosadzný medailónik, na ktorom je reliéfnym spôsobom zobrazené logo Zbrojovky Brno v tvare písmena „Z" vo vývrte hlavne. Rovnaké logo spolu s nápisom „Zbrojovka Brno" je potom vyrazené aj na ľavej strane rámu v mieste za nábojovým valcom. Išlo o štandardné značenie týchto zbraní bez ohľadu na miesto ich produkcie. Samotné čriekny sú veľmi dobre zachovalé a nepoškodené. Pevné mieridlá zbrane sú kompletné a nepoškodené. Napínací kohútik, spúšťový mechanizmus, nábojový valec a poistka jeho uzamknutia sú nepohyblivé. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Uložená je v dekoratívnom koženo-plstenom puzdre svetlohnedej farby s tromi upínacími popruhmi a špeciálnou delenou priehradkou na šesť nábojov s príklopkou. Puzdro je veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

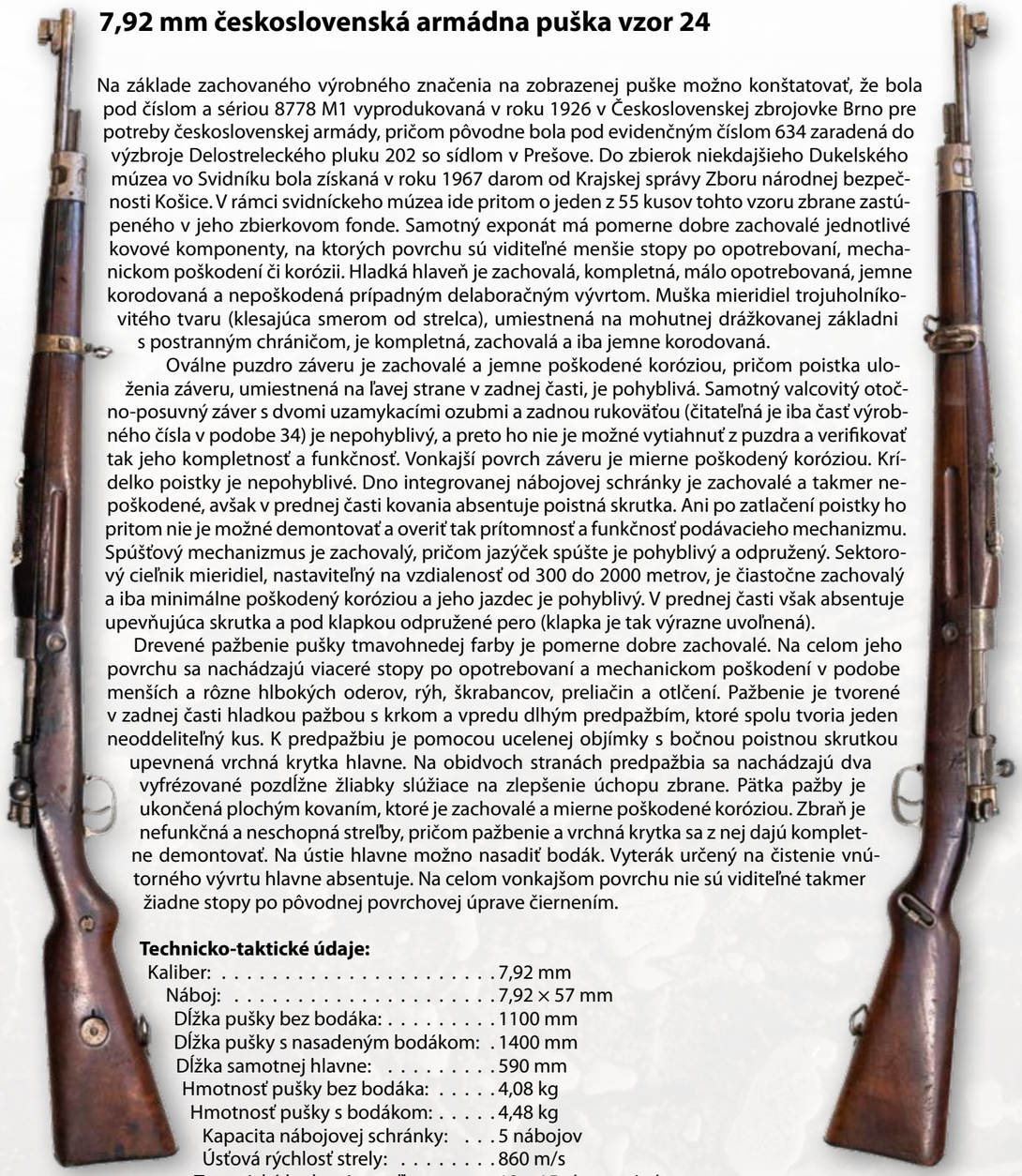
Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	.38 Special
Dĺžka:	234 mm
Dĺžka hlavne:	102 mm
Výška:	120 mm
Hmotnosť s prázdnym valcom:	0,820 kg
Kapacita valca:	6 nábojov
Maximálny efektívny dostrel:	50 – 75 metrov

Zbierka č. III – Pušky a karabíny

Autor textov: Mgr. Peter Holík

7,92 mm československá armádna puška vzor 24

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 8778 M1 vyprodukovaná v roku 1926 v Československej zbrojovke Brno pre potreby československej armády, pričom pôvodne bola pod evidenčným číslom 634 zaradená do výzbroje Delostreleckého pluku 202 so sídlom v Prešove. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1967 darom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 55 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, jemne korodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej drážkovanej základni s postranným chráničom, je kompletná, zachovalá a iba jemne korodovaná.

Oválne puzdro záveru je zachovalé a jemne poškodené koróziou, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a zadnou rukoväťou (čitateľná je iba časť výrobného čísla v podobe 34) je nepohyblivý, a preto ho nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajší povrch záveru je mierne poškodený koróziou. Krídelko poistky je nepohyblivé. Dno integrovanej nábojovej schránky je zachovalé a takmer nepoškodené, avšak v prednej časti kovania absentuje poistná skrutka. Ani po zatlačení poistky ho pritom nie je možné demontovať a overiť tak prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov, je čiastočne zachovalý a iba minimálne poškodený koróziou a jeho jazdec je pohyblivý. V prednej časti však absentuje upevňujúca skrutka a pod klapkou odpružené pero (klapka je tak výrazne uvoľnená).

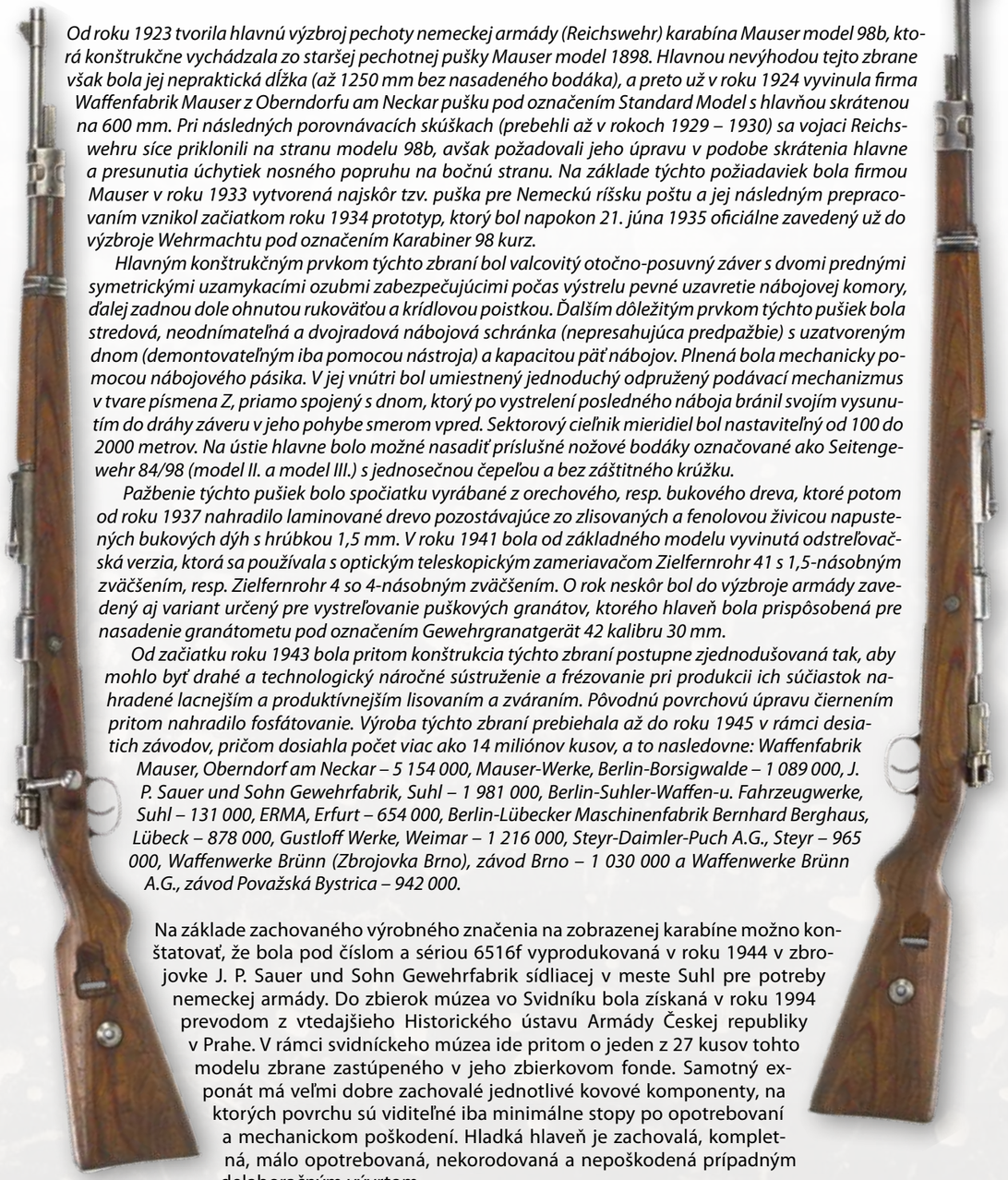
Drevené pažbenie pušky tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších a rôzne hlbokých oderov, rýh, škrabancov, preliačin a otlčení. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky s bočnou poistnou skrutkou upevnená vrchná krytka hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Na celom vonkajšom povrchu nie sú viditeľné takmer žiadne stopy po pôvodnej povrchovej úprave čiernením.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka pušky bez bodáka:	1100 mm
Dĺžka pušky s nasadeným bodákom:	1400 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	590 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	4,08 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	4,48 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	860 m/s
Teoretická kadencia streľby:	12 – 15 rán za minútu

7,92 mm nemecká karabína Mauser model 98k

Od roku 1923 tvorila hlavnú výzbroj pechoty nemeckej armády (Reichswehr) karabína Mauser model 98b, ktorá konštrukčne vychádzala zo staršej pechotnej pušky Mauser model 1898. Hlavnou nevýhodou tejto zbrane však bola jej nepraktická dĺžka (až 1250 mm bez nasadeného bodáka), a preto už v roku 1924 vyvinula firma Waffenfabrik Mauser z Oberndorfu am Neckar pušku pod označením Standard Model s hlavňou skrátenou na 600 mm. Pri následných porovnávacích skúškach (prebehli až v rokoch 1929 – 1930) sa vojaci Reichswehru síce priklonili na stranu modelu 98b, avšak požadovali jeho úpravu v podobe skrátenia hlavne a presunutia úchytiek nosného popruhu na bočnú stranu. Na základe týchto požiadaviek bola firmou Mauser v roku 1933 vytvorená najskôr tzv. puška pre Nemeckú ríšsku poštu a jej následným prepracovaním vznikol začiatkom roku 1934 prototyp, ktorý bol napokon 21. júna 1935 oficiálne zavedený už do výzbroje Wehrmachtu pod označením Karabiner 98 kurz.

Hlavným konštrukčným prvkom týchto zbraní bol valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi prednými symetrickými uzamykacími ozubmi zabezpečujúcimi počas výstrelu pevné uzavretie nábojovej komory, ďalej zadnou dole ohnutou rukoväťou a krídlovou poistkou. Ďalším dôležitým prvkom týchto pušiek bola stredová, neodnímateľná a dvojradová nábojová schránka (nepresahujúca predpažbie) s uzatvoreným dnom (demontovateľným iba pomocou nástroja) a kapacitou päť nábojov. Plnená bola mechanicky pomocou nábojového pásika. V jej vnútri bol umiestnený jednoduchý odpružený podávací mechanizmus v tvare písmena Z, priamo spojený s dnom, ktorý po vystrelení posledného náboja bránil svojím vysunutím do dráhy záveru v jeho pohybe smerom vpred. Sektorový cieľnik mieridiel bol nastaviteľný od 100 do 2000 metrov. Na ústie hlavne bolo možné nasadiť príslušné nožové bodáky označované ako Seitengewehr 84/98 (model II. a model III.) s jednosečnou čepeľou a bez záštitného krúžku.

Pažbenie týchto pušiek bolo spočiatku vyrábané z orechového, resp. bukového dreva, ktoré potom od roku 1937 nahradilo laminované drevo pozostávajúce zo zlisovaných a fenolovou živicou napustených bukových dýh s hrúbkou 1,5 mm. V roku 1941 bola od základného modelu vyvinutá odstreľovačská verzia, ktorá sa používala s optickým teleskopickým zameriavačom Zielfernrohr 41 s 1,5-násobným zväčšením, resp. Zielfernrohr 4 so 4-násobným zväčšením. O rok neskôr bol do výzbroje armády zavedený aj variant určený pre vystreľovanie puškových granátov, ktorého hlaveň bola prispôsobená pre nasadenie granátometu pod označením Gewehrgranatgerät 42 kalibru 30 mm.

Od začiatku roku 1943 bola pritom konštrukcia týchto zbraní postupne zjednodušovaná tak, aby mohlo byť drahé a technologický náročné sústruženie a frézovanie pri produkcii ich súčiastok nahradené lacnejším a produktívnejším lisovaním a zváraním. Pôvodnú povrchovú úpravu čiernením pritom nahradilo fosfátovanie. Výroba týchto zbraní prebiehala až do roku 1945 v rámci desiatich závodov, pričom dosiahla počet viac ako 14 miliónov kusov, a to nasledovne: Waffenfabrik Mauser, Oberndorf am Neckar – 5 154 000, Mauser-Werke, Berlin-Borsigwalde – 1 089 000, J. P. Sauer und Sohn Gewehrfabrik, Suhl – 1 981 000, Berlin-Suhler-Waffen-u. Fahrzeugwerke, Suhl – 131 000, ERMA, Erfurt – 654 000, Berlin-Lübecker Maschinenfabrik Bernhard Berghaus, Lübeck – 878 000, Gustloff Werke, Weimar – 1 216 000, Steyr-Daimler-Puch A.G., Steyr – 965 000, Waffenwerke Brünn (Zbrojovka Brno), závod Brno – 1 030 000 a Waffenwerke Brünn A.G., závod Považská Bystrica – 942 000.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej karabíne možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 6516f vyprodukovaná v roku 1944 v zbrojovke J. P. Sauer und Sohn Gewehrfabrik sídliacej v meste Suhl pre potreby nemeckej armády. Do zbierok múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 27 kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom.

Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca) umiestnená na mohutnej drážkovanej základni bez chrániča je zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je taktiež zachovalé a nepoškodené, pričom poistka uloženia záveru, umiestnená na ľavej strane v zadnej časti, je pohyblivá. Valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi prednými uzamykacími ozubmi a zadnou, smerom dole ohnutou rukoväťou je pohyblivý a je teda možné ho vytiahnuť z puzdra a rozobrať (úderník je zbrúsený). Krídelko poistky záveru je pohyblivé. Dno integrovanej nábojovej schránky je kompletné, zachovalé, nepoškodené a po zatlačení poistky ho možno demontovať s tým, že podávací mechanizmus umiestnený vo vnútri je pohyblivý a odpružený. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený a jeho jazdec je pohyblivý.

Dyhované pažbenie karabíny hnedej farby je veľmi dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých a plytkých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Na pažbe sa pod pozdĺžnym prierezom určeným na prevlečenie nosného popruhu nachádza obojstranný kovový prstenec slúžiaci ako pomôcka pre rozobratie záveru. K predpažbiu je pomocou ucelenej objímky zaistenej odpruženou perovou poistkou upevnená vrchná krytka hlavne. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť bodák. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia upravený fosfátovaním, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm
Dĺžka karabíny bez bodáka: . . . . . 1110 mm
Dĺžka karabíny s nasadeným bodákom: . . . . . 1340 mm
Dĺžka karabíny s nasadeným granátometom: . . . . . 1265 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 600 mm
Hmotnosť karabíny bez bodáka: . . . . . 3,70 kg
Hmotnosť nabitej karabíny s bodákom: . . . . . 4,33 kg
Hmotnosť nabitej karabíny s granátometom: . . . . . 5,35 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 860 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

7,92 mm nemecká samonabíjacia puška Gewehr 43

V roku 1940 sa predstavitelia nemeckej armády rozhodli zaviesť do výzbroje nový typ zbrane v podobe samonabíjacej pušky, pričom na základe stanovených požiadaviek malo ísť o konštrukciu, ktorej hlaveň nesmela byť prevŕtaná, na hornej ploche puzdra záveru sa pri streľbe nesmeli pohybovať žiadne komponenty a pre prípad zlyhania automatického systému musela disponovať možnosťou manuálneho opakovania. Tieto pomerne náročné špecifikácie dokázali splniť iba dve firmy, konkrétne Waffenfabrik Carl Walther v Zella-Mehlis a Waffenfabrik Mauser v Oberndorfe am Neckar, ktoré predstaviteľom armády predložili svoje prototypy. Pri následných vojskových skúškach sa ukázalo, že puška od firmy Mauser pod označením Gewehr 41 (M) mala veľké problémy so zasekávaním nábojov a rýchlym opotrebovaním jednotlivých súčiastok, preto bola označená za nevyhovujúcu. Naopak prototyp od firmy Walther pod označením Gewehr 41 (W) bol síce konštrukčne pomerne zložitý, avšak v skúškach uspel a v roku 1941 bol pod označením Gewehr 41 zavedený do výzbroje armády.

Pri nasadení tejto pušky na východnom fronte sa však naplno prejavila jej najväčšia nevýhoda spočívajúca vo veľkej zložitosti automatického systému, ktorý sa v ťažkých podmienkach často kazil. Navyše zbraň bola ťažká, veľmi zle sa nosila a zložité nabíjanie jej pevnej nábojovej schránky na desať nábojov pomocou nábojových pásikov s kapacitou päť nábojov bolo pomerne zdĺhavé. Aj napriek týmto nedostatkom dosiahla jej produkcia celkovo 120 000 kusov. Puška Gewehr 41 nebola však u nemeckých vojakov veľmi populárna, zvlášť potom, čo sa im podarilo ukoristiť obdobné sovietske zbrane pod označením SVT-38 a SVT-40, ktoré boli následne zavedené do výzbroje armády pod označením

Selbstladegewehr 258(r) a 259(r).

Po detailnom preskúmaní pušky SVT-40 Nemci zistili, že jej automatický mechanizmus založený na odbere plynov z hlavne pomocou kanálika na jej vrchnej strane môžu ľahko adaptovať na svoju pušku Gewehr 41. Okrem toho bolo možné nepraktickú nábojovú schránku nabíjanú pomocou nábojových pásikov jednoducho nahradiť vymeniteľným zásobníkom a rukoväť záveru premiestniť z pravej strany na ľavú. Tým sa prakticky zrodila nová samonabíjacia puška Gewehr 43. Tá síce nikdy nebola oficiálne zavedená do výzbroje nemeckej armády, avšak vďaka svojej jednoduchosti, ľahkosti a spoľahlivosti sa stala u vojakov Wehrmachtu veľmi obľúbenou zbraňou. Navyše jej jednoduchá konštrukcia umožnila v rokoch 1943 – 1945 rozbehnúť veľkosériovú výrobu, ktorá prebiehala najmä vo firme Waffenfabrik Carl Walther, pričom celkovo dosiahla počet 402 713 kusov vrátane 53 435 v odstreľovačskej úprave s použitím zameriavača Zielfernrohr 4 (ZF 4) so 4-násobným zväčšením. V roku 1944 bola na základe Gewehr 43 vyvinutá puška s označením Karabiner 43, ktorá bola skrátená o 50 mm a v podstate predstavovala jej zjednodušenú verziu. Pušky Gewehr 41, 43 a Karabiner 43 používali nemecký štandardný puškový náboj kalibru 7,92 × 57 mm. Tieto zbrane sa po skončení druhej svetovej vojny v menšom množstve dostali aj do výzbroje československej armády, kde slúžili približne do polovice 50. rokov 20. storočia.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 4085e vyprodukovaná v roku 1944 v zbrojovke Waffenfabrik Carl Walther v Zella-Mehlis pre potreby nemeckej armády. Do zbierok múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1991 kúpou od súkromnej osoby z obce Kečkovce (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má síce zachovalé jednotlivé kovové komponenty, avšak na ich povrchu sú viditeľné určité stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Hladká hlaveň je zachovalá, málo opotrebovaná, mierne korodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Krytka jej ústia absentuje, pričom samotný závit je nepoškodený. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na vyvýšenej drážkovanej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Plynový kanálik je spolu s piestom zachovalý, avšak samotná piestová trubica je kvôli zvaru nepohyblivá. Puzdro záveru je síce zachovalé a iba mierne poškodené koróziou, samotný záver je však v mieste zásobníkovej šachty privarený k hlavni a celý záverový blok je preto nepohyblivý. V jeho zadnej časti pritom absentuje páčka poistky. Spúšťový mechanizmus je síce zachovalý, no jazýček spúšte nie je odpružený, je iba voľne pohyblivý. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 1200 metrov, je kompletný, zachovalý a mierne poškodený koróziou, jeho jazdec je pohyblivý.

Zásobníková šachta je zachovalá a nepoškodená, pričom posuvná páčka záchytu zásobníka je odpružená a pohyblivá. Samotný dvojradový zásobník s kapacitou desať nábojov, vyrobený vo firme Olympia Büromaschinenwerke Erfurt, je zachovalý a takmer nepoškodený, pričom jeho vnútorný mechanizmus je funkčný a dá sa naplniť nábojmi. Vonkajší povrch zásobníka bol opatrený čiernením, ktoré je na niektorých miestach výraznejšie odreté. Dyhované (zlisované a fenolovou živicou napustené bukové dyhy s hrúbkou 1,5 mm) pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh, škrabancov a preliačin, avšak v zadnej časti pažby je na viacerých miestach úplne vyšuchaná vrstva vrchného ochranného laku. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím (obojstranne perforovaným dvomi pozdĺžnymi otvormi), ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Na vrchnej strane je potom medzi objímkou a cieľnikom mieridiel umiestnená krytka hlavne. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním s obvodovou bočnicou, ktoré je zachovalé a mierne poškodené koróziou. Mohutné viečko, umiestnené v jeho strednej časti, je možné odklopiť, pričom vnútorný otvor je prázdny. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch (okrem pažbenia) bol po prvotnom konzervačnom zásahu natretý hrubšou ochrannou vrstvou nepôvodnej čiernej farby.

Technicko-taktické údaje:

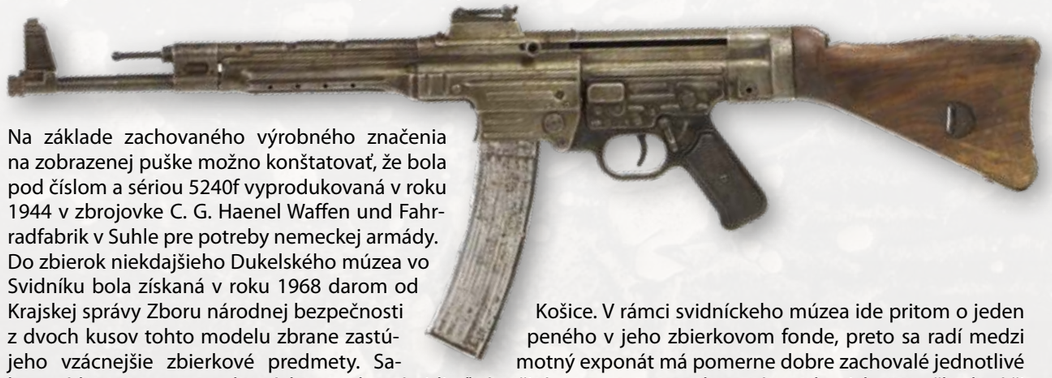
Kaliber: . . . . . 7,92 mm
Náboj: . . . . . 7,92 × 57 mm Mauser
Dĺžka pušky: . . . . . 1117 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 549 mm
Hmotnosť pušky s plným zásobníkom: . . . . . 4,40 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 10 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 776 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 40 – 50 rán/minúta

7,92 mm nemecká útočná puška Maschinenpistole 43

S vývojom nového typu automatickej zbrane určenej pre použitie skráteného puškového náboja kalibru 7,92 × 33 mm pre potreby nemeckej armády sa začalo na prelome 30. – 40. rokov 20. storočia pod vedením riaditeľa a hlavného konštruktéra zbrojovky C. G. Haenel Waffen und Fahrradfabrik v Suhle Huga Schmeissera (1884 – 1953). Výsledkom týchto prác bol vôbec prvý prototyp útočnej pušky pod označením Maschinenkarabiner 42 H (automatická karabína 42 Haenel) pripomínajúcej svojím vzhľadom štandardný samopal. Táto zbraň v sebe vhodným spôsobom kombinovala práve vlastnosti samopalu (možnosť automatickej streľby) a samonabíjacej pušky (princíp odberu plynov z hlavne), pričom použitý krátky náboj bol síce pomerne slabý, avšak jeho výkon plne postačoval na boj pri bežných vzdialenostiach a navyše umožňoval takmer bezproblémové ovládanie zbrane pri streľbe dávkou.

Potom, čo v roku 1943 samotný A. Hitler svojím rozkazom zastavil ďalšie vývojové práce na automatickej puške, sa názov tejto zbrane formálne zmenil na Maschinenpistole 43 (samopal 43). Pod týmto krycím označením sa napokon rozbehla jej sériová produkcia pre potreby Wehrmachtu, na ktorej sa popri materskej zbrojovke podieľalo viacero ďalších firiem a subdodávateľov (Sauer und Sohn, ERMA, Steyr-Daimler-Puch, Merz Werke a i.). Popritom vznikla tiež verzia pod označením MP 43/1 disponujúca upínacou konzolou pre granátomet, ktorý sa nasadzoval na ústie hlavne. Podstatnú časť konštrukčných prvkov týchto pušiek bolo pritom možné produkovať rýchlou a lacnou technológiou lisovania, strihania a zvárania oceľového plechu, pričom vďaka nízkej hmotnosti, spoľahlivosti a ohromnej palebnej sile na malé i väčšie vzdialenosti sa tieto zbrane čoskoro mimoriadne osvedčili priamo v bojových podmienkach na fronte. Pechota už totiž vďaka nim nebola bezprostredne odkázaná na podpornú streľbu guľometov, keďže potrebnú palebnú silu si niesla v podstate so sebou, pričom vďaka skokovému nárastu palebného potenciálu ďaleko prevyšovala z hľadiska efektívnosti a taktiky vedenia boja jednotky vyzbrojené bežnými opakovacími puškami.

Aj na základe týchto skutočností prehodnotil v roku 1944 A. Hitler svoje zamietavé stanovisko k MP 43 a zároveň nariadil zmenu jej označenia na Sturmgewehr 44 (útočná puška 44). Automatický systém tejto pušky fungoval na princípe odberu plynov z hlavne, prenášaných cez plynový kanálik na piest, ktorý svojím následným spätným pohybom vracal po výstrele záver do jeho zadnej polohy. Z nej sa potom záverový blok zase smerom vpred vracal pod tlakom dlhej mohutnej vratnej pružiny ukotvenej až vo vnútri pažby. Zbraň pritom umožňovala streľbu jednotlivými ranami a dávkou. Nábíjaná bola pomocou segmentového zásobníka s kapacitou 30 nábojov. V rámci príslušenstva sa k nej vyrábal infračervený ďalekohľad pre nočné videnie s označením Vampir a zakrivená hlaveň (Krummlauf) určená na streľbu pod uhlom 30 ° až 45 ° pomocou špeciálnych periskopických mieridiel. Od roku 1943 bolo až do konca druhej svetovej vojny vyprodukovaných približne 426 000 kusov. Po jej skončení ich vo svojej výzbroji používali predovšetkým jednotky východonemeckej pohraničnej stráže. Zhruba 20 000 kusov sa dostalo aj do radov československej armády, ktorá ich mala vo výzbroji až do polovice 50. rokov. Na základe tejto útočnej pušky bola v roku 1947 pod vedením konštruktéra Michaila Timofejeviča Kalašnikova (1919 – 2013) vytvorená legendárna zbraň pod označením AK-47.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou 5240f vyprodukovaná v roku 1944 v zbrojovke C. G. Haenel Waffen und Fahrradfabrik v Suhle pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1968 darom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti v Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné určité stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Hladká hlaveň je spolu s ochrannou maticou ústia zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, mierne korodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Plášť hlavne, opatrený rovnako veľkými a v štyroch radoch pravidelne usporiadanými malými kruhovými otvormi, je spolu s plynovým kanálikom a neperforovaným ochranným plášťom piesta zachovalý, kompletný a mierne poškodený koróziou.

Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni bez chrániča, je kompletná, zachovalá a nepoškodená. Puzdro záveru je síce zachovalé a iba mierne poškodené koróziou, avšak samotný záver je v mieste zásobníkovej šachty privarený k hlavni, a preto je celý záverový blok (mohutná vratná pružina absentuje) nepohyblivý. Krytku otvoru slúžiaceho na vyhadzovanie prázdnych nábojníc nemožno odklopiť. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Preklápateľná páčková poistka zbrane, umiestnená na ľavej strane rámu za lúčikom spúšte, je pohyblivá a funkčná. Posuvný preraďovač režimu streľby, nachádzajúci sa v mieste nad poistkou, je pohyblivý. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 800 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený a jeho

jazdec je pohyblivý. Zásobníková šachta je zachovalá a nepoškodená; oválne tlačidlo záchytu zásobníka je možné zatlačiť. Samotný dvojradový segmentový zásobník s kapacitou 30 nábojov, značený kódom neznámeho výrobcu v podobe „qnw“, je zachovalý a nepoškodený, pričom jeho vnútorný mechanizmus je funkčný a dá sa naplniť nábojmi. Vonkajší povrch zásobníka je na viacerých miestach do značnej miery poškodený koróziou.

Hladká drevená pažba hnedej farby, dodatočne upevnená k zadnej časti puzdra záveru pomocou nepôvodnej mohutnej skrutky poistenej šesťhrannou maticou, je zachovalá, na jej povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Zadná strana pažby je zdrsnená hlbším priečnym žliabkovaním a jej oblé rohy sú posilnené hladkými kovaniami. Viečko na vrchnom kovaní nie je možné odklopiť a skontrolovať tak vnútorný otvor slúžiaci na uloženie čistiacej sady. Pištoľová rukoväť je obložená bakelitovými črienkami čiernej farby s plytším priečnym žliabkovaním, ktoré na svojom povrchu nesú určité stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších oderov a rýh. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbu je možné po vysunutí poistného kolíka demontovať. Na celom vonkajšom povrchu nie sú okrem bloku spúšťového mechanizmu viditeľné žiadne stopy po pôvodnej povrchovej úprave čiernením.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 33 mm
Dĺžka pušky:	940 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	420 mm
Hmotnosť nabitej pušky:	5,22 kg
Kapacita zásobníka:	30 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	690 m/s
Teoretická kadencia streľby:	500 – 600 rán/minúta

Nemecká ručná protitanková zbraň Panzerfaust 30M klein

Vzhľadom na skutočnosť, že na zobrazenej zbrani sa nezachovalo žiadne príslušné značenie (výrobné ani prebe-racie), nemožno určiť jej identifikačný údaj v podobe výrobného či sériového čísla, rok a miesto jej výroby, pričom s určitosťou možno povedať iba to, že bola vyprodukovaná pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby (povolaním pyrotechnik) z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má do istej miery zachovalé jednotlivé komponenty, na ktorých povrchu sú však viditeľné viaceré výraznejšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Vonkajšia hlavica nadkaliberného projektilu je pomerne dobre zachovalá, avšak jej povrch je na viacerých miestach mierne poškodený koróziou, pričom po prvotnom ošetrení naňho bola dodatočne aplikovaná hrubšia vrstva ochranného konzervačného oleja. Vnútorná časť projektilu pozostávajúca z tvarovanej nábojovej vložky, výbušnej zmesi, zapaľovacej náplne a zapaľovača spolu s chvostovým hriadeľom ukončeným štyrmi výsuvnými krídelkami úplne absentuje.

Hlavicu projektilu pritom nemožno kvôli zvarom v oblasti absentujúceho uzamykacieho golieru demontovať z odpaľovacej rúry. Tá je pomerne dobre zachovalá, avšak na povrchu nesie viaceré výraznejšie stopy po korózii a po dodatočne aplikovanom ochrannom konzervačnom oleji, pričom na pravej strane je na štyroch miestach výraznejšie perforovaná. V jej zadnej časti je zasunutý nepôvodný drevený kolík (na toto miesto sa nasadzovala ochranná krytka). Vnútro rúry je bez hnacej náplne. Spúšťový mechanizmus je bez úderníka, pričom gombík spúšte umiestnený v prednej časti nie je možné zatlačiť. Rovnako nepohyblivá je aj výsuvno-otočná poistka nachádzajúca sa (vytŕčajúca) v zadnej časti. Výklopný cieľnik mieridiel s príslušným mieriacim otvorom slúžiaci zároveň aj ako napínacia páka spúšťového mechanizmu (po vyklopení) absentuje. Zbraň je nefunkčná. Na celom jej vonkajšom povrchu sa (zrejme vplyvom dlhodobého

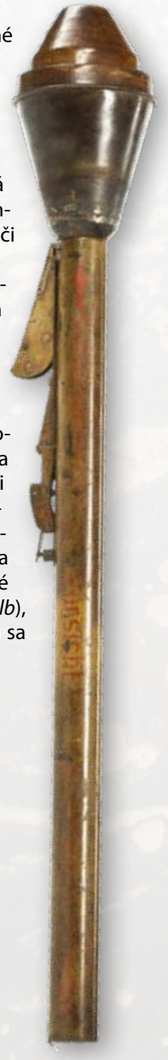

pôsobenia vonkajších vplyvov i poveternostných podmienok v mieste nálezu a po následnom ošetrení) nezachoval originálny náter v odtieni tmavožltej farby (*Dunkelgelb*) spolu s pôvodnými upozorňujúcimi nápismi (väčšinou červenej farby).

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka projektilu:	360 mm
Priemer projektilu:	100 mm
Hmotnosť projektilu:	1,65 kg
Hmotnosť kumulatívnej nálože projektilu:	0,4 kg
Dĺžka odpaľovacej rúry:	800 mm
Priemer odpaľovacej rúry:	28 mm
Hmotnosť nálože čierneho prachu:	0,054 kg
Celková hmotnosť:	3,25 kg
Úsťová rýchlosť projektilu:	28 m/s
Účinný dostrel:	30 metrov
Prieraznosť panciera:	140 – 160 mm

Nemecká ručná protitanková zbraň Panzerfaust 60M

Vzhľadom na skutočnosť, že na zobrazenej zbrani sa nezachovalo žiadne príslušné značenie (výrobné ani preberacie), nemožno určiť jej identifikačný údaj v podobe výrobného či sériového čísla ani rok a miesto jej výroby, pričom s určitosťou možno povedať iba to, že bola vyprodukovaná pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1972 vlastným výskumom v lokalite mikroregiónu Údolia smrti (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. S prihliadnutím na okolnosti nálezu možno s určitosťou konštatovať, že táto zbraň bola pripravená zasiahnuť do bojov v rámci KDO. Samotný exponát má do istej miery zachovalé jednotlivé komponenty, na ktorých povrchu sú však viditeľné viaceré stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

Vonkajšia hlavica nadkalibérneho projektilu je pomerne dobre zachovalá, avšak jej povrch je na viacerých miestach mierne poškodený koróziou, a to najmä v spodnej časti, kde je vyšúchaná pôvodná vrstva farby. Vnútorná časť projektilu pozostávajúca z tvarovanej nábojovej vložky, výbušnej zmesi, zapaľovacej náplne a zapaľovača úplne absentuje. Projektil, ktorý nemožno kvôli zvaru demontovať z odpaľovacej rúry, má chvostový hriadeľ ukončený štyrmi výsuvnými krídelkami a jeho prítomnosť je viditeľná cez zadný otvor rúry. Tá je pomerne dobre zachovalá, avšak na niektorých miestach je mierne poškodená koróziou. Vnútro rúry je bez hnacej náplne. Spúšťový mechanizmus je bez úderníka, pričom vrchná tlačná spúšťová páka absentuje. Výklopný cieľnik mieridiel s tromi príslušným mieriacimi otvormi slúžiaci zároveň aj ako napínacia páka spúšťového mechanizmu (po vyklopení) je zachovalý a pohyblivý, avšak číselné hodnoty uvedené pri okienkach sa nezachovali. Zbraň je nefunkčná. Na celom jej vonkajšom povrchu sú na mnohých miestach viditeľné stopy po originálnom nátere v odtieni tmavožltej farby (*Dunkelgelb*), pričom pôvodné upozorňujúce nápisy vytvorené červenou farbou sa zachovali iba čiastočne.

Technicko-taktické údaje:

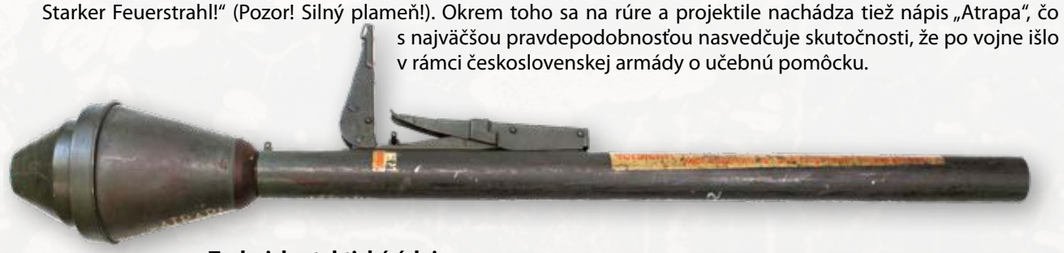
Dĺžka projektilu:	495 mm
Priemer projektilu:	140 mm
Hmotnosť projektilu:	2,9 kg
Hmotnosť kumulatívnej nálože projektilu:	0,8 kg
Dĺžka odpaľovacej rúry:	1045 mm
Priemer odpaľovacej rúry:	50 mm
Hmotnosť nálože čierneho prachu:	0,134 kg
Celková hmotnosť:	6,1 kg
Úsťová rýchlosť projektilu:	45 m/s
Účinný dostrel:	60 metrov
Prieraznosť panciera:	200 mm

Nemecká ručná protitanková zbraň Panzerfaust 100M

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej zbrani možno konštatovať iba toľko, že bola vyprodukovaná vo firme Sächsische Emaillier und Stanzwerke AG sídliacej v meste Lauter (okres Erzgebirge, Sasko) pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bola získaná v roku 1972 darom z vtedajšieho VHÚ Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Vonkajšia hlavica nadkalibérneho projektilu opatrená malou muškou je pomerne dobre zachovalá a takmer nepoškodená. Vnútorná časť projektilu pozostávajúca z tvarovanej nábojovej vložky, výbušnej zmesi, zapaľovacej náplne a zapaľovača úplne absentuje.

Projektil má chvostový hriadeľ ukončený štyrmi výsuvnými krídelkami a jeho prítomnosť je viditeľná cez zadný otvor odpaľovacej rúry. Tá je pomerne dobre zachovalá, takmer nekorodovaná a jej vnútro je bez dvojitej hnacej náplne. Na spodnej časti rúry je však náter poškodený hlbokými škrabancami a ryhami. Spúšťový mechanizmus je kompletný, pričom vrchná tlačná spúšťová páka je plne pohyblivá. Výklopný cieľnik mieridiel s tromi príslušným mieriacimi otvormi s hodnotami 50, 100 a 150 metrov slúžiaci zároveň aj ako napínacia páka spúšťového mechanizmu (po vyklopení) je zachovalý a pohyblivý. Zbraň je nefunkčná. Celý jej vonkajší povrch bol cez pôvodný originálny náter v odtieni tmavožltej farby (*Dunkelgelb*) dodatočne natretý tmavosivou farbou, pričom pri aplikácii nového náteru boli miesta s pôvodnými upozorňujúcimi nápismi vytvorenými červenou farbou prekryté tak, aby sa zachovali. Na ľavej strane rúry je po nemecky uvedený nápis: „Vorsicht! Rohr ist immer mit Pulver geladen, auch wenn Geschoß-Kopf abgenommen und Flügelhalter herausgezogen!“ (Pozor! Rúra je vždy naplnená prachom, aj keď je projektil vystrelený a vytiahnutý držiak krídla). Na pravej strane rúry sa potom nachádza nápis: „Vorsicht! Starker Feuerstrahl!“ (Pozor! Silný plameň!). Okrem toho sa na rúre a projektile nachádza tiež nápis „Atrapa“, čo s najväčšou pravdepodobnosťou nasvedčuje skutočnosti, že po vojne išlo v rámci československej armády o učebnú pomôcku.

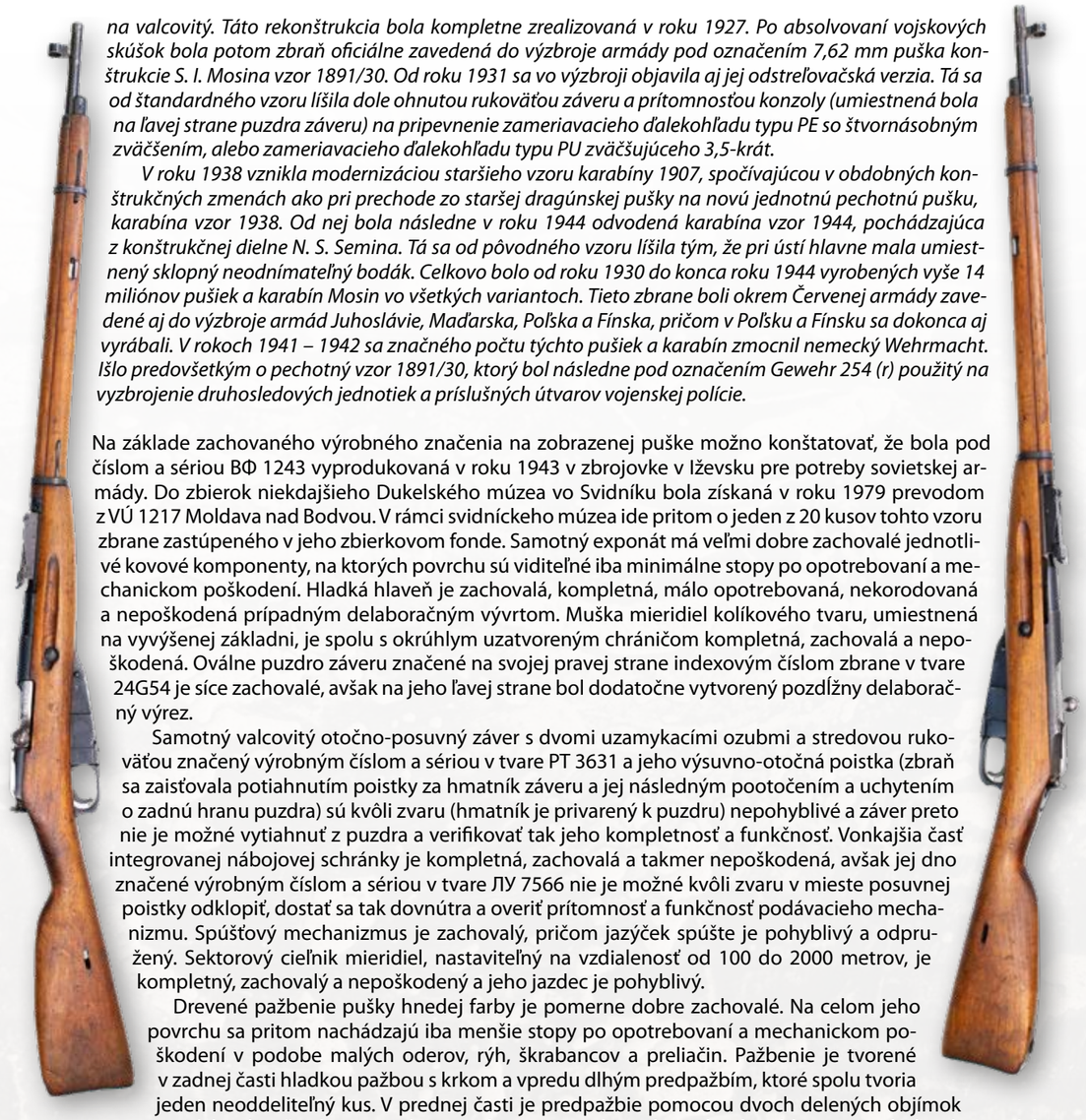
Technicko-taktické údaje:

Dĺžka projektilu:	495 mm
Priemer projektilu:	140 mm
Hmotnosť projektilu:	2,9 kg
Hmotnosť kumulatívnej nálože projektilu:	0,8 kg
Dĺžka odpaľovacej rúry:	1045 mm
Priemer odpaľovacej rúry:	50 mm
Hmotnosť nálože čierneho prachu:	0,200 kg
Celková hmotnosť:	6,8 kg
Úsťová rýchlosť projektilu:	60 m/s
Účinný dostrel:	100 metrov
Prieraznosť panciera:	200 mm

7,62 mm sovietska pechotná puška Mosin vzor 1891/30

V roku 1922 bolo rozhodnuté, že do výzbroje sovietskej Červenej armády bude zavedená iba dragúnska verzia staršej pušky Mosin vzor 1891 ako jednotný vzor. V roku 1924 sa tak začala pripravovať modernizácia tejto zbrane, ktorá sa týkala najmä zmeny cieľnika mieridiel z rámčekového na sektorový spolu s úpravou jeho ciachovania z aršínov (stará ruská dĺžková miera, v preklade krok, 1 aršín = 0,711 metra) na metre, a tiež zmeny tvaru puzdra záveru z osemhranného

na valcovitý. Táto rekonštrukcia bola kompletne zrealizovaná v roku 1927. Po absolvovaní vojskových skúšok bola potom zbraň oficiálne zavedená do výzbroje armády pod označením 7,62 mm puška konštrukcie S. I. Mosina vzor 1891/30. Od roku 1931 sa vo výzbroji objavila aj jej odstreľovačská verzia. Tá sa od štandardného vzoru líšila dole ohnutou rukoväťou záveru a prítomnosťou konzoly (umiestnená bola na ľavej strane puzdra záveru) na pripevnenie zameriavacieho ďalekohľadu typu PE so štvornásobným zväčšením, alebo zameriavacieho ďalekohľadu typu PU zväčšujúceho 3,5-krát.

V roku 1938 vznikla modernizáciou staršieho vzoru karabíny 1907, spočívajúcou v obdobných konštrukčných zmenách ako pri prechode zo staršej dragúnskej pušky na novú jednotnú pechotnú pušku, karabína vzor 1938. Od nej bola následne v roku 1944 odvodená karabína vzor 1944, pochádzajúca z konštrukčnej dielne N. S. Semina. Tá sa od pôvodného vzoru líšila tým, že pri ústí hlavne mala umiestnený sklopný neodnímateľný bodák. Celkovo bolo od roku 1930 do konca roku 1944 vyrobených vyše 14 miliónov pušiek a karabín Mosin vo všetkých variantoch. Tieto zbrane boli okrem Červenej armády zavedené aj do výzbroje armád Juhoslávie, Maďarska, Poľska a Fínska, pričom v Poľsku a Fínsku sa dokonca aj vyrábali. V rokoch 1941 – 1942 sa značného počtu týchto pušiek a karabín zmocnil nemecký Wehrmacht. Išlo predovšetkým o pechotný vzor 1891/30, ktorý bol následne pod označením Gewehr 254 (r) použitý na vyzbrojenie druhosledových jednotiek a príslušných útvarov vojenskej polície.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou ВФ 1243 vyprodukovaná v roku 1943 v zbrojovke v Iževsku pre potreby sovietskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1979 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 20 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na vyvýšenej základni, je spolu s okrúhlym uzatvoreným chráničom kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru značené na svojej pravej strane indexovým číslom zbrane v tvare 24G54 je síce zachovalé, avšak na jeho ľavej strane bol dodatočne vytvorený pozdĺžny delaboračný výrez.

Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a stredovou rukoväťou značený výrobným číslom a sériou v tvare PT 3631 a jeho výsuvno-otočná poistka (zbraň sa zaisťovala potiahnutím poistky za hmatník záveru a jej následným pootočením a uchytením o zadnú hranu puzdra) sú kvôli zvaru (hmatník je privarený k puzdru) nepohyblivé a záver preto nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená, avšak jej dno značené výrobným číslom a sériou v tvare ЛУ 7566 nie je možné kvôli zvaru v mieste posuvnej poistky odklopiť, dostať sa tak dovnútra a overiť prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený a jeho jazdec je pohyblivý.

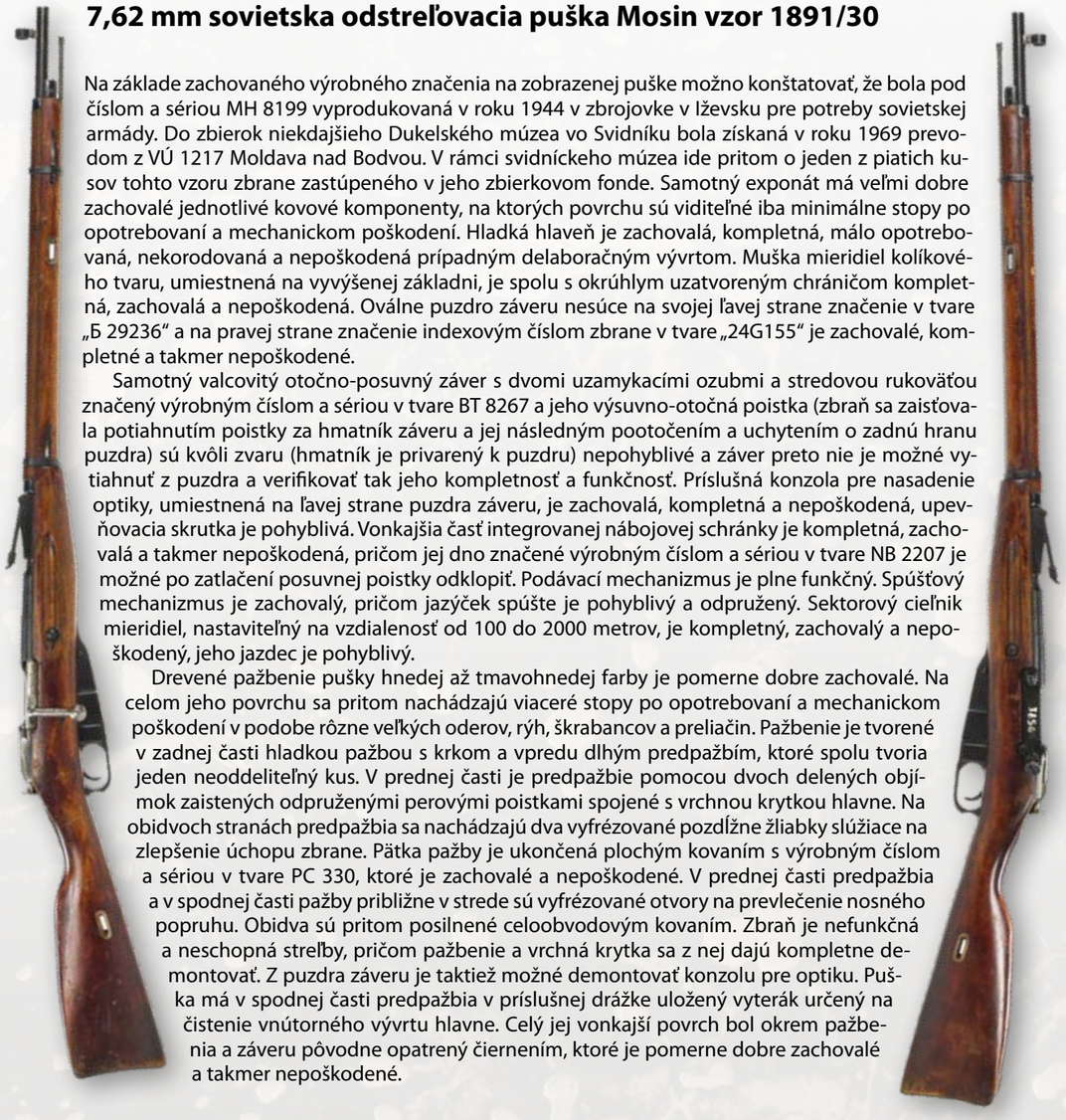
Drevené pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa pritom nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. V prednej časti je predpažbie pomocou dvoch delených objímok zaistených odpruženými perovými poistkami spojené s vrchnou krytkou hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním s výrobným číslom a sériou v tvare ОБ 1397, ktoré je zachovalé a nepoškodené. V prednej časti predpažbia a v spodnej časti pažby, približne v strede, sú vyfrézované otvory na prevlečenie nosného popruhu. Predný otvor je pritom posilnený spodným kovaním. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť príslušný tuľajkový bodák vzor 1891/30. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia a záveru pôvodne opatrený čiernením, ktoré je na niektorých miestach jemne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,62 mm
Náboj:	7,62 × 54 mm R
Dĺžka pušky bez bodáka:	1232 mm
Dĺžka pušky s nsadeným bodákom:	1660 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	729 mm
Hmotnosť pušky bez bodáka:	4,0 kg
Hmotnosť pušky s bodákom:	4,5 kg
Kapacita nábojovej schránky:	5 (4+1) nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	865 m/s
Teoretická kadencia streľby:	12 – 15 rán za minútu

7,62 mm sovietska odstreľovacia puška Mosin vzor 1891/30

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou МН 8199 vyprodukovaná v roku 1944 v zbrojovke v Iževsku pre potreby sovietskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1969 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na vyvýšenej základni, je spolu s okrúhlym uzatvoreným chráničom kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru nesúce na svojej ľavej strane značenie v tvare „Б 29236“ a na pravej strane značenie indexovým číslom zbrane v tvare „24G155“ je zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené.

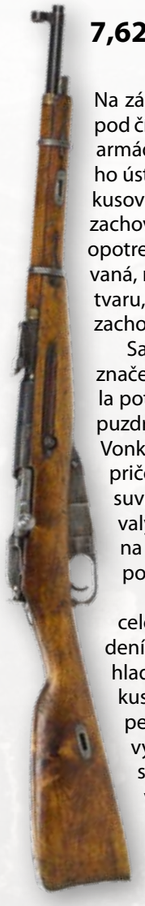
Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a stredovou rukoväťou značený výrobným číslom a sériou v tvare ВТ 8267 a jeho výsuvno-otočná poistka (zbraň sa zaisťovala potiahnutím poistky za hmatník záveru a jej následným pootočením a uchytením o zadnú hranu puzdra) sú kvôli zvaru (hmatník je privarený k puzdru) nepohyblivé a záver preto nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Príslušná konzola pre nasadenie optiky, umiestnená na ľavej strane puzdra záveru, je zachovalá, kompletná a nepoškodená, upevňovacia skrutka je pohyblivá. Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená, pričom jej dno značené výrobným číslom a sériou v tvare NB 2207 je možné po zatlačení posuvnej poistky odklopiť. Podávací mechanizmus je plne funkčný. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho jazdec je pohyblivý.

Drevené pažbenie pušky hnedej až tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa pritom nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. V prednej časti je predpažbie pomocou dvoch delených objímok zaistených odpruženými perovými poistkami spojené s vrchnou krytkou hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním s výrobným číslom a sériou v tvare РС 330, ktoré je zachovalé a nepoškodené. V prednej časti predpažbia a v spodnej časti pažby približne v strede sú vyfrézované otvory na prevlečenie nosného popruhu. Obidva sú pritom posilnené celoobvodovým kovaním. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Z puzdra záveru je taktiež možné demontovať konzolu pre optiku. Puška má v spodnej časti predpažbia v príslušnej drážke uložený vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne. Celý jej vonkajší povrch bol okrem pažbenia a záveru pôvodne opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 54 mm R
Dĺžka pušky: . . . . . 1232 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 729 mm
Hmotnosť samotnej pušky: . . . . . 4,0 kg
Hmotnosť pušky s nasadenou optikou: . . . . 4,3 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 (4+1) nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 865 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

7,62 mm sovietska karabína Mosin vzor 1938

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej karabíne možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou ЖТ 3779 vyprodukovaná v roku 1941 v zbrojovke v Iževsku pre potreby sovietskej armády. Do zbierok múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z ôsmich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na vyvýšenej základni, je spolu s okrúhlym uzatvoreným chráničom kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené.

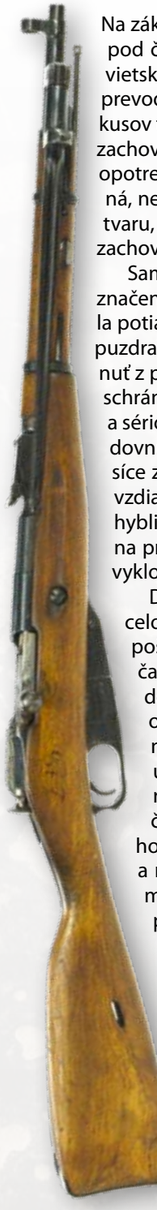
Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a stredovou rukoväťou značený výrobným číslom a sériou v tvare ИР 7453 a jeho výsuvno-otočná poistka (zbraň sa zaisťovala potiahnutím poistky za hmatník záveru a jej následným pootočením a uchytením o zadnú hranu puzdra) sú pohyblivé a záver je teda možné vytiahnuť z puzdra a rozobrať ho (absentuje úderník). Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená, pričom jej dno značené rovnakým výrobným číslom a sériou ako záver je možné po zatlačení posuvnej poistky odklopiť. Podávací mechanizmus je plne funkčný. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 1000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho jazdec je pohyblivý.

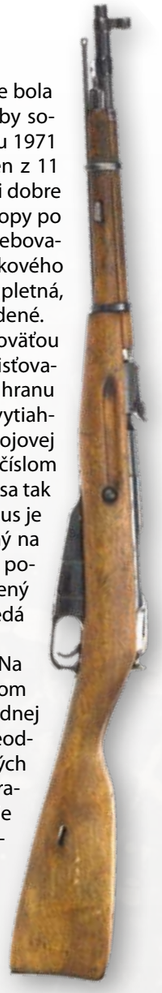
Drevené pažbenie karabíny hnedej až tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa však nachádzajú viaceré stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe menších oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. V prednej časti je predpažbie pomocou dvoch delených objímok zaistených odpruženými perovými poistkami spojené s vrchnou krytkou hlavne s tým, že na ľavej strane je malý kúsok vyštrbený. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním s rovnakým výrobným číslom a sériou, ako je vyrazené na puzdre záveru (výrobné číslo zbrane), ktoré je zachovalé a nepoškodené. V prednej časti predpažbia a v spodnej časti pažby približne v blízkosti jej krku sú vyfrézované otvory na prevlečenie nosného popruhu. Obidva sú pritom posilnené celoobvodovým kovaním. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchná krytka sa z nej dajú kompletne demontovať. Vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne absentuje. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru, objímok, pätky pažby a kovaní otvorov pre popruh pôvodne opatrený čiernením, ktoré je však okrem hlavne a mušky na viacerých miestach (najmä na nábojovej schránke) výraznejšie vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 54 mm R
Dĺžka karabíny: . . . . . 1020 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 518 mm
Hmotnosť karabíny: . . . . . 3,47 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 5 (4+1) nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 710 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 12 – 15 rán za minútu

7,62 mm sovietska karabína Mosin vzor 1944

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej karabíne možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou ВА 1944 vyprodukovaná v roku 1945 v zbrojovke v Iževsku pre potreby sovietskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1971 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 11 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na vyvýšenej základni, je spolu s okrúhlym uzatvoreným chráničom kompletná, zachovalá a nepoškodená. Oválne puzdro záveru je zachovalé, kompletné a takmer nepoškodené.

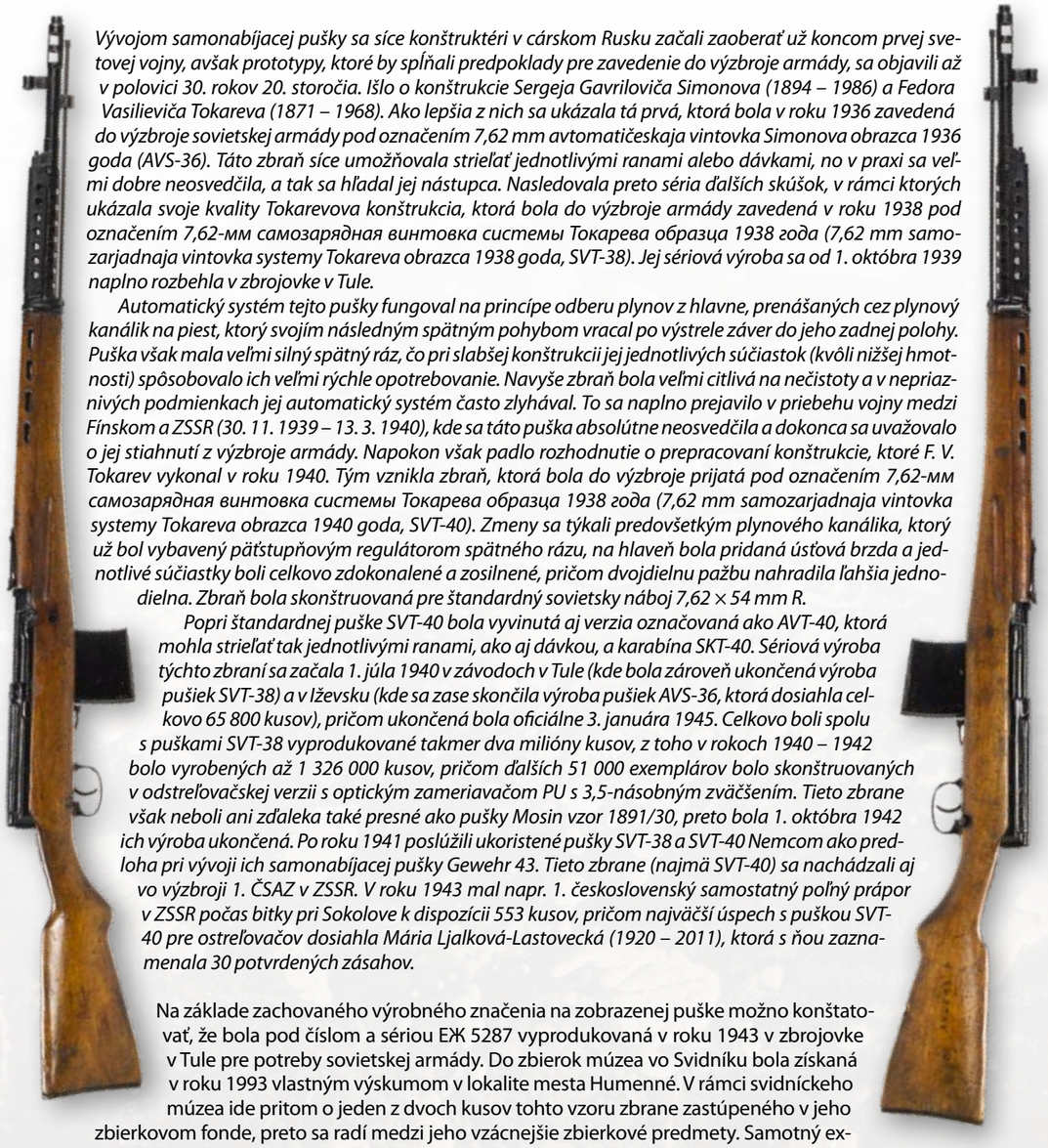
Samotný valcovitý otočno-posuvný záver s dvomi uzamykacími ozubmi a stredovou rukoväťou značený výrobným číslom a sériou v tvare ВЛ 1741 a jeho výsuvno-otočná poistka (zbraň sa zaisťovala potiahnutím poistky za hmatník záveru a jej následným pootočením a uchytením o zadnú hranu puzdra) sú kvôli zvaru (hmatník je privarený k puzdru) nepohyblivé a záver preto nie je možné vytiahnuť z puzdra a verifikovať tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená, avšak jej dno značené výrobným číslom a sériou v tvare ПА 3124 nie je možné kvôli zvaru v mieste posuvnej poistky odklopiť, dostať sa tak dovnútra a overiť prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Spúšťový mechanizmus je síce zachovalý, avšak jazýček spúšte je nepohyblivý. Sektorový cieľnik mieridie, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 1000 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho jazdec je pohyblivý. Sklopný tuľajkový bodák so štvorhrannou čepeľou a hlavňovým krúžkom, umiestnený na pravej strane karabíny, je kompletný, zachovalý a nepoškodený, avšak kvôli zvaru sa nedá vyklopiť a nasadiť na ústie hlavne.

Drevené pažbenie karabíny hnedej až tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa pritom nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. V prednej časti je predpažbie pomocou dvoch delených objímok zaistených odpruženými perovými poistkami spojené s vrchnou krytkou hlavne. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním s výrobným číslom a sériou КУ 613, ktoré je zachovalé a nepoškodené. V prednej časti predpažbia a v spodnej časti pažby približne v blízkosti jej krku sú vyfrézované otvory na prevlečenie nosného popruhu. Predný otvor je pritom posilnený spodným kovaním. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie sa z nej okrem vrchnej krytky hlavne nedá demontovať (kvôli zvaru na skrutke za hmatníkom záveru). Karabína má v spodnej časti predpažbia v príslušnej drážke uložený vyterák určený na čistenie vnútorného vývrtu hlavne. Celý vonkajší povrch bol okrem pažbenia, záveru a kovania otvoru pre popruh pôvodne opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a iba v mieste nábojovej schránky je výraznejšie vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . .7,62 mm
Náboj: . . . . . .7,62 × 54 mm R
Dĺžka karabíny: . . . . . .1020 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . .518 mm
Hmotnosť karabíny: . . . . . .4,10 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . .5 (4+1) nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . .725 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . .12 – 15 rán za minútu

7,62 mm sovietska samonabíjacia puška SVT-40

Vývojom samonabíjacej pušky sa síce konštruktéri v cárskom Rusku začali zaoberať už koncom prvej svetovej vojny, avšak prototypy, ktoré by spĺňali predpoklady pre zavedenie do výzbroje armády, sa objavili až v polovici 30. rokov 20. storočia. Išlo o konštrukcie Sergeja Gavriloviča Simonova (1894 – 1986) a Fedora Vasilieviča Tokareva (1871 – 1968). Ako lepšia z nich sa ukázala tá prvá, ktorá bola v roku 1936 zavedená do výzbroje sovietskej armády pod označením 7,62 mm avtomatičeskaja vintovka Simonova obrazca 1936 goda (AVS-36). Táto zbraň síce umožňovala strieľať jednotlivými ranami alebo dávkami, no v praxi sa veľmi dobre neosvedčila, a tak sa hľadal jej nástupca. Nasledovala preto séria ďalších skúšok, v rámci ktorých ukázala svoje kvality Tokarevova konštrukcia, ktorá bola do výzbroje armády zavedená v roku 1938 pod označením 7,62-мм самозарядная винтовка системы Токарева образца 1938 года (7,62 mm samozarjadnaja vintovka systemy Tokareva obrazca 1938 goda, SVT-38). Jej sériová výroba sa od 1. októbra 1939 naplno rozbehla v zbrojovke v Tule.

Automatický systém tejto pušky fungoval na princípe odberu plynov z hlavne, prenášaných cez plynový kanálik na piest, ktorý svojím následným spätným pohybom vracal po výstrele záver do jeho zadnej polohy. Puška však mala veľmi silný spätný ráz, čo pri slabšej konštrukcii jej jednotlivých súčiastok (kvôli nižšej hmotnosti) spôsobovalo ich veľmi rýchle opotrebovanie. Navyše zbraň bola veľmi citlivá na nečistoty a v nepriaznivých podmienkach jej automatický systém často zlyhával. To sa naplno prejavilo v priebehu vojny medzi Fínskom a ZSSR (30. 11. 1939 – 13. 3. 1940), kde sa táto puška absolútne neosvedčila a dokonca sa uvažovalo o jej stiahnutí z výzbroje armády. Napokon však padlo rozhodnutie o prepracovaní konštrukcie, ktoré F. V. Tokarev vykonal v roku 1940. Tým vznikla zbraň, ktorá bola do výzbroje prijatá pod označením 7,62-мм самозарядная винтовка системы Токарева образца 1938 года (7,62 mm samozarjadnaja vintovka systemy Tokareva obrazca 1940 goda, SVT-40). Zmeny sa týkali predovšetkým plynového kanálika, ktorý už bol vybavený päťstupňovým regulátorom spätného rázu, na hlaveň bola pridaná úsťová brzda a jednotlivé súčiastky boli celkovo zdokonalené a zosilnené, pričom dvojdielnu pažbu nahradila ľahšia jednodielna. Zbraň bola skonštruovaná pre štandardný sovietsky náboj 7,62 × 54 mm R.

Popri štandardnej puške SVT-40 bola vyvinutá aj verzia označovaná ako AVT-40, ktorá mohla strieľať tak jednotlivými ranami, ako aj dávkou, a karabína SKT-40. Sériová výroba týchto zbraní sa začala 1. júla 1940 v závodoch v Tule (kde bola zároveň ukončená výroba pušiek SVT-38) a v Iževsku (kde sa zase skončila výroba pušiek AVS-36, ktorá dosiahla celkovo 65 800 kusov), pričom ukončená bola oficiálne 3. januára 1945. Celkovo boli spolu s puškami SVT-38 vyprodukované takmer dva milióny kusov, z toho v rokoch 1940 – 1942 bolo vyrobených až 1 326 000 kusov, pričom ďalších 51 000 exemplárov bolo skonštruovaných v odstreľovačskej verzii s optickým zameriavačom PU s 3,5-násobným zväčšením. Tieto zbrane však neboli ani zďaleka také presné ako pušky Mosin vzor 1891/30, preto bola 1. októbra 1942 ich výroba ukončená. Po roku 1941 poslúžili ukoristené pušky SVT-38 a SVT-40 Nemcom ako predloha pri vývoji ich samonabíjacej pušky Gewehr 43. Tieto zbrane (najmä SVT-40) sa nachádzali aj vo výzbroji 1. ČSAZ v ZSSR. V roku 1943 mal napr. 1. československý samostatný poľný prápor v ZSSR počas bitky pri Sokolove k dispozícii 553 kusov, pričom najväčší úspech s puškou SVT-40 pre ostreľovačov dosiahla Mária Ljalková-Lastovecká (1920 – 2011), ktorá s ňou zaznamenala 30 potvrdených zásahov.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej puške možno konštatovať, že bola pod číslom a sériou ЕЖ 5287 vyprodukovaná v roku 1943 v zbrojovke v Tule pre potreby sovietskej armády. Do zbierok múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1993 vlastným výskumom v lokalite mesta Humenné. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Hladká hlaveň je spolu s dvojkomorovou úsťovou brzdou a konzolou určenou pre nasadenie bodáka zachovalá, kompletná, málo opotrebovaná, mechanicky nepoškodená a nekorodovaná. Plášť hlavne, opatrený rovnako veľkými a v štyroch radoch pravidelne usporiadanými kruhovými otvormi, je spolu s plynovým kanálikom a perforovaným (rovnako veľké a pravidelne usporiadané postranné kruhové otvory) ochranným plášťom piesta zachovalý, kompletný a nepoškodený.

Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na vyvýšenej základni, je spolu s okrúhlym uzatvoreným chráničom taktiež kompletná, zachovalá a nepoškodená. Puzdro záveru je síce zachovalé a nepoškodené, avšak samotný záver je kvôli zvaru nepohyblivý. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, pričom jazýček spúšte je pohyblivý a odpružený. Preklápateľná poistka zbrane, umiestnená v zadnej časti lúčika spúšte (po sklopení do zvislej polohy jej krídelko zozadu blokuje spúšť), je pohyblivá. Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 1500 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený a jeho jazdec je pohyblivý. Posuvná páčka záchytu zásobníka je odpružená a pohyblivá, avšak samotný dvojradový zásobník s kapacitou desať nábojov značený výrobným číslom a sériou СД 4105.1 nie je možné zo zbrane vytiahnuť a preveriť tak jeho kompletnosť a funkčnosť. Vonkajší povrch zásobníka bol opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a iba miestami mierne odreté.

Drevené pažbenie pušky hnedej farby je pomerne dobre zachovalé. Na celom jeho povrchu sa pritom nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu dlhým predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Na vrchnej strane je potom medzi ochranným plášťom piesta a cieľnikom mieridiel umiestnená krytka hlavne, ktorá je v prednej časti obojstranne perforovaná štyrmi rovnako veľkými obdĺžnikovitými otvormi. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktoré je zachovalé a nepoškodené. V strednej časti spodnej hrany pažby absentuje úchytka na nosný popruh. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie a vrchnú krytku z nej nie je možné demontovať. Na ústie hlavne možno nasadiť príslušný nožový bodák vzor 1940 s jednosečnou čepeľou a so záštitným krúžkom. Puška má pod hlavňou uložený vyterák určený na čistenie jej vnútorného vývrtu. Celý vonkajší povrch bol (okrem pažbenia) pôvodne opatrený čiernením, ktoré je na niektorých miestach jemne vyšúchané a mierne odreté.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . .7,62 mm
Náboj: . . . . . .7,62 × 54 mm R
Dĺžka pušky: . . . . . .1226 mm
Dĺžka pušky s nasadeným s bodákom: . . . . . .1465 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . .625 mm
Hmotnosť pušky bez zásobníka: . . . . . .3,85 kg
Hmotnosť pušky s bodákom a plným zásobníkom: . . . .4,30 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . .10 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . .830 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . .30 – 40 rán/minúta

14,5 mm sovietska protitanková puška PTRS vzor 1941

S vývojom protitankových pušiek sa v ZSSR začalo v novembri 1938, pričom ako prvá vznikla v septembri 1939 zbraň pod označením PTRR-39 (Противотанковое ружье Рукавишникова образца 1939 года – Protivotankovoje Ružje Rukavišnikova obrazca 1939 goda). Tá sa však v praxi neosvedčila, a preto sa v hľadaní novej pušky pokračovalo ďalej. Sovietski konštruktéri sa pritom začali oboznamovať aj s pomerne kvalitnými poľskými protitankovými puškami vzor 35 (Karabin przeciwpancerny wz. 35) a nemeckými Panzerbüchse 38 a rozhodli sa implementovať ich prvky do svojich vlastných návrhov. Táto snaha napokon vyvrcholila v auguste 1941, keď boli predstaviteľom armády predložené dva prototypy pochádzajúce od Vasilija Alexejeviča Degťareva (1880 – 1949) a Sergeja Gavriloviča Simonova (1894 – 1986). Tie dostali označenie PTRD-41 a PTRS-41, pričom po úspešnom absolvovaní vojskových skúšok boli v novembri 1941 zavedené do výzbroje.

Obidve boli skonštruované pre použitie protitankového náboja 14,5 × 114 mm pod označením BS-41 s volfrámovým jadrom, ktorým bolo možné na vzdialenosť 500 metrov preraziť 25 mm silný pancier. V. A. Degťarev sa pri návrhu svojej jednoranovej koncepcie inšpiroval nemeckou puškou Panzerbüchse 38. Naopak S. G. Simonov našiel viac inšpirácie v poľskej konštrukcii, no rozhodol sa pre netradičné poloautomatické riešenie spočívajúce v odoberaní časti plynov unikajúcich zo zbrane plynovým kanálikom umiesteným nad hlavňou, ktorý tak energiu každého výstrelu prenášal na piest spojený so záverom. Puška disponovala stredovou nábojovou schránkou s odklopným dnom a kapacitou päť nábojov. Tie boli uložené v symetrickom dvojradovom rámčeku, ktorý sa do schránky vkladal odspodu. Mieridlá zbrane tvorila muška kolíkového tvaru a sektorový cieľnik s pohyblivým jazdcom. Ten bolo síce možné nastaviť na vzdialenosť od 100 do 1500 m, avšak efektívne viesť paľbu sa dalo iba približne do 500 m.

Na začiatku Veľkej vlasteneckej vojny (1941 – 1945) sa táto zbraň, ako aj PTRD-41, veľmi úspešne používala proti nemeckej technike so slabším opancierovaním, no s príchodom tankov PzKpfw IV bola už v priamom boji málo účinná. Preto sa jej obsluhám odporúčalo, aby mierili iba do priestoru pásov, hnacích kolies, zameriavačov, periskopov, motora, palivových nádrží a do miest pod vežou. Napokon po roku 1943, keď sa na bojisku objavili tanky PzKpfw V Panther a PzKpfw VI Tiger, boli tieto zbrane na protitankový boj už prakticky nepoužiteľné, no napriek tomu sa ich bojová cesta neskončila. Naďalej sa totiž využívali najmä na streľbu proti ľahko opevneným statickým cieľom, rôznym bojovým vozidlám, nákladným autám, dokonca aj lietadlám, pričom svoje uplatnenie si našli aj v partizánskom a mestskom boji. Výroba protitankových pušiek prebiehala v ZSSR do začiatku roku 1945. Dovedna bolo pritom vyprodukovaných 281 111 kusov PTRD-41 a 190 615 kusov PTRS-41. Zaujímavosťou je, že PTRD-41, ukoristené v priebehu vojny nemeckou armádou, boli okamžite zaradzované do jej výzbroje pod označením 14,5 mm Panzerabwehrbüchse 783 (r) a PTRS-41 pod označením 14,5 mm Panzerabwehrbüchse 784 (r).

Na základe zachovaného výrobného značenia možno konštatovať, že zobrazená puška bola pod číslom a sériou СГ 1503 vyrobená v roku 1944 v Saratove pre potreby sovietskej armády. Do zbierok múzea bola získaná v roku 1993 vlastným výskumom v lokalite obce Habura (okres Medzilaborce). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Pevná, jemne radiálne drážkovaná hlaveň je zachovalá, nekorodovaná a nepoškodená prípadným delaboračným vývrtom, avšak v zadnej časti je upchatá sadrou a jej prenosová dvojpolohová rukoväť (možno ju osadiť na konzolku pred cieľnik mieridiel, resp. za mušku) úplne absentuje. Poistka jej uloženia v puzdre záveru je nepohyblivá. Úsťová brzda kruhového tvaru s dvomi mohutnými bočnými pozdĺžnymi otvormi je zachovalá a nepoškodená.

Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na vyvýšenej základni s okrúhlym uzatvoreným chráničom, je kompletná a nepoškodená. Plynový kanálik a piestová trubica (v prednej časti obojstranne perforovaná tromi malými kruhovými otvormi) sú kompletné, zachovalé a nepoškodené, avšak samotný piest umiestnený vo vnútri trubice je kvôli zvaru (na jej konci) nepohyblivý. Puzdro záveru je zachovalé a takmer nepoškodené, pričom poistný kolík v zadnej časti nie je možné vytiahnuť, odobrať vrchný kryt, dostať sa tak do vnútorného priestoru a vybrať z neho záver spolu s jeho vratnou pružinou. Dvojdielny záver (telo a vrchný nosič) značený na rukoväti výrobným číslom zbrane je pohyblivý a možno ho natiahnuť do zadnej polohy. Vonkajšia časť integrovanej nábojovej schránky je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená, avšak jej dno značené výrobným číslom zbrane nie je možné kvôli nepohyblivej posuvnej poistke odklopiť a vložiť tak odspodu do schránky rámček s nábojmi. Samotný podávací mechanizmus je pritom kompletný, zachovalý, nepoškodený a plne funkčný. Blok spúšťového mechanizmu značený výrobným číslom zbrane je zachovalý a takmer nepoškodený, pričom samotná spúšť je pohyblivá a odpružená. Otočná páčková poistka zbrane, umiestnená na pravej strane bloku pred spúšťou, je pohyblivá.

Sektorový cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 1500 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený a jeho jazdec je pohyblivý. Hladká drevená pažba hnedej farby, upevnená k zadnej časti puzdra záveru pomocou mohutnej skrutky, je pomerne dobre zachovalá, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh a škrabancov. Zadná strana pažby je opatrená ochranným tlmičom proti spätnému rázu s vnútornou penovou výplňou, ktorého kovová obruba je síce zachovalá a nepoškodená, avšak samotná látka je značne opotrebovaná, na niektorých miestach rozstrapkaná a celkovo výraznejšie zájdená. Pištoľová rukoväť je obložená hladkými drevenými črienkami hnedej farby, ktoré sú zachovalé a iba málo opotrebované. Odnímateľná sklopná dvojnožka je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená a jej komponenty sú voľne pohyblivé. S puškou je tak možné manipulovať (s dvojnožkou postavenou na zemi) vo vertikálnej rovine v plnom rozsahu. Dvojnožku je možné sklopiť. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Celý jej vonkajší povrch bol okrem pažby, črienok rukoväte a nosiča záveru opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . .14,5 mm
Náboj: . . . . . .14,5 × 114 mm
Dĺžka pušky: . . . . . .2108 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . .1216 mm
Hmotnosť pušky: . . . . . .20,90 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . .5 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . .1012 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . .15 rán/minúta
Prieraznosť: . . . . . .25 mm/500 metrov

Zbierka č. IV – Automatické zbrane

Autor textov: Mgr. Peter Holík

7,92 mm československý ľahký guľomet ZB vzor 26

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom guľomete možno konštatovať iba toľko, že bol pod číslom 2155 vyprodukovaný v Brne, pravdepodobne pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1984 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 50 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Rebrovaná hlaveň je spolu s rukoväťou zachovalá, kompletná, nepoškodená a takmer neopotrebovaná. Perforovaný tlmič plameňa kónického tvaru je nepoškodený.

Samotná rukoväť je obložená okrúhlou hladkou drevenou črienkou hnedej farby, ktorá nesie na povrchu iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov. Rukoväť nie je možné pootočiť a kvôli zvaru v jej otočnom kĺbe ani vyrovnať. Hmatník hlavňovej matice je nepohyblivý a hlaveň tak nie je možné vymeniť (okrem toho je jej zadná časť na pravej strane privarená k puzdru záveru). Odklonená (smerom doľava) muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je spolu s okrúhlym uzatvoreným chráničom kompletná a nepoškodená. Plynový kanálik a piestová trubica sú zachovalé a nepoškodené, avšak vzhľadom na nemožnosť demontovania hlavne sa nedá skontrolovať prítomnosť samotného piesta, priamo spojeného s nosičom záveru. Regulátor množstva odberu plynu nie je možné pootočiť, keďže je privarený k plynovému kanáliku.

Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, avšak rukoväť záveru nie je možné kvôli zvaru natiahnuť, pričom prítomnosť samotného záveru nie je možné verifikovať. Spúšťový mechanizmus je zachovalý s tým, že jazýček spúšte nie je možné zatlačiť, avšak preraďovač možnosti streľby plniaci zároveň funkciu poistky sa dá nastaviť do všetkých troch príslušných polôh. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný do vzdialenosti 2000 metrov, je síce kompletný, zachovalý a nepoškodený, no kruhový ovládač jeho vertikálneho posunu, umiestnený na ľavej strane pod zásobníkom, je nepohyblivý. Hladká drevená pažba hnedej farby, tvoriaca spolu so spúšťovým mechanizmom a pištoľovou rukoväťou jeden blok, je pomerne dobre zachovalá, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých škrabancov. Jej zadná strana je ukončená odnímateľnou kovovou pätkou, ktorá je kompletná, zachovalá a nepoškodená, jej ramennú opierku je možné odklopiť.

Pištoľová rukoväť je obložená drevenou črienkou tmavohnedej farby, ktorá je síce zachovalá, avšak na obidvoch

stranách je prasknutá. Odnímateľná, sklopná a výškovo nastaviteľná dvojnožka je kompletná, zachovalá a nepoškodená a jej komponenty sú voľne pohyblivé. S guľometom je tak možné manipulovať (s dvojnožkou postavenou na zemi) vo vertikálnej rovine v plnom rozsahu. Dvojnožku je možné sklopiť, výškovo nastaviť a demontovať. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Zásobník, vyrobený v roku 1938, je prázdny a kvôli zavarenej páčke tlačnej poistky sa nedá vysunúť zo šachty. Celý vonkajší povrch bol okrem piestovej trubice a plynového kanálika opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé, avšak na miestach, kde je vyšúchané (objímka hlavňovej rukoväte, ovládač cieľnika, rukoväť záveru), sú viditeľné menšie stopy po korózii.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka:	1165 mm
Dĺžka hlavne:	602 mm
Hmotnosť guľometu bez zásobníka:	8,84 kg
Hmotnosť samotnej hlavne:	2,46 kg
Hmotnosť prázdneho zásobníka:	0,32kg
Kapacita zásobníka:	20 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	750 – 835 m/s
Teoretická kadencia streľby:	500 – 600 rán/minúta

7,92 mm československý ťažký guľomet vzor 37

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom guľomete, pôvodne pochádzajúceho z rozpracovanej vojnovej produkcie (značený písmenom V), možno konštatovať, že bol pod číslom 1068 skompletizovaný v roku 1946 v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1979 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z ôsmich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Masívna rebrovaná hlaveň je spolu s rukoväťou kompletná, zachovalá, nepoškodená a takmer neopotrebovaná. V spodnej časti perforovaný tlmič plameňa kónického tvaru je zachovalý a nepoškodený. Samotná rukoväť je obložená okrúhlou, priečne žliabkovanou drevenou črienkou tmavohnedej farby, ktorej jedna polovica je úplne odštiepená. Zvyšok črienky nesie na svojom povrchu iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých rýh a oderov. Rukoväť je síce možné pootočiť do vyrovnanej polohy, avšak samotná hlaveň sa nedá vymeniť.

Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je spolu s postranným hranatým chráničom kompletná, zachovalá a nepoškodená. Plynový kanálik a piestová trubica sú zachovalé a nepoškodené, avšak vzhľadom na nemožnosť demontovania spúšťového mechanizmu (kvôli zvaru na ľavej strane puzdra záveru) sa nedá skontrolovať prítomnosť samotného piesta, priamo spojeného s nosičom záveru. Chladiaci plášť hlavne s tromi perforovanými stenami (obidve bočné steny obsahujú malé pozdĺžne otvory rozložené v troch radoch a spodná stena obsahuje jeden mohutný pozdĺžny otvor) je zachovalý a nepoškodený a s puzdrom záveru tvorí jeden neoddeliteľný komplet. Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, avšak jeho vrchný príklop nie je možné kvôli zvaru na ľavej strane posuvnej poistky otvoriť (odklápal sa smerom k hlavni), a preto sa nedá dostať do vnútorného priestoru a verifikovať tak prítomnosť, stav a funkčnosť samotného záverového i podávacieho mechanizmu. Posuvná páčka preraďovača rýchlosti streľby s výsuvným hmatníkom, umiestnená na ľavej strane puzdra v zadnej časti, je pohyblivá.

Spúšťový mechanizmus je zachovalý, spúšť sa dá zatlačiť a otočnú páčku preraďovača možnosti streľby plniaceho zároveň funkciu poistky je možné nastaviť do všetkých troch príslušných polôh. Sklopné rukoväte sú na obidvoch stranách obložené priečne žliabkovanými drevenými črienkami tmavohnedej farby kónického tvaru, ktoré na svojom povrchu nesú iba menšie stopy po mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých škrabancov, rýh a oderov. Obidve rukoväte je možné sklopiť vo vertikálnom smere. Samotný blok spúšťového mechanizmu slúžiaci zároveň na natiahnutie záveru je nepohyblivý. Cieľnik mieridiel na vzdialenosť od 300 do 2000 metrov na ľavom a od 300 do 2500 metrov na pravom ramene je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho rámček sa dá vyklopiť a jazdec je pohyblivý. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Zaujímavosťou je, že na vrchnej strane príklopu jej puzdra záveru je dodatočne vyrazená skratka ZB. 55345. Celý vonkajší povrch bol okrem piestovej trubice a rámčeka cieľnika mieridiel opatrený čiernením, ktoré je vcelku dobre zachovalé, avšak na viacerých miestach je takmer úplne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka guľometu:	1095 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	733 mm
Hmotnosť guľometu:	19 kg
Hmotnosť samotnej hlavne:	7,42 kg
Kapacita nábojového pásu:	100/200 nábojov
Úsťová rýchlosť strely pri pomalej/rýchlej streľbe:	750/835 m/s
Teoretická kadencia pri pomalej streľbe:	550 rán/minúta
Teoretická kadencia pri rýchlej streľbe:	750 rán/minúta

7,92 mm nemecký univerzálny guľomet MG 34

Táto zbraň bola vyvinutá začiatkom 30. rokov 20. storočia konštruktérom firmy Mauser Werke, A. G. sídliacej v meste Oberndorf am Neckar Heinrichom Vollmerom (1885 – 1961), ktorý sa pri svojej práci inšpiroval jednak konštrukciou leteckého guľometu Rheinmetall MG 15 od švajčiarskej zbrojovky v Solothurne (v tom čase bola už jej väčšinovým vlastníkom nemecká firma Rheinmetall-Borsig z Düsseldorfu), jednak rôznymi inovatívnymi patentmi, pochádzajúcimi z viacerých experimentálnych prototypov navrhnutých konštruktérom zbrojovky Rheinmetall-Borsig Louisom Wilhelmom Stangem (1888 – 1971). Ich kombináciou tak vznikol v podstate nový typ guľometu, ktorý bol po viacerých menších úpravách definitívne zavedený do výzbroje nemeckej armády 24. januára 1939 pod označením Maschinengewehr 34 (číslo patentu 686 843).

Týmto krokom bola zároveň kompletne naplnená skoršia požiadavka predstaviteľov nemeckej armády po novom jednotnom ľahkom guľomete (Einheitsmaschinengewehr) s možnosťou jeho univerzálneho využitia v rámci viacerých druhov vojsk. Táto nová zbraň totiž disponovala sklopnou odnímateľnou dvojnožkou, čo v kombinácii s nabíjaním prostredníctvom bubnového zásobníka (Gurtrommel 34) s kapacitou 50 nábojov, resp. zdvojeného bubnového zásobníka (Doppeltrommel 34) s kapacitou 75 nábojov (upevnených do svoriek na ľavej strane puzdra záveru) umožňovalo jej použitie ako ľahkého guľometu. Naopak pre využitie vo forme ťažkého guľometu ju bolo možné upevniť na špeciálny trojnohý podstavec (Lafette 34) a nabíjať pomocou kovového nábojového pásu s kapacitou 250 nábojov, uloženého v príslušnej kovovej schránke s odklopným vekom. Okrem toho túto zbraň bolo navyše možné používať aj ako doplnkovú výzbroj v rámci obrnenej a tankovej techniky.

Z konštrukčného hľadiska išlo o vzduchom chladený guľomet používajúci náboj 7,92 × 57 mm a fungujúci na princípe uzamknutého dynamického záveru s otočnou záverovou hlavou (uzamykanie a odomykanie záveru bolo vykonávané pootočením jeho hlavy v drážkach bloku hlavne) a krátkym spätným pohybom hlavne vykonávaným pri jeho odomykaní. Chladenie hlavne bolo zabezpečené pomocou plášťa valcového tvaru s vyfrézovanými kruhovými otvormi, v ktorého prednej časti sa nachádzala ohraničená drážka slúžiaca na upevnenie dvojnožky a v strednej časti objímka s konzolami pre upevnenie nosného popruhu a základňou pre upevnenie špeciálneho protilietadlového mieridla. Vpredu bol plášť ukončený tlmičom plameňa, ktorý zároveň slúžil ako regulátor spätného pohybu hlavne. Spúšťový mechanizmus zbrane umožňoval streľbu jednotlivými ranami aj dávkou, keďže jazýček spúšte bol tvorený dvomi segmentami, kde vrchný (značený písmenom E) sa používal na streľbu jednotlivými ranami a spodný (značený písmenom D), doplnený dodatočnou páčkou blokujúcou záchyt záveru, sa využíval na streľbu dávkou. Samotnú spúšť bolo pritom možné blokovať posunutím páčkovej poistky, umiestnenej nad lúčikom na ľavej strane rámu smerom nadol.

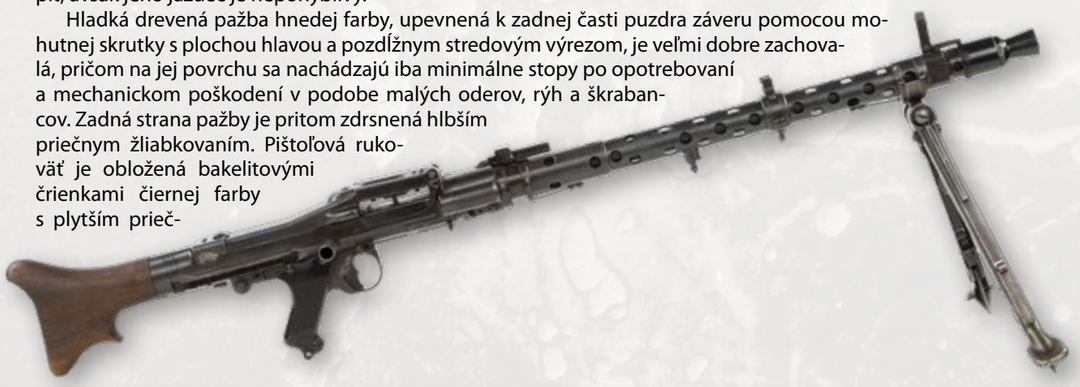
Zaujímavosťou je, že prvotné exempláre disponovali taktiež prepínačom rýchlosti streľby. Kĺbový podávací mechanizmus zbrane bol uložený pod vekom puzdra záveru, pričom do vertikálneho pohybu ho uvádzal špeciálny ozub umiestnený vo vrchnej časti záveru, ktorý pri jeho pohybe smerom vpred zapadal do príslušnej drážky podávača, čím následne dochádzalo k posunutiu nábojového pásu smerom doprava. Pre stabilnejšiu a pohodlnejšiu streľbu mal guľomet k zadnej časti puzdra záveru pripevnenú drevenú pažbu vyrábanú zväčša z orechového dreva a pištoľovú rukoväť obloženú spravidla čiernymi bakelitovými črienkami. Výhodou tejto zbrane bola pomerne vysoká teoretická kadencia streľby predstavujúca až 900 rán za minútu spolu s pomerne ľahkým a rýchlym spôsobom výmeny prehriatej hlavne, pri ktorom sa po stlačení poistky, umiestnenej na ľavej strane rámu pod cieľnikom mieridiel, celý zadný blok pootočil smerom doprava a hlaveň tak bolo možné následne vymeniť.

Sériová mozaiková výroba (na produkcii dielov pre hlavný závod sa podieľali viaceré ďalšie firmy) týchto guľometov sa naplno rozbehla v zbrojovke Mauser v roku 1936, pričom postupne sa rozšírila aj do závodov Gustloff-Werke v Suhle, Rheinmetall-Borsig v Düsseldorfe, Maget v Berlíne-Tegeli a Steyr-Daimler-Puch v Steyre a do 1. septembra 1939 dosiahla počet 84 087 kusov. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava bola produkcia týchto zbraní pod označením K-18 zavedená od roku 1940 aj v rámci Zbrojovky Brno (Waffenwerke Brünn), kde prebiehala do konca februára 1945 a dosiahla počet 147 279 kusov. Okrem toho ostalo po skončení vojny ďalších 7000 rozpracovaných guľometov v priestoroch zbrojovky, pričom po ich skompletizovaní boli napokon v roku 1948 odpredané do Izraela. Celková produkcia guľometov MG 34 sa na základe viacerých zdrojov odhaduje v rozmedzí od 354 020 do 577 120 kusov, pričom zaujímavosťou je, že na výrobu jedného z nich bolo pri konečnej cene 327 ríšskych mariek potrebných 49 kg ocele a až 150 hodín práce spojenej prevažne s frézovaním a sústružením. Časová, technologická a finančná náročnosť kladená na produkciu týchto mimoriadne kvalitných, spoľahlivých, no konštrukčne pomerne zložitých zbraní sa v priebehu vojny postupne ukazovala ako problematická. Preto bol v roku 1942 vyvinutý nový univerzálny guľomet pod označením MG 42, ktorým sa uvedené nedostatky pri výrobe jeho predchodcu síce podarilo eliminovať, no k jej zastaveniu nedošlo a obidva guľomety sa tak súbežne používali až do konca vojny.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom guľomete možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou 3116c vyprodukovaný v období rokov 1939 – 1942 pre potreby nemeckej armády. Príklop puzdra záveru síce nesie kódové značenie výrobcu v tvare „cof“, ktoré patrilo firme Carl Eickhorn Waffenfabrik zo Solingenu spolu s príslušným preberacím značením v tvare „WaA“ (Waffenamt) 833, avšak vzhľadom na skutočnosť, že daná zbrojovka nepatrila k hlavným výrobcom týchto zbraní, pravdepodobne ide iba o subdodávku v rámci mozaikovej produkcie. Do zbierok Mo Svidník VHM bol tento guľomet získaný v roku 2008 prevodom od VÚ 1007 Prešov. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát vo verzii ľahkého guľometu s dvojnožkou má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii.

Chladiaci plášť hlavne je spolu s hladkou čiernenou hlavňou zachovalý, kompletný, nepoškodený a takmer neopotrebovaný. Tlmič plameňa kónického tvaru, spojený s regulátorom spätného pohybu hlavne, je kompletný, zachovalý a nepoškodený. Stredová objímka plášťa je taktiež kompletná, zachovalá, nepoškodená a plne funkčná, keďže je na ňu možné upevniť protilietadlový cieľnik a nosný popruh. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na vyvýšenej základni, je nepoškodená a možno ju vyklopiť. Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, avšak samotný záver je nepohyblivý, keďže jeho rukoväť je privarená k stene puzdra. Posuvná poistka vrchného príklopu puzdra je taktiež nepohyblivá (privarená k stene puzdra), a preto ho nie je možné odklopiť a dostať sa tak do vnútorného priestoru. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, no spúšť je v rámci obidvoch režimov streľby nepohyblivá, keďže je privarená k lúčiku. Naopak poistná páčka spúšte je pohyblivá a dá sa nastaviť do obidvoch príslušných polôh. Vzhľadom na nemožnosť pohybu záveru a odklopenia príklopu jeho puzdra sa nedá overiť prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Posuvná poistka (zabezpečujúca spojenie plášťa hlavne s celým zadným blokom zbrane), umiestnená na ľavej strane pod cieľnikom mieridiel, je zavarená, a preto nie je možné pootočiť celým zadným blokom zbrane a vybrať hlaveň z chladiaceho plášťa. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 200 do 2000 metrov, je kompletný, zachovalý, nepoškodený a dá sa vyklopiť, avšak jeho jazdec je nepohyblivý.

Hladká drevená pažba hnedej farby, upevnená k zadnej časti puzdra záveru pomocou mohutnej skrutky s plochou hlavou a pozdĺžnym stredovým výrezom, je veľmi dobre zachovalá, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh a škrabancov. Zadná strana pažby je pritom zdrsnená hlbším priečnym žliabkovaním. Pištoľová rukoväť je obložená bakelitovými črienkami čiernej farby s plytším prieč-

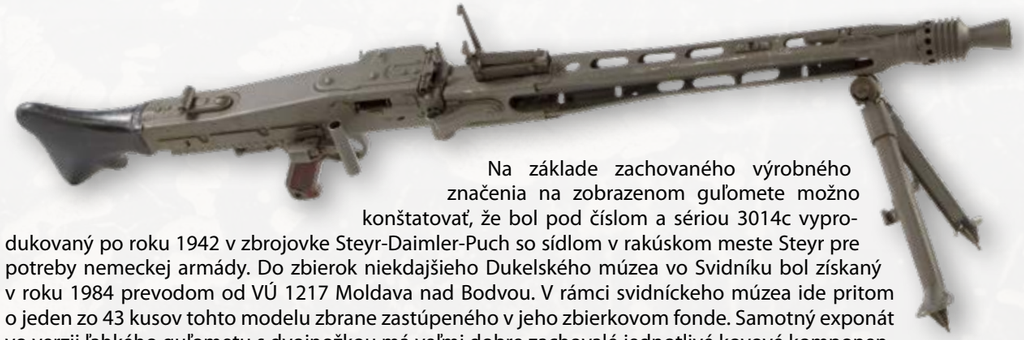
nym žliabkovaním. Na ľavej strane je pritom črienka takmer nepoškodená, avšak na opačnej strane má črienka vo vrchnej časti prasklinu a jej povrch je na tomto mieste spálený (toto poškodenie pravdepodobne vzniklo pri navarovaní rukoväte záveru k stene puzdra). Odnímateľná sklopná dvojnožka je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená a jej komponenty sú voľne pohyblivé. S guľometom je tak možné manipulovať (s dvojnožkou postavenou na zemi) vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Dvojnožku je možné sklopiť a demontovať. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Celý jej vonkajší povrch bol opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené s výnimkou dvojnožky, kde je na viacerých miestach výraznejšie ošúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka:	1219 mm
Dĺžka hlavne:	627 mm
Hmotnosť guľometu s dvojnožkou:	12,1 kg
Hmotnosť guľometu s trojnohým podstavcom:	19,2 kg
Kapacita bubnového zásobníka:	50 – 75 nábojov
Kapacita nábojového pásu:	250 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	755 m/s
Teoretická kadencia streľby:	900 rán/minúta

7,92 mm nemecký univerzálny guľomet MG 42

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom guľomete možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou 3014c vyprodukovaný po roku 1942 v zbrojovke Steyr-Daimler-Puch so sídlom v rakúskom meste Steyr pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1984 prevodom od VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo 43 kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát vo verzii ľahkého guľometu s dvojnožkou má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Chladiaci plášť hlavne je spolu s hladkou fosfátovanou hlavňou zachovalý, kompletný, nepoškodený a takmer neopotrebovaný. Tlmič plameňa kónického tvaru, spojený s regulátorom spätného pohybu hlavne, je kompletný, zachovalý a nepoškodený. Vrchná konzola plášťa je taktiež kompletná, zachovalá, nepoškodená a plne funkčná, keďže je na ňu možné upevniť protilietadlový cieľnik. Muška mieridiel, umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je nepoškodená a možno ju vyklopiť.

Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené, avšak samotný záver je nepohyblivý. Posuvná poistka vrchného príklopu puzdra je pohyblivá, samotný príklop je však na pravej strane privarený k stene puzdra, a preto ho nie je možné odklopiť a dostať sa tak do vnútorného priestoru. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, no jazýček spúšte je spolu s posuvnou poistkou, umiestnenou v zadnej časti rukoväte, nepohyblivý. Vzhľadom na nemožnosť pohybu záveru a odklopenia príklopu jeho puzdra sa nedá overiť prítomnosť a funkčnosť podávacieho mechanizmu. Konzola, umiestnená na pravej strane chladiaceho plášťa pod cieľnikom mieridiel, je zavarená, a preto ju nie je možné pootvoriť a vybrať hlaveň. Krytka spodného otvoru na vyhadzovanie prázdnych nábojníc je zavarená. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 200 do 2000 metrov, je síce kompletný, zachovalý, nepoškodený, avšak jeho jazdec je nepohyblivý a vyklopiť sa dá iba dodatočný plátok so stredovým výrezom.

Hladká drevená pažba čiernej farby, upevnená k zadnej časti puzdra záveru pomocou mohutnej matice (zozadu) a skrutky s plochou hlavou a pozdĺžnym stredovým výrezom (odspodu), je pomerne dobre zachovalá, pričom na jej povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov, rýh a škrabancov. Na ľavej strane v prednej časti a pri spodnej skrutke je však pažba prasknutá a celkovo je mierne uvoľnená. Jej zadná strana je zdrsnená plytším priečnym žliabkovaním. Pištoľová rukoväť je obložená bakelitovými črienkami hnedej farby s rovnako plytším priečnym žliabkovaním. Na pravej strane je črienka nepoškodená, ale na opačnej strane je črienka medzi spájajúcimi skrutkami poškodená výraznejšou ryhou. Odnímateľná sklopná dvojnožka je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená a jej komponenty sú voľne pohyblivé. S guľometom je tak možné manipulovať (s dvojnožkou postavenou na zemi) vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Dvojnožku je možné sklopiť a demontovať. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Celý jej vonkajší

povrch bol dodatočne opatrený fosfátovaním (úprava v rámci služby v československej armáde), ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené s výnimkou prednej časti plášťa hlavne, kde je na viacerých miestach výraznejšie ošúchané.

Technicko-taktické údaje:

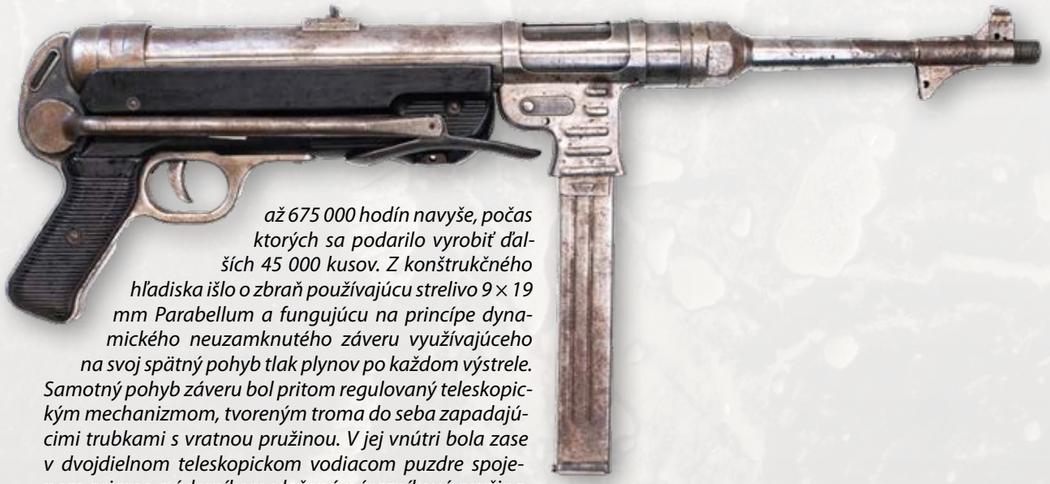
Kaliber:	7,92 mm
Náboj:	7,92 × 57 mm
Dĺžka:	1230 mm
Dĺžka hlavne:	533 mm
Hmotnosť guľometu s dvojnožkou:	11,6 kg
Hmotnosť hlavne:	1,8 kg
Kapacita bubnového zásobníka:	50 nábojov
Kapacita nábojového pásu:	250 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	820 m/s
Teoretická kadencia streľby:	1200 rán/minúta

9 mm nemecký samopal MP 40

Táto zbraň predstavovala zjednodušenú verziu skoršieho samopalu M.P. 38, ktorý bol vo svojej dobe vnímaný ako jeden z prvých moderných samopalov kompaktného typu, aj vojakmi Wehrmachtu bol hodnotený veľmi priaznivo. Proces jeho výroby bol však časovo, technologicky a finančne náročný, čo sa ukázalo ako veľmi problematické najmä po vypuknutí druhej svetovej vojny. Z tohto dôvodu bolo potrebné zjednodušiť, časovo skrátiť a zároveň aj zvýšiť produkciu tejto zbrane tak, aby boli jej značné straty na frontoch pokryté čo najrýchlejšie. Konečným výsledkom tejto snahy bolo napokon vytvorenie samopalu MP 40 pod vedením Heinricha Vollmera (1885 – 1961), oficiálne zavedeného do výzbroje nemeckej armády začiatkom roku 1940. Na rozdiel od svojho predchodcu sa už nevyrábal z hliníkových odliatkov, ale z oceľových plechových výliskov, čím sa podarilo v maximálnej možnej miere minimalizovať časovo a technologicky náročné frézovanie a sústruženie.

Navyše, pri jeho výrobe bol už zavedený nový systém tzv. mozaikovej produkcie. Tá spočívala v tom, že jednotlivé diely samopalov si už výrobcovia nevyrábali samostatne, ale ich produkcia bola v čo najväčšej možnej miere rozdrobená medzi viacero subdodávateľov, pričom výrobný závod väčšinou zbrane iba kompletizoval. Tieto zmeny vo výrobnom postupe znamenali v konečnom dôsledku celkové skrátenie výrobného času z predchádzajúcich 18 hodín pri M.P. 38 na 15 hodín pri MP 40. Tieto tri ušetrené hodiny pri produkcii jedného MP 40 umožnili napríklad v roku 1942 celkovo získať

až 675 000 hodín navyše, počas ktorých sa podarilo vyrobiť ďalších 45 000 kusov. Z konštrukčného hľadiska išlo o zbraň používajúcu strelivo 9 × 19 mm Parabellum a fungujúcu na princípe dynamického neuzamknutého záveru využívajúceho na svoj spätný pohyb tlak plynov po každom výstrele. Samotný pohyb záveru bol pritom regulovaný teleskopickým mechanizmom, tvoreným troma do seba zapadajúcimi trubkami s vratnou pružinou. V jej vnútri bola zase v dvojdielnom teleskopickom vodiacom puzdre spojenom priamo s úderníkom vložená nárazníková pružina

tlmiaca spätný ráz. Spúšťový mechanizmus umožňoval iba streľbu dávkou.

Tento samopal sa začal vyrábať od roku 1940 v troch zbrojovkách, ktoré patrili do vtedajšieho výrobného zbrojárskeho okruhu Thüringen (Durínsko), pokrývajúceho veľkú časť stredného Nemecka, a tiež časti územia Rakúska a Protektorátu Čechy a Morava. Výroba sa najskôr rozbehla vo firme Steyr-Daimler-Puch AG v Steyre, pričom s niekoľkomesačným meškaním sa pridala aj firma Erfurter Maschinenfabrik Berthold Geipel GmbH (ERMA) v Erfurte a firma C. G. Haenel AG v Suhle. Zbraň sa pritom produkovala v piatich variantoch, ktoré sa medzi sebou líšili predovšetkým tvarom a funkciou napínacej rukoväte, vonkajším tvarom zásobníkovej šachty, materiálom použitým na výrobu ochrannej lišty hlavne, spôsobom spojenia pištoľovej rukoväte s rámom zbrane a napokon aj tvarom poistnej matice hlavne. Výroba týchto samopalov bola napokon ukončená v roku 1944, keď ich mala vo výzbroji Wehrmachtu nahradiť kvalitatívne nová zbraň, útočná puška Sturmgewehr 44. Celkovo bolo v priebehu rokov 1940 – 1944 vo všetkých troch zbrojovkách vyrobených približne 898 500 kusov vo všetkých variantoch dohromady. Tieto zbrane boli takmer výhradne dodávané pre potreby Wehrmachtu. Z celkového počtu vyrobených samopalov ním totiž nebolo prevzatých iba 63 000 kusov, pričom 57 000 z nich bolo vyvezených najmä do Fínska a Rumunska. Ďalších 6000 kusov bolo dodaných pre jednotky SS a pre niektoré ďalšie zložky štátnej moci vtedajšej Tretej ríše.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom samopale možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou 9039i vyprodukovaný v roku 1942 v zbrojovke Steyr-Daimler-Puch so sídlom v rakúskom meste Steyr pre potreby nemeckej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1982 prevodom z Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Banská Bystrica. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 12 kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú však viditeľné väčšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Hladká demontovateľná hlaveň je spolu s mohutnou poistnou maticou a dvomi podložkami síce zachovalá a bez delaboračného vývrtu, avšak vonkajší povrch týchto komponentov je na mnohých miestach do značnej miery poškodený koróziou. Chránič ústia hlavne absentuje (príslušný závit na hlavni je zachovalý a nepoškodený). Kovová časť spodnej hlavňovej opierky je zachovalá, no jej povrch je výraznejšie poškodený koróziou a zadná bakelitová ochranná lišta (siahajúca až k hlavňovej matici) úplne absentuje.

Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca), umiestnená na mohutnej základni, je zachovalá a nepoškodená, pričom jej chránič absentuje. Puzdro záveru je zachovalé, no jeho vonkajší povrch nesie na viacerých miestach výraznejšie stopy po korózii. Samotný záver je v mieste zásobníkovej šachty privarený k hlavni, pričom jeho rukoväť zasunutá do predného poistného otvoru puzdra záveru je v danom mieste privarená, a teda aj nepohyblivá. Celý teleskopický záverový mechanizmus pritom úplne absentuje. Dvojdielny plátkový cieľnik mieridiel (nastaviteľný na vzdialenosť 100 a 200 metrov) je kompletný, zachovalý a nepoškodený a jeho zadný plátok (200 metrov) je možné vyklopiť. Spúšťový mechanizmus je kompletný, zachovalý a nepoškodený a jazýček spúšte je pohyblivý. Posuvná poistka s oválnym zdrsneným hmatníkom, umiestnená v prednej časti predpažbia, sa dá vysunúť (smerom dole), pootočiť a po následnom stlačení spúšte je možné oddeliť blok spúšťového mechanizmu i predpažbia od puzdra záveru a dostať sa tak do jeho vnútorného priestoru. Zásobníková šachta s piatimi obojstrannými pozdĺžnymi výstužami je kompletná, zachovalá a iba čiastočne poškodená koróziou, pričom tlačná poistka záchytu zásobníka s okrúhlym zdrsneným hmatníkom je odpružená a pohyblivá.

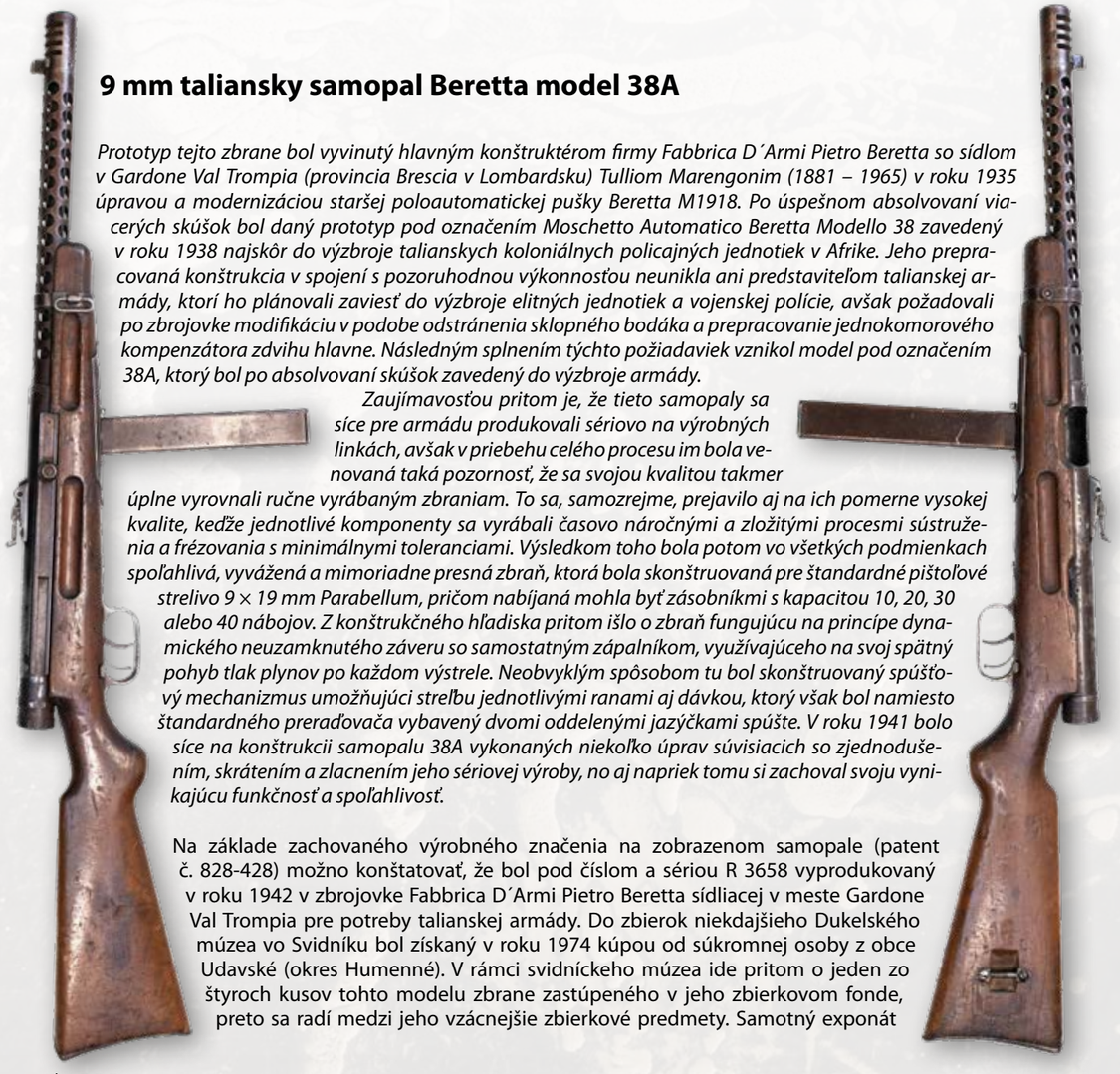
Samotný zásobník s kapacitou 32 nábojov je kompletný a zachovalý a je možné ho naplniť nábojmi. Jeho nečiernený povrch je na viacerých miestach výraznejšie poškodený koróziou. Bakelitový kryt spodnej časti puzdra záveru

a spúšťového mechanizmu čiernej farby s obojstranným priečnym žliabkovaním v mieste úchopu je kompletný, zachovalý a málo opotrebovaný, pričom na jeho povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení v podobe malých rýh a škrabancov. Pištoľová rukoväť je obložená bakelitovými črienkami čiernej farby s obojstranným celoplošným (okrem vrchného okraja) priečnym žliabkovaním, črienka na pravej strane je zachovalá a takmer nepoškodená. Na ľavej strane je časť vrchného okraja črienky odlomená. Sklopná ramenná opierka je kompletná, zachovalá, čiastočne poškodená koróziou a po stlačení poistky, umiestnenej na ľavej strane otočného kĺbu, je voľne pohyblivá. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom bakelitový kryt a črienky rukoväte sa z nej dajú kompletne demontovať. Na jej vonkajšom povrchu nie sú badateľné takmer žiadne stopy po pôvodnom čiernení.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . .9 mm
Náboj: . . . . . .9 × 19 mm Parabellum
Dĺžka samopalu so sklopenou opierkou: . . . . . .630 mm
Dĺžka samopalu s vyklopenou opierkou: . . . . . .832 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . .250 mm
Hmotnosť samotného samopalu: . . . . . .3,90 kg
Hmotnosť samopalu s nabitým zásobníkom (32 nábojov): . . . . . .4,70 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . .32 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . .380 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . .500 rán/minúta

9 mm taliansky samopal Beretta model 38A

Prototyp tejto zbrane bol vyvinutý hlavným konštruktérom firmy Fabbrica D´Armi Pietro Beretta so sídlom v Gardone Val Trompia (provincia Brescia v Lombardsku) Tulliom Marengonim (1881 – 1965) v roku 1935 úpravou a modernizáciou staršej poloautomatickej pušky Beretta M1918. Po úspešnom absolvovaní viacerých skúšok bol daný prototyp pod označením Moschetto Automatico Beretta Modello 38 zavedený v roku 1938 najskôr do výzbroje talianskych koloniálnych policajných jednotiek v Afrike. Jeho prepracovaná konštrukcia v spojení s pozoruhodnou výkonnosťou neunikla ani predstaviteľom talianskej armády, ktorí ho plánovali zaviesť do výzbroje elitných jednotiek a vojenskej polície, avšak požadovali po zbrojovke modifikáciu v podobe odstránenia sklopného bodáka a prepracovanie jednokomorového kompenzátora zdvihu hlavne. Následným splnením týchto požiadaviek vznikol model pod označením 38A, ktorý bol po absolvovaní skúšok zavedený do výzbroje armády.

Zaujímavosťou pritom je, že tieto samopaly sa síce pre armádu produkovali sériovo na výrobných linkách, avšak v priebehu celého procesu im bola venovaná taká pozornosť, že sa svojou kvalitou takmer úplne vyrovnali ručne vyrábaným zbraniam. To sa, samozrejme, prejavilo aj na ich pomerne vysokej kvalite, keďže jednotlivé komponenty sa vyrábali časovo náročnými a zložitými procesmi sústruženia a frézovania s minimálnymi toleranciami. Výsledkom toho bola potom vo všetkých podmienkach spoľahlivá, vyvážená a mimoriadne presná zbraň, ktorá bola skonštruovaná pre štandardné pištoľové strelivo 9 × 19 mm Parabellum, pričom nabíjaná mohla byť zásobníkmi s kapacitou 10, 20, 30 alebo 40 nábojov. Z konštrukčného hľadiska pritom išlo o zbraň fungujúcu na princípe dynamického neuzamknutého záveru so samostatným zápalníkom, využívajúceho na svoj spätný pohyb tlak plynov po každom výstrele. Neobvyklým spôsobom tu bol skonštruovaný spúšťový mechanizmus umožňujúci streľbu jednotlivými ranami aj dávkou, ktorý však bol namiesto štandardného prerađovača vybavený dvomi oddelenými jazýčkami spúšte. V roku 1941 bolo síce na konštrukcii samopalu 38A vykonaných niekoľko úprav súvisiacich so zjednodušením, skrátením a zlacnením jeho sériovej výroby, no aj napriek tomu si zachoval svoju vynikajúcu funkčnosť a spoľahlivosť.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom samopale (patent č. 828-428) možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou R 3658 vyprodukovaný v roku 1942 v zbrojovke Fabbrica D´Armi Pietro Beretta sídliacej v meste Gardone Val Trompia pre potreby talianskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1974 kúpou od súkromnej osoby z obce Udavské (okres Humenné). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát

(vo vojnovej verzii bez možnosti nasadenia bodáka) má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú však viditeľné viaceré stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Chladiaci plášť hlavne, opatrený rovnako veľkými a v šiestich radoch pravidelne usporiadanými kruhovými otvormi, je zachovalý a kompletný, avšak na jeho povrchu sa v miestach s vyšúchaným čiernením nachádzajú menšie stopy po korózii.

Hladká nečiernená hlaveň je zachovalá a takmer nepoškodená. Kompenzátor zdvihu hlavne, tvorený vo vrchnej časti štyrmi menšími komorami, je kompletný a zachovalý, na jeho povrchu sú však viditeľné stopy po korózii. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca) je zachovalá a nepoškodená. Puzdro záveru je čiastočne zachovalé, no jeho vonkajší povrch nesie na miestach s vyšúchaným čiernením stopy po miernej korózii. Uzatvárací odnímateľný kryt zadnej časti puzdra absentuje spolu s celým záverovým mechanizmom. Samotná odnímateľná rukoväť záveru (umiestnená na pravej strane) je voľne pohyblivá. Na vrchnej strane puzdra bol v priestore medzi chladiacim plášťom a otvorom na vyhadzovanie prázdnych nábojníc dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 100 do 500 metrov, je kompletný, zachovalý, takmer nepoškodený a jeho jazdec je pohyblivý. Spúšťový mechanizmus je zachovalý a nepoškodený a zdrsnený jazýček spúšte pre streľbu dávkou (vzadu) je, podobne ako jazýček určený na streľbu jednotlivými ranami (vpredu), pohyblivý. Rovnako pohyblivá je aj posuvná poistka lúčika spúšte, v ktorého zadnej časti absentuje upevňovacia (väčšia) a poistná (menšia) skrutka. Vonkajší povrch lúčika nesie menšie stopy po korózii. Posuvná poistná páčka spúšťového mechanizmu, umiestnená na ľavej strane puzdra záveru, je pohyblivá a dá sa nastaviť do obidvoch príslušných polôh. Zásobníková šachta je spolu so svojím spodným krytom zachovalá a nepoškodená a posuvná páčka záchytu zásobníka je odpružená a pohyblivá. Na vonkajšom povrchu krytu sú badateľné menšie stopy po korózii.

Samotný zásobník s kapacitou 40 nábojov je kompletný, zachovalý a nepoškodený a je možné ho naplniť nábojmi. Jeho povrch bol opatrený čiernením, ktoré je na niektorých miestach jemne ošúchané. Drevené pažbenie samopalu hnedej až tmavohnedej farby je pomerne dobre zachovalé, avšak na celom jeho povrchu sa nachádzajú väčšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Na obidvoch stranách predpažbia, ktoré je v prednej časti zaistené ucelenou objímkou s pohyblivou úchytkou na nosný popruh, sa nachádzajú dva vyfrézované pozdĺžne žliabky slúžiace na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktorého viečko je možné odklopiť, avšak vnútorný otvor slúžiaci na uloženie čistiacej sady je prázdny. Povrch kovania je mierne poškodený koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie sa z nej dá kompletne demontovať. Celý jej vonkajší povrch bol pôvodne opatrený čiernením, ktoré je však už na viacerých miestach veľmi výrazne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . .9 mm
Náboj: . . . . . .9 × 19 mm Parabellum
Dĺžka samopalu: . . . . . .946 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . .315 mm
Hmotnosť samotného samopalu: . . . . . .4,25 kg
Hmotnosť samopalu s nabitým zásobníkom (40 nábojov): . . . . . .4,97 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . .10, 20, 30, 40 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . .420 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . .600 rán/minúta

9 mm taliansky samopal Beretta model 38/42

Následkom rastúcich potrieb talianskej armády v priebehu druhej svetovej vojny sa konštruktér firmy Fabbrica D´Armi Pietro Beretta Tullio Marengoni (1881 – 1965) pustil v roku 1942 do úpravy svojho samopalu 38A pre podmienky vojnovej výroby. Výsledkom tejto práce bola v podstate nová zbraň, ktorá dostala označenie ako model 38/42. V rámci neho bol už oproti predchádzajúcej verzii úplne odstránený na výrobu pomerne náročný chladiaci plášť hlavne, ktorá bola skrátená a opatrená pozdĺžnymi chladiacimi rebrami. Ďalej tu bol zjednodušený kompenzátor zdvihu (štyri menšie komory boli nahradené dvoma väčšími) a zásobníková šachta, sektorový cieľnik mieridiel nastaviteľný do 500 metrov bol nahradený jednoduchým pevným (na 100 metrov) a preklápateľným (na 200 metrov) kovovým plátkom so stredovým výrezom, záver bol zjednodušený použitím pevného zápalníka a predpažbie bolo skrátené po zásobníkovú šachtu.

Vo februári 1944 si nemecké Oberkommando des Heeres (Vrchné veliteľstvo pozemných síl) objednalo vo firme Beretta výrobu týchto samopalov v počte 20 000 kusov mesačne a zároveň ich zaradilo do svojej výzbroje pod označe-

ním MP 738 (i). Samopaly Beretta vysoko oceňovali okrem nemeckých vojakov aj tí spojenecki, ktorí ich, pokiaľ to bolo možné, s obľubou využívali namiesto vlastných. V roku 1944 bola od samopalu 38/42 vyvinutá jeho zjednodušená verzia (s typickou hladkou hlavňou) označovaná ako Be-38/44. Celkovo sa odhaduje, že druhej svetovej vojny bolo vyroaž 230 000 kusov samopalov Po skončení vojny sa vo výrobe týchto pričom postupne boli vyvinuté viace-Model 2, Model 3, Model 4 a Model 5), Okrem toho boli tieto samopaly exportované kistanu, pričom svoje uplatnenie si našli aj v Československu (38A a najmä 38/42), kde najskôr slúžili v rámci armády a neskôr, až do konca 50. rokov 20. storočia, ich ešte využívali aj jednotky Zboru národnej bezpečnosti.

retta v priebehu bených 150 000 Beretta 38/42 a 38/44. zbraní pokračovalo aj naďalej, ré ďalšie varianty (38/49, Model 1, určené pre talianske bezpečnostné zložky. aj do zahraničia, najmä do Argentíny, Sýrie a Pa-

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom samopale možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou CB 248 vyprodukovaný v období rokov 1944 – 1945 v zbrojovke Fabbrica D´Armi Pietro Beretta sídliacej v meste Gardone Val Trompia pre potreby nemeckej armády (na základe oficiálnej objednávky z februára 1944). Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1972 prevodom z vtedajšieho Zväzarmu Rožňava. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo 14 kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení a korózii. Hlaveň, opatrená ôsmimi pozdĺžnymi chladiacimi rebrami, je zachovalá, kompletná a takmer nepoškodená. Kompenzátor zdvihu hlavne, tvorený vo vrchnej časti dvomi väčšími komorami, je spolu s muškou mieridiel trojuholníkovitého tvaru (klesajúca smerom od strelca) zachovalý a nepoškodený.

Puzdro záveru je zachovalé, no jeho vonkajší povrch nesie na miestach s vyšúchaným čiernením malé stopy po korózii (najmä na pravej strane a na zadnom kryte). Uzatvárací odnímateľný kryt zadnej časti puzdra je možné spolu s časťou záverového mechanizmu demontovať, avšak samotný záver je v mieste zásobníkovej šachty privarený k hlavni a jeho odnímateľná rukoväť je preto nepohyblivá. Na vrchnej strane puzdra bol v priestore pred otvorom na vyhadzovanie prázdnych nábojníc dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Dvojdielny plátkový cieľnik mieridiel (s nečitateľnou stupnicou) je kompletný, zachovalý a nepoškodený a jeho zadný plátok je možné vyklopiť. Spúšťový mechanizmus je zachovalý a nepoškodený, pričom jazýček spúšte pre streľbu dávkou (vzadu) je, podobne ako jazýček určený na streľbu jednotlivými ranami (vpredu), pohyblivý. Posuvná poistná páčka spúšťového mechanizmu, umiestnená na ľavej strane puzdra záveru, je pohyblivá a dá sa nastaviť do obidvoch príslušných polôh. Zásobníková šachta je zachovalá a nepoškodená, posuvná páčka záchytu zásobníka je odpružená a pohyblivá. Samotný zásobník s kapacitou 40 nábojov je kompletný, zachovalý a nepoškodený a je možné ho naplniť nábojmi. Jeho povrch bol opatrený čiernením, ktoré je na niektorých miestach jemne ošúchané. Na základe značenia, dodatočne vyrazeného na jeho zadnom perforovanom stredovom rebre v spodnej časti, možno konštatovať, že v roku 1946 bol prevzatý do výzbroje československej armády.

Drevené pažbenie samopalu hnedej farby je pomerne dobre zachovalé, pričom na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom po-

škodení v podobe rôznych oderov, rýh a škrabancov. V zadnej časti pažby je na vrchnej hrane pri pätke časť dreva vyštiepená. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu predpažbím, ktoré spolu tvoria jeden neoddeliteľný kus. Na obidvoch stranách predpažbia sa nachádza vyfrézovaný pozdĺžny žliabok slúžiaci na zlepšenie úchopu zbrane. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktorého viečko nie je možné odklopiť a skontrolovať tak vnútorný otvor slúžiaci na uloženie čistiacej sady. K samopalu je upevnený popruh československej výroby, ktorý je do značnej miery opotrebovaný. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie sa z nej dá kompletne demontovať. Jej vonkajší povrch je opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a iba mierne poškodené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	9 mm
Náboj:	9 × 19 mm Parabellum
Dĺžka samopalu:	798 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	210 mm
Hmotnosť samotného samopalu:	3,25 kg
Hmotnosť samopalu s nabitým zásobníkom (40 nábojov):	3,97 kg
Kapacita zásobníka:	10, 20, 30, 40 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	380 m/s
Teoretická kadencia streľby:	550 rán/minúta

7,62 mm sovietsky samopal PPD-40

Vôbec prvým samopalom, ktorý bol 9. júna 1935 oficiálne zavedený do výzbroje sovietskej armády pod označením 7,62 mm pistolet-pulemjot Degťareva obrazca 1934 goda (PPD-34, 7,62-мм пистолет-пулемёт образца 1934 года системы Дегтярёва, ППД-34), bol prototyp Vasilija Alexejeviča Degťareva (1880 – 1949). Základom jeho konštrukcie bol neuzamknutý dynamický záver, pohybujúci sa v okrúhlom puzdre, prechádzajúcom v prednej časti do ochranného plášťa hlavne s oválnymi ventilačnými otvormi. Táto zbraň umožňovala streľbu dávkou aj jednotlivými ranami, pričom na nabíjanie sa používal segmentový jednoradový zásobník s kapacitou 25 nábojov. Drevená pažba tohto samopalu tvorila spolu s predpažbím jeden kus. Sériová produkcia tejto zbrane prebiehala v Kovrove a celkovo dosiahla takmer 4000 kusov. V roku 1938 bol pôvodný vzor nahradený modernizovanou verziou pod označením PPD 34/38, ktorá už disponovala ochranným plášťom hlavne s otvormi pozdĺžneho tvaru. Diametrálna zmena tu však nastala v spôsobe nabíjania, keďže pôvodný zásobník bol po vzore fínskych samopalov Suomi m/1931 nahradený diskovým zásobníkom s kapacitou 73 nábojov. Ten sa do šachty vkladal cez predpažbie pomocou špeciálnej predlžovacej konzoly.

Výroba tejto zbrane však už bola výrazne obmedzená a v období rokov 1938 – 1939 dosiahla iba necelých 200 kusov. Aj napriek vysokej kvalite a spoľahlivosti PPD ich totiž nedokázali vrchní predstavitelia Červenej armády dostatočne oceniť a tieto samopaly boli dokonca vyradené z výzbroje. Avšak už priebeh bojov Zimnej vojny medzi ZSSR a Fínskom sovietskemu veleniu naplno ukázal skutočné prednosti týchto zbraní v určitých bojových podmienkach. Začiatkom roku 1940 boli preto opätovne zavedené do výzbroje, pričom krátko nato došlo k modifikácii samopalu PPD-34/38 a vznikla nová verzia, označovaná ako PPD-40. Samotné úpravy sa týkali najmä odstránenia konzoly z diskového zásobníka (kapacita sa zmenila na 71 nábojov), čo umožňovalo jeho nasadzovanie do šachty nielen odspodu, ale aj zo strany. To so sebou prinieslo aj nevyhnutnú úpravu prednej časti puzdra záveru a predpažbia, ktoré muselo byť rozdelené na dva samostatné komponenty.

Tento nový samopal bol do výzbroje armády zavedený 21. februára 1940, pričom jeho sériová výroba sa následne rozbehla vo viacerých zbrojovkách (Tula, Iževsk, Sestroreck, Kovrov a i.) a do konca daného roku dosiahla počet 81 118 kusov. Útok nacistického Nemecka na ZSSR (22. 6. 1941) a následný prechod sovietskeho hospodárstva na vojnovú výrobu sa dotkol aj PPD-40, za ktorý začali konštruktéri hľadať jednoduchú a lacnú náhradu. To sa napokon podarilo Georgijovi Semionovičovi Špaginovi (1897 – 1952), ktorý väčšinu komponentov PPD-40 dokázal upraviť tak, aby sa dali vyrábať lisovaním, ohýbaním a zváraním oceľového plechu. Masová výroba tohto nového samopalu, označovaného ako PPŠ-41, sa potom naplno rozbehla po celom ZSSR, čím zároveň ustala produkcia PPD-40 a v roku 1941 sa zastavila na čísle 5868 kusov. Celkovo tak v rokoch 1935 – 1941 opustilo výrobné linky dohromady viac ako 91 000 kusov samopalov PPD vo všetkých vzoroch. Zaujímavosťou pritom je, že tieto zbrane používala po ukoristení vo svojej výzbroji aj nemecká armáda pod označením 7,62 mm Maschinenpistole 715(r).

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom samopale možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou ХЦ 230 vyprodukovaný v roku 1940 v zbrojovke v Kovrove pre potreby sovietskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1970 prevodom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú však viditeľné viaceré menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Chladiaci plášť hlavne, opatrený rovnako veľkými a v piatich radoch pravidelne usporiadanými obdĺžnikovitými otvormi, je zachovalý a kompletný, avšak na jeho povrchu sa na viacerých miestach nachádzajú menšie stopy po korózii. Hladká nečiernená hlaveň je zachovalá, no v jej strednej časti bol dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Kompenzátor zdvihu hlavne, opatrený piatimi rovnako veľkými kruhovými otvormi, je síce zachovalý, na jeho povrchu sú však viditeľné malé stopy po korózii a dva otvory sú poškodené rozvŕtaním.

Muška mieridiel klesajúca smerom ku strelcovi je zachovalá, avšak jej chránič absentuje. Puzdro záveru je zachovalé, no jeho vonkajší povrch nesie na viacerých miestach menšie stopy po korózii. Uzatvárací skrutkovateľný kryt zadnej časti puzdra je možné spolu s časťou záverového mechanizmu demontovať, samotný záver je však v mieste zásobníkovej šachty privarený k hlavni a jeho rukoväť je preto nepohyblivá. Posuvná poistka záveru, umiestnená v drážke priamo na vrchnej strane jeho rukoväte, je taktiež nepohyblivá. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 50 do 500 metrov, je kompletný, zachovalý, takmer nepoškodený a jeho jazdec je pohyblivý. Spúšťový mechanizmus je iba čiastočne zachovalý, keďže jazýček spúšte absentuje. Otočná páčka preraďovača režimu streľby, umiestnená na pravej strane pred lúčikom spúšte, je pohyblivá a dá sa nastaviť do obidvoch príslušných polôh. Zásobníková šachta je zachovalá a nepoškodená, posuvná páčka záchytu zásobníka je odpružená a pohyblivá.

Drevené pažbenie samopalu tmavohnedej farby je síce zachovalé, avšak na celom jeho povrchu sa nachádzajú väčšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu deleným predpažbím, pričom pažba a zadná časť predpažbia tvoria spolu jeden neoddeliteľný kus. Na krku je pažba prasknutá, pričom zo spodnej strany je v inkriminovanom mieste provizórne spevnená dvomi skrutkami. Predná časť predpažbia je k plášťu hlavne upevnená pomocou skrutky s okrúhlou hlavou a stredovým výrezom. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktorého viečko je možné odklopiť, avšak vnútorný otvor slúžiaci na uloženie čistiacej sady je prázdny. Povrch kovania je čiastočne poškodený koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie sa z nej dá kompletne demontovať. Celý jej vonkajší povrch je bez čiernenia.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,62 mm
Náboj:	7,62 × 25 mm Tokarev
Dĺžka samopalu:	782 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	279 mm
Hmotnosť samotného samopalu:	3,20 kg
Hmotnosť samopalu s nabitým zásobníkom:	5,45 kg
Kapacita diskového zásobníka:	71 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	500 m/s
Teoretická kadencia streľby:	800 rán/minúta

7,62 mm sovietsky samopal PPŠ-41

Priamymi predchodcami tejto zbrane boli samopaly navrhnuté konštruktérom V. A. Degťarevom pod označením PPD – 34, 34/38 a 40, ktoré sa síce vyznačovali kvalitným spracovaním a spoľahlivosťou, avšak ich nevýhodou bola drahá a zložitá sériová výroba. Práve to sa koncom roku 1940 podarilo odstrániť konštruktérovi G. S. Špaginovi. Jeho samopal sa vzhľadovo a konštrukčne od svojho predchodcu líšil prakticky iba v detailoch, no podstatná zmena nastala v technológii jeho výroby, kde veľkú časť náročného a zdĺhavého procesu sústruženia a frézovania nahradilo

jednoduché a časovo nenáročné lisovanie a zváranie dielov (celkovo samopal tvorilo iba 87 dielov), pričom sa používal lacný materiál v podobe oceľových výliskov, a tiež napr. aj hlavne vyradených pechotných pušiek Mosin vzor 1891 (jedna hlaveň stačila na dva samopaly). Špaginová konštrukcia bola do výzbroje sovietskej Červenej armády oficiálne zavedená 21. decembra 1940 pod označením Pistolet-pulemjot Špagina obrazca 1941 goda (Пистолет-пулемёт Шпагина 41 года).

Jeho sériová výroba sa naplno rozbehla až začiatkom roku 1942 v Tule, Iževsku a Sestrorecku, ktoré boli popri množstve ďalších závodov hlavnými dodávateľmi zbrane. Do roku 1947 ich bolo v ZSSR vyprodukovaných vyše päť miliónov kusov, pričom ďalších približne 12 000 exemplárov bolo v rokoch 1944 – 1945 licenčne vyrobených aj v iránskom guľometnom závode Mosalsalsasi v Teheráne. Zaujímavosťou pritom je, že pri zrode a budovaní tohto závodu v roku 1943 stáli aj československí odborníci zo Zbrojovky Brno, ktorí sa do Iránu dostali po rozpade Československa. Hlavnou výhodou samopalov PPŠ-41, fungujúcich na princípe dynamického neuzamknutého záveru využívajúceho na svoj spätný pohyb tlak plynov po každom výstrele, bola ich pomerne jednoduchá, no do detailov premyslená konštrukcia. Medzi sovietskymi vojakmi sa stala táto zbraň veľmi obľúbenou (nazývali ju Papáša či Špaginová balalajka), a to najmä vďaka nízkym nárokom na jej obsluhu a údržbu, značne vysokej kadencii (teoretická až 900 rán za minútu), presnosti (jednotlivými ranami sa dal zasiahnuť cieľ na vzdialenosť 100 metrov) a kapacite jej diskového zásobníka (71 nábojov).

Hlavnou nevýhodou zbrane bola práve konštrukcia tohto zásobníka, ktorý sa často zasekával a jeho bezporuchový chod si vyžadoval na rozdiel od iných súčastí zbrane nadpriemernú starostlivosť. Z toho dôvodu sa k samopalu často používali aj oveľa spoľahlivejšie segmentové zásobníky s kapacitou 35 nábojov. Zaujímavým faktom je, že tento samopal bol obľúbenou korisťou príslušníkov nemeckého Wehrmachtu, do ktorého výzbroje bol zavedený pod označením MP 717(r). V priebehu vojny sa tieto zbrane dostali aj do výzbroje 1. ČSAZ v ZSSR, pričom niekoľko tisíc kusov bolo dodaných aj jednotkám bojujúcim v SNP, a tiež partizánskym skupinám pôsobiacim na východnom Slovensku. Po skončení vojny si tento samopal našiel široké uplatnenie aj v konfliktoch v Kórei a vo Vietname. V rámci československej armády slúžili tieto zbrane až do začiatku 60. rokov 20. storočia, keď boli nahradené novým samopalom vzor 58. Okrem toho sa licenčne vyrábali v Číne (Type 50), v Severnej Kórei (Type 49), v Poľsku (wz. 41) a v Maďarsku (Typ 48), pričom na konštrukčnom základe tohto samopalu bol vyvinutý vietnamsky samopal K-50M a juhoslovanský samopal M49/57.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom samopale možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou БМ 7699 vyprodukovaný v roku 1943 v závode Molot, sídliacom v meste Vjatskije Poljany (Kirovská oblasť), pre potreby sovietskej armády. Do zbierok múzea bol získaný v roku 1994 prevodom z vtedajšieho Historického ústavu Armády Českej republiky v Prahe. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 34 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Chladiaci plášť hlavne, opatrený rovnako veľkými a na každej zo štyroch strán pravidelne usporiadanými obdĺžnikovitými otvormi (po štyri na bočných stranách, tri na vrchnej strane a tri spolu s jedným polovičným otvorom na spodnej strane), je spolu s kompenzátorom zdvihu hlavne, tvoreným skosenou prednou stenou a tromi rovnako veľkými kruhovými otvormi (dva na bočných a jeden na vrchnej strane), zachovalý, kompletný a takmer nepoškodený. Radiálne drážkovaná nečiernená hlaveň je zachovalá a nepoškodená dodatočne vytvoreným delaboračným vývrtom.

Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na mohutnej hladkej základni, je spolu s otvoreným chráničom (dva bočné a jeden vrchný otvor) kompletná, zachovalá a nepoškodená. Puzdro záveru je taktiež zachovalé a takmer nepoškodené, uzatvárací posuvný kryt v zadnej časti je pohyblivý a je teda možné odklopiť jeho vrchný príklop (tvoriaci spolu s chladiacom plášťom jeden neoddeliteľný blok) a dostať sa tak do vnútorného priestoru. Záverový mechanizmus je kompletný, zachovalý, nepoškodený a plne pohyblivý, avšak samotný masívny záver je bez úderníka. Posuvná poistka, umiestnená v drážke priamo na vrchnej strane rukoväte záveru, je pohyblivá a zbraň tak možno zaistiť v prednej, ako aj v zadnej polohe. Cieľnik mieridiel, tvorený preklápateľným kovovým plátkom s dvomi stredovými výrezmi (nastaviteľný na vzdialenosť 100 a 200 metrov), je spolu so základňou síce kompletný a zachovalý, no zároveň je nepohyblivý. Spúšťový mechanizmus je kompletný a zachovalý a jazýček spúšte

je pohyblivý. Posuvná páčka preraďovača režimu streľby, umiestnená v priestore lúčika tesne pred spúšťou, je pohyblivá a dá sa nastaviť do obidvoch príslušných polôh (zadná pre jednotlivé rany a predná pre dávku).

Zásobníková šachta je zachovalá a nepoškodená a posuvná páčka záchytu zásobníka je odpružená a pohyblivá. Samotný diskový zásobník s kapacitou 71 nábojov je zachovalý a nepoškodený, pričom jeho vnútorný mechanizmus je funkčný a dá sa naplniť nábojmi. Vonkajší povrch zásobníka bol opatrený čiernením, ktoré je však na viacerých miestach výraznejšie vyšúchané. Drevené pažbenie samopalu svetlohnedej farby je pomerne dobre zachovalé, avšak na celom jeho povrchu sa nachádzajú výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu bočným obložením priestoru spúšťového mechanizmu, pričom pažba a obloženie tvoria spolu jeden neoddeliteľný kus. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktorého viečko je možné odklopiť, avšak vnútorný otvor slúžiaci na uloženie čistiacej sady je prázdny. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie sa z nej dá kompletne demontovať. Celý jej vonkajší povrch bol pôvodne opatrený čiernením (na základe viditeľných rezíduí), ktoré je už ale takmer všade veľmi výrazne vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 25 mm Tokarev
Dĺžka samopalu: . . . . . 840 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 265 mm
Hmotnosť samotného samopalu: . . . . . 3,50 kg
Hmotnosť samopalu s nabitým diskovým zásobníkom: . . . . . 5,40 kg
Hmotnosť samopalu s nabitým segmentovým zásobníkom: . . . . . 4,10 kg
Kapacita diskového zásobníka: . . . . . 71 nábojov
Kapacita segmentového zásobníka: . . . . . 35 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 485 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 900 rán/minúta

7,62 mm samopal PPŠ-41

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom samopale možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou PΛ 839 licenčne vyprodukovaný v roku 1944 v iránskom guľometnom závode Mosalsalsasi, sídliacom v Teheráne, pričom oficiálne niesol označenie ako Model 22 podľa roku 1322 perzského kalendára. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1969 prevodom z VÚ 1217 Moldava nad Bodvou. V rámci svidníckeho múzea ide síce o jeden z 34 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, avšak vzhľadom na jej pôvod a množstvo celkovo vyprodukovaných, tzv. iránskych vojnových samopalov PPŠ (iba približne 12 000 kusov), sa nepochybne radí medzi jeho najvzácnejšie zbierkové predmety vôbec.

Samotný exponát má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Chladiaci plášť hlavne, opatrený rovnako veľkými a na každej zo štyroch strán pravidelne usporiadanými obdĺžnikovitými otvormi (po štyri na bočných stranách, tri na vrchnej strane a tri spolu s jedným polovičným otvorom na spodnej strane), je spolu s kompenzátorom zdvihu hlavne, tvoreným skosenou prednou stenou a tromi rovnako veľkými kruhovými otvormi (dva na bočných a jeden na vrchnej strane), zachovalý, kompletný a nepoškodený. Radiálne drážkovaná nečiernená hlaveň, značená rovnakým výrobným číslom a sériou ako samotný samopal, je zachovalá a nepoškodená dodatočne vytvoreným delaboračným vývrtom. Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na mohutnej drážkovanej základni, je spolu s otvoreným chráničom (dva bočné a jeden vrchný otvor) kompletná, zachovalá a nepoškodená.

Puzdro záveru je taktiež zachovalé a nepoškodené, avšak jeho uzatvárací posuvný kryt v zadnej časti je

nepohyblivý, a preto nie je možné odklopiť jeho vrchný prídklop (tvoriaci spolu s chladiacom plášťom jeden neoddeliteľný blok), dostať sa tak do vnútorného priestoru a skontrolovať kompletnosť a funkčnosť záverového mechanizmu (prípadne ho aj demontovať). Samotný záver je pritom plne pohyblivý, rovnako ako jeho posuvná poistka, umiestnená v drážke priamo na vrchnej strane rukoväte, a teda zbraň je možné zaistiť tak v prednej, ako aj v zadnej polohe. Cieľnik mieridiel, tvorený preklápateľným kovovým plátkom s dvomi stredovými výrezmi (nastaviteľný na vzdialenosť 100 a 200 metrov), je spolu so základňou kompletný, zachovalý, nepoškodený a pohyblivý. Spúšťový mechanizmus je kompletný a zachovalý a jazýček spúšte je pohyblivý. Posuvná páčka preraďovača režimu streľby, umiestnená v priestore lúčika tesne pred spúšťou, je pohyblivá a dá sa nastaviť do obidvoch príslušných polôh (zadná pre jednotlivé rany a predná pre dávku).

Zachovalý a takmer nepoškodený diskový zásobník vložený do zásobníkovej šachty je privarený k jej zadnej stene. Z tohto dôvodu tak nie je možné jednak skontrolovať kompletnosť a funkčnosť vnútorného mechanizmu samotného zásobníka, jednak nie je možné overiť ani vnútorný stav šachty. Posuvná páčka záchytu zásobníka je odpružená a pohyblivá. Drevené pažbenie samopalu hnedej farby je pomerne dobre zachovalé a na celom jeho povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých a plytkých oderov, rýh, škrabancov a preliačin. Pažbenie je tvorené v zadnej časti hladkou pažbou s krkom a vpredu bočným obložením priestoru spúšťového mechanizmu, pričom pažba a obloženie tvoria spolu jeden neoddeliteľný kus. Pätka pažby je ukončená plochým kovaním, ktorého viečko nie je možné odklopiť a skontrolovať tak vnútorný otvor slúžiaci na uloženie čistiacej sady. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby, pričom pažbenie sa z nej dá kompletne demontovať. Celý jej vonkajší povrch (okrem hlavne) bol opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nepoškodené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 25 mm Tokarev
Dĺžka samopalu: . . . . . 840 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 265 mm
Hmotnosť samotného samopalu: . . . . . 3,50 kg
Hmotnosť samopalu s nabitým diskovým zásobníkom: . . . . . 5,40 kg
Hmotnosť samopalu s nabitým segmentovým zásobníkom: . . . . . 4,10 kg
Kapacita diskového zásobníka: . . . . . 71 nábojov
Kapacita segmentového zásobníka: . . . . . 35 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 485 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 900 rán/minúta

7,62 mm sovietsky samopal PPS-43

Dňa 13. júna 1942 bol do výzbroje sovietskej armády prijatý samopal pod označením PPS-42. Ten sa pod vedením Alexeja Ivanoviča Sudajeva (1912 – 1946) podarilo skonštruovať v obmedzených podmienkach obliehaného Leningradu (dnešný Petrohrad). Jeho celková produkcia, prebiehajúca v troch leningradských závodoch (Sestroreck,

Voskov a Primus) priamo pre obrancov mesta, dosiahla viac ako 45 000 kusov. Počas leta 1943 došlo na základe bojových skúseností k miernym úpravám jeho konštrukcie, čím vznikol nový samopal, ktorý bol do výzbroje armády zavedený pod označením PPS-43. Jeho produkcia však už nebola obmedzená iba na závody v Leningrade, ale stala sa masívnou, keďže sa postupne rozšírila aj do ďalších zbrojoviek na území ZSSR, pričom dominantným výrobcom sa postupne stal závod č. 828 sídliaci v Moskve.

Samotný proces výroby bol pritom z technologického, materiálneho a časového hľadiska nenáročný. V maximálnej možnej miere sa totiž využívalo lisovanie, ohýbanie plechu a nitovanie. Naopak zváranie a trieskové obrábanie bolo znížené na minimum. Jedinými súčiastkami, pri ktorých sa musel tento spôsob výroby aplikovať, boli hlaveň, záver, muška mieridiel, niekoľko čapov a vymeniteľný úderník. Okrem drevených a neskôr bakelitových črienok rukoväte sa v podstate celý samopal produkoval z kovu. Na jeden kus bolo pritom potrebných iba 6,2 kg surovej ocele. Tá sa vďaka nenáročnosti produkcie vedela do jedného PPS-43 pretaviť iba za 2,7 normohodiny. To všetko umožňovalo vyrábať priemerne až 350 000 samopalov mesačne. Celkovo tak bolo v období od leta 1943 až do roku 1946 vyrobených viac než dva milióny kusov.

Z konštrukčného hľadiska išlo pritom o zbraň používajúcu strelivo 7,62 × 25 mm Tokarev a fungujúcu na princípe dynamického neuzamknutého záveru, využívajúceho na svoj spätný pohyb tlak plynov po každom výstrele. Vodiaca tyčinka záveru, umiestnená mimo jeho os, slúžila zároveň aj ako vyhadzovač prázdnych nábojníc. Spúšťový mechanizmus umožňoval iba streľbu dávkou. Aj napriek tomu, že tento samopal bol typickým predstaviteľom núdzovej vojnovej produkcie, tak si najmä vďaka svojej jednoduchej konštrukcii, kompaktnosti, dobrej ovládateľnosti, skladnosti, spoľahlivosti a lacnosti našiel svoje uplatnenie aj po skončení druhej svetovej vojny. Ešte počas jej priebehu ním začali byť v jednotkách sovietskej armády postupne nahrádzané drahšie a s bubnovými zásobníkmi nie príliš spoľahlivé samopaly PPŠ-41. Po vojne boli potom nadbytočné kusy PPS-43 dodávané do tzv. spriatelených krajín v Európe, v Afrike a v Ázii.

Od roku 1948 sa v poľskej zbrojovke Łucznik Arms Factory Radom začalo s ich licenčnou výrobou pod označením PPS wz. 43. Tie boli potom v roku 1953 nahradené vzorom s pevnou drevenou pažbou pod označením PPS wz. 43/53. V nástupníckej firme Pioneer Arms Corp Radom sa dokonca pod označením PPS43-C vyrába ich upravená poloautomatická verzia dodnes. Okrem toho bola táto zbraň licenčne produkovaná aj v Číne pod označením Type 54. Zároveň prebiehala vo Fínsku v zbrojovke Tikkakoski Oy Sakara výroba kópie tohto samopalu pod označením Konepistooli M/44, používajúcej náboj kalibru 9 × 19 mm Luger. V Španielsku sa potom v zbrojovke Fabrica de Armas Oviedo rovnaký typ zbrane vyrábal pod označením DUX M1953 a DUX M1959. Vo Vietname sa pôvodný samopal PPS-43 stal predlohou pre tamojší K-50M. Napokon v Maďarsku bola nakrátko zavedená výroba samopalov pod označením M53, ktoré predstavovali kombináciu PPŠ-41 a PPS-43.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom samopale možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou A3 855 vyprodukovaný v roku 1944 v závode č. 828 v Moskve pre potreby sovietskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1966 darom od VÚ 8014 Rokytnice v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Chladiaci plášť hlavne, opatrený na vrchnej strane rovnako veľkými a na obidvoch bočných stranách smerom k ústiu sa postupne zmenšujúcimi pravidelne usporiadanými kruhovými otvormi (spodnú stranu tvorí jeden veľký pozdĺžny otvor), je zachovalý, kompletný a takmer nepoškodený. Radiálne drážkovaná nečiernená hlaveň je síce zachovalá, avšak na spodnej strane je poškodená dodatočne vytvoreným delaboračným vývrtom. Kompenzátor zdvihu hlavne, tvorený do oblúka zahnutým lisovaným oceľovým plátkom so zúženou vrchnou stranou plynulo prechádzajúcou do rozšírenej mohutnej základne mušky mieridiel, je zachovalý a nepoškodený.

Samotná muška kolíkového tvaru je spolu s otvoreným postranným chráničom kompletná, zachovalá a nepoškodená. Zaujímavosťou pritom je, že kompenzátor, základňa i chránič mušky a chránič ústia hlavne tvoria spolu jeden neoddeliteľný kus. Puzdro záveru je zachovalé a takmer nepoškodené, avšak aj napriek tomu, že príslušná posuvná poistka v zadnej časti je pohyblivá, tak jeho vrchný príklop (tvoriaci spolu s chladiacom plášťom jeden neoddeliteľný blok) sa nedá kvôli zvaru otvoriť, a preto nie je možné dostať sa do vnútorného priestoru a skontrolovať kompletnosť a funkčnosť záverového mechanizmu (prípadne ho aj demontovať). Samotný záver je pritom v mieste zásobníkovej šachty privarený k hlavni a jeho rukoväť (čiastočne poškodená koróziou) je preto nepohyblivá. Cieľnik mieridiel, tvorený preklápateľným kovovým plátkom s dvomi stredovými výrezmi (nastaviteľný na vzdialenosť 100 a 200 metrov), je spolu so základňou kompletný, zachovalý, nepoškodený a pohyblivý. Spúšťový mechanizmus je kompletný a zachovalý a jazýček spúšte je pohyblivý. Posuvná páčka poistky, umiestnená na pravej strane pri lúčiku spúšte, je pohyblivá (posunutím dozadu dochádza k zaisteniu) a zbraň tak možno zaistiť v prednej, ako aj v zadnej polohe.

Zásobníková šachta s bočnými kruhovými otvormi je zachovalá a nepoškodená, posuvná páčka záchytu zásobníka, opatrená mohutným chráničom, je odpružená a pohyblivá. Samotný segmentový zásobník s kapacitou 35 nábojov je zachovalý, pričom jeho vnútorný mechanizmus je funkčný a dá sa tak naplniť nábojmi. Zásobník bol však na obidvoch bočných stranách výrazne poškodený koróziou, ktorá bola vybrúsená a na ošetrenom povrchu bol potom dodatočne aplikovaný ochranný náter čiernej farby. Pištoľová rukoväť je obložená hladkou drevenou črienkou hnedej farby, ktorá je zachovalá a na povrchu nesie iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe plytkých oderov, rýh a škrabancov. Črienka je k rukoväti upevnená pomocou dvoch skrutiek prechádzajúcich cez ploché podložky so stredovým výrezom. Sklopná ramenná opierka je kompletná, zachovalá, nepoškodená a po stlačení poistky, umiestnenej na vrchnej strane puzdra záveru v zadnej časti, je voľne pohyblivá. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Celý jej vonkajší povrch bol opatrený čiernením, ktoré je na určitých miestach do značnej miery vyšúchané.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	7,62 mm
Náboj:	7,62 × 25 mm Tokarev
Dĺžka samopalu so sklopenou ramennou opierkou:	615 mm
Dĺžka samopalu s vyklopenou ramennou opierkou:	820 mm
Dĺžka samotnej hlavne:	254 mm
Hmotnosť samotného samopalu:	3,04 kg
Hmotnosť samopalu s plným zásobníkom:	3,85 kg
Hmotnosť prázdneho zásobníka:	0,26 kg
Kapacita zásobníka:	35 nábojov
Úsťová rýchlosť strely:	490 m/s
Teoretická kadencia streľby:	500 – 600 rán/minúta

7,62 mm sovietsky ťažký guľomet Maxim vzor 1910/30

Na základe zachovaného výrobného značenia možno konštatovať, že zobrazený guľomet bol pod číslom a sériou ЧГ 40 vyrobený v roku 1943 v zbrojovke v Tule pre potreby sovietskej armády. Do zbierok múzea bol získaný v roku 1993 vlastným výskumom v lokalite obce Kalinov (okres Medzilaborce). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát (guľomet a kolieskova lafeta so štítom) má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Chladiaci plášť hlavne je zachovalý, neperforovaný a nepoškodený. Široké okrúhle viečko otvoru slúžiaceho na naplnenie chladiča vodou, resp. snehom, nachádzajúce sa v jeho strednej časti na vrchu, je kompletné,

nepoškodené a je možné ho otvoriť. Ventily slúžiace na vypúšťanie vody (na spodnej strane) a vodnej pary (na ľavej strane), umiestnené v prednej časti chladiča, sú zachovalé a nepoškodené.

Vonkajší povrch hlavne je iba minimálne poškodený koróziou. Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené. Rukoväť záveru umiestnená na pravej strane je nepohyblivá. Posuvná poistka vrchného príklopu puzdra je taktiež nepohyblivá, a preto ho nie je možné odklopiť a dostať sa tak do vnútorného priestoru. Spúšťový mechanizmus je zachovalý, no samotná posuvná (smerom dopredu) páčka spúšte so zdrsneným (kosoštvorcový vzor) hmatníkom je nepohyblivá. Obidve rukoväte sú obložené okrúhlymi drevenými hladkými črienkami hnedej až tmavohnedej farby, ktoré sú pomerne dobre zachovalé, pričom na ľavej črienke sa nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne malých oderov a rýh. Povrch pravej črienky je výraznejšie poškodený dvomi väčšími odermi. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 0 do 2700 metrov, je nekompletný, keďže úplne absentuje jeho jazdec, pričom samotné rameno nemožno sklopiť. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

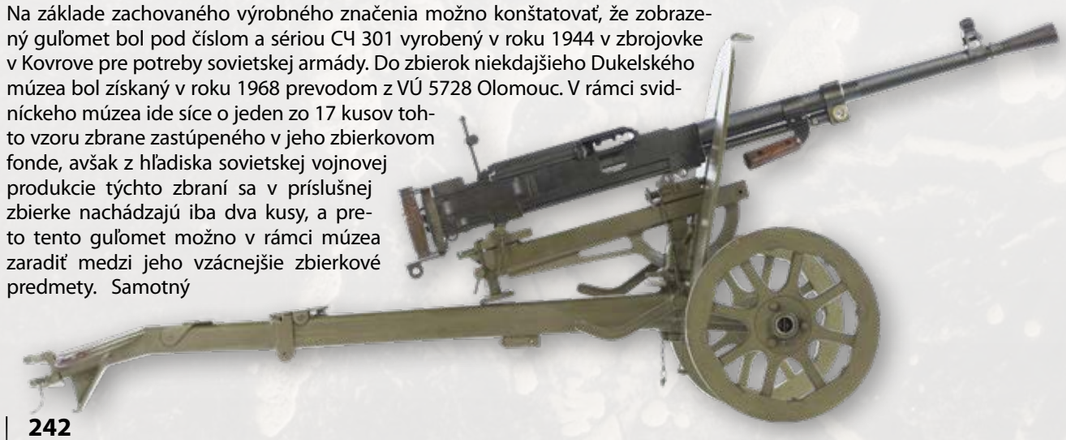
Kolieskova lafeta systému Sokolova značená výrobným číslom a sériou v tvare ЧЕ 411 je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená. Jednotlivé komponenty lafety sú pohyblivé a so zbraňou je tak možné manipulovať vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Samotné drevené kolieska lafety s vonkajším obvodovým ochranným oplechovaním sú zachovalé a pohyblivé, pričom na obidvoch sa nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Rovnako minimálne poškodené je aj ich vonkajšie oplechovanie. Guľomet je možné z lafety demontovať. Odnímateľný ochranný štít je zachovalý a nepoškodený. Celý vonkajší povrch guľometu a lafety bol nastriekaný čiernou (puzdro záveru, ústie hlavne) a zelenou (plášť hlavne, štít a lafeta) polyuretánovou farbou s tým, že tento nový ochranný konzervačný náter, vykonaný po predchádzajúcom opieskovaní starších vrstiev farby, je vo výbornom stave.

Technicko-taktické údaje:

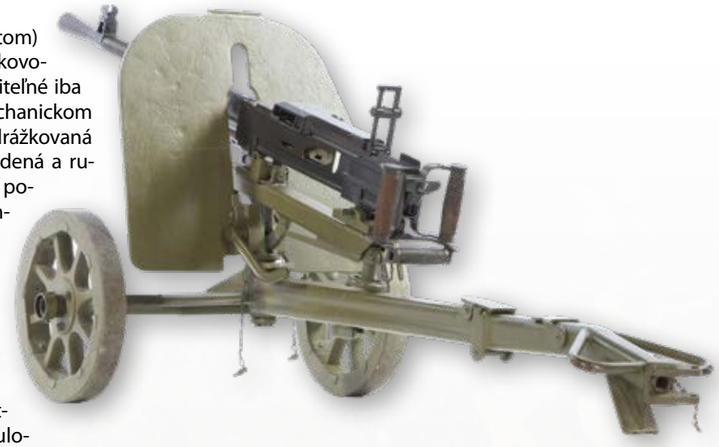
Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 54 mm R
Dĺžka: . . . . . 1107 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 721 mm
Hmotnosť samotného guľometu: . . . . . 23,8 kg
Hmotnosť guľometu spolu s lafetou: . . . . . 64,5 kg
Kapacita chladiča: . . . . . 3 litre
Kapacita nábojového pásu: . . . . . 250 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 740 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 600 rán/minúta

7,62 mm sovietsky ťažký guľomet SG-43

Na základe zachovaného výrobného značenia možno konštatovať, že zobrazený guľomet bol pod číslom a sériou СЧ 301 vyrobený v roku 1944 v zbrojovke v Kovrove pre potreby sovietskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1968 prevodom z VÚ 5728 Olomouc. V rámci svidníckeho múzea ide síce o jeden zo 17 kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, avšak z hľadiska sovietskej vojnovej produkcie týchto zbraní sa v príslušnej zbierke nachádzajú iba dva kusy, a preto tento guľomet možno v rámci múzea zaradiť medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný

exponát (guľomet a kolieskova lafeta so štítom) má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Vymeniteľná, jemne radiálne drážkovaná hlaveň je kompletná, zachovalá a nepoškodená a rukoväť umiestnená v jej zadnej časti je voľne pohyblivá. Obložená je hladkou drevenou črienkou hnedej farby (upevnená je pomocou dvoch skrutiek prechádzajúcich cez hladké okrúhle podložky so stredovým výrezom), ktorá na povrchu nesie iba menšie stopy po mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Tlmič plameňa kónického tvaru je nepoškodený.

Muška mieridiel kolíkového tvaru, umiestnená na mohutnej vyvýšenej základni, je ulomená, pričom postranný zaoblený chránič je zachovalý a nepoškodený. Plynový kanálik a piestová trubica sú kompletné, zachovalé a nepoškodené, avšak regulátor množstva odberu plynu nie je možné pootočiť. Hlaveň nie je možné vymeniť. Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené a samotnú spodnú rukoväť (slúži na natiahnutie záveru) nosiča záverového mechanizmu spojeného priamo s piestom je možné natiahnuť. Záver je však nepohyblivý. Vrchný príklop puzdra je možné po stlačení posuvnej poistky odklopiť (smerom k štítu) a dostať sa tak do vnútorného priestoru. Podávací mechanizmus je kompletný, zachovalý, nepoškodený a pohyblivý. Spúšťový mechanizmus je kompletný a zachovalý a posuvná páčka spúšte je spolu s jej poistkou pohyblivá. Celý tento blok však nie je možné z puzdra záveru demontovať. Cieľnik mieridiel na vzdialenosť od 0 do 2300 metrov na ľavom a od 0 do 2000 metrov na pravom ramene je kompletný, zachovalý a nepoškodený, jeho rámček sa dá vyklopiť a jazdec je pohyblivý. Rukoväť nosiča záveru a obidve ovládacie rukoväte sú obložené okrúhlymi drevenými, pozdĺžne žliabkovanými črienkami hnedej farby, ktoré sú pomerne dobre zachovalé, pričom na ich povrchu sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých oderov, rýh a škrabancov. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Kolieskova lafeta systému Degťarev-Garanin je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená. Jednotlivé komponenty lafety sú pohyblivé a so zbraňou je tak možné manipulovať vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Samotné drevené kolieska lafety s vonkajším obvodovým ochranným oplechovaním sú zachovalé a pohyblivé, pričom na obidvoch sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Rovnako minimálne poškodené je aj ich vonkajšie oplechovanie. Guľomet je možné z lafety demontovať a lafetu je možné postaviť do protilietadlovej polohy. Odnímateľný ochranný štít je zachovalý, na jeho povrchu sú však viditeľné stopy po mechanickom poškodení v podobe menších priehlbín. Celý vonkajší povrch guľometu bol opatrený čiernením, ktoré je pomerne dobre zachovalé a takmer nevyšúchané. Povrch lafety bol natretý zelenou farbou a tento náter je taktiež pomerne dobre zachovalý a nepoškodený.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,62 mm
Náboj: . . . . . 7,62 × 54 mm R
Dĺžka: . . . . . 1140 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 719 mm
Hmotnosť samotného guľometu: . . . . . 13,8 kg
Hmotnosť guľometu s lafetou: . . . . . 40,4 kg
Kapacita nábojového pásu: . . . . . 250 nábojov
Hmotnosť nábojového pásu s nábojmi: . . . . . 10,25 kg
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 855 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 500 – 700 rán/minúta

12,7 mm veľkokalibrový guľomet DŠK vzor 38/46

Veľkokalibrový guľomet DŠK vzor 38 (Degťareva a Špagina krupnokalibernyj – Дегтярёва и Шпагина крупнокалиберный) bol v ZSSR vyvinutý v roku 1938, pričom do výzbroje Červenej armády bol po absolvovaní vojsko-

vých skúšok oficiálne zavedený počiatkom roka 1939 (index Grau: 56-P-542). Skonštruovaný bol pre použitie náboja 12,7 × 108 mm. Primárne bol určený proti pechote (dokázal ju likvidovať už na vzdialenosť 3500 metrov) a proti lietadlám (do výšky 2500 metrov) s tým, že pri použití priebojného náboja ho bolo možné využiť aj proti ľahko obrneným cieľom (na vzdialenosť 500 metrov prerážal pancier hrubý 15 mm). Okrem toho si svoje uplatnenie našiel aj pri ničení guľometných postavení, ľahkých poľných opevnení a delostreleckých stanovíšť. Okrem štandardnej pechotnej verzie, ktorá bola umiestnená na typickej dvojkolesovej lafete s ochranným štítom (lafeta sa dala ľubovoľne prestaviť na streľbu proti pechotným, resp. vzdušným cieľom), existovala aj verzia pre ťažké tanky a obrnené vozidlá, lietadlá, lode a obrnené vlaky.

Z konštrukčného hľadiska išlo o vzduchom chladený guľomet, fungujúci na princípe regulovateľného odberu časti prachových plynov z hlavne, prenášaných cez plynový kanálik na piest spojený s nosičom záveru, čím sa celý mechanizmus udržoval v automatickom chode. Guľomet umožňoval iba streľbu dávkou. Jeho podávací mechanizmus bol tvorený vonkajším vidlicovým posúvačom nábojov, ktorý bol v priamom zábere s okrúhlou rukoväťou nosiča záveru. Zbraň bola nabíjaná pomocou kovových článkovaných nábojových pásov s kapacitou 50 nábojov, prenášaných v príslušných kovových schránkach s dohora odklopným vekom. V roku 1946 bola táto zbraň modernizovaná, pričom vznikla jej verzia pod označením DŠKM 38/46. Sériová výroba prebiehala predovšetkým v zbrojovke v Tule, pričom v rámci obidvoch verzií dosiahla počet približne jeden milión kusov. V roku 1950 Československo získalo licenciu na výrobu guľometu DŠK vzor 38/46. Dodanú výrobnú dokumentáciu na tuzemské podmienky rozpracovala Zbrojovka Brno, ale samotná výroba prebiehala v rokoch 1952 až 1955 predovšetkým v Zbrojovke Vsetín. Do roku 1958 sa tento guľomet v rámci československej armády používal v pechotnej a protilietadlovej verzii, a tiež ako zbraň pre tanky, obrnené vozidlá a samohybné delostrelectvo.

Na základe zachovaného výrobného značenia možno konštatovať, že zobrazený guľomet bol pod číslom 0115 licenčne vyrobený v období po roku 1952 v Zbrojovke Brno pre potreby československej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1968 prevodom z VÚ 5728 Olomouc. V rámci svidníckeho múzea ide o jeden z dvoch kusov tohto vzoru zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát (guľomet a kolieskovú lafetu so štítom) má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Rebrovaná hlaveň je spolu s úsťovou brzdou a z bočných strán chránenou kolíkovou muškou mieridiel, umiestnenou na vyvýšenej základni, kompletná, zachovalá, nepoškodená a takmer neopotrebovaná. Plynový kanálik, piestová trubica a plynový regulátor sú kompletné, zachovalé a nepoškodené. Puzdro záveru je zachovalé a nepoškodené a samotnú spodnú rukoväť (slúži na natiahnutie záveru) nosiča záverového mechanizmu spojeného priamo s piestom je možné natiahnuť. Bočná (na pravej strane puzdra) rukoväť uvádzajúca do chodu vidlicu podávača nábojov je však nepohyblivá.

Podávací mechanizmus s odklápateľným vrchným vekom je kompletný, zachovalý a nepoškodený a jeho vonkajšia posuvná vidlicová páka, umiestnená na pravej strane puzdra záveru, je pohyblivá. Spúšťový mechanizmus je kompletný a zachovalý a samotná posuvná páčka spúšte je pohyblivá. Celý tento blok však nie je možné zo zadnej časti puzdra demontovať, a preto sa nedá dostať do vnútorného priestoru a verifikovať tak prítomnosť, stav a funkčnosť samotného záverového mechanizmu. Cieľnik mieridiel, nastaviteľný na vzdialenosť od 0 do 3300 metrov, je kompletný, zachovalý a nepoškodený; jeho rámček sa síce dá vyklopiť, ale jazdec je nepohyblivý. Rukoväť nosiča záveru a obidve ovládacie rukoväte sú obložené elipsovitými drevenými, pozdĺžne žliabkovanými črienkami natretými nepôvodnou zelenou farbou, ktoré sú pomerne dobre zachovalé, pričom na ich povrchu sa nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov. Kovová ramenná opierka bez drevených výstuh je zachovalá, nepoškodená a pohyblivá a z guľometu ju možno demontovať. Nábojová schránka s kapacitou 50 nábojov je zachovalá a nepoškodená, pričom jej veko je možné odklopiť. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby.

Kolieskový lafeta je kompletná, zachovalá a takmer nepoškodená. Jednotlivé komponenty lafety sú pohyblivé a so zbraňou je tak možné manipulovať vo vertikálnej i horizontálnej rovine v plnom rozsahu. Samotné drevené kolieska lafety s vonkajším obvodovým ochranným oplechovaním sú zachovalé a pohyblivé, pričom na obidvoch sa nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých oderov. Rovnako minimálne poškodené je aj ich vonkajšie oplechovanie. Odnímateľné drevené opierky (priskrutkované zboku ku kovovému rámu), nachádzajúce sa na strednom ramene lafety, sú kompletné a zachovalé, pričom na povrchu nesú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe malých rýh a oderov. Guľomet je možné z lafety demontovať a lafetu je možné postaviť do protilietadlovej polohy. Odnímateľný ochranný štít je zachovalý a takmer nepoškodený, pričom na jeho povrchu je viditeľná stopa po skúšobnom výstrele vykonanom v zbrojovke. Celý vonkajší povrch guľometu a lafety bol natretý čiernou (guľomet okrem rukovätí, ramenná opierka, vrchná časť lafety, oplechovanie a náboje kolies aj pätky bočných ramien) a zelenou (štít, spodná časť a kolieska lafety) farbou a tento nepôvodný náter je pomerne dobre zachovalý a nepoškodený.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 12,7 mm
Náboj: . . . . . 12,7 × 108 mm
Dĺžka guľometu: . . . . . 1591 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 1000 mm
Dĺžka kolieskovej lafety: . . . . . 1740 mm
Hmotnosť samotného guľometu: . . . . . 34 kg
Hmotnosť guľometu na kolieskovej lafete: . . . . . 82 kg
Hmotnosť nábojovej schránky s plným pásom: . . . . . 11,35 kg
Hmotnosť prázdnej nábojovej schránky: . . . . . 3,35 kg
Kapacita nábojovej schránky: . . . . . 50 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 830 – 850 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 550 – 600 rán/min
Praktická kadencia streľby: . . . . . 100 rán/min

9 mm anglický samopal Sten Mark I.

Vôbec prvý samopal bol vo Veľkej Británii vyvinutý až na prelome rokov 1939 – 1940. Išlo pritom o napodobeninu starších nemeckých samopalov MP 28/II Schmeiser pod označením Lanchester Mark I. Táto zbraň však bola náročná na výrobu a v praxi sa príliš neosvedčila. Väčší úspech dosiahli samopaly pod označením Sten. Tie boli vytvorené v roku 1940 konštruktérmi Royal Small Arms Factory (RSAF) v Enfielde, konkrétne majorom Reginaldom Vernonom Sheperdom (1892 – 1950) a Haroldom Johnom Turpinom (1893 – 1967). Samotné označenie tejto zbrane potom vzniklo zložením začiatočných písmen ich priezvisk a prvých dvoch písmen predmetnej zbrojovky. V priebehu druhej svetovej vojny sa postupne objavilo jej šesť modelov (Mark I. – Mark VI.). Na ich produkcii, započatej v marci 1941, participovali popri mnohých iných závodoch a subdodávateľoch najmä štyri britské zbrojovky: RSAF v Enfielde, Royal Ordnance Factory (ROF) vo Fazakerley, ROF v Theale a British Small Arms v Birminghame. Dovedna bolo v priebehu vojny vyprodukovaných vyše 4,5 milióna kusov vo všetkých modeloch.

Prvý z nich sa svojím vzhľadom ešte v mnohom podobal samopalom Lanchester. Do výzbroje armády bol zavedený pod oficiálnym označením 9 mm STEN Machine Carbine, Mark 1. Jeho pomerne zložitá produkcia prebiehala výlučne v škótskej firme Singer Manufacturing Co. Ltd. sídliacej v meste Clydebank neďaleko od Glasgowa (firma sa pred vojnou špecializovala predovšetkým na výrobu šijacích strojov). Na základe dvoch objednávok zo strany britskej armády (prvá zo dňa 6. marca 1941 a druhá zo dňa 1. mája 1942) bolo pritom do konca júla 1942 vyrobených 200 000 kusov. Z konštrukčného hľadiska išlo o zbraň adaptovanú na strelivo 9 × 19 mm Parabellum a fungujúcu na princípe dynamického neuzamknutého záveru s hmotnosťou 640 gramov, využívajúceho na svoj spätný pohyb tlak plynov po každom výstrele. Spúšťový mechanizmus umožňoval streľbu jednotlivými ranami aj dávkou, pričom na prepínanie režimu slúžil priečne posuvný preraďovač (prechádzajúci naprieč krytom mechanizmu) značený písmenami A (dáv-

ka) na pravej strane a R (jednotlivé rany) na ľavej strane. Jediným poistným prvkom zbrane bol výrez v zadnej časti puzdra záveru, do ktorého sa zasúvala jeho rukoväť. Kryt spúšťového mechanizmu obklopovalo drevené predpažbie so sklopnou (smerom dopredu pod plášť hlavne) drevenou rukoväťou. Predná časť hlavne bola uložená v mohutnejšom kompenzátore zdvihu charakteristického kužeľovitého tvaru. Od októbra 1942 bol do výrobného programu firmy Singer na základe objednávky od armády na 100 000 kusov zaradený zjednodušený model tohto samopalu pod označením Mark 1, ktorý už nedisponoval predpažbím s rukoväťou a kompenzátorom zdvihu hlavne.*

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom samopale možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou F 054 253 vyprodukovaný v období rokov 1941 – 1942 vo firme Singer Manufacturing Co. Ltd. sídliacej v škótskom meste Clydebank pre potreby britskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1985 vlastným výskumom v lokalite mesta Sobrance. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Plášť hlavne, opatrený na spodnej strane v prednej a zadnej časti rovnako veľkými štyrmi kruhovými otvormi (dva vpredu a dva vzadu), je zachovalý, kompletný a na svojom povrchu len minimálne poškodený koróziou, avšak na niektorých miestach sú viditeľné stopy po červenej farbe. Kompenzátor zdvihu hlavne kužeľovitého tvaru so skosenou prednou hranou v smere zhora nadol (tým bol čiastočné eliminovaný zdvih zbrane pri streľbe dávkou) je síce zachovalý, avšak v prednej časti je na spodnej strane menší kus kovu odlomený. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru, tvoriaca spolu s otvoreným postranným chráničom jeden neoddeliteľný kus, je síce zachovalá a takmer nepoškodená, avšak pravá časť chrániča je odlomená.

Puzdro záveru je kompletné, zachovalé a na povrchu nesie iba menšie stopy po korózii, avšak ramennú opierku, ktorá zároveň uzatvára jeho zadnú časť, nie je možné kvôli zvaru demontovať, dostať sa tak do vnútorného priestoru a skontrolovať kompletnosť a funkčnosť záverového mechanizmu (prípadne ho aj demontovať). Navyše, samotný záver je v mieste zásobníkovej šachty privarený k hlavni a jeho rukoväť (čiastočne poškodená koróziou) je preto nepohyblivá. Jednoduchý cieľnik mieridiel, tvorený zaobleným plátkom kovu so stredovým otvorom, je zachovalý a nepoškodený. Spúšťový mechanizmus je nekompletný, keďže popri jednotlivých menších súčiastkach absentujú predovšetkým napínacie pružiny a jazýček spúšte je tak voľne pohyblivý. Posuvný preraďovač režimu streľby, umiestnený pred lúčikom spúšte, je nepohyblivý. Vonkajší povrch lúčika spúšte a bloku spúšťového mechanizmu je na obidvoch stranách mierne poškodený koróziou. Celé drevené predpažbie s prednou sklopnou rukoväťou, tiahnuce sa od lúčiku spúšte až po zásobníkovú šachtu a zároveň odspodu uzatvárajúce blok spúšťového mechanizmu, absentuje (prítomné sú iba jeho bočné upevňujúce skrutky). Zásobníková šachta je zachovalá a iba mierne poškodená koróziou, jej záchyt zásobníka je odpružený a pohyblivý. V jej vrchnej časti bol však v mieste pred okienkom na vyhadzovanie prázdnych nábojníc dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Nesklopná ramenná opierka je kompletná, zachovalá a iba mierne poškodená koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Na celom jej vonkajšom povrchu nie sú viditeľné žiadne stopy po čiernení.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 9 mm
Náboj: . . . . . 9 × 19 mm Parabellum
Dĺžka samopalu: . . . . . 894 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 198 mm
Hmotnosť samotného samopalu: . . . . . 3,63 kg
Hmotnosť samopalu s prázdnym zásobníkom: . . . . . 3,94 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 32 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 350 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 500 – 550 rán/minúta

9 mm anglický samopal Sten Mark II.

V priebehu leta roku 1941 prebehla úprava a zjednodušenie konštrukcie samopalov pod označením Mark 1 a Mark 1, čím vznikol nový model zbrane pod označením Mark II. Na jeho výrobu postačovalo už iba 47 súčiastok, pričom len veľmi malá časť z nich si vyžadovala jemnejšie opracovanie. To umožnilo v auguste 1941 započať časovo a ekonomicky nenáročnú sériovú produkciu, ktorá prebiehala v rámci závodov RSAF v Enfielde, ROF vo Fazakerley, ROF v Theale*

a BSA v Birminghame a do konca vojny sa zastavila na počte viac ako 2,5 milióna kusov. Z konštrukčného hľadiska pritom išlo, rovnako ako u jeho predchodcov, o samopal adaptovaný na strelivo kalibru 9 × 19 mm Parabellum a fungujúci na princípe dynamického neuzamknutého záveru, využívajúceho na svoj spätný pohyb tlak plynov po každom výstrele. Spúšťový mechanizmus rovnako umožňoval streľbu jednotlivými ranami aj dávkou, pričom na prepínanie režimu slúžil priečne posuvný preraďovač (prechádzajúci naprieč krytom mechanizmu) značený písmenami A (dávka) na pravej strane a R (jednotlivé rany) na ľavej strane.

K dovtedy jedinému poistnému prvku zbrane v podobe výrezu v zadnej časti puzdra záveru tu pribudla aj možnosť zaistiť záver v prednej polohe, a to priečnym zasunutím koncovky jeho rukoväte do príslušného protiľahlého otvoru v puzdre. Úpravy sa napokon dočkal aj plášť demontovateľnej hlavne (bol skrátený a perforovaný), ako aj zásobníková šachta, ktorú bolo možné (bez zásobníka) otočiť tak, aby zakrývala otvor na vyhadzovanie prázdnych nábojníc. Tento model sa navyše vyrábal s dvomi prevedeniami odnímateľnej kovovej ramennej opierky. Tá mohla mať buď štandardný rámový profil, alebo ju tvorila jednoduchá trubka zakončená kovovou pätkou. Okrem uvedenej základnej verzie boli pre potrebu špeciálnych jednotiek do výzbroje zavedené aj samopaly pod označením Mark II S. Tie mali hlaveň prispôsobenú na nasadenie tlmiča zvuku výstrelu.

Až prílišná jednoduchosť konštrukcie týchto zbraní však so sebou priniesla aj isté nevýhody. Tá najväčšia spočívala v tom, že po naplnení zásobníka 32 nábojmi dochádzalo takmer ihneď na začiatku streľby k ich zasekávaniu. Preto sa v armádnych predpisoch na jar 1942 objavil doslova zákaz plniť zásobníky viac ako 28 nábojmi. Zaujímavosťou je, že samopal Sten Mark II. s výrobným číslom FF 209 z produkcie ROF vo Fazakerley zohral svoju, žiaľ, nie veľmi úspešnú rolu v atentáte na zastupujúceho ríšskeho protektora Čiech a Moravy Rienharda Heydricha (1904 – 1942), ktorý uskutočnili členovia výsadku Anthropoid 27. mája 1942 v Prahe. Práve počas tejto akcie totiž došlo k zaseknutiu predmetnej zbrane v rukách rotmajstra Jozefa Gabčíka (1912 – 1942). Aj napriek určitým nedostatkom si však tieto samopaly získali vďaka svojej jednoduchosti a odolnosti voči nepriaznivým podmienkam veľkú obľubu v jednotkách britskej armády. Dodávané boli aj rôznym ozbrojeným hnutiam odporu po takmer celej Európe, pričom vo výzbroji ich v menšej miere mali aj jednotky 1. ČSAZ v ZSSR. Navyše, v priebehu vojny ich konštrukciu skopírovali Nemci, ktorí ju následne s menšími úpravami zaviedli do svojej výzbroje pod označením MP 3008.

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenom samopale možno konštatovať, že bol pod číslom a sériou F 043 298 vyprodukovaný v období po roku 1941 v ROF Fazakerley pre potreby britskej armády. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea bol získaný v roku 1968 darom od Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo šiestich kusov tohto modelu zbrane zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný exponát má pomerne dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, na ktorých povrchu sú viditeľné iba menšie stopy po opotrebovaní, mechanickom poškodení či korózii. Plášť hlavne, opatrený rovnako veľkými a v troch radoch pravidelne usporiadanými kruhovými otvormi (v každom rade po tri otvory), je zachovalý, kompletný a na svojom povrchu len mierne poškodený koróziou, avšak na dvoch miestach je pozdĺžne prasknutý s tým, že na vrchnej strane je malá časť kovu taktiež odlomená. V zadnej časti je plášť privarený k puzdru záveru, a preto ho nemožno zo zbrane demontovať.

Odnímateľná hladká hlaveň je zachovalá a iba mierne poškodená koróziou. Muška mieridiel trojuholníkovitého tvaru, tvoriaca samostatný odnímateľný element, je zachovalá a takmer nepoškodená. Puzdro záveru je kompletné, zachovalé a na povrchu nesie iba menšie stopy po korózii, avšak ramennú opierku, ktorá zároveň uzatvára jeho zadnú časť, nie je možné kvôli zvaru demontovať, dostať sa tak do vnútorného priestoru a skontrolovať kompletnosť a funkčnosť záverového mechanizmu (prípadne ho aj demontovať). Navyše, samotný záver je v mieste zásobníkovej šachty privarený k hlavni a jeho rukoväť (čiastočne poškodená koróziou) je preto nepohyblivá, hoci koniec jej páčky sa dá zasunúť do protiľahlého poistného otvoru a zbraň tak zaistiť v prednej polohe. Jednoduchý cieľnik mieridiel, tvorený zaobleným plátkom kovu so stredovým otvorom, je zachovalý a nepoškodený.

Spúšťový mechanizmus je zachovalý, jazýček spúšte je odpružený a pohyblivý. Posuvný preraďovač režimu streľby, umiestnený pred lúčikom spúšte, je pohyblivý. Vonkajší povrch lúčika spúšte a bloku spúšťového mechanizmu je na obidvoch stranách mierne poškodený koróziou. Otočná zásobníková šachta vyrobená pod číslom M 145 a dodaná ako samostatný komponent firmou John Lumb and Company, Limited (pôvodne firma zameraná na výrobu sklárskych produktov) sídliacou v meste Castleford je zachovalá a iba mierne poškodená koróziou, jej záchyt zásobníka je odpružený a pohyblivý. Uprostred jej vrchnej časti bol však v mieste za muškou dodatočne vytvorený delaboračný vývrt. Celý blok šachty je kvôli vnútornému zvaru

nepohyblivý. Nesklopná ramenná opierka je kompletná, zachovalá a iba mierne poškodená koróziou. Zbraň je nefunkčná a neschopná streľby. Celý jej vonkajší povrch bol pôvodne opatrený čiernením (na základe zachovalých rezíduí na ťažšie prístupných miestach), ktoré však bolo na väčšine miest mechanicky zámerne odstránené.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 9 mm
Náboj: . . . . . 9 × 19 mm Parabellum
Dĺžka samopalu: . . . . . 762 mm
Dĺžka samotnej hlavne: . . . . . 197 mm
Hmotnosť samotného samopalu: . . . . . 3,00 kg
Hmotnosť samopalu s prázdnym zásobníkom: . . 3,30 kg
Kapacita zásobníka: . . . . . 32 nábojov
Úsťová rýchlosť strely: . . . . . 365 m/s
Teoretická kadencia streľby: . . . . . 550 rán/minúta

Zbierka č. V – Delostrelecký materiál

Autor textov: Mgr. Gabriel Blaško

82 mm práporný mínomet vzor 1937 (BM-37)

Prvý sovietsky mínomet s kalibrom 82 mm predstavoval vzor 1936 (BM-36), ktorý bol v podstate kópiu francúzskeho 81 mm mínometu Brandt model 27/31, avšak so zmeneným kalibrom. Mínomet Brandt bol zase vylepšenou verziou britského modelu Stokes z obdobia prvej svetovej vojny. Sovietsky 82 mm práporný mínomet vzor 1937 (82 mm bataľonnyj minomet obrazca 1937 goda – 82-мм батальонный миномет образца 1937 года), označovaný aj ako BM-37, zostrojil sovietsky konštruktér Boris Ivanovič Šavyrin. Išlo o modernizovanú verziu 82 mm mínometu vzor 1936. Vylepšená zbraň disponovala odpružením hlavne a upraveným tvarom oporného ložiska, ktorý bol zmenený z pravouhlého (obdĺžnikového) na kruhový. Iniciály BM odkazovali na ruský názov bataľonnyj minomet (батальонный миномет - БМ), teda mínomet používaný v Červenej armáde na úrovní práporu.

Daný typ delostreleckej hlavňovej zbrane, vystreľujúcej míny po strmej dráhe letu, slúžil ako podporná a sprievodná zbraň pechoty v útoku i obrane. Jej hlavným účelom bolo ničiť predovšetkým nekrytú živú silu a palebné prostriedky nepriateľa. Sovietsky strelecký prápor disponoval najprv štyrmi a neskôr šiestimi takýmito mínometmi. Jeho cena sa v roku 1939 vyšplhala na 6740 rubľov. Nízka hmotnosť zbrane (61 kg) a možnosť jej rozloženia na jednotlivé časti, ktoré boli prenosné obsluhou mínometu vlastnými silami, umožňovali značnú manévrovateľnosť so zbraňou aj v náročnejšom teréne. Na dlhšie vzdialenosti sa prepravoval spolu s príslušenstvom a základnou dotáciou munície na káre s konským záprahom. Zbraň umožňovala streľbu do vzdialenosti približne od 70 po 3100 metrov, pričom najväčšiu efektivitu vykazovala do vzdialenosti cca 1200 metrov. Preto bola využívaná aj v boji na kratšie vzdialenosti.

Na realizáciu výstrelu sa delostrelecká mína spúšťala hnacou časťou so stabilizátorom do ústia hlavne, pričom príslušný smer streľby bol realizovaný podľa jej na- stavenia, resp. nasmerovania. Do mínometu sa používali 3,1 kg vážiace trieštivé delostrelecké míny O-832 so šiestimi krídelkami stabilizátora. Neskôr, v období druhej svetovej vojny, bola zavedená konštrukčne jednoduchšia trieštivá delostrelecká mína O-832D s desiatimi krídelkami. Okrem spomínaných trieštivých striel sa používali aj dymové míny D-832 a tzv. propagačné míny. Obsluha zbrane dokázala za minútu vystreliť až 25 delostreleckých mín. V priebehu druhej svetovej vojny vznikli modernizované verzie predmetného mínometu, označované ako vzor 1941 (BM-41) a vzor 1943 (BM-43). BM-37 bol však najviac vyrábanou verziou spomedzi sovietskych 82 mm mínometov a patril k jedným z najvyrábanejších mínometov na svete. Ukoristené sovietske 82 mm mínomety boli používané aj fínskymi a nemeckými jednotkami. BM-37 bol označovaný vo fínskej armáde ako 82 Krh/37, v nemeckej armáde ako 8,2 cm Granatwerfer 274/2 (r). Sovietske 82 mm mínomety využívali aj československé vojenské jednotky v ZSSR, resp. príslušníci 1. ČSAZ v ZSSR.

Hlavné časti, z ktorých pozostáva zobrazený mínomet, boli vyrobené v rôznych rokoch. Hlaveň mínometu bola vyrobená v roku 1940, podstavec (dvojnožka) v roku 1941 a kruhové oporné ložisko (tanier) v roku 1942. Na predmetnej zbrani absentuje zameriavač. Vojenské múzeum vo Svidníku získalo daný predmet do svojich zbierok prevodom z Vojenského opravárenského závodu Moldava nad Bodvou v roku 1969.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . .82 mm
Dĺžka hlavne: . . . . . .1220 mm
Hmotnosť: . . . . . .61 kg
Maximálny dostrel: . . . . . .cca 3100 m
Minimálny dostrel:. . . . . .cca 70 m
Rýchlosť streľby: . . . . . .25 výstrelov za minútu
Obsluha: . . . . . .4 osoby
Odmer: . . . . . .6 °
Námer: . . . . . .+45 + 85 °
Druh munície (a hmotnosť strely): . . . . . .trieštivá delostrelecká mína (3,1 kg), dymová mína, propagačná mína
Úsťová rýchlosť: . . . . . .211 m/s

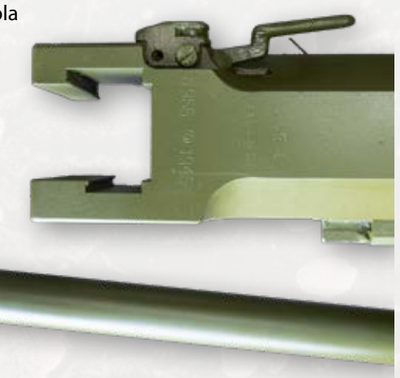
45 mm protitankový kanón vzor 1942 (M-42)

Sovietsky 45 mm protitankový kanón vzor 1942 bola zbraň určená hlavne na boj s tankmi. Tento typ protitankovej zbrane sa do svojej podoby vyvinul postupnou modernizáciou starších typov od začiatku 30. rokov 20. storočia. Svoj prvý protitankový kanón prijala Červená armáda do výzbroje v roku 1930 ako 37 mm protitankový kanón vzor 1930. Vyrábal sa na základe nemeckých protitankových kanónov kalibru 37 mm od firmy Rheinmetall (3,7cm PaK 35/36). Červená armáda v záujme zvýšenej účinnosti prešla na väčší 45 mm kaliber, keď prijala do výzbroje 45 mm protitankový kanón vzor 1932. Niektoré z týchto protitankových kanónov bojovali počas občianskej vojny v Španielsku na strane republikánskych síl. Aj tento kanón sa konštruktéri snažili vylepšiť a s modernizovaným 45 mm protitankovým kanónom vzor 1937, prijatým do výzbroje v roku 1938, vstúpila Červená armáda do druhej svetovej vojny. Tieto kanóny boli prvýkrát nasadené v tzv. zimnej vojne s Fínskom (1939 – 1940).

Oba protitankové kanóny boli usadené na dvojkolesovej lafete, ktorá bola viac-menej zväčšeninou lafety 37 mm nemeckého kanóna firmy Rheinmetall. Keď nacistické Nemecko napadlo v roku 1941 ZSSR, zistila Červená armáda, že proti pancierom nemeckých tankov dané kanóny nestačia. Preto sa opäť začalo s vylepšeniami 45 mm protitankového kanóna, čím vznikol nový model 45 mm protitankový kanón vzor 1942 (M-42). Najdôležitejším zlepšením na protitankovom kanóne vzor 1942 bolo to, že sa oproti vzoru 1937 predĺžila hlaveň o cca 1000 mm; predĺženie hlavne znamenalo zvýšenie počiatočnej rýchlosti strely, ktorá tak získala na priebojnosti. Vďaka predĺženiu hlavne sa zvýšila prieraznosť 1,5-krát (pri protipancierovom granáte) alebo dvakrát (pri podkalibrovej strele).

Zobrazený kanón bol vyrobený v roku 1945 a má výrobné číslo No 1955. Niekdajšie Dukelské múzeum vo Svidníku ho získalo prevodom z Východného vojenského okruhu Trenčín a do jeho zbierok bola zbraň oficiálne prijatá v roku 1968.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . .45 mm
Dĺžka hlavne: . . . . . .3087 mm
Hmotnosť v bojovej polohe: . . . . . .625 kg
Hmotnosť v dopravnej polohe:. . . . . .1265 kg
Maximálny dostrel: . . . . . .6600 m
Dostrel pri priamej streľbe na cieľ: . . . . . .1000 m
Rýchlosť streľby: . . . . . .25 – 30 výstrelov/min
Obsluha: . . . . . .4 osoby
Námer: . . . . . .-8 ° až +25 °
Odmer: . . . . . .60 °
Počiatočná rýchlosť:. . . . . .830 m/s

Zbierka č. IX – Strelivo a náloživo

Autor textov: Mgr. Ivan Cuper

Ručný nemecký granát 24

V období druhej svetovej vojny bol dôležitou súčasťou výzbroje príslušníkov Wehrmachtu a jednotiek SS nemecký útočný ručný granát 24 (Stielhandgranate 24), ktorý bol do nemeckej výzbroje zavedený ešte v 20. rokoch 20. storočia, pričom jeho konštrukcia vychádzala z ručných granátov používaných v prvej svetovej vojne, a to Stielhandgrante 15 a 17. Nový typ granátu sa zaviedol spolu s novým zapaľovačom Brennzünder 24 (BZ 24), ktorý pracoval na princípe oneskorenia výbuchu o 4,5 sekundy od samotnej iniciácie. V 30. rokoch 20. storočia sa realizovali konštrukčné úpravy stavby granátu: z výbušnej hlavice sa odstránil závesný hák (slúžil na nosenie granátu za opaskom) a zdokonalili sa tesnenia v miestach kovania drevenej rukoväte. Poslednou novinkou bolo zavedenie nového zapaľovača Brennzünder 39 (BZ 39, s oneskorením 4,5 s) v roku 1939. Súčasne bol zavedený dymový granát Nebelhandgranate 39 (Nebel-HD Gr. 39), ktorý sa od ostrej verzie líšil množstvom použitej dymovej látky a dierami vo výbušnej hlavici, ktorými unikal vzniknutý dym. Od roku 1943 sa ku granátom pridávali zosilňovacie puzdrá (vyrábali sa v dvoch prevedeniach: jednoduché a predfragmentované), ktoré zvyšovali črepinový účinok munície.

Granát sa skladal z výbušnej hlavice a drevenej rukoväte, ktorou viedol zapaľovač na odpálenie granátu. Ničivý účinok granátu sa prenášal prostredníctvom tlakovej vlny do vzdialenosti 3 – 6 m. Vzniknuté črepiny mali minimálny ničivý účinok a ich maximálny dosah bol do vzdialenosti 15 m. Granát bol plnený 165 g trinitrotoluénu (TNT, v nemeckých dokumentoch označovaný ako Füllpulver 02, FP02), alebo donoritom. Ostrý granát vážil 420 g. Rukoväť sa vyrábala z bukového dreva a práve v nej bol uložený zapaľovač, ktorý sa inicioval potiahnutím šnúry s porcelánovou guličkou (pre lepšie uchopenie šnúry).

Prezentovaný nemecký útočný ručný granát vzor 24 bol vyrobený v roku 1943 firmou Carl Winzerling K.G, Schloßfabrik, Volmarstein a.d. Ruhr. Okrem výbušných elementov chýba na granáte šnúra s porcelánovou guľôčkou, ktorá slúžila na uvoľnenie poistky a bola umiestnené v rukoväti. Na rukoväti chýba aj uzatváracia skrutka. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol granát zakúpený v roku 1978.

Technicko-taktické údaje:
Druh: . . . . . .trhavý
Materiál: . . . . . .oceľový plech, drevo
Trhavá náplň: . . . . . .trinitrotoluén, donarit, monarit
Celková dĺžka: . . . . . .353 mm
<u>Bojová hlavica</u>
Dĺžka: . . . . . .84,3 mm
Priemer: . . . . . .60 mm
Priemer rozšíreného okraja: . . . . . .67,7 mm
<u>Drevená rukoväť</u>
Dĺžka: . . . . . .280 mm
<u>Horné kovanie rukoväte</u>
Priemer: . . . . . .45,6 mm
Výška: . . . . . .31 mm
<u>Dolné kovanie rukoväte</u>
Priemer: . . . . . .34 mm
Výška: . . . . . .21 mm
Zapaľovač: . . . . . .Brennzünder 24, BZ 24
Časové oneskorenie iniciácie: . . . . . .4,5 s
Rozbuška: . . . . . .č. 8 A, č. 8 Al

Nemecký útočný vajcovitý granát 39

Nemecký útočný vajcovitý granát 39 (Eihandgranate 39) sa používal počas druhej svetovej vojny nemeckým Wehrmachtom a jednotkami SS. Konštrukciou vychádzal z ručného granátu Eihandgranate 1917, používaného v prvej svetovej vojne. Granát sa používal s trecím zapaľovačom BEZ 39, ktorý sa vyrábal v štyroch verziách časového oneskorenia výbuchu (červená farba 1 s, modrá 4,5 s, žltá 7,5 s, sivá 10 s). Zapaľovač BEZ 39 sa skrutkoval k telu granátu pomocou skrutkového závitu M10×1. Granát sa mohol plniť trinitrotoluénom alebo donaritom I a II. Telo granátu sa lakovalo matnou žltou

farbou (Dunkelgelb) a bolo vyrobené z oceľového plechu. Granát v mieste výbuchu pôsobil najmä ničivou tlakovou vlnou a menšie poranenia mohli spôsobiť aj vzniknuté malé črepiny. Kvôli malým rozmerom a spôsobu prichytávania granátu na uniformu dochádzalo priamo na fronte k nehodám (aj smrteľným), preto sa od mája 1942 na spodnej strane tela objavil oceľový krúžok, ktorý umožňoval jeho zavesenie na opasku. Na zvýšenie črepinového účinku sa začal ku granátu dodávať aj fragmentovaný trieštivý plášť pozostávajúci z dvoch polovíc, ktoré sa k sebe skrutkovali.

Prezentovaný nemecký útočný vajcovitý granát 39 bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea zakúpený v roku 1972. Granát je v dobrom stave so zachovanou pôvodnou tmavožltou farbou a s torzom trecieho zapaľovača BZE 39 modrej farby a časovým oneskorením výbuchu 4,5 s. Na granáte sa nachádza závesný krúžok, vďaka čomu môžeme predpokladať, že granát bol vyrobený po máji 1942.

Technicko-taktické údaje:

Druh: . . . . . trhavý
Materiál: . . . . . oceľový plech
Trhavina: . . . . . trinitrotoluén
Dĺžka so zapaľovačom: . . . . . 98 mm
Dĺžka granátu: . . . . . 76 mm
Priemer: . . . . . 46 mm
Celková hmotnosť: . . . . . 225 g
Hmotnosť trhaviny: . . . . . 130 g
Zapaľovač: . . . . . BEZ 39
Rozbuška: . . . . . č. 8, č. 8 Al

Torzo 21 cm delostreleckého granátu do 21 cm mažiaru Mrs. 18

Torzo 21 cm granátu bolo súčasťou deleného delostreleckého náboja, ktorý bol určený pre 21 cm mažiar Mrs 18, alebo pre starší 21 cm dlhý mažiar 16, ktorý sa v nemeckej výzbroji objavil ešte počas prvej svetovej vojny. 21 cm mažiar Mrs 18 sa zaviedol do výzbroje Wehrmachtu v roku 1939 a táto delostrelecká zbraň bola navrhnutá firmou Krupp z Essenu. Vďaka svojim vlastnostiam bola veľmi obľúbenou zbraňou a s narastajúcim počtom objednávok sa na výrobe podieľala aj firma Hanomag z Hannoveru. Do oboch mažiarov sa používali len tri zhodné delostrelecké granáty, a to 21 cm granát 18, 21 cm granát 18 Stg., ako aj 21 cm betónový granát 18 Be. 21 cm granát 18 sa vyrábal z ocele a granát 18 Stg. z liatiny ocele. Oba granáty vážili zhodne 113 kg a používali sa so zapaľovačmi A.Z. 23 umg. (0,15) alebo A.Z. 23 umg. m. 2 V, prípadne sa mohol používať aj so zapaľovačom Dopp. z. S/90.

Prezentované torzo granátu bolo do zbierok múzea získané vlastným zberom v katastri obce Vyšná Pisaná (okres Svidník) zamestnancom Mo Svidník VHM v roku 2002. Torzo granátu je nekompletné, chýba z neho kužeľová časť so zapaľovačom. Granát bol vystrelený a v mieste dopadu vybuchol. Na vodiacich obručiach sú drážky po vývrte hlavne. Povrch granátu je silno poškodený koróziou, čo sa prejavilo aj v pórovitosti jeho povrchu. Na granáte sa nezachovali žiadne značenia.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 21 cm
Výška: . . . . . 605 mm
Priemer: . . . . . 207 mm
Priemer vodiacej obruče: . . . . . 215 mm
Šírka vodiacich obručí: . . . . . 34 mm
Hrúbka plášťa: . . . . . 29 mm

21 cm nábojnica delostreleckého náboja do 21 cm mažiaru MRS 18

Nábojnica sa používala ako súčasť delenej delostreleckej munície určenej pre 21 cm mažiar MRS 18, ktorý v čase druhej svetovej vojny používal nemecký Wehrmacht. Nábojnica bola súčasťou nábojky 6351 St., do ktorej sa ukladalo 1 – 5 prachových náplní a na dno sa skrutkovali zápalkové skrutky C/12 n. A. alebo C/12 n. A. St. Na jej skrutkovanie sa používal na to určený kľúč. Počtom použitých prachových náplní sa menila vzdialenosť dostrelu (väčším počtom sa dosahovala väčšia vzdialenosť). Nábojnica bola plnená diglykolovou, nitroglycerínovou alebo gudulovou prachovou náplňou. Nábojnica je vyrobená z mosadze a zápalková skrutka z ocele. Oba modely zápalkových skrutiek sa používali aj pri iných druhoch nemeckej munície rôznych kalibrov a slúžili na iniciáciu prachovej náplne v nábojke. Po náraze úderníka na zápalku sa zapálila iniciačná zlož, od nej zrná prachovej náplne zápalky a vzniknutý plameň zapálil cez priešľahové otvory prachovú náplň nábojky.

Nábojnica, umiestnená v Centrálnej expozícii, bola vyrobená v roku 1941 firmou Dortmund-Hörder-Hüttenverein AG (amp). Na dne nábojnice sa nachádza zápalková skrutka C/12 n. A. St., ktorá bola vyrobená v roku 1943 firmou Stettiner Schraubenwerk GmbH, Johannes Schäfer (byw). Prezentovaná nábojnica bola do zbierok múzea získaná kúpou v roku 1974.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 21 cm
Výška: . . . . . 408 mm
Priemer ústia nábojnice: . . . . . 222 mm
Priemer dna: . . . . . 239 mm
Hrúbka dna: . . . . . 7,9 mm
Šírka obruby: . . . . . 6,7 mm
Priemer zápalkovej skrutky C/12 n. A. St.: . . . . . 33,2 mm
Materiál: . . . . . mosadz, oceľ

Nábojnica z nábojky 6340 St. kalibru 7,5 cm

Nábojnica bola súčasťou jednotného nemeckého 7,5 cm delostreleckého náboja, ktorý sa používal do 7,5 cm protitankového kanóna Pak. 40. Nábojnica sa používala s trhavými (7,5 cm Sprgr. Patr. 34), protipancierovými priebojnými (7,5 cm Pzgr. Patr. 39, 40 a 40W), kumulatívnymi (7,5 cm Gr. Patr. 38 Hl/A a Hl/B) a dymovými (7,5 cm Nbrgr.) delostreleckými granátmi. Slúžila na uloženie prachovej náplne, ktorú zároveň chránila pred vonkajšími vplyvmi prostredia. Do ústia nábojnice sa vkladala strela. Na zapálenie prachovej náplne sa používala zápalková skrutka. Na nábojniciach sa používali dva typy zápalkových skrutiek C/12 n. A. a C/12 n. A. St. Nábojnica bola súčasťou nábojky 6340 St.

Prezentovaná nábojnica bola získaná do zbierok múzea v roku 1972 vlastným zberom v katastri obce Kapišová, ktorá je súčasťou tzv. Údolia smrti. Nábojnica je vyrobená z ocele. Celá nábojnica je poškodená pôsobením poveternostných vplyvov, najmä vlhkosti. V blízkosti hrdla je diera, ktorá vznikla pri prieniku neznámeho predmetu do vnútorných priestorov nábojnice. Na dne nábojnice a na zápalkovej skrutke sa nezachovali žiadne vyrazené značenia.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 7,5 cm
Výška: . . . . . 715 mm
Priemer dna: . . . . . 100 mm
Materiál: . . . . . oceľ

81 mm delostrelecká mína

Mínomety boli v období druhej svetovej vojny bežnou súčasťou svetových armád. Používali sa do nich rôzne typy munície, ktoré mali svoje osobitosti použitia. Do mínometu bola určená aj 81 mm delostrelecká mína, ktorá bola pravdepodobne používaná rumunskou armádou (81 mm proectile mare capacitate Nr.2). Delostrelecké míny, ktorých telo malo obdobný, prípadne rovnaký tvar, sa používali aj nemeckým Wehrmachtom (8 cm Wurfgranate 40), talianskou, americkou aj francúzskou armádou.

Prezentovaná 81 mm delostrelecká mína, umiestnená v Centrálnej expozícii, bola do zbierok múzea zakúpená od pyrotechnikov Zboru národnej bezpečnosti v roku 1968. Povrch míny je poškodený pôsobením vlhkosti a poveternostných vplyvov, ako aj množstvom škrabancov. Na tele míny (valcovej časti) sa zachovalo vyrazené značenie: „2-9“, „0-51-C-341315-43“, „R-147-43“.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 81 mm
Dĺžka: . . . . . 550 mm
Dĺžka stabilizátora: . . . . . 92 mm
Priemer stabilizátora: . . . . . 31,1 mm
Priemer zostreďovacích krúžkov: . . . . . 80,4 mm

28 cm raketa WK Spreng trhavá

V rámci Wehrmachtu sa používali rôzne typy a kalibre delostreleckých rakiet, ako aj 28 cm raketa WK Spreng trhavá. Raketa sa vystreľovala z jednoduchého rámu (schweres Wurfgerät 40 a 41) mobilného raketometu (28/32 cm Nebelwerfer 41 a schwere Wurfrahmen 40). Na polopásové vozidlá SdKfz 251/1 sa na vystreľovanie rakiet montovala ťažká raketnica schwere Wurfrahmen 40. Výbušná hlavica rakety sa vyrábala zváraním plechových výliskov a plnila sa 50 kg trinitrotoluénu. Vysoká hmotnosť a nevhodný balistický tvar výbušnej hlavice znižoval dostrel rakety na 750 – 1925 m pri rýchlosti 145 m/s. Na rakete sa používal rovnaký motor ako na 15 cm rakete WGr. 41, ktorý bol plnený 6,5 kg pohonnej látky. Stabilizácia letu bola zabezpečená zošikmenými tryskami, nachádzajúcimi sa na dne motorovej časti rakety, vďaka ktorým mala raketa počas letu dostatočnú rotáciu na zabezpečenie potrebnej presnosti streľby. Jej nedostatky boli kompenzované ničivým účinkom, ktorý bol dobre využiteľný počas priameho boja, a prioritne bola určená na likvidáciu väčších objektov rozmiestnených v teréne, prípadne proti útočiacim bojovým zväzkom nepriateľa.

Prezentovaná raketa 28 cm WK Spreng trhavá, vystavená v Centrálnej expozícii, bola do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea prijatá v roku 1968. Vo výbušnej hlavici je obdĺžnikový otvor, ktorý vznikol počas delaborácie rakety. Raketa je bez zapaľovača a jej povrch je poškodený koróziou, preto sa na nej nezachovalo žiadne značenie.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: . . . . . 28 cm
Dĺžka: . . . . . 1190 mm
Dostrel: . . . . . 750 – 1925 m

Protitanková R-mína 43

Nemecká armáda v období druhej svetovej vojny disponovala viacerými typmi protitankových mín, rôznych tvarov a veľkostí. K týmto mínam zaraďujeme aj protitankovú R-mínu 43 (Riegelmine 43, R.Mi. 43), zavedenú do nemeckej výzbroje v roku 1943. Mína bola vytvorená podľa talianskej míny B-2, a to z dôvodu nahradenia protitankových T-mín 35, 42 a 43 (vrátane T-míny 43 Pilz). R-míny boli konštruované tak, aby zaberali väčšiu plochu, čím sa dosiahlo rýchlejšie zamínovanie terénu s použitím menšieho počtu munície. Na zamínovanie rovnakej plochy bolo potrebných menej R-mín, ako protitankových mín starších modelov. Na R-míny 43 sa montovali dva vysoko citlivé roznecovače Zugzünder 42. Používali sa aj roznecovače Zugzünder 35 v kombinácii s roznecovačom Zugzünder 42 aj Knickzünder 43. Mína bola doručovaná s inštalovaným roznecovačom a rozbuškou, čo spôsobovalo nehody počas manipulácie s ňou. Plnila sa 4 kg trhaviny, TNT (Fullpulver 02) alebo amatolom. Celková hmotnosť ostrej míny bola 9,3 kg. Telo bolo zhotovené z čierneho plechu s hrúbkou 1 mm. Povrch míny sa natieral typickou matnou žltou farbou, tzv. Dunkelgelb.

Prezentovaná R-mína 43 bola do zbierok múzea získaná vlastným zberom v roku 1979. Torzo míny je z dvoch kusov, ktoré sú vyrobené z plechu. Súčasťou veka je nosná rúčka. Mína je natretá pôvodnou matnou žltou farbou a zachovalo sa na nej značenie „R Mi 43“. Napravo od výrobného štítku sa zachovalo značenie „Dt.4, 12, 44, Be“. Povrch je na viacerých miestach poškodený škrabancami. Mína je bez roznecovačov a výbušných elementov. Na dne míny sa zachovala preberacia značka Wehrmachtu. Mína bola vyrobená v roku 1944 firmou Renner Nachf. Carl Ernst Brinkop v Kamiennej Gore (Poľsko).

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka: . . . . . 802 mm
Hrúbka: . . . . . 94 mm
Šírka: . . . . . 64 mm
Šírka rukoväte: . . . . . 113 mm
Výška rukoväte: . . . . . 77 mm
Priemer otvorov na roznecovače: . . . . . 26 mm
Aktivačný tlak: . . . . . 360 kg v centre míny, 180 kg na okrajoch

Protitanková T-mína 43 Pilz

Vývoj protipechotných a protitankových mín prebiehal v Nemecku počas druhej svetovej vojny neustále. V marci roku 1943 bola do výzbroje Wehrmachtu zavedená nová protitanková T-mína 43 Pilz (T-mine 43 Pilz, slovo Pilz znamená v preklade hríb, ktorý mína pripomínala svojím tvarom). Mína konštrukčne vychádzala z protitankovej T-míny 42 a používala sa na posilnenie obrany vojenských pozícií a objektov. Nový typ protitankovej míny bol jednoduchšej a lacnejšej konštrukcie, ako to bolo pri modeli 42, a to najmä vďaka tlakovému veku, ktorým sa zjednodušila samotná výroba a príprava míny na použitie. Svojím ničivým účinkom bola schopná zničiť obrnené vozidlá, tanky, samohybné dela a pod. Laborovaná mína vážila 9,9 kg, z čoho 5,45 kg bola hmotnosť TNT. Mína bola schopná preraziť pancier hrubý 80 – 100 mm. Na iniciáciu protitankovej T-míny 43 Pilz sa používali rovnaké roznecovače ako pri T-míne 42, no súčasne boli zavedené aj nové typy roznecovačov: T-Minenzünnder 43, Knickzünnder 43/I a 43/II. S použitím kolíkového roznecovača Knickzünnder 43/I sa dala použiť aj ako protidnová. V rokoch 1943 až 1944 bolo spolu vyrobených 3 622 900 ks protitankových T-mín 43.

Prezentovaná protitanková T-mína 43 Pilz bola zakúpená do niekdajšieho Dukelského múzea v roku 1976. Mína je v zachovalom stave, na jej povrchu sa na viacerých miestach zachovala pôvodná matná žltá farba (*Dunkelgelb*). Na tlakovom veku je odtrhnutá jeho horná časť a jeho vnútro je červenej farby, zároveň na míne chýba rukoväť, za ktorú sa nosila.

Technicko-taktické údaje:

Priemer: . . . . . 323 mm
Výška: . . . . . 78 mm
Priemer tlakového veka: . . . . . 190 mm
Priemer lôžka roznecovača: . . . . . 28 mm
Výška lôžka roznecovača: . . . . . 65 mm
Priemer lôžka na bočný roznecovač: . . . . . 9,2 mm
Materiál: . . . . . oceľ

Protitanková T-mína 43 Pilz

Prezentované torzo protitankovej míny 43 Pilz je bez tlakového veka so zapaľovacím mechanizmom a bez dna. Na predmete sa za-

chovala nosná rúčka zo železa, za ktorú ženisti mínu nosili pri jej kladení na mínovom poli, cestnej komunikácii a pod. Pôvodná povrchová úprava sa vplyvom poveternostných podmienok nezachovala.

Prezentovaná protitanková mína 43 Pilz bola do zbierok múzea zakúpená v roku 1978.

Technicko-taktické údaje:

Priemer: . . . . . 322 mm
Výška: . . . . . 78 mm
Šírka nosnej rúčky: . . . . . 149 mm
Výška rúčky: . . . . . 65 mm
Výška lôžka roznecovača: . . . . . 63,8 mm
Materiál: . . . . . oceľ

Bombový kontajner C 500 alebo C 500 II so zápalnou submuníciou (Streubrand C 500 bzw. C 500 II)

Na ničenie pozemných cieľov používala Luftwaffe rôzne typy leteckých bômb. Bombový kontajner C 500 alebo C 500 II bol určený na ničenie pozemných cieľov, ako lesy, suché trávnaté plochy, ľahké drevené stavby, vonkajšie sklady či sklady pohonných hmôt. Kontajner bol plnený 1400 kusmi zápalných kaziet, uložených v 20 % alkoholovom roztoku. Kazety boli plnené fosforom. Vyrábali sa dva typy bombových kontajnerov so zápalnou submuníciou, typ C 500 a C 500 II. V kontajneri s označením C 500 sa používala chemická látka s okamžitým zápalom a v kontajneroch C 500 II s oneskorením zápalu. S kontajnerom sa používal časový zapaľovač Zt.Z (89) B. Pri zhodení kontajnera z výšky 4000 m a pri rýchlosti vetra 3 m/s mohli vysypané kazety zasiahnuť plochu s rozlohou 12 km². Pre koncentrovanejší účinok sa buď znížila letová hladina, z ktorej bol kontajner zhodený, alebo sa upravil čas oneskorenia výbuchu na časovom zapaľovači, ktorým sa kontajner otvoril a kazety vypadli do priestoru.

Bombový kontajner bol vyrobený z plechu a skladal sa z dvoch plášťov, ktoré boli spojené bodovými zvarmi. Plášť bol natretý modro-sivou farbou a čiernou farbou bolo na ňom nanesené označenie Streubrand C 500 alebo Streubrand C 500 II. Spolu s označením sa na plášti nachádzal aj varovný nápis o nebezpečenstve pri páde munície a prerušení zápalnej šnúry. Kontajnery boli označené jedným červeným pásom na špici aj na valcovej časti. V mieste uloženia zapaľovača sa nachádzala drevená vložka, ktorá bránila jeho uvoľneniu. Cez drevenú vložku a na spojoch kontajnera bola vedená zápalná šnúra, ktorá mala iniciovať roztrhnutie kontajnera a vysypanie zápalných kaziet na pozemný cieľ. Na zavesenie kontajnera na lietadlá sa používali viaceré systémy, ako napr. závesníky ETC 500, ETC 501, PVC 1006 a iné. Pri horení chemickej látky sa uvoľňoval jedovatý fosforový plyn, pred ktorým sa dalo chrániť len plynovou maskou. Zápalné kazety sa nesmeli chytať holou rukou, pretože hrozilo poleptanie kože a otrávenie. Hmotnosť zápalnej náplne bola 146 kg z celkovej hmotnosti munície 180 kg.

Prezentovaný bombový kontajner C 500 alebo C 500 II so zápalnou submuníciou (Streubrand C 500 bzw. 500 II), ktorého torzo je vystavené v Centrálnej expozícii, bol do zbierok múzea zakúpený od policajného pyrotechnika v roku 1980. Torzo kontajnera je nekompletné, okrem výbušných elementov a zápalných kaziet chýbajú dve tyče stabilizátora a zapaľovač Zt.Z. (89) B. Pôvodná povrchová úprava sa nezachovala. Nezachovalo sa ani označenie Streubrand C 500, resp. C 500 II. Na niekoľkých miestach sú zachované zvyšky červeného pásu a neúplný varovný nápis. Na spodnom plášti je otvor, ktorý vznikol počas delaborácie bombového kontajnera. Krídla stabilizátora sú deformované a vyhnuté.

Technicko-taktické údaje:

Výška: . . . . . 1750 mm
Hmotnosť: . . . . . 34 kg
Šírka stabilizátora: . . . . . 548 mm
Zapaľovač: . . . . . Zt.Z (89) B
Používaná chemická látka: . . . . . fosfor, 20 % alkoholový roztok
Materiál: . . . . . plech

Protitanková nekovová mína Topfmine A 4531

V roku 1944 sa súčasťou výzbroje Wehrmachtu stala protitanková nekovová mína Topfmine A 4531 (To.Mi.4531). Okrem základnej varianty sa vyrábali aj varianty topfmine B, C a iné. Mína bola vyrobená z nekovového materiálu lignytu, čo bola zmes lisovaného uhoľného prachu a asfaltu. Súčasťou míny bol sklenený tlakový roznecovač Topfminezünder SF-1, ktorý fungoval na princípe chemickej reakcie. Pri dostatočnom tlaku sa v detonátore rozbili dve ampulky s kyselinou sírovou a Bertholetovou soľou a následnou chemickou reakciou vznikol plameň, ktorý inicioval zážihovú rozbušku. Vďaka absencii kovových prvkov ju nebolo možné vyhľadať pomocou klasických detektorov kovov. Mína bola primárne určená na ničenie nepriateľskej obrnenej techniky. Na jej odpálenie bolo potrebné vyvinúť aktivačný tlak o hmotnosti 150 kg. Mína sa plnila 5,5 – 5,7 kg TNT alebo amatolu. Do konca druhej svetovej vojny sa spolu vyrobilo 786 000 ks všetkých typov Topfmine 4531.

Mína, vystavená v Centrálnej expozícii, bola získaná do zbierok múzea vlastným zberom v tzv. Údolí smrti v roku 1993. Prezentovaná mína nie je kompletná, chýbajú na nej sklenená uzatváracia skrutka plniaceho otvoru, kožený pás na nosenie a samotný sklenený zapaľovač Topfminezünder SF-1. Značenie na míne sa nezachovalo kompletne čitateľné, z toho dôvodu nie je možné určiť rok výroby a výrobcu.

Technicko-taktické údaje:

Priemer: . . . . . 310 mm
Výška so skrutkami: . . . . . 155 mm
Výška bez skrutiek: . . . . . 136 mm
Šírka skrutiek: . . . . . 29,3 mm
Priemer laboračného otvoru: . . . . . 37,4 mm
Priemer otvoru na roznecovači: . . . . . 87,7 mm
Priemer gumeného tesnenia: . . . . . 123 mm
Priemer veka: . . . . . 160 mm
Aktivačný tlak: . . . . . 150 kg

Ručný granát RGD-33

V 30. rokoch minulého storočia bol do výzbroje Červenej armády zavedený ručný granát RGD-33 (ручная граната образца 33 года „Дьяконова“), ktorý mal nahradiť zastaralé granáty. RGD-33 patril skôr k útočným granátom a po nasadení zosilňovacieho fragmentovaného puzdra sa mohol použiť ako obranný. Skladal sa z výbušnej hlavice a rukoväte so zapaľovacím mechanizmom. Výbušná hlavica sa vyrábala z lisovaného plechu v tvare valca a plnená bola 120 g TNT. Celková hmotnosť funkčného granátu bola 500 – 530 g, s použitím zosilňovacieho puzdra sa zvýšila na 700 g. Povrch granátov sa natieral olivovo-hnedou farbou. Smrtiaci účinok granátu bol do 5 m, s nasadeným puzdrom do 25 m. Zraňujúci účinok črepín zosilňovacieho puzdra bol do 100 m. Zložitosť konštrukcie granátu ovplyvňovala náročnosť výroby, výcviku i samotného použitia priamo v boji, preto Sovieti už na prelome 30. a 40. rokov pracovali na jednoduchších konštrukciách ručných granátov, ktorých výsledkom bolo viacero vzorov, ako napr. ručný granát vzor 42 (ручная граната образца 42 года). Napriek ich zložitosti, či už výroby, alebo samotného použitia v boji, bolo množstvo týchto granátov používaných Červenou armádou aj v druhej svetovej vojne.

Ručný granát RGD-33, prezentovaný v Centrálnej expozícii, bol do zbierok múzea kúpený v roku 1977. Na granáte sa zachovala pôvodná zelená povrchová úprava. Granát je bez zosilňovacieho puzdra a na viacerých miestach je poškodený. Rukoväť je preliačená a na bojovej hlavici je otvor vytvorený počas delaborácie.

Technicko-taktické údaje:

Druh: . . . . . trhavý
Materiál: . . . . . plech

Dĺžka: . . . . . 195 mm
Priemer bojovej hlavice: . . . . . 56 mm
Priemer rukoväte: . . . . . 33,4 mm
Dĺžka rukoväte. . . . . 112,3 mm
Trhavina: . . . . . trinitrotoluén
Časové oneskorenie iniciácie: . . . . . 3,2 – 3,8 s

82 mm delostrelecká mína O-832

Delostrelecká mína O-832 (82-мм осколочная мина О-832) bola určená pre 82 mm sovietsky mínomet vzor 1937 a jeho modernizované verzie vzor 1941 a vzor 1943. Do mínometu sa používali trieštivé delostrelecké míny, ktoré mali zneškodniť živú silu nepriateľa, prípadne zničiť ľahké prekážky. Mína pozostávala zo stabilizátora, tela míny a nárazového zapaľovača. Celková hmotnosť delostreleckej míny bola 3,1 kg, z čoho 400 g bola hmotnosť trhaviny. Účinný dostrel pri náklone 45 ° bol od 475 m, po zmene náklonu a použití prídavných hnacích náplní sa mohol predĺžiť maximálne do vzdialenosti 3040 m. Strela bola vystreľovaná rýchlosťou 70 m/s. Na dne stabilizátora sa nachádzala zápalka na zapálenie výmetnej náplne, pomocou ktorej bola strela dopravená do cieľa, kde výbuch inicioval nárazový zapaľovač. Na míne sa používali nárazové zapaľovače: M-1 vyrobený z ocele, M-4 vyrobený z lisovacej hmoty a MP-82 vyrobený z plastu. Háčiky na krídelkách stabilizátora slúžili na umiestnenie prídavnej hnacej náplne, ktorá predlžovala dolet strely. V mieste výbuchu pôsobili ničivou silou črepín v počte 400 – 600 kusov s hmotnosťou 1 g. Smrteľné poranenia spôsobovala mína do vzdialenosti 6 m a poranenia do vzdialenosti 18 m od miesta výbuchu.

Prezentovaná delostrelecká mína bola zakúpená roku 1977 od súkromnej osoby z obce Kružlová (okres Svidník).

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 82 mm
Výška: . . . . . 277 mm
Výška stabilizátora: . . . . . 77 mm
Zapaľovače: . . . . . nárazové M-1, M-4 a MP-82
Materiál: . . . . . liatina ocele

82 mm trieštivá delostrelecká mína O-832D

Trieštivá delostrelecká mína O-832D (82-мм осколочная мина О-832D) bola určená pre 82 mm sovietsky práporný mínomet vzor 1937 a jeho modernizované verzie vzor 1941 a vzor 1943. Vychádzala z trieštivej delostreleckej míny O-832, od ktorej sa líšila tvarom a počtom krídiel na stabilizátore. Na míne bolo 10 stabilizačných krídiel s jednoduchším tvarom, ktorý umožňoval lacnejšiu, ale najmä rýchlejšiu výrobu počas druhej svetovej vojny. Mína v mieste dopadu ničila živú silu nepriateľa, prípadne ľahké prekážky pomocou tlakovej vlny a vzniknutých črepín. Hmotnosť delostreleckej míny O-832D a trhaviny v nej bola rovnaká ako pri míne O-832. Na zvýšenie dostrelu sa používali prídavné výmetné náplne v tvare kruhu, ktoré sa pripevňovali na stabilizátor.

Prezentovaná mína bola do zbierok múzea zakúpená v roku 1968 od policajného pyrotechnika.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 82 mm
Výška: . . . . . 278 mm
Výška stabilizátora: . . . . . 78 mm
Zapaľovače: . . . . . nárazové M-1, M-4 a MP-82
Materiál: . . . . . liatina ocele

107 mm delostrelecká mína

V Červenej armáde bol počas druhej svetovej vojny používaný popri 82 mm a 120 mm mínomete aj 107 mm plukovný mínomet vzor 38, do ktorého sa používala trieštivo-trhavá delostrelecká mína OF-841 a jej variácie (ОФ-841, ОФ-841Ц, ОФ-841А, ОФ-841Т, ОФ-841У, ОФ-841АУ), dymová mína D-841 (vyrábala sa v dvoch verziách Д-841 a Д-841А) a osvetľovacia strela S-841 (С-841). Míny OF-841 boli určené na ničenie živej sily nepriateľa, palebných postavení (guľometné, mínometné postavenia a pod.), rôznych terénnych prekážok a drevených bunkrov prekrytých hlinou. Mína sa skladala z tela míny, stabilizátora, náboja s hnacou náplňou a zapaľovača. Na tele míny sa nachádzalo päť drážok, ktoré mali pri výstrele zabrániť unikaniu plynov vzniknutých horením prachovej náplne. Krídelká stabilizátora majú centrovacie výstupky, ktoré pomáhajú centrovať let míny počas výstrelu z hlavne mínometu. Na míne sa používali zapaľovače GVMZ (ГВМЗ), GVMZ-1 (ГВМЗ-1), GVMZ-7 (ГВМЗ-7), M-12 a T-1. Telo míny sa vyrábalo z ocele, alebo z jej zliatin. Ako trhavina sa používal TNT alebo amatol.

Prezentovaná mína bola do zbierok múzea zakúpená v roku 1975 a pravdepodobne je to trieštivo-trhavá mína OF-841. Súčasťou exponátu je aj torzo zapaľovača GVMZ s počinovým lôžkom, na ktorom sa, žiaľ, nezachovalo žiadne značenie. Na stabilizátore sa nachádza delaborovaná dnová zápalka, na ktorej sa zachovalo značenie „89“, „26“ a „44“ (rok výroby).

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 107 mm
Priemer tela míny: . . . . . 106 mm
Priemer hrdla: . . . . . 55 mm
Výška: . . . . . 538 mm
Výška bez zapaľovača a počinového lôžka: . . . . . 471 mm
Výška zapaľovača a počinového lôžka: . . . . . 131 mm
Používaná trhavina: . . . . . trinitrotoluén, amatol

120 mm delostrelecká mína

Prezentovaná 120 mm delostrelecká mína sa používala do 120 mm plukovného mínometu vzor 38, ktorý bol určený na likvidáciu živej sily, palebných a ľahko opevnených poľných postavení nepriateľa. Mínomet bol často využívaný Červenou armádou a 1. ČSAZ v ZSSR počas druhej svetovej vojny. Do mínometu sa používali trieštivo-trhavé OF-843 (ОФ-843) aj OF-5 (ОФ-5), trhavé F-843 (Ф-843), zápalné Z-843A (З-843А), dymové D-843A (Д-843А) a D-5 (Д-5) a osvetľovacie S-843 (С-843) míny. Trieštivo-trhavá strela OF-843 sa vyrábala z ocele, zatiaľ čo jej varianty OF-843A (ОФ-843А) a OF-843B (ОФ-843Б) sa vyrábali z liatiny ocele. Podľa dostupných manuálov k mínometu a munícii sa na iniciáciu mín používali zapaľovače GVM (ГВМ), GVM-1 (ГВМ-1), GVMZ (ГВМЗ), GVMZ-1 (ГВМЗ-1), GVMZ-7 (ГВМЗ-7), M-12, M-1, M-4, M-5, M-6 a AR-27 (AP-27).

Osvetľovacia mína S-843 (С-843) sa používala so zapaľovačom T-1. Hmotnosť jednotlivých typov striel sa odlišovala a pohybovala sa v rozmedzí od 15,42 kg (trieštivo-trhavá mína) do 17 kg (zápalná mína). Mína pozostávala z tela, zapaľovača a stabilizátora s výmetnou náplňou. Na ich rozlíšenie slúžilo označenie na samotnom tele. Dymové strely sa označovali pásom čiernej farby pod zostreďovacími krúžkami a zápalné strely mali pás červenej farby. Počiatočná rýchlosť sa líšila podľa konkrétneho typu a použitého počtu prídavných náplní. Zápalná mína mala počiatočnú rýchlosť letu bez prídavnej hnacej náplne 114 m/s, zatiaľ čo trieštivo-trhavá mína OF-843 dosahovala rýchlosť 121 m/s. Trieštivo-trhavé míny mohli byť plnené TNT, amatolom alebo zmesou TNT (v množstve 50 %) a dinitroaftalénu (v množstve 50 %).

Prezentovaný exponát bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea zakúpený v roku 1975. Telo míny je poškodené koróziou a jej súčasťou je delaborovaný hlavový zapaľovač KTM-1. Na zapaľovači je čiastočne zachované značenie v podobe neúplne zachovaného typového označenia „KTM-1“ a čísla „44“, ktoré je označením roku výroby. Dnová zápalka stabilizátora chýba.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 120 mm
Priemer: . . . . . 120 mm
Výška: . . . . . 652 mm
Výška bez zapaľovača:. . . . . 590 mm

Priemer zapaľovača: . . . . . 39,5 mm
Výška zapaľovača: . . . . . 72 mm
Priemer počinového lôžka: . . . . . 65 mm
Výška počinového lôžka: . . . . . 86 mm

Sovietska trieštivá letecká bomba AO

Počas druhej svetovej vojny sa v sovietskej armáde využívali rôzne letecké bomby s rôznymi kalibrami. Už v medzivojnovom období sa v ZSSR vyrábali letecké bomby aj z delostreleckých trieštivých striel. Letecká bomba AO sa vyrábala z klasických 76,2 mm delostreleckých granátov, ku ktorým sa zváral kovový stabilizátor. Tieto letecké bomby sa vyrábali v rôznych variantoch a v Červenej armáde sa používali pod označením AO-8M a AO-10, ktoré sa od seba líšili najmä hmotnosťou. Mohli mať krabicový alebo štvorkrídlový stabilizátor. Svojím ničivým účinkom patria k trieštivým leteckým bombám. Bomby sa používali so zapaľovačmi AM-A, ARM-1 a AV-4. Dĺžka leteckej bomby bola v rozmedzí 480 – 606 mm, v závislosti od použitého stabilizátora.

Sovietska letecká bomba, inštalovaná v Centrálnej expozícii, bola do zbierok múzea zakúpená v roku 1976. Bomba má na sebe viacero poškodení, ktoré vznikli pôsobením poveternostných vplyvov. V prípade stabilizátora došlo k mechanickému poškodeniu, ktoré viedlo k jeho pokriveniu na viacerých miestach. Na bombe sa nachádza drážka na vodiacu obruč, ktorá bola potrebná pri výstrele granátu z hlavne.

Technicko-taktické údaje:
Priemer: . . . . . 76 mm
Dĺžka: . . . . . 600 mm
Dĺžka stabilizátora: . . . . . 320 mm
Šírka drážky na vodiacu obruč: . . . . . 12,6 mm

Nábojnica 45 × 310 mm R náboja

Nábojnica bola súčasťou jednotného náboja 45 × 310 R, ktorý sa používal do 45 mm protitankového kanóna vzor 37 a vzor 42. Kanón bol vyvinutý v Sovietskom zväze ako jedna zo zbraní určených na boj proti tankom a ostatnej obrnenej technike nepriateľa. Kanón vychádzal z nemeckého 37 mm protitankového kanóna od firmy Rheinmetall. Sovietski konštruktéri sa však pri vývoji vlastnej zbrane vydali vlastnou cestou, keď technicko-taktické vlastnosti zbrane a munície zlepšili zvýšením kalibru z 37 mm na 45 mm, čím sa zvýšila prieraznosť panciera. Pre kanón bola vyvinutá nová munícia, a to náboje 45 × 310 mm R. Náboje boli vyrábané v niekoľkých variantoch: s trieštivými oceľovými granátmi, protipancierovými podkalibernými, priebojno-zápalnými granátmi so stopovkou a črepinovým kartáčovým granátom.

Prezentovaná nábojnica je vyrobená z mosadze a je fľaškovitého tvaru so zosilneným dnom, v ktorom sa nachádza nalisovaná dnová trubková zápalka. Podľa dnového značenia bola vyrobená v roku 1942 v továrni č. 184 (ГС завод № 184 им. Серго НКОП). Do zbierok múzea bola získaná darom v roku 1967.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 45 mm
Výška: . . . . . 310 mm
Priemer hrdla: . . . . . 46 mm
Hrúbka plášťa: . . . . . 1 mm
Priemer dna: . . . . . 58 mm
Hrúbka dna: . . . . . 3 mm
Šírka obruby: . . . . . 2 mm

Náboj 76,2 × 385 mm R

Červená armáda využívala do konca druhej svetovej vojny viacero typov zbraní kalibru 76,2 mm, či už to boli delá, kanóny, alebo obrnené vozidlá (tanky i samohybné delá). K príslušným zbraniam sa vyrábali aj rôzne druhy nábojov, medzi ktoré patrí aj náboj 76,2 × 385 mm R, ktorý mohol byť trieštivo-trhavý UOF-354M (УОФ-354М) alebo trieštivý UO-354AM (УО-354АМ). Náboje sa používali do 76 mm divíznych kanónov vzor 1902/30, vzor 1936, vzor 1939 a vzor 1942 (ZIS-3).

Náboj 76,2 × 385 mm R zaraďujeme k jednotným delostreleckým nábojom, ktoré sa skladali zo strely (s trhavinou a hlavovým zapaľovačom) a nábojky (tvorená bola nábojnicou, prachovou náplňou, tesniacimi komponentmi a zápalkovou skrutkou). Strela sa vyrábala z ocele (granát OF-350), alebo z jej liatin (granát O-350A). Granáty O-350 sa plnili 621 g TNT, vo vojnových rokoch aj amatolom (80/20) a O-350A sa plnili zmesami amatolu (90/10 alebo 88/12). Oba typy striel sa používali s hlavovým nárazovým zapaľovačom KTM-1, ktorý iniciuje trhavinu po náraze na prekážku. Zapaľovač mohol byť súčasťou 76,2 mm trieštivých, trieštivo-trhavých a dymových nábojov, ktoré boli určené pre plukovné, divízne, tankové a horské kanóny. Strely sa kompletovali s nábojkami buď s mosadznou, alebo oceľovou nábojnicou. Nábojnica okrem spojovacej funkcie slúžila ako ochranný obal prachovej náplne, ktorej množstvo a typ sa menil podľa druhu náboja (ďalekonosné náboje mali iné množstvo náplne, ktoré umožňovalo streľbu na väčšie vzdialenosti). Na jej dno sa pomocou špeciálneho kľúča č. 8 skrutkovala zápalková skrutka KV-4, ktorá sa po použití dala vymeniť za novú. KV-4 mohla byť vyrobená z mosadze, alebo ocele. Na zapálenie prachovej náplne bolo v zápalkovej skrutke 0,5 – 0,6 g strelného prachu. Priemer ústia nábojnice bol menší ako priemer strely, čím sa zabezpečilo pevné spojenie strely s nábojnicou.

Prezentované torzo náboja bolo do zbierok múzea darované súkromnou osobou v roku 1967. Na náboji sa nezachovalo značenie, a preto nie je možné určiť presný typ munície. Torzo náboja pozostáva z delaborovanej strely, ktorej povrch je poškodený pôsobením poveternostných vplyvov. Strela neprešla hlavňou. K strele je skrutkovaný delaborovaný nárazový zapaľovač KTM-1. Nábojnica je vyrobená z mosadze a bola vyrobená v roku 1944 v rámci 178. série v továrni 257. Na dne nábojnice sa nachádza aj značka komisára OTK NV (v azbuke НВ). Zápalka KV-4 je, žiaľ, poškodená pôsobením poveternostných vplyvov a bez zachovaného značenia.

Technicko-taktické údaje:
Kaliber: . . . . . 76,2 mm
Výška: . . . . . 642 mm
Výška strely: . . . . . 343 mm
Šírka vodiacej obruče: . . . . . 13,5 mm
Priemer vodiacej obruče: . . . . . 76,6 mm
Priemer strely: . . . . . 74,4 mm
Výška nábojnice: . . . . . 385 mm
Priemer dna nábojnice: . . . . . 90 mm
Priemer zápalkovej skrutky: . . . . . 30 mm

76,2 mm podkaliberný náboj UBr-354P

Z protitankovej delostreleckej munície kalibru 76,2 mm sa v Červenej armáde používali náboje kumulatívne, priebojné so stopovkou alebo bez nej. V Centrálnej expozícii je vystavený 76,2 mm podkaliberný priebojný náboj UBr-354P, ktorý bol určený na likvidáciu nepriateľskej obrnenej techniky, tankov, samohybných diel, bojových vozidiel a pod. Náboj pozostával z dvoch hlavných častí podkalibernej strely a nábojky. Nositeľom ničivého účinku bola podkaliberná strela, ktorá sa skladala z tela, tvrdého jadra, balistickej kukly, vodiacej obruče a stopovky. Na prerazenie panciera musela strela letieť vysokou rýchlosťou, čo sa dosiahlo znížením jej hmotnosti oproti klasickým priebojným strelám, a to použitím ľahších materiálov a samotným tvarom.

Strela letela vysokou úsťovou rýchlosťou a po náraze na obrnené vozidlo tlmil plášť strely účinky nárazu, čím si jadro z tvrdého materiálu ponechávalo svoju kinetickú energiu a prerážalo pancier. Vo vnútornom priestore mohlo následne poraniť a/alebo aj zabiť posádku vozidla, prípadne iniciovať muníciu, alebo zapáliť palivo v palivovej nádrži. Nevýhodou odľahčenia strely bolo, že pri väčších vzdialenostiach strácala potrebnú rýchlosť, čím sa znižovala schopnosť prerazenia panciera. Z toho dôvodu sa náboje UBr-354 P mali v Červenej armáde používať pri streľbe na cieľ do vzdialenosti 500 m. Druhou

dôležitou časťou náboja bola nábojka, ktorá sa skladala z nábojnice, prachovej náplne 9/7, kartónovej krytky, kartónového valca a zápalkovej skrutky KV-4. Nábojnica plnila v rámci náboja viaceré funkcie, uloženie a ochranu vnútorných komponentov nábojky, ako aj tesniacu funkciu v nábojovej komore počas výstrelu.

Prezentované torzo 76,2 mm podkaliberného náboja UBr-354P sa skladá z dvoch exponátov podkalibernej strely Br-354P a mosadznej nábojnice. Strela Br-354 P bola do zbierok múzea zakúpená v roku 1968. Strela nebola vystrelená, o čom svedčí nepoškodená vodiaca obruč. Súčasťou strely je aj torzo dnovej stopovky. Na tele strely sa zachovali značenia: „39“,„86“ (prvé číslo z trojčíslia je nečitateľné). Nábojnica bola do zbierok múzea zakúpená od súkromnej osoby z Kružlovej (okres Svidník) v roku 1977. Nábojnica bola vyrobená v roku 1942 v rámci 291. série v továrni 556 a má na sebe preberaciu značku „VV“ (v azbuke BB). Zápalková skrutka je zničená vplyvom poveternostných vplyvov a z toho dôvodu je bez zachovaného vyrazeného značenia.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	76,2 mm
Výška:	526 mm
Výška strely:	169 mm
Šírka vodiacej obruče:	12 mm
Priemer vodiacej obruče:	78 mm
Priemer strely:	75 mm
Šírka výrezu strely vo valcovej časti:	37 mm
Hĺbka výrezu strely vo valcovej časti:	12 mm
Priemer stopovky:	24 mm
Výška balistickej kukly:	57 mm
Výška nábojnice:	385 mm
Priemer dna nábojnice:	90 mm
Priemer zápalkovej skrutky:	30 mm
Priemer hrdla nábojnice:	75 mm

Sovietska letecká bomba FAB 500

Sovietska letecká bomba FAB 500 patrí k základným leteckým bombám, ktoré boli vyvinuté začiatkom 30. rokov minulého storočia Vedecko-výskumnou kanceláriou pri továrni č. 76 (Научно-исследовательский отдел завода № 76). Bomba bola zavedená do výzbroje v roku 1931 spolu s ďalšími trhavými bombami iných kalibrov. V rokoch 1942 – 1943 bola kanceláriou GSKB-47 (Государственное союзное конструкторское бюро №47, ГСКБ-47) upravená konštrukcia všetkých týchto bômb z dôvodu zjednodušenia, urýchlenia a zlacnenia výroby. Modernizácia sa týkala všetkých dovtedy používaných kalibrov a tieto nové, modernizované konštrukcie niesli označenie M-43. Telá takto modernizovaných leteckých bômb sa vyrábali z liatiny ocele a pomocou frézovacích strojov sa v nich vyhotovili závity na skrutkovanie zapaľovačov. Pre spájanie ostatných častí bomby s jej telom sa používal tzv. Edisonov závit (známy zo žiaroviek), ktorý však vznikal pri odlievaní tiel bômb (závit bol vytvorený v odlievacej forme). Letecká bomba FAB 500, ktorá v laborovanom stave vážila 500 kg, pôsobila v mieste dopadu trhavým účinkom.

Prezentovaná letecká bomba FAB 500 bola nájdená v okolí Prešova a do múzea bola zakúpená v roku 1975 od policajného pyrotechnika. Prešov bol bombardovaný sovietskym letectvom, ktoré malo za cieľ zničiť dôležitý dopravný uzol, a tak zastaviť presun vojenského materiálu Wehrmachtu smerom na východ.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	500 kg
Dĺžka:	1480 mm
Priemer:	455 mm
Priemer závitu na zapaľovači:	33 mm
Priemer závitu na zadnom ogivále:	116 mm

Úlomok z kaťuše v strome

Raketové delostrelectvo bolo neoddeliteľnou súčasťou armád druhej svetovej vojny. V Centrálnej expozícii je vystavený úlomok jednej z takýchto rakiet vrastený v strome. Pochádza zo sovietskej reaktívnej strely M-8, ktorá bola vystreľovaná z mobilného raketometu BM-8-48. Raketa bola počas vojny prevzatá Wehrmachtom a s malými obmenami vyrábaná v brnenskej Zbrojovke.

Raketa M-8 bola do výzbroje Červenej armády zavedená v roku 1941. Celá raketa vážila 8 kg, z čoho 0,64 kg bola hmotnosť trhaviny a 1,18 kg pohonná hmota. Počas letu dosahovala rýchlosť 315 m/s a jej dolet bol do 5515 m.

Prezentovaný úlomok reaktívnej strely vrastený v strome bol do zbierok múzea prijatý v roku 1996 vlastným zberom. Úlomok rakety s pňom bol vyrezaný zo stromu v lesoch pri Stropkove.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	82 mm
Obvod:	259 mm

Nábojnica 122 × 785 mm R náboja

Nábojnica bola súčasťou 122 × 785 mm R náboja, ktorý sa používal do 122 m kanóna vzor 1931 (A19) a tankového kanóna vzor 1944 (D-25T). Tankový kanón D-25T bol montovaný v tankoch IS-2 a samohybných delách ISU-122. Tank IS-2 bol jedným zo sovietskych tankov, ktoré boli nasadené aj v rámci tankových bojov v tzv. Údolí smrti medzi obcami Kapišová, Kružlová a Nižná Pisaná.

Nábojka sa používala s trhavo-trieštivými OF-471 (ОФ-471) a protipancierovými strelami BR-471 (БР-471). Súčasťou nábojky bola nábojnica, ktorá sa vyrábala z mosadze a na jej dno sa skrutkovala zápalková skrutka KV-4. Nábojnica sa plnila buď plnou prachovou náplňou, alebo tzv. treťou prachovou náplňou, ktorá sa dala do nábojnice doplniť (použitie náplne bolo podmienené použitím len s vysokovýbušnými trieštivo-trhavými strelami OF-471 a OF-471N). V hornej časti bola nábojnica uzavretá krytom s tesnením.

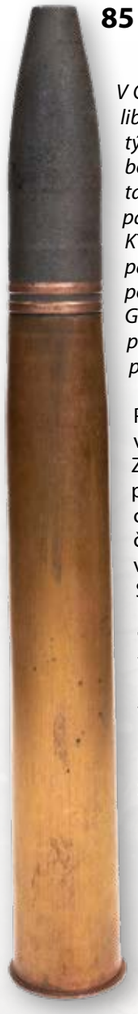

Nábojnica, umiestnená v Centrálnej expozícii, bola do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea zakúpená v roku 1986. Vyrobená bola v roku 1944 v Orskej strojárskej továrni, známej pod kódovým označením 257. Na dne sa nachádza preberacia značka „IP“ (ИП). Nábojnica je bez zápalkovej skrutky.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	122 mm
Výška:	785 mm
Priemer dna:	143 mm
Hrúbka dna:	5 mm
Šírka obruby:	4,4 mm
Hrúbka plášťa:	1,4 mm
Priemer lôžka zápalkovej skrutky:	3,3 mm
Materiál:	mosadz

85 mm náboj UO-365K

V Červenej armáde bolo v 30. a 40. rokoch minulého storočia vo výzbroji zaradených niekoľko zbraní kalibru 85 mm, napr. 85 mm protilietadlové kanóny vzor 39 a vzor 44 alebo 85 mm divízny kanón D-44. Do týchto zbraní sa používali trieštivé, protipancierové a iné druhy munície. 85 mm trieštivý náboj UO-365K bol určený na likvidáciu živej sily, techniky, opevnených i palebných postavení, protipechotných a protitankových zátarás nepriateľa. Náboj pozostával z trieštivej strely O-365K a mosadznej nábojnice so zápalkovou skrutkou KV-4. Strela sa vyrábala z ocele a k jej ústiu sa skrutkovali zapaľovače KTM-1, KTM-1-U, KTMZ-1 a KTMZ-1-U. Pri streľbe na nepriateľských vojakov a techniku na otvorenom priestranstve boli zapaľovače nastavené na okamžitý výbuch s trieštivým účinkom, zatiaľ čo pri likvidácii opevnených poľných postavení sa využívalo nastavenie s oneskorením výbuchu v milisekundách a trhavým účinkom granátu. Granát mohol byť vyplnený 714 g TNT alebo amatolu (zmes TNT a iných trhavín v pomere 40 : 60). Zápalková skrutka sa po použití mohla vymeniť za nepoužitú a nábojnicu bolo možné opätovne laborovať prachovou náplňou.

Prezentované torzo náboja sa skladá z dvoch zbierkových predmetov, a to strely O-365K, zakúpenej v roku 1975 od súkromnej osoby z Nižnej Pisanej, a nábojnice, zakúpenej v roku 1977 od zástupcov Základnej deväťročnej školy v Kružlovej. Nábojnica je vyrobená z mosadze a na jej dne sa nachádza poveternostnými vplyvmi znehodnotená zápalková skrutka KV-4. Podľa zachovaného značenia bola nábojnica vyrobená v roku 1944 v továrni číslo 257. Na dne strely sa zachovalo značenie: „5". Strela je bez hlavového zapaľovača a medené vodiace obruče sú nepoškodené. Strela nebola vystrelená zo zbrane.

Technicko-taktické údaje:

Výška celého torza náboja:	890 mm
Kaliber:	85 mm
Výška strely:	345 mm
Priemer strely:	84 mm
Priemer vodiacej obruče:	86 mm
Šírka vodiacích obručí:	11,5 mm
Priemer strely v mieste uloženia zapaľovača:	40 mm
Výška nábojnice:	630 mm
Priemer dna nábojnice:	112 mm
Šírka obruby:	5 mm
Hrúbka dna:	4 mm
Hrúbka plášťa nábojnice:	1 mm
Priemer zápalkovej skrutky KV-4:	30 mm
Materiál:	oceľ, mosadz, meď

Nábojnica 85 mm náboja

Nábojnica bola súčasťou 85 mm náboja, ktorý sa mohol používať do 85 mm protilietadlových kanónov vzor 39 a vzor 44 alebo 85 mm divízneho kanóna D-44, do ktorých sa používali trieštivé, protipancierové priebojné, podkaliberné a kumulatívne, prípadne aj iné druhy munície. Nábojnica sa používala so zápalkovou skrutkou KV-4. Nábojnice pre 85 mm náboje sa vyrábali buď z mosadze, alebo ocele. Vystrelené mosadzné nábojnice mali vyššiu pravdepodobnosť praskania, z toho dôvodu bolo nariadené nábojnice po výstrele očistiť od zvyškov spálenej prachovej náplne dostupnými materiálmi (vodou, pieskom, handrami) a namazať naftou (ak by nafta nebola dostupná, mali ich namazať iným mazivom, napr. konzervačným olejom do strelných zbraní). Po vykonaní všetkých úkonov sa mali uložiť do prepravných puzdier nábojov a zaistiť vložkami. Oceľové nábojnice sa mali očistiť, namazať a uložiť v prepravných puzdrách nábojov.

Prezentovaná nábojnica bola do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea zakúpená v roku 1975 od súkromnej osoby zo Svidníka. Nábojnica je vyrobená z mosadze a na viacerých miestach je poškodená, pravdepodobne zásahom črepín z neznámej munície. Podľa zachovaného značenia bola nábojnica vyrobená v roku 1944 v rámci série 274. Na dne nábojnice sa nachádza zápalková skrutka KV-4, ktorá bola vyrobená v roku 1944 v rámci 47. série. Na nábojnici a zápalkovej skrutke sa, žiaľ, značenie výrobcu nezachovalo, resp. je nečitateľné.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber:	85 mm
Výška:	630 mm
Priemer dna:	112 mm
Šírka obruby:	5 mm
Hrúbka dna:	4 mm
Hrúbka plášťa:	1 mm
Priemer zápalkovej skrutky KV-4:	30 mm
Materiál:	mosadz

Zbierka č. X – Spojovací materiál

Autor textu: Mgr. Ivan Cuper

Nemecký poľný telefón FF 33 (Feldfernsprecher 33)

V roku 1934 bol v rámci nemeckej armády zavedený nový typ vojenského poľného telefónu Feldfernsprecher 33, známy aj pod označením FF 33. Prístroj bol vyvinutý nemeckou firmou Siemens & Halske, zaoberajúcou sa výrobou telefónnych prístrojov. FF 33 vychádzal z poľného telefónu vzor 26. Na rozdiel od svojho predchodcu bol poľný telefón FF 33 jednoduchší na obsluhu a opravu prístroja. Do ukončenia druhej svetovej vojny bolo vyrobených 1,6 miliónov telefónnych prístrojov v rôznych prevedeniach, a to aj vďaka zapojeniu viacerých firiem do jeho výroby. Od roku 1940 boli z dôvodu zjednodušenia a urýchlenia výroby nahradené pôvodné kovové časti obyčajnými železnými komponentmi, ktoré sa museli natierať čiernou farbou, aby nepodliehali korózii. Bežne sa na telefónnych prípojkách slúchadiel nachádzalo päť kontaktov, ale na prístrojoch vyrobených v rokoch 1944 – 1945 boli len štyri kontakty. Tretí kontakt v poradí (uprostred) sa na telefónoch do roku 1943 používal ako náhradný pre potrebu opravy prístroja, od čoho sa v posledných rokoch druhej svetovej vojny upustilo z dôvodu urýchlenia výroby a šetrenia materiálu. Dva poľné telefóny FF 33 museli byť prepojené medzi sebou telefónnym káblom, pričom komunikácia mohla prebiehať na maximálnu vzdialenosť 15 km.

V povojnových rokoch boli poľné telefóny FF 33 používané československou armádou a používali sa pod označeniami PT 33N alebo vzor 33N. FF 33 pozostával z bakelitového puzdra, popruhu, slúchadla, indukčnej kľuky, spojovacieho kábla a samotného telefónneho prístroja. Súčasťou prístroja bola 1,5 V batéria. Na poklope bakelitového puzdra boli pripevnené plastové štítky. Na jednom zo štítkov bola nemecká abeceda s volacími heslami. Z vnútornej strany poklopu boli na štítkoch napájacie schémy prístroja.

Nemecký poľný telefón FF 33 s výrobným číslom 08129, vystavený v Centrálnej expozícii, bol vyrobený v roku 1943 firmou Heliowatt Ag. a v tom istom roku bola vyrobená aj prípojka slúchadiel. Prístroj bol do zbierkového fondu niekdajšieho Dukelského múzea získaný kúpou v roku 1972.

Základné parametre:

Poľný telefón

Výška: . . . . . 220 mm
Šírka: . . . . . 280 mm
Hĺbka: . . . . . 100 mm

Zástrčka

Výška: . . . . . 43 mm
Šírka: . . . . . 59 mm
Hĺbka: . . . . . 22 mm
Priemer kontaktu: . . . . . 4,4 mm
Napájanie: . . . . . 1,5 V batéria
Volací generátor: . . . . . ručná indukčná kľuka
Volací dosah: . . . . . do 15 km

Zbierka č. XI – Chemický materiál

Autorka textov: Mgr. Lenka Vrabľová

Nemecká ochranná maska GM 30 (filter FE 41, puzdro M 41)

Prezentovaná ochranná vojenská maska sa používala v nemeckom Wehrmachte na ochranu tváre, očí a dýchacích orgánov pred pôsobením bojových otravných látok rozptýlených vo vzduchu. Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola prijatá v roku 1977 kúpou od Václava Širca z Českej republiky. Ochranná maska GM 30 bola vyvinutá v roku 1930, avšak zavedená bola až v roku 1932 ako náhrada za predošlý variant – M 24. Skladá sa z troch častí: filtra, samotnej protiplynovej masky a puzdra. Lícnica masky je vyrobená z pevného plátenného materiálu zelenej farby, zvnútra je potiahnutá tenkou vrstvou gumy. Súčasťou lícnice sú dva okrúhle vymeniteľné zorníky, upevnené kovovými krúžkami, uprostred ktorých je uvedená veľkosť masky č. 2. Po celom obvode má tesnenie z velúrovej kože, na ktorom je z vnútornej strany umiestnený znak výrobcu „AUER G541“(Auer-Gesellschaft 541), nemecká orlica a rok výroby 1939. V pravej časti sa na lícnici nachádzajú aj československé vojenské značenia „Z20 československý štátny znak 48“, pod nimi je umiestnené sériové číslo „S-12-48“. Spodná kovová časť masky je tvorená dvoma otvormi, z ktorých jeden – hrdlo, slúži na pripevnenie filtra a druhý slúži ako ventilová komora s vdychovacím a vydychovacím ventilom. Na kovovom tele ventilovej komory je v trojuholníku vyrazené veľké písmeno „N“ a kód roku výroby „38“. V spodnej časti lícnice sa ešte nachádza nosný popruh, za ktorý mohla byť maska zavesená okolo krku pri plynovej pohotovosti.

Súčasťou masky je aj kovový filter okrúhleho tvaru, typ FE 41. Na filtri je vyrazený kód výrobcu „bwz“ (Auer-Gesellschaft AG, Werk Oranienburg) a v spodnej časti je vyrazené označenie výrobcu vnútornej výplne – „fcc“ (Nier, Hermann, Metallwarenfabrik, Beierfeld in Sachsen). Ochranná maska a filter sú uložené v puzdre typu M 41. Nemecké vojenské kovové puzdro je valcového tvaru, má sklopné veko s pružinovým uzáverom a zaisťovacou poistkou. Vrchná časť puzdra je uzatvorená príklopom, na ktorom je pripevnená úchytná kovová pracka s plátenným remienkom. Súčasťou vnútornej strany príklopu je malá plechová krabička, ktorá slúžila na uloženie rezervných zorníkov a čistiacich potrieb. Na vonkajšom obvode puzdra sú privarené tri úchytné kovové uška slúžiace na upevnenie nosných popruhov, ktoré absentujú. Na dne puzdra je vyrazené veľké písmeno „D“ (*dicht*), ktorým sa označovala vodotesnosť puzdra.

Základné parametre:

Výška puzdra: . . . . . 275 mm
Priemer puzdra: . . . . . 125 mm
Priemer filtra: . . . . . 105 mm
Veľkosť masky: . . č. 2

Nemecká ochranná maska GM 38 (filter FE 41, puzdro M 41)

Ochranná maska GM 38 sa používala v nemeckom Wehrmachte od konca 30. rokov 20. storočia ako vylepšená verzia predchádzajúceho modelu GM 30. Slúžila na ochranu tváre, očí a dýchacích orgánov pred pôsobením toxických otravných látok, používaných na bojisku s cieľom dezorganizovať a oslabiť nepriateľa. Vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku nadobudlo predmetnú nemeckú ochrannú masku do svojho zbierkového fondu kúpou v roku 1967 od miestneho občana.

Zbierkový predmet sa skladá z troch častí: filtra, samotnej protiplynovej masky a kovového puzdra. Lícnica masky je vyrobená z pevného gumeného materiálu čiernej farby, do ktorého sú vmontované dva okrúhle vymeniteľné zorníky, uprostred ktorých je uvedená veľkosť masky č. 2. Okolo zorníkov a na tele ventilovej komory sa nachádzajú tmavomodré železné komponenty. Tmavomodrý náter znamenal, že kovové časti obsahovali vysoký podiel železa, takže maska bola magnetická. Po celom jej obvode sa vyskytovalo tesnenie z gumeného materiálu a nastaviteľné popruhy, ktoré zaisťovali lepšie prispôsobenie k tvári.

Na tele ventilovej komory je vyrazené veľké písmeno „A", kódové označenie výrobcu „flr" (Draeger-Gesellschaft mbH, Wien) a posledné dvojčíslo roku výroby „42", rovnaký kód výrobcu je uvedený aj na vnútornej strane lícnice. V spodnej časti je ešte umiestnený nosný popruh, za ktorý mohla byť maska zavesená okolo krku pri plynovej pohotovosti. Súčasťou ochrannej výbavy proti chemickým hrozbám bol aj štandardný okrúhly kovový filter. Na danom filtri je vyrazená, slabo čitateľná preberacia značka Wehrmachtu, typ filtra „FE 41" a kód výrobcu „bwz" (Auer-Gesellschaft AG, Werk Oranienburg). Predmetná ochranná maska s filtrom boli uskladnené a prenášané v puzdre typu M 41, ide o variant vodotesného puzdra.

Základné parametre:
Výška puzdra: . . . . . .275 mm
Priemer puzdra: . . . . . .125 mm
Priemer filtra: . . . . . .105 mm
Veľkosť masky: . . . . . .č. 2

Zbierka č. XIII – Automobilová technika

Autor textov: Mgr. Gabriel Blaško

Nemecký motocykel Zündapp so sajdkou

Nemecký Zündapp pôsobil na trhu v rokoch 1917 až 1984. Spoločnosť Zünder- und Apparatebau založil v roku 1917 v Norimbergu inžinier Fritz Neumeyer. Po skončení prvej svetovej vojny prestal byť o vojenský materiál záujem, celé nemecké hospodárstvo naviac decimovali dôsledky prehratej vojny. Spoločnosť sa ocitla v ťažkostiach a spoločníci ju opustili. Neumeyer tak v roku 1919 ostal sám. Z pôvodného názvu firmy vytvoril skratku Zündapp. Od roku 1921 bol v Zündappe pripravovaný a následne v roku 1922 predstavený prvý motocykel, tzv. „Volksmotorrad", resp. tiež „Motorrad für Jedermann".

Išlo o koncept lacného a jednoduchého ľudového motocykla, ktorý mal predstavovať čo najdostupnejšie motorové vozidlo pre každého. Približne v polovici tridsiatych rokov spoločnosť patrila medzi päť najväčších motocyklových výrobcov v Európe. Tretia ríša sa v tom čase už pripravovala na vojnu a Zündapp (rovnako ako BMW) dostal veľkorysú zákazku na vývoj bojového motocykla. V roku 1938 sa preto v Norimbergu prakticky celkom prešlo na vojnovú výrobu. Motocykle mali slúžiť na rýchle presuny v zázemí frontu, aj ako úderný bojový prostriedok na bojovom poli.

Wehrmacht mal vo výzbroji niekoľko typov motocyklov, ktoré sa delia do troch kategórií: ľahké (do 350 cm³), stredné (do 500 cm³) a ťažké (nad 500 cm³). Medzi ich najväčších dodávateľov patrili vyššie spomenuté závody BMW (Bayerische Motoren-Werke) a Zündapp.

Nemecký motocykel Zündapp, nachádzajúci sa v Centrálnej expozícii, má aj postranný vozík. Sedadlo v sajdke chýba. Na sajdke je pripevnený štítok s označením nosnosti. Predmetný štítok je typovým pre postranný vozík – sajdku – typu Krad B. Predstavovaný motocykel je vybavený pravdepodobne rámom motocykla Zündapp KS600, do ktorého je osadený štvorvalcový motor Zündapp KS800. Motocykel má sedadlo obtiahnuté svetlohnedou koženkou (nie je pôvodné). Viaceré súčiastky na motocykli sú vymenené. Je natretý tmavozelenou farbou. Spolu má tri kolesá, pričom náhradné koleso sa nezachovalo. Niekdajšie Dukelské múzeum vo Svidníku získalo predmetný motocykel do svojej zbierky formou nákupu v roku 1980.

Zbierka č. XIV – Výstrojný materiál

Autor textov: Mgr. Gabriel Blaško

Príslušník pechoty brannej moci Slovenskej republiky

Figurína predstavuje príslušníka pechoty brannej moci Slovenskej republiky z obdobia druhej svetovej vojny v replike rovnošaty, pozostávajúcej z blúzy vzor 30, nohavíc pre peších a poľnej čiapky.

Predmetná replika **blúzy vzor 30** má na golieri našité výložky červenej farby, označujúce príslušnosť k pechote brannej moci Slovenskej republiky. Blúza je s otvoreným zapínaním na šesť gombíkov a má štyri vrecká, dve náprsné a dve spodné, bočné. Vrecká sú kryté chlopňami a náprsné sa zapínajú na malý rovnošatový gombík s otvoreným zapínaním. Na ramenách blúzy sú našité náplecníky, ktoré sú prichytené pri golieri gombíkmi.

Nohavice pre peších sa smerom dole ku kolenám zužujú a sú farby kaki. Predné stehenné diely nohavíc majú pod pásom šikmo prestrihnuté vnútorné vrecká. Rázporok v prednej časti nohavíc je so skrytým zapínaním na štyri gombíky. Na pripnutie plecníc sú v páse našité vpredu štyri a vzadu dva gombíky a v páse sú našité kolmé látkové pútka pre remeň. Pás je vzadu zvýšený výstrihom v tvare písmena V. Na spodný okraj predných aj zadných dielov nohavíc sú prišité lýtkové diely tak, že vytvárajú z vonkajšej strany rozparok, zapínaný na tri malé kovové gombíky prišité vzadu a tri obšité dierky vpredu.

Čiapka poľná, tzv. lodička, príslušníka slovenskej armády predstavuje repliku daného typu pokrývky hlavy z obdobia druhej svetovej vojny. Na ľavej strane lodičky je plechový odznak s malým štátnym znakom (dvojkríž na trojvrší). Čiapka pozostáva z dienka a z dvoch postranných dielov a je opatrená podšívkou.

Výrobcom opisovaných replík (blúzy, nohavíc a čiapky) bol UNIPREX Trade s.r.o., Štramberská 45/515, 703 00, Ostrava, Česká republika. Mo Svidník VHM predmetné repliky získalo formou nákupu a do svojej zbierky ich zaradilo v roku 2021.

Na opasku sa nachádza originálna **opasková pracka (spona) pre poddôstojníkov a mužstvo** slovenskej armády, ktorá bola vyrobená z moreného tombakového plechu s vyrazeným malým slovenským štátnym znakom (používaným od roku 1941). Pracka má obdĺžnikový tvar so zaoblenými rohmi a je oblúkovito prehnutá. Jej rozmery sú 65 × 45 mm. Mo Svidník VHM získalo daný predmet formou daru a do zbierky ho zaradilo v roku 2017.

Príslušník pozemného vojska nemeckej brannej moci (Wehrmacht-Heer) na strážnom stanovišti v ústroji so zimnými doplnkami

Figurína vojaka má na hlave **nemeckú poľnú čiapku**. Niekdajšie Dukelské múzeum vo Svidníku získalo predmet do svojich zbierok formou nákupu v roku 1981.

Vojak je oblečený v zimnej poľnej uniforme príslušníka pozemného vojska nemeckej brannej moci (*Wehrmacht Heer*), nazývanej Winteranzug, ktorá pozostáva z kabáta, nohavíc a kukly. Táto zimná rovnošata bola reakciou na skúsenosti nemeckej armády z bojov počas prvej zimy (1941 – 1942) na východnom fronte proti ZSSR a odpoveďou na naliehavú potrebu efektívnejšej uniformy do chladnejšieho počasia. Winteranzug sa k pozemným jednotkám nemeckej armády začal dodávať postupne v priebehu roka 1942, najprv v obojstrannom variante myšacia sivá a biela a od roku 1943 v dvoch základných maskovacích vzoroch, pričom z druhej strany bol vždy biely: vzor Splittermuster (lámaná skala) a vzor Sumpfmuster (bahenný vzor). Vzor Sumpfmuster sa objavuje u jednotiek na fronte až v zime 1943/44.

Predmetný **obojstranný kabát, resp. parka** (*Winterjacke*), nazývaný aj Anorakanzug 43, bol súčasťou uniformy označovanej aj ako Winteranzug 43. Z jednej strany bol v maskovacom vzore (kamufláži) Sumpfmuster, resp. Sumpftarnmuster (bahenný vzor), a z druhej strany biely. Podklad kamufláže Sumpfmuster, označovanej aj ako Sumpfmuster 43, bol žltohnedej, resp. svetlohnedej farby, pokrytý zelenými „ihličkami". Na tomto podklade boli rôzne tvary, zväčša vo farbe lesná hnedá a stredne zelená. Biela farba opačnej strany kabáta bola určená pre maskovanie v snehu. Nevýhodou však bolo, že v bojových podmienkach sa rýchlo zašpinila, čím sa eliminoval jej maskovací efekt na snehu. Navyše čistenie Winteranzugu bolo obtiažne a sušenie uprostred extrémnych chladných podmienok takmer nemožné.

Kabát je plne obojstranný, všetky gombíky, vrecká, sťahovacia stuha v páse a pod. sú na oboch stranách v nezmenenom funkčnom prevedení. Bol vyrábaný z rovnakej zmesi bavlny a umelého hodvábu ako maskovacia plášťenka, resp. neskôr z ľahšieho, 100 % pradeného umelého hodvábu. Kabát je zateplený a vo vnútri má izolačnú vrstvu. Predné zapínanie parky na šesť gombíkov je mierne posunuté doprava a má pásik látky s príslušnými gombíkovými dierkami na protiľahlých prsiach, čo umožňuje dvojité zapínanie a zabraňuje prenikaniu studeného vzduchu do kabáta.

Na kabáte sú použité štandardné kovové gombíky s povrchovou zrnitou úpravou. Tieto sú na maskovacom vzore natreté poľnou sivou a na bielej strane matne bielou farbou. Biela farba na gombíkoch je na viacerých miestach opotrebovaná. Kabát má neodnímateľnú kapucňu (nezachovala sa však sťahovacia šnúra), ktorá je dostatočne veľká, aby sa dala nasadiť cez prilbu. Na bokoch má po jednom vrecku s vonkajšou obdĺžnikovou chlopňou na gombík. Okolo pása je tunel na pásovú textilnú sťahovaciu stuhu, slúžiacu na nastavenie pása. Vysoko na predných a zadných rukávových švoch sú dva tanierové gombíky sivej farby, ktoré slúžili na upevnenie identifikačných pruhov. Manžety majú uťahovacie pásky, ktoré mohli byť upevnené na gombík. Predmetný kabát bol podľa múzejnej dokumentácie nadobudnutý do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku kúpou v roku 1967.

Ďalšou súčasťou nemeckej zimnej rovnošaty na figuríne sú obojstranné **zimné nohavice** (*Winterhose*), ktoré sú vo variante myšacia sivá a biela. Predmetné nohavice boli podľa múzejnej dokumentácie nadobudnuté do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku kúpou v roku 1967.

V ruke drží vojak **nemeckú kuklu** (*Kopfhaube*), ktorá dopĺňa zimnú rovnošatu Winteranzug. Je obojstranná, z jednej strany v maskovacom vzore, z druhej biela. Daný predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku do svojich zbierok kúpou v roku 1974.

Na nohách má vojak obutú nemeckú **zimnú plstenú (filcovú) obuv.** Topánky boli vyrobené v kombinácii s koženými prvkami a silnými drevenými podrážkami. Išlo o navliekaciu zimnú obuv určenú pre vojakov vykonavajúcich strážnu službu a ďalšie povinnosti bez väčšieho pohybu. V nutných prípadoch sa však tento model nosil aj za pohybu. Daný predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku do svojich zbierok kúpou v roku 1975.

Tankista Červenej armády

Tankista má na hlave **kuklu sovietskeho vzoru pre tankistov vzor 1940**. Daný predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku do svojich zbierok kúpou v roku 1970.

Oblečenú má sovietsku **zimnú vatovanú dvojradovú poľnú bundu vzor 1935** (bušlat, resp. *kurtka vatnaja*). Daný typ bol používaný aj v období druhej svetovej vojny, ale v tomto prípade ide o povojnovú výrobu. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou a v roku 1967 ho zaradilo do svojich zbierok.

Cez kabát je opásaný **opaskom amerického vzoru 1937** (Garrison Belt M1937), ktorý má z vnútornej strany vyrazený rok výroby 1939. Opasok bol do ZSSR dodávaný z USA v rámci Zákona o pôžičke a prenájme (*Lend-lease Act*). Bol vyrábaný z jedného kusa prírodnej nefarbenej hovädzej usne. Farebný odtieň lícnej strany usne opasku sa postupným nanášaním prípravku na ošetrovanie usní a zvetrávaním menil zo svetlej prírodnej farby po tmavohnedú farbu. Daný predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou a v roku 1973 ho zaradilo do svojich zbierok.

Pod bundou má vojak **sovietsku poľnú blúzu vzor 1943** (tzv. gymnasťorku) povojnovej výroby. Išlo o rozšírený typ blúzy, ktorý sa v Červenej armáde používal aj v období druhej svetovej vojny, a to od roku 1943. Vyrábala sa z bavlnenej textílie. Blúza sa obliekala cez hlavu. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou a v roku 1967 ho zaradilo do svojich zbierok.

Cez pravé plece má prehodenú **tašku na mapy a doklady sovietskeho vzoru** (tzv. seržantku) neskoršieho výrobného prevedenia, ktorú má umiestnenú pri ľavom boku. Brašna sa používala na mapy, dokumenty, osobné predmety a ďalšie príslušenstvo. Obsahuje dve vnútorné priehradky. Vyrobená bola z pogumovaného plátna (tzv. kirzy). Nosný remeň tašky bol vyrobený z ľanovo-bavlnenej textílie. Predná strana tašky obsahuje obdĺžnikovú príklopku so zatváracím prúžkom z prírodnej hovädzej usne hnedej farby, ktorý je poškodený. Brašna je vybavená prinitovanými kovaniami z kovu bielej farby, slúžiacimi (spolu s koženým prúžkom) na zatváranie. Na lícnej strane prvej vnútornej priehradky je prišitý obdĺžnikový kožený dielik, vytvarovaný pre priehradky na umiestnenie štyroch ceruziek. Okraje brašne sú spevnené prišitým koženým prúžkom. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou a v roku 1980 ho zaradilo do svojich zbierok.

Zdravotníčka Červenej armády v letnej ústroji

Príslušníčka Červenej armády má na hlave sovietsku **poľnú čapicu** (tzv. pilotku) povojnovej výroby. Tento typ čapice bol v období druhej svetovej vojny (a dlho potom) jedným z najuniverzálnejších prvkov rovnošaty Červenej armády. Vznik jej ľudového pomenovania „čapica pre pilotov" sa datuje do prvých dvoch desaťročí 20. storočia a je odvodený z faktu, že sa začala používať práve u pilotov, resp členov posádok letúnov a kadetov. Pilotka bola veľmi variabilná, vojak si ju mohol vložiť do vrecka alebo zastrčiť za opasok.

Čiapka pozostáva z dienka a z dvoch postranných dielov a je opatrená podšívkou a koženým potítkom. Je kaki farby a v jej prednej časti je pripevnený kovový odznak na čapicu (znak štátnej príslušnosti) v tvare päťcípej hviezdy s kosákom a kladivom. Lem hviezdy, kosák a kladivo sú zlatej farby, výplň hviezdy je červenej farby. Predmetná pilotka bola vyrobená v roku 1961. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1967.

Vojačka je prezentovaná v **sovietskej poľnej blúze vzor 1943** (tzv. gymnasťorke) povojnovej výroby. Išlo o rozšírený typ blúzy, ktorý sa v Červenej armáde používal aj v období druhej svetovej vojny, a to od roku 1943. Vyrábala sa z bavlnenej textílie. Blúza sa obliekala cez hlavu. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1967.

Cez blúzu má opásaný **brezentový opasok sovietskeho vzoru**, ktorý bol v Červenej armáde určený pre mužstvo. Opasok bol vyrobený z prírodnej, ľanovo-bavlnenej textílie farby kaki typu brezent. Textília je zosilnená koženými prvkami z prírodnej hovädzej, resp. bravčovej usne. Opasok má na jednom konci našitú otvorenú a hranatú kovovú sponu v tvare obdĺžnika, s jedným plochým kovovým tŕňom. Ďalej je vybavený jednou voľnou, 20 mm širokou posúvkou hnedej farby, vyrobenou z prírodnej hovädzej usne. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1967.

Zdravotníčka je vystrojená **sanitárnou torbou sovietskeho vzoru.** Predmetná kapsa bola vyrobená z prírodnej bavlnenej textílie kaki farby a jej vnútorný priestor vypĺňa biela bavlnená podšívka. Kapsa má obdĺžnikový tvar s rozmermi 255 × 240 mm. Zatvára sa pomocou príklopky, ktorá je vlastne predĺžením zadnej steny torby. Na príklopke je našitý znak Červeného kríža. Bočné strany kapsy sú taktiež opatrené príklopkami, ktoré sa zaklápajú zľava a sprava do vnútorného priestoru torby, pričom v prípade potreby sa dali k sebe zopnúť gombíkom. Bočné strany majú od stredu smerom nahor všité rozširovacie kliny. Takýmto spôsobom bolo možné kapsu rozšíriť smerom nahor a jej vnútorný priestor tak dosiahol maximálny objem, ktorý sa dal podľa potreby ešte nastaviť s pomocou textilných prúžkov a gombíkov. Vnútorný priestor sanitárnej torby obsahuje tri veľké a až 11 menších priehradiek. Torba sa nosila na pevnom dvojdielnom popruhu, ktorý je prišitý k bočným stranám tašky. Jeho dĺžku je možné podľa potreby nastaviť pomocou kovovej spony.

Obsah sanitárnej torby sovietskeho vzoru pre zdravotníka (ošetrovateľa) mohol tvoriť nasledujúci zdravotnícky materiál: amoniak v ampulkách (10 ks), jódová tinktúra v ampulkách (10 ks), obväz z mäkkej tkaniny dlhý 5 m (5 ks), obväzový balíček prvej pomoci (5 ks), antiseptický obväz z mäkkej tkaniny (5 ks), trojcípa šatka (3 ks), zatvárací špendlík – tzv. „zicherka" (20 ks), plátnové škrtidlo (3 ks), kovová Kramerová dlaha v rolkách (2 ks), rovné nožnice strednej veľkosti, skladací štepársky nôž, individuálny protichemický balíček neskoršieho sovietskeho vzoru, zápisník a ceruzka. Aj keď bol obsah predmetov sanitárnej kapsy presne daný, vyskytovala sa v tomto smere určitá variabilita, predovšetkým ak sa využíval zdravotnícky materiál dodaný z iných než sovietskych zdrojov, napr. spolkov Červeného kríža z Veľkej Británie, USA, Kanady, Austrálie atď.

Predmetnú sanitárnu torbu získalo vtedajšie Dukelské múzeum v roku 1972 kúpou od volynskej Češky Marie Kvapilovej, rod. Pišlovej, bývalej príslušníčky československých vojenských jednotiek v ZSSR, ktorá v nich pôsobila počas druhej svetovej vojny ako zdravotníčka, resp. spojárka (rádiotelegrafistka). Bola manželkou Oldřicha Kvapila, spolubojovníka z druhej svetovej vojny, ktorý po vojne dosiahol hodnosť generála.

Príslušník Červenej armády v zimnej poľnej ústroji

Príslušník Červenej armády je vybavený **sovietskou prilbou vzor 1940** (*stal'noj šlem obr. 1940 g.*, resp. SŠ-40 – стальной шлем образца 1940 года). Prilba je bez vnútornej vložky, resp. výstelky, podbradníka a pôvodného náteru. Po minimálnej úprave jej vnútra sa mohla nosiť aj na zimnej čapici, tzv. ušianke, čo v zimnom období predstavovalo veľkú výhodu. V priebehu druhej svetovej vojny vyrábalo tento typ prilby približne dvadsať tovární a spolu ich bolo vyprodukovaných cca 20 miliónov kusov. Prilba sa vyrábala jednoduchým lisovaním do formy z oceľového plechového polotovaru hrúbky 1,38 mm, a tak vynikala vysokou tvrdosťou. Továrensky sa prilba farbila z oboch strán striekaním špeciálnou emailovou farbou s rýchloschnúcim účinkom. Povrchová úprava pôsobila zároveň ako ochrana proti korózii. Presný odtieň farby nebol štandardizovaný, používali sa odtiene zelenej farby a farby kaki. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1975.

Vojak má oblečený **sovietsky plášť** (tzv. šineľ) z obdobia druhej svetovej vojny. Kabát má jednoradové zapínanie na drôtené háčiky. V jeho zadnej časti sa nachádza odnímateľný dragún na dva gombíky. Plášť sa okrem zimného obdobia používal aj v letnom období ako prikrývka pre spanie v poli. Kabát bol vyrobený zo súkna vo farbe tzv. biela káva. Predmetný plášť je značne opotrebovaný a na viacerých miestach prederavený, resp. roztrhaný. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1968.

K základnej súčasti sovietskych zimných doplnkov patrili **vatované nohavice sovietskeho vzoru vzor 1932**, tzv. bruky (*štany vatnye* – штаны ватные, resp. šarovary vatnye obr. 1932 g. – шаровары ватные обр. 1932 г.). Boli vyrobené z prírodnej bavlnenej textílie dvoch farieb. Vrchná látka zimných nohavíc má keprovú väzbu a farbu kaki. Podšívka bola utkaná v plátnovej väzbe a je sivomodrej farby. Obe textílie sú navzájom vertikálne prešité a medzi nimi sa nachádza hrejivá zložka z prírodného bavlneného vatelínu. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1972.

Na nohách má obutú zaujímavú zimnú obuv, **tzv. váľanky sovietskeho vzoru** (*valeňky-česanki* – валенки-чесанки), ktoré boli vyrábané z vlnenej plsti a boli určené do extrémnych mrazov a suchej zimy. Váľanky sa obúvali na chodidlá, ktoré sa obmotávali zimnými onucami alebo ich náhradami. V poľných podmienkach sa dno váľaniek častokrát vyplňovalo slamou, gázou, obväzmi alebo iným podobne mäkkým materiálom. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1967.

Ruky si chráni zimnými **rukavicami sovietskeho vzoru, tzv. palčákmi** (*rukavici soldatskie trechpalyje* – рукавицы солдатские трехпалые), ktoré majú dve menšie prstové časti, určené na umiestnenie palca a ukazováka, a jednu väčšiu prstovú časť, určenú na umiestnenie ostatných prstov. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1967.

Na opasok je navlečená **sovietska náhradná textilná nábojová sumka na opasok** z obdobia druhej svetovej vojny. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1967.

Vojak je vybavený **obalom na sovietsku plynovú masku** s umiestnením v oblasti ľavého boku a nosným popruhom na pravom pleci. Popruh je prišitý k bočným stranám obalu a jeho dĺžku je možné podľa potreby nastaviť pomocou kovovej spony. Zapínanie je na gombík. Obal je z obdobia druhej svetovej vojny. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1967.

Na chrbte vojaka je umiestnený **sovietsky batoh** (*veščevoj mešok* – вещевой мешок) neskoršieho výrobného prevedenia. Torba sa ľudovo nazývala aj „vešmešok", resp. mešok. Patrila k základným výstrojným doplnkom príslušníkov pechoty Červenej armády v druhej svetovej vojne. Používala sa napr. na nosenie osobných vecí vojaka, náhradnej bielizne, hygienických potrieb, potravín, streliva a pod. K masovému rozšíreniu batoha prispela jeho jednoduchosť, ako aj nenáročnosť jeho výroby. Bol vyrobený z prírodnej bavlnenej textílie farby kaki. Hlavnou časťou torby je jednoduchý mech obdĺžnikového tvaru. V dolnom okraji mecha je všitý nosný popruh, pomocou ktorého sa batoh nosil na chrbte. V hornej časti má batoh otvor, ktorý sa sťahuje textilnou šnúrkou. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1976.

Dôstojník Červenej armády v poľnej ústroji

Dôstojník má na hlave **poľnú čapicu so štítkom** (furažku – фуражка). Čapica je v maskovacej farbe a pochádza z obdobia druhej svetovej vojny. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1967.

Na sebe má **sovietsky dôstojnícky poľný plášť** používaný v období druhej svetovej vojny. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1967.

Pod plášťom má oblečenú **sovietsku dôstojnícku poľnú blúzu vzor 1943** (*gymnasťorka* – гимнастёрка) povojnovej výroby. Išlo o rozšírený typ blúzy, ktorý sa v Červenej armáde používal aj v období druhej svetovej vojny, a to od roku 1943. Vyrábala sa z bavlnenej textílie. Blúza má stojatý mäkký golier, ktorý sa zapína na dva malé gombíky. Od goliera smerom dole v stredovej osi, približne do vzdialenosti jednej tretiny dĺžky blúzy, vedie lišta, ktorá sa zapína na tri malé gombíky. Po rozopnutí gombíkov na golieri a lište sa blúza obliekala cez hlavu. Rukávy sú zakončené manžetami zapínanými na dva malé gombíky. Na hrudi sú dve vnútorné vrecká kryté chlopňami, ktoré sa zapínajú na jeden malý gombík. Na kovových gombíkoch sú hviezda, kosák a kladivo. Blúza má aj hodnostné náplecníky. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1982.

Dôstojník je vybavený do nepriaznivého počasia aj **sovietskou dôstojníckou poľnou pláštenkou** (*plašč-nakidka* – плащ-накидка) z obdobia druhej svetovej vojny. Bola vyrobená z nepremokavej pevnej prírodnej bavlnenej textílie farby kaki, utkanej v hustej plátno-

vej väzbe. Primárne slúžila na ochranu voči dažďu, ale vzhľadom na jej farebné prevedenie bola využívaná aj na maskovanie. V jej hornej časti je umiestnený ležatý golier. Na zadnej vonkajšej strane pláštenky bola do šva goliera, resp. trupovej časti, všitá kapucňa tvarovaná do špice. Pláštenka je vybavená dvomi rázporkami, cez ktoré si v prípade potreby mohol vojak prestrčiť ruky spod pláštenky smerom von. Pláštenka dokázala zakryť značnú časť tela vojaka od hlavy takmer až po čižmy a chrániť ho nielen pred daždivým, ale aj veterným počasím. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1981.

Dôstojník má cez pravé plece prehodenú **tašku na mapy a doklady sovietskeho vzoru** (tzv. seržantku) neskoršieho výrobného prevedenia, ktorú má umiestnenú pri ľavom boku. Brašna sa používala na mapy, dokumenty, osobné predmety a ďalšie príslušenstvo. Obsahuje dve vnútorné priehradky. Bola vyrobená z pogumovaného plátna (tzv. kirzy – кирзы). Nosný remeň bol vyrobený z ľanovo-bavlnenej textílie. Predná strana tašky obsahuje obdĺžnikovú príklopku so zatváracím prúžkom z prírodnej hovädzej usne hnedej farby. Brašna je vybavená prinitovanými kovaniami z kovu bielej farby, slúžiacimi (spolu s koženým prúžkom) na uzatvorenie. Na lícnej strane prvej vnútornej priehradky je prišitý obdĺžnikový kožený dielik, vytvarovaný pre priehradky na umiestnenie štyroch ceruziek. Okraje brašne sú spevnené prišitým koženým prúžkom. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1982.

Na nohách má obuté **čižmy sovietske kožené, tzv. chrómové,** vyrobené po roku 1945. Rovnaký typ čižiem používala Červená armáda počas druhej svetovej vojny. Čižmy sa vyrábali z prírodnej zvrškovej chromitej hovädzej usne čiernej farby. Podpätky sa na vrchu opatrovali vrstvou tvrdej protisklzovej syntetickej gumy. Vnútorná strana obuvi (stielka) sa vyrábala z jemnej prírodnej hovädzej usne. Takýto typ čižiem používali v období druhej svetovej vojny aj príslušníci československých vojenských jednotiek v ZSSR. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1968.

Poručík intendačnej služby Červenej armády v služobnej ústroji

Na hlave má **sovietsku služobnú dôstojnícku čapicu so štítkom**. Korpus čapice bol vyrobený z vlnenej tkaniny, pričom jej vrchná časť (dienko) je olivovozelenej farby. Čapica má v prednej časti umiestnenú kovovú červenú päťcípu hviezdu (znak štátnej príslušnosti). Pod ňou je čierny kožený podbradný remienok, upevnený po bokoch kovovými gombíkmi. Štítok čapice je čierny, fibrový. Stredový pások, ako aj lem po obvode vrchnej časti čapice sú malinovej farby. Táto farba sa používala na odlíšenie príslušníkov intendančnej (zásobovacej) služby (zabezpečovala zásobovanie výstroja, potravín a podobne), resp. príslušníkov pechoty od iných druhov vojska Červenej armády. Čapica je povojnovej výroby.

Vzor čapice je podobný typ, aký používala Červená armáda počas druhej svetovej vojny. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku prevodom v roku 1974 z Výskumného a služobného strediska v Prahe.

Blúza dôstojnícka sovietska „kitel" vzor 1943 má jednoradové zapínanie na päť rovnošatových gombíkov. Má stojatý golier, ktorý sa zapína na dva kovové háčiky. Rukávy sú s rovnou manžetou. Na blúze sú dve horné vrecká, ktoré sú kryté tvarovanou príklopkou bez gombíkov. Blúza bola vyrobená z vlneného gabardénu a je olivovozelenej farby. Lem goliera, resp. rukávovej manžety, je malinovej farby, označujúcej príslušnosť k druhu vojska (v tomto prípade intendančnú službu). Blúza je povojnovej výroby, pričom obdobný typ používala Červená armáda počas druhej svetovej vojny. Blúza bola prijatá s povojnovými výložkami a vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku ju získalo kúpou v roku 1978.

Predmetná blúza bola vybavená **sovietskymi služobnými intendantskými výložkami vzor 1943.** Boli vyrobené z bavlny a umelého hodvábu. Podklad výložiek je vo farbe striebristého hodvábu. Obvodový a stredový lem výložiek je v malinovej farbe označujúcej príslušnosť k druhu vojska (intendančná služba). Výložky boli prijaté bez hodnostných hviezdičiek a do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku boli získané darom v roku 1967.

Sovietske služobné dôstojnícke nohavice sú tmavomodrej farby s bočným lemom malinovej farby, označujúcej príslušnosť k druhu vojska (intendančná služba). Sú povojnovej výroby. Obdobný typ používala Červená armáda počas druhej svetovej vojny. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1978.

Na nohách má obuté **čižmy sovietske kožené, tzv. chrómové**, vyrobené po roku 1945. Rovnaký typ čižiem používala Červená armáda počas druhej svetovej vojny. Čižmy sa vyrábali z prírodnej zvrškovej chromitej hovädzej usne čiernej farby. Podpätky sa na vrchu opatrovali vrstvou tvrdej protisklzovej syntetickej gumy. Vnútorná strana obuvi (stielka) sa vyrábala z jemnej prírodnej hovädzej usne. Takýto typ čižiem používali v období druhej svetovej vojny aj príslušníci československých vojenských jednotiek v ZSSR. Čižmy sú opotrebované, predovšetkým v zadnej časti. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1967.

Príslušník 1. československého armádneho zboru v ZSSR v ústroji britského vzoru

Na hlave má **čapicu poľnú britskú – tzv. lodičku britskú** (*Field Service Cap*), vyrobenú z prírodnej vlnenej textílie vo farbe kaki. Po celom obvode lodičky je vedený pohyblivý textilný dielik pozostavajúci z pravej a ľavej časti, ktoré sú v čelnej časti zopnuté pomocou dvoch vertikálne prišitých malých anglických gombíkov z kovu žltej farby. Za zlých poveternostných podmienok sa tento textilný dielik mohol používať ako podbradník, príklopka uší a nátylník v jednom. Pod gombíkmi je na telo čapice prišitý krátky štítok sklopený dohora, ktorý sa v prípade potreby sklopil smerom dolu. Príslušníci československých vojenských jednotiek v ZSSR používajúci britské lodičky si na ľavú prednú stranu čapice umiestňovali malý kovový československý čapicový odznak. Predmet je na viacerých miestach opotrebovaný. Čapica bola prijatá bez československého čapicového odznaku a do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná kúpou v roku 1977.

Príslušník 1. ČSAZ v ZSSR je vybavený typickou vojenskou blúzou používanou v britskej kráľovskej armáde počas druhej svetovej vojny. Ide o **blúzu súkennú britskú vzor 1940** (*Battledress Blouse, 1940 Pattern*), vyrobenú z prírodného vlneneho súkna. Blúza sa zapína na päť hnedých plastových gombíkov. Na zapínanie goliera sa používajú dva háčiky a očká. Blúza má strih po driek a patrila do súpravy britskej rovnošaty Battledress, 1940 Pattern, ktorá bola označovaná aj ako typ

„Austerity“ (anglické označenie výstroja vyrábaného v rámci vojnovej úspornosti). Do ramenných švov sú zašité náplecné pásky, tzv. náplecníky, ktoré sa k blúze pripínajú pomocou plastového gombíka. Pásec blúzy má na pravej vonkajšej strane kovovú sponu so zúbkami z kovu bielej farby, ktorá bola určená na napínanie ľavého predĺženého konca pásca, umiestneného v ľavom polpredku blúzy. Zadná strana pásca je vybavená dvoma gombíkovými dierkami, určenými na pripnutie gombíkov nohavíc. Na prednom diele blúzy sú našité dve náprsné vrecká kryté príklopkou, ktorá sa zapína na plastový gombík. Manžety blúzy sa taktiež zapínajú na plastový gombík. Blúza je vybavená ľavým vnútorným vreckom, na vonkajšej strane ktorého je našitý **textilný štítok**, označujúci výrobcu predmetnej blúzy, pôsobiaceho vo Veľkej Británii. Štítok obsahuje nasledovné značenie: „BATTLE–DRESS BLOUSE, 1940 Pattern“; veľkostné rozmery (Size No. 16; Height 6´ 1˝to 6´ 2˝ Breast .... 39˝ to 40˝) a výrobca, resp. rok výroby („W. A. PHELPS 1944“). Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1972.

Blúza je doplnená **nohavicami britskými vzor 1940** (*Battledress Trousers, 1940 Pattern*), vyrobenými z prírodneho vlneného súkna. Nohavice sú rovného strihu. Patrili do súpravy britskej rovnošaty Battledress, 1940 Pattern, ktorá bola označovaná aj ako typ „Austerity“. Nohavice sú na viacerých miestach opotrebované (prederavené). Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1972.

Vojak je vybavený aj **opaskom britským vzor 1937** (*Waist–belt pattern 1937*), ktorý bol vyrobený z prírodnej bavlnenej textílie pieskovožltej farby. Zapnutie opaska, resp. jeho zapínacej spony, sa dosiahlo zaháknutím háku jednej časti spony do obdĺžnikového otvoru druhej časti spony v smere sprava doľava. Opasok je bez dvoch kovových posuviek a v jeho zadnej časti absentujú dva textilné prúžky (z látky opasku) s prišitými kovovými sponami, ktoré mali slúžiť na pripevnenie krížových remeňov. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1969.

Pod blúzou má vojak oblečený **sveter, resp. pulóver britský** (*Khaki Service Pullover, resp. K.D. Woollen Jersey*). Sveter bol vyrobený pletením z hrubšie spracovanej vlnenej priadze sivej farby typu merino. Golier pulóvra je v tvare písmena V. Rukávy sú zakončené pružnými manžetami. Sveter je na viacerých miestach opotrebovaný (prederavený). Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1969.

Pod svetrom má **bielizeň sovietsku spodnú letnú (košeľu).** Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1975.

Vojak má na chrbte **batoh britský vzor 1937** (*Pack*, resp. *Large Pack pattern 1937*), ktorý bol štandardnou súčasťou výstroja, používaného vo väčšine jednotiek britskej kráľovskej armády počas druhej svetovej vojny. V podstate išlo o britskú torbu vzor 1908 (*Large Pack pattern 1908*), patriacu do súpravy The 1908 Pattern Web Equipment, ktorá bola neskôr integrovaná do súpravy The Pattern 1937 Web Equipment. Medzi zahraničnými jednotkami, ktoré používali britskú výstroj v druhej svetovej vojne, bol aj 1. československý samostatný poľný prápor v ZSSR, ktorý vznikol vo februári 1942 v Buzuluku, resp. československé vojenské jednotky v ZSSR. Torba bola vyrobená z prírodnej bavlnenej textílie pieskovožltej farby vysokej gramáže, ktorá bola vodoodolná a farbená pred tkaním. Vďaka hydroizolačnej úprave bola látka prakticky nepriepustná a odolná voči poveternostným vplyvom, ktoré by inak mohli spôsobiť jej stvrdnutie, roztiahnutie, resp. zmenšenie. Predná strana batohu obsahuje príklopku, z ktorej vystupuje pár textilných prúžkov, slúžiacich na jeho zatváranie. Konce týchto prúžkov sú na konci spevnené kovaniami žltej farby, ktoré sú prinitované pomocou jedného dutého, otvoreného nitu. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1976.

Kapitán 1. československého armádneho zboru v ZSSR v služobnej ústroji

Na hlave má **čapicu okrúhlu služobnú československého vzoru pre gážistov – tzv. brigadírku**, ktorá bola vyrobená z amerického súkna v ZSSR. Látky amerického pôvodu boli do ZSSR v období druhej svetovej vojny dovážané z USA v rámci Zmluvy o výpožičke a nájme (*Lend-lease Act*). Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou a do svojich zbierok ho zaradilo v roku 1967. Čapica bola do zbierok prijatá bez čapicového odznaku a gombíkov.

Príslušník 1. ČSAZ v ZSSR má oblečenú **blúzu československého vzoru pre mužstvo, dodatočne upravenú na rozhalenku, pre použitie pre poddôstojníkov, prípadne dôstojníkov – tzv. „Poľná úprava“.** Blúza má na náplecníkoch hodnostné označenie kapitána. Má jednoradové zapínanie na kovové rovnošatové gombíky československého vzoru s motívom skrížených mečov. Nad ľavým náprsným vreckom je dekorovaná stužkami od vyznamenaní. Horné vrecká sú hladké našité, dolné všité, všetky kryté tvarovanými chlopňami na gombík. Tento exponát sa stal súčasťou zbierok vtedajšieho Dukelského múzea v roku 1967 a bol získaný kúpou od Jozefa Kriška, účastníka KDO.

Jozef Kriško sa narodil 22. novembra 1909 vo Vyšnom Orlíku v okrese Svidník. Bol rusínskej národnosti. Vojenskej kariére sa začal venovať v medzivojnovom Československu. Po Mníchovskej dohode ilegálne prešiel cez hranice do ZSSR, kde bol zatknutý a vyšetrovaný NKVD. Väznili ho vo viacerých väzniciach a odsúdili ho na tri roky do sovietskych gulagov. V roku 1942 sa prihlásil do formujúcej sa československej vojenskej jednotky v Buzuluku. Jeho prvou bojovou skúsenosťou boli boje o Kyjev, kde bol ťažko ranený. Po vyliečení sa stal veliteľom automatčíkov tankového výsadku. Neskôr cvičil a mobilizoval volynských Čechov. Zúčastnil sa bojov v rámci KDO. Vyznamenal sa napríklad v bojoch o kótu 534, ktorá trvala niekoľko dní a jeho rota tu mala mnoho mŕtvych a ranených. Ťažké boje zažila jeho rota aj v bojoch o Hýrovu horu. Ako veliteľ tankového výsadku sa 6. októbra 1944 medzi prvými prebojoval na územie súčasného Slovenska cez Dukliansky priesmyk. Po prekročení hraníc bol pri obci Vyšný Komárnik ťažko ranený. Zo zranenia sa liečil skoro tri mesiace v meste Kyjev. V januári 1945 sa stal veliteľom práporu pre výcvik nováčikov v Humennom. V tejto funkcii, od februára 1945 už v hodnosti kapitána, pokračoval v bojovej ceste od Moravy po Prahu. Po februárovom prevrate v roku 1948 bola naňho vykonštruovaná protištátna činnosť a odsúdili ho na tri roky väzenia. Aj po prepustení z väzenia boli on aj jeho rodina prenasledovaní. V roku 1950 mu odobrali hodnosť kapitána a degradovali ho na vojaka. Musel vykonávať podradné práce a bol mu zamietnutý, lekárskou komisiou navrhnutý invalidný dôchodok. V roku 1965 obdržal Rad červenej hviezdy, opäť ho preradili medzi záložníkov a povýšili ho do hodnosti majora. Úplne rehabilitovaný bol až po novembrovej revolúcii v roku 1989. Povýšili ho do hodnosti plukovníka v zálohe. V roku 1992 sa zúčastnil na oslavách 48. výročia KDO ako člen delegácie MNO. Zomrel 16. októbra 1993 v Prahe, kde bol aj pochovaný s najvyššími vojenskými poctami.

Figurína je ďalej vybavená **nohavicami československého vzoru,** šitými v ZSSR z látky amerického pôvodu.

Pod blúzou má daný príslušník československého zboru oblečenú **košeľu britského vzoru** (*Collarless shirt*) v privátnej úprave na košeľu dôstojníckeho vzhľadu. V československých vojenských jednotkách v ZSSR nosili ašpiranti, rotmajstri, dôstojníci a ženy blúzy s otvoreným golierom (tzv. rozhalenkou) a k tomu košeľu s golierom a viazankou. Predmetná zimná košeľa mala pôvodne malý stojačikový golier – v tejto podobe ju používalo mužstvo. V ZSSR sa vyskytovali prípady (ako je aj tento), keď sa košeľa z verzie pre mužstvo prerábala na košeľu s preloženým golierom. V dolnej časti košele sa odstrihol dostatočne široký pás a z neho sa vyrobil golier, alebo dokonca (ako aj v tomto prípade) aj príklopové vrecká, ktoré sa našili na košeľu. Košeľa bola vyrobená z prírodnej vlnenej textílie vo farbe kaki.

Priadza, z ktorej sa textília na košeľu tkala, pochádza zo srsti angorskej – mohérovej kozy. Má síce nižšiu elasticitu, ale lepšie termoizolačné vlastnosti. Košeľa sa obliekala cez hlavu a zapínala na tri hnedé plastové gombíky. Košeľa je na niektorých miestach prederavená. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1973.

Okolo goliera košele je uviazaná **viazanka amerického vzoru** (*Necktie M-1940*), ktorá bola vyrobená z prírodnej bavlnenej textílie žltohnedej farby. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1977.

Príslušník zboru je vybavený **pásom dôstojníckym, tzv. dohodou československého vzoru**, ktorý bol do československej armády zavedený na základe 312. článku Vecného vestníka MNO z roku 1922. Dohoda bola vyrobená z prírodnej hovädzej usne hnedej farby. Opasok dohody obsahuje otvorenú sponu s dvoma tŕňmi z kovu žltej farby. K opasku dohody je pomocou páru horných kovových očiek prichytený priečny remeň dohody, ktorý pozostáva z predného a zadného popruhu, pričom predný popruh je opatrený malou otvorenou sponou s jedným tŕňom v tvare písmena D, vyrobeným z kovu žltej farby. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1972.

Cez pravé plece má prehodenú **tašku na mapy a doklady sovietskeho vzoru (tzv. seržantku)** neskoršieho výrobného prevedenia, ktorú má umiestnenú pri ľavom boku. Brašna sa používala na mapy, dokumenty, osobné predmety a ďalšie príslušenstvo. Obsahuje dve vnútorné priehradky. Bola vyrobená z pogumovaného plátna (tzv. kirzy). Nosný remeň bol vyrobený z ľanovo-bavlnenej textílie. Predná strana tašky obsahuje obdĺžnikovú príklopku so zatváracím prúžkom z prírodnej hovädzej usne hnedej farby. Brašna je vybavená prinitovanými kovaniami z kovu bielej farby, slúžiacimi (spolu s koženým prúžkom) na zatváranie. Na lícnej strane prvej vnútornej priehradky je prišitý obdĺžnikový kožený dielik, vytvarovaný pre priehradky na umiestnenie štyroch ceruziek. Okraje brašny sú spevnené prišitým koženým prúžkom. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1972.

Rotná 1. československého armádneho zboru v ZSSR

Príslušníčka 1. ČSAZ v ZSSR má na hlave **čapicu poľnú súkennú československého vzoru – tzv. lodičku**. Lodička bola šitá v ZSSR z vlnenej textílie amerického pôvodu. Na ľavej strane čapice je pripevnený malý československý čapicový odznak z kovu žltej farby. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1987.

Oblečenú má **blúzu ženskú československého vzoru,** šitú v ZSSR. Strihovo vychádzala z frenču ženského britského (*Jacket Serge A.T.S.*). Predmetná blúza bola vyrobená z vlnenej textílie. Má otvorený golier (tzv. rozhalenku), keďže podľa československých predpisov platných pre československé zahraničné vojenské jednotky mohli blúzu s rozhalenkou používať aj ženy. Náplecníky sú červeno lemované s hodnostným označením rotná. Blúza má jednoradové zapínanie na štyri veľké kovové rovnošatové gombíky žltej farby československého vzoru s motívom skrížených mečov. Horné vrecká sú trojdielne našité, kryté tvarovanou chlopňou. Dolné vrecká sú všité a kryté rovnou chlopňou. Vrecká sa zapínajú na malý rovnošatový gombík žltej farby československého vzoru s motívom skrížených mečov. Blúza patrila Evgénii Kopčákovej, rod. Vígnerovej, príslušníčke československých vojenských jednotiek v ZSSR. Tento predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum do svojich zbierok kúpou v roku 1968 od manžela Evgénie Kopčákovej, jej spolubojovníka z frontu, majora Jána Kopčáka, s ktorým prežila povojnové roky a vychovala tri deti. Žili v obci Zborov pri Bardejove.

Evgénia (Evženie) Kopčáková, rod. Vígnerová, sa narodila 30. marca 1924 v Huleči na Ukrajine a zomrela v júni 2012 vo veku 88 rokov. Jej stará mama pochádzala z mesta Mladá Boleslav, ale jej rodina sa usadila na Volyni. Jej otec bol lekár a Evgénia bola jeho jedinou dcérou. Do školy chodila v Rivnom a mladosť prežila na Ukrajine, v dedine Kvasiľov. Keď bola Volyň oslobodená sovietskou armádou a do Rivného prišla aj 1. československá brigáda, ktorej velil brig. gen. L. Svoboda, do armády sa po krátkej dobe prihlasovali aj ženy. Dňa 6. marca 1944 sa tak do československej jednotky dobrovoľne prihlásila aj Evgénia Vígnerová vo veku, keď jej do dvadsiatych narodenín chýbalo 24 dní. Odvedená bola v Rivnom na Ukrajine. Po krátkom výcviku bola pridelená k 2. oddeleniu Spravodajského štábu ako tlmočníčka a pisárka, keďže ovládala jazyky – čiastočne nemčinu, dokonale ukrajinčinu, ruštinu, poľštinu a češtinu. Jej prvé bojové nasadenie bolo v meste Kamenec Podolský, kde ju zaradili do kurzu zdravotných sestier. V tomto mestečku sa zoznámila so svojím budúcim manželom Jánom Kopčákom, avšak potom nasledovalo dlhé odlúčenie. Neskôr ju pridelili do evidencie 1. ČSAZ v ZSSR, s ktorým sa zúčastnila KDO. Evgénia Kopčáková preväzovala rany, ošetrovala, tíšila v bolestiach trpiacich vojakov. Ošetrovne boli aj v poľskom Krosne a Barwinku. Po bojoch na Dukle pokračovala s 1. ČSAZ v ZSSR pri oslobodzovaní Slovenska, z Barwinka sa dostala cez Veľké Bukovce do Popradu, Martina a odtiaľ do Prahy, kde sa pre ňu vojna skončila. Po skončení druhej svetovej vojny pracovala na MNO ČSR, neskôr na veliteľstve Vojenského útvaru v Žatci. Z činnej vojenskej služby bola prepustená 14. októbra 1946 v hodnosti kapitánka.

Príslušníčka zboru má na sebe **sukňu súkennú československého vzoru**. Sukňa je na niektorých miestach opotrebovaná, resp. prederavená. Bola vyrobená z ZSSR z vlnenej textílie britskej proveniencie. Dolný okraj sukne siahal po kolená. V hornej ľavej časti sa nachádza rázporok zapínaný na štyri plastové gombíky dvoch rôznych typov. V hornej prednej časti sukne sú dve šikmo (v uhle 25 °) včlenené vrecká. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1975.

Pod blúzou má príslušníčka 1. ČSAZ v ZSSR oblečenú **košeľu britského vzoru** (*Collarless shirt*) v československej úprave s preloženým golierom. Obliekala sa cez hlavu a zapína sa na tri kovové gombíky matnej sivej farby. Je bez náprsných vreciek. Bola vyrobená z prírodnej vlnenej textílie vo farbe kaki. Priadza, z ktorej sa tkala textília na košeľu, pochádza zo srsti angorskej – mohérovej kozy. Má síce nižšiu elasticitu, ale lepšie termoizolačné vlastnosti. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1973.

Okolo goliera košele je uviazaná **viazanka amerického vzoru** (*Necktie M-1940*), ktorá bola vyrobená z prírodnej bavlnenej textílie žltohnedej farby. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1977.

Okolo blúzy nad dolnými vreckami má vojačka opásaný **opasok československý vojenský kožený s prackou (sponou),** ktorý bol súčasťou výstroja príslušníkov československých vojenských jednotiek v ZSSR, resp. 1. ČSAZ v ZSSR v rokoch 1944 – 1945. Sovietsky výrobca dodal československej intendancii prvé pracky v počte 6898 kusov 19. decembra 1943 a do konca marca 1944 sa tento počet zvýšil na 8373 kusov. Pracka československého vzoru vyrábaná v ZSSR vychádzala typologicky zo spony vyrábanej pre Vojenskú morskú flotilu Červenej armády. Na jej výrobu bol z väčšej časti používaný mosadzný plech žltej farby s hrúbkou 1,35 mm. Na averznej strane pracky bol vyrazený plastický reliéf malého československého štátneho znaku. Spona má obdĺžnikový tvar so skosenými rohmi a je mierne zaoblená, k čomu dochádzalo pri procese vyrážania znaku. Jej celkové rozmery sú 78 × 52 mm. Na celom povrchu pracky bola nanesená tenká vrstva striebra. Postriebrená pracka však časom, resp. pôsobením vonkajších vplyvov zoxidovala, čím jej povrch stratil lesk a získal matný odtieň. Intenzívnym používaním pracky sa tenká vrstva striebra postupom času zredukovala a niekedy takmer stratila. Na reverznej strane pracky sa nachádza kovový hák a upínací mechanizmus, ktorý slúži pre prichytenie opasku, ako aj pre nastavenie potrebnej dĺžky. Pracka sa stala jedným zo symbolov, ktorý určoval príslušnosť k 1. ČSAZ v ZSSR. Opasok bol vyrobený z tmavohnedej hovädzej usne, ktorá mala na averznej strane hladký a na reverznej strane jemne brúsený povrch. Pravý voľný koniec opaska sa pozvoľne zužuje pre lepšie navlečenie do upínacieho mechanizmu pracky. Ľavý koniec opaska obsahuje výbežok, vytvárajúci očko určené na zachytenie kovového háku nachádzajúceho sa na pracke. Opasok s prackou bol podľa múzejnej dokumentácie súčasťou výstroja príslušníka 1. ČSAZ v ZSSR. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1975.

Príslušník 1. československého armádneho zboru v ZSSR v zimnej poľnej ústroji

Pokrývku hlavy príslušníka tvorí **čapica zimná (tzv. ušianka) sovietskeho vzoru vzor 1940** (*šapka-ušanka rjadovo sostava RKKA obr. 1940 g.* – шапка-ушанка рядового и сержантского состава РККА образца 1940 г.), ktorá bola zavedená do výstroje Červenej armády v apríli 1940. Bola vyrobená z antracitovej prírodnej česanej bavlnenej textílie, utkanej v keprovej väzbe, tzv. „bajky". Tylová časť, bočné časti a čelo sú podšité vláknami béžovej a maslovobielej farby, pričom vlákna boli z plyšu, vyrobeného synteticky. Pokiaľ tylové a bočné časti ušianky smerovali nahor, boli v oblasti temena hlavy zviazané dvomi šnúrkami. Na čele ušianky sa nachádza malý československý čapicový odznak z kovu žltej farby. Na vnútornej strane temena čiapky, v strede, je nečitateľná pečiatka, resp. odtlačok výrobcu. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1967.

Okolo krku má **šál** britskej proveniencie (*Wool Cap Comforters*). Bol vyrobený pletením z prírodnej vlnenej priadze sivej farby typu merino. Šál má tvar úpletového rukáva (v tvare obdĺžnika), ktorého otvory na obidvoch koncoch boli zašité. Dal sa používať aj ako pokrývka hlavy, využívaná počas zhoršených poveternostných podmienok, najmä v zimnom období, a napr. príslušníci 1. československého samostatného poľného práporu v ZSSR ho využívali aj ako pokrývku hlavy pod anglickú prilbu. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1972.

Príslušník zboru má na sebe **plášť súkenný československý**, ktorý bol vyrobený z prírodného vlneného súkna (typu molton) amerického pôvodu, ktoré sa dovážalo do ZSSR z USA v rámci Zákona o požičke a prenájme (*Lend-lease Act*). Predmetný plášť československého vzoru bol továrensky vyrobený na území ZSSR a je vo farebnom odtieni olivo-

vozelenej farby, resp. farby kaki. Plášť má ležatý golier, ktorý bolo možné zapnúť okolo krku pomocou kovového očka a háčika. Náplecné pásky (tzv. náplecníky), zašité do ramenných švov, sa k plášťu pripínali pomocou veľkých rovnošatových gombíkov československého vzoru, ktoré boli továrensky vyrobené na území ZSSR. Na reliéfe gombíka je vylisovaný motív dvoch rímskych mečov (pravý rímsky meč prekrýval meč ľavý). Obdobné typy gombíkov slúžili aj na zapínanie plášťa, ktorý sa zapínal na šesť takýchto gombíkov, pričom pôvodné horné dva gombíky sa nezachovali. V oblasti pásu boli na prednom diele plášťa umiestnené dve šikmé bočné včlenené vrecká, opatrené obdĺžnikovými príklopkami. Chrbát plášťa je vybavený v oblasti pásu tzv. dragúnom (pásovou sponou zapínajúcou sa na tri veľké rovnošatové gombíky československého vzoru) a v dolnej časti rázporkom. Podšívka rukávov plášťa, trupová podšívka a vreckové vačky obdĺžnikovitého tvaru boli vyrobené z prírodnej sivomodrej bavlnenej textílie. Tento plášť československého vzoru bol podľa múzejnej dokumentácie súčasťou výstroja príslušníka 1. ČSAZ v ZSSR. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea bol nadobudnutý kúpou v roku 1981 od bývalého frontového dopisovateľa československého armádneho zboru Václava Širca.

Okolo plášťa nad jeho vreckami má vojak opásaný **československý vojenský kožený opasok s prackou (sponou)**, ktorý bol súčasťou výstroja príslušníkov československých vojenských jednotiek v ZSSR, resp. 1. ČSAZ v ZSSR v rokoch 1944 – 1945. Pracka československého vzoru vyrábaná v ZSSR vychádzala typologicky zo spony vyrábanej pre Vojenskú morskú flotilu sovietskej Červenej armády. Na jej výrobu bol z väčšej časti používaný mosadzný plech žltej farby s hrúbkou 1,35 mm. Na averznej strane pracky bol vyrazený plastický reliéf malého československého štátneho znaku. Pracka sa stala jedným zo symbolov, ktorý určoval príslušnosť k 1. ČSAZ v ZSSR. Opasok bol vyrobený z tmavohnedej hovädzej usne, ktorá mala na averznej strane hladký a na reverznej strane jemne brúsený povrch. Opasok s prackou bol podľa múzejnej dokumentácie súčasťou výstroja príslušníka 1. ČSAZ v ZSSR. Do zbierok vtedajšie Dukelského múzea vo Svidníku bol nadobudnutý v roku 1977 formou nákupu.

Na pravú stranu opaska je navlečená **sovietska sumka na granáty RGD 33** (*sumka dlja ručnych granat RDG-33* – сумка для ручных гранат РГД-33). Má tvar obdĺžnika a pôvodne slúžila na uloženie dvoch sovietskych ručných granátov RGD-33. Využívali ju aj príslušníci 1. ČSAZ v ZSSR, a to častokrát na nosenie časti poľného ženijného vybavenia, ako aj na úschovu osobných vecí, napr. hygienických potrieb. Sumka bola vyrobená z prírodnej ľanovo-bavlnenej textílie svetlej béžovej farby. Vnútro puzdra tvorí okrem hlavnej priehradky aj jedna menšia priehradka, ktorá je našitá uprostred zadnej steny sumky v jej vrchnej časti. Sumka (jej zadná stena bez chlopne) má rozmery 150 × 220 mm. Chlopňa puzdra je tvorená predĺženou zadnou stranou sumky a jej zapínanie bolo riešené formou textilného očka z látky sumky, do ktorého sa prevlečením cez dierku zapínala podlhovastá valcovitá drevená oliva s dĺžkou 30 mm, upevnená na prednej strane sumky. Na zadnej strane puzdra boli prišité dve pútka z látky sumky, pomocou ktorých sa sumka navliekala na opasok vojaka. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1972.

Na ľavej strane opaska je navlečená **britská kožená sumka na náboje vzor 1939** (*Cartridge Carrier pattern 1939*). Tieto sumky, pôvodne určené na jeden nábojový pásik s piatimi nábojmi typu Enfield.303-inch (British), boli v roku 1939 zavedené do vojenského výstroja z dôvodu obmedzených zásob bavlnenej textílie. Nový vzor 39 vychádzal z britskej sumky vzor 37, ktorý sa naďalej používal a bol zavedený predovšetkým pre domáce jednotky. Medzi zahraničné jednotky, ktoré používali britskú výstroj, patrili aj československé vojenské jednotky v ZSSR. Za optimálnych okolností sa sumky používali v páre, ale stávalo sa, že aj jednotlivo. Prax však postupne ukázala, že na východnom fronte bolo používanie týchto sumiek nepraktické, keďže neboli schopné pojať ani jeden pásik s piatimi nábojmi typu 7,62 × 54 mm R, resp. tento pásik vošiel dovnútra len za cenu toho, že sa sumka nedala zatvoriť, a tak boli z používania postupne vyradené.

Predmetná sumka bola vyrobená z prírodnej hovädzej usne, ktorá mala na lícnej strane vytlačenú kresbu (tzv. „dezén“, resp. „raster“).

Obe komory sumky majú vlastnú tvarovanú príklopku opatrenú otvorom, ktorý sa pretláča cez hlavu kovového nitu pripevneného na prednej strane komory sumky. Komory sú vybavené aj koženými prúžkami, slúžiacimi na zaistenie nábojového pásika. Nosná konštrukcia sumky je obdĺžnikového tvaru s výškou 75 mm a šírkou 150 mm. V zadnej časti nosnej konštrukcie sumky sú upevnené dve kožené pútka, slúžiace na navlečenie sumky na opasok. Zbierkový predmet bol podľa múzejnej dokumentácie súčasťou výstroja príslušníka 1. ČSAZ v ZSSR počas druhej svetovej vojny a do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol nadobudnutý v roku 1979 kúpou.

Na pravom pleci šikmo cez prsia (cez plášť) až k ľavému boku má vojak **chlebník britský vzor 1937** (*Haversack*, resp. *Small Pack pattern 1937*), ktorý bol štandardným typom výstroja používaného vo väčšine jednotiek britskej kráľovskej armády v období druhej svetovej vojny. Bol súčasťou súpravy The Pattern 1937 Web Equipment. Nový vzor rozvíjal, resp. vychádzal zo staršieho britského typu – súpravy The 1908 Pattern Web Equipment. Predmetný typ chlebníka využívali aj československé vojenské jednotky v ZSSR. Chlebník obsahoval dennú dávku chleba, záložnú dávku stravy, misku, lyžicu, hygienické potreby, holiace potreby, ponožky, onuce, cigarety so zapaľovačom a zápalkami, čistiace potreby pre samopal, pištoľové strelivo, veci osobného charakteru a pod. Bol vyrobený z prírodnej bavlnenej textílie pieskovožltej farby, ktorá mala vodoodolné vlastnosti. Vďaka tejto hydroizolačnej úprave bola látka prakticky nepriepustná a odolná voči poveternostným vplyvom, ktoré by inak mohli spôsobiť jej stvrdnutie, roztiahnutie alebo zmenšenie. Dĺžka tela chlebníka je 280 mm a jeho bočné strany sú 110 mm široké a 270 mm vysoké. V hornej časti vyčnievajú cca 70 mm nad telom chlebníka, a tak vytvárajú bočné príklopky, ktoré sa sprava a zľava zaklápali do vnútorného úložného priestoru a slúžili tak na ochranu pred poveternostnými vplyvmi. Priečky, ktorými bol vnútorný priestor chlebníka rozdelený na tri priehradky, sa nezachovali. Predná strana chlebníka obsahuje príklopku na jeho zatváranie. Na pripevnenie ramenných popruhov (*Shoulder Straps pattern 1939*) k chlebníku slúžili dve textilné uši s kovaniami na zadnej strane chlebníka, ako aj kovové spony upevnené na jeho základni. Remeň na opisovanom chlebníku je však podľa múzejnej dokumentácie neoriginálny. Ide o bližšie neurčený civilný opasok s kovovou opaskovou sponou. Podľa múzejnej dokumentácie patril daný chlebník príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR. V roku 1971 bol nadobudnutý do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku darom.

Na chrbte má vojak **sovietsky batoh, resp. torbu** (*veščevoj mešok* – вещевой мешок), neskoršieho výrobného prevedenia, tzv. „vešmešok“. Patril k základným výstrojným doplnkom príslušníkov pechoty Červenej armády v druhej svetovej vojne a bežne ho používali aj jednotky pechoty 1. ČSAZ v ZSSR. Používal sa ako veľká poľná, teda na nosenie osobných vecí vojaka, náhradnej bielizne, hygienických potrieb, potravín a streliva. K jeho masovému rozšíreniu prispela jeho jednoduchosť, ako aj nenáročnosť jeho výroby. Jeho pôvod siaha do obdobia cárskeho Ruska, keď bol zavedený veščevoj mešok obr. 1869 g. (вещевой мешок обр. 1869 г.), určený pre radové turkestánske prápory. Sovietsky vojnový priemysel spustil na konci roku 1941 masovú výrobu vešmeškov, ktoré spočiatku len kopírovali vzor z roku 1869, ale v priebehu roka 1942 už došlo aj k niektorým úpravám. Masová výroba vešmešku vo forme zavedenej v roku 1942 (tzv. neskoršie výrobné prevedenie) trvala na území ZSSR do konca roka 1945.

Opisovaný sovietsky batoh bol vyrobený z prírodnej bavlnenej textílie farby kaki. Jeho hlavnou časťou je jednoduchý mech obdĺžnikového tvaru so šírkou 390 mm a výškou 420 mm. Veľkosť vešmešku však mohla byť kus od kusa odlišná. Do dolného okraja mecha je oboma koncami všitý nosný popruh, pomocou ktorého sa batoh nosil na chrbte. Na lepšie uchytenie batoha slúžia dva textilné pásiky, ktoré sa dali v oblasti hrude vojaka zopnúť s pomocou obdĺžnikovej jednokomorovej kĺznej kovovej spony. V hornej časti má batoh otvor, ktorý sa sťahuje textilnou šnúrkou. Na batohu je v dolnej časti obdĺžniková nečitateľná pečiatka, resp. odtlačok. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1972.

Súčasť výstroja vojaka tvorí aj **stanový dielec, resp. pláštenko-**

vá celta sovietskeho vzoru (*plašč-palatka-nakidka* – плащ-палатка-накидка). Stanový dielec je zložený spôsobom, aby ho bolo možné nosiť naprieč trupom vojaka cez ľavé plece k pravému boku, a jeho konce sú za týmto účelom zviazane vzadu v dolnej časti na chrbte textilnou šnúrkou. Bol vyrobený z nepremokavej pevnej prírodnej bavlnenej textílie farby kaki, utkanej v hustej plátnovej väzbe. Stanový dielec mal mnohostranné využitie. Primárne slúžil ako súčasť menšieho či väčšieho improvizovaného stanu, resp. prístrešku pre vojakov v poli. Najmä mužstvo ho tiež používalo ako pláštenku do dažďa, a tiež sa mohol použiť ako nepremokavá podložka, na ktorú si vojak ľahol. Ďalej sa používal aj na maskovanie, napr. ako maskovací prevlečník v zalesnenom teréne atď. Pláštenková celta má tvar obdĺžnika s výškou 1720 mm a šírkou 1700 mm. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1972.

Na nohách má vojak oblečené **československé súkenné nohavice**, ktoré boli vyrobené z prírodnej vlnenej textílie, spadajúcej do kategórie obleková a kostýmová látka. Látka mala americký pôvod a farebný odtieň olivovozelenej farby. Továrensky sa vyrábali v ZSSR. Primárne boli určené pre mužstvo, ale v dôsledku neustáleho nedostatku častí rovnošaty československého vzoru pre gážistov ich títo s obľubou používali, nakoľko mali strih podobný rajtkám, takže sa hodili k jazdeckým čižmám. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1973.

Československý vojak má obuté **čižmy kirzové sovietskeho vzoru** (*sapogi kirzovyje* – сапоги кирзовые, resp. *sapogi s kirzovymi golenicami* – сапоги с кирзовыми голенищами). Dĺžka chodidla čižiem je 310 mm a ich výška 400 mm. Vyrobené boli z dvoch druhov usní: z prírodnej zvrškovej brúsenej hovädzej usne čiernej farby a z prírodnej zvrškovej bravčovej usne s vytlačenou kresbou, tzv. dezénom, ktoré boli použité na výrobu zvršku a päty čižiem. Tretím materiálom, ktorý bol použitý pri výrobe čižiem, bolo pogumované plátno čiernej farby (tzv. kirza), ktoré bolo použité na výrobu sár čižiem. Týmto umelým materiálom bol v Červenej armáde vyriešený nedostatok kože na výrobu armádnych čižiem. Továrne vyprodukovali milióny párov tohto typu čižiem a ku koncu vojny bol týmito čižmami vybavený takmer každý sovietsky a československý vojak. Podpätky a podrážky boli vyrobené z liatej čiernej syntetickej gumy. Podrážka má na sebe tzv. pupyryški, t. j. vylisované valcovité trakčné výbežky. Podpätok má zase po obvode pravidelne vylisované okrúhle trakčné výbežky. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1972.

Taška na mapy a doklady sovietskeho vzoru (tzv. seržantka)

Ide o štandardnú seržantku, vyrobenú z impregnovanej (lakovanej) tkaniny plátnového typu. Nosný remeň sovietskeho vzoru bol vyrobený z ľanovo-bavlnenej textílie typu brezent olivovozelený. Brašna sa používala na mapy, dokumenty, osobné predmety a ďalšie príslušenstvo. Je vybavená dvomi vnútornými priehradkami. Predná strana tašky obsahuje obdĺžnikovú príklopku so zatváracím prúžkom z prírodnej hovädzej usne hnedej farby. Na príklopke brašny je prinitované kovanie z kovu bielej farby so stredovým otvorom, na ktorý je možné nasunúť kovové očko z druhého kovania. To sa nachádza pod príklopkou a je prinitované na lícnej časti prvej vnútornej priehradky. Po nasunutí kovania príklopky na kovové očko vznikol pevný spoj medzi príklopkou a telom tašky, ktorý sa následne zaistil prevlečením už spomínaného zatváracieho koženého prúžku. Na lícnej strane prvej vnútornej priehradky je prišitý obdĺžnikový kožený dielik, vytvarovaný pre priehradky na umiestnenie štyroch ceruziek. Okraje brašne sú spevnené prišitým koženým prúžkom. Na zadnej vonkajšej strane seržantky sú v jej hornej časti prišité voľné konce nosného remeňa, ktorý pozostáva z kratšieho predného popruhu a dlhšieho zadného popruhu. Oba popruhy sú k sebe pripevnené pomocou dvojkomorovej štvorcovej klznej kovovej spony z matného kovu bielej farby, ktorá je pevne prichytená k voľnému koncu predného popruhu. Zadný popruh je zakončený prinitovaným kovaním z plechu matnej bielej farby. Telo predmetnej tašky na mapy má rozmery 210 × 290 mm. Na vnútornej strane príklopky opisovanej brašne sú dve pečiatky, ktoré sú z väčšej časti nečitateľné, ako aj nápisy, z ktorých spodný je taktiež z veľkej časti nečitateľný. Zo značení vyplýva, že predmetná brašna bola vyrobená v Moskve, pravdepodobne v roku 1945, a jej majiteľom bol vojak Kovanda. Predmet získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku kúpou v roku 1976.

Blúza vojenská maršala ZSSR Kirilla Semionoviča Moskalenka

K. S. Moskalenko sa narodil 11. mája 1902 v obci Hryšine (Grišino) v Doneckej oblasti do ukrajinskej roľníckej rodiny. V roku 1920 vstúpil do Červenej armády a v rokoch 1922 – 1932 slúžil vo viacerých delostreleckých jednotkách. Po absolvovaní vojenskej akadémie v Moskve sa s 51. streleckou divíziou v rokoch 1939 – 1940 zúčastnil sovietsko-fínskej vojny. Od mája 1941 velil 1. delostreleckej protitankovej brigáde, s ktorou sa zapojil do bojov pri Lucku, Rivnom, Dnepri a ďalších mestách. Od augusta 1942 sa zúčastnil bojov pri Stalingrade. Od novembra 1943 do konca vojny velil vojskám 38. armády, s ktorou sa podieľal na oslobodzovaní Ukrajiny, Poľska a napokon aj územia Československa. Na jeseň 1944 bola Moskalenkova 38. armáda nasadená do KDO a v jej zostave aj 1. ČSAZ v ZSSR. V ďalšom priebehu bojov sa 38. armáda zúčastnila aj Východoslovenskej, Západokarpatskej, Ostravskej a Pražskej operácie. Pod velením K. S. Moskalenka prešla 38. armáda asi 2000 km a oslobodila vyše 10 000 miest a obcí. Po skončení vojny pôsobil K. S. Moskalenko od roku 1948 ako veliteľ Moskovského rajónu protivzdušnej obrany, od roku 1953 velil vojskám Moskovského vojenského okruhu. V marci 1955 bol povýšený do hodnosti maršala ZSSR a v roku 1960 sa stal hlavným veliteľom raketových vojsk. Od roku 1966 zastával funkciu hlavného inšpektora Ministerstva obrany ZSSR (MO ZSSR), zástupcu ministra obrany a od roku 1983 pôsobil v skupine generálnych inšpektorov MO ZSSR. Popri iných vyznamenaniach je aj nositeľom titulov dvojnásobný Hrdina ZSSR a Hrdina ČSSR. Zomrel 17. júna 1985 v Moskve, kde je aj pochovaný. Pri príležitosti 25. výročia KDO navštívil K. S. Moskalenko ako člen vojenskej delegácie MO ZSSR spolu s maršalom A. A. Grečkom a arm. gen. A. A. Jepiševom 5. októbra 1969 Dukelské múzeum vo Svidníku, deň po otvorení jeho expozície.

Po smrti K. S. Moskalenka požiadali pracovníci vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku listom príbuzných o zaslanie niektorých osobných vecí, ktoré by návštevníkom múzea pripomínali jednu z významných postáv druhej svetovej vojny. Želanie sa u pozostalých stretlo s porozumením, a tak darovali múzeu časti jeho vojenského odevu – dlhý, kožušinou prešívaný kabát, baranicu a vojenskú blúzu. V súčasnosti môžu návštevníci vidieť vojenskú blúzu maršala K. S. Moskalenka vystavenú v Centrálnej expozícii. Ide o **blúzu k služobnej rovnošate maršalov a generálov vzor 1969**. Blúza je z vlneného materiálu zelenej farby. Má dvojradové zapínanie, gombíky sú zlatej farby. Na náplecníkoch má maršalskú hviezdu a štátny výsostný znak. Náplecníky sú pevne prichytené k blúze a majú dĺžku 175 mm a šírku 65 mm. Blúza disponuje otvoreným golierom. Rukávy sú rovné, zakončené manžetou. Predný diel blúzy v oblasti bokov pod pásom obsahoval dve rovné príklopky bez konfekčných dierok, ktoré zakrývali otvory dolných včlenených vreciek blúzy. Rubná strana tela blúzy je vybavená trupovou saténovou podšívkou svetlozelenej farby, do ktorej sú včlenené dve náprsné vrecká, zapínané na pútko a plastový gombík. Rukávová podšívka je z textílie bielej farby, zdobená vzormi v podobe rovnobežných čiar hnedej farby. Blúza má odznak poslanca Najvyššieho sovietu ZSSR, dve kópie vyznamenania Hrdina ZSSR a 44 stužiek od vyznamenaní. Predmetnú blúzu získalo vtedajšie Dukelské múzeum vo Svidníku darom v roku 1986.

Zbierka č. XV – Rady, vyznamenania, medaily

Autor textov: Mgr. Peter Holík

Slovenská medaila Za hrdinstvo

Spolu s medailou Za zásluhy bola oficiálne zriadená vládou Slovenskej republiky prostredníctvom Vládneho nariadenia č. 95 zo dňa 11. mája 1939, pričom podľa ustanovení mala najskôr iba jeden stupeň. O ďalšie dva bola potom rozšírená Vládnym nariadením č. 221 zo dňa 20. septembra 1939, pričom k nim bola zároveň pričlenená aj pôvodná medaila Za zásluhy. Svojím prevedením bola totožná s tretím (najnižším) stupňom medaily Za hrdinstvo, od ktorej sa odlišovala tým, že od 2. septembra 1940 bol na jej stuhu a stužku povinne pripevňovaný štítok s nápisom „Za zásluhy". Vyznamenanie bolo určené pre príslušníkov slovenskej armády, no taktiež pre príslušníkov spojeneckých armád, ktorí svojou mimoriadnou statočnosťou a hrdinstvom preukázanými priamo v boji prispeli k zabezpečeniu samostatnosti Slovenskej republiky, resp. v týchto bojoch utrpeli zranenie. Autorom výtvarného návrhu bol akademický sochár Fraňo Štefunko (1903 – 1974), pričom medaila I. stupňa sa vyrábala spolu s ozdobným závesom symbolizujúcim tri zviazané Svätoplukove prúty zo zlata, medaila II. stupňa s rovnakým závesom zo striebra a napokon medaila III. stupňa bola spolu so závesom produkovaná z bronzu.

Výtvarné spracovanie bolo pri všetkých troch variantoch identické, pričom na averze ho tvoril reliéfny motív orla bojujúceho s hadom a na reverze motív znázorňujúci dve stuhou zviazané vavrínové vetvičky, medzi ktoré bol vložený slovenský štátny znak. Zaujímavosťou je, že na averznej strane bola v mieste pod chvostom hada vyrazená miniatúrna iniciála autora v tvare písmena Š. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe, na averze ktorej bol zväčša pripnutý dvojito olemovaný medailónik s vyobrazením dvojkríža v červenom poli (rovnaký sa pripínal aj na stužku). Farebné prevedenie stuhy a vnútorného lemu (vonkajší bol vždy modrý) medailónika bolo v rámci jednotlivých variantov odlišné. Medaila I. stupňa mala základné pole stuhy červenej farby s bielo-modrým stredovým pruhom, pričom medailónik mal zlatý vnútorný lem. Pri II. stupni bolo potom základné pole stuhy modré s bielo-červeným pruhom a vnútorný lem medailónika mal striebornú farbu. Napokon pri III. stupni bolo základné pole stuhy žltej farby s bielo-zeleným pruhom a vnútorný lem medailónika bol vo farbe bronzu.

Zobrazená medaila bola do zbierok múzea vo Svidníku získaná v roku 1996 kúpou od vtedajšej predajne Starožitnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná bronzová medaila s mierne vyvýšeným okrajom na reverznej strane je pomerne dobre zachovalá a nepoškodená, avšak jej povrch je značne zoxidovaný. Aj napriek tomu je výtvarný motív na obidvoch stranách v podstate nenarušený a veľmi dobre rozpoznateľný, rovnako iniciála medailéra uvedená na averze je pomerne dobre čitateľná. Štylizovaný záves medaily je zachovalý, avšak na obidvoch stranách je zoxidovaný, pričom na reverze sú viditeľné stopy po mechanickom očistení oxidačného nánosu v podobe jemných škrabancov. Bronzová pripínacia spona je zachovalá a ohybná, no pôvodné patinovanie na jej povrchu bolo takmer úplne mechanicky odstránené. Látka stuhy je zachovalá, avšak je výraznejšie opotrebovaná, zájdená, jemne rozstrapkaná a jej farby sú do istej miery vyblednuté. V strede averzu stuhy sa nachádzajú evidentné stopy po príslušnom pripevnenom medailóniku, ktorý absentuje.

Základné parametre:

Priemer medaily:	36 mm
Hrúbka medaily:	2 mm
Dĺžka závesu medaily:	24 – 36 – 40 mm
Šírka závesu medaily:	8 – 12 mm
Dĺžka pripínacej spony medaily:	34 mm
Šírka pripínacej spony medaily:	12 mm
Dĺžka stuhy:	33 mm
Šírka stuhy:	35 mm
Šírka žltých pruhov stuhy:	13 mm
Šírka bielych prúžkov stuhy:	3,5 mm
Šírka zeleného prúžku stuhy:	2 mm
Hmotnosť medaily:	0,029 kg

Pamätná medaila Za obranu Slovenska v marci 1939

Oficiálne bola zriadená Vládnym nariadením č. 95 zo dňa 11. mája 1939, pričom jej udeľovanie bolo neskôr upravené Vládnym nariadením č. 220 zo dňa 18. novembra 1942. Určená bola vojenským a civilným osobám a členom Hlinkovej gardy, ktorí sa pri branných opatreniach priamo zaslúžili o vydobytie a zabezpečenie samostatnosti Slovenského štátu. Od roku 1942 bola udeľovaná aj tým príslušníkom slovenskej armády, ktorým bolo už skôr udelené vyznamenanie Slovenský vojnový víťazný kríž alebo vyznamenanie Za zásluhy. Primárne pritom išlo o ocenenie za obranné boje pri vpáde Maďarov v marci 1939 počas tzv. Malej vojny a za účasť na ťažení proti Poľsku v septembri 1939. Medaila sa tak spočiatku udeľovala výhradne za aktívne zapojenie sa do obranných bojov proti maďarskej armáde v marci 1939. Avšak neskôr, konkrétne od septembra 1939, bola udeľovaná aj tým príslušníkom ozbrojených zložiek slovenskej armády, ktorí sa zúčastnili na ťažení proti Poľsku, pričom ak niektorí z nich už skôr dostali medailu za obranné boje, tak ňou neboli dekorovaní opätovne, ale namiesto toho dostali na stuhu a stužku štítky s nápisom „JAVORINA".

Zaujímavosťou je, že pri príležitosti memorandových osláv v Martine v roku 1941 boli medaily tých vojakov a osôb, ktorí sa aktívne zúčastnili iba jedného z konfliktov v roku 1939, navzájom odlíšené pridaním štítku na stuhu a stužku buď s nápisom „III. 1939", alebo s nápisom „IX. 1939". Medaila bola napokon udeľovaná aj vybraným príslušníkom cudzích armád, ktorí sa v septembri 1939 zúčastnili po boku slovenskej armády na poľskom ťažení, avšak s tým rozdielom, že na reverznej strane bol namiesto nápisu „Za obranu Slovenska v marci 1939" uvedený nápis „Za obranu Slovenska Javorina Orava". Autorom výtvarného návrhu bol akademický sochár F. Štefunko. Medaila sa razila z bronzu, pričom mala podobu štítu, na ktorého averze bol reliéfne vyobrazený meč ovinutý stuhou s vavrínovou a lipovou ratolesťou a s nápisom letopočtu „1939". Reverzná strana potom niesla (v štyroch riadkoch) jeden z vyššie uvedených nápisov, ktorý bol v strednej časti predelený buď dvoma spojenými lipovými lístkami, alebo pomlčkou (medaila pre cudzincov). Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe, tvorenej siedmimi, rôzne širokými vertikálnymi pruhmi bielej, modrej a červenej (niekedy oranžovej) farby.

Zobrazená medaila bola do zbierok múzea vo Svidníku získaná v roku 1996 kúpou od súkromnej osoby z obce Ladomirová (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu pamätnej medaily zastúpenej v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Na základe miesta jej nálezu a stavu, v akom sa zachovala stuha, možno predpokladať, že patrila príslušníkovi 1. pešej divízie tzv. Východoslovenskej armády, ktorá od mája 1944 budovala obranné postavenia v priestore Duklianskeho priesmyku. Samotná bronzová medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá a nepoškodená, avšak jej povrch je na obidvoch stranách značne zoxidovaný. Aj napriek tomu je výtvarný motív na averze v podstate nenarušený a veľmi dobre rozpoznateľný, rovnako nápis na reverze je nenarušený a veľmi dobre čitateľný. Pôvodná dvojitá bronzová závesná ihlica absentuje. Látka stuhy je do istej miery zachovalá, avšak je veľmi výrazne opotrebovaná, zájdená, na obidvoch koncoch je značne rozstrapkaná s viditeľnými stopami po odstránenej ihlici a jej farby sú vyblednuté takým spôsobom, že červený okrajový prúžok je takmer nerozoznateľný. Na stuhe sa pritom nenachádzajú žiadne evidentné stopy po pripevnených rozoznávacích štítkoch.

Základné parametre:

Dĺžka medaily:	45 mm
Dĺžka bočných strán medaily:	41 mm
Šírka vrchnej strany medaily:	36 mm
Hrúbka medaily:	1,5 – 2 mm
Dĺžka stuhy:	65 mm
Šírka stuhy:	37 mm
Šírka červených okrajových prúžkov stuhy:	2,5 mm
Šírka bielych postranných prúžkov stuhy:	1 mm
Šírka modrých pruhov stuhy:	13 mm
Šírka bieleho stredového pruhu:	4 mm
Hmotnosť medaily:	0,022 kg

Slovenský odznak Za ťaženie proti ZSSR

Tento pamätný odznak bol vládou Slovenskej republiky oficiálne zriadený Vládnym nariadením č. 220 o vojenských vyznamenaniach a pamätných odznakoch zo dňa 18. novembra 1942. Podľa stanov bol určený ako ocenenie zásluh príslušníkov slovenskej armády, a tiež civilných osôb, ktoré sa zúčastnili ťaženia proti ZSSR. Rozdelený bol na tri stupne: I. stupeň sa udeľoval za najmenej mesačnú príslušnosť pri bojovej jednotke, II. stupeň sa udeľoval za najmenej mesačnú príslušnosť v poli bez priamej účasti na bojoch a III. stupeň sa udeľoval za najmenej trojmesačnú službu alebo práce v zázemí v prospech poľného ťaženia. Autorom odznaku bol npor. Šipoš, pričom jeho návrh do finálnej podoby upravil slovenský rytec a medailér Anton Hám (1899 – 1965). Odznak oválneho tvaru sa vyrábal z bronzu.

Z hľadiska výtvarného spracovania tvoril celý okraj jeho averzu motív vavrínového venca, ktorý bol zospodu ovinutý pokrkvanými stuhami. Zvrchu sa okraje venca dotýkali rukoväte skloneného meča so širokou záštitnou priečkou, v ktorej strede bol vyobrazený rovnoramenný kríž. Meč prechádzal vertikálne cez stred odznaku, pričom tesne pod priečkou bola čepeľ prekrytá slovenskou prilbou vzor 32. V jej strednej časti bol zobrazený slovenský dvojkríž a pod ním bol uvedený reliéfny nápis „22. VI. 1941“. Ten symbolizoval deň útoku slovenskej armády na ZSSR po boku nacistického Nemecka. Hrot meča dopadal približne do stredu na zemi položenej päťramennej hviezdy, okolo ktorej ležal polámaný kosák a kladivo so zlomenou násadkou. Od čepele meča, rozbíjajúceho symboly ZSSR, vybiehali po obidvoch stranách šikmo na vnútorný okraj venca tri zhluky obsahujúce po štyri lúče svetla. Vnútorný priestor medzi motívmi nebol vyplnený. Odznak I. stupňa bol celý postriebrený a meč bol leštený, odznak II. stupňa mal postriebrený veniec a meč, pričom ostatné časti boli bronzové a meč bol leštený a napokon odznak III. stupňa bol celý bronzový a meč bol tiež leštený. Na hladkom reverze všetkých stupňov bola upevnená zvislá zapínacia spona. Podľa stanov sa odznaky nosili na pravom náprsnom vrecku. Zaujímavosťou je, že vodičom bojových a nebojových vozidiel bol v priebehu ťaženia za ich službu taktiež v troch stupňoch a za rovnakých podmienok udeľovaný osobitný pamätný odznak. Ten sa od toho klasického odlišoval tým, že na averze mal pod záštitnou priečkou meča namiesto prilby umiestnené koleso s plným diskom a ošúchaným bokom pneumatiky.

Zobrazený odznak III. stupňa bol do zbierok múzea vo Svidníku získaný v roku 1996 kúpou od vtedajšej predajne Starožitnosti Košice. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu pamätného odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný bronzový odznak je pomerne dobre zachovalý, pričom na averznej strane je takmer nepoškodený a neoxidovaný, akurát na niektorých miestach (prilba, meč a symboly ZSSR) je časť povrchovej patiny vyšúchaná. Výtvarný motív je pritom nenarušený a nápis na prilbe je pomerne dobre čitateľný. Hladká reverzná strana je výrazne zoxidovaná. Otváracia zapínacia ihlica je spolu so spodným uzatváracím háčikom zachovalá, nepoškodená a pohyblivá.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	46 mm
Šírka odznaku:	32 mm
Hrúbka odznaku:	1 – 3 mm
Šírka venca:	4 mm
Dĺžka meča:	35 mm
Šírka prilby:	20 mm
Výška prilby:	12 mm
Hmotnosť:	0,016 kg

Nemecký Železný kríž 1939 I. triedy

Išlo o druhý stupeň v poradí štvrtej, historicky najmladšej verzie vysokého nemeckého vojnového vyznamenania s názvom Železný kríž (Eisernes Kreuz), ktoré bolo zriadené pruským kráľom Fridrichom Viliamom III. (1770 – 1840) a po prvýkrát bolo udelené 10. marca 1813 vo Vroclave. Jeho udeľovanie pritom vždy prebiehalo iba v období vojnového stavu, a teda okrem Napoleonských vojen, v priebehu ktorých vzniklo, bolo obnovené počas prusko-francúzskej vojny a počas

prvej a druhej svetovej vojny. Na každom z krížov bol na averznej strane jeho spodného ramena vyznačený rok prvého udelenia danej verzie (rok počiatku konkrétnej vojny), takže celkovo existujú štyri verzie. Prvou z nich bola tá z roku 1813, druhá bola následne zavedená 19. júla 1870 pruským kráľom a nemeckým cisárom Viliamom I. (1797 – 1888), tretia bola zavedená 5. augusta 1914 nemeckým cisárom Viliamom II. Pruským (1859 – 1941) a napokon štvrtýkrát obnovil toto vyznamenanie 1. septembra 1939 ríšsky kancelár a vodca A. Hitler. Pravidlom pri železných krížoch z rokov 1870, 1914 a 1939 bolo, že na reverznej strane ich spodného ramena bol vyznačený rok založenia, teda 1813.

Určené bolo takmer výlučne vojakom a dôstojníkom, pričom hlavným kritériom pre jeho získanie bolo preukázanie mimoriadnej odvahy, statočnosti a hrdinstva v boji muža proti mužovi, a tiež mimoriadne a vynikajúce plnenie jednotlivých úloh nad rámec stanovených služobných povinností. Výnimočne sa udeľovalo aj civilným osobám za mimoriadne výkony plnené vo vojenských funkciách. Autorom podoby tohto vyznamenania bol významný neoklasicistický architekt Karol Fridrich Schinkel (1781 – 1841). Všetky verzie mali tvar maltézskeho kríža s výrazne rozšírenými a rovno zakončenými ramenami. Zaujímavosťou je, že 1. septembra 1939 bola spolu s obnovením vyznamenania založená aj Spona 1939 k Železnému krížu 1914. Tá sa udeľovala vojakom, ktorí boli v období prvej svetovej vojny vyznamenaní Železným krížom 1914 a následne v priebehu druhej svetovej vojny splnili podmienky pre udelenie Železného kríža 1939. Jednotlivé kríže I. triedy sa produkovali najskôr zo striebra a neskôr z postriebrených kovov. Ich držitelia ich pritom najčastejšie nosili v podobe in natura pripnuté na ľavom náprsnom vrecku. Na civilnom oblečení sa nosili miniatúry vyrábané v dvoch základných prevedeniach, konkrétne vo veľkosti 9 mm na ihle a vo veľkosti 16 mm so závesným krúžkom pre retiazku. Celkovo bolo v období od septembra 1939 do mája 1945 udelených približne 470 000 kusov.

Zobrazený kríž I. triedy bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1968 darom od Deutsches Armeemuseum Postupim. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný postriebrený kríž je pomerne dobre zachovalý, pričom na averznej strane je spolu s vnútornou vyvýšenou obrubou takmer nepoškodený, čiernenie je nevyšúchané, nápis letopočtu je nenarušený a veľmi dobre čitateľný. Na hladkej reverznej strane s pomerne dobre zachovalým povrchovým postriebrením sú však viditeľné viaceré stopy po mechanickom poškodení v podobe hlbších škrabancov a rýh. V strednej časti vodorovných ramien sa nachádza plytko vyrytý a ťažšie čitateľný nápis „SIEG HEIL“ (Sláva víťazstvu), pričom s najväčšou pravdepodobnosťou ide o individuálnu úpravu vykonanú samotným nositeľnom. Otváracia zapínacia ihlica je síce v celku, avšak spolu s otočným pántom bola z kríža odlomená, pričom na opačnom konci úplne absentuje uzatvárací háčik.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	44 mm
Hrúbka kríža:	1 – 3 mm
Dĺžka ramena kríža:	19 mm
Šírka ramena kríža:	15 – 26 mm
Šírka obruby kríža:	2 mm
Dĺžka zapínacej ihly:	42 mm
Hmotnosť:	0,015 kg

Nemecký Železný kríž 1939 II. triedy

Išlo o prvý stupeň vysokého nemeckého vojnového vyznamenania s názvom Železný kríž 1939 (Eisernes Kreuz 1939), zriadeného 1. septembra 1939 ríšskym kancelárom a vodcom A. Hitlerom. Určené bolo takmer výlučne vojakom a dôstojníkom, pričom hlavným kritériom pre jeho získanie bolo preukázanie mimoriadnej odvahy, statočnosti a hrdinstva v boji muža proti mužovi, a tiež mimoriadne a vynikajúce plnenie jednotlivých úloh nad rámec stanovených služobných povinností. Výnimočne sa udeľovalo aj civilným osobám za mimoriadne výkony plnené vo vojenských funkciách. Zaujímavosťou je, že 1. septembra 1939 bola spolu s obnovením vyznamenania založená aj Spona 1939 k Železnému krížu 1914. Tá sa udeľovala vojakom, ktorí boli v období prvej svetovej vojny vyznamenaní Železným krížom 1914, a následne v priebehu druhej svetovej vojny splnili podmienky pre udelenie Železného kríža 1939. Jednotlivé kríže II. triedy sa produkovali najskôr zo železa, neskôr aj z jemného zinku, hliníka a mosadze. Ich držitelia ich najčastejšie nosili buď v podobe stužky pripnutej na malej spone nad ľavým náprsným vreckom služobnej rovnošaty, alebo pri slávnostných príležitostiach vo forme in natura zavesené na látkovej hodvábnej stuhe (tvorila ju kombinácia červenej, bielej a čiernej farby) nad ľavým vreckom služobnej rovnošaty a napokon aj v podobe samotnej stuhy prevlečenej cez druhú gombíkovú dierku poľnej rovnošaty. Na civilnom oblečení sa nosili miniatúry vyrábané v dvoch základných prevedeniach, konkrétne vo veľkosti 9 mm na ihle a vo veľkosti 16 mm so závesným krúžkom pre retiazku. Celkovo bolo v období od septembra 1939 do mája 1945 udelených približne 2 300 000 kusov.

Zobrazený kríž II. triedy, vyprodukovaný vo firme Klein & Quenzer AG so sídlom v meste Idar-Oberstein, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1972 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z ôsmich kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný mosadzný kríž je spolu s postriebrenou vnútornou obrubou pomerne dobre zachovalý, málo opotrebovaný a takmer nepoškodený, avšak v rámci obidvoch strán je povrchové čiernenie na niektorých miestach vyšúchané. Nápisy letopočtov sú na obidvoch stranách nenarušené a veľmi dobre čitateľné. Látka stuhy je zachovalá, avšak je mierne opotrebovaná, značne zájdená a na obidvoch koncoch jemne rozstrapkaná a nezošitá. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	44 mm
Hrúbka kríža:	1 – 4 mm
Dĺžka ramena kríža:	19 mm
Šírka ramena kríža:	13 – 26 mm
Šírka postriebrenej obruby kríža:	1,5 mm
Dĺžka stuhy:	56 mm
Šírka stuhy:	31 mm
Šírka červeného pruhu stuhy:	14 mm
Šírka bielych pruhov stuhy:	4 mm
Šírka čiernych pruhov stuhy:	4,5 mm
Hmotnosť:	0,021 kg

Nemecký Vojnový záslužný kríž

Založený bol výnosom ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 18. októbra 1939 ako symbol uznania a ocenenia zásluh za príkladnú službu, obetavosť a prácu príslušníkov brannej moci, ozbrojených zložiek, funkcionárov a príslušníkov NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, teda Národnosocialistická nemecká robotnícka strana) a jej organizácií, ako aj civilných osôb počas vojnového stavu. Prvotne bol rozdelený do dvoch stupňov s dvomi triedami. Prvým stupňom bol Vojnový záslužný kríž s mečmi (Kriegsverdienstkreuz mit Schwertern) I. a II. triedy, určený výlučne tým príslušníkom brannej moci a ozbrojených zložiek, ktorí sa síce priamo nepodieľali na bojových operáciách, no dosiahli vynikajúce zásluhy pri boji s ozbrojeným nepriateľom v zázemí. Druhým bol Vojnový záslužný kríž bez mečov (Kriegsverdienstkreuz ohne Schwertern) I. a II. triedy, určený jednak príslušníkom brannej moci a vojenskému personálu za zásluhy pri plnení takých vojenských úloh, pri ktorých nedochádzalo k bezprostrednému ohrozeniu nepriateľskými zbraňami, a tiež civilným osobám za príkladnú prácu vo vojnovom priemysle, zdravotníctve a v štátnej službe počas vojnového stavu.

Dňa 19. augusta 1940 bola pritom ako nižší stupeň tohto vyznamenania zriadená Medaila Vojnového záslužného kríža (Kriegsverdienstmedaille), určená výhradne pre civilné osoby, a ako jeho vyšší stupeň bol zriadený Rytiersky kríž Vojnového záslužného kríža s mečmi a bez mečov (Ritterkreuz des Kriegsverdienstkreuz mit Schwertern/ohne Schwertern), určený pre vyšších dôstojníkov. Napokon 8. júla 1944 bol ako najvyšší stupeň tohto vyznamenania zriadený ešte Zlatý rytiersky kríž Vojnového záslužného kríža s mečmi a bez mečov (Goldene Ritterkreuz des Kriegsverdienstkreuz mit Schwertern/ohne Schwertern). Všetky verzie mali tvar maltézskeho kríža s výrazne rozšírenými a do tvaru písmena V zakončenými ramenami so stredovým medailónom, ktorého obojstranný vyvýšený okraj pripomínal svojím tvarom veniec z dubových ratolestí. V jeho vnútri bol na averznej strane reliéfne zobrazený symbol hákového kríža a na reverze bol uvedený letopočet 1939. Kríže II. triedy sa v rámci obidvoch stupňov produkovali väčšinou z bronzu, či bronzom patinovaného zinku. Ich držitelia ich najčastejšie nosili buď v podobe stužky pripnutej na malej spone nad ľavým náprsným vreckom služobnej rovnošaty, alebo pri slávnostných príležitostiach vo forme in natura zavesené na látkovej hodvábnej stuhe (tvorila ju kombinácia červenej, bielej a čiernej farby) nad ľavým vreckom služobnej rovnošaty a napokon aj v podobe samotnej stuhy prevlečenej cez gombíkovú dierku poľnej rovnošaty. Na civilnom oblečení sa nosili miniatúry vyrábané v dvoch základných prevedeniach, konkrétne vo veľkosti 9 mm na ihle a vo veľkosti 16 mm so závesným krúžkom pre retiazku.

Zobrazený kríž s mečmi II. triedy bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1968 darom od Deutsches Armeemuseum Postupim. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný bronzový kríž s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalý, povrchovo jemne zmatnený, takmer nepoškodený a na obidvoch stranách mierne zoxidovaný. Výtvarný motív je vrátane zrnitosti vnútorných polí ramien kríža nenarušený a nápis letopočtu na reverze je veľmi dobre čitateľný. Látka stuhy je zachovalá, avšak je mierne opotrebovaná, značne zájdená a na obidvoch koncoch jemne rozstrapkaná, pričom na reverznej strane je zošitá tak, že samotný závesný krúžok z nej nemožno vybrať. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	38 – 48 mm
Hrúbka kríža:	2 – 4 mm
Dĺžka ramena kríža:	11 – 17 mm
Šírka ramena kríža:	8 – 17 mm
Priemer stredového medailónu kríža:	16 mm
Dĺžka mečov kríža:	47 mm
Dĺžka stuhy:	58 mm
Šírka stuhy:	30 mm
Šírka čierneho pruhu stuhy:	13 mm
Šírka červených pruhov stuhy:	4 mm
Šírka bielych pruhov stuhy:	4,5 mm
Hmotnosť:	0,019 kg

Nemecká medaila Vojnového záslužného kríža

Toto vyznamenanie, založené výnosom ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 19. augusta 1940 ako nižší stupeň Vojnového záslužného kríža (Kriegsverdienstkreuz), bolo striktne určené pre všetkých civilistov, ktorí svojou podporou a príkladnou prácou síce prispeli k vojnovému úsiliu Nemecka, avšak sa nepredpokladalo, že by v dohľadnej dobe mohli byť vyznamenaní práve Vojnovým záslužným krížom. Hlavnou podmienkou pre získanie tejto medaily bola záslužná činnosť pri plnení úloh spojených s vojnovým úsilím Nemecka v období aspoň šiestich mesiacov. Jej udeľovanie príslušníkom brannej moci, vojenskému personálu a ozbrojeným zložkám bolo pritom úplne vylúčené. Samotná medaila kruhového tvaru sa vyrábala z bronzu, resp. bronzom patinovaného zinku. Na jej averznej strane dominoval reliéfne vyobrazený motív Vojnového záslužného kríža bez mečov. Na reverze sa potom nachádzal švabachovými písmenami uvedený štvorriadkový nápis „Für/Kriegs-/verdienst/1939" (Za vojnové zásluhy 1939). Vo forme in natura sa medaila nosila zavesená na látkovej hodvábnej stuhe, ktorej stred tvorilo široké čierne pole rozdelené úzkym červeným prúžkom na polovicu. Po obidvoch stranách poľa sa potom nachádzal biely postranný a červený okrajový prúžok. Spolu s medailou boli vyznamenaným odovzdávané aj miniatúry vo veľkosti 9 mm na ihle (nosila sa pripnutá na bežnom civilnom oblečení) a 16 mm pre retiazku (nosila sa na slávnostnom oblečení). Pri slávnostných príležitostiach sa na ľavej strane odevu (nad ľavým vreckom saka) zvykla nosiť aj celá medaila. Počas vojny bolo udelených približne 4 000 000 kusov.

Zobrazená medaila bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1972 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek všeobecnému masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná bronzová medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, na averznej strane povrchovo mierne zmatnená a najmä v priestore kríža aj výraznejšie zoxidovaná, pričom na niektorých miestach sú viditeľné stopy po malých ryhách. Na reverznej strane je povrch výrazne zmatnený a hlavne v priestore nápisu aj značne zoxidovaný. Výtvarný motív averzu je nenarušený a nápis na reverze je pomerne dobre čitateľný. Medaila bola už pri procese nadobúdania do zbierok bez príslušnej stuhy.

Základné parametre:

Priemer medaily:	33 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Rozpätie ramien kríža:	26 mm
Dĺžka ramena kríža:	6 – 9 mm
Šírka ramena kríža:	5 – 9 mm
Priemer medailónu kríža:	9 mm
Priemer závesného krúžku:	12 mm
Hmotnosť:	0,013 kg

Nemecká medaila pre pamiatku na 1. október 1938

Zriadená bola na základe výnosu ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 18. októbra 1938 ako ocenenie určené všetkým občanom, príslušníkom nemeckých ozbrojených zložiek (Wehrmacht, Waffen-SS, policajných jednotiek, NSKK, NSFK a i.) či straníckym funkcionárom NSDAP a SdP (Sudetonemecká strana), ktorí sa buď priamo vo vnútrozemí sudetského pohraničného územia, alebo na domácom nemeckom území výraznou mierou podieľali na jeho odtrhnutí od Československa a následnom pripojení k nacistickému Nemecku. Táto medaila, pripomínajúca deň začiatku nemeckej anexie československého sudetského pohraničia, realizovanej na základe záverov Mníchovskej dohody podpísanej 30. septembra 1938, tvorila spolu s Medailou pre pamiatku na 13. marec 1938 (pripojenie Rakúska k Nemecku) a Medailou pre pamiatku na návrat Memelu do Ríše 1939 (pripojenie litovského prístavu Klaipéda v Baltskom mori k Nemecku) sériu troch pamätných medailí označovaných ako Anschlussmedaillen. Celkovo bolo do 31. decembra 1940 udelených 1 162 617 kusov sudetských medailí. Samotná dekorácia kruhového tvaru sa vyrábala z bronzu, resp. zo zinku s následnou bronzovou povrchovou úpravou, pričom autorom jej výtvarného návrhu bol mníchovský profesor Richard Klein (1890 – 1967).

Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na jej averznej strane reliéfne zobrazený motív dvoch atlétov vystupujúcich na piedestál so znázorneným symbolom nacistického Nemecka v podobe ríšskej orlice s roztiahnutými krídlami, držiacej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž obkolesený vencom z dubových ratolestí. Atlét, úplne stojaci na piedestáli, držal vo svojej ľavej ruke žrď s vlajúcou zástavou nacistického Nemecka, pričom jeho druh mal cez pravú ruku prevesený zvyšok roztrhnutej reťaze ako symbol oslobodenia. Na reverznej strane bol po celom jej obvode uvedený reliéfny kruhový nápis „EIN VOLK/EIN REICH/EIN FÜHRER" (Jeden ľud, jedna ríša, jeden vodca), vzájomne oddelený tromi hákovými krížmi. V strednej časti sa potom nachádzal reliéfny trojriadkový nápis letopočtu „1./OKTOBER/1938". Vo forme in natura sa medaila nosila zavesená na látkovej hodvábnej stuhe čiernej farby s vínovočerveným stredovým pruhom a dvomi tenkými bielymi okrajovými prúžkami. Spolu s medailou boli vyznamenaným odovzdávané aj miniatúry vo veľkosti 9 mm na ihle (pre bežné civilné oblečenie) a 16 mm pre retiazku (pre slávnostne oblečenie). Na rovnošate sa pritom medaila vo forme in natura nosila pripnutá na ľavej strane hrude nad náprsným vreckom. Zaujímavosťou je, že na základe výnosu A. Hitlera zo dňa 1. mája 1939 bola táto medaila udeľovaná aj tým osobám, ktoré sa priamo zaslúžili o zriadenie Protektorátu Čechy a Morava (15. marec 1939). Avšak oprávneným žiadateľom, ktorí ňou už boli vyznamenaní a mali na ňu opätovný nárok, sa v takom prípade udeľovala Spona Pražský hrad. Tá sa vyrábala z bronzu, mala tvar obdĺžnika o rozmeroch 31 × 11 mm a upevňovala sa na stuhu pôvodnej medaily. Na jej averze dominoval reliéfne vyobrazený motív Pražského hradu. Celkovo bolo udelených 134 563 kusov spôn.

Zobrazená medaila bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu pamätnej medaily zastúpenej v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná zinková medaila so svetlou bronzovou povrchovou úpravou a obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá, na obidvoch stranách povrchovo mierne zmatnená a neoxidovaná, s viditeľnými obojstrannými stopami po mechanickom poškodení v podobe malých rýh, škrabancov a oderov. Na niektorých miestach v rámci motívu atlétov a okolo celého okraja na averze a čiastočne aj popri okraji a v blízkosti centrálneho nápisu na reverze je bronzové patinovanie úplne vyšúchané. Výtvarný motív je nenarušený a rozoznateľný, pričom nápisy na reverze sú veľmi dobre čitateľné. Medaila bola už pri procese nadobúdania do zbierok bez príslušnej stuhy.

Základné parametre:

Priemer medaily:	32 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Rozmer motívu atlétov:	23 × 18 mm
Rozpätie krídel orlice:	15 mm
Priemer dubového venca:	3 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	2 mm
Priemer závesného krúžku:	12 mm
Hmotnosť:	0,011 kg

Nemecká medaila Za zimné ťaženie na východe 1941/42

Založená bola 26. júna 1942 výnosom ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera ako ocenenie pre príslušníkov Wehrmachtu a Waffen-SS, ďalej pre vojakov zahraničných spojeneckých armád, pre dobrovoľníkov z obsadených východných území, a tiež pre civilistov slúžiacich v armáde na východnom fronte (ZSSR) v období od 15. novembra 1941 do 15. apríla 1942. Udelenie medaily bolo podmienené splnením jednej z týchto podmienok: 1. minimálne 14-dňová účasť v aktívnom boji (pre letcov minimálne 30 bojových letov), 2. utrpenie zranenia spôsobeného omrzlinami či zranenia súvisiaceho s nepriaznivými klimatickými podmienkami, 3. pre civilistov osvedčenie sa v minimálne 60-dňovom, ničím neprerušenom nebojovom nasadení a 4. zabitie (in memoriam) či zajatie v bojovej akcii nie vlastným pričinením. K splneniu jednej z týchto podmienok muselo dôjsť na území východne od sektoru Ostland (pobaltské krajiny a západné Bielorusko) a územia Ukrajiny, resp. východne od fínsko-sovietskej hranice z roku 1940. Vyznamenávanie touto medailou bolo na

príkaz Vrchného velenia Wehrmachtu ukončené 15. októbra 1944, pričom celkovo bolo udelených približne 3 000 000 kusov. Autorom jej výtvarného návrhu bol aktívne slúžiaci člen ozbrojených oddielov Schutzstaffel (Waffen-SS), SS-Unterscharführer (čatár SS) Ernst Krause. Samotná medaila kruhového tvaru s priemerom 36 mm bola razená (od septembra 1944 už iba odlievaná) zo zinku vo farbe delového bronzu.

Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na jej averznej stranne reliéfny motív štylizovanej nemeckej orlice so zvesenými krídlami, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž, za ktorým ležala vavrínová vetvička. Na reverznej strane bol v strednej časti situovaný trojriadkový reliéfny nápis „WINTERSCHLACHT/IM OSTEN/1941/42". Pod ním bol reliéfne vyobrazený meč skrížený s vavrínovou vetvičkou. Štylizovaný záves medaily bol tvorený motívom zobrazujúcim prilbu Stahlhelm 40, pod ktorou bol v horizontálnej polohe umiestnený granát Stielhandgranate. Medaila mohla byť nosená trojakým spôsobom, a to pri slávnostných príležitostiach vo forme in natura nad ľavým vreckom služobnej rovnošaty, ďalej v poľných podmienkach vo forme stuhy prevlečenej cez gombíkovú dierku rovnošaty a napokon ako stužka umiestnená na malej spone nad ľavým náprsným vreckom rovnošaty. Na civilnom oblečení boli nosené jej miniatúry vo veľkosti 9 mm na ihle, resp. 16 mm so závesným krúžkom pre retiazku. Samotná látková hodvábna stuha medaily bola tvorená piatimi zvislými pruhmi červenej, bielej a čiernej farby, symbolizujúcimi trikolóru nacistického Nemecka, ktoré boli interpretované aj tak, že červená farba bola symbolom krvi, biela snehu a čierna smútku nad padlými vojakmi.

Zobrazená medaila bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná zinková, bronzom patinovaná medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá a neoxidovaná, avšak patina je v rámci obidvoch jej strán na viacerých miestach výrazne vyšúchaná. Aj napriek tomu je výtvarný motív na averze v podstate nenarušený a veľmi dobre rozpoznateľný, rovnako aj nápis uvedený na reverze je nenarušený a vcelku dobre čitateľný (na ľavej strane sú slabšie čitateľné iba začiatočné písmená). Štylizovaný záves medaily je zachovalý, pričom na reverze je úplne bez patiny a v spodnej časti prilby sa nachádzajú dve hlbšie ryhy. Látka stuhy je zachovalá, málo opotrebovaná, takmer nezájdená a na obidvoch koncoch mierne rozstrapkaná. Farby stuhy sú nevyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	35 mm
Hrúbka medaily:	1,5 mm
Dĺžka závesu medaily:	12 – 21 mm
Šírka závesu medaily:	9 mm
Dĺžka stuhy:	72 mm
Šírka stuhy:	30 mm
Šírka červených pruhov stuhy:	13 mm
Šírka bielych prúžkov stuhy:	1 mm
Šírka čierneho prúžku stuhy:	2 mm
Hmotnosť medaily:	0,015 kg

Nemecký Odznak za zranenie 1939

Udeľovanie Odznaku za zranenie (Verwundetenabzeichen), zriadeného ešte 3. marca 1918 nemeckým cisárom Viliamom II. Pruským, bolo opätovne obnovené na základe výnosu ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 1. septembra 1939. Rovnako ako v predchádzajúcom prípade, aj tu išlo o osobitné uznanie a ocenenie pre všetkých príslušníkov nemeckej armády (Wehrmachtu), ktorí v priebehu druhej svetovej vojny utrpeli vo vojnovej zóne počas služby vlasti zranenie, resp. boli zmrzačení v dôsledku nepriateľskej akcie. Vyznamenanie bolo rozdelené do troch tried (najvyšším stupňom bola 1. trieda), pričom odznak 3. triedy sa udeľoval buď pri jednom až dvoch zraneniach v boji, alebo pri utrpení omrzlín počas plnenia služobných povinností. Odznak 2. triedy bol určený pre vojakov zranených tri až štyrikrát v boji, resp. pre tých, ktorí utrpeli ťažké zranenie s trvalými následkami počas plnenia služobných povinností (strata končatiny, čiastočná strata sluchu, znetvorenie tváre a pod.). Napokon odznak 1. triedy sa udeľoval vojakom raneným v boji päť a viackrát, a tiež tým, ktorí utrpeli počas plnenia služobných povinností veľmi ťažké zranenie s trvalými následkami či zmrzačenie (úplná slepota, celková strata sluchu, strata obidvoch končatín, ochrnutie a pod.).

Počas vojny bolo pritom udelených zhruba 2 500 000 kusov odznakov 3. triedy, 1 000 000 kusov v rámci 2. triedy a 500 000 kusov v 1. triede. Samotné dekorácie sa vyrábali razením, resp. lisovaním zo zliatiny medi a zinku (tombak), bronzu, mosadze či oceľového a zinkového plechu. Následne boli v prípade 1. triedy povrchovo pozlátené, v rámci 2. triedy postriebrené a pri 3. triede natreté čiernou farbou. Všetky tri verzie sa nosili vo forme in natura na spodnej časti ľavého náprsného vrecka rovnošaty pod všetkými ostatnými vyznamenaniami. Z hľadiska výtvarného spracovania bol motív averznej strany v rámci všetkých troch tried identický. Ozdobný okraj jednotlivých odznakov bol tvorený vavrínovým vencom, zviazaným v spodnej časti mašľou, pričom vnútro bolo vyplnené zrnitým poľom. V jeho prostriedku bola dominantným spôsobom reliéfne znázornená nemecká oceľová prilba Stahlhelm 35 s motívom hákového kríža, pod ktorou sa nachádzali dva prekrížené meče. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania a v niektorých prípadoch sa tu nachádzalo aj značenie výrobcu. Zaujímavosťou je, že po atentáte na A. Hitlera, ktorý sa uskutočnil 20. júla 1944, vodca zriadil a následne aj sám odovzdával osobitný typ Odznaku za zranenie, určený výlučne pre všetky obete tejto udalosti. Samotnú dekoráciu tvoril klasicky zlatý (pozlátené striebro) Odznak za zranenie, na ktorom bol pod prilbou uvedený nápis „20. JULI 1944" spolu s podpisom vodcu. Celkovo bolo udelených 24 kusov.

Zobrazený odznak 3. triedy bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo šiestich kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde. Samotný čiernený zinkový odznak v plnej razbe je pomerne dobre zachovalý, pričom na averznej strane je mechanicky takmer nepoškodený a povrchové čiernenie je tu jemne ošúchané iba v rámci hákového kríža. Výtvarný motív je nenarušený a rozoznateľný. Na hladkej reverznej strane s pomerne dobre zachovalým čiernením sú viditeľné iba malé a plytké povrchové škrabance. Mosadzná otváracia zapínacia ihlica je zachovalá, pohyblivá a mierne zoxidovaná. Zinkový uzatvárací háčik je nepoškodený.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	44 mm
Šírka odznaku:	36 mm
Hrúbka odznaku:	2,5 – 3 mm
Šírka venca odznaku:	5 mm
Dĺžka meča odznaku:	35 mm
Šírka prilby odznaku:	25 mm
Výška prilby odznaku:	15 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	7 mm
Dĺžka zapínacej ihlice:	42 mm
Hmotnosť:	0,023 kg

Nemecký Útočný pechotný odznak

Na návrh vrchného veliteľa nemeckej pozemnej armády (Heer) genplk. Walthera von Brauchitscha (1881 – 1948) bol zriadený výnosom ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 20. decembra 1939 ako viditeľné ocenenie pre príslušníkov nemotorizovaných bojových jednotiek Wehrmachtu, ktorí nemali k dispozícii priamu delostreleckú a leteckú podporu a útoky zväčša viedli spôsobom boja muža proti mužovi. Od 1. januára 1940 pritom veliteľstvo pozemnej armády spresnilo kritériá pre získanie tohto odznaku tak, že vojak musel splniť jednu z nasledujúcich podmienok: zaznamenaná a evidovaná účasť na minimálne troch útokoch, resp. protiútokoch v prvej frontovej línii so zbraňou v ruke v troch rozdielnych dňoch, úspešné obsadenie novej pozície nepriateľa v bojoch muža proti mužovi, účasť na opätovnom získaní stratenej pozície v troch rozdielnych dňoch, absolvovanie aspoň troch prieskumov v tyle nepriateľa vedúcich k boju muža proti mužovi a utrpenie ťažšieho zranenia počas takýchto bojových stretov (spolu s udelením odznaku Za zranenie).

Zároveň od tohto dátumu mohli byť týmto ocenením vyznamenávaní aj príslušníci oddielov Waffen-SS. Pri zachovaní rovnakých hodnotiacich kritérií bola výnosom A. Hitlera zo dňa 1. júna 1940 zavedená bronzová verzia tohto odznaku (staršie odznaky začali byť označované ako strieborné), určená pre príslušníkov motorizovaných bojových jednotiek Wehrmachtu a Waffen-SS, ďalej pre vojakov guľometnej i delostreleckej podpory pechoty, a tiež pre vojakov protitankových jednotiek pechoty a horských strelcov, ktorí boli so svojimi zbraňami nasadení v blízkosti tzv. priestoru boja zblízka. Na základe výnosu veliteľstva pozemnej armády zo dňa 26. februára 1941 mohla byť po splnení určených podmienok bronzová verzia udelená aj príslušníkom protilietadlovej obrany, ktorí svojím delostreleckým útokom dopomohli pechote a motorizovaným jednotkám k prelomeniu a obsadeniu nepriateľského obranného postavenia. Napokon na základe ďalšieho armádneho výnosu zo dňa 12. novembra 1942 mohli po splnení všeobecne platných kritérií striebornú a bronzovú verziu získať aj tí príslušníci policajných a bezpečnostných zložiek, ktorí sa aktívne podieľali jednak na vojnových akciách, no najmä na boji proti rôznym partizánskym a záškodníckym skupinám. Počas vojny bolo pritom v obidvoch verziách dohromady udelených zhruba 941 000 kusov.

Samotné dekorácie sa vyrábali vo viacerých nemeckých firmách väčšinou zo zinku, menej z bronzu, železa a zo zliatin rôznych farebných kovov s následnou povrchovou striebornou, resp. bronzovou úpravou, pričom výtvarný návrh bol zrealizovaný v berlínskej firme Carl Eduard Juncker. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane obvodový veniec z dubových listov, štylizovane ukončený vo vrchnej časti motívom do strany hľadiacej ríšskej orlice so spustenými krídlami, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž. Jednotlivé listy venca, prevazianeho v spodnej časti dekoratívnou stuhou, boli vzájomne oddelené žaluďmi, pričom vo vnútornom poli bol znázornený motív 7,92 mm nemeckej karabíny Mauser 98k s nasadeným bodákom Seitengewehr 84/98 a spusteným nosným popruhom. Veniec v spodnej časti presahovala puška koncom svojej pažby a vo vrchnej časti zase bodák hrotom svojej čepele. Priestor medzi puškou a vencom bol nevyplnený. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania a v niektorých prípadoch sa tu nachádzalo aj značenie výrobcu. Na rovnošate sa odznaky vo forme in natura nosili zavesené na ľavom náprsnom vrecku.

Zobrazený odznak v striebre bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1968 darom od Deutsches Armeemuseum Postupim. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný zinkový postriebrený odznak v plnej razbe bez značenia výrobcu je pomerne dobre zachovalý, na averze mechanicky takmer nepoškodený a povrchovo jemne zmatnený a výraznejšie zoxidovaný, pričom na viacerých miestach venca je postriebrenie takmer úplne vyšúchané. Na hladkej, výrazne zmatnenej a oxidovanej reverznej strane je potom vrchná strieborná vrstva okrem ľavej spodnej časti venca vyšúchaná až na základný kov a na niektorých miestach sú viditeľné stopy po mechanickom poškodení v podobe malých rýh, oderov a priehlbín. Výtvarný motív je nenarušený. Bronzová pripínacia ihla (nepôvodná) je zachovalá a nepoškodená.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	58 mm
Šírka odznaku:	42 mm
Hrúbka odznaku:	1,5 – 2 mm
Šírka venca odznaku:	7 mm
Rozmery pušky:	57 × 3 – 13 mm
Rozpätie krídel orlice:	18 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	8 mm
Dĺžka pripínacej ihly:	49 mm
Hmotnosť:	0,019 kg

Nemecký Všeobecný útočný odznak

Na návrh vrchného veliteľa nemeckej pozemnej armády (Heer) genplk. W. von Brauchitscha a vrchného armádneho pobočníka Wehrmachtu genmjr. Rudolfa Schmundta (1896 – 1944) bol zriadený výnosom ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 1. júna 1940 ako viditeľné ocenenie pre všetkých príslušníkov pozemnej armády, ktorí sa síce zúčastňovali jednotlivých bojových operácií, avšak nebojovali priamo v prvej frontovej línii. Určený tak bol predovšetkým pre vojakov delostreleckých, protilietadlových, protitankových a ďalších jednotiek, no tiež pre členov zdravotníckeho či lekárskeho personálu, pričom jedným z hlavných kritérií pre jeho získanie bola zaznamenaná a evidovaná účasť na troch útokoch armády vykonaných v troch rozdielnych dňoch, resp. účasť na troch obranných bojoch proti nepriateľovi v troch rozdielnych dňoch či utrpenie ťažšieho zranenia počas takýchto bojových stretov (spolu s udelením odznaku Za zranenie). Samotné dekorácie sa vyrábali vo viacerých nemeckých firmách väčšinou zo zinku, menej zo zliatin rôznych farebných kovov s následnou povrchovou striebornou úpravou, pričom autorom výtvarného návrhu bol berlínsky maliar a grafik Wilhelm Ernst Peekhaus. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane obvodový veniec z dubových listov, ktoré boli vzájomne oddelené žaluďmi. Vnútorné pole venca bolo tvorené motívom do strany hľadiacej ríšskej orlice so spustenými krídlami, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž, pod ktorým sa nachádzal nemecký bodák Seitengewehr 84/98 prekrížený s nemeckým ručným granátom Stielhandgranate 24 s tým, že bodák časťou svojej rukoväte aj hrotu čepele a granát zase časťou svojej rúčky a hlavice prekrývali príslušný okraj venca. Priestor medzi celým motívom a vencom bol nevyplnený.

Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania a v niektorých prípadoch sa tu nachádzalo aj značenie výrobcu. Na rovnošate sa odznaky vo forme in natura nosili zavesené na ľavom náprsnom vrecku. Na základe výnosu A. Hitlera zo dňa 22. júna 1943 boli vytvorené ďalšie štyri stupne tohto vyznamenania, pričom jednotlivé odznaky boli v spodnej časti venca označené štítkom s uvedeným číslom 25 (2. stupeň), 50 (3. stupeň), 75 (4. stupeň) a 100 (5. stupeň), predstavujúcim počet bojových akcií, na ktorých sa oprávnený nositeľ zúčastnil mimo prvej frontovej línie. V rámci prvotných prevedení boli pritom tieto dekorácie oproti prvému stupňu pri takmer identickom stvárnení motívov zložené z dvoch samostatných, pomocou štyroch nitov vzájomne spojených súčastí (veniec a motív, kde veniec prekrývala okrem bodáka a granátu už aj orlica). Vnútorný motív bol celý stmavnutý a veniec bol pri druhom a treťom stupni postriebrený, pri štvrtom a piatom pozlátený a v spodnej časti doplnený o dva vodorovne položené dubové listy. Neskoršie verzie odznakov v druhom až piatom stupni boli už bez farebného odlíšenia motívov a tvorila ich pôvodná dekorácia prvého stupňa (v jednom celku), v rámci ktorej bol na spodnú časť pridaný štítok s príslušným označením počtu útokov. Počas vojny bolo pritom vo všetkých verziách dohromady udelených zhruba 460 000 kusov.

Zobrazený odznak 3. stupňa v neskoršom prevedení bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný zinkový postriebrený odznak je pomerne dobre zachovalý, na averze mechanicky takmer nepoškodený a povrchovo výraznejšie zmatnený a zoxidovaný, pričom na viacerých miestach celého motívu i venca je postriebrenie takmer úplne vyšúchané. Na hladkej, jemne zmatnenej a oxidovanej reverznej strane je potom vrchná strieborná vrstva najmä v strednej časti vyšúchaná až na základný kov a na niektorých miestach sú viditeľné stopy po mechanickom poškodení v podobe malých rýh, oderov a škrabancov. Výtvarný motív je nenarušený, číselné označenie (50) na averznom štítku a značenie „RZM“ na reverze je pomerne dobre čitateľné. Zinková postriebrená otváracia zapínacia ihlica je zachovalá, pohyblivá, neoxidovaná a jemne ohnutá, pričom uzatvárací háčik je nepoškodený.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	50 mm
Šírka odznaku:	40 mm
Hrúbka odznaku:	2 mm
Šírka venca odznaku:	6 mm
Rozmery bodáka:	34 × 4 mm
Rozmery granátu:	34 × 5 mm
Výška orlice:	25 mm
Rozpätie krídel orlice:	21 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	9 mm
Dĺžka zapínacej ihlice:	37 mm
Hmotnosť:	0,026 kg

Nemecký Tankový bojový odznak

Na návrh vrchného veliteľa nemeckej pozemnej armády (Heer) genplk. W. von Brauchitscha bol zriadený výnosom ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 20. decembra 1939 ako viditeľné ocenenie pre všetky posádky bojových vozidiel tankových a obrnených jednotiek, ktoré sa zúčastňovali jednotlivých bojových operácií priamo v prvej frontovej línii. Jedným z hlavných kritérií pre jeho získanie bola pritom zaznamenaná a evidovaná priama účasť na troch útočných, resp. obranných akciách v troch rozdielnych dňoch, ďalej nepretržité nasadenie na fronte po dobu aspoň ôsmich mesiacov spojené so svedomitým plnením zverených úloh, či utrpenie ťažšieho zranenia počas jednotlivých bojových stretov (spolu s udelením odznaku Za zranenie). Pri zachovaní rovnakých hodnotiacich kritérií bola výnosom A. Hitlera zo dňa 1. júna 1940 zavedená bronzová verzia tohto odznaku (staršie odznaky začali byť označované ako strieborné), určená pre tých príslušníkov tankových divízií, motostreleckých jednotiek (tankoví granátnici), tankových opravovní a lekárskeho či zdravotníckeho personálu, ktorí zabezpečovali tankové a obrnené jednotky pôsobiace v predných líniách. Počas vojny bolo pritom udelených zhruba 12 600 kusov odznakov v bronze a ďalších 22 000 kusov v striebre.

Samotné dekorácie sa vyrábali vo viacerých nemeckých firmách väčšinou zo zinku, menej zo zliatin rôznych farebných kovov s následnou povrchovou striebornou, resp. bronzovou úpravou, pričom autorom výtvarného návrhu bol berlínsky maliar a grafik W. E. Peekhaus. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane obvodový veniec z dubových listov, štylizovane ukončený vo vrchnej časti motívom do strany hľadiacej ríšskej orlice so spustenými krídlami, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž. V spodnej časti bol veniec previazaný dekoratívnou stuhou, pričom vo vnútornom poli bol znázornený motív po trávnatom poraste prechádzajúceho stredného tanku Panzerkampfwagen (PzKpfw) III, ktorého ľavý pás jemne presahoval okraj venca. Priestor medzi tankom a vencom bol nevyplnený. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania a v niektorých prípadoch sa tu nachádzalo aj značenie výrobcu. Na rovnošate sa odznaky vo forme in natura nosili zavesené na ľavom náprsnom vrecku.

Na základe výnosu A. Hitlera zo dňa 22. júna 1943 boli vytvorené ďalšie štyri stupne tohto vyznamenania. Jednotlivé odznaky boli v spodnej časti venca označené štítkom s uvedeným číslom 25 (2. stupeň), 50 (3. stupeň), 75 (4. stupeň) a 100 (5. stupeň), predstavujúcim určitý, orientačný počet bojových akcií, na ktorých sa oprávnený nositeľ zúčastnil priamo v prvej frontovej línii. V rámci celkového vzhľadu boli tieto dekorácie oproti prvému stupňu zložené z dvoch samostatných, pomocou troch nitov vzájomne spojených súčastí (veniec s orlicou a motív tanku), pričom ich veniec bol doplnený žaluďmi a stredný tank PzKpfw III bol nahradený stredným tankom PzKpfw IV, prechádzajúcim cez drevené brvná po zablatenom a nespevnenom teréne. Odznaky druhého a tretieho stupňa boli pritom podľa základného určenia buď celé postriebrené, alebo upravené do bronzového odtieňa (tank bol oproti vencu mierne stmavnutý). Pri dekoráciách štvrtého a piateho stupňa bol potom veniec pozlátený a v spodnej časti doplnený o dva vodorovne položené dubové listy a tank bol znázornený buď v striebornom, alebo v bronzovom odtieni. Pre získanie odznaku 2. stupňa bolo potrebné preukázať buď účasť na 10 až 25 priamych bojových akciách, alebo 8 až 15 mesiacov trvajúce nepretržité nasadenie na fronte. Vyznamenanie 3. stupňom bolo podmienené účasťou na 50 akciách, či viac ako 15-mesačným nasadením na fronte, pričom pre udelenie 4. stupňa platilo kritérium účasti najmenej na 60 a pri 5. stupni na 76 akciách proti nepriateľovi.

Zobrazený odznak 1. stupňa v striebre, vyrobený vo firme Adolf Scholze sídliacej v meste Grünwald v Bavorsku, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný zinkový postriebrený odznak je pomerne dobre zachovalý, na averze mechanicky takmer nepoškodený a povrchovo mierne zmatnený a zoxidovaný, pričom na niektorých miestach je postriebrenie výraznejšie ošúchané. Na hladkej, mechanicky nepoškodenej, jemne zmatnenej a oxidovanej reverznej strane je potom vrchná strieborná vrstva čiastočne popri okraji a najmä v mieste motívu tanku vyšúchaná až na základný kov. Výtvarný motív je nenarušený a značenie výrobcu na reverze je pomerne dobre rozoznateľné. Zinková postriebrená otváracia zapínacia ihlica je zachovalá, pohyblivá, na celom povrchu výraznejšie zoxidovaná a jemne ohnutá s tým, že mosadzný uzatvárací háčik je nepoškodený.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	61 mm
Šírka odznaku:	41 mm
Hrúbka odznaku:	2 mm
Šírka venca odznaku:	6 mm
Rozmer motívu tanku PzKpfw III:	35 × 25 mm
Rozpätie krídel orlice:	17 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	7 mm
Dĺžka zapínacej ihlice:	52 mm
Hmotnosť:	0,035 kg

Nemecký vojnový odznak protilietadlového delostrelectva pozemnej armády

Zriadený bol výnosom vrchného veliteľa nemeckej pozemnej armády (Heer) poľného maršala W. von Brauchitscha zo dňa 18. júla 1941 ako ocenenie určené pre všetkých príslušníkov protilietadlového delostrelectva, ktorí si svedomito plnili svoje zadané bojové úlohy počas nebezpečnej služby, vykonávanej v najohrozenejších regiónoch Nemecka pri ochrane strategických priemyselných a zbrojárskych podnikov, vojenských objektov, obytných oblastí a dôležitých železníc, križovatiek a dopravných uzlov pred nepriateľským bombardovaním a útokmi bojových lietadiel. Udeľovaný bol v jednom stupni spočiatku všetkým vojakom, obsluhujúcim protilietadlové batérie a protilietadlové svetlomety, a tým príslušníkom pozorovateľských hliadok, ktorí preukázali svoju statočnosť a mimoriadnu odvahu v boji proti nepriateľským lietadlám tak, že svojou bezprostrednou činnosťou prispeli k ich zostreleniu, resp. počas jednotlivých bojových stretov utrpeli ťažšie zranenia (spolu s udelením odznaku Za zranenie).

Všeobecné podmienky pre získanie tohto vyznamenania boli neskôr na základe výnosu veliteľstva pozemnej armády zo dňa 4. septembra 1942 upravené a presne

vyšpecifikované tak, že konkrétny uchádzač musel v súlade s pevne stanovenou stupnicou získať požadovaný počet 16 bodov. Jeden bod bol pritom vojakom udeľovaný za spozorovanie a zaznamenanie pohybu nepriateľského lietadla pomocou prístrojov protilietadlového delostrelectva (obsluhy svetlometov a pozorovatelia), ďalej dva body mohli vojaci získať za zostrelenie nepriateľského lietadla za pomoci inej protilietadlovej batérie a pomocou prístrojov na identifikáciu nepriateľského lietadla a napokon štyri body sa prideľovali vojakom za priamy zostrel nepriateľského lietadla. Velitelia batérií mohli tento odznak získať v takom prípade, keď aspoň polovica ich obsluhy získala minimálny počet 16 bodov. Počas vojny bolo pritom udelených zhruba 13 600 kusov. Samotné dekorácie sa vyrábali predovšetkým v berlínskej firme Carl Eduard Juncker väčšinou z postriebreného zinku (vyskytovali sa aj prevedenia z postriebrenej farebnej zliatiny kovov) a autorom výtvarného návrhu bol berlínsky maliar a grafik W. E. Peekhaus.

Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane obvodový veniec z dubových listov, štylizovane ukončený vo vrchnej časti motívom do strany hľadiacej ríšskej orlice so spustenými krídlami, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž. Jednotlivé listy venca boli vzájomne oddelené žaluďmi, pričom vo vnútornom poli bol znázornený motív 88 mm nemeckého protilietadlového kanóna Flak 36 so vztýčenou hlavňou a ústím presahujúcou pravý vrchný okraj venca. Priestor medzi kanónom a vencom bol nevyplnený. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania a v niektorých prípadoch sa tu nachádzalo aj značenie výrobcu. Na rovnošate sa odznaky vo forme in natura nosili zavesené na ľavom náprsnom vrecku.

Zobrazený odznak bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj vzhľadom na celkový počet udelených kusov radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný zinkový postriebrený odznak je pomerne dobre zachovalý, na averze mechanicky takmer nepoškodený a povrchovo mierne zmatnený a zoxidovaný, pričom na viacerých miestach kanóna aj orlice, ďalej po obvode venca a na hákovom kríži je postriebrenie takmer úplne vyšúchané. Na hladkej, jemne zmatnenej a oxidovanej reverznej strane je potom vrchná strieborná vrstva, najmä v spodnej časti venca a v mieste lafety kanóna, vyšúchaná až na základný kov a na niektorých miestach sú viditeľné stopy po mechanickom poškodení v podobe malých rýh, oderov a škrabancov. Výtvarný motív je nenarušený, pričom reverz je bez značenia výrobcu. Zinková postriebrená otváracia zapínacia ihlica je zachovalá, pohyblivá a na celom povrchu výraznejšie zoxidovaná, jej špička je odlomená a mosadzný uzatvárací háčik je mierne ohnutý.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	59 mm
Šírka odznaku:	42 mm
Hrúbka odznaku:	2 mm
Šírka venca odznaku:	5 mm
Dĺžka hlavne protilietadlového kanóna:	45 mm
Rozmer lafety protilietadlového kanóna:	17 × 15 mm
Rozpätie krídel orlice:	18 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	7 mm
Dĺžka zapínacej ihlice:	56 mm
Hmotnosť:	0,030 kg

Nemecký vojnový odznak pre námorné delostrelectvo

Zriadený bol výnosom vrchného veliteľa nemeckého vojnového námorníctva (Kriegsmarine) veľkoadmirála Ericha Raedera (1876 – 1960) zo dňa 24. júna 1941 ako ocenenie určené pre všetkých príslušníkov námorného delostrelectva, ktorí v priamom boji proti nepriateľskému letectvu pri ochrane vojenských objektov, námorných prístavov a civilných aj vojnových lodí preukázali osobnú odvahu a statočnosť, a taktiež dosahovali vynikajúce úspechy pri obsluhe pobrežných protilietadlových batérií. Udeľovaný bol v jednom stupni, pričom na základe bodového systému, zavedeného priamo hlavným veliteľstvom vojnového námorníctva, musela obsluha pobrežných protilietadlových batérií dosiahnuť na jeho získanie stanovený počet osem bodov. Dva body boli pritom vojakom udeľované za zostrelenie nepriateľského lietadla, jeden bod mohli vojaci získať za spozorovanie a zaznamenanie pohybu nepriateľského lietadla pomocou prístrojov pro-

tilietadlového delostrelectva a jeden bod im patril aj za preukázanie vynikajúcich výsledkov dosiahnutých pri obsluhe kanónov, resp. ak počas jednotlivých bojových stretov utrpeli ťažšie zranenia (spolu s udelením odznaku Za zranenie).

Od roku 1943 sa obsluhy námorných protilietadlových delostreleckých batérií zúčastňovali aj priamych pozemných bojov a potrebné body tak mohli získať aj za zničenie nepriateľských tankov či iných obrnených vozidiel. Počas vojny bolo pritom udelených zhruba 6400 kusov týchto odznakov. Samotné dekorácie sa vyrábali predovšetkým z postriebreného zinku (vyskytovali sa aj prevedenia z postriebrenej farebnej zliatiny kovov) a autorom výtvarného návrhu bol berlínsky výtvarník a grafik Otto Placzek (1884 – 1968). Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane obvodový veniec z dubových ratolestí, štylizovane ukončený vo vrchnej časti motívom do strany hľadiacej ríšskej orlice so spustenými krídlami, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž. V spodnej časti bol veniec zviazaný mašľou, pričom v jeho vnútornom poli bol znázornený nemecký pobrežný opancierovaný protilietadlový kanón so vztýčenou hlavňou a ústím presahujúcou ľavý vrchný okraj venca, pričom v mieste nad kanónom bol celý motív doplnený pieskovou plážou a pokojnou hladinou mora. Priestor medzi motívom a vencom bol nevyplnený. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania a v niektorých prípadoch sa tu nachádzalo aj značenie výrobcu (mohlo byť vyrazené aj priamo na zapínacej ihlici). V rámci skoršieho prevedenia bol pritom veniec odznakov pozlátený, pričom vnútorný motív bol postriebrený a patinovaný do lesklého a matného svetlého či tmavšieho (staré striebro) strieborného odtieňa. Neskoršie verzie boli potom už bez farebného odlíšenia motívov. Odznaky sa vo forme in natura nosili v rámci námorníckej rovnošaty zavesené na ľavej strane hrude vo vrchnej časti.

Zobrazený odznak, vyrobený vo firme Emil Ferdinand Wiedmann sídliacej v meste Frankfurt nad Mohanom, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný zinkový odznak je pomerne dobre zachovalý, na averze mechanicky takmer nepoškodený a povrchovo mierne zmatnený a zoxidovaný, pričom na viacerých miestach je postriebrenie takmer úplne vyšúchané a v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor v rámci reliéfne znázornených motívov venca (najmä na okrajoch) a mora, sú viditeľné menšie stopy po oxidačnom nánose bielej farby. Na hladkej, mierne zmatnenej a oxidovanej reverznej strane je potom vrchná strieborná vrstva vyšúchaná a na niektorých miestach sú viditeľné stopy po mechanickom poškodení v podobe malých škrabancov. Výtvarný motív je nenarušený a značenie výrobcu na reverze je pomerne dobre rozoznateľné. Zinková postriebrená otváracia zapínacia ihlica je zachovalá, pohyblivá, na celom povrchu výraznejšie zoxidovaná a vyhnutá do pravej strany, uzatvárací háčik je odlomený.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	54 mm
Šírka odznaku:	41 mm
Hrúbka odznaku:	2 mm
Šírka venca odznaku:	6 mm
Dĺžka hlavne protilietadlového kanóna:	44 mm
Rozmer opancierovania protilietadlového kanóna:	25 × 15 mm
Rozpätie krídel orlice:	13 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	4 mm
Dĺžka zapínacej ihlice:	45 mm
Hmotnosť:	0,024 kg

Nemecký vojnový odznak pre posádky mínoloviek, stíhačov ponoriek a zabezpečovacích zväzov

Zriadený bol výnosom vrchného veliteľa nemeckého vojnového námorníctva (Kriegsmarine) veľkoadmirála E. Raedera zo dňa 31. augusta 1940 ako ocenenie určené pre všetkých príslušníkov posádok mínoloviek, stíhačov ponoriek a plavidiel zabezpečovacích zväzov, ktorí si svedomito plnili svoje zadané bojové úlohy počas tvrdej, vyčerpávajúcej a nebezpečnej služby pri ochrane prístavov a lodných konvojov. Udeľovaný bol v jednom stupni, pričom hlavným kritériom na jeho získanie bolo absolvovanie najmenej 60-dňovej bojovej plavby, resp. účasť na najmenej troch priamych bojových akciách proti nepriateľovi, aktívne odstraňovanie prekážok na mori po dobu aspoň desiatich dní, účasť na 25 hliadkových plavbách v oblastiach ohrozených mínami, ďalej aspoň 25-dňová služba pri ochrane lodných konvojov či položenie desiatich mínových polí v presne vymedzenom teritóriu Baltského a Severného mora. Odznak mohol byť udelený aj pozostalým príbuzným po členoch posádok potopených plavidiel v dôsledku nepriateľskej akcie, resp. tým námorníkom, ktorí počas takýchto bojových stretov utrpeli ťažšie zranenia (spolu s udelením odznaku Za zranenie). Získať ho mohli aj príslušníci tých zložiek Wehrmachtu, ktorých činnosť bola v priamej kooperácii a koordinácii s bojovými aktivitami mínoloviek, stíhačov ponoriek a plavidiel zabezpečovacích zväzov (ochrana zo vzduchu a pod.). Počas vojny bolo pritom udelených zhruba 4300 kusov.

Samotné dekorácie sa vyrábali vo viacerých nemeckých firmách väčšinou zo zliatiny medi a zinku (tombak), mosadze či samotného zinku a autorom výtvarného návrhu bol berlínsky akademický sochár a grafik Paul Casberg (1883 – 1946). Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane obvodový veniec z dubových ratolestí, štylizovane ukončený vo vrchnej časti motívom do strany hľadiacej ríšskej orlice s roztiahnutými krídlami, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž. V spodnej časti bol veniec zviazaný mašľou, pričom v jeho vnútornom poli bola znázornená hladina pokojného mora s motívom vybuchujúcej podmorskej míny. Priestor medzi daným motívom a vencom bol nevyplnený. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania a v niektorých prípadoch sa tu nachádzalo aj značenie výrobcu. V rámci skoršieho prevedenia bol pritom veniec odznakov pozlátený, pričom more bolo zobrazené v tmavosivej a vybuchujúca mína v bielej farbe. Neskoršie verzie boli potom už bez farebného odlíšenia motívov. Odznaky sa vo forme in natura nosili v rámci námornickej rovnošaty zavesené na ľavej strane hrude vo vrchnej časti. Zaujímavosťou je, že v polovici roka 1943 výnimočne povolil hlavný veliteľ Luftwaffe H. Göring letcom z posádok lietadiel Junkers JU-52 tvoriacich Zväzok námornej bezpečnosti (Marine-Sicherungs-Verbände) nosiť tento odznak na svojich rovnošatách (H. Göring predtým letcom kategoricky zakazoval prijímanie akýchkoľvek odznakov pochádzajúcich z iných zložiek Wehrmachtu).

Zobrazený odznak, vyrobený vo firme Bernard Heinrich Mayer's Hofkunstprägeanstalt sídliacej v meste Pforzheim v Bádensku-Württembersku, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný zinkový odznak je pomerne dobre zachovalý, na averze mechanicky takmer nepoškodený a povrchovo mierne patinovaný, no na niektorých miestach sú v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor v rámci reliéfne znázornených motívov, viditeľné malé stopy po oxidačnom nánose. Na hladkej neoxidovanej reverznej strane sa nachádzajú viaceré stopy po mechanickom poškodení v podobe malých oderov a škrabancov. Výtvarný motív je nenarušený, avšak značenie výrobcu na reverze je ťažšie rozoznateľné. Mosadzná otváracia zapínacia ihlica je zachovalá, pohyblivá, mierne zoxidovaná a vyhnutá do pravej strany, pričom uzatvárací háčik je deformovaný tak, že ihlicu do neho nie je možné zasunúť.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	54 mm
Šírka odznaku:	44 mm
Hrúbka odznaku:	2 mm
Šírka venca odznaku:	7 mm
Rozmer motívu hladiny mora:	27 × 10 mm
Rozmer motívu vybuchujúcej míny:	25 × 15 mm
Rozpätie krídel orlice:	29 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	4 mm
Dĺžka zapínacej ihlice:	42 mm
Hmotnosť:	0,022 kg

Nemecký odznak Krymský štít

V roku 1941 sa nemeckým vojskám a ich spojencom podarilo v priebehu ťaženia v ZSSR obsadiť územie Ukrajiny, v rámci ktorého sa 11. nemecká armáda genplk. Ericha von Mansteina (1887 – 1973) spolu s 3. rumunskou armádou maršala Iona Antonesca (1882 – 1946) prebojovala do blízkosti polostrova Krym. Postupujúcim vojskám sa ho podarilo takmer celý obsadiť do polovice novembra 1941. Výnimkou bola iba námorná pevnosť Sevastopoľ. Tú síce Červená armáda urputne bránila, no po ťažkých bojoch ju napokon nemecké a rumunské jednotky definitívne obsadili 4. júla 1942. Pritom zajali takmer 100 000 sovietskych vojakov. Na pamiatku týchto krymských bojov bolo výnosom ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 25. júla 1942 zriadené vyznamenanie v podobe pamätného bojového odznaku s názvom Krymský štít (Krimschild). Určený bol pre všetkých príslušníkov pechoty (Heer), Waffen-SS, Luftwaffe, Kriegsmarine, policajných a ďalších ozbrojených zložiek, ktorí sa v priestore polostrova Krym zúčastnili buď priamych bojov, alebo boli zranení, či po dobu aspoň troch mesiacov absolvovali v tejto oblasti bojovú službu. Počas vojny bolo napokon udelených približne 210 000 kusov.

Samotná dekorácia mala tvar gotického štítu, pričom najskôr sa vyrábala z bronzu, potom už väčšinou z jemného zinku, resp. zo železného plechu s bronzovou povrchovou úpravou. Z hľadiska výtvarného spracovania bol na averze štít, vo vrchnej časti štylizovane ukončený symbolom nacistického Nemecka v podobe ríšskej orlice s roztiahnutými krídlami, držiacej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž obkolesený vencom z dubových ratolestí. Pod pravým krídlom orlice bol reliéfne vyobrazený letopočet 1941 a pod ľavým zase letopočet 1942. Pod motívom orlice bol reliéfne znázornený obrys krymského polostrova so šikmo vyrazeným nápisom „KRIM". Reverz bol bez výtvarného spracovania. Nachádzali sa na ňom tri až štyri kovové pripínacie svorky. Pomocou nich sa štít za pomoci tenkej kovovej platničky pripevňoval na hrubšiu podkladovú látku, ktorá sa následne prišila na ľavý rukáv rovnošaty. Samotná látka sa vyhotovovala v troch farbách, pričom pre príslušníkov pozemných jednotiek bola v olivovosivej, pre námorníkov v tmavobelasej a pre letcov v modrosivej farbe. Zaujímavosťou je, že E. von Manstein najskôr 3. júla 1943 vyznamenal Krymským štítom v zlate Iona Antonesca, pričom on sám ho neskôr dostal od členov svojho štábu v deň 56. narodenín.

Zobrazená dekorácia v tvare gotického štítu bola bez príslušnej podkladovej látky do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný bronzový štít (skoršie

prevedenie) je pomerne dobre zachovalý, pričom na averznej strane je mechanicky takmer nepoškodený, povrchovo mierne zmatnený a na viacerých miestach jemne oxidovaný a patinovaný. Výtvarný motív je nenarušený a rozpoznateľný a nápisy sú veľmi dobre čitateľné. Na hladkej, povrchovo výraznejšie zmatnenej reverznej strane bez výtvarného spracovania sú popri značnej oxidácii viditeľné aj viaceré stopy po mechanickom poškodení v podobe rôzne veľkých a hlbokých oderov, rýh, škrabancov a priehlbín. Dve vrchné bočné vodorovné pripínacie svorky sú spolu s jednou spodnou zvislou veľmi dobre zachovalé, nepoškodené a ohýbateľné.

Základné parametre:
Dĺžka odznaku: . . . . . 62 mm
Šírka odznaku (v mieste štítu): . . . . . 43 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 2 – 3 mm
Rozpätie krídel orlice: . . . . . 52 mm
Priemer dubového venca: . . . . . 8 mm
Rozpätie ramien hákového kríža: . . . . . 5 mm
Rozmer siluety Krymského polostrova: . . . . . 39 × 25 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,032 kg

Nemecký ríšsky športový odznak DRL

Medzi štátne vyznamenania nacistického Nemecka bol oficiálne zaradený na základe nariadenia na vykonanie zákona o tituloch, rádoch a vyznamenaniach zo dňa 1. júla 1937, hoci jeho udeľovanie pod patronátom ústredného športového riadiaceho orgánu Tretej ríše s názvom Deutscher Reichsbund für Leibesübungen (Nemecká ríšska asociácia pre telesné cvičenie, DRL), vedeného Reichssportführerom Hansom von Tschammerom und Osten (1887 – 1943), prebiehalo od roku 1935. Jeho priamym predchodcom bol odznak DRA, udeľovaný už od roku 1913 Nemeckým ríšskym výborom pre telesné cvičenie (Deutsches Reichsausschuss für Leibesübungen), ktorý bol ako dovtedajšia organizácia zastrešujúca šport po celej krajine pod tlakom NSDAP oficiálne rozpustený 10. mája 1933 a po prechodnom období ho nahradil práve DRL. Podľa platných ustanovení bol odznak DRL s cieľom motivovať mladých ľudí k dosiahnutiu vysokej úrovne všeobecnej fyzickej sily a k jej následnému permanentnému udržiavaniu až do vysokého veku udeľovaný mužom i ženám po dovŕšení 18. roku života v troch triedach (zlatá, strieborná a bronzová) za všestranné výkony preukázané v oblasti telesného cvičenia.

Pre udelenie bronzového odznaku musel uchádzač do 32. roku života splniť v období jedného roka stanovené limity v plávaní (400 metrov za 9 minút), skoku (preskočiť výšku 1,34 metra), behu (100 metrov za 13,5 sekundy, 400 metrov za 68 sekúnd alebo 1500 metrov za 5 minút a 20 sekúnd), hode (loptou s hmotnosťou 5 kilogramov do vzdialenosti 8,6 metra alebo diskom s váhou 2 kilogramy do diaľky aspoň 25 metrov) a vytrvalosti (chôdza na 25 kilometrov za 50 minút, zaplávanie 1000 metrov za 29 minút či zabehnutie dvoch kilometrov za 13 minút). Strieborný odznak sa potom vo všeobecnosti udeľoval za splnenie uvedených disciplín v období 12 mesiacov do dovŕšenia 40. roku života a nárok na ocenenie I. triedy mali napokon všetci tí uchádzači, ktorí dané limity dokázali v stanovenom období splniť po prekročení tohto veku. Úspešné absolvovanie jednotlivých skúšok bolo vždy zaznamenané príslušnou autorizovanou osobou v špeciálnej brožúrke s certifikátom, pričom uchádzač musel potom za riadny odznak zaplatiť sumu vo výške 1,5 ríšskej marky, pričom na vyžiadanie mohol dostať aj látkovú nášivku v cene 30 fenigov.

Samotné dekorácie sa razili z bronzu, ktorý bol v prípade II. triedy postriebrený, resp. v rámci I. triedy pozlátený, pričom z hľadiska výtvarného spracovania išlo o odznaky oválneho tvaru, tvorené na averznej strane obvodovým vencom z dubových ratolestí previazaným v spodnej časti mašľou, na ktorej bol položený hákový kríž. K vencu boli potom z vnútornej strany na štyroch miestach pripevnené štylizované iniciály DRL, pričom priestor medzi nimi a okrajom venca bol nevyplnený. Reverz bol hladký a bez výtvarného spracovania a spolu so značením výrobcu tu bolo reliéfnym spôsobom vždy uvedené číslo Nemeckého národného registrovaného patentu (Deutsche Reichs Gebrauchsmuster) v podobe D. R. G. M. 35269. Tieto odznaky sa na rovnošate nosili výlučne vo forme in natura pripnuté k spodnej časti ľavého náprsného vrecka. Ich produkcia prebiehala najmä vo firmách Ernst L. Müller, Ferdinand Wagner a Karl Hensler v Pforzheime, Christian Lauer v Norimbergu, Petz & Lorenz v Unterreichenbachu a Hermann Wernstein v Jene. Celkový počet udelených odznakov sa pritom do marca 1945 v rámci všetkých troch tried odhaduje na približne 1,5 milióna kusov. Zaujímavosťou je, že 18. novembra 1942 bol výnosom Reichssportführera Hansa von Tschammera und Osten ako osobitná štvrtá trieda zriadený špeciálny odznak pre vojnových invalidov a telesne postihnutých, ktorí však pre jeho získanie museli dosiahnuť presne stanovenú päťnásobne vyššiu výkonnosť ako iné osoby s podobným zranením či postihnutím. Tieto ocenenia, udelené v počte asi 10 000 kusov, mali pozlátený veniec a postriebrené iniciály.

Zobrazený odznak III. triedy, vyrobený vo firme Hermann Wernstein sídliacej v meste Jena v časti Löbstedt, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu výkonnostného vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný bronzový odznak je síce pomerne dobre zachovalý, avšak na averznej strane je povrchovo mierne zmatnený a najmä v hlbších častiach, vypĺňajúcich priestor v rámci reliéfne znázornených motívov, je výraznejšie zoxidovaný a na celom povrchu sú viditeľné viaceré stopy po mechanickom poškodení v podobe malých oderov a rýh. Výtvarný motív averzu je pritom nenarušený a veľmi dobre rozpoznateľný. Reverzná strana bez výtvarného spracovania je mechanicky takmer nepoškodená, no jej povrch je výrazne zmatnený a zoxidovaný, no aj napriek tomu sú reliéfne nápisy na obidvoch stranách venca v podobe čísla patentu vľavo a značenia výrobcu vpravo pomerne dobre čitateľné. Otváracia zapínacia ihlica spolu so spodným uzatváracím háčikom absentuje.

Základné parametre:
Dĺžka odznaku: . . . . . 49 mm
Šírka odznaku: . . . . . 40 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 – 2 mm
Rozmer vnútorného ornamentu: . . . . . 26 × 25 mm
Šírka dubového venca: . . . . . 7 mm
Rozpätie ramien hákového kríža: . . . . . 8 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,016 kg

Nemecký obranný odznak Sturmabteilung

Jeho priamym predchodcom bol Športový odznak Sturmabteilung (SA-Sportabzeichen), ktorý bol zriadený na základe výnosu vodcu SA Ernsta Juliusa Röhma (1887 – 1934) zo dňa 28. novembra 1933 ako vyznamenanie udeľované v jednom stupni (bronzový odznak) všetkým členom SA vo veku od 18 do 35 rokov, ktorí boli na základe lekárskej prehliadky uznaní za spôsobilých na vykonávanie vojenskej služby a zároveň úspešne absolvovali pod dohľadom oprávneného príslušníka SA certifikovanú skúšku fyzickej zdatnosti, spočívajúcu v behu na 100 a 3000 metrov, v skoku do diaľky, vrhu guľou a hode oštepom. Na základe nariadenia ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 18. februára 1935 mohli daný odznak získať už aj nečlenovia SA (skúšku museli absolvovať pod dohľadom oprávneného príslušníka SA), pričom samotné výkonnostné testovanie bolo rozšírené aj o disciplíny súvisiace zo základnou vojenskou prípravou a rozdelené do troch skupín. Prvú skupinu tvorila pôvodná skúška fyzickej zdatnosti. Druhá skupina cvičení pozostávala z 25-kilometrového pochodu s batohom, streľby z malokalibrovky na 50 metrov v ľahu (s oporou a z voľnej ruky) a v hode granátom s hmotnosťou 0,5 kilogramu na 10 metrov v ľahu, 20 metrov v kľaku a 30 metrov v stoji. Do tretej skupiny napokon patrili disciplíny ako rozpoznávanie cieľov, orientácia

(kompas a mapa), obratný pohyb, vhodné využitie a správne posudzovanie terénu v prospech efektívneho vedenia boja, ďalej odhadovanie vzdialeností (na 100, 400 a 800 metrov) a vytvorenie vhodnej kamufláže v teréne, a taktiež podávanie verbálnych správ z terénu (do 15 slov) po každých 600 metroch, resp. po piatich minútach.

Vyznamenanie bolo zároveň rozdelené do troch stupňov (zlatý, strieborný a bronzový), pričom bronzový odznak ako III. stupeň bol udeľovaný všetkým uchádzačom, ktorí úspešne absolvovali celý pohybový a výkonnostný program. Strieborný odznak II. stupňa patril všetkým záujemcom vo veku nad 35 rokov, ktorí boli po dobu minimálne piatich rokov držiteľmi bronzového odznaku a do 12 mesiacov splnili stanovené podmienky (zisk potrebného počtu bodov) v rámci všetkých troch skupín cvičení. Napokon záujemcovia o zlatý odznak I. stupňa museli mať pri skúškach nad 40 rokov a dekoráciu II. stupňa vlastniť aspoň šesť rokov. V roku 1937 boli potom podmienky udeľovania upravené tak, že držitelia strieborného a zlatého ocenenia museli prejsť každoročným testom odbornej spôsobilosti, aby si ho udržali. Napokon 19. januára 1939 došlo na základe dekrétu A. Hitlera k premenovaniu tohto vyznamenania na Obranný odznak Sturmabteilung (SA-Wehrabzeichen) a získať ho mohli po preukázaní potrebnej fyzickej výkonnosti už aj všetci telesne zdatní chlapci vo veku od 16 rokov, pričom k tejto aktivite boli nabádaní aj starší vojaci. Samotné dekorácie sa razili z bronzu, ktorý bol v prípade II. triedy postriebrený a v rámci I. triedy pozlátený. Z hľadiska výtvarného spracovania išlo o odznaky oválneho tvaru, tvorené na averznej strane motívom rímskeho meča položeného na hákovom kríži obklopenom vencom z dubových ratolestí, pričom okolitý vnútorný priestor bol nevyplnený. Reverz bol hladký a bez výtvarného spracovania a na základe uvedených údajov a nápisov na tejto strane bolo možné rozlíšiť štyri typy odznakov.

Prvý typ, razený od marca 1934 do januára 1935, bol na reverze opatrený evidenčným číslom, značením výrobcu a nápisom „Majetok náčelníka výcviku". V rámci druhého typu (február 1935 – december 1938) bol nápis zmenený na „Športový odznak SA. Majetok ústredia", pričom od určitého času sa evidenčné číslo prestalo uvádzať. Tretí typ (od 19. januára 1939) disponoval nápisom „Majetok najvyššieho vedenia SA" a napokon štvrtý typ (vojnový) mal na reverze uvedenú iba značku „RZM" spolu s kódom v podobe M1/číslo výrobcu. Všetky tieto varianty sa na rovnošate nosili výlučne vo forme in natura, pripnuté k spodnej časti ľavého náprsného vrecka. Celkový počet udelených vyznamenaní sa pritom do marca 1945 v rámci všetkých troch stupňov odhaduje na približne 2,5 milióna kusov. Zaujímavosťou je, že popri základnom odznaku bola od roku 1934 zavedená aj verzia pre námorníctvo (s kotvou na záštitnej priečke meča) a 8. októbra 1943 bol výnosom náčelníka štábu SA Wilhelma Schepmanna (1894 – 1970) zriadený aj odznak pre vojnových invalidov a telesne postihnutých (s vlčou runou na záštitnej priečke meča).

Zobrazený odznak II. stupňa (štvrtý typ) bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1968 darom od Deutsches Armeemuseum Postupim. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu výkonnostného vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný bronzový postriebrený odznak je pomerne dobre zachovalý, pričom na averznej strane je mechanicky takmer nepoškodený, povrchovo iba mierne zmatnený a neoxidovaný, avšak strieborná povrchová vrstva je na viacerých miestach veľmi výrazne ošúchaná. Na hladkej reverznej strane bez výtvarného spracovania sú popri značnej oxidácii viditeľné aj viaceré stopy po mechanickom poškodení v podobe malých oderov. Výtvarný motív je nenarušený. Pôvodná otváracia zapínacia ihlica spolu so spodným uzatváracím háčikom absentuje, pričom provizórne upevnená zvislá bronzová ihla je nepoškodená, ohybná a povrchovo mierne zoxidovaná.

Základné parametre:

Priemer odznaku: . . . . . 45 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1,5 mm
Dĺžka meča: . . . . . 55 mm
Šírka dubového venca: . . . . . 6 – 9 mm
Rozpätie ramien hákového kríža: . . . . . 20 mm
Dĺžka zapínacej ihlice: . . . . . 39 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,021 kg

Nemecký stranícky odznak NSDAP

Jedným z hlavných poznávacích znakov členstva v nemeckej krajne pravicovej Národnosocialistickej nemeckej robotníckej strane (NSDAP), založenej 24. februára 1920, bol okrem iného aj základný stranícky odznak NSDAP. Ten v rokoch 1920 – 1945 obdržal každý člen strany, ktorý ho bol povinný nosiť či už na rovnošate (na ľavom náprsnom vrecku nad Železným krížom I. triedy), alebo na civilnom oblečení (na ľavej chlopni saka). Išlo o odznak kruhového tvaru, ktorého podklad sa razil z postriebreného zinku. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na jeho averznej stane v načerveno smaltovanom kruhovom obvodovom poli zlatohnedým písmom uvedený reliéfny kruhový nápis „NATIONAL-SOZIALISTISCHE D.A.P." Uprostred stredového poľa bol potom na bielom smaltovanom podklade so zlatohnedým okrajom vyobrazený načierno smaltovaný hákový kríž so zlatohnedým lemovaním ramien. Reverzná strana bola hladká, bez výtvarného spracovania, väčšinou so štandardným značením výrobcu a neskôr iba so značkou „RZM" spolu s kódom v podobe M1/číslo výrobcu.

Produkcia týchto odznakov prebiehala predovšetkým v mníchovských firmách Joseph Fuess a Deschler & Sohn. Zaujímavosťou je, že výnosom ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera zo dňa 9. novembra 1933 bol založený Zlatý čestný odznak NSDAP. Ten bol určený pre všetkých straníkov, ktorí mali registračné číslo od 1 (A. Hitler) do 100 000 (počet dosiahnutý v roku 1928) a boli nepretržitými členmi strany od jej znovuobnovenia 27. februára 1925 do založenia tohto odznaku. Ten bol v podstate tvorený základným straníckym odznakom, doplneným o zlatý obvodový veniec z dubových ratolestí (zlato s rýdzosťou 585/1000). Stranícke a čestné odznaky pritom neboli členom odovzdávané automaticky, ale museli požiadať príslušný orgán strany o jeho udelenie a následne obdržali odznak s priemerom 30 mm, určený pre rovnošatu, a s priemerom 24 mm, určený pre civilné oblečenie. Po smrti člena NSDAP ostával jeho odznak v pietnej úschove pozostalých, ktorí ho však nesmeli nosiť. Držitelia čestných odznakov boli v radoch NSDAP označovaní ako tzv. Zlatí bažanti. Práve tí sa na nových, masívne prichádzajúcich členov (v roku 1920 mala NSDAP okolo 3000 členov, pričom v roku 1945 ich bolo už 8,5 milióna) dívali s opovrhnutím. Preto aj základné stranícke odznaky, ktoré noví členovia nosili, boli tými staršími označované ako Die Angstbrosche (Odznak strachu).

Zobrazený základný stranícky odznak, vyrobený vo firme Fritz Zimmermann sídliacej v meste Pforzheim v Bádensku-Württembersku, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu straníckeho odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný zinkový smaltovaný (na averze) a postriebrený (na reverze) odznak je pomerne dobre zachovalý a na averznej strane je mechanicky takmer nepoškodený, pričom hladké červené obvodové smaltovanie je neporušené, hoci v rámci bieleho aj čierneho stredového smaltu sú pri hladkom a nerozpukanom vonkajšom povrchu viditeľné stopy po malých vnútorných štrukturálnych praskliná ch. Reverzná strana je mechanicky nepoškodená, povrchovo výraznejšie zmatnená a zoxidovaná, pričom vonkajšia strieborná úprava je na viacerých miestach úplne vyšúchaná. Výtvarný motív je nenarušený a rozoznateľný a nápis na averze je spolu so značením výrobcu na reverze pomerne dobre čitateľný. Vodorovná postriebrená pripínacia sponka je zachovalá, ohybná, na povrchu mierne oxidovaná a približne v strednej časti zohnutá a jemne nalomená.

Základné parametre:

Priemer odznaku: . . . . . 28 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 mm
Šírka červeného kruhového poľa: . . . . . 4 mm
Priemer bieleho stredového poľa: . . . . . 14 mm
Rozpätie ramien hákového kríža: . . . . . 10 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,004 kg

Nemecký odznak Reichsarbeitsdienst pre ženskú mládež

Reichsarbeitsdienst (Ríšska pracovná služba, RAD) bola v Nemecku vytvorená príslušným zákonom zo dňa 26. júna 1935 s cieľom čo najviac eliminovať masovú nezamestnanosť predovšetkým medzi mladými ľuďmi. Jej hlavným vedúcim bol Reichsarbeitsführer Konstantin Alois Hierl (1875 – 1955). Každý mladý muž musel v Nemecku pred vstupom do armády najskôr odslúžiť šesť mesiacov v jednotkách RAD. V rámci nich žili mladíci vo veľkých táboroch, kde boli cvičení hlavne v telesnej zdatnosti a v pochodovaní. Na začiatku druhej svetovej vojny sa k tomu navyše pridal aj priamy vojenský výcvik, po ktorom boli rovno prideľovaní k vojenským jednotkám. Dňa 4. septembra 1939 bola povinná šesťmesačná pracovná služba zavedená taktiež pre ženskú mládež (Reichsarbeitsdienst für weibliche Jugend) vo veku od 17 do 25 rokov. Jej hlavnou úlohou bolo jednak vzdelávať mladé ženy v duchu nacionalistickej ideológie i politiky a zároveň ich formou plnenia rôznych úloh zameraných na rozvoj oddanosti, poslušnosti a vytrvalosti pripravovať na prirodzenú rolu ženy matky. Ich jasne štruktúrovaný každodenný režim v táboroch bol pritom do roku 1941 zameraný na vykonávanie pomocných prác v poľnohospodárstve, telesnú výchovu, kultúrne aktivity a ideologické školenia.

Od roku 1941 však začala byť v súvislosti s prebiehajúcim vojnovým konfliktom pri výchove mladých žien postupne oslabovaná pôvodná národnosocialistická ideológia ženy matky v prospech ekonomických a vojenských potrieb krajiny. V júni 1941 bola pre nich preto zavedená polročná Vojenská pomocná služba (Kriegshilfsdienst, skrátene KHD), ktorú museli po úspešnom absolvovaní výcviku v RAD vykonávať formou pomocnej činnosti v úradoch Wehrmachtu, civilných či poľných nemocniciach, sociálnych ústavoch, školách, verejnej doprave, poštových a komunikačných službách a pod. Od začiatku roka 1943 sa táto služba rozšírila aj o práce v zbrojárskom priemysle a od roku 1944 boli mladé ženy nasadzované aj ako asistentky v letectve a pri obsluhe protilietadlových zbraní. Počas vykonávania KHD nenosili absolventky rovnošatu RAD, ale iba civilný či predpísaný pracovný odev, a preto bol výnosom Reichsarbeitsführera K. A. Hierla č. 335 zo dňa 15. augusta 1941 pre nich zriadený špeciálny rozlišovací odznak. Ten bol razený najmä zo zinkovej, resp. hliníkovej zliatiny v odtieni starého striebra, pričom podľa predpisu sa vždy v rámci služby nosil pripnutý na ľavej strane odevu. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na jeho averze symbol Ríšskej pracovnej služby pre ženskú mládež v podobe dvoch diagonálne položených (do tvaru písmena V) pšeničných snopov, previazaných stuhou s reliéfne uvedeným nápisom „RADwJ" (Reichsarbeitsdienst für weibliche Jugend), medzi ktorými bol vložený hákový kríž. Reverzná strana bola hladká a bez výtvarného spracovania.

Zobrazený odznak bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu rozlišovacieho odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný zinkový odznak je pomerne dobre zachovalý, pričom na averznej strane je mechanicky takmer nepoškodený, povrchovo mierne zmatnený a neoxidovaný, no na hákovom kríži a niektorých miestach stuhy je povrchová strieborná patina vyšúchaná. Hladká reverzná strana je natretá čiernou farbou. Výtvarný motív je nenarušený a nápis uvedený na stuhe je veľmi dobre čitateľný. Vodorovná otváracia zapínacia ihlica je spolu s uzatváracím háčikom zachovalá, nepoškodená a pohyblivá.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	38 mm
Šírka odznaku:	41 mm
Hrúbka odznaku:	1,5 mm
Dĺžka spodného ramena odznaku:	35 mm
Šírka spodného ramena odznaku:	8 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	18 mm
Dĺžka zapínacej ihlice:	38 mm
Hmotnosť:	0,010 kg

Výsostný čiapkový odznak nemeckej pozemnej armády

Dňa 17. februára 1934 bol dekrétom nemeckého ríšskeho prezidenta Paula von Hindenburga (1847 – 1934) zavedený v rámci pozemnej armády (Heer) Wehrmachtu ako výsostný štátny znak (Hoheitsabzeichen) emblém v podobe ríšskej orlice s vodorovne roztiahnutými krídlami a hlavou otočenou do strany, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž obkolesený vencom z dubových ratolestí. Výsostný emblém sa na základe platných ustanovení vyrábal v dvoch základných verziách. Prvou bol znak v podobe výšivky vytvorenej striebornou niťou, resp. tenkým drôtikom (pre dôstojníkov) na tmavozelenej podkladovej látke, ktorý bol určený pre poľné, služobné, vychádzkové a slávnostné rovnošaty všetkých hodností, kde sa našíval na pravú stranu pŕs (nad náprsné vrecko, ak bolo prítomné), a tiež pre poľné čiapky (lodičky), kde bol našitý na čelnej strane v mieste nad štátnou kokardou. Druhou verziou bol kovový odznak, určený takmer výlučne pre poddôstojnícke a dôstojnícke služobné čiapky so štítkom (brigadírky), kde sa pomocou zväčša troch pripínacích svoriek upevňoval na dienko v mieste nad štátnou kokardou obkolesenou otvoreným vencom z dubových ratolestí. Zaujímavosťou pritom je, že v niektorých výnimočných prípadoch mohol byť tento odznak namiesto štandardnej nášivky upevnený aj priamo na rovnošate, pričom typickým príkladom tohto variantu použitia bolo biele letné dôstojnícke sako model 1937. Samotné odznaky sa produkovali v striebornom matnom aj lesklom prevedení z hliníka a v striebornom matnom prevedení zo zinku, pričom išlo väčšinou o dutú razbu. Od januára 1943 bola pre generálske hodnosti zavedená povinnosť nosiť na jednotlivých rovnošatách aj čiapkach nášivky a odznaky v zlatej farbe.

Zobrazený odznak, určený pre poddôstojnícke a dôstojnícke služobné čiapky pozemnej armády, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto typu čiapkového odznaku zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný zinkový odznak v matnej dutej razbe je pomerne dobre zachovalý, mechanicky takmer nepoškodený, nepoohýbaný a na povrchu averznej strany mierne patinovaný. V oblasti hlavy orlice, na obidvoch jej krídlach aj v priestore vnútorného poľa venca sú však viditeľné značné vrstvy oxidačného nánosu. Na reverznej strane je oxidačným nánosom výraznej bielej farby najviac zasiahnutá opäť oblasť hlavy, krídel a venca spolu s obidvoma nohami orlice. Výtvarný motív je aj napriek významnej oxidácii nenarušený a dobre rozpoznateľný. Zvislá pripínacia ihla je odlomená, pričom stopy po jej pôvodnom nacínovaní sú na reverze zreteľne viditeľné priamo pod hlavou orlice.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	67 mm
Šírka odznaku:	26 mm
Hrúbka odznaku:	3 mm
Hrúbka samotného plechu:	0,5 mm
Priemer dubového venca:	11 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	5 mm
Hmotnosť:	0,004 kg

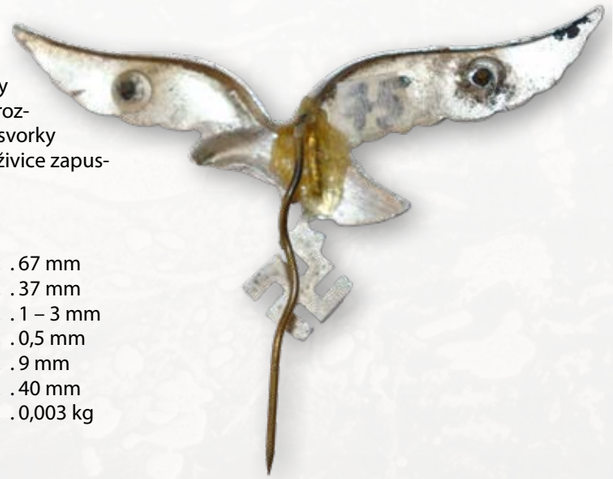
Výsostný čiapkový odznak nemeckého letectva

Dňa 17. februára 1934 bol dekrétom nemeckého ríšskeho prezidenta P. von Hindenburga zavedený v rámci vojenského letectva Luftwaffe ako výsostný štátny znak (Hoheitsabzeichen) emblém v podobe letiacej ríšskej orlice s plne roztiahnutými krídlami nad hlavou, zvierajúcej v pazúroch ľavej nohy hákový kríž. Výsostný emblém sa na základe platných ustanovení vyrábal v dvoch základných verziách. Prvou bol znak v podobe výšivky vytvorenej striebornou niťou, resp. tenkým drôtikom (pre dôstojníkov) na tmavozelenej podkladovej látke, ktorý bol určený pre poľné, služobné, vychádzkové a slávnostné rovnošaty všetkých hodností, kde sa našíval na pravú stranu pŕs (nad náprsné vrecko, ak bolo prítomné),

a tiež pre poľné čiapky (lodičky), kde bol našitý na čelnej strane v mieste nad štátnou kokardou. Druhou verziou bol kovový odznak, určený takmer výlučne pre poddôstojnícke a dôstojnícke služobné čiapky so štítkom (brigadírky), kde sa pomocou zväčša dvoch pripínacích svoriek upevňoval na dienko v mieste nad štátnou kokardou obkolesenou otvoreným vencom z dubových ratolestí, doplneným vodorovnými krídlami. Pre dôstojnícke hodnosti pritom platila povinnosť nosiť na jednotlivých rovnošatách aj čiapkach nášivky a odznaky v zlatej farbe. Samotné odznaky sa produkovali v striebornom matnom a lesklom prevedení z hliníka a v striebornom matnom prevedení zo zinku, pričom väčšinou išlo o dutú razbu.

Zobrazený odznak, určený pre poddôstojnícke služobné čiapky Luftwaffe, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z ôsmich kusov tohto typu čiapkového odznaku zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný hliníkový odznak v dutej razbe je pomerne dobre zachovalý, na povrchu averznej strany nezmatnený a mierne patinovaný, avšak najmä v oblasti obidvoch krídel a chvostových pier orlice sú viditeľné menšie vrstvy oxidačného nánosu. Stredná časť pravého krídla a spodné rameno hákového kríža sú mierne ohnuté. Na reverznej strane, ktorá je povrchovo nezmatnená a jemne patinovaná, sú menším oxidačným nánosom najviac zasiahnuté vrchné hrany krídel orlice. Výtvarný motív je nenarušený a dobre rozpoznateľný. Pôvodné bočné vodorovné pripínacie svorky sú odlomené, pričom boli provizórne nahradené do živice zapustenou zvislou mosadznou ihlou, ktorá je poohýbaná.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku: . . . . . 67 mm
Šírka odznaku: . . . . . 37 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 – 3 mm
Hrúbka samotného plechu: . . . . . 0,5 mm
Rozpätie ramien hákového kríža: . . . . . 9 mm
Dĺžka zapínacej ihlice: . . . . . 40 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,003 kg

Výsostný čiapkový odznak nemeckej ríšskej polície

Na základe dekrétu nemeckého ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera a ríšskeho ministra vnútra Dr. Wilhelma Fricka (1877 – 1946) zo dňa 17. júna 1936 došlo k centralizácii nemeckej ríšskej polície pod novovytvorený štátny úrad náčelníka nemeckej polície na ríšskom ministerstve vnútra, čím sa táto ozbrojená bezpečnostná zložka postupne stala nástrojom straníckej politiky NSDAP (zoštátnenie polície). Do pozície náčelníka bol dosadený Reichsführer SS H. Himmler, ktorý následne, po predchádzajúcej dohode s ministrom vnútra, rozdelil dekrétom zo dňa 26. júna 1936 ríšsku políciu na Ordnungspolizei (Poriadková polícia) pod vedením generála Kurta Daluegeho (1897 – 1946) a Sicherheitspolizei (Bezpečnostná polícia) pod vedením náčelníka bezpečnostnej služby Reichsführera SS Reinharda Heydricha (1904 – 1942). Poriadková polícia pritom pozostávala z ochrannej, obecnej, pobrežnej, požiarnej polície a žandárstva a bezpečnostnú políciu tvorila tajná štátna polícia (Gestapo) a kriminálna polícia. Spomínaným dekrétom zo dňa 26. júna 1936 bol zároveň ako výsostný štátny znak (Hoheitsabzeichen), jednotný pre všetky uvedené zložky polície, zavedený emblém v podobe do strany hľadiacej ríšskej orlice, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž obkolesený venčekom z dubových ratolestí, ktorá svojimi vodorovne roztiahnutými krídlami na obidvoch stranách presahovala veľký dubový veniec, stuhou previazaný v spodnej časti s venčekom.

Výsostný emblém sa na základe platných ustanovení vyrábal v dvoch základných verziách. Prvou bol znak v podobe výšivky vytvorenej striebornou niťou, resp. tenkým drôtikom (pre dôstojníkov) na tmavozelenej podkladovej látke, ktorý bol určený pre služobné, vychádzkové a slávnostné rovnošaty všetkých hodností s výnimkou generálov (zlatá farba), kde sa prišíval na bok vrchnej časti ľavého rukáva, a tiež pre štandardné služobné čiapky (lodičky), kde bol našitý na čelnej strane v mieste pod štátnou kokardou. Druhovu verziou bol kovový odznak vo veľkom prevedení s otvoreným vencom (vo vrchnej časti), určený výlučne pre poddôstojnícke a dôstojnícke služobné aj slávnostné čáka (vysoká tvrdá čiapka), a potom malý odznak s uzatvoreným vencom určený pre služobné čiapky so štítkom (brigadírky), kde sa pomocou zväčša dvoch pripínacích svoriek upevňoval na dienko v mieste pod štátnou kokardou. Samotné malé odznaky sa produkovali prevažne v striebornom lesklom prevedení z hliníka, pričom väčšinou išlo o dutú razbu. Pre generálske hodnosti bola zavedená povinnosť nosiť na jednotlivých rovnošatách aj čiapkach nášivky a odznaky v zlatej farbe (takéto odznaky pritom bežne nosili aj poddôstojníci a dôstojníci pobrežnej i požiarnej polície).

Zobrazený odznak, určený pre služobné brigadírky, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo šiestich kusov tohto typu čiapkového odznaku zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný hliníkový odznak v svetlej dutej razbe je veľmi dobre zachovalý, mechanicky takmer nepoškodený, nepoohýbaný, na povrchu obidvoch strán nezmatnený a bez oxidačného nánosu, no v priestore hákového kríža je hladká povrchová vrstva jemne ošúchaná. Výtvarný motív je nenarušený a dobre rozpoznateľný. Vodorovné mosadzné pripínacie ihly vsadené do kruhových základní sú zachovalé a poohýbané, pričom na ľavej strane je ihla pri koreni nalomená.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku: . . . . . 45 mm
Šírka odznaku (v mieste venca): . . . . . 37 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 4 mm
Hrúbka samotného plechu: . . . . . 0,5 mm
Šírka obvodového dubového venca: . . . . . 7 mm
Rozpätie krídel orlice: . . . . . 55 mm
Priemer dubového venca: . . . . . 17 mm
Rozpätie ramien hákového kríža: . . . . . 8 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,007 kg

Odznak pre účastníkov Národného dňa nemeckého námorníctva 1935

V dňoch 25. – 26. mája 1935 sa v jednom z najväčších európskych námorných prístavov v meste Hamburg uskutočnilo veľké spoločenské podujatie s názvom Národný deň nemeckého námorníctva (Tag der Deutschen Seefahrt), ktorého hlavným organizátorom bola NSDAP. Celý priebeh tejto udalosti, na ktorej sa zúčastnili poprední predstavitelia viacerých lodných spoločností (Hamburg America Line, Deutsche Ost-Afrika Linie a i.), bankári, obchodníci, ďalej čelní predstavitelia a príslušníci Marine Sturmabteilung, Marine Hitlerjugend aj Reichsmarine a v neposlednom rade aj samotní námorníci (približne 20 000 z nich už bolo v tom čase členmi NSDAP), sa propagandisticky niesol v duchu hesla „Seefahrt ist Not" (Preprava je nevyhnutnosť). Dôležitosť samotnej akcie ako jednej z najväčších svojho druhu uskutočnených vo vtedajšom Nemecku podčiarkla aj účasť viacerých vysokopostavených nacistických predstaviteľov na čele s Obergruppenführerom SS, zástupcom vodcu (Stellvertreter des Führers) a ríšskym ministrom Rudolfom Hessom (1894 – 1987), ako aj ríšskym ministrom pre ľudovú osvetu a propagandu Dr. Josephom Goebbelsom (1897 – 1945).

Priami účastníci tejto slávnosti si mohli za symbolický poplatok 20 fenigov zaobstarať na pamiatku odznak oválneho tvaru, ktorého produkciu (najmä z hliníku a duralu) mali na starosti viaceré firmy po celom Nemecku. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na jeho averznej strane v strednom hladkom poli reliéfne znázornený motív trojsťažňovej plachetnice s napnutými plachtami (predná trojuholníková a po šesť obdĺžnikovitých na každom sťažni), plaviacej sa na rozbúrenom mori. Vo vrchnej časti odznaku presahoval ponad mierne vyvýšený širší lem symbol smerom doľava letiacej orlice, držiacej v pazúroch hákový kríž obkolesený vencom z dubových ratolestí. Samotný veniec pritom čiastočne prekrýval stredný sťažeň plachetnice a zároveň rozdeľoval v leme uvedený reliéfny nápis „SEEFAHRT/IST NOT". Spodná časť odznaku bola štylizovane ukončená motívom spustenej lodnej kotvy, okolo ktorej bol v užšom, mierne vyvýšenom leme zobrazený reliéfny nápis „Deň nemeckého námorníctva 25. – 26. 5. 1935", rozdelený na dve časti tak, že vľavo od kotvy bolo uvedené „TAG DER DEUTSCHEN" a vpravo „SEEFAHRT 25. 26.5.1935". Reverzná strana bola hladká a bez výtvarného spracovania, pričom tu bolo spravidla umiestnené príslušné značenie výrobcu.

Zobrazený odznak, vyrobený vo firme Fechler sídliacej v obci Bernsbach (súčasť mesta Lauter-Bernsbach) v Sasku, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu pamätného odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný hliníkový odznak je veľmi dobre zachovalý, povrchovo nezmatnený a neoxidovaný, avšak na obidvoch stranách sú na viacerých miestach viditeľné stopy po mechanickom poškodení v podobe malých a plytkých škrabancov a rýh. Výtvarný motív je nenarušený, pričom nápis na obvodovom lemovaní je veľmi dobre čitateľný. Pôvodná vodorovná otváracia zapínacia ihlica absentuje, pričom bola provizórne nahradená pripínacím kolíkom zahnutým do tvaru písmena U.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	45 mm
Šírka odznaku:	41 mm
Hrúbka odznaku:	2 mm
Šírka vrchného olemovania odznaku:	4 mm
Šírka spodného olemovania odznaku:	3 mm
Rozmer orlice:	23 × 8 mm
Priemer dubového venca:	8 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	4 mm
Rozmery plachetnice:	31 × 20 mm
Dĺžka ramena kotvy:	25 mm
Hmotnosť:	0,007 kg

Odznak pre účastníkov Nemeckého festivalu gymnastiky a športu 1938

V dňoch 27. – 31. júla 1938 sa na olympijskom štadióne vo vtedajšom nemeckom meste Breslau (v súčasnosti poľské mesto Vroclav) uskutočnilo veľké spoločenské podujatie s názvom Nemecký festival gymnastiky a športu, ktorého hlavným organizátorom bol športový riadiaci orgán Tretej ríše s názvom Deutscher Reichsbund für Leibesübungen (Nemecká ríšska asociácia pre telesné cvičenie, DRL) pod vedením Reichssportführera H. von Tschammera und Osten. Táto významná udalosť sa oficiálne konala pri príležitosti pripomenutia si 125. výročia bojov nemeckých vojsk proti Napoleonovi Bonaparte (1769 – 1821) a zároveň pri príležitosti historicky prvého udelenia vysokého nemeckého vyznamenania s názvom Železný kríž, ktoré prebehlo práve vo Vroclave 10. marca 1813. Tejto veľkolepej vlasteneckej a nacionalistickej akcie sa zúčastnilo množstvo športov-

cov pochádzajúcich z Nemecka, Talianska, Argentíny, Južnej Afriky, USA a ďalších krajín, ktorí si zmerali svoje sily vo futbale (od 24. 7. 1938), poľnej hádzanej, behu, gymnastike, ľahkej atletike, boxe, plávaní, veslovaní či kanoistike a pod.

Popri samotných zápoleniach a prehliadkach športovcov sa konali aj súťaže v speve či tanci a v uliciach mesta prebiehali tiež početné vojenské, civilné a folklórne sprievody. Samotného podujatia sa ako jednej z najväčších športových a politických udalostí uskutočnených vo vtedajšom Nemecku zúčastnilo aj množstvo vysokopostavených nacistických predstaviteľov na čele so samotným ríšskym kancelárom a vodcom A. Hitlerom, ktorý mal pri príležitosti jeho otvorenia prejav z balkóna hotelu Monopol. Patrónom tohto festivalu ako oslavy germanizmu bol ríšsky minister vnútra Dr. Wilhelm Frick (1877 – 1946), pričom v hľadisku na čestných miestach nechýbali ani Reichsführer SS H. Himmler či ríšsky minister pre ľudovú osvetu a propagandu Dr. J. Goebbels.

Priamym účastníkom tejto akcie bol na pamiatku odovzdávaný strieborný odznak kruhového tvaru, ktorého produkciu mali na starosti predovšetkým firmy Hermann Aurich v Drážďanoch a Robert Neff v Berlíne. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na jeho averznej strane symbol DRL, od 21. decembra 1938 transformovanej na Nationalsozialistischer Reichsbund für Leibesübungen (Národná socialistická ríšska asociácia pre telesné cvičenie) v podobe nemeckej orlice s roztiahnutými krídlami a hákovým krížom položeným na hrudi. Krídla, hlava a chvost orlice boli spojené s hladkým kruhovým lemom, na ktorom bol po celom obvode vyrazený nápis „Deutsches Turn-u. Sportfest Breslau 1938" (Nemecký festival gymnastiky a športu Breslau 1938). Vnútorný priestor medzi orlicou a lemom bol nevyplnený. Reverzná strana bola hladká a bez výtvarného spracovania, pričom tu bolo zväčša umiestnené príslušné značenie výrobcu.

Zobrazený odznak, vyrobený v berlínskej firme Robert Neff, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu pamätného odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný strieborný odznak je pomerne dobre zachovalý, pričom na averznej strane je mechanicky takmer nepoškodený a povrchovo mierne zmatnený. Výraznejšie stopy oxidácie sú viditeľné predovšetkým na krídlach a tele orlice, a tiež okolo jednotlivých písmen vyrazeného nápisu. Na hladkej reverznej strane sú popri značnej oxidácii viditeľné aj viaceré stopy po mechanickom poškodení v podobe malých oderov. Výtvarný motív je nenarušený, pričom nápis na obvodovom lemovaní je veľmi dobre čitateľný. Pôvodná vodorovná otváracia zapínacia ihlica absentuje, pričom bola provizórne nahradená ihlou pricínovanou v zvislom smere, ktorá je však ulomená.

Základné parametre:

Priemer odznaku:	41 mm
Hrúbka odznaku:	1,5 – 2 mm
Šírka olemovania odznaku:	4 mm
Výška orlice:	33 mm
Rozpätie krídel orlice:	27 mm
Rozpätie ramien hákového kríža:	11 mm
Hmotnosť:	0,007 kg

Odznak pre účastníkov konferencie Ríšskej koloniálnej ligy vo Viedni 1939

Dňa 10. júna 1933 bola v Nemecku na podnet koloniálneho štátneho úradníka a posledného guvernéra Nemeckej východnej Afriky Heinricha Alberta Schneeho (1871 – 1949) založená Ríšska koloniálna liga (Reichskolonialbund, RKB) ako kolektívna zastrešujúca organizácia pre viaceré nezávislé koloniálne spoločnosti, združenia, kluby a i., ktorých hlavným cieľom bolo získať opätovnú kontrolu nad bývalými nemeckými kolóniami. Po nátlaku politických špičiek z Úradu koloniálnej politiky (KPA) NSDAP bola RKB 12. mája 1936 pretransformovaná na centrálne riadenú federálnu organizáciu, ktorej vedením bol poverený ríšsky guvernér Bavorska a ríšsky vodca KPA Franz Ritter von Epp (1868 – 1947). Liga, s hlavným sídlom v Berlíne, sa ako právne samostatné združenie, nepatriace priamo pod politické štruktúry NSDAP, orientovala vo svojej činnosti predovšetkým na vydávanie novín, agitačných brožúr, pravidelných publikácií (Kolonie und Heimat, Deutsche Kolonialzeitung), ďalej na distribúciu plagátov, pohľadníc a ďalších tlačovín, ako aj na organizovanie výstav a rôznych prednášok, zameraných na témy týkajúce sa možnosti obnovenia vplyvu Nemecka vo svojich niekdajších

kolóniách.

Finančné prostriedky na svoju činnosť získavala čiastočne v rámci vládnej podpory, no najmä z darov, členských príspevkov a príjmov svojho vydavateľstva. Vrcholom jej horlivej činnosti bolo zorganizovanie veľkých ríšskych koloniálnych konferencií (Reichskolonialtagung) vo Frankfurte (1933), Kieli (1934), Freiburgu (1935), Brémach (1938) a Viedni (1939). Na začiatku januára 1943 bola RKB rozdelená do 900 okresných a 12 800 miestnych spolkov, pričom spolu s približne 50 000 dobrovoľnými funkcionármi združovala dovedna asi 2 160 000 členov. Po vypuknutí vojny sa však začal záujem politických a vojenských špičiek viac ako na znovuzískanie starých kolónií orientovať na vytvorenie si nového životného priestoru na východe. Význam ligy preto začal postupne upadať, až bola napokon 15. februára 1943 na príkaz ríšskeho ministra a Reichsleitera NSDAP Martina Bormanna (1900 – 1945) rozpustená a jej majetok bol skonfiškovaný. V dňoch 16. – 18. mája 1939 bola na zámku Hofburg vo Viedni zorganizovaná posledná ríšska koloniálna konferencia ako významné podujatie celoštátneho významu, ktoré otvoril veľkolepý príhovor vodcu RKB na preplnenom námestí Heldenplatz. Počas následného programu, zameraného predovšetkým na problematiku možného znovuzískania bývalých afrických kolónií, odznela ako jeden z hlavných bodov prednáška ríšskeho experta na koloniálnu politiku Wilhelma Rothhaupta (1888 – 1956) na tému Sociálne problémy v Afrike.

Priami účastníci tejto konferencie dostávali na pamiatku štylizovaný odznak elipsovitého tvaru, ktorého produkciu (najmä z hliníku a oceľového plechu) mali na starosti viaceré firmy po celom Nemecku. Z hľadiska výtvarného spracovania dominovala v strednej časti jeho averznej strany reliéfne znázornená orlica s roztiahnutými krídlami presahujúcimi na obidvoch stranách mierne vyvýšený obvodový lem. Nad jej hlavou sa nachádzal reliéfne zobrazený emblém RKB – zástava Nemeckej východoafrickej spoločnosti s hákovým krížom v podobe gotického štítu. Ostatný vnútorný priestor odznaku bol vyplnený motívom vychádzajúceho slnka nad územím Afriky s nemeckými kolóniami (Nemecká juhozápadná Afrika – dnes Namíbia, Nemecká východná Afrika – dnes Tanzánia, Rwanda, Burundi a časť Mozambiku, Nemecký Kamerun – dnes Kamerun, časť Nigérie, Čadu, Stredoafrickej republiky, Gabonu a Republiky Kongo, Togoland – dnes Togo a časť Ghany), vyznačenými pozdĺžnym šrafovaním. V rámci obvodového lemu bol uvedený reliéfny kruhový nápis „Ríšska koloniálna konferencia Viedeň 16. – 18. máj 1939“, rozdelený krídlami orlice a dvojicou dubových lístkov na dve polovice tak, že nad krídlami bolo uvedené „REICHSKOLONIALTAGUNG“ a pod lístkami „WIEN 16.-18. MAI 1939“. Reverzná strana bola bez výtvarného spracovania.

Zobrazený odznak bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od vtedajšej predajne Klenoty Praha. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu pamätného odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný hliníkový odznak, opatrený na averznej strane čiernym matným náterom, je pomerne dobre zachovalý a neoxidovaný, avšak vonkajší povrchový náter je na viacerých miestach mierne vyšúchaný a pozdĺž pravého krídla orlice sa nachádza tenká prasklina. Reverzná strana je povrchovo nezmatnená, neoxidovaná a (okrem praskliny na krídle) nepoškodená. Výtvarný motív je nenarušený, pričom nápis na obvodovom lemovaní je veľmi dobre čitateľný. Vodorovná otváracia zapínacia ihlica je spolu s uzatváracím háčikom zachovalá, nepoškodená a pohyblivá.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku: . . . . . 50 mm
Šírka odznaku (v mieste lemu): . . . . . 27 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 mm
Šírka olemovania odznaku: . . . . . 4 mm
Rozmer emblému RKB: . . . . . 14 × 9 mm
Rozpätie krídel orlice: . . . . . 39 mm
Dĺžka zapínacej ihlice: . . . . . 24 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,005 kg

Propagačný odznak NSDAP na podporu Volksgemeinschaft

Od roku 1933 viedla NSDAP pod heslom „Jeden ľud, jedna ríša, jeden vodca“ (Ein Volk, Ein Reich, Ein Führer) intenzívnu kampaň s názvom Národné spoločenstvo (Volksgemeinschaft), zameranú predovšetkým na propagáciu ideológie národnej jednoty Nemcov a Rakúšanov ako jedného prirodzeného národa so spoločnou históriou a budúcnosťou. Táto usilovná snaha najvyšších predstaviteľov nacistického Nemecka o zjednotenie nemecky hovoriaceho obyvateľstva napokon po predchádzajúcom nátlaku na rakúsku vládu (výmeny na ministerských postoch v prospech rakúskych nacistických činiteľov, odvolanie vrchného veliteľa rakúskych ozbrojených síl a pod.) vyvrcholila 12. marca 1938 vstupom nemeckých vojsk na územie Rakúska a jeho následnou anexiou (Anschluss) ako formou reakcie na snahu rakúskeho kancelára Kurta Schuschnigga (1897 – 1977) o uskutočnenie referenda za nezávislosť. Tento akt pripojenia rakúskeho územia k Nemecku bol okamžite podporený zákonom zo dňa 13. marca 1938, na základe ktorého bola z neho vytvorená Východná marka (Ostmark) na čele s guvernérom Arthurom Seyss-Inquartom (1892 – 1946).

Samotný zákon mal byť následne ratifikovaný v referende o opätovnom zjednotení Rakúska s Nemeckou ríšou, ktoré bolo stanovené na 10. apríla 1938. Počas niekoľkých týždňov medzi anexiou a referendom bola v Rakúsku postupne likvidovaná akákoľvek opozícia NSDAP. Zatknutých a uväznených bolo zhruba 70 000 ľudí z radov sociálnych demokratov, komunistov, Židov a ďalších potenciálnych odporcov, pričom volebné právo bolo obmedzené zhruba 400 000 ďalším obyvateľom. Počas samotného hlasovania boli navyše pri volebných kabínkach prítomní úradníci a hlasovacie lístky sa odovzdávali priamo im do rúk a nie do urny. Na základe výsledkov referenda napokon anexiu podporilo až 99,73 % voličov, avšak napríklad v obci Innervillgraten v Tirolsku sa až 95 % občanov postavilo za rakúsku nezávislosť. Počas samotnej kampane bola anexia zo strany jej podporovateľov propagovaná aj nosením štandardných, väčšinou mosadzných pozlátených odznakov kruhového tvaru, na ktorých averznej strane bol reliéfne znázornený ľavostranný portrét ríšskeho kancelára a vodcu A. Hitlera, okolo ktorého sa po obvode nachádzal reliéfny kruhový nápis „EIN VOLK/EIN REICH/EIN FÜHRER“ (Jeden ľud, jedna ríša, jeden vodca), vzájomne oddelený tromi hákovými krížmi. Reverz bol bez výtvarného spracovania. Zaujímavosťou pritom je, že tieto odznaky ako upomienku pravidelne rozdávali dobrovoľníci ľuďom za poskytnutie finančných a materiálnych darov počas každoročne organizovaných zbierok s názvom Winterhilfswerk (Zimný pomocný fond).

Zobrazený odznak, značený na reverznej strane písmenom W., bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1977 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu propagačného odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný mosadzný pozlátený odznak v svetlej dutej razbe je pomerne dobre zachovalý, na averznej strane mechanicky takmer nepoškodený, nepoohýbaný, značne zmatnený a patinovaný, no najmä v blízkosti portrétu sú viditeľné malé stopy po oxidácii a povrchové zlátenie je výrazne ošúchané. Reverzná strana bez výtvarného spracovania je mierne zmatnená a patinovaná, pričom najmä pri jej ľavom okraji sa nachádza výrazná stopa po oxidácii v podobe väčšej čiernej škvrny. Výtvarný motív na averze je nenarušený a nápis je veľmi dobre čitateľný. Zvislá pripínacia ihla je odlomená, pričom miesto po jej nacínovaní je na reverze zreteľne viditeľné vedľa ucha portrétu.

Základné parametre:

Priemer odznaku: . . . . . 28 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 mm
Rozmer portrétu: . . . . . 19 × 17 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,002 kg

Nemecký odznak Kriegswinterhilfswerk – Tag der Wehrmacht 1942

V roku 1931 bola v nemeckom hlavnom meste Berlín založená charitatívna organizácia pod názvom Nationalsozialistische Volkswohlfahrt (Národné socialistické verejné blaho, NSV), ktorej hlavným cieľom bolo poskytovanie sociálnej starostlivosti a materiálnej pomoci pre odkázaných ľudí po celom Nemecku. Na jej čele stál od 20. apríla 1931 vtedajší vedúci Úradu pre ľudové blaho NSDAP Georg Paul Erich Hilgenfeldt (1897 – 1945), pričom jedným z hlavných viditeľných výsledkov práce tejto organizácie bolo usporiadanie finančnej a materiálnej zbierky pod názvom Winterhilfswerk (Zimný pomocný fond, WHW). Tá sa prvýkrát uskutočnila v období od 15. septembra 1931 do začiatku marca 1932, pričom vyzbieraná pomoc dosiahla hodnotu približne 42 000 000 ríšskych mariek. Po obdobnom úspechu čoraz populárnejšej zbierky, zopakovanej na prelome rokov 1932 – 1933, bola na základe výnosu ríšskeho kancelára A. Hitlera zo dňa 3. mája 1933 NSV pretransformovaná na stranícku organizáciu NSDAP.

Od tohto dátumu bola potom každoročná zbierka oficiálne zahájená Hitlerovým prejavom, pričom prvýkrát sa tak stalo 13. septembra 1933 a následnou činnosťou vyše 1,5 milióna dobrovoľníkov a príslušníkov mládežníckych organizácií NSDAP sa podarilo nazhromaždiť finančnú a materiálnu pomoc v hodnote zhruba 358 100 000 ríšskych mariek. Dňa 1. decembra 1936 bola potom na základe Zákona o zimnom pomocnom fonde nemeckého ľudu (Winterhilfswerk des Deustschen Volkes) táto zbierka vyhlásená za samostatnú občianskoprávnu nadáciu organizačne spadajúcu pod NSV, ktorú mal riadiť a kontrolovať ríšsky minister pre ľudovú osvetu a propagandu J. Goebbels. Ten stanovil za ríšskeho komisára, priamo zodpovedného za WHW, doterajšieho riaditeľa NSV. V nasledujúcej zbierke sa pritom podarilo od ľudí získať pomoc v hodnote približne 415 200 000 ríšskych mariek.

Za každý finančný či materiálny príspevok do kasy WHW mohli darcovia v závislosti od jeho výšky získať rôzne symbolické upomienkové predmety v podobe publikácií, pohľadníc, známok, figúrok, medailónov, odznakov a pod. Po ukončení zbierky sa mohli zase ľudia v núdzi uchádzať prostredníctvom okresných úradov WHW o pridelenie pomoci, pričom v roku 1936 mohla napríklad rodina s tromi deťmi získať 13 poukážok na pohonné hmoty, 200 kg zemiakov, stravovacie poukážky v cene 30 ríšskych mariek, päť poukážok na oblečenie a tri darčekové balíčky, všetko dohromady v hodnote asi 100 ríšskych mariek. Po vzore WHW sa počas osláv Dňa Wehrmachtu (Tag der Wehrmacht), prebiehajúcich v období 28. – 29. marca 1942, uskutočnila pouličná zbierka pod názvom Kriegswinterhilfswerk (Vojnový zimný pomocný fond, KWHW), zameraná na zisk finančných prostriedkov určených na nákup teplého oblečenia pre vojakov, bojujúcich v tom čase v mrazivých podmienkach na východnom fronte.

Zbierku priamo v uliciach jednotlivých miest vykonávali poverení zástupcovia z radov Wehrmachtu, NSKOV (organizácia pre ťažko ranených vojnových veteránov), NSRKB (Ríšska koloniálna liga), DRK (Nemecký Červený kríž) a RTB (spolok združujúci bývalých vojakov), od ktorých si mohli ľudia okrem iného zakúpiť za cenu štyroch ríšskych mariek odznaky pod názvom Heroische Embleme (Hrdinské symboly). Ich produkcia prebiehala vo viacerých nemeckých firmách, pričom celkovo boli k dispozícii tri verzie, razené väčšinou zo zinku vo svetlom aj matnom prevedení. Z hľadiska výtvarného spracovania predstavoval prvú verziu štylizovaný odznak znázorňujúci rímsky meč otočený čepeľou dole a položený na hákovom kríži obklopenom zhora z obidvoch strán dubovými ratolesťami. V rámci druhého typu bol pri identickom základnom motíve (meč položený na hákovom kríži) hákový kríž obklopený vencom z dubových ratolestí, pričom v rámci tretieho variantu bol hákový kríž položený na Železnom kríži I. triedy a medzi jeho ramenami sa nachádzali vložené dubové lístky.

Zobrazený odznak druhého typu, vyrobený vo firme Karl Wurster KG sídliacej v meste Markneukirchen v Sasku, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu upomienkového odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný zinkový odznak v matnej poloplnej razbe je pomerne dobre zachovalý, mechanicky takmer nepoškodený, nepoohýbaný a na povrchu averznej strany mierne patinovaný s menšími vrstvami oxidačného nánosu, nachádzajúcimi sa v pravej vrchnej časti medzi ramenom hákového kríža a vencom. Na reverznej strane je potom oxidačným nánosom výraznej bielej a žltej farby zasiahnutá oblasť hrotu a záštitnej priečky meča, ako aj časť ľavého okraja. Výtvarný motív je nenarušený, avšak značenie výrobcu v podobe číslice „18“, vyrazené v strede záštitnej priečky meča na reverze, je voľným okom ťažšie rozoznateľné. Zvislá pripínacia ihla je zachovalá a približne vo svojom strede výrazne ohnutá smerom nahor.

Základné parametre:

Priemer odznaku: . . . . . 22 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 mm
Dĺžka meča: . . . . . 28 mm
Šírka dubového venca: . . . . . 3 mm
Rozpätie ramien hákového kríža: . . . . . 11 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,004 kg

Nemecký odznak Kriegswinterhilfswerk – Tag der Polizei 1942

Po vzore Winterhilfswerk (Zimný pomocný fond, WHW), ktorá od 15. septembra 1931 každoročne prebiehala v celom Nemecku pod patronátom Nationalsozialistische Volkswohlfahrt (Národné socialistické verejné blaho, NSV), sa počas osláv Dňa nemeckej polície (Tag der Polizei), konajúcich sa 14. – 15. februára 1942, uskutočnila pouličná zbierka pod názvom Kriegswinterhilfswerk (Vojnový zimný pomocný fond, KWHW), zameraná na zisk finančných prostriedkov určených na nákup teplého oblečenia pre vojakov, bojujúcich v tom čase v mrazivých podmienkach na východnom fronte. Zbierku priamo v uliciach jednotlivých miest vykonávali poverení zástupcovia z radov ríšskej polície a žandárstva, NSKOV (organizácia pre ťažko ranených vojnových veteránov), NSRKB (Ríšska koloniálna liga), DRK (Nemecký Červený kríž) a RTB (spolok združujúci bývalých vojakov), od ktorých si mohli ľudia okrem iného zakúpiť za cenu štyroch ríšskych mariek odznak so symbolom ríšskej polície a žandárstva. Jeho produkcia prebiehala vo viacerých nemeckých firmách, pričom k dispozícii bola iba jedna základná verzia, razená väčšinou zo zinku v lesklom a matnom prevedení v striebornej aj zlatej farbe. Z hľadiska výtvarného spracovania bol odznak tvorený motívom do strany hľadiacej ríšskej orlice, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž obkolesený venčekom z dubových ratolestí, ktorá svojimi vodorovne roztiahnutými krídlami na obidvoch stranách presahovala veľký dubový veniec zviazaný v spodnej časti vlajúcou stuhou s vyrazeným nápisom letopočtu „1942“.

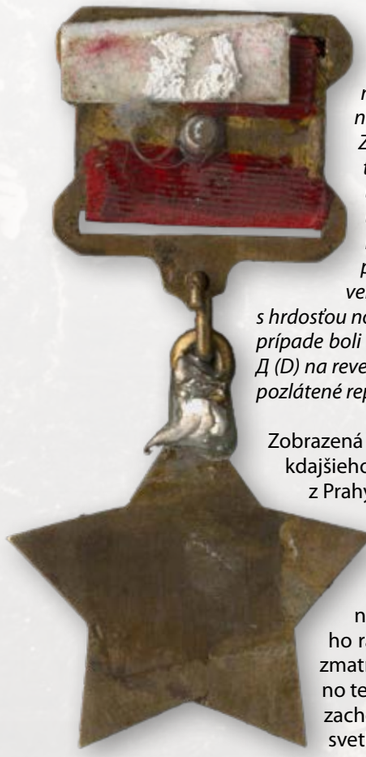
Zobrazený odznak, vyrobený vo firme Alois Rettenmaier sídliacej v meste Schwäbisch Gmünd v Bádensku-Württembersku, bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu upomienkového odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovejšiemu rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný zinkový odznak v matnej poloplnej razbe je síce pomerne dobre zachovalý, mechanicky takmer nepoškodený a nepoohýbaný, avšak na takmer celom povrchu jeho averznej strany sú viditeľné značné vrstvy oxidačného nánosu bielej farby. Hladká reverzná strana bez výtvarného spracovania je mechanicky nepoškodená, povrchovo jemne zmatnená a okrem priehlbinky v mieste ľavej spodnej časti vlajúcej stuhy je bez stôp po oxidačnom nánose. Výtvarný motív je nenarušený, pričom rok vyrazený na averze stuhy a reliéfne značenie výrobcu uvedené na reverze v podobe čísla „16“ sú veľmi dobre čitateľné. Vodorovná železná pripínacia sponka je zachovalá, ohybná a na povrchu jemne poškodená koróziou.

Základné parametre:
Dĺžka odznaku: . . . . . 25 mm
Šírka odznaku (v mieste venca): . . . . . 22 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 mm
Šírka obvodového dubového venca: . . . . . 3 mm
Rozpätie krídel orlice: . . . . . 30 mm
Priemer malého dubového venca: . . . . . 9 mm
Rozpätie ramien hákového kríža: . . . . . 4 mm
Dĺžka spodnej stuhy: . . . . . 19 mm
Šírka spodnej stuhy: . . . . . 3 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,005 kg

Zlatá hviezda Hrdinu ZSSR

Čestný titul Hrdina ZSSR bol zriadený výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 16. apríla 1934 ako najvyššie vyznamenanie určené pre všetkých občanov ZSSR (neskôr aj cudzích štátnych príslušníkov) bez ohľadu na hodnosť alebo funkciu ako ocenenie ich osobných či kolektívnych zásluh vykonaných v prospech krajiny a zároveň spojených s vykonaním hrdinského činu. Samotný titul sa pritom podľa platných ustanovení udeľoval oprávneným držiteľom spoločne s Rádom Lenina. Od 1. augusta 1939 bol na základe výnosu prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR, prijatého na podnet samotného Josifa Vissarionoviča Stalina (1878 – 1953), doplnený o Zlatú hviezdu ako viditeľne nosenú špeciálnu dekoráciu určenú pre jeho držiteľov (pôvodne sa dekorácia do 16. októbra 1939 nazývala Hrdina Sovietskeho zväzu). V období od 16. apríla 1934 do 24. decembra 1991 bol tento titul s právom nosiť Zlatú hviezdu udelený v 12 777 prípadoch, pričom približne 11 600 oprávnených nositeľov ho získalo v priebehu Veľkej vlasteneckej vojny, teda medzi rokmi 1941 – 1945. Zaujímavosťou je, že počas štyroch desaťročí (od 17. apríla 1943 do 9. januára 1983) ním bolo ocenených aj deväť československých občanov (traja in memoriam), z toho piati v priebehu vojny.

Samotná dekorácia mala tvar päťramennej hviezdy s rozpätím ramien 28,5 mm a hmotnosťou 21,5 gramu, pričom sa razila zo zlata s rýdzosťou 950/1000. Na rovnošatu alebo na civilný oblek sa vždy pripínala na ľavej strane hrude v mieste nad všetkými ostatnými vyznamenaniami. Autormi výtvarného návrhu boli z poverenia J. V. Stalina architekt Miron Ivanovič Meržanov (1895 – 1975) a rytec a medailér Ivan Ivanovič Dubasov (1897 – 1988). Z hľadiska výtvarného spracovania boli jednotlivé ramená hviezdy na averznej strane tvorené hladkými dvojhrannými lúčmi združenými presne v jej strede. Reverzná strana bola ohraničená tenkým vyvýšeným okrajom a v strednej časti medzi ramenami bol uvedený reliéfny dvojriadkový nápis „ГЕРОЙ/СССР“ (Hrdina ZSSR), nad ktorým bolo vyrazené evidenčné číslo. Hviezda sa vo forme in natura nosila zavesená na obdĺžnikovej pozlátenej striebornej kolodke s prevlečenou látkovou hodvábnou (moiré) stuhou červenej farby. Vzhľadom na skutočnosť, že oprávnení nositelia hviezdy z radov armády ju s hrdosťou nosili častokrát aj priamo v boji, prirodzene dochádzalo k jej stratám, pričom v takomto prípade boli najskôr vydávané duplikáty s rovnakým evidenčným číslom a vyrazeným písmenom Д (D) na reverze, no neskôr boli práve pre potreby nosenia vo forme in natura vyrábané mosadzné pozlátené repliky s hladkým reverzom.

Zobrazená replika Zlatej hviezdy určená na nosenie vo forme in natura bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1981 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea sa nachádza ešte niekoľko ďalších exemplárov, ktoré tvoria súčasť rovnošiat oprávnených nositeľov titulu Hrdina ZSSR, evidovaných v jeho zbierkovom fonde. Pozlátená mosadzná hviezda je pomerne dobre zachovalá, mechanicky nepoškodená a povrchovo jemne zmatnená, pričom najmä na reverznej strane sú viditeľné určité stopy po oxidácii. Závesné uško bolo odlomené a následne došlo k jeho provizórnemu pricínovaniu na reverznej strane vrchného ramena hviezdy. Mosadzná obdĺžniková kolodka je zachovalá, na povrchu mierne zmatnená a zoxidovaná, pričom upínacia matica na jej reverznej strane úplne absentuje, no tenká závitnica slúžiaca na prevlečenie cez odev je nepoškodená. Látka stuhy je síce zachovalá, avšak je výrazne opotrebovaná a zájdená až do takej miery, že jej pôvodná svetlejšia červená farba je na väčšine plochy značne stmavnutá.

Základné parametre:
Rozpätie ramien hviezdy: . . . . . 28 mm
Dĺžka ramena hviezdy: . . . . . 15 mm
Šírka ramena hviezdy: 10
Hrúbka hviezdy: . . . . . 2 – 3 mm
Dĺžka kolodky: . . . . . 26 mm
Šírka kolodky: . . . . . 21 mm
Hrúbka kolodky: . . . . . 1,5 mm
Rozmer plochy kolodky určenej pre natiahnutie stuhy: 21 × 13 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . 16 mm
Šírka stuhy: . . . . . 19 mm
Dĺžka závitnice hviezdy: . . . . . 6 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,017 kg

Medaila Za odvahu ZSSR

Zriadená bola výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 17. októbra 1938. Podľa stanov ju mohli získať príslušníci Červenej armády, vojenského námorníctva, pohraničných vojsk, vojsk NKVD, a tiež všetci občania ZSSR, ktorí preukázali odvahu, statočnosť a hrdinstvo v priamych bojoch proti nepriateľovi, pri ochrane štátnej hranice a pri plnení vojenských povinností v radoch ozbrojených zložiek, spojených s rizikom ohrozenia vlastného života. Medaila bola určená aj pre osoby, ktoré síce neboli občanmi ZSSR, no splnili uvedené podmienky. Jedna osoba ňou mohla byť vyznamenaná aj viacnásobne. K prvému udeleniu došlo 22. októbra 1938. Do vypuknutia Veľkej vlasteneckej vojny bolo oprávneným nositeľom odovzdaných takmer 26 000 kusov. Najviac medailí (viac ako 4,2 milióna kusov) bolo udelených práve počas vojny, pričom celkový počet udelení až do rozpadu ZSSR a zániku vyznamenania dosiahol počet 4 569 893.

Samotná medaila sa razila zo striebra s rýdzosťou 925/1000, avšak posledné kusy už boli razené iba z bieleho kovu. Mala kruhový tvar s priemerom 37 mm pri hrúbke 2,8 až 3 mm. Z hľadiska výtvarného spracovania bol na jej averze vyobrazený reliéfny motív troch stíhacích jednoplošníkov Polikarpov I-16. Pod nimi bol v strednej časti vyrazený nápis „ЗА ОТВАГУ“ (Za odvahu). Pod nápisom bol v centrálnej pozícii znázornený reliéfny motív ťažkého tanku T-35, pod ktorým bol vyrazený nápis „СССР“ (ZSSR). Písmena obidvoch nápisov boli pritom smaltované načerveno. Reverz bol hladký, pričom v jeho spodnej časti bolo uvedené poradové číslo, ktoré bolo v období pred Veľkou vlasteneckou vojnou buď ručne vyryté, alebo vyrazené, po vypuknutí vojny sa už iba razilo. Od roku 1947 sa na základe výnosu prezídia zo dňa 30. januára 1947 poradové číslo prestalo raziť úplne. Zaujímavosťou je, že v prípade preukázateľnej straty medaily sa nositeľom na ich požiadanie vydávali duplikáty. Tie mali na reverze okrem poradového čísla aj veľké písmeno D. V rokoch 1938 – 1943 bola medaila vo forme in natura nosená na obdĺžnikovej striebornej kolodke s prevlečenou látkovou hodvábnou (moiré) stuhou červenej farby. Po roku 1943 sa už medaila nosila na štandardnej päťuholníkovej kolodke, potiahnutej látkovou hodvábnou sivou stuhou s dvomi tmavomodrými okrajovými prúžkami. Medaila bola na rovnošate, alebo na civilnom obleku nosená vždy na ľavej strane hrude pred všetkými ostatnými medailami.

Zobrazená medaila s evidenčným číslom 2678673 bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1975 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo siedmich kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná strieborná medaila s mierne vyvýšeným okrajom na averznej strane je pomerne dobre zachovalá, povrchovo mierne zmatnená a zoxidovaná, pričom na obidvoch jej stranách sú viditeľné stopy po mechanickom poškodení v podobe menších a plytších škrabancov a na okraji zase v podobe malých oderov. Výtvarný motív je síce zachovalý a nápisy sú spolu s vyrazeným evidenčným číslom veľmi dobre čitateľné, avšak červené smaltovanie písmen je úplne zodraté. Mosadzná závesná kolodka je zachovalá, no takmer na celom povrchu nechránenom stuhou je výraznejšie zoxido-

vaná. Železná pripínacia spona je ohybná a na povrchu jemne poškodená koróziou. Látka stuhy je zachovalá, ale výraznejšie opotrebovaná, značne zájdená a na obidvoch koncoch iba mierne rozstrapkaná. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:
Priemer medaily: . . . . . 37 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 3 mm
Dĺžka kolodky: . . . . . 48 mm
Šírka kolodky: . . . . . 27 – 47 mm
Šírka stuhy: . . . . . 24 mm
Šírka sivého pruhu stuhy: . . . . . 20 mm
Šírka modrých okrajových prúžkov stuhy: . . . . . 2 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,041 kg

Medaila Za bojové zásluhy ZSSR

Išlo o sovietske vyznamenanie zriadené výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 17. októbra 1938. Na základe jednotlivých stanov a ich doplnkov bolo určené predovšetkým pre vojakov, poddôstojníkov a dôstojníkov sovietskej Červenej armády, ďalej pre príslušníkov vojenského námorníctva, pohraničných a vnútorných vojsk, a tiež pre občanov ZSSR, ktorí významnými, iniciatívnymi a odvážnymi činmi prispeli k úspešnému splneniu jednotlivých bojových úloh na úrovni vojenských útvarov, resp. ich jednotiek. Okrem toho bolo udeľované aj za mimoriadne činy spojené s ochranou štátnych hraníc ZSSR, za vynikajúce úspechy dosiahnuté v rámci bojovej a politickej prípravy, za výborne osvojenie si novej bojovej techniky, za udržanie vysokej bojovej pripravenosti vojenských útvarov, resp. ich jednotiek, a tiež za iné ďalšie zásluhy dosiahnuté v priebehu trvania výkonu vojenskej služby. V určitých prípadoch ho mohli po splnení podmienok získať aj vojaci, či civilné osoby, ktoré neboli občanmi ZSSR. Celkovo bolo do 31. decembra 1991 udelených 5 210 078 kusov.

Samotná medaila sa vždy razila zo striebra s rýdzosťou 925/1000. Mala kruhový tvar s priemerom 32 mm. Na jej averznej strane dominoval vo vrchnej časti vyrazený nápis „CCCP“ (ZSSR), tvorený písmenami smaltovanými načerveno. V strednej časti bol potom uvedený reliéfny trojriadkový nápis „ЗА/БОЕВЫЕ/ЗАСЛУГИ“ (Za bojové zásluhy) a v spodnej časti bol reliéfne vyobrazený motív skríženej dragúnskej šable a pušky Mosin so vztýčeným bodákom a spusteným popruhom. Reverzná strana bola hladká, avšak zaujímavosťou je, že všetky medaily udelené do začiatku januára 1947 mali práve tu vyrazené matričné číslo, ktoré bolo uvedené aj na potvrdení o jej udelení. Posledným kusom s vyrazeným číslom bola medaila č. 3 207 501, pričom všetky nasledujúce boli udeľované už bez čísla na reverze (uvedené bolo iba na potvrdení). V rokoch 1938 – 1943 bola medaila vo forme in natura nosená na malej obdĺžnikovej striebornej kolodke, cez prierezy ktorej bola prevlečená látková hodvábna (moiré) stuha červenej farby, pričom tento typ zavesenia bol použitý pri prvých 480 000 kusoch. Po roku 1943 bola medaila nosená už na štandardnej päťuholníkovej kolodke, ktorá bola potiahnutá látkovou hodvábnou stuhou sivej farby s dvomi okrajovými prúžkami zlatožltej farby. Medaila bola na rovnošate, alebo na civilnom obleku nosená vždy na ľavej strane hrude v poradí za Ušakovou medailou.

Zobrazená medaila bola v období po januári 1947 udelená prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR príslušníkovi delostrelectva 1. brigády 1. ČSAZ v ZSSR, slobodníkovi (od roku 1969 povýšený do hodnosti čatár) Jánovi Mikulovi (1. 11. 1919 – 9. 5. 2010), rodákovi z obce Vyšný Orlík (okres Svidník). Od roku 1942 prešiel počas svojho pôsobenia na sovietsko-nemeckom fronte (z radov slovenskej armády zbehol na sovietsku stranu v jeseni 1942 pri Krasnodare) okrem iného aj ťažkými bojmi pri Kyjeve, Bielej Cerkvi, Žaškove a na západe Ukrajiny (Ruda, Torčin), a tiež sa úspešne zúčastnil KDO a Jaselskej operácie. Následne pokračovala jeho bojová cesta cez Zborov, Bardejov, Prešov, Levoču, Poprad, Liptovský Mikuláš, Vrútky, Žilinu až do Vsetína, kde ho zastihol koniec vojny. Dňa 17. mája 1945 sa zúčastnil slávnostnej vojenskej prehliadky v Prahe, pričom 27. augusta 1945 bol preložený do zálohy.

Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola medaila získaná v roku 1985 kúpou od samotného nositeľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná strieborná medaila s mierne vyvýšeným okrajom na averznej strane je pomerne dobre zachovalá, mechanicky nepoškodená, povrchovo mierne zmatnená a zoxidovaná. Výtvarný motív je nenarušený, nápisy sú veľmi dobre čitateľné a červené smaltovanie písmen CCCP je plne zachovalé. Reverzná strana je bez vyrazeného evidenčného čísla. Mosadzná závesná kolodka je zachovalá, no na viacerých miestach povrchu nechráneného stuhou je výraznejšie zoxidovaná. Železná pripínacia spona je ohybná a na povrchu mierne poškodená koróziou. Látka stuhy je síce zachovalá, ale výraznejšie opotrebovaná, značne zájdená a na obidvoch okrajoch iba jemne a na koncoch potom výraznejšie rozstrapkaná. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:
Priemer medaily: . . . . . 32 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 2,5 mm
Dĺžka kolodky: . . . . . 48 mm
Šírka kolodky: . . . . . 27 – 47 mm
Šírka stuhy: . . . . . 24 mm
Šírka sivého pruhu stuhy: . . . . . 20 mm
Šírka zlatožltých okrajových prúžkov stuhy: . . . . . 2 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,031 kg

Rád Červenej hviezdy ZSSR

Išlo o sovietske vojenské vyznamenanie zriadené na základe výnosu prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 6. apríla 1930. Podľa ustanovení bolo určené tak pre vojakov, poddôstojníkov a dôstojníkov sovietskej Červenej armády, príslušníkov vojenského námorníctva, pohraničných a vnútorných vojsk a pracovníkov Výboru štátnej bezpečnosti ZSSR, ako aj pre celé vojenské jednotky a útvary, lode námorníctva, podniky, inštitúcie aj organizácie ako ocenenie za ich vynikajúce služby a výnimočné zásluhy pri obrane ZSSR ako v období vojny, tak aj v období mieru. Udeľovalo sa za hrdinské činy preukázané v období vojny, resp. mieru, za vynikajúce velenie a organizáciu podriadených vojakov, za vynikajúci priebeh služby, za dlhodobú službu v rámci ozbrojených zložiek, za vynikajúce vynálezy a technické zlepšenia celoštátneho významu v oblasti vojenstva, za vynikajúcu činnosť v rámci ochrany hraníc ZSSR a za ďalšie mimoriadne činy, ktoré prispeli k celkovému zvýšeniu bojaschopnosti sovietskych ozbrojených zložiek a upevneniu obranyschopnosti ZSSR.

Samotné vyznamenanie tvorila päťramenná hviezda s načerveno smaltovanými hrotmi a stredovým kruhovým medailónom razeným zo striebra. Na medailóne bol reliéfne vyobrazený príslušník Červenej armády nesúci pušku so vztýčeným bodákom. Pod vojakom bol uvedený reliéfny nápis „CCCP“ (ZSSR) a okolo neho nápis „ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН СОЕДИНЯЙТЕСЬ!“ (Proletári všetkých krajín, spojte sa!). V spodnej časti bol pod medailónom umiestnený strieborný symbol ZSSR znázorňujúci kosák a kladivo. Reverzná strana bola hladká, pričom v jej strede sa nachádzala závitnica s upevňovacou kruhovou maticou. Nad ňou bol v dvoch riadkoch vyrazený nápis „МОНЕТНЫЙ/ДВОР“ (Mincovňa) a pod ňou bolo vyrazené číslo vyznamenania. Vo forme in natura sa toto vyznamenanie nosilo upevnené vždy na pravej strane rovnošaty v poradí za Rádom Vlasteneckej vojny II. triedy. Celkovo bolo k 1. januáru 1992 udelených 3 876 740 kusov. Ako prvý ním bol vyznamenaný v máji 1930 neskorší maršal ZSSR Vasilij Konstantinovič Bľucher (1889 – 1938). Poslednýkrát bolo udelené 19. decembra 1991.

Zobrazené vyznamenanie s evidenčným číslom 3763530 bolo udelené prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR a neskôr poslancovi Snemovne ľudu Federálneho zhromaždenia ČSSR za volebný obvod č. 198 – Svidník, Východoslovenský kraj (1971 – 1973), plk. Michalovi Kudzejovi (7. 3. 1923 – 28. 2. 1973), ktorý tragicky zahynul 28. februára 1973 pri havárii vojenského lietadla An-24 v okolí poľského letiska Szczecin-Goleniów. Do zbierok Mo Svidník VHM bolo toto vyznamenanie získané v roku 2005 darom od jeho pozostalých príbuzných z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj vzhľadom na svoju povahu a pôvod radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Sa-

motná dekorácia je veľmi dobre zachovalá a červené smaltovanie v ramenách hviezdy je nepoškodené. Strieborný stredový medailón je spolu so symbolom ZSSR mechanicky nepoškodený, povrchovo zmatnený a mierne zoxidovaný, pričom výtvarný motív je nenarušený a nápis je veľmi dobre čitateľný. Postriebrená hladká reverzná strana je zachovalá, takmer nepoškodená, mierne povrchovo zmatnená a iba na niektorých miestach jemne zoxidovaná. Vyrazený nápis vo vrchnej časti je spolu s vyrytým evidenčným číslom v spodnej časti nenarušený a veľmi dobre čitateľný. Upínacia matica úplne absentuje, notenká závitnica slúžiaca na prevlečenie cez odev je zachovalá a nepoškodená.

Základné parametre:
Rozpätie ramien hviezdy: . . . . . 48 mm
Dĺžka ramena hviezdy: . . . . . 16 mm
Šírka ramena hviezdy: . . . . . 13 mm
Hrúbka hviezdy: . . . . . 5 mm
Výška medailónu hviezdy: . . . . . 21 mm
Šírka medailónu hviezdy: . . . . . 20 mm
Dĺžka závitnice odznaku: . . . . . 13 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,029 kg

Sovietsky Rád Vlasteneckej vojny

Zriadený bol výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 20. mája 1942 ako vysoké ocenenie určené jednak pre príslušníkov z radov vojakov a veliteľského zboru Červenej armády, vojenského námorníctva, vojsk NKVD a partizánskych oddielov, ktorí preukázali v bojoch za sovietsku vlasť odvahu, vytrvalosť i statočnosť, jednak pre vojenské osoby napomáhajúce svojou činnosťou úspešnému priebehu bojových operácií sovietskej armády počas Veľkej vlasteneckej vojny. Podľa stanov bol rozdelený do dvoch stupňov, pričom pre získanie každého z nich boli v rámci konkrétnych skupín vojsk presne špecifikované podmienky. I. stupeň (vyšší) sa udeľoval vojakom napríklad za zničenie dôležitých objektov v tyle nepriateľa, zničenie dvoch ťažkých, stredných alebo troch ľahkých tankov či obrnených transportérov, prvotné vniknutie do dôležitého postavenia protivníka, ďalej delostrelcom za zničenie aspoň piatich nepriateľských batérií, tiež letcom za absolvovanie 15 až 60 úspešných bojových letov, zostrelenie aspoň troch lietadiel a napokon aj námorníkom za vykonanie úspešného výsadku na nepriateľskom území, či zajatie nepriateľskej lode spolu s jej dopravením do vlastnej základne a podobne. Rád II. stupňa mohli zase získať napríklad protilietadloví delostrelci za zostrelenie aspoň dvoch strojov, tankisti za zničenie aspoň troch tankov alebo diel, prieskumníci za zajatie alebo zlikvidovanie nepriateľskej stráže, či velitelia za úspešné vyvedenie svojej jednotky z obkľúčenia atď. V priebehu vojny bolo napokon udelených 324 903 rádov I. stupňa a 951 652 rádov II. stupňa.

Samotná dekorácia mala tvar päťramennej načerveno smaltovanej hviezdy položenej na pozlátenej (I. stupeň), resp. postriebrenej (II. stupeň) podkladovej kovovej hviezde s vyčnievajúcimi ramenami v tvare vychádzajúcich lúčov svetla. Na rovnošatu alebo na civilný oblek sa vždy pripínala na pravej strane hrude v poradí za Rádom Alexandra Nevského. Autormi výtvarného návrhu boli Alexander Ivanovič Kuznecov (1894 – 1975) a Sergej Ivanovič Dmitriev. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval v strednej časti smaltovanej hviezdy kruhový medailón so širokou bielou (smalt) obrubou vyplnený červeným smaltom a v jeho strede bol znázornený symbol ZSSR (kosák a kladivo) v zlatej farbe. Po obvode obruby bol uvedený zlatý kruhový nápis „ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ВОЙНА“ (Vlastenecká vojna), oddelený v spodnej časti symbolom päťramennej hviezdičky. Pod smaltovanou hviezdou bol položený symbol prekríženej pušky Mosin so vztýčeným bodákom a dragúnskej šable. Reverzná strana bola hladká a v jej vrchnej časti bol umiestnený nápis „МОНЕТЫЙ ДВОР“ (Mincovňa) a v spodnej časti poradové číslo. Zaujímavosťou je, že pri príležitosti osláv 40. výročia víťazstva sovietskeho ľudu vo Veľkej vlasteneckej vojne bol na základe výnosu prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 11. marca 1985 rád I. stupňa udelený vybraným priamym účastníkom vojny v počte zhruba 2 540 000 kusov a rád II. stupňa potom všetkým ostatným veteránom v počte zhruba 5 408 000 kusov.

Zobrazené vyznamenanie II. stupňa bolo 15. augusta 1989 udelené prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR pplk. Vasiľovi Ivanovičovi Savkovi (27. 5. 1921 – 9. 1. 1997). Ten sa 12. novembra 1942 stal súčasťou 1. československého samostatného poľného prápo-

ru v ZSSR a postupne sa zúčastnil bojov pri Sokolove, Charkove, Kyjeve, Bielej Cerkvi, Rude, Buzivke a Besarábii. Od 16. augusta 1944 pôsobil na Slovensku ako príslušník partizánskeho oddielu Borkaňuk, pričom k československým jednotkám sa opätovne pripojil 20. novembra 1944 pri Stropkove. Následne si prešiel bojmi pri Liptovskom Mikuláši, Ružomberku a Vsetíne.

Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo toto vyznamenanie spolu s príslušným udeľujúcim dekrétom získané v roku 1997 darom od jeho manželky. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná dekorácia je pomerne dobre zachovalá, pričom červené smaltovanie v ramenách hviezdy a v strednej časti medailónu je spolu s bielym smaltovaním jeho obruby takmer nepoškodené. Zlátenie na hranách hviezdy a v rámci symboliky ZSSR v strede medailónu je na viacerých miestach vyšúchané. Povrch vyčnievajúcich ramien postriebrenej podkladovej hviezdy je výraznejšie zoxidovaný. Výtvarný motív je nenarušený a nápis v obrube medailónu je veľmi dobre čitateľný. Postriebrená hladká reverzná strana je zachovalá, takmer nepoškodená a iba na niektorých miestach jemne zoxidovaná. Reliéfny nápis vo vrchnej časti je nenarušený a poradové číslo vyznamenania napísané fixkou v predznačenom riadku je nerozmazané a veľmi dobre čitateľné. Upínacia matica úplne absentuje, no tenká závitnica slúžiaca na prevlečenie cez odev je zachovalá a nepoškodená. Udeľujúci dekrét s poradovým číslom 322797, vyrobený z hladkého výkresového papiera, má vonkajšiu časť potiahnutú červenou hladkou kožou, ktorá je zachovalá a málo opotrebovaná, rohy sú neobité a nápis na averze je veľmi dobre čitateľný. Vnútorná časť je nepoškodená a nevyblednutá, pričom predtlačené a perom doplnené údaje sú spolu s pečaťou a podpisom veľmi dobre čitateľné.

Základné parametre:
Rozpätie ramien smaltovanej hviezdy: . . . . . 44 mm
Dĺžka ramena smaltovanej hviezdy: . . . . . 12 mm
Šírka ramena smaltovanej hviezdy: . . . . . 9 mm
Rozpätie ramien striebornej hviezdy: . . . . . 44 mm
Dĺžka ramena striebornej hviezdy: . . . . . 12 mm
Šírka ramena striebornej hviezdy: . . . . . 5 – 13 mm
Hrúbka hviezdy: . . . . . 2 – 2,5 mm
Priemer medailónu hviezdy: . . . . . 24 mm
Priemer červeno smaltovanej časti medailónu hviezdy: . . . . 16 mm
Šírka bielej obruby medailónu hviezdy: . . . . . 4 mm
Dĺžka pušky a šable: . . . . . 46 mm
Dĺžka závitnice odznaku: . . . . . 15 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,027 kg

Sovietska medaila Partizánovi Vlasteneckej vojny

Zriadená bola dekrétom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 2. februára 1943 ako vyznamenanie určené všetkým partizánom, veliteľom partizánskych oddielov, členom ich štábov a organizátorom partizánskeho hnutia, aktívne participujúcim na diverznej činnosti prebiehajúcej v tyle nepriateľa počas Veľkej vlasteneckej vojny. Podľa stanov bolo rozdelené do dvoch stupňov, pričom medaily I. stupňa (vyššieho) boli určené všetkým, ktorí preukázali jednak odvahu, statočnosť, hrdinstvo a vynikajúce úspechy v priamom partizánskom boji v tyle nepriateľa, a tiež mimoriadne zásluhy pri organizovaní partizánskeho hnutia. Na medaily II. stupňa mali potom nárok všetci, ktorí jednak dosiahli osobné bojové úspechy pri plnení rozkazov a úloh vydaných velením jednotlivých partizánskych oddielov, a tiež sa aktívne podieľali na podpore partizánskeho hnutia ako takého. Celkovo bolo od 19. júna 1943 do 1. januára 1995 udelených 56 883 kusov medailí I. stupňa a 70 992 kusov II. stupňa.

Samotná dekorácia mala kruhový tvar s priemerom 32 mm pri hrúbke 3 mm a vyrábala sa zo striebra (I. stupeň), resp. z mosadze (II. stupeň). Na rovnošatu alebo na civilný oblek sa vždy pripínala na ľavej strane hrude v poradí za Nachimovou medailou. Autorom výtvarného návrhu bol grafik a medailér Nikolaj Ivanovič Moskalov (1897 – 1968). Z hľadiska výtvarného spracovania dominovali na jej averznej strane reliéfne znázornené ľavostranné busty J. V. Stalina v popredí a Vladimíra Iľjiča Lenina (1870 – 1924) v pozadí, pričom celý okraj bol tvorený širokou stuhou nakrčenou v spodnej časti, kde sa v jednotlivých záhyboch nachádzal reliéfny nápis „СССР" (ZSSR), rozdelený štátnym znakom v tvare päťramennej hviezdy s kosákom a kladivom. V rovnej časti stuhy bol potom uvedený reliéfny kruhový nápis „ПАРТИЗАНУ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ" (Partizánovi Vlasteneckej vojny). Na reverznej strane bol pod reliéfnym symbolom ZSSR (kosák a kladivo) umiestnený trojriadkový nápis „ЗА НАШУ/СОВЕТСКУЮ/РОДИНУ" (Za našu sovietsku vlasť). Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na štandardnej päťuholníkovej kolodke potiahnutej látkovou hodvábnou (moiré) stuhou svetlozelenej farby s celkovou šírkou 24 mm, ktorej stredom prechádzal buď úzky červený prúžok (I. stupeň), alebo úzky modrý prúžok (II. stupeň).

Zobrazená medaila I. stupňa s evidenčným číslom 100481 bola 9. februára 1966 udelená prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR in memoriam partizánovi Jánovi Nastišinovi, pochádzajúcemu z obce Krajná Poľana (okres Svidník), ktorý 21. septembra 1943 zbehol na území Bieloruska z radov slovenskej armády k partizánskej brigáde Bielorus. O päť mesiacov neskôr, 22. februára 1944, hrdinsky padol pri obrane jej veliteľstva počas nemeckého prekvapivého útoku. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola medaila spolu s príslušným udeľujúcim dekrétom získaná v roku 1988 darom od pozostalej rodiny vyznamenaného z Krajnej Poľany (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotná strieborná medaila s mierne vyvýšeným okrajom na averznej strane je pomerne dobre zachovalá a mechanicky nepoškodená, avšak povrchovo je zmatnená a veľmi výrazne zoxidovaná. Výtvarný motív na averze je aj napriek tomu nenarušený a rozpoznateľný a nápisy na obidvoch stranách sú pomerne dobre čitateľné. Mosadzná postriebrená závesná kolodka je zachovalá, povrchovo jemne zmatnená a takmer nepoškodená. Železná pripínacia spona je mierne korodovaná a ohybná. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná, výraznejšie zájdená a na obidvoch koncoch iba jemne rozstrapkaná. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté. Udeľujúci dekrét vo forme knižky má obálku vyrobenú z hladkého výkresového papiera potiahnutého červenou drsnejšou látkou, ktorá je zachovalá, mierne opotrebovaná a zájdená, na okrajoch jemne rozstrapkaná, jej rohy sú neobité a nápis na averze je veľmi dobre čitateľný. Vnútorná štvorstránková časť knižky vyrobená zo štandardného hladkého papiera je mierne opotrebovaná, pričom papier je jemne zažltnutý. Na okrajoch jednotlivých strán sú v strednej časti viditeľné hnedé škvrny. Predtlačené a perom doplnené údaje sú spolu s pečaťou a podpisom veľmi dobre čitateľné. Miesto na nalepenie fotografie je čisté.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . 32 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 3 mm
Dĺžka kolodky: . . . . . 48 mm
Šírka kolodky: . . . . . 27 – 47 mm
Šírka stuhy: . . . . . 24 mm
Šírka zelených pruhov stuhy: . . . . . 11 mm
Šírka červeného prúžku stuhy: . . . . . 2 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,036 kg

Sovietska medaila Za dobytie Berlína

Zriadená bola výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 9. júna 1945 ako ocenenie pre všetkých príslušníkov Červenej armády, vojenského námorníctva, vojsk NKVD a ďalších vojenských jednotiek a ozbrojených zložiek, ktorí sa v dňoch 22. apríla 1945 – 2. mája 1945 bezprostredne zúčastnili bojových operácií, priamo spojených s dobytím hlavného mesta nacistického Nemecka. Celkovo bolo udelených 1,1 milióna kusov. Samotná medaila mala kruhový tvar s priemerom 32 mm pri hrúbke 2,5 mm a vyrábala sa z mosadze. Na rovnošatu alebo na civilný oblek sa vždy pripínala na ľavej strane hrude v poradí za medailou Za dobytie Viedne. Z hľadiska výtvarného spracovania bola na vrchnej strane jej averzu s jemne vyvýšeným okrajom v strednej časti reliéfne vyobrazená malá päťramenná hviezda. Pod ňou sa nachádzal reliéfny trojriadkový nápis „ЗА/ВЗЯТИЕ/БЕРЛИНА" (Za dobytie Berlína). V spodnej časti napokon dominoval reliéfne vyobrazený motív dvoch prekrížených dubových vetvičiek previazaných v spodnej časti mašľou. Reverzná strana bola hladká bez vyvýšeného okraja, pričom v jej strede bol uvedený reliéfny trojriadkový nápis „2/МАЯ/1945" (2. máj 1945), symbolizujúci dátum dobytia mesta Berlín Červenou armádou. Pod ním bola reliéfne znázornená malá päťramenná hviezda. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na štandardnej päťuholníkovej kolodke potiahnutej látkovou hodvábnou (moiré) stuhou červenej farby s celkovou šírkou 24 mm, ktorej stredom prechádzal 10 mm široký pruh s motívom tzv. Georgijevskej stuhy (stuha oranžovej farby s tromi čiernymi zvislými pruhmi symbolizujúcimi vtedajšie prvky vojenskej slávy v podobe ohňa a strelného prachu).

Zobrazená medaila s evidenčným číslom 187777 bola 2. decembra 1946 udelená prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR príslušníkovi sovietskej armády, vojakovi Josifovi Josifovičovi Roblovi za účasť v hrdinskom boji pri dobytí Berlína. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola spolu s príslušným udeľujúcim dekrétom získaná v roku 1989 kúpou od jeho pozostalej rodiny z Chomutova (Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná mosadzná medaila s mierne vyvýšeným okrajom na averznej strane je spolu so závesnou kolodkou veľmi dobre zachovalá, mechanicky nepoškodená, jemne zmatnená a neoxidovaná. Mosadzná pripínacia spona je zachovalá, ohybná a nepoškodená. Látka stuhy je zachovalá, iba minimálne opotrebovaná, jemne zájdená a bez rozstrapkaných okrajov. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté. Udeľujúci dekrét, vyrobený z hladkého výkresového papiera, je zachovalý, mierne opotrebovaný a jemne zažltnutý a všetky rohy sú obité a zahnuté. Údaje v azbuke napísané atramentovým perom sú spolu s pečaťou relatívne dobre čitateľné. Zaujímavosťou je, že samotný J. J. Robl si okrem bitky o Berlín prešiel aj bojmi KDO, o čom svedčí udelenie Dukelskej pamätnej medaily 6. októbra 1959.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . 32 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 2,5 mm
Dĺžka kolodky: . . . . . 50 mm
Šírka kolodky: . . . . . 28 – 45 mm
Šírka stuhy: . . . . . 24 mm
Šírka červených pruhov stuhy: . . . . . 7 mm
Šírka čiernych prúžkov stuhy: . . . . . 2 mm
Šírka oranžových prúžkov stuhy: . . . . . 2 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,032 kg

Sovietska medaila Za oslobodenie Prahy

Zriadená bola výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 9. júna 1945 ako ocenenie pre všetkých príslušníkov Červenej armády, vojsk NKVD a ďalších vojenských jednotiek, ktorí sa v dňoch 3. až 9. mája 1945 bezprostredne zúčastnili bojových operácií, priamo spojených s oslobodením hlavného mesta niekdajšej Československej republiky. Medaila bola určená aj pre organizátorov a hlavných veliteľov týchto operácií, pričom udeľovaná bola po preukázaní príslušných dokladov a dokumentov, potvrdzujúcich účasť žiadateľa na oslobodení Prahy, väčšinou na návrh veliteľa jeho jednotky priamo v mene prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR. Medaila bola na rovnošate, alebo na civilnom obleku nosená vždy na ľavej strane hrude v poradí za medailou Za oslobodenie Varšavy. Celkovo bolo udelených vyše 400 000 kusov.

Samotná medaila mala kruhový tvar s priemerom 32 mm pri hrúbke 2,5 mm a vyrábala sa z mosadze. Z hľadiska výtvarného spracovania bol po obvode vrchnej časti averzu uvedený reliéfny kruhový nápis „ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕ" (Za oslobodenie) a pod ním bol vodorovne uvedený nápis „ПРАГИ" (Prahy). V spodnej časti averzu bol po obvode situovaný reliéfny motív dvoch prekrížených vavrínových vetvičiek spojených pod malou päťramennou hviezdou. V priestore medzi vetvičkami bol reliéfne znázornený čiastočný oblúk vychádzajúceho slnka s deviatimi priamymi lúčmi zoskupenými v tvare poloblúku. Každý z nich bol zakončený dvojitým hrotom. Reverzná strana medaily bola hladká, pričom v jej strede dominoval reliéfny trojriadkový nápis „9/МАЯ/1945" (9. máj 1945), symbolizujúci dátum oslobodenia Prahy. Pod týmto dátumom bola reliéfne vyobrazená malá päťramenná hviezda. Medaila bola vo forme in natura nosená na štandardnej päťuholníkovej kolodke, potiahnutej látkovou hodvábnou (moiré) stuhou svetlofialovej farby, ktorej stredom prechádzal tmavomodrý pruh.

Zobrazená medaila bola udelená prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR Michalovi Švajkovi. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1971 darom od jeho manželky. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu medaily zastúpenej v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná mosadzná medaila s mierne vyvýšeným okrajom na averznej strane je pomerne dobre zachovalá, povrchovo mierne zmatnená a zoxidovaná, pričom povrchové zlátenie na obidvoch jej stranách je na niektorých miestach vyšúchané. Výtvarný motív je nenarušený a nápisy sú na obidvoch stranách veľmi dobre čitateľné. Mosadzná závesná kolodka je zachovalá, no v spodnej časti povrchu nechráneného stuhou je výraznejšie zoxidovaná. Železná pripínacia spona je ohybná a na povrchu mierne poškodená koróziou. Látka stuhy je síce zachovalá, ale značne opotrebovaná a zájdená, na obidvoch koncoch jemne rozstrapkaná, pričom na averznej strane sú farby v porovnaní s reverzom vyblednuté tak výrazne, že pri fialových pruhoch je pôvodný odtieň už skoro vôbec nerozoznateľný (medaila bola pravdepodobne v dlhodobom horizonte vystavená opakovanému pôsobeniu priameho slnečného žiarenia).

Základné parametre:

Priemer medaily:	32 mm
Hrúbka medaily:	2 mm
Dĺžka kolodky:	48 mm
Šírka kolodky:	27 – 47 mm
Šírka stuhy:	24 mm
Šírka fialových pruhov stuhy:	8 mm
Šírka modrého pruhu stuhy:	8 mm
Hmotnosť:	0,028 kg

Sovietska medaila Za víťazstvo nad Nemeckom vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945

Zriadená bola výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 9. mája 1945. Určená bola pre všetkých príslušníkov Červenej armády, vojenského námorníctva, vojsk NKVD, ďalších vojenských jednotiek, partizánskych skupín a pre všetkých civilistov, ktorí sa v období trvania Veľkej vlasteneckej vojny (22. 6. 1941 – 9. 5. 1945) rôznymi spôsobmi (trojmesačná služba na fronte, resp. šesťmesačná služba v zázemí) podieľali na celkovej porážke nacistického Nemecka. Celkovo bolo udelených takmer 15 000 000 kusov. V prvých povojnových rokoch pritom platilo pravidlo, že po smrti nositeľa museli jeho rodinní príslušníci medailu vrátiť štátu, avšak vládnym dekrétom zo dňa 5. februára 1951 bola táto prax zrušená. Po smrti nositeľa tak už medaila ostávala v pietnej úschove rodiny, pričom nesmela byť nosená. Na rovnošatu alebo na civilný oblek sa pripínala vždy na ľavej strane hrude.

Podľa predpisu mala kruhový tvar s priemerom 32 mm pri hrúbke 2,5 mm a vyrábala sa z mosadze. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval po obvode vrchnej strany jej averzu reliéfny kruhový nápis „НАШЕ ДЕЛО ПРАВОЕ" (Naša záležitosť je spravodlivá) a po obvode spodnej strany rovnakým spôsobom znázornený nápis „МЫ ПОБЕДИЛИ" (Zvíťazili sme). Medzi nimi bola reliéfne vyobrazená ľavostranná busta vtedajšieho generálneho tajomníka Ústredného výboru Komunistickej strany ZSSR, predsedu Rady ľudových komisárov a hlavného veliteľa Červenej armády J. V. Stalina, oblečeného v maršalskej uniforme. Na reverznej strane takmer po celom obvode dominoval reliéfny kruhový nápis „ЗА ПОБЕДУ НАД ГЕРМАНИЕЙ" (Za víťazstvo nad Nemeckom), ktorý bol v spodnej časti oddelený malou päťramennou hviezdou. Uprostred reverzu bol potom menšími písmenami vodorovne uvedený trojriadkový reliéfny nápis „В ВЕЛИКОЙ/ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ/1941 – 1945 ГГ" (Vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945). Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na štandardnej päťuholníkovej kolodke potiahnutej tzv. Georgijevskou stuhou širokou 24 mm a vyrobenou z moiré hodvábu.

Zobrazená medaila bola udelená prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR Michalovi Švajkovi. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1971 darom od jeho manželky. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z deviatich kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je síce pomerne dobre zachovalá, avšak povrch na obidvoch jej stranách je jemne vyšúchaný a poškriabaný, pričom výtvarný motív je nenarušený. Závesná kolodka je taktiež zachovalá, avšak na viacerých miestach je poohýbaná a poškodená škrabancami. Mosadzná pripínacia spona je zachovalá, ohybná a nepoškodená. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná a zájdená, na niektorých okrajových miestach je jemne rozstrapkaná. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	32 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Dĺžka kolodky:	48 mm
Šírka kolodky:	28 – 45 mm
Šírka stuhy:	24 mm
Šírka čierneho pruhu stuhy:	4 mm
Šírka oranžového pruhu stuhy:	4 mm
Hmotnosť:	0,025 kg

Odznak gardových jednotiek Červenej armády

Jedným z najdôležitejších momentov začiatku Veľkej vlasteneckej vojny bola pre Červenú armádu bitka o Smolensk (júl – september 1941), kde sa jej húževnatou obranou a početnými protiútokmi podarilo rozvrátiť nemecké plány na bleskové obsadenie Moskvy. Obzvlášť sa v týchto bojoch vyznamenali príslušníci 100., 127., 153. a 161. streleckej divízie, ktoré boli následne rozkazom Ľudového komisára obrany ZSSR J. V. Stalina č. 308 zo dňa 18. septembra 1941 premenované na 1., 2., 3. a 4. gardovú divíziu. Od tohto momentu sa postupne všetky tie vojenské jednotky, ktoré v bojoch preukázali mimoriadnu odvahu, statočnosť a hrdinstvo pretransformovali na gardové (pluky, divízie, zbory a armády), pričom ich bojové zástavy boli na reverznej strane doplnené príslušným gardovým znakom a pred všetky hodnosti ich vojakov a dôstojníkov bol taktiež pridaný prívlastok gardový (gardový seržant, gardový kapitán a pod.). Ako viditeľný rozlišovací znak príslušníkov týchto elitných jednotiek a útvarov Červenej armády a námorníctva (malo vlastný typ odznaku v podobe tzv. Georgijevskej stuhy prevlečenej cez obdĺžnikovú kolodku) bol výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 21. mája 1942 zriadený jednotný náprsný odznak Gvardija. Autorom jeho výtvarného návrhu bol z poverenia J. V. Stalina rytec a medailér Sergej Ivanovič Dmitriev.

Samotné odznaky sa vyrábali zo zliatiny medi a zinku (tombak) s následným povrchovým pozlátením a smaltovaním, pričom na rovnošate sa výlučne vo forme in natura upevňovali na pravej strane hrude nad náprsným vreckom. Z hľadiska výtvarného spracovania išlo o dekoráciu v tvare vavrínového venca, na ktorého spodnom okraji bol položený štít s reliéfnym nápisom „СССР“ (ZSSR). Vo vrchnej časti bol veniec ukončený vlajúcou zástavou s vnútornou červenou smaltovanou výplňou a pozláteným vyvýšeným okrajom, ktorá bola rozvinutá naľavo od stožiaru a v strede niesla pozlátený reliéfny nápis „ГВАРДИЯ“ (Gvardija). Samotný stožiar bol ovinutý stuhou a pod jeho vrcholom boli upevnené dva ozdobné strapce. V strednej časti vnútorného poľa venca vyplneného bielym smaltom bola reliéfne znázornená načerveno smaltovaná päťramenná hviezda s hladkými dvojhrannými lúčmi a pozláteným vyvýšeným okrajom. Hladká pozlátená reverzná strana odznaku bola bez výtvarného spracovania a nachádzal sa tu závit s upevňovacou kruhovou maticou slúžiacou na jeho pripevnenie k rovnošate. Zaujímavosťou pritom je, že v priebehu vojny sa odznaky produkovali najmä v továrni Moskovskej asociácie umelcov, v moskovskom závode Pobeda, v lisovni Ščerbinsky a v závode Ľudového komisára železníc, pričom v závislosti od výrobcov sa mohli líšiť tvarom venca a nápisov, spodným okrajom vlajky, farebným odtieňom smaltu a pod. V období od 18. septembra 1941 do 9. mája 1945 získalo prívlastok gardový dovedna 586 jednotiek Červenej armády a námorníctva a ďalších 25 pribudlo po porážke Japonska. Udeľovanie tohto označenia bolo ukončené rozpadom ZSSR v roku 1991.

Zobrazený odznak, vyrobený v Továrni športových značiek Moskva, patril príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR (do septembra 1944 pôsobil v partizánskom oddiele Pugačov a v jednotkách Červenej armády) a neskôr poslancovi Snemovne ľudu Federálneho zhromaždenia ČSSR za volebný obvod č. 198 – Svidník, Východoslovenský kraj (1971 – 1973), plk. M. Kudzejovi, ktorý tragicky zahynul 28. februára 1973 pri havárii vojenského lietadla An-24 v okolí poľského letiska Szczecin-Goleniów. Do zbierok Mo Svidník VHM bol odznak získaný v roku 2005 darom od jeho pozostalých príbuzných z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto typu výsostného označenia zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa aj vzhľadom na svoju povahu a pôvod radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný odznak je veľmi dobre zachovalý, mechanicky nepoškodený a povrchovo nezmatnený a neoxidovaný, akurát najmä po obvode venca a na obidvoch nápisoch je zlátenie čiastočne vyšúchané. Červené smaltovanie hviezdy a zástavy je spolu s bielym smaltom vnútornej plochy venca zachovalé a nepoškodené. Výtvarný motív je nenarušený a nápisy sú veľmi dobre čitateľné. Reverzná strana je zachovalá a takmer nepoškodená a vo vrchnej časti je značená skratkou výrobcu v podobe „ФСЗ“ (FCZ). Upínacia matica s reliéfnym, dobre čitateľným nápisom „ФАБРИКА СПОРТ ЗНАКОВ“ (Fabrika Sport Znakov) je spolu s tenkou závitnicou slúžiacou na prevlečenie cez odev zachovalá a nepoškodená.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku:	47 mm
Šírka odznaku:	37 mm
Hrúbka odznaku:	1 – 3 mm
Šírka vlajky odznaku:	30 mm
Výška vlajky odznaku:	20 mm
Priemer vnútornej časti venca odznaku:	20 mm
Šírka venca odznaku:	7 – 8 mm
Rozpätie ramien hviezdy:	17 mm
Dĺžka ramena hviezdy:	6 mm
Šírka ramena hviezdy:	5 mm
Dĺžka závitnice odznaku:	14 mm
Priemer upínacej matice:	24 mm
Hmotnosť:	0,015 kg

Odznak Vynikajúci guľometník Červenej armády

Zriadený bol výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 21. mája 1942 ako výkonnostné označenie pre všetkých vojakov a poddôstojníkov Červenej armády, námorníctva a NKVD, ktorí pravidelne preukazovali vysoké štandardy pri ovládaní ľahkého aj ťažkého guľometu a pri jeho efektívnom použití v boji, ďalej pri presnej streľbe spôsobujúcej nepriateľovi značné straty, pri vykonávaní účinného maskovania guľometných hniezd a stanovíšť, a tiež pri zručnom a proaktívnom využívaní a starostlivej údržbe o zverené zbrane, ako aj ich ďalšie príslušenstvo a vybavenie vo všetkých bojových podmienkach. V ozbrojených silách bolo pritom zavedenie tohto odznaku (spolu s ďalšími šiestimi) oficiálne oznámené rozkazom ľudového komisára námorníctva ZSSR č. 110 zo dňa 25. mája 1942 a rozkazom ľudového komisára obrany ZSSR č. 166 zo dňa 28. mája 1942. Ich udeľovanie oprávneným držiteľom spĺňajúcim stanovené podmienky prebiehalo po preukázaní a zhodnotení výsledkov ich bojovej činnosti väčšinou raz ročne. Odznaky sa vyrábali z mosadze s následným povrchovým pozlátením a smaltovaním, pričom na rovnošate sa upevňovali na pravej strane hrude nad náprsným vreckom. Autormi výtvarného návrhu boli umelci Alexander Ivanovič Kuznecov (1894 – 1975) a Sergej Ivanovič Dmitriev.

Z hľadiska výtvarného spracovania išlo o dekoráciu v tvare stredovekého štítu s vyvýšenou obrubou a vnútornou červenou smaltovanou výplňou, ktorý bol z bočných strán obklopený dubovými ratolesťami, vzájomne ovinutými stuhou. Vo vrchnej časti štítu bol umiestnený kruhový medailón so širokou bielou (smalt) obrubou vyplnený červeným smaltom a v jeho strede bol znázornený symbol ZSSR (kosák a kladivo) v príslušnej farbe odznaku. Po obvode obruby bol rovnako vo farbe odznaku uvedený kruhový nápis „ОТЛИЧНЫЙ ПУЛЕМЕТЧИК“ (Vynikajúci guľometník), oddelený v spodnej časti symbolom päťramennej hviezdičky s dvomi postrannými bodkami. V spodnej časti štítu bol pod medailónom ako symbol guľometných jednotiek zobrazený motív ťažkého guľometu Maxim, umiestneného na typickej kolieskovej lafete s ochranným štítom. Reverzná strana odznaku bola bez výtvarného spracovania, nachádzal sa tu závit s upevňovacou kruhovou maticou slúžiacou na jeho pripevnenie k rovnošate. Udeľovanie týchto ocenení bolo v súvislosti s reorganizáciou armády ukončené v roku 1957, pričom celá séria 23 výkonnostných označení z obdobia vojny bola v rámci pozemných síl, námorníctva a NKVD nahradená tromi novými univerzálnymi odznakmi.

Zobrazený odznak bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1977 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka.

V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu výkonnostného odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný odznak je pomerne dobre zachovalý a povrchovo iba mierne zmatnený, avšak najmä na obrube štítu a na obidvoch ratolestiach sú viditeľné viaceré menšie stopy po oxidácii. V spodnej časti štítu pod guľometom a vo vrchnej časti medailónu nad kladivom je časť červeného smaltovania zodratá. V rámci obruby medailónu je v mieste kruhopisu nad písmenom П odretý menší kus bieleho smaltu. Ostatné časti smaltovania sú na príslušných miestach zachovalé a nepoškodené. Výtvarný motív je nenarušený a nápis je veľmi dobre čitateľný. Reverzná strana je síce zachovalá a mechanicky nepoškodená, avšak najmä vo vrchnej časti v mieste medailónu je výraznejšie zoxidovaná. Upínacia matica úplne absentuje, no tenká závitnica slúžiaca na prevlečenie cez odev je zachovalá a nepoškodená.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku: . . . . . 46 mm
Šírka odznaku: . . . . . 37 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 1 – 3 mm
Priemer medailónu odznaku: . . . . . 24 mm
Priemer červeno smaltovanej časti medailónu odznaku: . . 16 mm
Šírka bielej obruby medailónu odznaku: . . . . . 4 mm
Šírka motívu guľometu: . . . . . 23 mm
Výška motívu guľometu: . . . . . 11 mm
Dĺžka závitnice odznaku: . . . . . 11 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,011 kg

Odznak Vynikajúci ženista Červenej armády

Zriadený bol výnosom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 19. augusta 1942 ako výkonnostné označenie pre všetkých ženistov Červenej armády, ktorí pravidelne preukazovali vysoké štandardy pri práci spojenej predovšetkým s efektívnou výstavbou vlastných mínových polí, ďalej pri vyhľadávaní a následnej likvidácii nepriateľských mínových polí, a tiež pri zručnom a proaktívnom využívaní a starostlivej údržbe o zverené osobné zbrane, ženijné aj technické vybavenie vo všetkých bojových podmienkach. Udeľovanie odznakov oprávneným držiteľom spĺňajúcim stanovené podmienky pritom prebiehalo po preukázaní a zhodnotení výsledkov ich bojovej činnosti väčšinou raz ročne. Samotné odznaky sa vyrábali z mosadze s následným povrchovým postriebrením, resp. (neskôr) pozlátením a smaltovaním, pričom na rovnošate sa upevňovali na pravej strane hrude nad náprsným vreckom.

Z hľadiska výtvarného spracovania išlo o dekoráciu v tvare stredovekého štítu s vyvýšenou obrubou a vnútornou červenou smaltovanou výplňou, ktorý bol z bočných strán obklopený dubovými ratolesťami vzájomne ovinutými stuhou. Vo vrchnej časti štítu bol umiestnený kruhový medailón so širokou bielou (smalt) obrubou vyplnený červeným smaltom a v jeho strede bol znázornený symbol ZSSR (kosák a kladivo) v príslušnej farbe odznaku. Po obvode obruby bol rovnako vo farbe odznaku uvedený kruhový nápis „ОТЛИЧНЫЙ МИНЕР“ (Vynikajúci ženista), oddelený v spodnej časti symbolom päťramennej hviezdičky s dvomi postrannými bodkami. V spodnej časti štítu bol pod medailónom ako symbol ženijných jednotiek zobrazený motív do bočných strán explodujúcej protitankovej míny. Reverzná strana odznaku bola bez výtvarného spracovania, nachádzal sa tu závit s upevňovacou kruhovou maticou slúžiacou na jeho pripevnenie k rovnošate. Zaujímavosťou pritom je, že v priebehu vojny sa objavili dva typy tohto odznaku. Prvý z nich sa vyrábal v rozmere približne 48 × 39 mm a jeho povrch bol postriebrený, pričom nápis na medailóne bol roztiahnutý po takmer celom obvode a plamene po výbuchu míny mali cibuľovitý tvar. Druhý, neskorší typ, sa potom vyrábal z pozlátenej mosadze v rozmere zhruba 46 × 37 mm, pričom nápis na medailóne bol už výrazne zúžený a v rámci spodného motívu sa úplne zmenil tvar míny a plamene viac pripomínali horiaci oheň. Okrem toho tu bolo v detailoch upravené aj vyobrazenie dubových listov so stužkami a obruby štítu. Udeľovanie týchto ocenení bolo v súvislosti s reorganizáciou armády ukončené v roku 1957, pričom celá séria 23 výkonnostných označení z obdobia vojny bola v rámci pozemných síl, námorníctva a NKVD nahradená tromi novými univerzálnymi odznakmi.

Zobrazený odznak druhého typu bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1974 kúpou od súkromnej osoby zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu výkonnostného odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný odznak je veľmi dobre zachovalý, mechanicky nepoškodený a povrchovo takmer nezmatnený, no najmä na obrube štítu a na ľavej ratolesti sú viditeľné viaceré malé stopy po oxidácii. Červené smaltovanie v spodnej časti štítu a v strednej časti medailónu je spolu s bielym smaltom jeho obruby zachovalé a nepoškodené. Výtvarný motív je nenarušený a nápis je veľmi dobre čitateľný. Reverzná strana je zachovalá, takmer nepoškodená a iba na niektorých miestach jemne zoxidovaná. Upínacia matica úplne absentuje, no tenká závitnica slúžiaca na prevlečenie cez odev je zachovalá a nepoškodená.

Základné parametre:

Dĺžka odznaku: . . . . . .46 mm
Šírka odznaku: . . . . . .37 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . .1 – 2 mm
Priemer medailónu odznaku: . . . . . .24 mm
Priemer červeno smaltovanej časti medailónu odznaku: . . . . . .16 mm
Šírka bielej obruby medailónu odznaku: . . . . . .4 mm
Šírka motívu explodujúcej míny: . . . . . .14 mm
Výška motívu explodujúcej míny: . . . . . .10 mm
Dĺžka závitnice odznaku: . . . . . .12 mm
Hmotnosť: . . . . . .0,015 kg

Sovietska pamätná medaila 20 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945

Zriadená bola dekrétom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 7. mája 1965 pri príležitosti 20. výročia víťazstva Červenej armády vo Veľkej vlasteneckej vojne. Určená bola celému vojenskému personálu a civilným zamestnancom pôsobiacim počas tohto konfliktu v radoch ozbrojených síl ZSSR priamo vo frontovej oblasti, ďalej partizánom Veľkej vlasteneckej vojny, potom všetkým domácim a cudzím štátnym príslušníkom, ktorí boli už skôr vyznamenaní medailou Za víťazstvo nad Nemeckom vo Veľkej vlasteneckej vojne a napokon aj vojenskému a civilnému personálu jednotiek Červenej armády, ktoré strážili v tom čase štátnu hranicu ZSSR na Ďalekom východe. Celkovo bolo od 7. mája 1965 do 1. januára 1995 udelených 16 399 550 kusov. Samotná medaila mala kruhový tvar s priemerom 32 mm pri hrúbke 2,5 mm a vyrábala sa z mosadze. Na rovnošatu alebo na civilný oblek sa pripínala vždy na ľavej strane hrude v poradí za medailou Za víťazstvo nad Nemeckom vo Veľkej vlasteneckej vojne. Autorom výtvarného návrhu jej averzu bol V. A. Ermakov (1922 – 1989) a reverzu A. Lukyanov.

Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane reliéfny motív pomníka sovietskeho vojaka – osloboditeľa, inštalovaného v berlínskom parku Treptower (slávnostne odhalený 8. mája 1949), ktorého autorom bol sochár Jevgenij Viktorovič Vučetič (1908 – 1974). Pod sochou boli pri spodnom okraji rozložené dve prekrížené vavrínové vetvičky, pričom okolo nej bol v strednej časti po ľavej a pravej strane reliéfnym spôsobom uvedený letopočet 1945 – 1965. Po celom obvode reverznej strany boli rozložené reliéfne nápisy „ДВАДЦАТЬ ЛЕТ ПОБЕДЫ“ (20 rokov víťazstva) pri vrchnom okraji a „В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 1941-1945 гг“ (vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945) v ostatnej časti. V strednej časti sa na pozadí, tvorenom rozbiehajúcimi sa lúčmi svetla, nachádzala reliéfne znázornená päťramenná hviezda, okolo ktorej bola po stranách rozložená rímska číslica XX. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na štandardnej päťuholníkovej kolodke potiahnutej látkovou hodvábnou (moiré) stuhou červenej farby s celkovou šírkou 24 mm so zeleným a čiernym postranným pruhom a zeleným okrajovým prúžkom.

Zobrazená medaila s evidenčným číslom 5545931 bola 9. mája 1972 udelená prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR kpt. v zálohe Mikulášovi Kolcúnovi. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola spolu s príslušným udeľujúcim dekrétom získaná v roku 1973 darom od samotného nositeľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo šiestich kusov tohto typu jubilejnej medaily zastúpenej v jeho zbierkovom fonde. Samotná mosadzná pozlátená medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je veľmi dobre zachovalá, povrchovo nezmatnená a neoxidovaná, avšak zlátenie je v rámci obidvoch jej strán na viacerých miestach mierne vyšúchané. Výtvarný motív je na obidvoch stranách nenarušený a nápis uvedený na reverze je veľmi dobre čitateľný. Hliníková závesná kolodka je zachovalá, avšak na jej povrchu sú viditeľné viaceré plytšie škrabance spôsobené pravdepodobne častejšou manipuláciou s pripínacou sponou. Tá je pritom nepoškodená a ohybná. Látka stuhy je zachovalá, málo opotrebovaná, takmer nezájdená a na obidvoch koncoch iba jemne rozstrapkaná. Farby stuhy sú nevyblednuté. Udeľujúci dekrét vyrobený z hladkého výkresového papiera je zachovalý, málo opotrebovaný a iba jemne zažltnutý, pričom všetky rohy sú len minimálne obité. Predtlačené a strojom doplnené údaje sú spolu s pečaťou a podpisom veľmi dobre čitateľné.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . 32 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 2,5 mm
Dĺžka kolodky: . . . . . 48 mm
Šírka kolodky: . . . . . 27 – 47 mm
Šírka stuhy: . . . . . 24 mm
Šírka červeného pruhu stuhy: . . . . . 16 mm
Šírka zeleného prúžku stuhy: . . . . . 3,5 mm
Šírka čierneho prúžku stuhy: . . . . . 3,5 mm
Šírka zeleného okrajového prúžku stuhy: . . . . . 1 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,021 kg

Sovietska pamätná medaila 30 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945

Zriadená bola dekrétom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 25. apríla 1975 pri príležitosti 30. výročia víťazstva Červenej armády vo Veľkej vlasteneckej vojne. Určená bola celému vojenskému personálu a civilným zamestnancom pôsobiacim počas tohto konfliktu v radoch ozbrojených síl ZSSR priamo vo frontovej oblasti, ďalej partizánom Veľkej vlasteneckej vojny a sovietskeho domáceho odboja, potom všetkým domácim aj cudzím štátnym príslušníkom, ktorí boli už skôr vyznamenaní medailou Za víťazstvo nad Nemeckom vo Veľkej vlasteneckej vojne, resp. medailou Za víťazstvo nad Japonskom a napokon aj všetkým vojenským a civilným príslušníkom tylových jednotiek, ktorí boli už skôr ocenení buď rádmi a medailami ZSSR za pracovné zásluhy, alebo jednou z medailí Za obranu Leningradu, Moskvy, Odesy, Sevastopoľu, Stalingradu, Kaukazu, Kyjeva a oblasti Arktídy. Medaily určené pre vojenský personál a partizánov boli pritom na reverznej strane označené nápisom „Účastníkovi vojny" a pre všetkých ostatných zase nápisom „Účastníkovi pracovného frontu". Celkovo bolo od 25. apríla 1975 do 1. januára 1995 udelených dohromady 14 259 560 kusov. Samotná medaila mala kruhový tvar s priemerom 36 mm pri hrúbke 3 mm a vyrábala sa z mosadze. Na rovnošatu alebo na civilný oblek sa pripínala vždy na ľavej strane hrude v poradí za pamätnou medailou 20 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne. Autormi výtvarného návrhu jej averzu boli V. A. Ermakov (1922 – 1989) a V. P. Zaitsev a reverzu A. G. Mirošničenko.

Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na averznej strane reliéfny motív sochy Matka Vlasť volá od Jevgenija Viktoroviča Vučetiča (1908 – 1974), tvoriacej súčasť komplexu pamätníka na Mamajevovej mohyle neďaleko mesta Volgograd (odhalený 15. októbra 1967). Nad sochou bol pritom znázornený vybuchujúci ohňostroj ako symbol víťazstva sovietskeho ľudu vo vojne a naľavo od nej bola pri okrajovej vavrínovej vetvičke reliéfne zobrazená päťramenná hviezda spolu s letopočtom 1945 – 1975. Na reverze bol po obvode vrchnej strany umiestnený buď reliéfny nápis „УЧАСТНИКУ ВОЙНЫ", alebo „УЧАСТНИКУ ТРУДОВОГО ФРОНТА". Pod ním bol potom v strednej časti pod rímskou číslicou „XXX" uvedený šesťriadkový reliéfny nápis „ЛЕТ/ПОБЕДЫ/В ВЕЛИКОЙ/ОТЕЧЕСТВЕННОЙ/ВОЙНЕ/1941-1945 гг" (30 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945). Pri spodnom okraji bol napokon reliéfne zobrazený symbol ZSSR (kosák a kladivo) na vlajúcej stuhe. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na štandardnej päťuholníkovej kolodke potiahnutej látkovou hodvábnou (moiré) stuhou, tvorenou červeným stredovým pruhom a oranžovými okrajovými prúžkami. Medzi nimi sa na ľavej strane nachádzal čierny a oranžový a na pravej strane zase červený a zelený postranný prúžok.

Zobrazená medaila vo verzii pre účastníkov vojny bola 9. mája 1975 udelená prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR pplk. Vasiľovi Ivanovičovi Savkovi (27. 5. 1921 – 9. 1. 1997). Ten sa 12. novembra 1942 stal súčasťou 1. československého samostatného poľného práporu v ZSSR a postupne sa zúčastnil bojov pri Sokolove, Charkove, Kyjeve, Bielej Cerkvi, Rude, Buzivke a Besarábii. Od 16. augusta 1944 pôsobil na Slovensku ako príslušník partizánskeho oddielu Borkaňuk, pričom k československým jednotkám sa opätovne pripojil 20. novembra 1944 pri Stropkove. Následne si prešiel bojmi pri Liptovskom Mikuláši, Ružomberku a Vsetíne.

Do zbierok múzea vo Svidníku bola medaila spolu s príslušným udeľujúcim dekrétom získaná v roku 1997 darom od jeho manželky. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu jubilejnej medaily zastúpenej v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovému rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná mosadzná pozlátená medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je veľmi dobre zachovalá, povrchovo nezmatnená a neoxidovaná, avšak zlátenie je v rámci obidvoch jej strán na niektorých miestach mierne vyšúchané. Výtvarný motív je na obidvoch stranách nenarušený a nápis uvedený na reverze je veľmi dobre čitateľný. Hliníková závesná kolodka je zachovalá a takmer nepoškodená. Pripínacia spona je ohybná. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná, jemne zájdená a na obidvoch koncoch značne rozstrapkaná. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté. Udeľujúci dekrét vyrobený z hladkého výkresového papiera je zachovalý, málo opotrebovaný, nezažltnutý, pričom všetky rohy sú len minimálne obité. Predtlačené a strojom doplnené údaje sú spolu s pečaťou a podpisom veľmi dobre čitateľné.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . 36 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 3 mm
Dĺžka kolodky: . . . . . 48 mm
Šírka kolodky: . . . . . 27 – 47 mm
Šírka stuhy: . . . . . 24 mm
Šírka červeného pruhu stuhy: . . . . . 9 mm
Šírka zeleného postranného prúžku stuhy: . . . . . 3,5 mm
Šírka červeného postranného prúžku stuhy: . . . . . 3 mm
Šírka oranžového postranného prúžku stuhy: . . . . . 3,5 mm
Šírka čierneho postranného prúžku stuhy: . . . . . 3 mm
Šírka oranžových okrajových prúžkov stuhy: . . . . . 1 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,029 kg

Sovietska pamätná medaila 40 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945

Zriadená bola dekrétom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR zo dňa 12. apríla 1985 pri príležitosti 40. výročia víťazstva Červenej armády vo Veľkej vlasteneckej vojne. Určená bola celému vojenskému personálu a civilným zamestnancom pôsobiacim počas tohto konfliktu v radoch ozbrojených síl ZSSR priamo vo frontovej oblasti, ďalej partizánom Veľkej

vlasteneckej vojny a členom sovietskeho domáceho odboja, potom všetkým domácim aj cudzím štátnym príslušníkom, ktorí boli už skôr vyznamenaní medailou Za víťazstvo nad Nemeckom vo Veľkej vlasteneckej vojne, resp. medailou Za víťazstvo nad Japonskom a napokon aj všetkým vojenským a civilným príslušníkom tylových jednotiek, ktorí boli už skôr ocenení buď rádmi a medailami ZSSR za pracovné zásluhy, alebo jednou z medailí Za obranu Leningradu, Moskvy, Odesy, Sevastopoľu, Stalingradu, Kaukazu, Kyjeva a oblasti Arktídy. Medaily určené pre vojenský personál a partizánov boli pritom na reverznej strane označené nápisom „Účastníkovi vojny" a pre všetkých ostatných zase nápisom „Účastníkovi pracovného frontu". Celkovo bolo od 12. apríla 1985 do 1. januára 1995 udelených dohromady 11 268 980 kusov. Samotná medaila mala kruhový tvar s priemerom 32 mm pri hrúbke 2,5 mm a vyrábala sa z mosadze. Na rovnošatu alebo na civilný oblek sa pripínala vždy na ľavej strane hrude v poradí za pamätnou medailou 30 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945. Autorom výtvarného návrhu jej averzu bol V. A. Ermakov a reverzu A. G. Mirošničenko.

Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval v popredí averznej strany reliéfny motív vpred hľadiaceho a vztýčenou rukou zdraviaceho sa sovietskeho vojaka so samopalom PPŠ-41 spolu s robotníkom (po vojakovej ľavej ruke) a farmárkou, predstavujúcich symboliku sovietskeho národa v rokoch vojny. Na pozadí bola vo vnútri veľkej päťramennej hviezdy reliéfne znázornená Spasská veža moskovského Kremľa (postavená v roku 1491) orientovaná na Červené námestie spolu s vybuchujúcim ohňostrojom ako symbolom víťazstva sovietskeho ľudu vo vojne. Okolo vrcholu veže bol uvedený letopočet 1945 – 1985. Na reverze bol po obvode vrchnej strany umiestnený buď reliéfny nápis „УЧАСТНИКУ ВОЙНЫ", alebo „УЧАСТНИКУ ТРУДОВОГО ФРОНТА". Pod ním bol potom v strednej časti pod veľkým číslom „40" uvedený šesťriadkový reliéfny nápis „ЛЕТ/ПОБЕДЫ/В ВЕЛИКОЙ/ОТЕЧЕСТВЕННОЙ/ВОЙНЕ/1941-1945 гг" (40 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945). Pri spodnom okraji bol napokon reliéfne zobrazený symbol ZSSR (kosák a kladivo) nad vlajúcou stuhou. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na štandardnej päťuholníkovej kolodke potiahnutej látkovou hodvábnou (moiré) stuhou, tvorenou dvomi okrajovými prúžkami zelenej farby, medzi ktorými bol vpravo umiestnený červený pruh a vľavo potom rovnako široký pruh s motívom tzv. Georgijevskej stuhy.

Zobrazená medaila vo verzii pre účastníkov vojny bola 5. mája 1985 udelená prezídiom Najvyššieho sovietu ZSSR príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR pplk. V. I. Savkovi. Ten sa 12. novembra 1942 stal súčasťou 1. československého samostatného poľného práporu v ZSSR a postupne sa zúčastnil bojov pri Sokolove, Charkove, Kyjeve, Bielej Cerkvi, Rude, Buzivke a Besarábii. Od 16. augusta 1944 pôsobil na Slovensku ako príslušník partizánskeho oddielu Borkaňuk, pričom k československým jednotkám sa opätovne pripojil 20. novembra 1944 pri Stropkove. Následne si prešiel bojmi pri Liptovskom Mikuláši, Ružomberku a Vsetíne.

Do zbierok múzea vo Svidníku bola medaila spolu s príslušným udeľujúcim dekrétom získaná v roku 1997 darom od jeho manželky. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu jubilejnej medaily zastúpenej v zbierkovom fonde, preto sa aj napriek masovému rozšíreniu radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná mosadzná pozlátená medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je veľmi dobre zachovalá, povrchovo nezmatnená a neoxidovaná, avšak zlátenie je v rámci obidvoch jej strán na niektorých miestach mierne vyšúchané. Výtvarný motív je na obidvoch stranách nenarušený a nápis uvedený na reverze je veľmi dobre čitateľný. Hliníková závesná kolodka je zachovalá a takmer nepoškodená. Pripínacia spona je ohybná. Látka stuhy je zachovalá, málo opotrebovaná, jemne zájdená a na obidvoch koncoch značne rozstrapkaná. Farby stuhy sú nevyblednuté. Udeľujúci dekrét vyrobený z hladkého výkresového papiera je zachovalý, málo opotrebovaný, nezažltnutý, pričom všetky rohy sú len minimálne obité. Predtlačené a strojom i perom doplnené údaje sú spolu s pečaťou a podpisom veľmi dobre čitateľné.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . 32 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 2,5 mm
Dĺžka kolodky: . . . . . 48 mm
Šírka kolodky: . . . . . 27 – 47 mm
Šírka stuhy: . . . . . 24 mm
Šírka červeného pruhu stuhy: . . . . . 10 mm
Šírka pruhu s motívom tzv. Georgijevskej stuhy: . . . . 10 mm
Šírka zelených okrajových prúžkov stuhy: . . . . . 2 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,021 kg

Sovietska pamätná medaila 50 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945

Zriadená bola zákonom Ruskej federácie zo dňa 7. júla 1993 pri príležitosti blížiacich sa osláv 50. výročia víťazstva Červenej armády vo Veľkej vlasteneckej vojne, pričom následne bola v roku 1995 uznaná ako štátne vyznamenanie aj v Kazachstane, v Bielorusku a na Ukrajine. Určená bola celému vojenskému personálu a civilným zamestnancom pôsobiacim počas vojny v radoch ozbrojených síl ZSSR priamo vo frontovej oblasti, ďalej partizánom Veľkej vlasteneckej vojny a členom sovietskeho domáceho odboja, potom všetkým domácim aj cudzím štátnym príslušníkom, ktorí boli už skôr vyznamenaní medailou Za víťazstvo nad Nemeckom vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945, resp. medailou Za víťazstvo nad Japonskom, taktiež aj všetkým vojenským a civilným príslušníkom tylových jednotiek, ktorí boli už skôr ocenení buď rádmi a medailami ZSSR za pracovné zásluhy, alebo jednou z medailí Za obranu Leningradu, Moskvy, Odesy, Sevastopoľu, Stalingradu, Kaukazu, Kyjeva a oblasti Arktídy, a napokon aj všetkým občanom bývalého ZSSR, väzneným počas vojny v koncentračných táboroch a iných zariadeniach vytvorených nacistami, či ich spojencami. Celkovo bolo udelených približne 19,5 milióna kusov.

Samotná medaila mala kruhový tvar s priemerom 32 mm pri hrúbke 2,5 mm a vyrábala sa zo zliatiny medi a zinku (tombak). Na rovnošatu alebo na civilný oblek sa pripínala vždy na ľavej strane hrude v poradí za pamätnou medailou 40 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na jej averznej strane reliéfny motív kremeľského múru spolu so Spasskou vežou (postavená v roku 1491) a pravoslávnym chrámom Vasilija Blaženého (postavený v rokoch 1555 – 1561) na Červenom námestí pod vybuchujúcim ohňostrojom ako symbolom víťazstva sovietskeho ľudu vo vojne. V spodnej časti bol potom nad dvomi vavrínovými vetvičkami reliéfne vyobrazený Rád vlasteneckej vojny, okolo ktorého bol uvedený letopočet „1945 – 1995". Na reverze bol pod veľkým číslom „50" uvedený sedemriadkový reliéfny nápis „ЛЕТ/ПОБЕДЫ/В ВЕЛИКОЙ/ОТЕЧЕСТВЕННОЙ/ВОЙНЕ/1941/-1945" (50 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945), umiestnený medzi dvomi vavrínovými vetvičkami previazanými pri spodnom okraji mašľou. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na štandardnej päťuholníkovej kolodke potiahnutej látkovou hodvábnou (moiré) stuhou s pravostranným červeným pruhom a ľavostranným pruhom s motívom tzv. Georgijevskej stuhy.

Zobrazená medaila s evidenčným číslom 11470141 bola 22. marca 1995 udelená prezídiom Ruskej federácie príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR pplk. V. I. Savkovi. Ten sa 12. novembra 1942 stal súčasťou 1. československého samostatného poľného práporu v ZSSR a postupne sa zúčastnil bojov pri Sokolove, Charkove, Kyjeve, Bielej Cerkvi, Rude, Buzivke a Besarábii. Od 16. augusta 1944 pôsobil na Slovensku ako príslušník partizánskeho oddielu Borkaňuk, pričom k československým jednotkám sa opätovne pripojil 20. novembra 1944 pri Stropkove. Následne si prešiel bojmi pri Liptovskom Mikuláši, Ružomberku a Vsetíne.

Do zbierok múzea vo Svidníku bola medaila spolu s príslušným udeľujúcim dekrétom získaná v roku 1997 darom od jeho manželky. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto typu jubilejnej medaily zastúpenej v jeho zbierkovom fonde. Samotná pozlátená medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je veľmi dobre zachovalá, povrchovo nezmatnená a neoxidovaná, avšak zlátenie je v rámci obidvoch jej strán na niektorých miestach mierne vyšúchané. Výtvarný motív je na obidvoch stranách nenarušený a nápis uvedený na reverze je veľmi dobre čitateľný. Hliníková závesná kolodka je zachovalá a nepoškodená. Pripínacia spona je ohybná. Látka stuhy je zachovalá, málo opotrebovaná, jemne zájdená a na obidvoch koncoch značne rozstrapkaná. Farby stuhy sú nevyblednuté. Udeľujúci dekrét vyrobený z hladkého výkresového papiera je zachovalý, málo opotrebovaný, nezažltnutý, nepoškodený a bez obitých rohov. Predtlačené a perom doplnené údaje sú spolu s pečaťou a podpisom veľmi dobre čitateľné.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . 32 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 2,5 mm
Dĺžka kolodky: . . . . . 47 mm
Šírka kolodky: . . . . . 26 – 46 mm
Šírka stuhy: . . . . . 23 mm
Šírka červeného pruhu stuhy: . . . . . 11 mm
Šírka pruhu s motívom tzv. Georgijevskej stuhy: . . . . 12 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,021 kg

Československý vojnový kríž 1939

Zriadený bol nariadením londýnskej exilovej vlády Československej republiky zo dňa 20. decembra 1940, ktorého platnosť bola po skončení vojny následne potvrdená vyhláškou ministra vnútra č. 41/1946 Sb. zo dňa 26. januára 1946. Podľa prijatých stanov bol určený všetkým priamo zúčastneným československým občanom, jednotkám a príslušníkom československej armády v zahraničí, ako aj jednotkám a príslušníkom spojeneckých armád, ktorí v období po 15. marci 1939 preukázali v boji za oslobodenie Československa vynikajúci a úspešný čin bojovej či veliteľskej povahy a boli pritom osobne vystavení nebezpečenstvu ohrozenia vlastného života, resp. počas neho svoj život obetovali. Kríž mal pritom iba jeden stupeň, pričom ako taký (in natura) sa udeľoval len pri prvom vyznamenaní a pri každom ďalšom bol nositeľovi odovzdaný bronzový štítok v tvare lipovej ratolesti, ktorý sa upevňoval na stuhu (na náprsnú stužku sa pripínala miniatúra štítku). Kríž sa nosil na ľavej strane pŕs vždy v poradí za Rádom Bieleho leva, Československým vojnovým krížom 1914 – 1918 a Rádom Milana Rastislava Štefánika a pred všetkými ostatnými vyznamenaniami. Razil sa z bronzu svetlo- až tmavohnedej farby.

Z hľadiska výtvarného spracovania (šípový tvar s dvomi skríženými mečmi) dominoval na jeho averznej strane reliéfne vyobrazený motív československého štátneho znaku, umiestneného v stredovekom štíte. Na reverznej strane boli v strednej časti a pri hrote každého z ramien reliéfne znázornené zemské znaky všetkých piatich samosprávnych krajín (zemí) Československa. V strede bol v štíte umiestnený emblém Čiech spolu s letopočtom začiatku vojny (1939). Pri hrote vrchného ramena sa potom nachádzal emblém Slovenska, pri hrote ľavého emblém Moravy, pravého Sliezska a spodného Podkarpatskej Rusi. Kríž sa vo forme in natura nosil zavesený na 40 mm širokej látkovej hodvábnej (moiré) stuhe, tvorenej 21 zvislými pruhmi červenej, modrej a bielej farby. Autorom výtvarného návrhu vyznamenania bol Rudolf Polák. Zaujímavosťou je, že na základe odtieňu bronzu a tvaru závesného uška bolo možné celkovo rozlíšiť jeho štyri varianty. Prvým bolo tzv. Londýnske vydanie z rokov 1940 – 1941, pre ktoré bol typický nevýrazný tmavohnedý odtieň bronzu a mohutnejšie závesné uško súdkovitého tvaru. Druhým variantom bolo tzv. Pražské vydanie z roku 1945, vyznačujúce sa menej výrazným tmavohnedým odtieňom bronzu a závesnými uškami valcovitého tvaru. Ďalším bolo tzv. Pražské vydanie z rokov 1945 – 1946 s výrazným tmavohnedým odtieňom bronzu a mohutnými závesnými uškami guľovitého tvaru. Napokon poslednou verziou bol tzv. Variant D so svetlohnedým odtieňom bronzu a úzkymi valcovitými závesnými uškami s vnútorným prierezom v tvare obráteného písmena U.

Zobrazený kríž v Londýnskom vydaní bol udelený príslušníkovi československej armády v zahraničí Jozefovi Haficovi (13. 5. 1918 – 27. 10. 1997), pochádzajúcemu z obce Dubová (okres Svidník), ktorý počas svojej bojovej cesty od 1. júna 1939 postupne prešiel územím Poľska, ZSSR, Palestíny, Egypta, Sýrie, Libanonu, Líbye a Anglicka, aby

sa napokon cez legendárny francúzsky prístav Dunkerque vrátil koncom mája 1944 späť do svojho rodiska.

Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1989 kúpou od samotného nositeľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 20 kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, pričom vzhľadom na svoju povahu (londýnske vydanie) sa nepochybne radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný kríž s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalý a nepoškodený, avšak na hranách a emblémoch reverznej strany sú viditeľné stopy po oxidácii. Mosadzná pripínacia spona je zachovalá, ohybná a nepoškodená. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná a iba minimálne zájdená a na obidvoch okrajoch je na niektorých miestach jemne rozstrapkaná. Farby stuhy sú nevyblednuté. Vo vrchnej a spodnej časti jej averzu sa však nachádzajú škvrny tmavožltej farby. Podklad nepôvodnej náprsnej stužky (vyrobená bola pražskou firmou ZUKOV) z tenkého plechu s nepoškodenou a ohybnou pripínacou sponkou je zachovalý, pričom samotná látka je minimálne opotrebovaná a farby sú nevyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža: . . . . . 44 mm
Hrúbka kríža: . . . . . 2,5 mm
Dĺžka ramena kríža: . . . . . 17 mm
Šírka ramena kríža: . . . . . 8 – 13 mm
Rozmer štítu s československým znakom na averze: . . . . . 13 × 11 mm
Dĺžka meča: . . . . . 32 mm
Priemer kruhových emblémov na reverze: . . . . . 9 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . 52 mm
Šírka stuhy: . . . . . 40 mm
Šírka prúžkov stuhy: . . . . . necelé 2 mm
Dĺžka náprsnej stužky: . . . . . 39 mm
Šírka náprsnej stužky: . . . . . 12 mm
Šírka prúžkov stužky: . . . . . necelé 2 mm
Hmotnosť kríža: . . . . . 0,019 kg
Hmotnosť stužky: . . . . . 0,003 kg

Československá vojenská medaila Za chrabrosť pred nepriateľom

Zriadená bola nariadením československej exilovej vlády v Londýne zo dňa 20. decembra 1940, pričom podľa platných stanov sa udeľovala tým príslušníkom československej armády v zahraničí a československým občanom vo vlasti, ktorí pred nepriateľom na bojisku v zahraničí v čase od 1. septembra 1939, resp. počas oslobodzovacieho boja vo vlasti v čase od 15. marca 1939 až do skončenia vojny, preukázali osobnú statočnosť. Rovnaké podmienky udelenia pritom platili aj pre príslušníkov spojeneckých armád. Medailu prepožičiaval prezident republiky, poprípade MNO alebo veliteľ vojska, pokiaľ ich prezident k tomu zmocnil. Podľa ustanovení mala jeden stupeň a ako in natura sa udeľovala len raz pri prvom vyznamenaní, pričom každé ďalšie sa potom vyznačovalo na stužke bronzovými lipovými ratolesťami. Medaila sa nosila na ľavej strane pŕs vždy v poradí za Rádom Bieleho leva, Československým vojnovým krížom 1914 – 1918, Rádom Milana Rastislava Štefánika a Československým vojnovým krížom 1939 a pred všetkými ostatnými vyznamenaniami. Celkovo bolo udelených vyše 20 000 kusov. Autorom výtvarného návrhu bol J. Král.

Samotná medaila kruhového tvaru s priemerom 33 – 33,75 mm a hrúbkou 2 mm bola razená z bronzu. Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na jej averznej strane reliéfne vyobrazený ľavostranný portrét českého leva s vyplazeným jazykom, pod ktorým bol umiestnený patriarchálny slovenský dvojkríž. Od spodného okraja prechádzal potom priamo cez hlavu leva meč, na ktorého čepeli bola pod hrotom položená stuha s reliéfnym nápisom „ZA CHRABROSŤ“. Od rukoväte meča sa napokon popri okrajoch tiahli až ku stuhe dve lipové ratolesti. Na reverznej strane sa v strednej časti nachádzal vodorovný reliéfny trojriadkový nápis „PRAVDA/VÍTĚZÍ/1939“, obko-

lesený dvomi lipovými ratolesťami tiahnucimi sa popri okrajoch. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na 40 mm širokej látkovej hodvábnej (moiré) stuhe tmavomodrej farby, tvorenej uprostred širokým bielym pruhom preťatým v polovici dvomi červenými prúžkami a na okrajoch červenými prúžkami, oddelenými od modrej plochy bielym prúžkom.

Zaujímavosťou je, že na základe viacerých detailov bolo možné rozlíšiť štyri varianty tohto vyznamenania. Prvým bolo tzv. Londýnske vydanie z rokov 1940 – 1941, pre ktoré bola typická hlboká razba s ostrým zobrazením motívov, závesné uško súdkovitého tvaru a jemne fialový odtieň modrej farby na stuhe. Druhým bolo tzv. Pražské vydanie z roku 1945, vyznačujúce sa hlbokou razbou s menej ostrým zobrazením motívov, mierne sploštěným závesným uškom valcovitého tvaru a stabilným odtieňom modrej farby na stuhe. Ďalším bolo tzv. Pražské vydanie z rokov 1945 – 1947 s hlbokou razbou, svetlejším odtieňom bronzu a úzkym závesným uškom valcovitého tvaru. Napokon poslednou verziou bolo vydanie z rokov 1946 – 1948 s tmavším odtieňom bronzu, veľkým a rozšíreným jazykom leva a závesným uškom súdkovitého tvaru.

Zobrazená medaila v Pražskom vydaní z rokov 1945 – 1947 s číslom matriky 13.213 bola 17. apríla 1946 udelená príslušníkovi partizánskeho zväzku Čapajev, pôsobiaceho v období od 9. apríla 1944 do 23. novembra 1944 prevažne v oblasti Slanských vrchov a Ondavskej vrchoviny, Jurajovi Lucíkovi. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola spolu s dekrétom získaná v roku 1976 kúpou od rodinných príbuzných samotného nositeľa zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo 17 kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná medaila bez vyvýšeného okraja je pomerne dobre zachovalá a povrchovo zmatnená, pričom na averznej strane sú viditeľné malé stopy po oxidácii a na reverze je zase povrch najmä v mieste okolo nápisu mierne ošúchaný. Výtvarný motív obidvoch strán je nenarušený. Štylizovaný záves je zachovalý a na povrchu jemne zmatnený, pričom na ramenách v podobe lipových ratolestí sa nachádzajú malé stopy po oxidácii a na reverze je v strednej časti povrch výrazne ošúchaný. Dvojitá bronzová závesná ihlica je zachovalá a nepoškodená. Látka stuhy je síce zachovalá, avšak je výraznejšie opotrebovaná a veľmi zájdená, pričom jej rozstrapkané konce sú vzájomne prišité k averznej strane tak, že ihlicu nie je možné vybrať. Farby stuhy sú mierne vyblednuté. Udeľujúci dekrét vo formáte A4 vyrobený z výkresového papiera je síce zachovalý, no je výrazne opotrebovaný, zažltnutý a v miestach ohybov (zložený na štvrtinu) značne poškodený a čiastočne perforovaný, pričom na reverznej strane bol v mieste horizontálneho zhybu dodatočne spevnený papierovou páskou. Predtlačené a strojom doplnené údaje sú spolu s podpisom arm. gen. L. Svobodu dobre čitateľné.

Základné parametre:

Priemer medaily:	33 mm
Hrúbka medaily:	2 mm
Dĺžka závesu medaily:	26 mm
Šírka závesu medaily:	13 mm
Dĺžka ramena závesu medaily:	14 mm
Dĺžka stuhy:	46 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Šírka červených okrajových pruhov stuhy:	4 mm
Šírka bielych prúžkov stuhy:	1,5 mm
Šírka modrých pruhov stuhy:	10 mm
Šírka červených stredových pruhov stuhy:	3 mm
Hmotnosť:	0,019 kg

Československá vojenská medaila Za zásluhy

Zriadená bola nariadením londýnskej exilovej vlády Československej republiky zo dňa 20. apríla 1943. Ako viditeľné vojenské vyznamenanie bola určená pre príslušníkov československej armády v zahraničí, ako aj pre príslušníkov spojeneckých vojsk za vynikajúce zásluhy o československú armádu nevykonané priamo v boji. Vyznamenaní ňou mohli byť československí občania aj cudzinci, ktorí mimo vlastného bojového nasadenia preukázali v boji proti okupantom

na domácom území vynikajúce zásluhy o československú armádu. Oprávneným nositeľom bolo toto vyznamenanie udeľované na návrh vlády prezidentom republiky. Podľa stanov malo dva stupne a udeľovalo sa vždy iba raz, buď v prvom, alebo v druhom stupni. Medaily prvého stupňa sa razili zo striebra (punc 800/1000) a druhého stupňa z bronzu. Na odeve sa vyznamenanie nosilo buď v podobe medaily na ľavej strane prs, alebo v podobe stužky nad ľavým náprsným vreckom. Na stužku medaily prvého stupňa bola ako odlišovací znak upevnená päťramenná hviezdička s priemerom 5 mm. Autorom výtvarného návrhu bola londýnska firma Spink & Son Ltd.

Výtvarné spracovanie bolo pri obidvoch stupňoch totožné, pričom na averznej strane dominoval reliéfny bočný portrét troch vedľa seba stojacich československých vojakov s nasadenou prilbou vzor 32. Na reverznej strane bola reliéfne znázornená lipová ratolesť s deviatimi lístkami položená na medzikruží, z ktorého po celom obvode vychádzali rovnako veľké a pravidelné lúče svetla. K vrchnému okraju boli ako záves upevnené dva prekrížené meče. Medaily obidvoch stupňov sa vo forme in natura nosili zavesené na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe s celkovou šírkou približne 33 mm, ktorej motív bol tvorený piatimi pruhmi modrej a bielej farby. Zaujímavosťou je, že na základe spôsobu spracovania motívov a podľa farebných odtieňov stuhy bolo možné rozlíšiť dve verzie tohto vyznamenania. Prvou bolo tzv. Londýnske vydanie z rokov 1943 – 1945 s typickou hlbokou razbou s ostrým zobrazením motívov. Pomerne výrazné boli aj farby na stuhe, ale modrá mohla mať jemne fialový a biela jemne sivý nádych. Druhou verziou bolo tzv. Pražské vydanie z rokov 1945 – 1947 s plytšou razbou a jemnejšími motívmi. Farby na stuhe boli tiež menej výraznejšie, ale stabilnejšie si držali svoj stanovený odtieň.

Zobrazená medaila II. stupňa v Pražskom vydaní bola udelená príslušníkovi československej armády v zahraničí J. Hafičovi, pochádzajúcemu z obce Dubová (okres Svidník), ktorý počas svojej bojovej cesty od 1. júna 1939 postupne prešiel územím Poľska, ZSSR, Palestíny, Egypta, Sýrie, Libanonu, Líbye a Anglicka, aby sa napokon cez legendárny francúzsky prístav Dunkerque vrátil koncom mája 1944 späť do svojho rodiska.

Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1989 kúpou od samotného nositeľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 11 kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá a nepoškodená, avšak povrch na obidvoch jej stranách je mierne zmatnený a na vrchnej hrane pod závesom a na reverze sú viditeľné menšie stopy po oxidácii. Výtvarný motív obidvoch strán je nenarušený. Štylizovaný záves je zachovalý, nepoškodený a na povrchu jemne zmatnený, pričom na bočných hranách mečov sa nachádzajú malé stopy po oxidácii. Závesná ihlica úplne absentuje. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná, jemne zájdená a nerozstrapkaná, pričom na reverznej strane je zošitá. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	32 mm
Hrúbka medaily:	3 mm
Dĺžka závesu medaily:	23 – 26 mm
Šírka závesu medaily:	11 mm
Dĺžka mečov závesu medaily:	27 mm
Dĺžka stuhy:	55 mm
Šírka stuhy:	33 mm
Šírka modrých okrajových pruhov stuhy:	2 mm
Šírka bielych pruhov stuhy:	8 mm
Šírka modrého pruhu stuhy:	13 mm
Hmotnosť:	0,024 kg

Československá vojenská pamätná medaila

Zriadená bola uznesením československej exilovej vlády v Londýne zo dňa 15. októbra 1943, ktoré bolo neskôr doplnené uznesením zo dňa 21. februára 1945. Podľa stanov bola primárne určená ako pamiatka pre príslušníkov československej armády v zahraničí, priamo bojujúcich v československých vojenských jednotkách vytvorených vo Francúzsku, Veľkej Británii, ZSSR a na Strednom východe. Udeľovaná mohla byť aj príslušníkom spojeneckých armád, ktorí sa priamo zúčastnili oslobodzovacích bojov na území Československa a napokon aj tým občanom, ktorí sa síce priamych bojov nezúčastnili, no po dobu najmenej dvoch mesiacov vykonávali vojenskú službu v jednotkách československej armády v zahraničí. Po preukázaní splnenia podmienok dostával oprávnený nositeľ na základe miesta jeho pôsobenia spolu s medailou aj rozlišovacie bronzové štítky (pripínali sa na stuhu), na ktorých mohol byť uvedený jeden z týchto štyroch nápisov: „FRANCIE", „VELKÁ BRITÁNIE", „STŘEDNÍ VÝCHOD" a „SSSR". Na rovnošate bola medaila s príslušným štítkom nosená vždy na ľavej strane v poradí za všetkými československými vojenskými vyznamenaniami z obdobia druhej svetovej vojny. Na civilnom oblečení sa nosila väčšinou miniatúra veľká 9 mm umiestnená na ihle. Autorom výtvarného návrhu bola londýnska firma Spink & Son Ltd. Samotná medaila kruhového tvaru s priemerom 37 mm sa vyrábala z bronzu.

Z hľadiska výtvarného spracovania bol na averze celý jej obvod tvorený lipovým vencom, cez ktorého zvislú os bol položený štylizovaný meč. V mieste, kde meč hrotom pretínal veniec, bola prinitovaná strieborná miniatúra štátneho znaku Československa. Reverzná strana bola hladká, pričom takmer po celom jej obvode dominoval kruhový nápis „ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA V ZAHRANIČÍ", ktorý bol v spodnej časti doplnený letopočtom trvania vojny 1939 – 1945. Vo forme in natura sa medaila nosila zavesená na látkovej hodvábnej (moiré) červenej stuhe s dvomi postrannými čiernymi pruhmi. Zaujímavosťou je, že na základe viacerých detailov bolo možné rozlíšiť tri varianty tohto vyznamenania. Prvým bolo tzv. Londýnske vydanie, pre ktoré bol typický užší dvojriadkový reliéfny nápis letopočtu, závesné uško súdkovitého tvaru a ružovkastý až tehlový odtieň červenej farby na stuhe. Druhým bolo tzv. I. Pražské vydanie z roku 1945, vyznačujúce sa širším dvojriadkovým reliéfnym nápisom letopočtu, úzkym závesným uškom valcovitého tvaru a ružovkastým odtieňom červenej farby na stuhe. Napokon tretím variantom bolo tzv. II. Pražské vydanie z rokov 1945 – 1947 (výrobcom bola firma ZUKOV) s vyrazenými nápismi na reverze (letopočet v jednom riadku oddelený strieborným upevňovacím nitom znaku na averze), značkou Z v krúžku, úzkym závesným uškom valcovitého tvaru a tehlovým odtieňom červenej farby na stuhe.

Zobrazená medaila v I. Pražskom vydaní bez príslušných štítkov na stuhe (nositeľ mal s určitosťou právo na štítky Velká Británie, Francie a Střední Východ) bola udelená príslušníkovi československej armády v zahraničí J. Hafičovi, pochádzajúcemu z obce Dubová (okres Svidník), ktorý počas svojej bojovej cesty od 1. júna 1939 postupne prešiel územím Poľska, ZSSR, Palestíny, Egypta, Sýrie, Libanonu, Líbye a Anglicka, aby sa napokon cez legendárny francúzsky prístav Dunkerque vrátil koncom mája 1944 späť do svojho rodiska.

Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1989 kúpou od samotného nositeľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 11 kusov tohto vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná bronzová medaila je pomerne dobre zachovalá, avšak jej povrch na averze je mierne zmatnený a najmä v priestore venca a okolo strieborného znaku sú viditeľné stopy po oxidácii. Výtvarný motív je spolu s vyobrazením znaku nenarušený. Reverzná strana je čiastočne zmatnená a nepoškodená a nápisy sú veľmi dobre čitateľné. Pripínacia spona (zrejme nepôvodná) je zachovalá, nepoškodená, ohybná a mierne zoxidovaná. Látka stuhy je mierne opotrebovaná a zájdená, pričom na okrajoch je jemne rozstrapkaná a v zadnej časti zošitá. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	37 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Šírka venca medaily:	10 mm
Dĺžka meča medaily:	47 mm
Rozmer znaku medaily:	13 × 11 mm
Dĺžka stuhy:	50 mm
Šírka stuhy:	37 mm
Šírka čiernych pruhov stuhy:	4 mm
Hmotnosť:	0,020 kg

Rád Slovenského národného povstania I. triedy

Rád Slovenského národného povstania bol založený nariadením Slovenskej národnej rady (SNR) č. 102/1945 Zbierky nariadení SNR zo dňa 23. augusta 1945. Na základe neho bol určený československým občanom, ktorí sa významným spôsobom zúčastnili odboja proti nemeckým okupantom počas SNP a preukázali v ňom vynikajúce bojové, veliteľské či organizačné schopnosti, a to aj za cenu ohrozenia, resp. straty vlastného života. Dňa 18. januára 1949 bolo pôvodné nariadenie doplnené vládnym nariadením č. 30/1949 Zb., na základe ktorého bolo možné Rád SNP udeliť aj cudzím štátnym príslušníkom. Dňa 12. júla 1949 bolo na základe uznesenia vlády Československej republiky udeľovanie oficiálne ukončené. Avšak pri príležitosti osláv 20. výročia SNP bol rád ešte prepožičaný aj niektorým obciam ako ocenenie ich zásluh počas jeho priebehu. Podľa ustanovení bol rozdelený na I. a II. triedu a Pamätnú medailu.

Rád SNP I. triedy predstavovala strieborná pozlátená medaila kruhového tvaru s priemerom 36 mm. Celkovo bol udelený 1236 osobám. Rád SNP II. triedy tvorila strieborná medaila, tvarovo a rozmerovo identická s medailou I. triedy. Okrem československých občanov bol udelený aj občanom Francúzska (130), Sovietskeho zväzu (225), USA (31), Bulharska (84), Poľska (16), Rumunska (5) a Juhoslávie (3). Pamätná medaila Rádu SNP sa razila z bronzu a celkovo ňou bolo vyznamenaných 31 356 osôb. Výtvarný návrh medailí spracoval akademický sochár a medailér Jozef Kostka (1912 – 1996). Motív ich averznej strany bol identický, pričom na niektorých exemplároch tu bola v spodnej časti vyrazená aj iniciála medailéra v tvare písmena K. Z hľadiska výtvarného spracovania tu dominovala reliéfne zobrazená postava kráčajúcej ženy odetej v antickom plášti a zvierajúcej vo svojej vztýčenej pravici rukoväť meča. Okolo nej bol uvedený reliéfny kruhový nápis „SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE", pričom od neho bol dvoma päťramennými hviezdičkami oddelený nápis „29. VIII. 1944", symbolizujúci začiatok povstania.

Na reverznej strane medaily I. triedy bol v piatich riadkoch uvedený reliéfny nápis „RÁD/SLOVENSKÉHO/NÁRODNÉHO/POVSTANIA/I. TRIEDA", pričom pod ním bolo vyrazené matričné číslo. Na reverze medaily II. triedy bol v piatich riadkoch uvedený reliéfny nápis „RÁD/SLOVENSKÉHO/NÁRODNÉHO/POVSTANIA/II. TRIEDA" bez vyrazeného matričného čísla. Na reverznej strane Pamätnej medaily bol v troch riadkoch uvedený reliéfny nápis „NA PAMÄŤ/ZA ÚČASŤ/V POVSTANÍ", pričom nad a pod ním bol umiestnený lipový list. Medaily všetkých stupňov sa vo forme in natura nosili zavesené na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe s celkovou šírkou približne 39 mm. Stuha medaily I. triedy bola červená s úzkym zvislým stredovým bielym pruhom s modrými prúžkami po jeho stranách. Stuha medaily II. triedy bola modrá s úzkym zvislým stredovým bielym pruhom s červenými prúžkami po jeho stranách a stuha Pamätnej medaily bola tvorená tromi rovnako širokými zvislými pruhmi v poradí farieb biela, červená a modrá.

Zobrazená medaila I. triedy, vyrobená v kremnickej mincovni, bola s matričným číslom 1163 udelená 29. augusta 1947 Predsedníctvom SNR

v zastúpení jej podpredsedom Karolom Šmidkem (1897 – 1952) príslušníkovi partizánskeho zväzku Čapajev pôsobiaceho v období od 9. apríla 1944 do 23. novembra 1944 prevažne v oblasti Slanských vrchov a Ondavskej vrchoviny, J. Lucíkovi. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola spolu s dekrétom získaná v roku 1976 kúpou od rodinných príbuzných samotného nositeľa zo Svidníka. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotná medaila s tenkým nevýrazným okrajom je zachovalá, avšak na jej averznej strane sú najmä v rámci nápisu a postavy ženy viditeľné výraznejšie tmavé stopy po oxidácii, pričom na reverze je zlátenie na niektorých miestach mierne ošúchané. Výtvarný motív na averze a nápis na reverze (vrátane matričného čísla) sú nenarušené. Dvojitá závesná pozlátená ihlica je zachovalá a nepoškodená. Látka stuhy je síce zachovalá a nerozstrapkaná, avšak je výraznejšie opotrebovaná a veľmi zájdená, pričom na reverze je zošitá tak, že ihlicu nie je možné vybrať. Na jej averznej strane sú badateľné tmavé stopy oxidačného nánosu otlačené od medaily, pričom obdobné stopy vytvorené otlačením od ihlice (medaila musela byť dlhší čas položená priamo na stuhe) sa nachádzajú aj na reverze. Farby stuhy sú mierne vyblednuté. Udeľujúci dekrét s číslom V-382/45 vo formáte A4 vyrobený z výkresového papiera je síce zachovalý, no je mierne opotrebovaný, zažltnutý a v miestach ohybov (zložený na štvrtinu) značne oslabený a presne v strede perforovaný. Predtlačené a strojom doplnené údaje sú spolu s podpisom Karola Šmidkeho dobre čitateľné.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . .36 mm
Hrúbka medaily: . . . . . .2 – 3 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . .48 mm
Šírka stuhy: . . . . . .39 mm
Šírka červených pruhov stuhy: . . . . . .16 mm
Šírka modrých prúžkov stuhy: . . . . . .1 mm
Šírka bieleho pruhu stuhy: . . . . . .5 mm
Hmotnosť: . . . . . .0,022 kg

Rád Slovenského národného povstania II. triedy

Zobrazená medaila, vyrobená v kremnickej mincovni, bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby z Prahy. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná medaila s tenkým nevýrazným okrajom je zachovalá, avšak na jej averznej strane sú takmer na celom povrchu viditeľné tmavšie stopy po oxidácii, pričom výtvarný reliéfny motív je rozpoznateľný, no kruhopis je ťažšie čitateľný. Reverzná strana je taktiež mierne zoxidovaná, pričom samotný nápis je relatívne dobre čitateľný, no najmä v pravej časti sa na povrchu nachádzajú stopy po odstraňovaní oxidačného nánosu. Dvojitá bronzová závesná ihlica je zachovalá a nepoškodená. Látka stuhy je síce zachovalá a nerozstrapkaná, avšak je výraznejšie opotrebovaná a hlavne v rámci modrých pruhov značne zájdená, pričom na reverze je zošitá tak, že ihlicu nie je možné vybrať. Farby stuhy sú mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . .36 mm
Hrúbka medaily: . . . . . .2 – 2,5 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . .49 mm
Šírka stuhy: . . . . . .39 mm
Šírka modrých pruhov stuhy: . . . . . .16 mm
Šírka červených prúžkov stuhy: . . . . . .1 mm
Šírka bieleho pruhu stuhy: . . . . . .5 mm
Hmotnosť: . . . . . .0,023 kg

Pamätná medaila Rádu Slovenského národného povstania

Zobrazená medaila, vyrobená v kremnickej mincovni, bola udelená 5. marca 1947 Predsedníctvom Slovenskej národnej rady v zastúpení jej predsedom Jozefom Lettrichom (1905 – 1969) príslušníkovi domáceho odboja Andrejovi Verbovi. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola spolu s dekrétom získaná v roku 1978 kúpou od rodinných príbuzných samotného nositeľa z obce Lomné (okres Stropkov). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde.

Samotná medaila s tenkým nevýrazným okrajom je zachovalá, avšak na jej averznej strane sú takmer na celom povrchu viditeľné výrazné tmavé stopy po oxidácii, pričom výtvarný reliéfny motív je slabšie rozpoznateľný a kruhopis je pomerne ťažko čitateľný. Na reverznej strane sú badateľné iba menšie oxidačné rezíduá, pričom samotný nápis je relatívne dobre čitateľný, no v niektorých častiach sa na povrchu nachádzajú menšie a plytšie škrabance ako stopy po odstraňovaní oxidačného nánosu. Dvojitá bronzová závesná ihlica je zachovalá a nepoškodená. Látka stuhy je síce zachovalá a nerozstrapkaná, avšak je mierne opotrebovaná a zájdená, pričom na reverze je zošitá tak, že ihlicu nie je možné vybrať. Farby stuhy sú mierne vyblednuté. Udeľujúci dekrét s číslom V-719/46 vo formáte A4 vyrobený z výkresového papiera je zachovalý, málo opotrebovaný, do istej miery zažltnutý a v miestach ohybov (zložený na štvrtinu) takmer neoslabený. Predtlačené a strojom doplnené údaje sú spolu s podpisom J. Lettricha dobre čitateľné.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . .36 mm
Hrúbka medaily: . . . . . .2 – 2,5 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . .47 mm
Šírka stuhy: . . . . . .38 mm
Šírka bieleho pruhu stuhy: . . . . . .12 mm
Šírka červeného pruhu stuhy: . . . . . .14 mm
Šírka modrého pruhu stuhy: . . . . . .12 mm
Hmotnosť: . . . . . .0,023 kg

Odznak Československý partizán

Zriadený bol vládnym nariadením č. 621 zo dňa 9. augusta 1946 pre všetkých československých partizánov (tí museli pre získanie odznaku splniť podmienky stanovené v § 1 zákona č. 34 Sb. zo dňa 14. februára 1946, ktorým sa špecifikoval a vymedzoval pojem československý partizán) ako pripomienka ich neoceniteľného boja za oslobodenie Československej republiky. Odznakom však mohli byť vyznamenávaní aj cudzí štátni príslušníci, ktorí boli súčasťou československých partizánskych jednotiek, bojujúcich proti nepriateľovi na československom území. Oprávneným držiteľom bol odovzdávaný v dvoch veľkostiach, konkrétne s priemerom 50 mm a 25 mm. Veľký odznak bol určený pre nosenie na rovnošate, kde sa upevňoval na pravej strane nad náprsným vreckom, a malý (umiestnený na ihle) sa nosil výhradne na civilnom odeve pripnutý na ľavej klope saka či kabátu. K tomuto odznaku nebola nikdy oficiálne zriadená žiadna stuha ani náprsná stužka. Autorom výtvarného návrhu bol akademický sochár, profesor Josef Malejovský. Jeho výroba (razený bol z bronzu) prebiehala v kremnickej mincovni.

Z hľadiska výtvarného spracovania išlo o dekoráciu v tvare päťramennej hviezdy, ktorá bola obkolesená vencom vytvoreným z lipových ratolestí, prevesným cez jej pravé vrchné rameno. V centrálnej časti averznej strany dominovala reliéfne znázornená štylizovaná postava pohybujúceho sa partizána odetého v zimnom kabáte s kožušinovou čapicou

na hlave (ušianka) a držiaceho v obidvoch rukách sovietsky samopal (pravdepodobne PPŠ-41). Nad jeho pravou rukou bol na ploche ľavého vrchného ramena hviezdy a po obvode lipového venca uvedený reliéfny dvojriadkový nápis „ČS./PARTYZÁN". Reverzná strana bola hladká a nachádzal sa tu závit s upevňovacou kruhovou maticou slúžiacou na pripevnenie odznaku k rovnošate.

Zobrazený odznak, vyrobený v kremnickej mincovni, bol udelený príslušníkovi partizánskej skupiny Sergej pôsobiacej v období 4. – 30. septembra 1944 na území severovýchodného Slovenska v okolí mesta Snina (oblasť jej pôsobenia zahŕňala 15 obcí), Petrovi Stebilovi. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1972 darom od samotného nositeľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 10 kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný odznak je pomerne dobre zachovalý, avšak jeho povrch je mierne zmatnený a na averznej strane je na niektorých miestach jemne ošúchaný, no bez narušenia výtvarného motívu. Hladká reverzná strana je zachovalá a takmer nepoškodená. Upínacia matica úplne absentuje a tenká závitnica slúžiaca na prevlečenie cez odev je ohnutá.

Základné parametre:
Dĺžka od vrchného ramena hviezdy
po spodný okraj venca: . . . . . 44 mm
Rozpätie medzi ramenami hviezdy: . . . . . 50 mm
Priemer kruhovej časti odznaku: . . . . . 35 mm
Hrúbka odznaku: . . . . . 2 – 4 mm
Dĺžka závitnice odznaku: . . . . . 9 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,025 kg

Odznak pre príslušníkov 1. československej divízie Itália

Spolu s Partizánskym odznakom a Odznakom príslušníka odboja tvoril sériu troch divíznych odznakov, ktoré boli určené pre vyznamenávanie jednotlivých príslušníkov československého zahraničného odboja, pôsobiacich v oblasti severného Talianska od polovice roku 1944. Tento odznak bol pritom primárne určený všetkým príslušníkov bývalej slovenskej 2. technickej divízie, podieľajúcim sa na vytvorení novej 1. československej divízie Itália, ktorá pod velením pplk. Jaroslava Kmicikieviča vznikla 28. apríla 1945. Autorom výtvarných návrhov v rámci celej série vyrábanej v meste Miláno (odznaky boli razené z pozinkovaného železného plechu) bol slovenský sochár Tibor Bártfay (1920 – 2015). Celkovo bolo údajne vyprodukovaných niečo vyše 3500 kusov odznaku pre príslušníkov 1. československej divízie Itália. Zaujímavosťou je, že každý príslušník divízie, ktorému bol udelený, si ho musel aj zaplatiť. Samotný odznak mal výšku približne 65 mm a šírku zhruba 45 mm.

Z hľadiska výtvarného spracovania bol na averznej strane po obvode tvorený vavrínovým vencom, ukončeným vo vrchnej časti z bočného profilu vyobrazenou prilbou vzor 32, ktorá bola v priebehu druhej svetovej vojny používaná príslušníkmi slovenskej armády. Pod nitmi prilby bol reliéfne uvedený letopočet „1945". V spodnej časti bol veniec ukončený miniatúrou štátneho znaku Československa, pričom podklad okolo českého leva bol smaltovaný načerveno a príslušné časti slovenského štátneho symbolu umiestneného na tele leva boli smaltované namodro, nabielo a načerveno. Znak bol položený na rukoväti a záštitnej priečke rímskeho meča, ktorého čepeľ (akoby prechádzajúca stredom odznaku) svojím hrotom presahovala ponad prilbu. Vo vnútornom vyplnenom priestore odznaku medzi vavrínovým vencom, prilbou a štátnym znakom bol načierno smaltovanými písmenami reliéfne uvedený trojriadkový nápis „1.ČSL./DIVÍZIA/ITALIA". Reverznú stranu odznaku tvoril v podstate negatív vyobrazenia jeho averznej strany, pričom tu bola priletovaná jednoduchá zvislá zapínacia ihlica.

Zobrazený odznak bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1986 kúpou od súkromnej osoby z Košíc. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu odznaku zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotný odznak je veľmi dobre zachovalý, mechanicky takmer nepoškodený a nekorodovaný. Výtvarný motív je nenarušený. Reverzná strana je bez výtvarného spracovania. Pôvodná otváracia zapínacia ihlica bola ulomená a neskôr provizórne nahradená novou nepohyblivou dlhou ihlou, naletovanou do strednej časti reverzu.

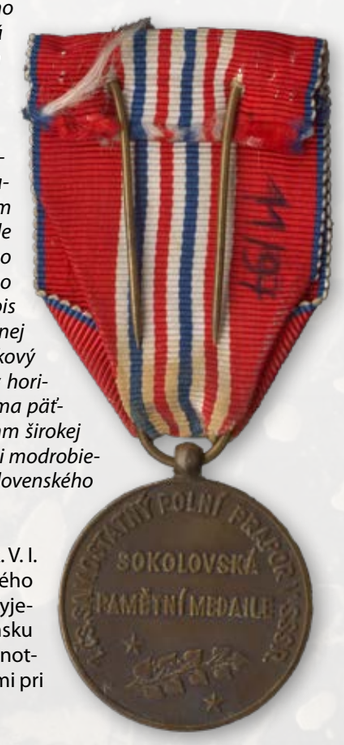
Základné parametre:
Dĺžka odznaku: . . . . . 65 mm
Šírka odznaku: . . . . . 45 mm
Dĺžka nepôvodnej ihly: . . . . . 40 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,012 kg

Sokolovská pamätná medaila

Zriadená bola uznesením vlády Československej republiky zo dňa 5. marca 1948 ako pripomienka päťročného výročia bitky pri Sokolove (Ukrajina) a ako forma úcty k žijúcim, padlým a zomrelým príslušníkom 1. československého samostatného poľného práporu v ZSSR, ktorí sa jej v dňoch 8. – 13. marca 1943 priamo zúčastnili. Udeľovanie tejto medaily sa uskutočnilo jednorazovo počas osláv piateho výročia sokolovskej bitky 8. marca 1948 v Prahe. Okrem účastníkov bojov bola udelená aj práporu ako takému, a tiež vybraným domácim aj zahraničným hosťom, vybraným príslušníkom československej a sovietskej generality, ako aj vtedajšiemu prezidentovi Československej republiky E. Benešovi. Medailu spolu s dekrétom udeľoval vtedajší minister národnej obrany, arm. gen. L. Svoboda. Autorkou jej výtvarného návrhu bola akademická sochárka Herta Brandejsová (1909). Samotná medaila mala kruhový tvar s priemerom 35 mm pri hrúbke 2,5 mm a razila sa z bronzu.

Z hľadiska výtvarného spracovania dominoval na jej averznej strane reliéfny motív smerom do boku hľadiaceho sokolovského bojovníka, držiaceho v obidvoch rukách sovietsky samopal (pravdepodobne PPŠ-41). Nad jeho pravým ramenom boli vyobrazení ďalší traja a nad ľavým zase ďalší štyria bojovníci so samopalmi. Po obvode ľavej strany bol uvedený reliéfny nápis „8. III. 1943" a po obvode pravej nápis „SOKOLOVO". Na reverze bol po takmer celom obvode uvedený reliéfny kruhový nápis „1. ČS. SAMOSTATNÝ POLNÍ PRAPOR V SSSR". V strednej časti bol potom vodorovne uvedený reliéfny dvojriadkový nápis „SOKOLOVSKÁ/PAMĚTNÍ MEDAILE". Pod ním bola v horizontálnej polohe vyobrazená lipová ratolesť obklopená dvoma päťramennými hviezdičkami. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na 40 mm širokej látkovej hodvábnej (moiré) stuhe červenej farby s dvoma 1 mm širokými okrajovými modrobielymi pruhmi. Jej stredom prechádzal 16 mm široký pás symbolizujúci stuhu Československého vojnového kríža 1939.

Zobrazená medaila bola 8. marca 1948 udelená príslušníkovi 1. ČSAZ v ZSSR pplk. V. I. Savkovi. Ten sa 12. novembra 1942 stal súčasťou 1. československého samostatného poľného práporu v ZSSR a postupne sa zúčastnil bojov pri Sokolove, Charkove, Kyjeve, Bielej Cerkvi, Rude, Buzivke a Besarábii. Od 16. augusta 1944 pôsobil na Slovensku ako príslušník partizánskeho oddielu Borkaňuk, pričom k československým jednotkám sa opätovne pripojil 20. novembra 1944 pri Stropkove. Následne prešiel bojmi pri Liptovskom Mikuláši, Ružomberku a Vsetíne.

Do zbierok múzea vo Svidníku bola medaila získaná v roku 1997 darom od jeho manželky. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotná medaila s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalá a nepoškodená, avšak povrch na obidvoch jej stranách je zmatnený, pričom na reverze sú medzi písmenami obidvoch nápisov viditeľné malé stopy po oxidácii. Výtvarný motív je nenarušený. Dvojitá bronzová závesná ihlica je zachovalá a nepoškodená. Látka stuhy je síce zachovalá, avšak je výraznejšie opotrebovaná a zájdená, pričom na obidvoch koncoch zložených pod ihlicou je výrazne rozstrapkaná. Na obidvoch stranách stuhy sa v spodnej časti nachádzajú tmavožlté škvrny. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	35 mm
Hrúbka medaily:	2,5 mm
Dĺžka stuhy:	58 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Šírka postranných modrobielych prúžkov stuhy:	1 mm
Šírka červených pruhov stuhy:	11 mm
Šírka stredného motívu stuhy:	16 mm
Šírka prúžkov stredného motívu stuhy:	2 mm
Hmotnosť:	0,023 kg

Dukelská pamätná medaila

Táto vojenská pamätná medaila bola zriadená vládou Československej republiky na základe Vládneho nariadenia č. 36 zo dňa 26. júna 1959 pri príležitosti 15. výročia bojov na Dukle. Určená bola primárne pre žijúcich, padlých a zomrelých príslušníkov 1. ČSAZ v ZSSR, ktorí sa v dňoch 8. septembra 1944 až 28. novembra 1944 zúčastnili bojových operácií v priestore Duklianskeho priesmyku. Ďalej mohla byť udelená aj tým československým občanom, ktorí v bezprostrednej súvislosti s KDO prispeli buď partizánskou, alebo inou organizovanou a sústavnou bojovou činnosťou k citeľnému poškodeniu nepriateľa, či k pomoci sovietskym a československým jednotkám. Okrem jednotlivcov ju bolo možné udeliť aj tým útvarom Československej ľudovej armády, ktoré boli nositeľmi historických názvov a bojových tradícií jednotiek 1. ČSAZ v ZSSR, nasadených v dňoch 8. septembra 1944 až 28. novembra 1944 do bojov na Dukle. Medaila mohla byť napokon po splnení stanovených podmienok udelená aj cudzím štátnym príslušníkom a vojenským útvarom. Udeľovaná bola na návrh vlády prezidentom republiky. Podľa nariadenia sa nosila na ľavej strane pŕs v poradí za Sokolovskou pamätnou medailou. Vyrábala sa z bronzu a mala kruhový tvar s priemerom 35 mm.

Z hľadiska výtvarného spracovania bol na jej averznej strane pod reliéfnym nápisom „ČEST A SLÁVA DUKELSKÝM HRDINŮM“ vyobrazený portrét československého (v popredí) a sovietskeho (v pozadí) vojaka symbolizujúci československo-sovietsku bojovú družbu. Autorom výtvarného návrhu tejto strany medaily bol akademický sochár a medailér Jiří Prádler (1929 – 1993), ktorého iniciály boli umiestnené na spodnom okraji. Na reverznej strane boli reliéfne zobrazené postavy kráčajúceho československého (v popredí) a sovietskeho (v pozadí) vojaka, ktorí symbolizovali bratstvo československej a sovietskej armády. Okolo postáv bol pri okraji rozložený reliéfny nápis „SE SOVĚTSKÝM SVAZEM NA VĚČNÉ ČASY“. Autorom reverzu medaily bol akademický sochár a medailér Jaroslav Brůha (1889 – 1969), ktorého iniciály boli uvedené uprostred ľavého okraja. Medaila sa vo forme in natura nosila zavesená na 40 mm širokej látkovej hodvábnej (moiré) stuhe, tvorenej siedmimi zvislými pruhmi. V strede stuhy sa nachádzal úzky zlatý prúžok, pričom po jeho obidvoch stranách bol umiestnený široký červený pruh spolu s úzkym bielym a modrým prúžkom. Autorom stuhy bol profesor Antonín Kybal (1901 – 1971).

Zobrazená medaila bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1988 darom od súkromnej osoby z obce Krajná Poľana (okres Svidník). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z 18 kusov tohto typu vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná medaila bez vyvýšeného

okraja je síce pomerne dobre zachovalá, avšak povrch na obidvoch jej stranách je zmatnený a jemne vyšúchaný. Výtvarný motív je nenarušený, ale kruhopisy na obidvoch stranách sú na niektorých miestach slabšie čitateľné. Dvojitá bronzová závesná ihlica je zachovalá a nepoškodená. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná, jemne zájdená a pokrkvaná a na obidvoch koncoch zložených pod ihlicou je výrazne rozstrapkaná. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily:	35 mm
Hrúbka medaily:	2 mm
Dĺžka stuhy:	76 mm
Šírka stuhy:	40 mm
Šírka bielych prúžkov stuhy:	2 mm
Šírka modrých prúžkov stuhy:	2 mm
Šírka zlatého prúžku stuhy:	3 mm
Hmotnosť:	0,021 kg

Zlatá hviezda Hrdinu ČSSR

Tento čestný titul bol spolu s Rádom červenej zástavy, Rádom červenej hviezdy, medailou Za zásluhy o obranu vlasti a medailou Za službu vlasti zriadený vládnym nariadením č. 6/1955 Sb. zo dňa 8. februára 1955. Podľa stanov bol určený občanom Československej socialistickej republiky (ČSSR), resp. cudzím štátnym príslušníkom, ako ocenenie ich výnimočných zásluh spojených s vykonaním hrdinského činu, resp. opätovných hrdinských činov. Ideovým vzorom bol titul Hrdina Sovietskeho zväzu (ZSSR), ktorý bol založený 16. apríla 1934. Na návrh vlády ho udeľoval prezident republiky, pričom jeho nositelia boli vyznamenávaní Zlatou hviezdou Hrdinu ČSSR, ku ktorej dostávali aj diplom spolu s rádovou knižkou ako doklady potvrdzujúce právo ju nosiť. Samotná hviezda bola razená zo zlata a mala tvar päťramennej hviezdy s rozpätím hrotov 29 mm. V jej strede bola vsadená červeno smaltovaná päťramenná hviezdica, pričom na jej reverznej strane bol do stredu zasadený zlatý medailónik s vyobrazením štátneho znaku ČSSR.

Hviezda sa vo forme in natura nosila zavesená na 38 mm širokej látkovej hodvábnej stuhe (moiré) červenej farby, ktorá bola svojím spodným okrajom pripevnená k zlatému závesu a vrchným okrajom bola zasadená do zlatej svorky. Samotný záves bol tvorený vodorovne položeným palcátom, pod ktorým boli umiestnené dve prekrížené vavrínové vetvičky spojené s hviezdou pomocou závesného krúžku. Zaujímavosťou je, že na jeho reverze bolo vyrazené poradové číslo vyznamenania. Autorom výtvarného návrhu bol akademický sochár a medailér Otakar Španiel (1881 – 1955). Hviezda sa nosila na ľavej strane pŕs, umiestnená nad ostatnými československými vyznamenaniami v pozícii pred Zlatou hviezdou Hrdinu socialistickej práce. Po smrti nositeľa sa nevracala do prezidentskej kancelárie, ale ponechávala sa pozostalým v pietnej úschove. Prvýkrát bol čestný titul Hrdina ČSSR spolu s právom nosiť Zlatú hviezdu udelený 24. novembra 1965 arm. gen. L. Svobodovi. Celkovo bol pritom udelený 31-krát (8-krát ako in memoriam), z toho 14-krát občanom ZSSR.

Zobrazená replika Zlatej hviezdy bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1983 kúpou od Ústredia umeleckých remesiel Praha. V rámci svidníckeho múzea sa okrem nej nachádza v zbierkach aj originál spolu s dekrétom, ktorý bol pod poradovým číslom 11 udelený prezidentom ČSSR L. Svobodom 3. októbra 1969 pri príležitosti osláv 25. výročia KDO ako in memoriam kpt. Rudolfovi Jasiokovi (1919 – 1944). Ten ako veliteľ tankovej roty v hodnosti poručíka (do hodnosti nadporučíka a vzápätí kapitána bol posmrtne povýšený v roku 1946) hrdinsky padol 30. septembra 1944 na kóte 578 neďaleko poľskej obce Zyndranowa. Znázornená hviezda je veľmi dobre zachovalá, pričom povrchové zlátenie a smalt sú na obidvoch stranách takmer nepoškodené. Samotný medailónik je rovnako nepoškodený a motív československého štátneho znaku je nenarušený. Štylizovaný záves je spolu so štylizovanou

zapínacou svorkou zachovalý a nepoškodený, pričom výtvarný motív je na obidvoch komponentoch nenarušený. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná, jemne zájdená, nerozstrapkaná a čiastočne vyblednutá, pričom na reverznej strane je zošitá tak, že zapínaciu svorku nie je možné zo stuhy vybrať.

Základné parametre:

Rozpätie ramien hviezdy/hviezdice:	31/17 mm
Spodná šírka ramien hviezdy/hviezdice:	10/6 mm
Hrúbka hviezdy:	1 – 6 mm
Priemer medailónika hviezdy:	6 mm
Dĺžka závesu hviezdy:	33 mm
Šírka závesu hviezdy:	14 mm
Dĺžka zapínacej svorky:	38 mm
Šírka zapínacej svorky:	5 mm
Dĺžka stuhy:	40 mm
Šírka stuhy:	37 mm
Hmotnosť:	0,022 kg

Československý pamätný odznak oslobodených politických väzňov a pozostalých po obetiach nacizmu

Založený bol v roku 1946 na podnet Zväzu oslobodených politických väzňov s cieľom vytvoriť ocenenie pre tých československých občanov, ktorí boli v období druhej svetovej vojny preukázateľne zadržiavaní v nemeckých koncentračných táboroch a väzeniach, a tiež pre pozostalých po obetiach nacizmu.

Hoci pôvodne nebol nikdy zaradený medzi oficiálne československé štátne vyznamenania, začiatkom roka 1947 predsa len došlo k jeho legitimizovaniu vyhláškou MNO, pričom najskôr dostal názov Pamätný kríž vernosti a neskôr bol premenovaný na Kríž oslobodených politických väzňov. Celkovo existovali tri typy tohto vyznamenania, z ktorých každý mal tvar maltézskeho kríža s výrazne rozšírenými a do tvaru písmena V zakončenými ramenami so stredovým kruhovým medailónom.

V rámci I. typu bol na averznej strane medailónu reliéfne znázornený motív štátneho znaku ČSR, obkoleseného tŕňovým vencom symbolizujúcim neslobodu a väznenie. Na reverze bol potom umiestnený trojriadkový reliéfny nápis „1939/ZA VĚRNOST/1945“ a v ramenách kríža boli proti smeru hodinových ručičiek rozložené iniciály zväzu v tvare „SOPV“. V roku 1947 došlo potom k ďalšiemu premenovaniu vyznamenania na Pamätný odznak oslobodených politických väzňov a pozostalých po obetiach nacizmu, pričom na reverznej strane medailónu bol nápis nahradený logom zväzu, čím vznikol v podstate II. typ. Napokon v roku 1960 došlo k jeho ďalšej úprave (III. typ), spočívajúcej v nahradení štátneho znaku ČSR na averznej strane medailónu štátnym znakom ČSSR. Na reverz sa pritom opäť vrátil pôvodný nápis z roku 1946, avšak v ramenách kríža bola skratka „SOPV“ nahradená iniciálami Zväzu protifašistických bojovníkov v tvare „SPB“, rozloženými do protismeru hodinových ručičiek tak, že vrchné rameno ostalo prázdne. Všetky typy odznakov sa vo forme in natura nosili zavesené na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe čiernej farby s dvomi postrannými a jedným stredovým červeným prúžkom.

Zobrazený pamätný odznak III. typu bol udelený príslušníkovi československej armády v zahraničí J. Hafičovi, pochádzajúcemu z obce Dubová (okres Svidník), ktorý počas svojej bojovej cesty od 1. júna 1939 postupne prešiel územím Poľska, ZSSR, Palestíny, Egypta, Sýrie, Libanonu, Líbye a Anglicka, aby sa napokon cez legendárny francúzsky prístav Dunkerque vrátil koncom mája 1944 späť do svojho rodiska.

Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol získaný v roku 1989 kúpou od samotného nositeľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto typu pamätného ocenenia zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotný bronzový kríž s obojstranným, mierne vyvýšeným okrajom je pomerne dobre zachovalý a povrchovo iba jemne zmatnený, avšak na obidvoch jeho stranách sú viditeľné výraznejšie škrabance spôsobené pravdepodobne pri dodatočnom odstraňovaní oxidačných nánosov; výtvarný motív na averze je nenarušený a nápisy na reverze sú veľmi dobre čitateľné. Mosadzná pripínacia spona (zrejme nepôvodná) je zachovalá, ohybná a nepoškodená, je však opačne otočená, pričom k stuhe bola upevnená iba provizórnym spôsobom. Látka stuhy je zachovalá, mierne opotrebovaná, jemne zájdená a nerozstrapkaná. Na reverznej strane je podšitá a spevnená časťou stuhy, pôvodne pochádzajúcej z československého vojenského rádu Za slobodu. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Rozpätie ramien kríža:	31 – 39 mm
Hrúbka kríža:	2 mm
Dĺžka ramena kríža:	6 – 10 mm
Šírka ramena kríža:	8 – 20 mm
Priemer stredového medailónu kríža:	20 mm
Dĺžka stuhy:	51 mm
Šírka stuhy:	38 mm
Šírka čiernych okrajových prúžkov:	2 mm
Šírka červených postranných prúžkov:	2 mm
Šírka červeného stredového prúžku:	3 mm
Hmotnosť:	0,022 kg

Československá medaila Zaslúžilý bojovník proti fašizmu I. stupňa

Táto čestná medaila bola zriadená Československým zväzom protifašistických bojovníkov v roku 1974 ako forma ocenenia príslušníkov československého domáceho a zahraničného odboja za ich aktívnu účasť pri oslobodzovaní Československa a za osobný prínos v boji proti fašizmu počas druhej svetovej vojny. Okrem jednotlivcov mohla byť udeľovaná aj vybraným inštitúciám, ktoré svojou činnosťou prispeli k napĺňaniu a rozvíjaniu protifašistických tradícií a odkazu SNP. Oprávneným nositeľom bola pritom oficiálne prepožičiavaná priamo Federálnym ústredným výborom zväzu v I., alebo v II. stupni spolu s dekrétom, na ktorom bol uvedený dátum prepožičania a poradové číslo. Medaily I. stupňa sa vyrábali z pozláteného bronzu a v rámci II. stupňa boli razené zo striebra.

Výtvarné spracovanie bolo pri obidvoch stupňoch totožné, pričom na averznej strane dominoval reliéfny motív z dolného okraja vychádzajúcej ruky pevne zvierajúcej samopal s nasadeným segmentovým zásobníkom (pravdepodobne PPŠ-41), rozrážajúci dva vodorovné prúty ostnatého drôtu symbolizujúceho fašizmus. Spod samopalu v mieste oproti zásobníku šľahali tri plamene ohňa znamenajúce symbol boja za slobodu. V strede vrchného okraja hlaveň samopalu predeľovala reliéfny kruhový nápis „ZASLOUŽILÝ BOJOVNÍK/PROTI FAŠISMU“. Na reverznej strane bola pri vrchnom okraji reliéfne zobrazená päťramenná hviezdička, pod ktorou bol v štyroch riadkoch rozložený reliéfny nápis „ČESKOSLOVENSKÝ/SVAZ/PROTIFAŠISTICKÝCH/BOJOVNÍKŮ“. Pod ním bol pri spodnom okraji reliéfne zobrazený motív lipovej vetvičky s dvomi lístkami, ktorý predstavoval symbol slobody. Medaily obidvoch stupňov sa vo forme in natura nosili zavesené na látkovej hodvábnej (moiré) stuhe s celkovou šírkou približne 39 mm, tvorenej rovnako širokými a pravidelne sa striedajúcimi štyrmi červenými a tromi modrými pruhmi.

Zobrazená čestná medaila I. stupňa s matričným číslom 3647 bola 28. júna 1984 prepožičaná Federálnym ústredným výborom Československého zväzu protifašistických bojovníkov Dukelskému múzeu vo Svidníku za rozvíjanie protifašistických tradícií a plnenie odkazu SNP. Do zbierok Mo Svidník VHM bola potom zaradená v roku 2004. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z troch kusov tohto typu čestného vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná pozlátená medaila bez vyvýšeného okraja je veľmi dobre zachovalá a nepoškodená. Pozlátená pripínacia spona je zachovalá a ohybná, pričom v jej strednej časti je zlátenie jemne ošúchané. Látka stuhy je iba minimálne opotrebovaná a nepoškodená a farby sú nevyblednuté. Udeľujúci dekrét vo formáte A4 vyrobený z výkresového papiera je zachovalý, nevyblednutý a okrem stredového prehnutia je takmer nepoškodený. Predtlačené a perom doplnené údaje sú dobre čitateľné.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . 32 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 2 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . 39 mm
Šírka stuhy: . . . . . 38,5 mm
Šírka červených pruhov stuhy: . . . . . 5,5 mm
Šírka modrých pruhov stuhy: . . . . . 5,5 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,032 kg

Československá medaila Zaslúžilý bojovník proti fašizmu II. stupňa

Zobrazená čestná medaila II. stupňa bola prepožičaná príslušníkovi československej armády v zahraničí J. Hafičovi, pochádzajúcemu z obce Dubová (okres Svidník), ktorý počas svojej bojovej cesty od 1. júna 1939 postupne prešiel územím Poľska, ZSSR, Palestíny, Egypta, Sýrie, Libanonu, Líbye a Anglicka, aby sa napokon cez legendárny francúzsky prístav Dunkerque vrátil koncom mája 1944 späť do svojho rodiska.

Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola získaná v roku 1989 kúpou od samotného nositeľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z piatich kusov tohto typu čestného vyznamenania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde. Samotná strieborná medaila bez vyvýšeného okraja je pomerne dobre zachovalá, avšak jej povrch je výrazne zmatnený a na averznej strane je na niektorých miestach jemne ošúchaný, no bez narušenia výtvarného motívu. Pripínacia spona úplne absentuje. Látka stuhy je výrazne opotrebovaná a zájdená, pričom na vrchnom záhybe a na obidvoch okrajoch je značne rozstrapkaná. Na reverznej strane je prešitá a spevnená časťou stuhy, pôvodne pochádzajúcej z Československej vojenskej pamätnej medaily. Farby stuhy sú iba jemne vyblednuté.

Základné parametre:

Priemer medaily: . . . . . 32 mm
Hrúbka medaily: . . . . . 2 mm
Dĺžka stuhy: . . . . . 49 mm
Šírka stuhy: . . . . . 38,5 mm
Šírka červených pruhov stuhy: . . . . . 5,5 mm
Šírka modrých pruhov stuhy: . . . . . 5,5 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,019 kg

Plakety Národná letecká zbierka 1946

Dňa 4. októbra 1933 bola výnosom ministra vnútra Československej republiky č. j. 65570 povolená tzv. Národná letecká zbierka, ktorá sa mala za súčinnosti okresných a obecných úradov vykonávať formou zberných listín, predkladaných občanom v období od 23. októbra do 8. novembra 1933. Zbierka bola súčasťou Jubilejného fondu na obranu štátu a jej výťažok mal smerovať na podporu brannej leteckej výchovy a výstavbu športového letectva. Po prvotnom úspechu plynulo pokračovala za podpory a propagačnej kampane vojenského aj civilného letectva, leteckých organizácií a leteckého priemyslu aj v nasledujúcich rokoch, pričom do rozbitia a okupácie Československa sa na jej účet (v Poštovej sporiteľni č. 82.000) poradilo získať viac ako 25 000 000 korún. Tie boli využité na nákup približne 50 kusov lietadiel a financovanie ústrednej pilotnej školy. Po druhej svetovej vojne sa vláda pri budovaní československého letectva inšpirovala nápadom z medzivojnového obdobia a v roku 1946 opätovne spustila Národnú leteckú zbierku. Jej základom bolo niekoľko miliónov korún, uložených na obnovenom účte v Poštovej sporiteľni č. 82.000, ktoré sa vojenským správcom podarilo počas okupácie ukryť pred Nemcami.

Výnosy novej zbierky mali byť použité na vybudovanie leteckej infraštruktúry pre vojenské aj civilné letectvo, školenie leteckého personálu, rozvoj leteckého výskumníctva a na budovanie obrany proti leteckým útokom. Súčasťou zbierky bola možnosť získať pri darovaní väčšej čiastky jednu z troch pamätných plakiet (mali podobu medailónov), prípadne všetky tri uložené v darčekovej kazete. Samotné kruhové medailóny sa vyrábali z porcelánu, pričom po okraji boli lemované striebornou ozdobnou obrubou v tvare vavrínového venca. Z hľadiska výtvarného spracovania bol na prvom z nich vyobrazený na podklade štátnej vlajky československý vojenský letecký odznak s nápisom „ČSR". Na druhom sa na bielom podklade nachádzal vo vrchnej časti znázornený sovietsky letecký odznak nosený československými letcami v ZSSR, oddelený od spodného československého odznaku nápisom „ЧЕХОСЛОВАКИЯ". Napokon tretí medailón mal rovnako na bielom podklade zobrazený vo vrchnej časti odznak britského kráľovského letectva nosený československými letcami pôsobiacimi v Royal Air Force, oddelený od spodného československého odznaku nápisom „CZECHOSLOVAKIA".

Zobrazená kolekcia plakiet bola do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaná v roku 1972 darom od súkromnej osoby z Bardejova. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus takejto kolekcie zastúpenej v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety. Samotné plakety sú veľmi dobre zachovalé a nepoškodené, na povrchu ich strieborných obrúb sa nachádzajú iba menšie stopy po oxidácii. Zadné upevňovacie háčiky sú na všetkých troch kusoch zachovalé, pevné a nepoškodené prípadným častým ohýbaním. Hladký povrch jednotlivých porcelánových medailónov je zachovalý a nepoškodený prípadnými prasklinami vnútornej štruktúry, či vonkajšími škrabancami, pričom ich výtvarný motív je nenarušený pri plnom zachovaní farebných odtieňov. Jemne zdrsnená reverzná strana medailónov je bez výtvarného spracovania. Darčeková kazeta vyrobená z hrubšieho kartónového papiera je pomerne dobre zachovalá, avšak na niektorých miestach jej vrchného otváracieho veka sú viditeľné menšie odery. Spodná odkladacia časť má z vonkajšej strany nepodlepené dno, pričom všetky štyri rohy sú na nej výraznejšie obité. Jej vnútro vypĺňa zachovalá a nepoškodená červená plstená vložka s tromi plytšími lôžkami pre plakety, zdobená po celom obvode trikolórovou šnúrkou, ktorej farby sú značne vyblednuté. Vnútro veka je vyplnené ochranným vankúšikom žltkastej farby, ktorý je zachovalý a nepoškodený. V ľavom hornom rohu umiestnená odkladacia látková páska na certifikát v podobe československej trikolóry je nepoškodená a jej farby sú iba mierne vyblednuté.

Základné parametre:

Výška plakety: . . . . . 62 mm
Šírka plakety: . . . . . 52 mm
Rozmery kazety: . . . . . 165 × 145 mm
Hrúbka kazety: . . . . . 25 mm
Dĺžka odkladacej pásky: . . . . . 95 mm
Šírka odkladacej pásky: . . . . . 10 mm
Dĺžka ozdobnej šnúrky: . . . . . 604 mm
Hrúbka ozdobnej šnúrky: . . . . . 2 mm
Hmotnosť kazety s plaketami: . . . . . 0,242 kg
Hmotnosť samotnej kazety: . . . . . 0,188 kg
Hmotnosť samotnej plakety: . . . . . 0,018 kg

Zbierka č. XVI – Bojové zástavy

Autor textov: Mgr. Gabriel Blaško

Replika bojovej zástavy Československej vojenskej jednotky v ZSSR 1942

Po rozpade Československej republiky v roku 1939 nemali československí vojaci možnosť vykonávať vojenskú prísahu, ktorú v predmníchovskej republike skladali pred československými vojenskými zástavami a štandardami. Bojové či vojenské zástavy predstavovali symboly bojovej slávy, vojenskej statočnosti a cti a boli posvätnými symbolmi československých jednotiek sformovaných v zahraničí. Preto MNO v Londýne vydalo usmernenie vo forme písomného vzoru vojenskej zástavy pre jednotky československej armády v zahraničí.

Replika bojovej zástavy „Čs. voj. jednotka v SSSR 1942" – ÚKOL MUSÍ BÝT SPLNĚN je upevnená na drevenú tmavočervenú rozoberateľnú (dvojdielnu) žrď (dĺžka asi 275 cm), spojenú vnútornou skrutkou s ozdobným hrotom. Jej súčasťou sú aj štyri stuhy od vyznamenaní. Zástava sa pripevňovala na žrď klinčekmi s ozdobnými hlavičkami. Pole lícnej strany zástavy je zlatožlté, orámované pásom širokým 95 mm, ktorý je zložený z trojuholníkov striedavo bielo-červeno-modrej farby; stredné pole zástavy je vyplnené plastickou výšivkou symbolu z malého československého štátneho znaku. Jeho základ tvoril strieborný český lev so zlatou korunou, jazykom a zbrojou (pazúry a zuby) so štítom neskorogotického tvaru na prsiach leva, v ktorom je symbol Slovenska vo farbách – strieborný dvojramenný kríž na modrom trojvrší v červenom poli. Pod tým bol modrými písmenami vyšitý povinný nápis „PRAVDA VÍTĚZÍ!" Na rubovej strane zástavy boli stanovené tieto prvky: orámovanie rovnaké ako na lícnej strane, v otvorenom venci zloženom z dvoch lipových ratolestí (každá so šiestimi listami) boli striebornou farbou vyšité písmená „ČS" a pod sebou malými písmenami „voj. jednotka", nižšie písmeno „v" a pod ním veľkými písmenami „SSSR". Pod ratolesťami bol letopočet „1942". V dolnej časti zástavy je vyšité heslo „ÚKOL MUSÍ BÝT SPLNĚN".

Predmet získalo Vojenské múzeum vo Svidníku do svojich zbierok v roku 1993.

Replika bojovej zástavy 2. čs. samostatnej (paradesantnej) brigády v ZSSR

Situácia na východnom fronte umožnila na jar roku 1944 vznik 1. ČSAZ v ZSSR. Sovietskym rozhodnutím vo forme memoranda ľudového komisariátu obrany Generálneho štábu Červenej armády z 10. apríla 1944 vzniklo k 5. máju 1944 veliteľstvo 1. ČSAZ v ZSSR v Rovnom. Už pri jeho organizácii sa počítalo aj s československými jednotkami, ktoré dovtedy vznikli. Jednou z nich bola aj 2. československá samostatná (paradesantná) brigáda v ZSSR. S jej formovaním sa začalo začiatkom januára 1944. Jadro tvorili bývalí príslušníci slovenskej 1. pešej divízie, ktorí boli zajatí na konci roka 1943 pri Melitopole a následne sústredení v zajateckom tábore v Usmani. Tu sa prehlásili za Pluk slovenských dobrovoľníkov a prezidentovi E. Benešovi adresovali žiadosť o prijatie do československej zahraničnej armády.

Koncom decembra 1943 bolo v Moskve rozhodnuté, že z tohto pluku vznikne doplnením spomedzi príslušníkov československého náhradného práporu z Buzuluku 2. československá samostatná (paradesantná) brigáda, čo sa stalo realitou v polovici januára 1944. Jednotka bola presunutá do výcvikového strediska v Jefremove a bola doplnená dôstojníkmi českého pôvodu. Národnostne brigádu tvorili zo 70 % Slováci, 15 % karpatskí Ukrajinci a 14 % Česi, pričom dôstojnícky zbor bol zložený z 24 Čechov a 47 Slovákov. Výsadkový výcvik prebiehal do polovice apríla 1944 a záverečné cvičenia sa uskutočnili 22. – 23. apríla 1944. Z Jefremova bola jednotka presunutá bližšie k Proskurovu, kde výcvik pokračoval. Veliteľom sa stal pplk. Vladimír Přikryl (od 28. januára 1944 povýšený do hodnosti plukovníka). Do akcie bola sovietskym velením nasadená v polovici septembra 1944 a výrazným spôsobom sa zapojila do bojov o prístupy k Duklianskemu priesmyku na ľavom krídle 38. armády. Koncom septembra začala jej letecká preprava na územie Slovenska. Od 8. októbra 1944 bola nasadená do bojov na rôznych smeroch povstaleckého frontu, čím zohrala nezastupiteľnú úlohu v SNP.

Bojová zástava 2. československej samostatnej brigády v ZSSR bola jednotke prepožičaná 23. apríla 1944 v Jefremove na záver výcviku brigády, tesne pred jej presunom do frontového pásma. Veliteľovi brigády plk. pech. V. Přykrylovi ju v mene prezidenta republiky E. Beneša slávnostne odovzdal gen. Heliodor Píka (1897 – 1949) v prítomnosti viacerých zástupcov československej vlády a predstaviteľov sovietskeho velenia. Snahy o udelenie bojovej zástavy tejto jednotke prichádzali z rôznych strán. Záujem o jej venovanie prejavilo vo februári 1944 Československé americké národné združenie, no z technických príčin nemohol byť tento návrh realizovateľný. Druhým impulzom bola iniciatíva samotných dôstojníkov zo stredu brigády, ich ideový návrh však nespĺňal predpísanú normu, a preto bol Československou vojenskou misiou v Moskve (ČSVM) zamietnutý. Nakoniec bolo medzi ČSVM a MNO v Londýne dohodnuté, že zástavu nechá podľa jej návrhov zhotoviť gen. H. Píka priamo v Moskve.

Udelená bojová zástava vychádzala z jednotného vzoru, ktorý bol predpísaný MNO v Londýne v roku 1942 pre vojenské zástavy pre jednotky československej armády v zahraničí. Vyrobil ju Artiel chudožestvennych znamen v Moskve. 2. československá paradesantná brigáda v ZSSR mala svoju zástavu so sebou aj počas bojov v SNP, aj po vojenskej porážke povstania a ústupe príslušníkov brigády do hôr. V decembri 1944 sa však stratila a napriek mnohým snahám nie je jej strata dodnes úplne objasnená a spája sa s ňou viacero príbehov. Najpravdepodobnejšou verziou je, že padla do rúk nemeckého trestného oddielu, ktorý prepadol prieskumnú skupinu brigády 5. decembra 1944 v chate Parajka pod vrchom Kohút pri Revúcej. Nespochybniteľným faktom je, že chýbala medzi bojovými zástavami aj počas prehliadky československej armády v Prahe v máji 1945.

Jej replika, ktorá bola vyrobená pre múzejné účely firmou Velebný & Fam s. r. o. v Ústí nad Orlicí, bola do zbierok VHM Piešťany nadobudnutá formou nákupu v roku 2009.

Zbierka č. XVIII – Proviantný materiál

Autorka textu: Mgr. Lenka Vrabľová

Britská poľná fľaša Mk. VII

Britská poľná fľaša Mk. VII bola dôležitou súčasťou výstroja britskej armády a typologicky vychádzala z predchádzajúcej verzie Mk.VI s povrchom opatreným tmavomodrým smaltom, od ktorej sa odlišovala fabrou aj pripevnením uzáveru. Oba spomínané modely patrili aj k výstrojným doplnkom československých vojenských jednotiek v ZSSR a je možné ich u vojakov registrovať po celé obdobie pôsobenia na východnom fronte. Obe verzie boli navrhnuté na používanie v rôznorodých klimatických podmienkach od púšte po mierne pásmo.

Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola predmetná britská poľná fľaša Mk VII prijatá v roku 1973 kúpou od súkromnej osoby.

Zobrazený zbierkový predmet je ľadvinového tvaru, zhotovený z oceľového plechu s povrchovou úpravou smaltovaním farby kaki. Jeho neoddeliteľnou súčasťou je uzáver vyrobený z prírodného korku. Fľaša typu Mk. VII sa ukladala do izolačného obalu, ktorý bol vyrobený z prírodného vlneného súkna zelenej farby. Okrem ochrany samotného smaltu obal zabraňoval hrdzaveniu fľaše a zároveň napomáhal lepšej tepelnej izolácii – v horúcich podmienkach zamedzil prehriatiu obsahu a v zime jeho zamrznutiu. Na podporu efektu ochladzovania v horúcich podmienkach sa obal často ešte aj namáčal. Súčasťou predmetnej fľaše bolo aj plátenné puzdro Model 1937 s popruhom na rameno, na ktorom sa nachádzajú ťažko čitateľné značenia, odkazujúce zrejme na výrobcu a rok výroby (pravdepodobne 1943). Symbol šípky potvrdzoval, že išlo o majetok britskej armády. Puzdro je vyrobené z prírodnej bavlnenej textílie pieskovožltej farby vysokej gramáže, tvoril ho jeden obdĺžnikový diel a jeden textilný prúžok, ktorý v dolnej časti vytváral jeho pevnú základňu. Zaujímavosťou je, že v britskej armáde sa dané puzdro označovalo prívlastkom „sleeve“ – „rukávové“, čo vyjadrovalo nielen jeho tvar, ale aj spôsob použitia, pretože poľná fľaša sa doňho vkladala rovnako, ako ruka do rukáva. Existovali dva typy – prvý typ, skoršie výrobné prevedenie, bol kratší ako druhý typ vyrábaný v neskoršom období. Popruh puzdra bol tvorený ľavým remeňom páru krížových remeňov, ktoré boli v britskej armáde označené ako „Braces“ a spoločne sa využívali nielen na nosenie poľnej fľaše, ale aj chlebníka či iného poľného vybavenia vojakov.

Základné parametre:

Objem fľaše: . . . . . 1,1 l
Výška fľaše: . . . . . 210 mm
Šírka fľaše: . . . . . 140 mm

Zbierka č. XIX – Rôzny múzejný materiál

Autorka textov: Mgr. Lenka Vrabľová

Československé papierové platidlo v nominálnej hodnote 20 korún

S rozpadom rakúsko-uhorskej monarchie v roku 1918 zanikla aj jej korunová mena. Nová samostatná československá mena vznikla začiatkom marca 1919. Technicky k jej vzniku došlo okolkovaním rakúsko-uhorských bankoviek, ktoré boli zákonom vyhlásene za prvé štátovky Československej republiky. Bankový úrad Ministerstva financií (MF) v Prahe v tom čase plnil úlohu emisného ústavu a vzhľadom na rozsiahle falšovanie kolkov veľmi rýchlo po menovej odluke pripravil a realizoval vydanie prvých československých platidiel. Prvými papierovými peniazmi bolo deväť štátoviek z apríla 1919 v nominálnych hodnotách od 1 do 5000 korún s podpisom vtedajšieho ministra financií A. Rašína. Štátovky 2. emisie boli vydávané v rokoch 1920 – 1923 a z technického i bezpečnostného hľadiska išlo o zdokonalené platidlá 1. emisie. Dňa 1. apríla 1926 bola založená Národná banka Československa (NBČS), ktorá sa stala ceduľovou bankou s výhradným právom vydávať bankovky. Na tvorbe nových peňazí sa podieľali významní umelci ako napr. Alfonz Mucha, Max Švabinský, Otto Gutfreund a mnoho ďalších. Prvé československé platidlá však pochádzali ešte zo zahraničných tlačiarní. Národná banka spustila vlastnú tlačiareň (TB NBČ Praha) až v máji 1928 v Prahe, a to vydaním bankoviek v hodnote 20 Kč (1926). Dovtedy boli dané varianty tlačené firmou Haase.

Československé platidlá v nominálnej hodnote 20 korún boli vydané 1. októbra 1926 a išlo o prvé bankovky vydané NBČS, ktorých platnosť začala od roku 1927. Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo platidlo prijaté v roku 1977 darom od Štátnej banky Československa (ŠBČS) v Stropkove.

Lícna strana je vizuálne rozdelená na dve dominantné farebné časti – modrú na ľavej a červenú na pravej strane. Najvýraznejším prvkom je detailne prepracovaný portrét od Aloisa Mudruňku, na ktorom je vyobrazený gen. M. R. Štefánik, významná osobnosť československých dejín. M. R. Štefánik je zobrazený v uniforme s typickou generálskou čiapkou, jeho portrét je orámovaný bohatou výzdobou. Stredná časť platidla obsahuje text v češtine informujúci o čísle a dátume zákona, na základe ktorého bola bankovka vydaná. Pod týmto textom je uvedená hodnota platidla „DVACET KORÚN ČESKOSLOVENSKÝCH" a pod ňou sa vyníma názov inštitúcie „NÁRODNÍ BANKA ČESKOSLOVENSKA". V dolnej časti sú umiestnené podpisy zodpovedných predstaviteľov banky: Dr. V. Pospíšil (guvernér), Novák (vrchný riaditeľ), Dr. V. Brdlík (člen bank. rady) a vedľa nich je vytlačené miesto a dátum vydania. V pravej časti sa uprostred bohato zdobeného orámovania nachádza štátny znak Československa, nad ktorým je opäť uvedený názov inštitúcie a pod ním text „PADĚLÁNÍ BANKOVEK SE TRESTÁ DLE ZÁKONA". Bankovka je lemovaná ornamentálnym rámom, ktorý obsahuje opakujúce sa číslo „20" vyjadrujúce jej hodnotu.

Rubová strana je ladená do tmavomodrej a svetlobéžovej farby, vypĺňajú ju zložité geometrické vzory a ochranné prvky. Najvýraznejším elementom tejto strany je portrét politika a prvého československého ministra financií A. Rašína. Naľavo od portrétu sa nachádza výrazný ornament s číslom 20 v jeho strede, ktoré jasne označuje nominálnu hodnotu bankovky. Nápis „NÁRODNÍ BANKA ČESKOSLOVENSKA" je umiestnený v hornej časti. Spodnú časť zdobí nápis „DVACET KORUN" vyjadrujúci hodnotu bankovky, doplnený o preklady do ďalších troch jazykov – nemčiny, maďarčiny a ukrajinčiny. Na platidle je zreteľne uvedené aj 6-miestne sériové číslo Tg 242702, vyznačené červenou farbou. Po obvode bankovky sa opakovane nachádza číslo 20 zasadené do dekoratívnych rámčekov. Autor platidla: A. Mudruňka, rytina: Karel Wolf, Jaroslav Goldschmied.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . 74 mm
Dĺžka platidla: . . . . . 149 mm

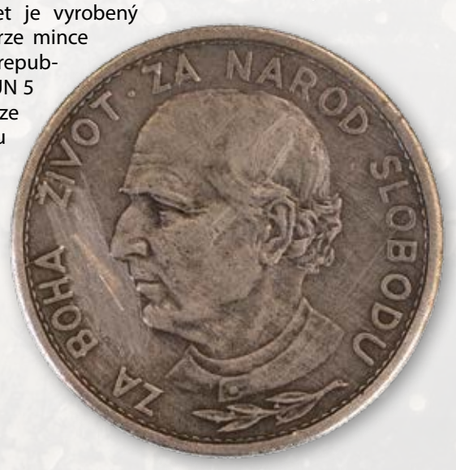

Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 5 korún

Predstavovaný predmet bol súčasťou menovej reformy, pri ktorej bola československá koruna nahradená novou slovenskou menou – Korunou slovenskou (Ks), ktorá bola zavedená 4. apríla 1939 vládnym nariadením č. 45/1939. Za prvú mincu novej meny bola zvolená predmetná päťkorunová niklová minca s portrétom Andreja Hlinku (1864 – 1938). Ostatné kovové platidlá sa zavádzali postupne, niektoré boli zavedené až o pár rokov neskôr, preto sa nimi platilo pomerne krátko.

Obehové mince s nominálnou hodnotou 5 Ks začala kremnická mincovňa raziť v roku 1939, ich oficiálna platnosť bola od 26. júla 1939 do 31. mája 1947. Do zbierkového fondu vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola daná minca prijatá v roku 1966 darom od súkromnej osoby.

Zobrazený zbierkový predmet je vyrobený z niklu, hranu má vrúbkovanú. Na averze mince je uprostred pšeničných klasov zobrazený štátny znak Slovenskej republiky 1939 – 1945, nad ktorým je uvedená hodnota mince „PÄŤ KORÚN 5 SLOVENSKÝCH". V dolnej časti sa nachádza rok razby „1939". Na reverze dominuje portrét A. Hlinku, pod ktorým je ratolesť. Okolo portrétu je umiestnený text: „ZA BOHA ŽIVOT • ZA NÁROD SLOBODU", ktorý vyjadroval nacionalistické a kresťanské hodnoty propagované v danom období. Autori návrhu mince: akademickí sochári Anton Hám a Andrej Peter.

Základné parametre:
Priemer mince: . . . . . 27 mm
Hmotnosť mince: . . . . . 8 g
Hrúbka mince: . . . . . 1,9 mm

Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 1 koruna

Predmetná minca bola súčasťou nového peňažného systému, v ktorom československú korunu nahradila slovenská mena – Koruna slovenská (Ks), ktorá bola zavedená vládnym nariadením č. 45/1939 zo dňa 4. apríla 1939. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola minca prijatá v roku 1966 darom od súkromnej osoby.

Obehové mince s nominálnou hodnotou 1 Ks sa začali raziť v mincovni Kremnica v roku 1940. Ich oficiálna platnosť bola: 1. variant (roky vydania 1940 – 1944) od 30. decembra 1940 do 31. mája 1947, 2. variant (s rokom vydania 1945) do 31. decembra 1947. Zobrazený zbierkový predmet je vyrobený zo zliatiny niklu a medi, prevažuje meď. Na averze mince je v kruhu umiestnený štátny znak SR 1939 – 1945 a okolo neho sa nachádza názov nového štátu a rok vydania „SLOVENSKÁ REPUBLIKA: 1940". Hrana mince je vrúbkovaná. Na reverze je uprostred zväzku pšeničných klasov a smrekových vetvičiek umiestnená hodnota platidla „1 Ks". V dolnej časti je vyrazená skratka kremnickej mincovne Kr. Autori mince: akademickí sochári A. Hám a A. Peter a akademický maliar Gejza Angyal.

Základné parametre:
Priemer mince: . . . . . 22 mm
Hmotnosť mince: . . . . . 5 g
Hrúbka mince: . . . . . 1,8 mm

Platidlo papierové Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 100 korún

Dňa 4. apríla 1939 zaviedla Slovenská republika 1939 – 1945 vlastnú menu – slovenskú korunu. Československé peniaze v hodnotách 100, 500 a 1000 korún dostali najskôr pretlač Slovenského štátu a postupne ich nahradili nové slovenské platidlá – ako prvé sa do obehu dostali štátovky v hodnote 10 a 20 Ks. Na jeseň 1941 bola do peňažného obehu uvedená aj prvá slovenská bankovka v hodnote 100 Ks. Po nej nasledovali ďalšie platidlá: 50 Ks, 1000 Ks a 500 Ks. Na ich tvorbe sa podieľali viacerí umelci, ako napríklad Aurel Kalich, Jozef Vlček, Štefan Bednár a ďalší. Často pritom vychádzali z podkladov významných slovenských umelcov, ako boli Jozef Kubasa, Martin Benka či Ľudovít Fulla. Predmetnú bankovku v hodnote 100 Ks navrhol Štefan Bednár s využitím podkladov od Jozefa Kubasa.

Predstavované platidlo v nominálnej hodnote 100 korún z prvého vydania je vizuálne bohaté na symboliku a umelecké prvky, ktoré reflektujú kultúrne dedičstvo a národné motívy danej doby. Slovenská národná banka (SNB) ho vydala 7. októbra 1940 a v obehu bolo od 1. septembra 1941 do 31. októbra 1945. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo platidlo prijaté v roku 1967 darom od ZDŠ Nižný Mirošov.

Na lícnej strane sa v pravej časti nachádza profil kniežaťa

Pribinu v medailóne zdobenom lipovými listami a štítkami s nápisom „KNIEŽA PRIBINA“ a s dátumom „833“, ktorý pripomína obdobie vysvätenia prvého kresťanského kostola na území Slovenska. Pod medailónom je vyobrazený románsky kostolík z Drážoviec pri Nitre, ktorý odkazuje na historickú architektúru a kresťanské tradície. Vedľa kostolíka je zobrazená rukoväť meča, vavrínová ratolesť a klasy obilia. Uprostred bankovky dominuje textové pole s číslom a dátumom vládneho nariadenia. Pod ním je výrazne vyznačená nominálna hodnota „STO KORÚN SLOVENSKÝCH“, informácie o mieste a dátume vydania. V dolnej časti sú podpísaní guvernér Dr. Karvaš a riaditeľ Kollár. Vľavo je v bielom ovále vyobrazená hlava ženy orientovaná doprava, nad ňou je uvedená séria H8 a pod ňou šesťmiestne sériové číslo 178440. Celá kompozícia platidla je lemovaná bohatým dekoratívnym rámom s výrazným číslom „100“ v každom rohu. V dolnej časti ozdobného rámu sa nachádza tmavý štítok so svetlým textom „FALŠOVANIE BANKOVIEK SA TRESTÁ“, pod ktorým je naľavo uvedené meno autora – „Š. BEDNÁR“. V pravom dolnom rohu je označenie nemeckej tlačiarne Giesecke & Devrient, Leipzig.

Na rubovej strane dominuje sediaca žena, držiaca v pravej ruke zvitok papiera a v ľavej vavrínovú vetvičku. Pravú ruku má opretú o štátny znak nového štátu. V pozadí sa rozprestiera panoráma hornatej krajiny s vychádzajúcim slnkom, uprostred ktorého sa týči dvojramenný kríž a nad ním poletujú dve holubice. Pri žene sa nachádza viacero predmetov s bohatou symbolikou: vinič, lipová ratolesť, snop klasov, kniha, jablká, ozubené koleso, kladivo. Uprostred rubovej strany je uvedená nominálna hodnota platidla v slovenskom, nemeckom, maďarskom a ukrajinskom jazyku. Nad týmito nápismi je číslica „100“ a stuha s textom „SLOVENSKÁ NÁRODNÁ BANKA“. Vpravo, v bielom ovále lemovanom vetvičkami listnatého a ihličnatého stromu je zobrazená hlava ženy otočená doľava. Celá zadná strana je znova obklopená ornamentálnym rámom, v ktorého rohoch sa nachádzajú číslice 100. Pod rámom je umiestnená autorova signatúra.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . 73 mm
Dĺžka platidla: . . . . . 127 mm

Platidlo papierové Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 50 korún

Dňa 4. apríla 1939 bola na území Slovenskej republiky 1939 – 1945 zavedená nová mena – Koruna slovenská (Ks). V ten istý deň bola v Bratislave založená emisná banka – Slovenská národná banka, ktorá ako verejný akciový ústav spravovala novú menu. Prvá fáza menovej reformy spočívala v označení pôvodných československých platidiel s vyššou nominálnou hodnotou (1000, 500 a 100 Kčs) pretlačou s textom „Slovenský štát“.

Súčasne boli do obehu uvedené nové platidlá – prvé štátovky v nominálnej hodnote 10 a 20 Ks. Postupne pribudli aj slovenské peniaze v hodnote 50, 100 a 1000 korún, neskôr aj 500-korunová bankovka. Všetky platidlá Slovenského štátu mali svoju hodnotu uvádzanú v slovenčine, nemčine, maďarčine a ruštine. Na ich výtvarnom spracovaní sa podieľali viacerí umelci – A. Kajlich, J. Vlček, Š. Bednár a ďalší. Predmetné bankovky sa spočiatku tlačili v zahraničných tlačiarňach, no od roku 1943 ich začala produkovať tlačiareň Neografia v Turčianskom Svätom Martine.

Platidlá s nominálnou hodnotou 50 korún boli vydané 15. októbra 1940 a v obehu boli od 18. decembra 1941 do 31. októbra 1945. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol daný predmet zaradený v roku 1977 odkúpením od súkromnej osoby.

Na lícnej strane sú v ľavej časti znázornené dve alegorické postavy – ženská tvár s dvojitým profilom. Obe postavy sú odeté v slovenských krojoch a v ruke držia pšeničné klasy. V strede platidla dominuje textové pole s číslom a dátumom vládneho nariadenia. Pod ním je výrazne vyznačená nominálna hodnota „PÄŤDESIAT KORÚN SLOVENSKÝCH“, štátny znak nového štátu a informácie o mieste a dátume vydania. V dolnej časti sú situované podpisy: guvernéra – Dr. Karvaš, a riaditeľa – Kollár. Na pravej strane sa vo vavrínovom ozdobnom orámovaní v hornej aj dolnej časti nachádza číselná hodnota „50“. Vedľa nej je červenou farbou zvýraznená séria Ji a šesťmiestne číslo bankovky 424588. Celá predná strana je lemovaná bohatým ornamentálnym rámom. Na rubovej strane je vyobrazený Oravský hrad a pod ním nominálna hodnota platidla uvedená v slovenskom, nemeckom, maďarskom a ukrajinskom jazyku. Pravú časť zdobia ornamenty, hore je umiestnený dvojkríž, po jeho bokoch písmena „R S“ a v spodnej časti názov nového štátu „REPUBLIKA SLOVENSKÁ“. Vľavo, uprostred ornamentov, je výrazne zobrazená hodnota platidla číselne aj slovne. Celkovú kompozíciu opäť dopĺňa dekoratívny rám. V pravom dolnom rohu sa ešte nachádza označenie tlačiarne Giesecke & Devrient, Leipzig. Vľavo je uvedené meno autora návrhu platidla A. Kailich.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . 67 mm
Dĺžka platidla: . . . . . 127 mm

Platidlo papierové Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 1000 korún

Predstavované platidlo s nominálnou hodnotou 1000 korún z roku 1940 patrí medzi historicky významné a technicky hodnotné diela vydané počas obdobia Slovenskej republiky 1939 – 1945, keď bola po rozpade Československa zavedená samostatná slovenská mena. Bankovka bola vydaná SNB 25. novembra 1940 a do obehu sa dostala 17. augusta 1942. Platnosť stratila 31. októbra 1945.

Dominantou lícnej strany je bohatá grafická ilustrácia zachytávajúca kráľa Svätopluka na tróne, vsadená do zdobeného medailónu so štítkami s nápisom „KRÁĽ SVÄTOPLUK“ a dátumom „870-894“, ktorý odkazuje na obdobie jeho vlády. Vľavo od panovníka stojí jeho syn, ktorý drží tri prúty, symbol legendy o troch prútoch ako odkaz na jednotu. Vedľa medailónu stoja ďalší dvaja bojovníci predstavujúci Svätoplukových synov. V pozadí je možné vidieť obranné hradby, ktoré zobrazujú stredovekú architektúru. Nad kráľom sa nachádza štít s podobou orla ako symbol sily a moci. Pod trónom pri nohách Svätopluka je realisticky znázornený medveď. Celú scénu obklopujú bohaté ornamenty s národnými a historickými motívmi, medzi ktorými dominuje aj dvojkríž na štíte v ľavom dolnom rohu. V strede platidla sa nachádza textové pole s číslom a dátumom vládneho nariadenia. Pod ním je zvýraznená nominálna hodnota „TISÍC KORÚN SLOVENSKÝCH“ spolu s miestom a dátumom vydania. V dolnej časti sú situované podpisy predstaviteľov SNB – guvernéra Dr. Karvaša a riaditeľa Kollára. Celá kompozícia je doplnená ornamentálnym

rámom, pod ktorým sú uvedené mená autorov – Š. Bednár, J. Schmidt (Jindra Schmidt). Na ľavej strane bankovky sú v ozdobných štítkoch dvakrát zobrazené číselné hodnoty „1000" a medzi nimi je červenou farbou uvedené jej sériové číslo 3L2 471192.

Na rubovej strane sa uprostred ornamentálne zdobeného medailónu nachádza slovenský štátny znak. Vedľa neho je nominálna hodnota platidla uvedená v slovenskom, nemeckom, maďarskom a ukrajinskom jazyku. Nad tým dominuje nápis „SLOVENSKÁ NÁRODNÁ BANKA" s vyznačením číslice „1000". Celú kompozíciu opäť dopĺňa dekoratívny rám. Na každom rohu sa nachádza číselná hodnota „1000", ktorá je umiestnená v oválnych alebo kruhových rámikoch s ornamentálnym pozadím. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo platidlo získané v roku 1977 darom od súkromnej osoby.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . 90 mm
Dĺžka platidla: . . . . . 192 mm

Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 20 korún

Nová slovenská mena – Koruna slovenská (Ks), bola zavedená na základe vládneho nariadenia č. 45/1939 zo dňa 4. apríla 1939 a nahradila československú korunu v pomere 1 : 1. Mince s nominálnou hodnotou 20 korún slovenských sa do obehu dostali v roku 1941; boli vyrazené v Kremnici v objeme 2 500 000 kusov. Ich oficiálna platnosť bola od 6. októbra 1941 do 31. decembra 1947. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola predmetná minca prijatá v roku 1967 darom od ZDŠ Vojčice.

Predstavovaný predmet je vyrobený zo zliatiny medi a striebra v rovnakom pomere v snahe zabrániť konfiškácii drahých kovov. Na averze mince je uprostred lipových vetvičiek vyobrazený štátny znak Slovenskej republiky 1939 – 1945 a nad ním je uvedený rok razby „1941". V hornom poloblúku je umiestnený názov nového štátu „SLOVENSKÁ REPUBLIKA". Pod znakom pri spodnom okraji mince sa nachádza značka autora „FŠ". Hrana mince je vrúbkovaná. Na reverze sú zobrazené postavy vierozvestcov sv. Cyrila a sv. Metoda a vedľa nich číselná hodnota platidla „20 Ks". Pod nohami vierozvestcov je vyobrazený pohanský bôžik. Z pravej strany sa v dolnej časti ešte nachádza rotunda a zľava kaplnka s malým krížom, existovali aj vzácnejšie varianty s dvojkrížom. Autor mince je akademický sochár František Štefunko.

Základné parametre:
Priemer mince: . . . . . 31 mm
Hmotnosť mince: . . . . . 15 g
Hrúbka mince: . . . . . 2,5 mm

Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 10 korún

Po vzniku Slovenskej republiky sa na základe vládneho nariadenia č. 45/1939 zo dňa 4. apríla 1939 začala ako platidlo používať nová mena – Koruna slovenská (Ks). Mince razila kremnická mincovňa v nominálnych hodnotách 50 korún, 20 korún, 10 korún, 5 korún, 1 koruna, 50 halierov, 20 halierov, 10 halierov a 5 halierov. Ako posledné, až v auguste 1944, sa do obehu dostali mince s hodnotou 10 korún, ktorými sa platilo pomerne krátko. Zaujímavé je, že razenie strieborných peňazí v čase vojny si nemohol dovoliť žiaden európsky štát. Avšak na našom vtedajšom území spôsobili obavy pred konfiškáciou drahých kovov to, že mince sa razili práve zo striebra, napr. pri 10- a 20-korunovej bol podiel striebra 50 %, pri 50-korunovej až 70 %. To bol dôvod, prečo bola slovenská koruna v období druhej svetovej vojny obľúbenou menou a získala si prezývku dunajský dolár.

Obehové mince v nominálnej hodnote 10 korún slovenských boli vyrazené v Kremnici v objeme 1 381 000 kusov. Mincovňa ich začala raziť v roku 1944 a dočasne platili aj po obnovení ČSR (ich oficiálna platnosť bola od 10. augusta 1944 do 31. decembra 1947). Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola daná minca prijatá v roku 1967 darom od ZDŠ Vojčice.

Predstavovaný zbierkový predmet je vyrobený zo zliatiny striebra a medi v rovnakom pomere; hrana mince je hladká. Na averze mince je zobrazený štátny znak Slovenskej republiky (1939 – 1945) obklopený slnečnými lúčmi. Okolo je umiestnený názov nového štátu SLOVENSKÁ REPUBLIKA a v dolnej časti sa nachádza rok razby 1944. Na reverze mince je vyznačený nominál platidla „10 Ks", uprostred dominuje postava kniežaťa Pribinu, stojaceho pri základnom kameni prvého kostola na slovenskom území v Nitre, ktorý symbolizuje začiatky kresťanstva na území Slovenska. V dolnej časti základného kameňa z pravej strany je uvedené meno autora návrhu mince Majerský. V pozadí stoja ďalšie dve postavy:

bojovník s mečom a biskup s miniatúrou kaplnky bez kríža. Existovali aj varianty s krížom umiestneným na vrchole kaplnky. V hornej časti okolo hlavného motívu je umiestnený text: „PRIBINA 861 KNIEŽA SLOVENSKA“ a v dolnej časti je znova uvedená hodnota platidla „DESAŤ KORÚN“. Autorom mince je akademický sochár Ladislav Majerský.

Základné parametre:
Priemer mince: . . . . . 29 mm
Hmotnosť mince: . . . . . 7 g
Hrúbka mince: . . . . . 1,4 mm

Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 50 korún

Nová slovenská mena – Koruna slovenská (Ks) bola zavedená na základe vládneho nariadenia č. 45/1939 zo dňa 4. apríla 1939 a nahradila československú korunu v pomere 1 : 1. Za prvú mincu novej meny bola zvolená päťkorunová minca s portrétom A. Hlinku. Ostatné kovové platidlá sa zavádzali postupne, niektoré boli zavedené až o pár rokov neskôr, preto sa nimi platilo pomerne krátko, čo je aj prípad predmetnej 50-korunovej mince. Zloženie zmesí, z ktorých sa dané mince vyrábali, sa v dôsledku šetrenia vzácnych kovov postupne menilo, uprednostňovali sa predovšetkým lacnejšie kovy. Avšak obavy pred konfiškáciou drahých kovov v prospech Nemecka spôsobili, že sa razili aj zo striebra, napr. pri 10- a 20-korunovej bol podiel striebra 50 %, pri 50-korunovej až 70 %. Išlo tak o snahu zabrániť vývozu drahých kovov do tzv. Tretej ríše, čím sa zachránilo niekoľko ton striebra. Zaujímavé je, že slovenská koruna sa aj vďaka tomu už v prvých rokoch existencie stala v Európe silnou a dôveryhodnou menou, vyslúžila si prezývku dunajský dolár.

Pamätné mince s nominálnou hodnotou 50 korún slovenských boli vydané v Kremnici pri príležitosti 5. výročia vzniku Slovenskej republiky v objeme dva milióny kusov, do obehu sa dostali až v roku 1944. Hrana mince je vrúbkovaná, jej oficiálna platnosť bola od 13. marca 1944 do 31. decembra 1947. Treba však podotknúť, že väčšina z nich bola po ukončení druhej svetovej vojny stiahnutá z obehu, keďže odzrkadľovali nielen menovú politiku štátu, ale aj propagandu a ideológiu fašistického režimu. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola minca prijatá v roku 1979 kúpou od súkromnej osoby.

Predstavovaný zbierkový predmet je vyrobený zo zliatiny striebra a medi, pričom prevažuje striebro. Na averze je uprostred vavrínových vetvičiek umiestnený štátny znak Slovenskej republiky (1939 – 1945) a číselná hodnota platidla „50 Ks“. V hornom poloblúku nad znakom sa nachádza názov nového štátu „SLOVENSKÁ REPUBLIKA“ a v dolnej časti je vyrazená skratka kremnickej mincovne „Kr“. Na reverze dominuje portrét vtedajšieho prezidenta J. Tisa a po okraji v hornom oblúku je situované jeho heslo: „VERNÍ SEBE – SVORNE NAPRED“, v dolnom oblúku sú umiestnené dátumy „1939 14. III. 1944“.

Autori mince: akademickí sochári A. Hám a A. Peter.

Základné parametre:
Priemer mince: . . . . . 34 mm
Hmotnosť mince: . . . . . 16,5 g
Hrúbka mince: . . . . . 2,2 mm

Rišské papierové platidlo v nominálnej hodnote 50 mariek

V roku 1924 vydala reformovaná Ríšska banka (Reichsbank) na základe bankového zákona z 30. augusta toho istého roku novú menu – ríšsku marku (Reichsmark – RM), rovnú jednej rentovej marke, alebo jednému biliónu papierových mariek. Ešte v tom istom roku vydala Reichsbank prvú emisiu bankoviek v nominálnych hodnotách 10 RM, 20 RM, 50 RM, 100 RM a 1000 RM. Druhá emisia bola vydaná v rovnakých hodnotách a jej datovanie spadá do rokov 1929 až 1936. Pre túto sériu boli charakteristické portréty významných osobností, ktoré dosiahli úspechy v oblastiach nemeckého poľnohospodárstva, priemyslu, hospodárstva, vedy a architektúry. Napríklad predmetná bankovka 50 ríšskych mariek z roku 1933 bola venovaná pamiatke Davida Hansemanna, jedného z najvýznamnejších nemeckých štátnikov 19. storočia.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 mariek (2. vydanie) bola daná do obehu 30. marca 1933 v Berlíne. Tieto varianty zostali v platnosti aj po druhej svetovej vojne, pokým ich v roku 1948 nenahradila nemecká marka. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo platidlo prijaté v roku 1975 kúpou od súkromnej osoby.

Uprostred lícnej strany sa nachádza ozdobný rámček s vyjadrením hodnoty „50“, doplnený textom: „Ausgegeben auf Grund des Bank- gesetzes vom 30. august 1924. Berlin, den 30. März 1933“ (Vydaná na základe bankového zákona z 30. augusta 1924. Berlín, 30. marca 1933). Nad týmto textom je situovaný gotický nápis označujúci nominálnu hodnotu „Reichsbanknote Fünfzig Reichsmark“ (Ríšska bankovka päťdesiat ríšskych mariek), pod ktorým sa nachádza pečiatka a podpisy predstaviteľov riaditeľstva Ríšskej banky (*Reichsbankdirektorium*). Na pravej strane v ozdobnom medailóne dominuje portrét pruského politika a bankára D. Hansemanna spolu s jeho menom. V ľavom hornom a pravom dolnom rohu je červeným atramentom zvýraznená séria a číslo bankovky C 4212583. V zvyšných dvoch rohoch sa opakovane nachádza číselné vyjadrenie hodnoty „50“.

Centrálnym motívom rubovej strany sú dve alegorické postavy znázorňujúce cherubínov, ktorí držia v rukách váhy ako symbol spravodlivosti a knihu ako symbol vedomosti či zákona. Postavy sú umiestnené po oboch stranách kruhového rámu, v strede ktorého je vyobrazený profil muža – pravdepodobne starorímskeho boha Merkúra, v mytológii považovaného za boha obchodu, zisku a cestovania. Merkúr je otočený hlavou doľava, má nasadený okrídlený klobúk a v medailóne je viditeľná aj časť jeho žezla so symbolom dvoch hadov. Nad portrétom Merkúra je umiestnený nápis „Reichsmark" (Ríšska marka) a pod ním „Reichsbanknote" (Ríšska bankovka). Okraje sú opäť zdobené označením nominálnej hodnoty „50" a červeným sériovým číslom C 4212583, ktoré je vytlačené na dvoch miestach. V spodnej časti sa nachádza dvojriadkový varovný text, upozorňujúci na tresty za falšovanie bankoviek. Vydavateľom bola Reichsbank a autorom návrhu profesor P. Scheurich

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . .85 mm
Dĺžka platidla: . . . . . .170 mm

Ríšske papierové platidlo v nominálnej hodnote 100 mariek

Na stabilizáciu nemeckej ekonomiky počas obdobia nazývaného aj hyperinflácia Weimarskej republiky nebola papierová marka priamo nahradená ríšskou markou (Reichsmark), ale dočasnou menou krytou Deutsche Rentenbank – rentovou, dôchodkovou markou (Rentenmark). Bankový zákon z 30. augusta 1924 definitívne upravil menový systém zavedením Reichsmark. Jedna ríšska marka zodpovedala jednej rentovej marke, alebo jednému biliónu papierových mariek. Na rozdiel od Rentenmark ako čisto domácej meny bola Reichsmark konvertibilná, čo umožnilo obnoviť bezproblémový zahraničný obchod. V tomto období vznikla aj nezávislá emisná banka Reichsbank, ktorá mala za úlohu regulovať peňažný obeh v krajine. Po druhej svetovej vojne zostala ríšska marka v obehu až do menovej reformy v júni 1948. Jej kúpna sila však bola veľmi nízka, keďže inflácia v posledných mesiacoch vojny ju značne znehodnotila.

Medzi významné platidlá používané v nacistickom Nemecku patrila aj bankovka v hodnote 100 ríšskych mariek (2. vydanie), venovaná pamiatke nemeckého chemika Justusa von Liebiga, známeho aj ako „otec priemyslu hnojív". Preslávil sa objavom dusíka ako základnej rastlinnej živiny, čím významne prispel k rozvoju poľnohospodárskej, biologickej a organickej chémie. Spomínaná bankovka bola vydaná 24. júna 1935 v Berlíne a ako zákonné platidlo obiehala až do júna 1948. Jej vydavateľom bola Reichsbank. Predmetná ríšska marka sa stala súčasťou zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku v roku 1975 kúpou od súkromnej osoby.

Na lícnej strane danej bankovky sa v strednej časti nachádza výrazná podtlač so svastikou, cez ktorú sú uvedené údaje o dátume bankového zákona, mieste a dátume vydania. Ide o prvú nemeckú bankovku s vyobrazením svastiky ako nástroja propagandy. Nad svastikou je umiestnený gotický nápis s uvedením hodnoty „Reichsbanksnote Hundert Reichsmark" (Ríšska bankovka sto ríšskych mariek). V spodnej časti platidla sú situované podpisy a pečiatka riaditeľstva Ríšskej banky. V pravej časti sa v ozdobnom medailóne nachádza portrét významného chemika 19. storočia J. von Liebiga spolu s jeho menom. V ľavom hornom a pravom dolnom rohu je červeným atramentom vyznačená séria B a sériové číslo bankovky 1260751. Vo zvyšných dvoch rohoch je číselne vyjadrená hodnota „100".

Na rubovej strane je medzi dvoma ženskými alegorickými postavami v oválnom ráme zobrazený basreliéf mladé-

ho muža, otočeného doľava. Nad ním sa nachádza nápis „Reichsmark" (Ríšska marka) a pod ním v ozdobnom rámčeku „Reichsbanknote" (Ríšska bankovka). Po okrajoch je opäť zobrazená hodnota „100" a sériové číslo B 1260751 je na platidle znova uvedené dvakrát. V dolnej časti rubovej strany je umiestnený nemecký text varujúci pred falšovaním: „Wer Rentenbankscheine nachmacht oder verfälscht oder nachgemachte oder verfälschte / wird sich verschte / mihrd sich versch Zuchthaus nicht unter zwei Jahren bestraft" (Kto skopíruje alebo falšuje prenajaté bankovky alebo získa a uvedie skopírované alebo sfalšované do obehu, bude potrestaný odňatím slobody najmenej na dva roky). Autorom návrhu platidla je profesor P. Scheurich.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . .90 mm
Dĺžka platidla: . . . . . .180 mm

Ríšske papierové platidlo v nominálnej hodnote 1 marka

Po prvej svetovej vojne sa Nemecko ocitlo v búrlivom ekonomickom období. Aby sa predišlo kolapsu ekonomiky, bolo nevyhnutné zastaviť hyperinfláciu, ktorá dosiahla vrchol v roku 1923. V snahe stabilizovať menu zaviedlo Nemecko v tom istom roku Rentenmark (rentovú, dôchodkovú marku). Výmenný kurz starej papierovej marky k novej rentovej bol stanovený v extrémnom pomere 1 000 000 000 000 : 1 (jeden bilión ku jednej). Na zabezpečenie tejto prechodnej meny vznikla nezávislá Deutsche Rentenbank, ktorá bola založená 15. októbra 1923. V roku 1924 však ríšska banka reformovala menový systém a zaviedla novú menu Reichsmark (ríšsku marku), ktorá mala rovnakú hodnotu ako rentová marka.

V roku 1937 nemecká vláda prostredníctvom Deutsche Rentenbank vydala nové bankovky v hodnotách 1 a 2 Rentenmark. Hoci boli ekvivalentom ríšskej marky, boli vydané Rentenbank (nie Reichsbank) a neboli kryté zlatom, ale nehnuteľnosťami a pôdou. Táto forma krytia mala obnoviť dôveru obyvateľstva v nemeckú menu. Predmetné ríšske platidlo bolo vydané 30. januára 1937 v Berlíne na základe nariadenia z 15. októbra 1923 a v obehu zostalo do 31. augusta 1948. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bolo prijaté v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby.

Zobrazený zbierkový predmet je vyhotovený na obdĺžnikovom papieri krémovej farby, pričom písmo je tlačené tmavozeleným atramentom. Na lícnej strane dominuje gotický nápis „Eine Rentenmark“, pod ktorým sú uvedené údaje o dátume vládneho nariadenia, mieste a dátume vydania. V dolnej časti marky sa nachádzajú podpisy prezidenta a predstavenstva banky. Okraje zdobí číselné označenie hodnoty „1“. V hornej časti je červeným atramentom zvýraznená séria E a sériové číslo bankovky 65060884. Celkový dizajn dopĺňa ozdobný rám, pri ktorom sa v pravom dolnom rohu nachádza okrúhla reliéfna banková pečať, nad ktorou je opäť umiestnená číslica „1“.

Na rubovej strane sú umiestnené dva veľké kruhové medailóny. Ľavý zobrazuje snop obilia a pravý nesie nominálnu hodnotu „1“ s textom „Rentenmark“, vytlačeným horizontálne cez jej stred. Nad medailónmi je výrazný názov vydavateľa „Deutsche Rentenbank“ a pod nimi nominál bankovky „Eine Rentenmark“. V rohoch sa opäť nachádzajú číselné vyjadrenia hodnoty „1“. Celý dizajn je lemovaný ornamentálnym rámom. Na ľavej strane rámu je vertikálne orientovaný text varujúci pred falšovaním: „Wer Rentenbankscheine nachmacht oder verfälscht oder nachgemachte oder verfälschte / wird sich verschte / mihrd sich versch Zuchthaus nicht unter zwei Jahren bestraft“ (Kto skopíruje alebo falšuje prenajaté bankovky alebo získa a uvedie skopírované alebo sfalšované do obehu, bude potrestaný odňatím slobody najmenej na dva roky). Vedľa tohto textu je opäť umiestnená nominálna hodnota „1 Rentmark“ vytlačená cez vyrazenú pečať.

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . .65 mm
Dĺžka platidla: . . . . . .120 mm

Sovietske papierové platidlo v nominálnej hodnote 5 červoncov

Predmetná bankovka predstavuje platobný prostriedok vydaný ZSSR, ktorý v období medzi dvoma svetovými vojnami plnil nielen ekonomickú, ale aj propagandistickú funkciu v rámci Stalinovho režimu. Ide o súčasť série jubilejných platidiel vydaných v roku 1937 pri príležitosti 20. výročia Októbrovej revolúcie. Séria zahŕňala nominály 1, 3, 5 a 10 červoncov, pričom všetky niesli na lícnej strane portrét V. I. Lenina ako vodcu revolúcie a ikonický symbol sovietskej ideológie. Išlo o prvé platidlá v histórii ZSSR s vyobrazením vodcu. Bankovky boli oficiálnym platidlom vydaným Štátnou bankou v roku 1937 a zostali v obehu až do menovej reformy v roku 1947. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola predmetná bankovka získaná v roku 1968 kúpou od súkromnej osoby.

Predstavovaný zbierkový predmet je ladený do zeleno-béžových odtieňov a vyniká bohatým grafickým spracovaním a množstvom ochranných prvkov. Lícna strana je orámovaná ozdobným obdĺžnikovým rámom s opakujúcimi sa číslicami 5 v rôznych tvaroch a veľkostiach. V pravej časti je dominantný portrét V. I. Lenina, zakladateľa ZSSR, zasadený do oválneho rámu. V ľavom hornom rohu je umiestnený štátny znak ZSSR, vpravo sériové číslo 043850 Пф a medzi nimi sa vyníma text „Билет Государственного Банка Союза ССР“ (Lístok štátnej banky ZSSR). Uprostred bankovky je cez

výrazné slovo „ПЯТЬ“ (Päť) umiestnený nápis „ПЯТЬ ЧЕРВОНЦЕВ“ (Päť červoncov) uvedený menším písmom. Nižšie je drobným písmom situovaný text informujúci o záruke krytia platidla zlatom, drahými kovmi a iným majetkom štátnej banky: „БАНКОВСКИЕ БИЛЕТЫ ОБЕСПЕЧИВАЮТСЯ ЗОЛОТОМ, ДРАГОЦЕННЫМИ МЕТАЛЛАМИ И ПРОЧИМИ АКТИВАМИ ГОСУДАРСТВЕННОГО БАНКА“. Tento text odkazuje na vtedajší systém zlatého štandardu, ktorý mal zabezpečiť dôveru obyvateľstva v menu. V dolnej časti bankovky sa opäť opakuje sériové číslo.

Zadná strana platidla je bohato farebne spracovaná. Dominantným prvkom je veľká číslica „5“ umiestnená v strede, zvýraznená zložitými geometrickými vzormi v rôznych farbách, vytvárajúcimi dekoratívnu rozetu pripomínajúcu mandalu. Tá slúži ako ochrana proti falšovaniu. Okolo centrálneho motívu sú symetricky rozmiestnené nápisy päť červoncov – a to hneď v niekoľkých jazykoch národnosti bývalého Sovietskeho zväzu. Táto viacjazyčná forma symbolizovala jednotu rozmanitých národov v rámci jedného štátu a zároveň zabezpečovala rozpoznateľnosť bankovky v rôznych regiónoch ZSSR. V dolnej časti sa nachádza zelený stuhový nápis „ПЯТЬ ЧЕРВОНЦЕВ“, opätovne zdôrazňujúci nominálnu hodnotu. V rohoch sú dekoratívne číslice „5“ zakomponované symetricky do rámovania. Rok vydania 1937 je uvedený v dolnej časti. Autor výtvarného návrhu – I. I. Dubasov, autori portrétu – A. R. Eberling a A. G. Bloom.

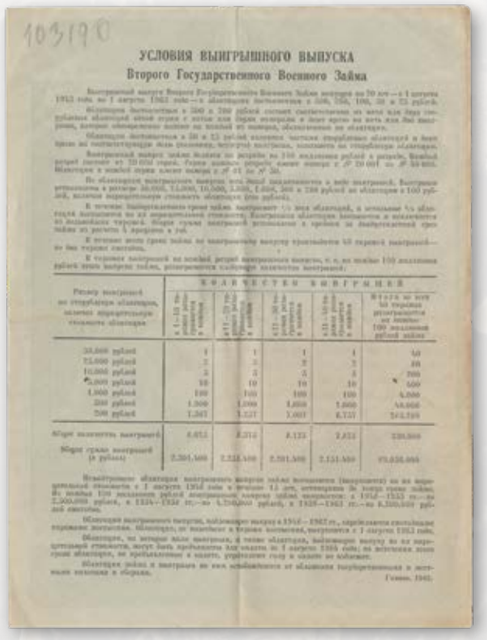

Základné parametre:
Šírka platidla: . . . . . .92 mm
Dĺžka platidla: . . . . . .178 mm

Obligácia sovietskej štátnej pôžičky v nominálnej hodnote 200 rubľov

Počas druhej svetovej vojny patrili vojnové pôžičky medzi hlavné nástroje, ktorými štáty mobilizovali vnútorné zdroje na zabezpečenie vojenských výdavkov. ZSSR ako jeden z hlavných aktérov vojnového konfliktu intenzívne využíval systém

vojnových obligácií. Jedným z príkladov je aj tento dokument – výherný dlhopis vydaný v roku 1943 ako súčasť druhej štátnej vojenskej pôžičky. Hlavným cieľom týchto obligácií bolo zabezpečenie finančných prostriedkov na vojenské operácie a iných výdavkov spojených s vedením vojny, ako aj zmiernenie negatívnych dôsledkov zvyšovania daní. Obligácie s nominálnou hodnotou od 25 do 500 rubľov boli vydávané v sériách a pravidelne podliehali žrebovaniu, ktoré sa konalo dvakrát ročne. Držitelia mohli získať výhry až do výšky 50 000 rubľov a každý exemplár sa mohol zúčastniť viacerých losovaní. Počet výhier, ako aj výška vyplatených súm sa každoročne menili, pričom nevyžrebované obligácie boli na konci platnosti vyplácané v plnej hodnote. Tento systém spájal prvky investovania a lotérie, čím motivoval obyvateľstvo k podpore štátu počas vojnového obdobia.

Predstavovaná obligácia bola vydaná počas druhej svetovej vojny, konkrétne v roku 1943. Ide o dlhopis vyhotovený v sovietskej štátnej tlačiarni Гознак s nominálnou hodnotou 200 rubľov, vydaný na obdobie 20 rokov – s platnosťou od 1. augusta 1943 do 1. augusta 1963, ako súčasť druhej štátnej vojenskej pôžičky ZSSR. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola obligácia darovaná v roku 1989 súkromnou osobou.

Zobrazený zbierkový predmet je vyhotovený prevažne v zelenej farbe a nesie výrazné propagandistické znaky. V hornej časti lícnej strany sa v ozdobnom rámčeku nachádza číselná hodnota „200“ umiestnená medzi sériovým označením № 45и46 a číslom obligácie № 020931. Nižšie sa vyníma heslo „ВСЕ ДЛЯ ПОБЕДЫ!“ (Všetko pre víťazstvo!) ako symbol vlastenectva a typické motto sovietskej vojenskej propagandy. Vizuálne je dokument bohato ilustrovaný vojenskými motívmi. Horná časť zobrazuje letku lietadiel smerujúcich do boja, zatiaľ čo spodná časť zachytáva útok sovietskych vojsk, konkrétne tankov T-34 a útočiacej pechoty. Ústredný text je napísaný v ruštine a doplnený prekladmi do jazykov ďalších národností Sovietskeho zväzu. Výrazným prvkom je aj nápis „DVESTY RUBLEJ“ označujúci nominálnu hodnotu. Z ďalších informácií sa dozvedáme, že ide o výherné vydanie. Držitelia týchto obligácií mohli byť zaradení do lotérie s možnosťou získať dodatočnú finančnú výhru, čo bola bežná prax sovietskeho vojnového financovania. V ľavom hornom rohu sa nachádza štátny znak ZSSR a v dolnej časti je opäť uvedené sériové číslo a rok vydania № 45и46 – 1943 - 020931.

Na rubovej strane obligácie sú opísané podmienky výherného vydania druhej štátnej vojenskej pôžičky. Dokument obsahuje informácie o nominálnych hodnotách, systéme každoročného žrebovania, počte a výške výhier, ako aj celkových sumách vyplatených v jednotlivých rokoch. Nechýbajú pravidlá splatnosti pre nevyžrebované obligácie a organizačné pokyny k priebehu losovania.

Základné parametre:
Šírka obligácie: . . . . . .148 mm
Dĺžka obligácie: . . . . . .198 mm

Vojenský prútený kôš na muníciu

Prezentovaný prútený kôš sa používal ako súčasť vybavenia nemeckej armády pred a počas druhej svetovej vojny. Bol určený na skladovanie a transport munície, prípadne iného menšieho vojenského vybavenia, a slúžil na ich ochranu pred otrasmi a vlhkosťou na bojisku. V spodnej časti sa na koši nachádza skratka výrobcu a rok výroby WFD 1935 (Waffenfabrik Deutschland), vedľa nich je umiestnený nemecký štátny znak – orlica. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol kôš prijatý v roku 1973 kúpou od súkromnej osoby. Okrem predmetného exemplára sa v CE nachádza ešte jeden kus prúteného koša hranatého a dva kusy prútených košov okrúhlych.

Koše sa plietli z odolného prúteného materiálu v dvoch tvaroch – okrúhly (určený na prepravu špecifických dlhých predmetov, napr. delostreleckých granátov), alebo hranatý (určený na prepravu menšieho vojenského vybavenia, munície). Tento materiál sa uprednostňoval hlavne vďaka jeho ľahkej dostupnosti a zároveň boli takéto koše vďaka svojej konštrukcii jednoduché na opravu. Súčasne boli mimoriadne praktické vzhľadom na fakt, že prútie je ľahšie ako drevo a napriek tomu pevné, čo ich robilo ľahko prenosnými. Dno košov bolo prútene, ale pri hranatých typoch bolo v spodnej časti po bokoch spevnené dvoma drevenými lamelami, ktoré slúžili na stabilitu ako stojan a zároveň poskytovali lepšiu ochranu obsahu pred poškodením či vlhkosťou. Po bokoch mali spravidla umiestnené kožené úchyty uľahčujúce manipuláciu. Pri prenášaní delostreleckej munície cez hory boli koše vo viacerých prípadoch pripútané na mulice: po dva koše na každej strane.

Základné parametre:
Šírka koša: . . . . . .370 mm
Výška koša: . . . . . .360 mm

Československá vojnová harmonika

Predmetná harmonika bola vyrobená v Českých Budějoviciach v dielni vyhľadávaného výrobcu Konstantina Stibitza (Stiebitz, Štibitz, Štibic), ktorý sa narodil 10. februára 1885 v Mladé Voziči a zomrel 2. februára 1964 v Českých Budějoviciach. Stibitzove harmoniky boli cenené pre svoju kvalitnú robustnú konštrukciu, odolnosť a ladenie. K. Stibitz si zakladal na precíznom remeselnom spracovaní, jednoduchom a elegantnom dizajne. Jeho meno spolu s ďalšími výrobcami harmoník, ako napr. Josef Hlaváček, Antonín Hlaváček a Josef Kebrdle, najviac rezonovalo v období medzi dvoma svetovými vojnami. Nielen tieto najznámejšie mená, ale aj mnohí ďalší, menej známi českí výrobcovia si vďaka kvalite svojich výrobkov získali značnú popularitu a začali vyvážať svoje nástroje do celého sveta.

Každý ručne vyrobený kus bol originál, ako aj prezentovaná harmonika, ktorú tvorí drevené telo s kovovými a mosadznými ozdobami. Na drevenej časti pri gombíkoch sa nachádza tabuľka, na ktorej je v troch riadkoch vyrazené značenie výrobcu. V prvom riadku sa nachádza text „JIHOČESKÁ VÝROBA HARMONÍK“, pod tým je uvedené meno autora „K. STIBITZ“ a v spodnom riadku miesto výroby „ČESKÉ BUDĚJOVICE“. Z druhej strany sa na ďalšej tabuľke nachádza označenie „HELIGONKA“. Heligónky sa vyznačovali výrazne hlbokým hlasom basových tónov a charakteristickým, nezameniteľným zvukom. Heligónky boli ľahko prenosné, a preto vhodné na hranie v poľných podmienkach. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola predmetná harmonika prijatá v roku 1975 kúpou od súkromnej osoby.

Základné parametre:
Šírka harmoniky: . . . . . 250 mm
Výška harmoniky: . . . . . 280 mm

Náhrobná tabuľa brigádneho generála Jaroslava Vedrala-Sázavského

Predmetná náhrobná tabuľa patrila brig. gen. Jaroslavovi Vedralovi, narodenému 17. novembra 1895 v Mělníku nad Sázavou, ktorý v čase nacistickej okupácie pomáhal organizovať odchody československých letcov do exilu a aktívne pôsobil v ilegálnej odbojovej organizácii Obrana národa. Krycie meno „Sázavský" začal používať počas svojho pôsobenia v československej exilovej jednotke vo Francúzsku. Ako veliteľ 1. brigády 1. ČSAZ v ZSSR sa zúčastnil na bojoch KDO. Duklianske bojisko sa mu stalo osudným, keďže 6. októbra 1944 tragicky zahynul v blízkosti hraničného priechodu na Dukle, kde jeho štábne vozidlo značky Dodge pri vyhýbaní sa prekážke zišlo na okraj cesty a nabehlo na nástražný kolík, ktorý spôsobil výbuch dômyselne nastraženej nemeckej protitankovej míny. Gen J. Vedral-Sázavský bol na mieste mŕtvy.

Predstavovaný zbierkový predmet je vyrobený z nábojnice delostreleckého náboja. Spočiatku sa nachádzal na pôvodnom československom cintoríne, ktorý sa začal budovať priamo na hranici, v súčasnosti je tam umiestnený Pomník venovaný ženistom. V roku 1948 sa začalo s exhumáciou tohto pôvodného cintorína a pozostatky gen. J. Vedrala-Sázavského, ako aj ostatných vojakov boli prevezené na terajší vojnový cintorín 1. ČSAZ v ZSSR pri pamätníku na Dukle. Predmetná tabuľka, umiestnená na pôvodnom hrobe gen. J. Vedrala-Sázavského z roku 1944, bola do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea vo Svidníku prijatá v roku 1974 kúpou od súkromnej osoby. Na tabuľke je vyrytý nápis v českom jazyku: „BRIG. GEN. ČS. ARMÁDY JAROSLAV SÁZAVSKÝ PADL DNE 6.10.1944 V BOJÍCH ZA OSVOBOZENÍ ČESKOSLOVENSKA. ČEST JEHO PAMÁTCE". Vyrobili ju dvaja vojaci, ženisti Antonín Hrouda a Vítězslav Moravec.

Základné parametre:
Dĺžka tabule: . . . . . .335 mm
Šírka tabule: . . . . . .250 mm

Zbierka č. XX – Optický materiál

Autor textov: Mgr. Ivan Cuper

Ďalekohľad 6 × 30 vz. 9/13 – československý

V roku 1933 vznikla v českom Přerove firma Optikotechna, ktorá sa zaoberala výrobou optických prístrojov. Firma bola založená Ing. Aloisom Benešom a Doc. Aloisom Mazurekom. Optikotechna sa zaoberala výrobou optických prístrojov, fotoaparátov, zväčšovacích objektívov a pod. V 30. rokoch 20. storočia firma vyrábala ďalekohľady 6 × 30 vz. 9/13 pre československú armádu. Ďalekohľad slúžil vojakom na ľahšiu orientáciu v teréne, resp. pri pozorovaní a prieskume nepriateľských pozícií, prípadne sa využíval pri korekcii delostreleckej paľby.

Ďalekohľad 6 × 30 vz. 9/13 je s okulárovým zaostrením. Na tele ďalekohľadu sa nezachovalo výrobné číslo ani vzor. Ďalekohľad bol vyrobený firmou Optikotechna a na pravom okulári sa zachovala preberacia značka československej armády spolu s rokom 1937.

Prezentovaný zbierkový predmet bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea zakúpený v roku 1985.

Základné parametre:
Dioptrické rozmedzie: . . . . . .-/+6
Šírka pri maximálnom rozpätí: . . . . . .166 mm
Výška: . . . . . .45 mm
Hĺbka: . . . . . .109 mm
Materiál: . . . . . .kov, koženka

Binokl 6 × 30 sovietskeho vzoru

Bežnou súčasťou výzbroje príslušníkov Červenej armády boli ďalekohľady. Medzi armádne ďalekohľady, používané Sovietmi počas druhej svetovej vojny, patrí binokl 6 × 30, ktorý je v ruskej literatúre a prameňoch označovaný ako binokl B-6 (бинокл Б-6). Ďalekohľady boli dôležitou pomôckou vojakov pri orientácii v teréne, pri prieskume nepriateľských

cieľov a pozícií, pri meraní vertikálnych alebo horizontálnych uhlov, či pri korekcii delostreleckej paľby. Binokl 6 × 30 sa vyrábal v dvoch verziách, v civilnej a armádnej.

Ďalekohľady vyrobené pre armádu mali pri pohľade pravým monokulárom vertikálnu a horizontálnu stupnicu, civilné verzie túto stupnicu na monokulári nemali. Ďalekohľad sa skladal z dvoch monokulárov spojených kĺbom. Vyrobený bol z hliníkového plechu s hrúbkou 1,5 – 2 mm a lakoval sa čiernou farbou. Binokl mal dioptrické rozmedzie od -6 do +6 a na stredovom kĺbe sa nachádzala stupnica očného rozostupu od 56 do 74 mm. Ďalekohľad sa nosil na krku pomocou koženého remienka, ktorého súčasťou bola aj krytka na ochranu okulárov. Remienok s krytkou boli vyrobené z prírodnej hovädzej usne svetlohnedej farby.

Prezentovaný zbierkový predmet bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea zakúpený v roku 1977. Binokl nemá vertikálnu a horizontálnu stupnicu, z čoho je možné usúsdiť, že ide pravdepodobne o civilnú verziu.

Základné parametre:
Dioptrické rozmedzie: . . . . . -/+6
Šírka pri maximálnomo rozpätí: . . . . . 164 mm
Výška: . . . . . 48 mm
Hĺbka: . . . . . 115 mm
Materiál: . . . . . hliník, hovädzia useň

Slnečné hodiny s kompasom od firmy Ansonia Clock Co.

V 20. rokoch 20. storočia sa na americkom a britskom trhu objavili slnečné hodiny vyrobené americkou firmou Ansonia Clock Co., ktorá sa zaoberala výrobou množstva modelov hodín od polovice 19. storočia. Slnečné hodiny boli vyrábané s kompasom. Základná doska obsahovala tri stupnice na označenie času. Súčasťou hodín bola aj tabuľka s mestami (zoznam miest závisel od krajiny, v ktorej sa hodiny predávali) a ich príslušnými stupňami zemepisnej šírky a dĺžky. Zároveň sa pri mestách udával aj príslušný čas v minútach, ktoré bolo potrebné pripočítať alebo odpočítať od nameraného slnečného času. Slnečný gnóm sa mohol v prípade potreby odmontovať a znovu namontovať. Hodiny sa vyrábali z mosadze.

Vystavené slnečné hodiny s kompasom boli zakúpené do zbierok múzea v roku 1972. Hodiny boli vyrobené pre americký trh, žiaľ, dekoratívna krabička spolu s návodom na používanie a najmä zoznam miest s korekciami času chýbajú.

Základné parametre:
Dĺžka: . . . . . 72 mm
Šírka: . . . . . 51 mm
Hrúbka: . . . . . 10 mm
Materiál: . . . . . mosadz

Zbierka č. XXII – Písomnosti

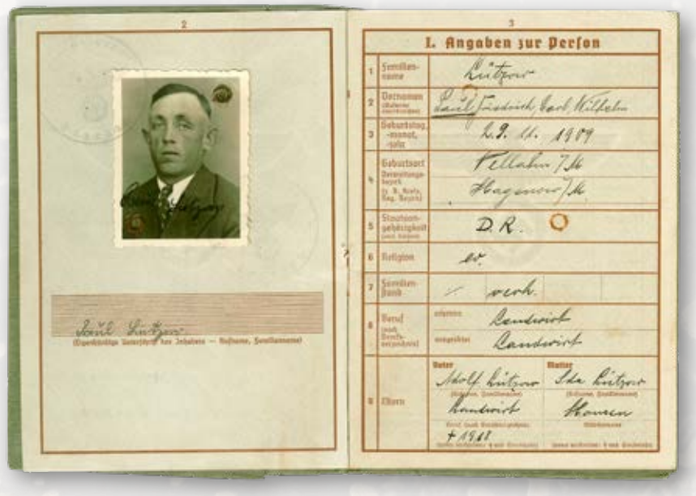
Autor textov: Mgr. Peter Holík

Branecký preukaz príslušníka Wehrmachtu

Tento komplexný a obsahovo pomerne rozsiahly dokument sa vydával všetkým brancom pri ich registrácii na vojenskú službu. Po nástupe do armády a po obdržaní štandardnej vojenskej knižky (Soldbuch) ho museli odovzdať v rámci príslušnej jednotky, kde sa následne uchovával a boli do neho naďalej uvádzané jednotlivé záznamy. Držiteľovi bol potom vrátený až po ukončení jeho aktívnej vojenskej služby, pričom ten ho musel starostlivo uschovávať až do prípadného dovŕšenia 60. roku života. V prípade, ak vojak padol, ostal nezvestný, resp. podľahol zraneniam v poľnom lazarete či v nemocnici, príslušný preukaz bol odoslaný jeho najbližším príbuzným, väčšinou prostredníctvom pôvodnej náborovej kancelárie (menej často cez iný oprávnený úrad podľa územnej pôsobnosti).

Samotný doklad pozostával spravidla z 52 strán uložených v mäkkej obálke, vytvorenej z hrubšieho výkresového papiera, ktorá bola na obidvoch vnútorných stranách opatrená odkladacím puzdrom, pričom na jej prednej strane sa nachádzalo miesto pre fotografiu branca (spravidla odfotený v civilnom obleku). Na prvých štyroch stranách preukazu boli uvedené rôzne osobné údaje jeho držiteľa (meno, priezvisko, vojenské číslo, dátum a miesto narodenia, civilné povolanie pred vstupom do armády, údaje o rodičoch a pod.), ďalšie tri strany obsahovali informácie o jeho odvode a predvojenskej službe a na ďalších troch stranách boli potom uvedené záznamy týkajúce sa prípadnej služby v rámci RAD (Reichsarbeitsdienst, teda Ríšska pracovná služba). Ďalších 25 strán bolo určených pre rozsiahlejšie a podrobnejšie chronologické záznamy o aktívnej vojenskej službe branca (priebeh služby, vojenské jednotky, účasť na významných bitkách, povýšenia, vyznamenania, zranenia, choroby, pobyt v nemocnici, prípadné úmrtie a ďalšie poznámky) a nasledujúcich desať strán bolo vyhradených pre

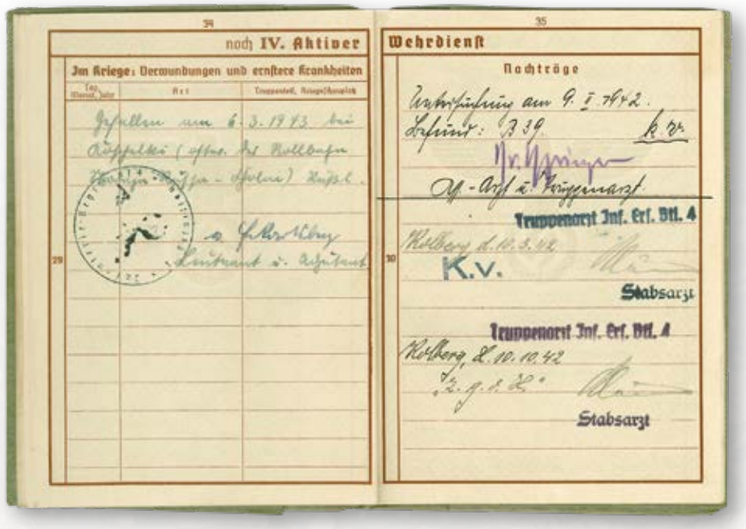

údaje týkajúce sa priebehu služby po prípadnom odvelení do aktívnych záloh. Na strane 46 boli uvedené veľkosti jednotlivých výstrojných súčiastok branca, pričom zvyšné strany boli určené pre rôzne poznámky, ktoré nebolo možné uviesť v rámci predchádzajúcich príslušných oddielov preukazu.

Celkovo existovali tri typy tohto dokladu. Prvý, používaný pred vypuknutím druhej svetovej vojny, mal obálku vyrobenú z výkresového papiera svetlosivej farby, ktorá niesla vo svojej vrchnej časti emblém v podobe do strany hľadiacej ríšskej orlice so spustenými krídlami, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž a v strednej časti nápis „Wehrpaß". Na začiatku vojny sa potom objavil druhý typ s obálkou tmavožltej až sivej farby s rovnakým nápisom, avšak samotný emblém vo vrchnej časti už bol tvorený motívom do strany hľadiacej ríšskej orlice s roztiahnutými krídlami, zvierajúcej v pazúroch obidvoch nôh hákový kríž obkolesený vencom z dubových ratolestí. Napokon tretí typ preukazu, ktorý vznikol ku koncu vojny, mal emblém zhodný s druhým typom, ale obálku svetlozelenej farby a predmetný nápis bol oproti predchodcom uvedený odlišným typom (štandardným tlačeným) písma.

Zobrazený branecký preukaz druhého typu bol 20. septembra 1939 pridelený Paulovi Friedrichovi Clausovi Wilhelmovi Lützowovi (vojenské číslo 09/42i/5), narodenému 29. novembra 1909 v obci

Vellahn, nachádzajúcej sa v Meklenbursku-Predpomoransku, ktorý bol do armády odvedený v rámci vojenského obvodu Parchim, pričom do aktívnej vojenskej služby za účelom absolvovania výcviku na pozícii strelca bol zaradený 20. júna 1940 v rámci 92. náhradného pešieho práporu (Infanterie-Ersatz-Bataillon 92) so sídlom v meste Greifswald. V priebehu takmer troch rokov potom prešiel službou v ďalších desiatich útvaroch a napokon 6. marca 1943 padol na východnom fronte v boji proti Červenej armáde. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bol preukaz získaný v roku 1968 darom od Deutsches Armeemuseum Postupim. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu nemeckého vojenského dokladu zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

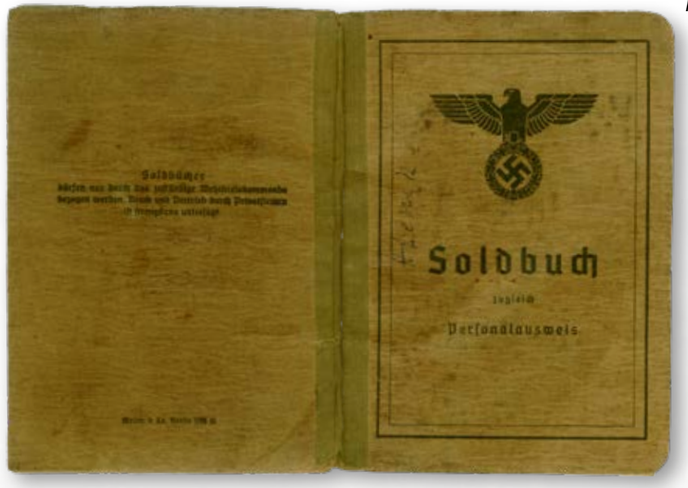
Samotný doklad má obálku vyrobenú z hladkého výkresového papiera sivej farby, ktorý je síce pomerne dobre zachovalý, avšak je mierne opotrebovaný a zájdený, na viacerých miestach pokrčený, na okrajoch mierne a na rohoch značne obitý, avšak vonkajšie nápisy sú na obidvoch stranách veľmi dobre čitateľné. Obidve odkladacie puzdrá obálky (na prednej i zadnej strane) sú málo opotrebované a takmer nepoškodené (na prednej obálke sú viditeľné iba odtlačky hrdzavých nitov upevňujúcich fotografiu na strane č. 2), pričom vytlačený text v rámci predného a pečiatka v rámci zadného puzdra sú veľmi dobre čitateľné. V mieste stredového ohybu je obálka podlepená tmavosivou látkovou páskou, ktorá je málo opotrebovaná a nepoškodená. Na strane č. 2 je pomocou dvoch dutých (v strede) nitov upevnená čiernobiela fotografia samotného držiteľa oblečeného v civilnom obleku, ktorá je okrem dier po nitoch nepoškodená, mierne zažltnutá, podpísaná držiteľom a cez ľavý vrchný i pravý spodný roh opatrená veľmi slabo rozpoznateľnou pečiatkou veliteľstva príslušného vojenského obvodu. Vnútorné strany preukazu vyrobené zo štandardného hladkého papiera sú iba málo opotrebované, neroztrhané, nepokrčené a s takmer neobitými okrajmi a rohmi, pričom papier je iba jemne zažltnutý. Predtlačené a perom doplnené údaje sú spolu s pečiatkami a podpismi pomerne dobre čitateľné. Súčasťou preukazu je aj list od Sociálneho úradu Rostock, pobočka Schwerin, zo dňa 5. októbra 1944 adresovaný manželke (Hedwiga Lützow) padlého vojaka s oznámením o prekontrolovaní a vrátení tohto príslušného dokladu.

Základné parametre:
Rozmery (otvorenej) obálky knižky: . . . . . .213 × 148 mm
Rozmery predného a zadného odkladacieho puzdra: . . . .148 × 82 mm
Rozmery vnútornej strany: . . . . . .145 × 104 mm
Rozmery fotografie: . . . . . .57 × 43 mm
Hmotnosť: . . . . . .0,049 kg

Vojenská knižka príslušníka Wehrmachtu

Vojenská knižka bola ako jeden z preukazov totožnosti vydávaná všetkým príslušníkom nemeckého Wehrmachtu, ktorí sa ňou počas vykonávania vojenskej služby boli povinní preukazovať pri bežných rutinných kontrolách, pri preberaní žoldu či pošty, pri pobyte v poľnej, resp. civilnej nemocnici, ďalej pri cestovaní vlakom a pod. Samotný doklad musel mať vojak vždy uložený v príslušnom vrecku rovnošaty, nakoľko jeho skladovanie na ubikáciách či v batožine bolo zakázané. Za správnosť, ako aj za všetky zmeny jednotlivých zaznamenaných údajov, ktoré mohli do konkrétnych oddielov knižky uvádzať iba príslušné kompetentné orgány Wehrmachtu, zodpovedal jej držiteľ, pričom prípadná úprava akýchkoľvek záznamov nepotvrdená pečiatkou zodpovedajúceho vojenského orgánu bola považovaná za neoprávnený pokus o ich sfalšovanie. Stratu, resp. odcudzenie, bol držiteľ povinný bezodkladne nahlásiť veliteľovi jednotky, v ktorej slúžil a zároveň musel požiadať o vydanie novej knižky.

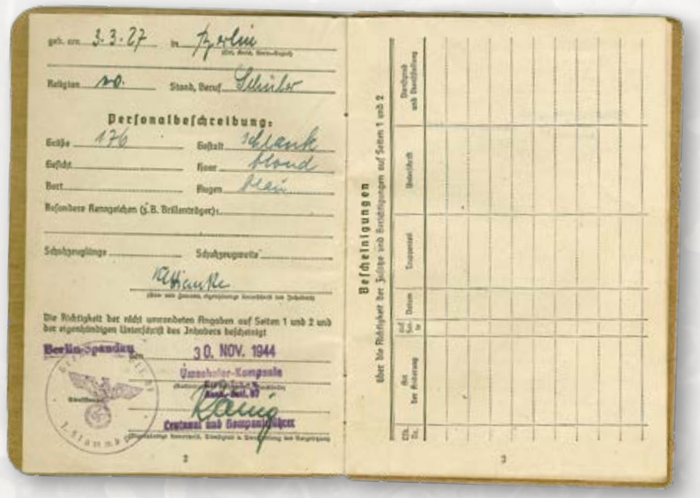
Vojenská knižka pozostávala spravidla z 28 strán (ôsma strana bola diferencovaná na strany označené ako 8, 8a, 8b, 8c a 8d, preto posledná strana je očíslovaná ako 24) uložených v mäkkej obálke, vytvorenej z hrubšieho výkresového papiera. Na prvých troch stranách bolo uvedené evidenčné číslo knižky spolu s rôznymi osobnými údajmi jej držiteľa (meno, priezvisko, hodnosť, vojenské číslo, dátum a miesto narodenia, civilné povolanie pred vstupom do armády, krvná skupina, ale aj veľkosť ochrannej masky a pod.), pričom na štvrtej strane (pokračovanie na strane 17) bol zaznamenaný celý priebeh jeho vojenskej služby od absolvovania výcviku až po zaradenie do náhradných, záložných či poľných jednotiek. Na piatej strane boli následne uvedené základné údaje o žijúcich príbuzných vojaka a ďalších sedem strán obsahovalo komplexné a podrobné záznamy o pridelenom oblečení, výstroji (strany 6 – 8), výzbroji a ďalšom príslušenstve (strany 8a – 8d).

Nasledujúcich osem strán bolo určených pre zdravotné údaje týkajúce sa absolvovaného očkovania (strana 9), očných záznamov (strany 10 – 11), záznamov o akomkoľvek prijatí do miestnej, poľnej, vojenskej alebo záložnej nemocnice (strany 12 – 13) vrátane zoznamu so sebou prinesených cenností (strany 14 – 15) a zubných záznamov (strana 16). Ďalšie štyri strany (18 – 21) obsahovali informácie o výške a zmenách prideleného žoldu, pričom strana 22 bola vyhradená pre údaje súvisiace so získanými vyznamenaniami. Napokon posledné dve strany patrili záznamom (celkovo osem samostatných oddielov) o udelenej dovolenke, ktorá trvala dlhšie ako päť dní. Na vnútornej strane obálky sa v prednej časti nachádzala fotografia držiteľa (obvykle oblečeného vo vojenskej rovnošate) spolu s jeho podpisom, pričom zadná časť bola upravená do podoby odkladacieho puzdra určeného pre ďalšie doklady držiteľa knižky.

Zobrazená vojenská knižka s evidenčným číslom 3649 bola 30. novembra 1944 pridelená granátnikovi Clausovi Hiemkemu (vojenské číslo 27/157/i/8 a číslo identifikačnej známky 2906), narodenému 3. marca 1927 v Berlíne, ktorého materskou jednotkou bol 67. náhradný a výcvikový granátnicky prápor (Grenadier-Ersatz- und Ausbildungs-Bataillon 67) so sídlom v berlínskej štvrti Spandau. Samotný držiteľ (výška 176 cm, blond vlasy, modré oči, krvná skupina A, žold vo výške 5 ríšskych mariek) bol pritom z uvedenej záložnej jednotky po úspešnom absolvovaní príslušného výcviku začiatkom apríla 1945 pridelený (pravdepodobne) k 3. divízii tankových granátnikov (3. Panzergrenadier-Division). V priebehu bojov v záverečnej fáze vojny bol 30. apríla 1945 ťažko ranený a prevezený do záložnej nemocnice v meste Zerbst v Sasku-Anhaltsku, kde napokon 5. júla 1945 svojim zraneniam podľahol. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola knižka získaná v roku 1968 darom od Deutsches Armeemuseum Postupim. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jediný kus tohto typu nemeckého vojenského dokladu zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotná knižka má obálku vyrobenú z hladkého výkresového papiera tmavožltej farby so zaoblenými rohmi na prednej strane, ktorá je síce pomerne dobre zachovalá, avšak je značne opotrebovaná a zájdená, na viacerých miestach pokrčená, na okrajoch a rohoch mierne obitá s tým, že vonkajšie nápisy sú na obidvoch stranách veľmi dobre čitateľné. Predná vnútorná strana obálky je bez príslušnej fotografie samotného držiteľa, ktorá bola k obálke prichytená pomocou dvoch štandardných kancelárskych sponiek (na základe viditeľných perforácií), následne podpísaná (držiteľom) a cez pravý vrchný a ľavý spodný roh opečiatkovaná materským útvarom. Zadné odkladacie puzdro obálky je málo opotrebované, v mieste všetkých troch ohybov iba mierne povrchovo rozstrapkané, no vytlačený text je veľmi dobre čitateľný. V mieste stredového ohybu je obálka podlepená tmavožltou látkovou páskou, ktorá je mierne opotrebovaná a na niektorých miestach jemne nadtrhnutá. Vnútorné strany knižky vyrobené zo štandardného hladkého

papiera sú iba mierne opotrebované, neroztrhané, okrem prvého listu nepokrčené a s takmer neobitými okrajmi a rohmi, pričom papier je iba jemne zažltnutý. Predtlačené a perom doplnené údaje sú spolu s pečiatkami a podpismi veľmi dobre čitateľné.

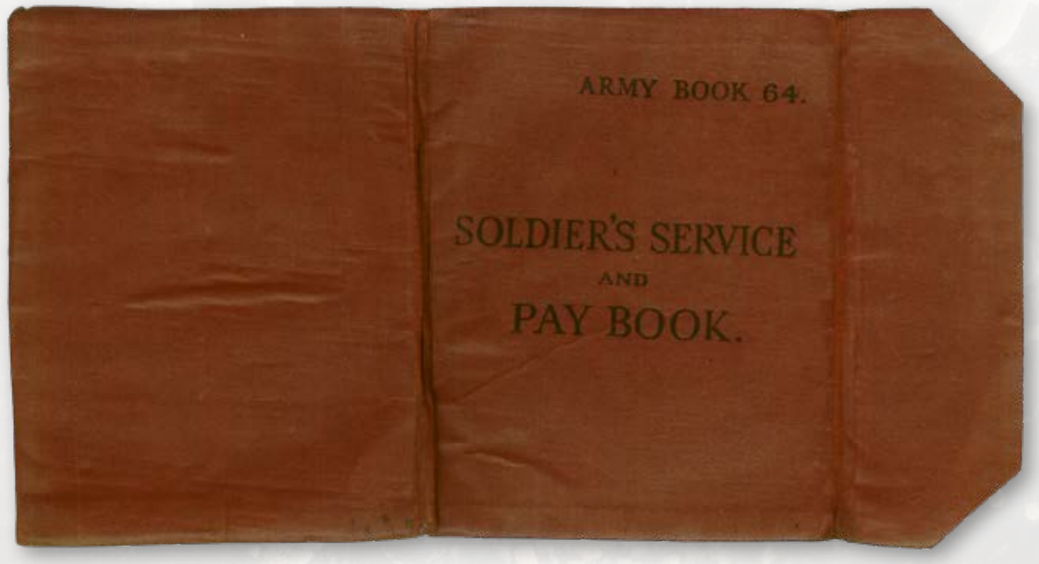
Základné parametre:
Rozmery (otvorenej) obálky knižky: . . . . . .210 × 147 mm
Rozmery (otvoreného) zadného odkladacieho puzdra: . . . . .260 × 280 mm
Rozmery vnútornej strany: . . . . . .145 × 100 mm
Hmotnosť: . . . . . .0,037 kg

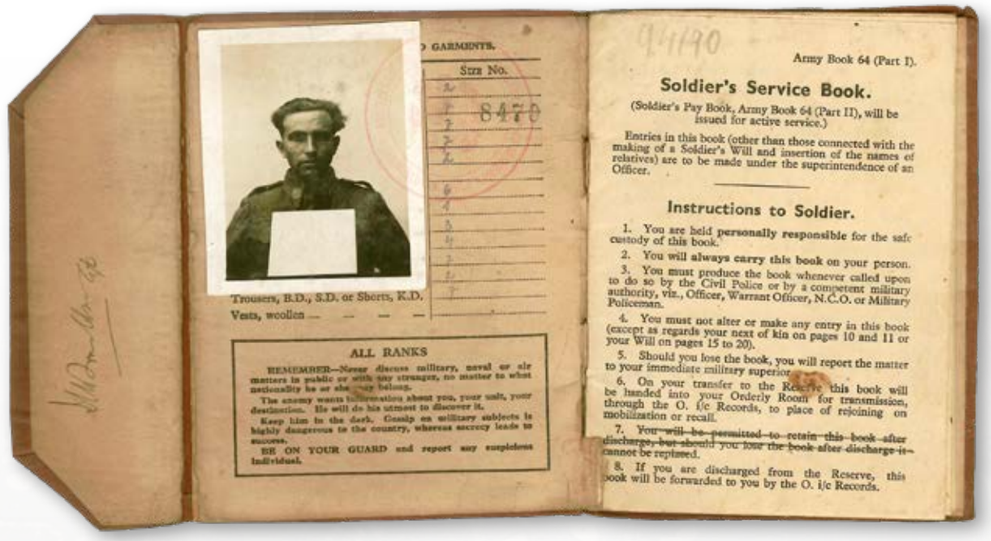
Britská armádna knižka 64

Armádna knižka 64 (Soldier's Service and Pay Book) skladajúca sa z dvoch častí (v zmysle dvoch osobitných knižiek) bola v princípe ako jeden zo základných preukazov totožnosti vydávaná všetkým príslušníkom britskej armády (domácim i zahraničným), ktorí boli povinní mať pri sebe vždy a za každých okolností jej ***I. časť s názvom Vojenská služobná knižka*** *(Soldier's Service Book). Tá predstavovala primárny identifikačný prostriedok vojakov, ktorým sa počas vykonávania aktívnej služby boli povinní na vyzvanie príslušného vojenského orgánu či vojenskej polície preukazovať pri bežných rutinných kontrolách, pri pobyte v poľnej, resp. civilnej nemocnici, ďalej pri cestovaní vlakom, počas trvania dovolenky a pod. Samotný doklad pritom musel mať vojak vždy bezpečne uložený tak, aby bola minimalizovaná možnosť jeho straty či odcudzenia. Za správnosť, ako aj za všetky zmeny jednotlivých zaznamenaných údajov, ktoré mohli do konkrétnych oddielov knižky uvádzať iba príslušné kompetentné orgány, zodpovedal jej držiteľ, pričom prípadná úprava akýchkoľvek záznamov okrem zápisov týkajúcich sa jeho najbližších príbuzných (strany 10 – 11) a závetu (strany 15 – 20), nepotvrdená podpisom príslušníka zodpovedajúceho vojenského orgánu, bola považovaná za neoprávnený pokus o ich sfalšovanie. Stratu, resp. odcudzenie bol držiteľ povinný bezodkladne nahlásiť veliteľovi jednotky, v ktorej slúžil, a zároveň musel požiadať o vydanie novej knižky.*

Vojenská služobná knižka pozostávala spravidla z 20 strán uložených v mäkkej obálke, vytvorenej z hrubšieho výkresového papiera potiahnutého látkou v odtieňoch (v závislosti od výrobcu) hnedej farby. Na prednej vnútornej strane obálky bolo uvedené číslo knižky, tabuľka s veľkosťami jednotlivých výstrojných súčiastok vojaka a základné upozornenia pre správanie sa vo vzťahu k cudzím osobám, platné pre všetky hodnosti. Na prvej strane sa potom nachádzali základné inštrukcie pre vojakov a na ďalších dvoch stranách boli uvedené rôzne osobné údaje konkrétneho držiteľa (meno, priezvisko, hodnosť, vojenské číslo, dátum a miesto narodenia, meno náborového dôstojníka, národnosť, vierovyznanie, údaje o rodičoch a pod.). Štvrtá strana bola vyhradená pre záznamy o absolvovanom výcviku a na nasledujúcich troch stranách sa uvádzali informácie o priebehu vojenskej služby. Ďalšie dve strany boli vyhradené pre zdravotné údaje, týkajúce sa celkového stavu vojaka, jeho očných aj zubných záznamov spolu s absolvovaním základného a preventívneho očkovania. Na nasledujúcej dvojstrane boli uvedené základné údaje o žijúcich príbuzných vojaka a zvyšných deväť strán obsahovalo pravidlá, inštrukcie (12 – 14, 19) a predtlačené formuláre (15 – 18, 20), týkajúce sa možnosti spísania poslednej vôle.

Počas priebehu aktívnej služby obdržal každý vojak aj ***II. časť armádnej knižky s názvom Vojenská výplatná knižka***

(Soldier's Pay Book), do ktorej sa zaznamenávali výlučne iba údaje súvisiace s vyplácaním, výškou, zmenou a ďalšími konkrétnosťami ohľadom prideleného žoldu.

Zobrazená prvá časť vojenskej knižky s evidenčným číslom 8470 bola 1. mája 1941 pridelená vodičovi (od 17. decembra 1943 vodič III. kategórie) J. Hafičovi (vojenské číslo R. 1062), narodenému 13. mája 1918 v obci Dubová (okres Svidník). Ten bol súčasťou Československej samostatnej obrnenej brigády sformovanej 1. septembra 1943 na základe predchádzajúcej reorganizácie vtedajšej 1. československej zmiešanej brigády po doplnení jej početného stavu o príslušníkov československých vojenských jednotiek bojujúcich na Strednom východe, ktorí boli do Anglicka presunutí v priebehu augusta 1943. Po inváziі spojeneckých vojsk v Normandii bola potom brigáda v počte asi 4000 mužov premiestnená z prístavu Portsmouth na francúzske územie, kde bola zaradená do zostavy britskej 21. skupiny armád pod velením gen. Bernarda Montgomeryho (1887 – 1976) a v období od začiatku októbra 1944 až do konca vojny sa podieľala na obliehaní prístavu Dunkerque.

Samotnému J. Hafičovi sa po ukončení týchto bojov podarilo do konca mája 1945 vrátiť domov do Československa a 12. novembra 1945 bol demobilizovaný. Ako príslušník západného odboja sa pritom plného uznania svojich bojových zásluh dočkal až v roku 1990, pričom o štyri roky neskôr sa ako veterán na základe pozvania od britskej vlády priamo zúčastnil na veľkolepých oslavách 50. výročia vylodenia spojeneckých vojsk v Normandii. Zomrel 27. októbra 1997 v Spišskej Novej Vsi. Do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku bola predmetná knižka získaná v roku 1989 kúpou od samotného držiteľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto typu britského vojenského dokladu vydávaného aj príslušníkom československého zahraničného odboja zastúpeného v zbierkovom fonde, preto sa radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Samotná knižka má obálku vyrobenú z hladkého výkresového papiera tmavožltej farby potiahnutého z vonkajšej strany hnedou drsnejšou látkou, ktorá je zachovalá, mierne opotrebovaná a zájdená, na viacerých miestach pokrčená, na okrajoch jemne rozstrapkaná, jej rohy sú mierne obité a nápis na prednej strane je veľmi dobre čitateľný. Na prednej vnútornej strane obálky je na mieste s uvedenými veľkosťami jednotlivých výstrojných súčiastok príslušného vojaka prilepená čiernobiela fotografia samotného držiteľa oblečeného vo vojenskej rovnošate a držiaceho biely štítok s uvedením jeho vojenského čísla (nápis je na fotografii ťažšie rozoznateľný). Mierne vyblednutá a čiastočne povrchovo zájdená fotografia je opatrená pečiatkou Veliteľstva Československej samostatnej obrnenej brigády, ktorá je slabo čitateľná. Zadné odkladacie dvojité puzdro obálky (s dodatočnou nepôvodnou pečiatkou) je málo opotrebované, nepotrhané, takmer nepokrčené a nepoohýbané, pričom látka na bokoch spodnej priehradky je zachovalá a okrem jemne rozstrapkaných koncov prakticky nepoškodená. Vnútorné strany knižky vyrobené zo štandardného hladkého papiera sú iba mierne opotrebované, neroztrhané, nepokrčené a s takmer neobitými okrajmi i rohmi, pričom papier je mierne zažltnutý. Predtlačené a perom doplnené údaje sú spolu s podpismi veľmi dobre čitateľné. V mieste stredovej dvojstránky je knižka podlepená bielou látkovou páskou, ktorá je zachovalá a nepoškodená.

Základné parametre:
Rozmery (otvorenej) obálky knižky: . . . . . .244 × 128 mm
Rozmery vrchného odkladacieho puzdra: . . . . . .128 × 77 mm
Rozmery spodného odkladacieho puzdra: . . . . . .128 × 45 mm
Rozmery vnútornej strany: . . . . . .125 × 92 mm
Rozmery fotografie: . . . . . .67 × 55 mm
Hmotnosť: . . . . . .0,031 kg

Krasnoarmejská knižka

V rámci Červenej armády bola zavedená na základe nariadenia Ľudového komisára obrany ZSSR J. V. Stalina č. 330 zo dňa 7. októbra 1941 ako základný a jediný dokument potvrdzujúci totožnosť vojakov a poddôstojníkov (dôstojníkom armády boli vydávané identifikačné preukazy) počas celého obdobia aktívnej služby, pričom ich vysielanie na front bez tohto dokladu s fotografiou umiestnenou na strane č. 2 bolo prísne zakázané (v praxi sa však častokrát toto nariadenie úplne striktne nedodržiavalo, keďže množstvo exemplárov sa zachovalo bez príslušnej fotografie). Jednotlivým príslušníkom armády sa tieto knižky podľa stanovených zoznamov vydávali (oproti podpisu) v okamihu ich zaradenia do konkrétnej jednotky, pričom evidenciu všetkých vydaných dokladov mali na starosti príslušní velitelia. Samotný dokument museli mať vojaci a poddôstojníci pri sebe vždy a za každých okolností, pričom v tylových jednotkách sa dodržiavanie tohto pravidla malo kontrolovať raz denne počas ranného nástupu a v rámci bojových jednotiek sa takáto kontrola mala vykonávať aspoň raz za tri dni pri prvej možnej príležitosti.

Jednotlivé identifikačné údaje samotných vojakov a poddôstojníkov, ako aj záznamy týkajúce sa priebehu ich služby, či vydaného a vráteného vojenského materiálu mohli do konkrétnych oddielov uvádzať iba velitelia jednotiek, výlučne v prítomnosti držiteľov tohto dokumentu, pričom prípadná úprava akýchkoľvek záznamov nepotvrdená pečiatkou útvaru bola považovaná za neoprávnený pokus o ich sfalšovanie. Stratu, resp. odcudzenie knižky bol držiteľ povinný bezodkladne nahlásiť veliteľovi jednotky, v ktorej slúžil, a zároveň musel požiadať o vydanie nového dokladu. Tí príslušníci armády, ktorí sa ním počas kontroly nedokázali legitimovať (a zároveň nebol evidovaný záznam o strate, či odcudzení), mali byť príslušnými orgánmi zadržaní ako podozrivé osoby a následne odoslaní na veliteľstvo danej jednotky za účelom preukázania totožnosti.

Po ukončení aktívnej služby v radoch Červenej armády boli vojaci a poddôstojníci povinní odovzdať vojenskú knižku veliteľovi svojej jednotky, ktorý ju následne musel odovzdať samotnému veliteľstvu na zničenie (v praxi sa však toto pravidlo striktne nedodržiavalo). Napokon knižky tých príslušníkov armády, ktorí padli priamo v boji (ak sa našli pri ich pozostatkoch), resp. podľahli zraneniam v poľných lazaretoch a nemocniciach, či boli uznaní za ďalej trvalo neschopných služby, boli skonfiškované a odovzdané veliteľstvu príslušnej jednotky ako podklady, na základe ktorých sa zostavovali zoznamy nenávratných strát personálu.

Samotný doklad pozostával celkovo z 12 strán uložených v mäkkej obálke vytvorenej z hrubšieho výkresového papiera. Na prvých štyroch stranách boli uvedené osobné údaje držiteľa (meno, priezvisko, hodnosť, vojenská jednotka, dátum a miesto narodenia, národnosť, údaje o rodičoch, krvná skupina a pod.), pričom na piatej strane bol potom zaznamenaný celý priebeh jeho vojenskej služby. Šiesta strana bola určená pre informácie týkajúce sa udelených ocenení a vyznamenaní, ako aj účasti držiteľa na vojenských pochodoch či prehliadkach. Na ďalších štyroch stranách boli potom v tabuľkovej forme uvedené údaje o vydanom a vrátenom vojenskom materiáli (zaškrtnutá príslušná kolónka) spolu s príslušným dátumom, pričom nasledujúca strana bola určená pre záznam o vydaných a vrátených zbraniach spolu s ich výrobným číslom (údaje vrátane dátumov vypísané ručne). Napokon posledná strana obsahovala tabuľku s veľkosťami jednotlivých výstrojných súčiastok príslušného držiteľa.

Красноармейскую книжку иметь всегда при себе. Не имеющих книжек — задерживать

1. Фамилия Кохут
2. Имя и отчество Георгий Иванович
3. Звание и должность ефр.-сержант
4. Наименование части (учреждения) 56 АБрП
5. Наименование подразделения (батальон, рота) 4р Вой Выдир
6. № личного знака
Личная подпись владельца книжки Кохут.

Место для фотокарточки владельца книжки

Командир роты 6 ипкбр 2. III 1945 г.
(Место печати части)

I. Общие сведения

1. Номер военно-учетной специальности
2. Грамотность и общее образование (если окончил техникум, рабфак или ВУЗ, то указать его название) 8 классов
3. Национальность русский
4. Год рождения 1926.
5. Год призыва (указать также — нормальный или досрочный призыв) 17 марта 1945
6. Каким военкоматом призван Бардиевский РВК
7. Специальность до призыва миллер

3

Zobrazená knižka patrila vojakovi Jurajovi Kohútovi (narodený v roku 1926 v obci Nižný Tvarožec, okres Bardejov), ktorý sa, podobne ako viacero ďalších obyvateľov obcí vtedajšieho bardejovského okresu, stal príslušníkom Červenej armády (podľa slabo čitateľnej pečiatky išlo pravdepodobne o 56. armejský protilietadlový strelecký pluk) v marci 1945. Do zbierok múzea vo Svidníku bola knižka získaná v roku 2010 darom od samotného držiteľa. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden zo štyroch kusov tohto typu vojenského dokladu príslušníkov Červenej armády zastúpeného v zbierkovom fonde. Samotná knižka má obálku vyrobenú z hladkého výkresového papiera svetlobéžovej farby, ktorý je síce zachovalý, avšak je výrazne opotrebovaný, na viacerých miestach pokrčený, nadtrhnutý, na okrajoch a rohoch značne obitý a vo vnútornej časti je výraznejšie zažltnutý. Vytlačená červená hviezda, ako symbol sovietskej armády umiestnená na prednej strane obálky, je sčasti ošúchaná, ale veľmi dobre rozpoznateľná. Miesto na strane č. 2 určené pre fotografiu držiteľa je síce opečiatkované príslušným vojenským útvarom, avšak je prázdne, pričom tu nie sú viditeľné žiadne stopy po jej predchádzajúcom umiestnení. Vnútorné strany knižky vyrobené zo štandardného hladkého papiera sú značne opotrebované, na viacerých miestach nadtrhnuté, pokrčené a s výrazne obitými okrajmi a rohmi, pričom papier je zažltnutý. Predtlačené a perom doplnené údaje sú spolu s podpismi pomerne dobre čitateľné, avšak jednotlivé pečiatky sú veľmi slabo rozpoznateľné. Absentujúce štandardné kancelárske sponky spájajúce jednotlivé strany s obálkou sú nahradené sivou niťou pretiahnutou cez príslušné otvory.

Základné parametre:
Rozmery (otvorenej) obálky knižky: . . . . . 152 × 110 mm
Rozmery vnútornej strany: . . . . . 110 × 71 mm
Rozmery miesta pre fotografiu: . . . . . 33 × 27 mm
Hmotnosť: . . . . . 0,007 kg

Noviny Za svobodné Československo zo dňa 6. 10. 1944

PRVÍ NA HRANICIACH

Priesmyk Dukla, hranica 06.10. 44. 08 hod. Prieskumná hliadka práporu škpt. Knopa pod velením čatára Nebiljaka v sostave des. Tireka, des. Počila, voj. Heydu, voj. Kučeravého, voj. Perehaňu, voj. Nemricha, voj. Koubela, voj. Mazura z roty automatičkov ppor. Bileja dosiahla ako prvá československých štátnych hraníc na hradskej v Dukelskom priesmyku. Veliteľ hliadky, čat. Nebiljak a príslušník hliadky des. Tirek vztyčili na hraniciach československú štátnu vlajku.

V prvej slovenskej dedine, vo Vyšnom Komárniku, vztyčili vlajku osvetový dôstojník práporu rtm. Ivanič a voj. Havran.

Predniesol som pri tom krátku reč o význame vztyčenia tejto vlajky a predal som ju k chráneniu obyvateľovi obce Vyšny Komárnik Michalovi Chaugodovi.

rtm. Ivanič
Osv. dôst. práporu

Dňa 6. októbra 1944 sa v priebehu KDO podarilo jednotkám 1. ČSAZ v ZSSR definitívne prelomiť nemecké obranné postavenia v priestore československých hraníc na Dukle, vstúpiť na územie niekdajšieho Československa a oslobodiť obec Vyšný Komárnik. Táto významná udalosť, samozrejme, nemohla ujsť spravodajcom československých frontových novín Za svobodné Československo. Ich redakcia a tlačiareň mali v tom čase sídlo v poľskej obci Deszno. Práve tu sa v túžobnom očaká-

Uschovat na památku!

SMRT VETŘELCŮM A ZRÁDCŮM!

Za svobodné Československo

DENÍK I. ČESKOSLOVENSKÉHO SBORU V SSSR

PÁTEK, 6. ŘÍJNA 1944. ZVLÁŠTNÍ VYDÁNÍ.

Prapory Československé republiky vlají nad našim pohraničím

JSME DOMA!

Po tuhých krvavých bojích I. čs. sbor v SSSR bok po boku s hrdinnou Rudou armádou vkročil do vlasti. A teď začne veliké čištění Československé republiky od Němců, Maďarů a zrádců!

B. R. — Ostáváli jsme to! Jsme doma. S bratrskou pomocí vítězné Rudé armády jsme si vybojovali poslední, nejtěžší, nejvřelejší oběmi vykoupený úsek české půdy do vlasti. Nad rodnou půdou, kterou nám ukradli, poštvali a vydrancovali fašističtí vetřelci, zavlály opět československé vlajky Československé republiky, prapory demokracie a pokroku. S Rudou armádou-osvoboditelkou národů a s námi vchází do vlasti nový, šťastný, svobodný život.

Kolik vzrušených zajišlenek nám všem proletělo hlavou v těchto pohnutých a vzpravdě historických chvílích!

S radostnými pocity vítězství míst se především hluboká vděčnost. Díky Vám, maršále Staline, díky Tobě, milý sovětský lide, díky vám, bratři rudoarmějci. Bez Vás bychom tu nebyli! Dlouho jsme pošívali Vašeho srdečného pohoštění. Vy jste nás učili a posilovali na naší cestu. Vy jste nám zpřetí silnými pažemi, statečným srdcem a těžkými oběmi proklestili cestu až sem.

Teď hrdinná Rudá armáda přichází do našeho domu. Jde nám jej očišťovat od německých a maďarských lupičů. Postaráme se, aby ji náš lid zahrnul takovou láskou, jako své rodné děti. Postaráme se, aby bratrství národů SSSR a Československa žilo věčně!

Naše vzpomínky letí za hory a lesy Karpat, vykropené krví našich kamarádů, po širých pláních Ukrajiny, přes Žaškov a Bílou Cerkov, přes Čerkachov a Kijev až k Čokelovu. Před našimi zraky vystřídávají

СПАСИБО ВАМ БРАТЬЯ КРАСНОАРМЕЙЦЫ!

ЧЕХОСЛОВАКИЯ ПРИВЕТСТВУЕТ И БЛАГОДАРИТ СВОИХ ОСВОБОДИТЕЛЕЙ!

vaní prekročenia hraníc už vo večerných hodinách 5. októbra 1944 (štvrtok) začalo s prípravou zvláštneho štvorstránkového vydania tohto denníka, ktoré napokon obsahovalo sedem článkov. Jeho titulnú stranu tvoril šesťriadkový nadpis v češtine: „JSME DOMA! Po tuhých krvavých bojích 1. čs. sbor v SSSR bok po boku s hrdinnou Rudou armádou vkročil do vlasti. A teď začne velké čištění Československé republiky od Němců, Maďarů a zrádců!". Pod týmto nadpisom pokračoval až na druhú stranu najdlhší článok tohto vydania, informujúci príslušníkov zboru o túžobne očakávanom prekročení československých hraníc, vzdávajúci hold spolubojovníkom, ktorí sa tejto udalosti nedožili a, samozrejme, vyjadrujúci vďaku príslušníkom Červenej armády. Na začiatku tohto článku boli uvedené iniciály autora: „B. R.".

Pod týmto článkom (na strane č. 2) bola uvedená krátka správa rtm. Ivaniča, ktorá v slovenskom jazyku informovala o dosiahnutí československej štátnej hranice deväťčlennou prieskumnou hliadkou (vymenovaní sú všetci jej členovia) pod velením čatára Vasiľa Nebiljaka (28. 8. 1920 – 6. 10. 1944) a následnom vztýčení československých štátnych vlajok priamo na hranici a v oslobodenej obci Vyšný Komárnik. Tretia strana novín obsahovala dva články, pod ktorými bolo uvedené meno veliteľa 1. ČSAZ v ZSSR, brig. gen. L. Svobodu. Prvý z nich bol venovaný najvyššiemu veliteľovi Červenej armády J. V. Stalinovi a vyjadroval vďačnosť všetkých dôstojníkov, poddôstojníkov a vojakov zboru za podporu a pomoc sovietskych vojsk pri oslobodzovaní Československa. Druhý článok bol adresovaný prezidentovi Československa E. Benešovi a zdôrazňoval skutočnosť, že československí vojaci vstúpili na pôdu svojej vlasti a budú pokračovať v jej oslobodzovaní spolu s vojakmi Červenej armády. Napokon na štvrtej strane boli uvedené ďalšie tri články pod menom L. Svobodu. Prvé dva boli ako prejav hlbokej vďačnosti venované veliteľovi 1. ukrajinského frontu maršalovi ZSSR I. S. Konevovi a veliteľovi 38. armády 1. ukrajinského frontu genplk. K. S. Moskalenkovi, pod ktorých velením sa československým vojakom podarilo vstúpiť na pôdu svojej vlasti. Napokon posledný článok bol poďakovaním a odkazom veliteľa zboru pre všetkých jeho príslušníkov pri príležitosti vztýčenia československej štátnej vlajky na hraniciach v Duklianskom priesmyku.

Vôbec prvými frontovými novinami 1. ČSAZ v ZSSR bol denník Naše vojsko v ZSSR, ktorý sa však od 27. septembra 1944 zmenil na týždenník, pričom jeho úlohu pohotovostnej frontovej tlače postupne od 12. augusta 1944 preberal práve denník Za svobodné Československo. Okrem toho vznikol v marci 1944 denník 2. československej paradesantnej brigády v ZSSR s názvom Plameň slobody a v júni 1944 denník 3. československej brigády v ZSSR s názvom Smer západ. Táto frontová tlač bola pracovníkmi osvety zboru vydávaná vojakom priamo v predných líniách, pričom prevažne obsahovala rôzne články, informácie a príbehy z diania na fronte. Ich autormi boli v mnohých prípadoch samotní vojaci.

Znázornený výtlačok (vo formáte A4) bol do zbierok niekdajšieho Dukelského múzea vo Svidníku získaný v roku 1967 kúpou od súkromnej osoby z mesta Žatec (okres Louny, Česká republika). V rámci svidníckeho múzea ide pritom o jeden z dvoch kusov tohto zvláštneho vydania zastúpeného v jeho zbierkovom fonde, preto sa tento exemplár nepochybne radí medzi jeho vzácnejšie zbierkové predmety.

Armádný generál Ludvík Svoboda

arm. gen. Ludvík Svoboda

Armádny generál Ludvík Svoboda sa výrazne zapísal do dejín bývalého Československa a hoci pochádzal z malej obce Hroznatín, nachádzajúcej sa v Českomoravskej vysočine, je významnou osobnosťou aj v slovenských dejinách.

L. Svoboda sa narodil v obci Hroznatín v okrese Třebíč (Česká republika) 25. novembra 1895 do rodiny obyčajného roľníka Jana Svobodu ako tretie najmladšie dieťa. Po smrti otca sa jeho matka druhýkrát vydala za Františka Nejedlého. Z tohto manželstva mal L. Svoboda ďalších troch súrodencov.[89] V detstve si vytvoril vrúcny vzťah k pôde a poľnohospodárstvu, preto nečudo, že v rokoch 1909 – 1912 študoval na zemskej hospodárskej škole vo Veľkom Meziříčí.[90] Po jej ukončení pokračoval v rozširovaní svojich vedomostí v oblasti poľnohospodárstva ako praktikant vo vinárstve v Rakúsku a po ukončení štúdia chcel pracovať ako agronóm.[91]

Po vypuknutí prvej svetovej vojny však v marci 1915 nastúpil do služby v rakúsko-uhorskej armáde. Po základnom vojenskom výcviku bol 11. júna 1915 poslaný na východný front, kde bojoval proti armáde cárskeho Ruska.[92] Tu sa dostal 18. septembra 1915 do ruského zajatia. V zajateckom tábore v Darnici pri Kyjeve (Ukrajina) vykonával pomocnú administratívnu prácu, neskôr sa prihlásil do zboru kyjevských hasičov.[93] Napriek zaujímavej práci hasiča vstúpil v hodnosti desiatnika 7. augusta 1916 do vznikajúceho československého vojska v Rusku k 1. streleckému pluku Majstra Jana Husa, kde vykonával funkciu veliteľa družstva. Ako príslušník 3. streleckého pluku Jána Žižku z Trocnova, do ktorého bol prevelený v marci 1917, sa zúčastnil bojov pri Zborove a Bachmači.[94] Po zdĺhavej ceste legionárov z Ruska cez Vladivostok, Panamský prieplav a Terst sa do vlasti vrátil v roku 1920 už v hodnosti kapitána. Po šesťročnej službe v armáde bol ešte v tom istom roku demobilizovaný a rok pracoval na rodičovskom statku, kde pomáhal mladšiemu nevlastnému bratovi Františkovi Nejedlému.[95] Do armády sa vrátil v roku 1921 k 3. pešiemu pluku v Kroměříži, kde sa zoznámil s Irenou Stratilovou. Od mája 1923 až do septembra 1931 zastával funkciu veliteľa guľometnej roty v pešom pluku 36 v Užhorode. V tejto etape života sa oženil s Irenou a narodili sa mu aj deti Miroslav a Zoe. Po absolvovaní kurzu maďarského jazyka v Bratislave bol prevelený na pracovnú pozíciu na vojenskej akadémii v Hanicích na Morave, kde slúžil od septembra 1931 do júla 1934.[96] Dňa 4. júla 1929 bol povýšený do hodnosti majora a k 1. januáru 1937 do hodnosti podplukovníka. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava bol v marci 1939 prepustený z armády.[97]

Krátko po prepustení sa zapojil do protifašistického odboja, v rámci ktorého sa podieľal na organizovaní vojenskej organizácie Obrany národa na východnej Morave. V júni 1939 odišiel do Poľska, kde sa stal veliteľom československej vojenskej skupiny v Krakove. Pod jeho velením sa formovala Česká a slovenská légia, ktorá po na-

89 KLUSÁKOVÁ-SVOBODOVÁ, Z. *Ludvík Svoboda. Životopis*. Kroměříž: Mú Kroměříž a Společnost Ludvíka Svobody, z.s., 2015, s. 4. ISBN 978-80-260-9192-9.
90 BYSTRICKÝ, J. Svoboda Ludvík. In: Kol. autorov. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939 – 1945*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2005, s. 278.
91 KLUSÁKOVÁ-SVOBODOVÁ, odk. 89, s. 4.
92 BYSTRICKÝ, odk. 4, s. 231.
93 KLUSÁKOVÁ-SVOBODOVÁ, odk. 89, s. 5.
94 BYSTRICKÝ, odk. 90, s. 278.
95 SVOBODA, L. *Cestami života. I.* Orego, 1996, s. 7 – 8. ISBN 80-902107-5-9.
96 KLUSÁKOVÁ-SVOBODOVÁ, odk. 89, s. 7.
97 BYSTRICKÝ, odk. 4, s. 231.

Armádny generál Ludvík Svoboda pri hraničnom stĺpe v Duklianskom priesmyku v októbri 1944

padnutí Poľska postupovala na východ a 18. septembra 1939 prešla na územie obsadené Červenou armádou.[98] V rámci ústupu smerom na východ sa Čechoslováci dostali do boja s nemeckým letectvom v meste Tarnopoľ, kde ako súčasť protilietadlovej obrany zostrelili dva bombardéry Luftwaffe.[99]

Na území ZSSR ostala jednotka pokope a bola internovaná vo viacerých táboroch. Veliteľom jednotky bol pplk. L. Svoboda a bolo im umožnené udržiavať si vlastný vojenský systém s rozdelením jednotky na roty a čaty s ich veliteľmi, či vykonávať aj služby a výcviky. Všetko v rámci tábora a za určitého režimu udržiavania kontaktov s civilným obyvateľstvom. L. Svoboda počas celého pôsobenia na sovietskom území vykonával viacero funkcií, mal na starosti aj presun časti Čechoslovákov do západnej Európy a na Stredný východ.[100]

Na základe Dohody medzi vládou ZSSR a exilovou vládou Československej republiky z 18. júla 1941 a Vojenskej dohody medzi hlavným veliteľstvom ZSSR a hlavným veliteľom československým z 27. septembra 1941 sa začalo budovať československé vojsko v ZSSR.[101] S výstavbou československej vojenskej jednotky v ZSSR sa začalo 5. februára 1942 v Buzuluku, v lete roku 1942 sa na dobrovoľníckej báze rozrástla na 1. československý samostatný poľný prápor. Na pozíciu veliteľa práporu bol od 15. júla 1942 menovaný L. Svoboda, ktorého v septembri 1942 povýšili do hodnosti plukovníka.[102]

Po prvýkrát sa príslušníci práporu zapojili do bojovej činnosti 8. marca 1943 pri Sokolove, kde zaznamenali prvé straty na životoch. Ich nasadenie bolo iniciované aj L. Svobodom, ktorý sa preto dostal do konfliktu s československou exilovou vládou v Londýne. K vytvorenej jednotke sa neustále hlásili ďalší československí občania, ktorí emigrovali do ZSSR buď pred vojnou, alebo po jej vypuknutí. Pripojením ďalších 1428 československých vojakov z Buzuluku 9. mája 1943 sa prápor rozrástol na 1. československú samostatnú brigádu.[103] Jej veliteľom sa stal L. Svoboda, ktorý bol v januári 1944 povýšený do hodnosti brigádneho generála.[104]

Zatiaľ čo L. Svoboda sa podieľal na organizovaní vojenskej jednotky v ZSSR, jeho rodina sa aktívne zapojila do odbojovej činnosti doma v Čechách. Aj z tohto dôvodu bola jeho manželka Irena s deťmi Miroslavom a Zoe hľadanými osobami. Neustále po nich pátrala nemecká Štátna tajná polícia (Gestapo), ktorej sa 26. novembra 1941 podarilo zadržať 17-ročného Miroslava Svobodu. Mladého Miroslava mučili, aby vyzradil miesto pobytu jeho matky a sestry. Keď chlapec miesto úkrytu nevyzradil, bol poslaný do koncentračného tábora Mauthausen, kde bol popravený 7. marca 1942 vpichom smrtiacej injekcie. Irena s dcérou Zoe sa do konca vojny ukrývali u príbuzných a známych.[105] O smrti syna sa L. Svoboda dozvedel počas najťažších bojov KDO správou od svojho krajana Vaňka z Rudíkova.[106]

Dňa 10. apríla 1944 sa brigáda rozšírila na 1. ČSAZ v ZSSR. Základ rozšírenia na zbor mali tvoriť jednotky tvorené volynskými Čechmi a príslušníci 2. československej samostatnej paradesantnej brigády. Tá bola tvorená najmä slo-

98 KLUSÁKOVÁ-SVOBODOVÁ, odk. 89, s. 7.
99 SVOBODA, L. *Z Buzuluku do Prahy*. Bratislava: Obzor, 1980, s. 27.
100 KLUSÁKOVÁ-SVOBODOVÁ, odk. 89, s. 13.
101 SEGEŠ, V. a kol. *Vojenské dejiny Slovenska a Slovákov*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2015, s. 347. ISBN 978-80-7451-469-2.
102 BYSTRICKÝ, odk. 90, s. 279.
103 MORAVEC, R. *Československé vojenské jednotky v ZSSR. II. časť*. Turany: Tlačiareň P+M, 2021, s. 6 – 8.
104 BYSTRICKÝ, odk. 90, s. 279.
105 KOŽNÁR, V. a K. RICHTER. *Armádní generál Ludvík Svoboda, trojnásobní hrdina Československé socialistické republiky a hrdina Sovětského svazu.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Západomoravské muzeum v Třebíči, 1987, s. 37 – 38.
106 SVOBODA, odk. 99, s. 50.

venskými vojakmi z Pluku slovenských dobrovoľníkov v ZSSR.[107]

Po vypuknutí SNP na strednom Slovensku bol 1. ČSAZ v ZSSR pripojený k zväzku 38. armády 1. ukrajinského frontu. 38. armáda pod velením genplk. K. S. Moskalenka mala viesť útok v rámci KDO cez Karpaty na územie Slovenska a priamo tak pomôcť SNP. Operácia začala útokom severozápadne od poľského mesta Krosno 8. septembra 1944.[108] Intenzita bojov bola najťažšia, akú L. Svoboda a príslušníci zboru zažili počas celej svojej bojovej cesty. Veliteľom 1. ČSAZ v ZSSR bol v prvých dňoch KDO brig. gen. Jan Kratochvíl, ktorý bol zo svojej funkcie 10. septembra 1944 odvolaný. Hlavným dôvodom boli nedostatky pri nasadzovaní zboru v boji. Novým veliteľom jednotky sa stal práve L. Svoboda. Po ťažkých bojoch v priestore Duklianskeho priesmyku vojaci 1. ČSAZ v ZSSR pod jeho velením 6. októbra 1944 definitívne vstúpili na územie Slovenska a oslobodili obec Vyšný Komárnik. Vojskám 1. ČSAZ v ZSSR velil aj v ďalších bojoch pri oslobodzovaní Slovenska od Dukly po Liptovský Mikuláš. V prvej vláde, vymenovanej v Košiciach v apríli 1945, sa stal ministrom národnej obrany a následne aj hlavným veliteľom československej brannej moci. Dňa 1. augusta 1945 bol povýšený do hodnosti armádneho generála.[109]

V apríli 1950 bol však z funkcie ministra národnej obrany zosadený a zbavený funkcií. V novembri 1952 bol zatknutý a obvinený zo sabotáže výstavby československej armády, ale po mesiaci väzby bol prepustený a zamestnal sa v JRD v rodnom Hroznatíne. V roku 1954 bol rehabilitovaný a vymenovaný do funkcie náčelníka Vojenskej akadémie v Prahe. Venoval sa písaniu pamätí, vďaka čomu vznikli publikácie *Z Buzuluku do Prahy* a *Cestami života*. Dňa 30. marca 1968 bol zvolený za prezidenta ČSSR a túto funkciu vykonával do 29. mája 1975. Popri iných vyznamenaniach je aj nositeľom titulov Hrdina ZSSR a trojnásobný Hrdina ČSSR. Ludvík Svoboda zomrel 20. septembra 1979 v Prahe.[110]

Exponáty z pozostalosti po arm gen. L. Svobodovi

Svoboda a okres Svidník

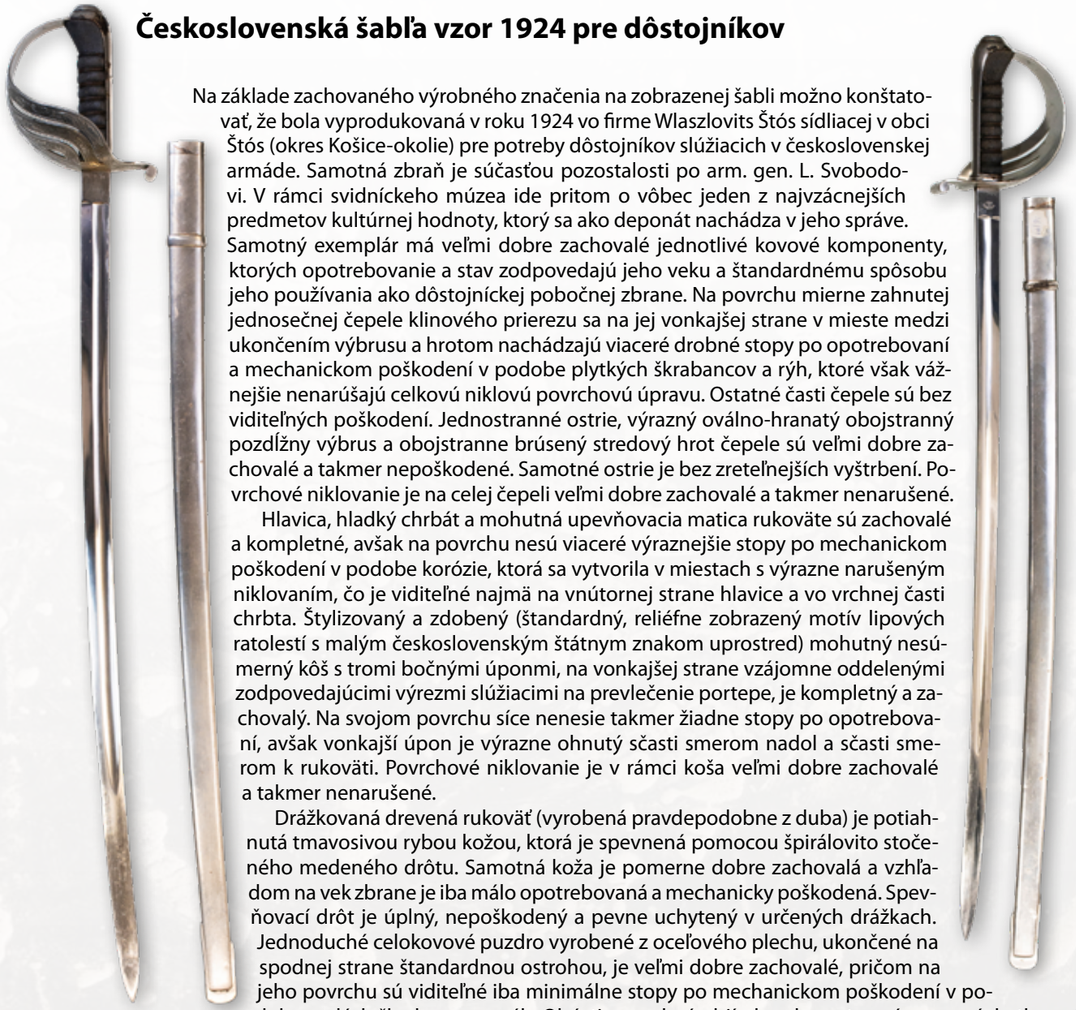
Poddukliansky región navštevoval L. Svoboda často, aby si uctil pamiatku padlých vojakov, spolubojovníkov a zároveň sa podieľal na povojnovom rozvoji tohto regiónu. Po skončení druhej svetovej vojny daroval svidníckemu okresu množstvo oblečenia a obuvi z vojenských skladov, roľníkom daroval vojenské kone. Keď sa po vojne kvôli zničeným školským budovám nemohlo v tomto regióne začať s vyučovaním, L. Svoboda zabezpečil drevené baraky, v ktorých, boli umiestnené obecné školy. Na jeho podnet, ako ministra národnej obrany, sa začala vo Svidníku budovať prvá baraková nemocnica, ktorá bola dokončená vo februári 1947 a slúžila do roku 1960. Už ako prezident navštívil L. Svoboda v máji 1968 Svidník a Poddukliansky región. Neskôr sa pričinil o vybudovanie novej modernej Nemocnice s poliklinikou vo Svidníku (stavala sa v rokoch 1973 – 1981), ktorá aj v súčasnosti nesie názov Nemocnica armádneho generála Ludvíka Svobodu. Aj z iniciatívy L. Svobodu vzniklo Dukelské múzeum vo Svidníku, ktoré bolo odovzdané do užívania v októbri 1969. Po L. Svobodovi je pomenovaná aj škola a jedna z ulíc vo Svidníku. V októbri 1989 pri príležitosti 45. výročia KDO bola vo Svidníku odhalená socha L. Svobodu v nadživotnej veľkosti.[111]

107 MORAVEC, odk. 103, s. 8.
108 MORAVEC, odk. 103, s. 9.
109 BYSTRICKÝ, odk. 4, s. 231.
110 BYSTRICKÝ, odk. 4, s. 231.
111 RODÁK, J. *Pozabudnutí hrdinovia: vojnové a povojnové príbehy*. Prešov: Adin, 2012, s. 44 – 48. ISBN 978-80-89-540-19-8.

Katalóg exponátov z pozostalosti arm. gen. L. Svobodu

Autori textov: Mgr. Ivan Cuper. Mgr. Gabriel Blaško a Mgr. Peter Holík

Československá šabľa vzor 1924 pre dôstojníkov

Na základe zachovaného výrobného značenia na zobrazenej šabli možno konštatovať, že bola vyprodukovaná v roku 1924 vo firme Wlaszlovits Štós sídliacej v obci Štós (okres Košice-okolie) pre potreby dôstojníkov slúžiacich v československej armáde. Samotná zbraň je súčasťou pozostalosti po arm. gen. L. Svobodovi. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o vôbec jeden z najvzácnejších predmetov kultúrnej hodnoty, ktorý sa ako deponát nachádza v jeho správe. Samotný exemplár má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu jeho používania ako dôstojníckej pobočnej zbrane. Na povrchu mierne zahnutej jednosečnej čepele klinového prierezu sa na jej vonkajšej strane v mieste medzi ukončením výbrusu a hrotom nachádzajú viaceré drobné stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe plytkých škrabancov a rýh, ktoré však väčšinou nenarúšajú celkovú niklovú povrchovú úpravu. Ostatné časti čepele sú bez viditeľných poškodení. Jednostranné ostrie, výrazný oválno-hranatý obojstranný pozdĺžny výbrus a obojstranne brúsený stredový hrot čepele sú veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Samotné ostrie je bez zreteľnejších vyštrbení. Povrchové niklovanie je na celej čepeli veľmi dobre zachovalé a takmer nenarušené.

Hlavica, hladký chrbát a mohutná upevňovacia matica rukoväte sú zachovalé a kompletné, avšak na povrchu nesú viaceré výraznejšie stopy po mechanickom poškodení v podobe korózie, ktorá sa vytvorila v miestach s výrazne narušeným niklovaním, čo je viditeľné najmä na vnútornej strane hlavice a vo vrchnej časti chrbta. Štylizovaný a zdobený (štandardný, reliéfne zobrazený motív lipových ratolestí s malým československým štátnym znakom uprostred) mohutný nesúmerný kôš s tromi bočnými úponmi, na vonkajšej strane vzájomne oddelenými zodpovedajúcimi výrezmi slúžiacimi na prevlečenie portepe, je kompletný a zachovalý. Na svojom povrchu síce nenesie takmer žiadne stopy po opotrebovaní, avšak vonkajší úpon je výrazne ohnutý sčasti smerom nadol a sčasti smerom k rukoväti. Povrchové niklovanie je v rámci koša veľmi dobre zachovalé a takmer nenarušené.

Drážkovaná drevená rukoväť (vyrobená pravdepodobne z duba) je potiahnutá tmavosivou rybou kožou, ktorá je spevnená pomocou špirálovito stočeného medeného drôtu. Samotná koža je pomerne dobre zachovalá a vzhľadom na vek zbrane je iba málo opotrebovaná a mechanicky poškodená. Spevňovací drôt je úplný, nepoškodený a pevne uchytený v určených drážkach.

Jednoduché celokovové puzdro vyrobené z oceľového plechu, ukončené na spodnej strane štandardnou ostrohou, je veľmi dobre zachovalé, pričom na jeho povrchu sú viditeľné iba minimálne stopy po mechanickom poškodení v podobe malých škrabancov a rýh. Obústie a vrchná objímka s hranatou závesnou úchytkou sú kompletné a zachovalé, avšak v miestach s narušeným niklovaním sú na nich viditeľné výraznejšie stopy po korózii. Puzdro je už na základe úpravy zavedenej v roku 1930 bez stredovej objímky so závesným krúžkom. Jeho povrchová niklová úprava je celkovo, až na spomenuté obústie a závesnú úchytku, veľmi dobre zachovalá. Šabľu je možné úplne zasunúť do puzdra, na ktorom nie sú viditeľné žiadne výrobné a preberacie značenia.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	850 mm
Dĺžka čepele:	720 mm
Šírka čepele:	24 mm
Dĺžka rukoväte:	128 mm
Šírka rukoväte:	25 – 35 mm
Polomer koša:	58 mm
Celková dĺžka koša:	122 mm
Šírka koša:	80 mm
Hmotnosť:	0,590 kg
Dĺžka puzdra:	745 mm
Šírka puzdra:	32 mm
Hmotnosť puzdra:	0,345 kg

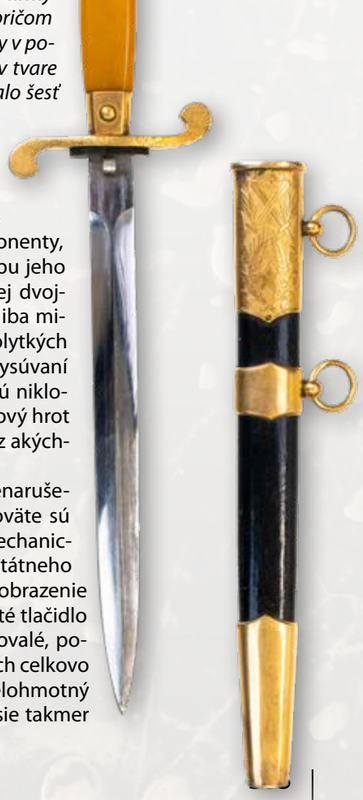
Československý kordík pre generálov armády vzor 1952

Kordík vzor 1952, určený výlučne pre generálov československej armády, bol zavedený na základe rozkazu vtedajšieho ministra národnej obrany Československa arm. gen. Alexeja Čepičku (1910 – 1990) pod označením MNO č. j. 04681-NM-52 z 25. mája 1952. Na základe príslušného predpisu bol oprávnenému nositeľovi odovzdávaný vždy pri jeho menovaní do hodnosti generála, pričom v jeho osobnom vlastníctve ostával aj po ukončení aktívnej služby. Odobratý mu mohol byť iba v prípade, ak mu bola táto hodnosť odňatá, resp. ak bol degradovaný na plukovníka a nižšie, či bol pozbavený práva nosiť udelené rády a vyznamenania. Kordík mohol byť nosený výlučne iba k slávnostnej rovnošate, kde bol zavesený spravidla na ľavej strane látkového opasku, utkaného zo zlatej leónskej nite s dvoma úzkymi modročervenými prúžkami, pomocou dvojremienkového látkového závesníka, ktorého motív bol zhodný so samotným opaskom.

Svojím tvarom a spracovaním kordík vychádzal z obdobného sovietskeho vzoru, pričom sa od neho odlišoval jednotlivými výzdobnými motívmi znázornenými na jeho rukoväti, ako aj na jeho puzdre. Prvý z motívov bol v rámci kordíka umiestnený na ukončovacej matici rukoväte a mal podobu reliéfne zobrazenej päťramennej hviezdy s hladkým povrchom, pričom jej okolie bolo naopak zdrsnené hlbším ryhovaním pravidelného okrúhleho tvaru. Ďalší motív bol umiestnený na vonkajšej strane hlavice rukoväte a mal podobu vyrazeného československého štátneho znaku v podobe českého leva so slovenským dvojkrížom na hrudi, stojaceho nad lipovými ratolesťami. Napokon v rámci puzdra boli motívy umiestnené na obústí. Na jeho vonkajšej strane bola reliéfnym spôsobom zobrazená silueta Hradčan nad dvoma skríženými palcátmi medzi dvoma lipovými ratolesťami. Na vnútornej strane boli reliéfnym spôsobom zobrazené dva skrížené meče medzi dvoma vavrínovými vetvičkami nad päťramennou hviezdou medzi dvoma pšeničnými kláskami obkolesenými dvoma lipovými ratolesťami. Okolie obidvoch motívov bolo zdrsnené ryhovaním pravidelného okrúhleho tvaru.

Zaujímavým spôsobom bolo na tomto kordíku riešené jeho pevné zaistenie v puzdre pomocou odpruženej západky ovládanej tlačidlom, nachádzajúcim sa na vnútornej strane spodného kovania rukoväte (po stlačení tlačidla bola západka uvoľnená z príslušnej drážky v obústí puzdra). Výroba týchto kordíkov prebiehala výhradne v závode Sandrik (od roku 1951 nástupca firmy Wlaszlovits-Štós) v obci Štós (okres Košice-okolie), pričom štandardne sa označovali na vonkajšej strane čepele preberacím značením armády v podobe dvoch skrížených mečov a na vnútornej strane čepele výrobným značením v tvare „S kvet rok výroby", pričom samotný kvet bol tvorený kruhom, z ktorého vychádzalo šesť okrúhlych lístkov.

Znázornený kordík sa zachoval bez akéhokoľvek výrobného a preberacieho značenia. V rámci svidníckeho múzea ide pritom o vôbec jeden z najvzácnejších predmetov kultúrnej hodnoty, ktorý sa ako deponát nachádza v jeho správe. Samotný exemplár má veľmi dobre zachovalé jednotlivé kovové komponenty, ktorých opotrebovanie a stav zodpovedajú jeho veku a štandardnému spôsobu jeho používania ako doplnkovej súčasti slávnostnej rovnošaty. Na povrchu priamej dvojsečnej čepele kosoštvorcového prierezu sa na obidvoch stranách nachádzajú iba minimálne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe veľmi plytkých škrabancov a rýh (s najväčšou pravdepodobnosťou vznikli pri opakovanom vysúvaní kordíka z puzdra a zasúvaní do puzdra), ktoré však takmer nenarúšajú celkovú niklovú povrchovú úpravu. Obojstranné ostrie a obojstranne brúsený výrazný stredový hrot čepele sú veľmi dobre zachovalé a takmer nepoškodené. Samotné ostrie je bez akýchkoľvek vyštrbení.

Povrchové niklovanie je na celej čepeli veľmi dobre zachovalé a takmer nenarušené. Štylizovaná hlavica spolu s ukončovacou maticou a spodné kovanie rukoväte sú zachovalé a kompletné, pričom na povrchu nesú iba minimálne stopy po mechanickom poškodení v podobe plytkých škrabancov. Emblém československého štátneho znaku na vonkajšej strane hlavice je zachovalý a nepoškodený, rovnako ako vyobrazenie päťramennej hviezdy na zdrsnenej vrchnej ploche ukončovacej matice. Guľovité tlačidlo odpruženej poistnej západky na vnútornej strane spodného kovania je zachovalé, pohyblivé a poistka je plne funkčná. Povrchové zlátenie je na týchto komponentoch celkovo veľmi dobre zachovalé, avšak na niektorých miestach je jemne vyšúchané. Umelohmotný črienok rukoväte zlatožltej farby je veľmi dobre zachovalý a na povrchu nenesie takmer

žiadne stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení. Štylizovaná esovito prehnutá záštitná priečka je síce zachovalá, avšak najmä na vnútornej strane nesie výraznejšie stopy po mechanickom poškodení v podobe viacerých rýh a oderov a povrchové zlátenie je tu taktiež vo väčšej miere vyšúchané. Kožený prstenec čiernej farby zakrývajúci predel medzi koreňom čepele a záštitnou priečkou je zachovalý a nepoškodený.

Štylizované puzdro vyrobené z oceľového plechu a potiahnuté čiernou lesklou kožou je ako celok veľmi dobre zachovalé, akurát na samotnej koži sa nachádzajú iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe rôznych škrabancov a rýh. Na vonkajšej strane puzdra je okrem toho koža tiež jemne popraskaná. Zdobené obústie, stredová objímka a spodné ukončovacie kovanie sú kompletné a zachovalé, avšak na vonkajšej strane objímky a ukončenia sú viditeľné výraznejšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení v podobe viacerých rôzne veľkých oderov, do istej miery narúšajúcich povrchové zlátenie. Na vnútornej strane puzdra sú pritom všetky tri kovania takmer nepoškodené a ich zlátenie je veľmi dobre zachovalé. Emblémy znázornené na obidvoch stranách obústia sú taktiež zachovalé a nepoškodené. Kordík je možné úplne zasunúť do puzdra, kde ostáva automaticky pevne zaistený.

Dvojremienkový látkový závesník utkaný zo zlatej leónskej nite je kompletný a zachovalý, pričom jeho vonkajší vzhľad plne zodpovedá veku a spôsobu používania danej zbrane. Na obidvoch remienkoch totiž samotná látka nesie iba menšie stopy po opotrebovaní a mechanickom poškodení, je takmer nerozstrapkaná a farebnosť modročervených prúžkov je tiež veľmi dobre zachovalá, avšak na viacerých miestach sú na nej viditeľné značné stopy po zájdení (stmavnutí), a to od jemných na spodnom remienku až po veľmi výrazné na tom vrchnom. Pozlátené mosadzné kovania (karabínky a pracky) obidvoch remienkov sú zachovalé a nepoškodené. Na záver je potrebné zmieniť, že neprítomnosť značenia na tomto kordíku bez zjavných stôp po jeho dodatočnom odstránení, môže vyvolávať viaceré dohady a polemiky o jeho pôvode. Ako jedno z logických vysvetlení sa pritom ponúka možnosť, že výroba kordíka prebehla dodatočne a osobitne niekedy po roku 1954, keď bol armádny generál Ludvík Svoboda po predchádzajúcom odvolaní z pozície ministra národnej obrany (1950), následnom prepustení z armády a napokon aj zatknutí (1952) rehabilitovaný.

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka:	321 mm
Dĺžka čepele:	216 mm
Šírka čepele:	17 mm
Dĺžka rukoväte:	98 mm
Šírka rukoväte:	22 mm
Dĺžka záštitnej priečky:	78 mm
Hrúbka záštitnej priečky:	4 mm
Hrúbka koženého prstenca:	3 mm
Hmotnosť samotného kordíka:	0,156 kg
Dĺžka puzdra:	240 mm
Šírka puzdra:	23 – 25 mm
Priemer záštitného krúžku:	20 mm
Hmotnosť puzdra:	0,241 kg
Dĺžka remienkov závesníka (s karabínkami):	227 mm
Dĺžka remienkov závesníka (bez karabínok):	313 mm
Šírka remienkov závesníka:	25 mm

Jazdecký bičík na koňa

Rukoväť bičíka je vyrobená z dreveného samorastu dĺžky 42 mm. Povrch dreva je ošetrený hnedým lesklým lakom. Na drevenej rukoväti je upevnené púzko z kože hnedej farby na lepšie uchopenie bičíka. Do drevenej rukoväti v jej dolnej časti bola vložená a pripevnená kožená časť bičíka, ktorá pozostáva z dvoch častí zošitých k sebe. Kožená časť má dĺžku 490 mm a je široká 25 mm.

Blúza k služobnej rovnošate pre generálov vzor 1962 armádneho generála Ludvíka Svobodu

Blúza je s otvoreným golierom, jednoradová, zapínaná na štyri veľké rovnošatové gombíky (s priemerom 23 mm) československého vzoru zlatej farby. Na reliéfe gombíka je vylisovaný motív dvoch rímskych mečov (pravý rímsky meč prekrýva meč ľavý). Na golieri je upevnený symbol lipovej ratolesti. Náplecníky sú s hodnosťou armádneho generála. Náplecník má dĺžku 145 mm a je široký 62 mm. Blúza je farby kaki a bola vyrobená zo zmesi tkanín (polyesterové vlákno v zmesi s vlnenou česanou priadzou). Rukávy blúzy sú rovné, hladké (bez manžety). Dve horné vrecká sú našité, hladké, kryté rovnými príklopkami zapínanými na malý rovnošatový gombík československého vzoru zlatej farby (s priemerom 17 mm). Príklopka a vrecko sú podšité látkou farby kaki. Dve dolné vrecká sú všité (prestrihnuté), rovné, s rovnými príklopkami zapínanými na malý rovnošatový gombík československého vzoru zlatej farby (s priemerom 17 mm). Nad ľavým náprsným vreckom je blúza dekorovaná 32 stužkami od vyznamenaní.

Rubná strana tela blúzy je vybavená trupovou podšívkou z jemnej textílie svetlozelenej lesklej farby, do

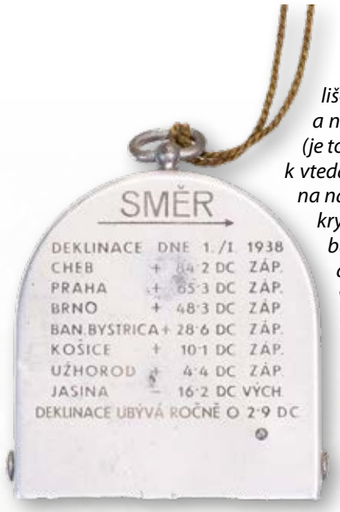

ktorej sú včlenené dve náprsné vrecká zapínané na pútko z látky podšívky a malý plastový gombík. Podšívka je obdobne vybavená ľavým dolným menším vnútorným vreckom na lištu bez zapínania na gombík. Rukávová podšívka je z textílie bielej farby, zdobená vzormi v podobe rovnobežných čiar tmavej, resp. sivej farby.

Buzola orientačná vzor 35 (Bézard)

Na orientáciu v teréne bola veľmi dôležitou pomôckou každého vojaka, či už veliteľa, alebo radového, buzola, pomocou ktorej bol schopný určovať smer, svetové strany a pod. Počas prvej svetovej vojny a v medzivojnovom období sa vo svete používalo viacero typov buzol, medzi ktoré patrí aj buzola systému Bézard, známa aj pod ľudovým názvom Bézardov kompas. Buzolu skonštruoval a dal si ju patentovať rakúsko-uhorský dôstojník Johan Ritter von Bezard (po rozpade Rakúsko-Uhorska známy pod menom Jan Bezard). J. Bezard sa v rakúsko-uhorskej armáde počas celej svojej kariéry zaoberal topografiou a kartografiou, ktorú vyučoval v rokoch 1905 – 1911 na Vojenskej akadémii a Vyššej vojenskej škole vo Viedni. Hotovú konštrukciu novej buzoly si dal patentovať v roku 1902 a v roku 1910 ju zaviedla cisárska a kráľovská armáda do svojej výzbroje. V roku 1913 svoj vynález vylepšil o svetielkujúce (fosforeskujúce) prvky, vďaka ktorým bolo možné buzolu používať aj v noci. Kompas sa stal okamžite obľúbenou pomôckou po celom svete a vyrábal sa v rôznych obmenách v mnohých krajinách vrátane Československa, kde ju vyrábali firmy Telegrafia a.s., K.P. Goerz a Srb&Štys Praha.

Buzola sa vyrábala vo vojenskom a civilnom prevedení, ktoré sa od seba odlišovali. Vojenská verzia mala na príklope z oboch strán šípku s nápisom „SMĚR“ a na jeho vonkajšej strane boli údaje potrebné ku korekcii magnetickej deklinácie (je to uhlový rozdiel medzi magnetickým a zemepisným pólom). Korekcie sa udávali k vtedajším československým mestám od Chebu cez Prahu a Košice až k mestu Jasina na Podkarpatskej Rusi. Buzola má stupnicu 6400 milsov, ktorá bola vytlačená na krycom sklíčku. Na sklíčku boli aj značky výrobcov, ktoré sa objavovali aj na dne buzoly. Kusy vyrobené Telegrafiou a.s. mali na sebe značku písmena „T“ v kruhu a výrobky firmy Srb&Štys Praha štylizované logo z písmen „S, Š a P“. Vojenské verzie sa označovali značkou vojenskej správy v podobe štátneho československého znaku vo štvorci.

Veľkou výhodou kompasu bolo, že po otvorení príklopu sa muselo otvoriť zrkadielko, ktoré sa otáčalo okolo osi kompasu. Na bočných stenách príklopu sa nachádzali priezory, cez ktoré sa nasmeroval kompas na cieľ a v zrkadielku sa kontrolovala uhlová stupnica. Vďaka tomu sa znížilo riziko odchýlenia od trasy k cieľu. Kompas sa nosil v koženom puzdre, ktoré sa uzatváralo gombíkom.

Buzola orientačná vzor 35 (Bézard), zapožičaná z pozostalosti L. Svobodu, bola vyrobená v továrni Telegrafia a.s. s výrobným číslom 298. Na sklíčku buzoly nie je prejímacia značka československej vojenskej správy v podobe štátneho znaku v kosoštvorci.

Základné parametre:
Dĺžka: . . . . . 70 mm
Šírka: . . . . . 63 mm
Výška: . . . . . 18 mm

Ďalekohľad 6 × 30 vzor 46

K dôležitým pomôckam každého veliteľa patril ďalekohľad, ktorý sa používal na meranie vertikálnych a horizontálnych uhlov, vzdialenosti cieľov, korekciu delostreleckej paľby a pod.

Ďalekohľad 6 × 30 vzor 46 sa skladá z dvoch monokulárov spojených kĺbom, ktorý má na sebe stupnicu očného rozostupu v rozmedzí od 56 mm do 74 mm. Monokuláre sú zložené z objektívu, okulára a vzpriamovacej sústavy. Ďalekohľad má pri pohľade cez pravý monokulár horizontálnu a vertikálnu stupnicu. Pri zaostrovaní bolo nutné krútiť okulárom v dioptrickom rozmedzí od -5 do +5. Súčasťou ďalekohľadu je aj kožený remienok, vďaka ktorému sa ľahšie nosil zavesený na krku. Remienok je prevlečený cez očká monokulárov a spoje na oboch jeho koncoch sú spojené kovovými nitmi. Súčasťou ďalekohľadu je kožené puzdro, ktoré je značené číslom 48.

Ďalekohľad 6 × 30 vzor 46 s výrobným číslom 53469 bol vyrobený firmou Meopta, ktorá bola pred ukončením druhej svetovej vojny známa ako Optikotechna. Na pravom monokulári sa nachádza aj preberacia značka československej armády U, prekrížené meče a číslo 48.

Základné parametre:
Dioptrické rozmedzie: . . . . . -/+5
Šírka pri maximálnom rozpätí: . . . . . 164 mm
Výška: . . . . . 53 mm
Hĺbka: . . . . . 112 mm

Evidenčná značka (osobná známka) československého vzoru, tzv. lvíček 01, pplk. Ludvíka Svobodu

Značka bola vyrobená zo zinkového plechu. Má obdĺžnikový tvar so zaoblenými rohmi a rozmery 25 × 40 mm. Na známke je umiestnený reliéf malého československého štátneho znaku. Pod ním je číslo 01. V hornej časti je známka vybavená malou dierkou. Predmet je poznačený oxidáciou.

L. Svoboda bol povýšený do hodnosti podplukovníka k 1. januáru 1937 a v tejto hodnosti pôsobil do septembra 1942, keď bol povýšený do hodnosti plukovníka.

Kovová odlievaná ikona z Buzuluku, rok 1943

Časť ikony triptychu Bohorodička Odigitria Smolenská. Po obvode ikony je nápis v cirkevnoslovanskej cyrilike. Ikona má rozmery 52 × 52 mm a jej hrúbka je 2 mm. Bola vyrobená odlievaním zo zliatiny medi. Jej váha je 34 gramov.

Cestovná lupa

Lupa sa skladá z dvoch zväčšovacích skiel a plastového obalu. Zväčšovacie sklá uľahčujú čítanie drobných písmen v tlačovinách, sledovanie máp a pod. Výhodou lupy je jej veľkosť a praktický ochranný obal, ktorý ju umožňoval mať pri sebe kdekoľvek na ceste. Zároveň s ňou bolo možné ľahko manipulovať v poľných podmienkach. Zväčšovacie sklá sú osadené v mosadzných držiakoch. Všetky časti lupy sú spojené pohyblivým kĺbom. Na lupe sa nezachovali žiadne výrobné značky, či už výrobcu, série alebo roku výroby. Lupu mal L. Svoboda používať počas vojny.

Základné parametre:
Dĺžka: . . . . . 50 mm
Šírka: . . . . . 29 mm
Výška: . . . . . 19 mm

Frontová peňaženka s bankovkami

Peňaženka obsahuje tri priehradky na papierové platidlá. Priehradky sú vybavené rozširujúcimi pruhmi. Peňaženka je opotrebovaná, niektoré jej časti sa odlepujú. Vo vnútri je vložený izolačný papier. Bola vyrobená z koženého materiálu v decembri 1939. Peňaženka má rozmery 80 × 113 mm. Vo vnútri peňaženky je vložených šesť kusov dobových sovietskych papierových platidiel z tridsiatych rokov 20. storočia.

Rukavice pre dôstojníkov

Rukavice boli vyrobené z kože hnedej farby. Sú päťprstové. Podšívka rukavíc bola vyrobená z jemného hnedého materiálu, ktorý pri nosení rukavíc v zimnom období zlepšoval ich termoizolačné vlastnosti. Dotykový rázporok rukavíc sa v oblasti zápästia zapínal na jeden stláčací, tzv. patentový gombík.

Sovietsky diár s puzdrom a kalendárom na rok 1941

Obal diára je vyrobený z koženkového materiálu, na vnútornej strane s podšívkou. Obsahuje kovový šanón, do ktorého sú vložené predierkované riadkované papierové listy, určené na poznámky. Na týchto listoch sa nenachádza žiadna poznámka. Prvá a posledná strana vložené do šanónu diára sú z plastového materiálu, na ktorom sú nalepené papierové tabuľky – kalendár s dňami týždňa a s mesiacmi od júla do decembra v azbuke, bez udania roka. V obale diára je zasunutá papierová tabuľka – kalendár na rok 1941 s dňami týždňa a s mesiacmi od januára do júna v azbuke. Zatvorený kalendár má rozmery 90 × 135 mm.

Tabatierka s osobným venovaním gen. Ludvíkovi Svobodovi z roku 1944

Ide o štandardnú (v tomto prípade aj pamätnú) sovietsku hliníkovú tabatierku, vyrobenú v poľných podmienkach sovietskym výrobcom v ZSSR. Tabatierka obsahuje venovanie gen. Ludvíkovi Svobodovi v azbuke: Память отечественнои войны 1944г. Украина. Генералу Свобода. Действующая армия. (Na pamiatku vlasteneckej vojny, rok 1944, Ukrajina, generálovi Svobodovi, operujúca (pôsobiaca) armáda). Vo vnútri, na dne tabatierky je vytepané C.C.C.P. (ZSSR). Tabatierka má dĺžku 110 mm, šírku 80 mm, výšku 20 mm a jej váha je 72 gramov.

Kovová tepaná spona s československým štátnym znakom

Ide o opaskovú sponu vyrobenú v poľných podmienkach z mosadze. Jej rozmery sú 60 × 88 mm a váha 92 gramov.

Resumé

The Svidník branch of the Military History Museum in Piešťany traces its origins to the establishment of the Dukla Museum in Svidník, founded by veterans of the Carpathian-Dukla Operation, which took place from September 8 to October 28, 1944. This operation, launched to support the Slovak National Uprising, involved the 38th Army of the 1st Ukrainian Front of the Red Army as well as members of the 1st Czechoslovak Army Corps in the USSR. Together, they sought to break through the German Wehrmacht's defenses across the strategic corridor between Krosno in Poland and Prešov in Slovakia.

The Dukla Museum opened its doors in 1965. Its early years were devoted to constructing a dedicated building with exhibition halls, offices, and storage spaces, while also caring for existing memorials and commemorative sites. In the 1970s and 1980s, museum staff actively participated in developing new memorial sites across the Dukla Battlefield National Cultural Monument, stretching from the Dukla Pass to the town of Svidník. Military equipment was installed at these sites to illustrate the intensity of the Carpathian-Dukla Operation, including T-34/85 medium tanks, 152 mm cannon howitzers model 1937, and 122 mm howitzers model 1938, among others.

Although the museum's origins are closely tied to the Carpathian-Dukla Operation, its staff also dedicated attention to documenting battles in the Carpathians during World War I, which took place in northeastern Slovakia between 1914 and 1915. This broader historical focus influenced the development of the museum's collection, which, in addition to World War II artifacts, includes items from World War I, the interwar period, post-war years, and objects belonging to direct participants in the Carpathian-Dukla Operation.

The museum's Central Exhibition in Svidník showcases the results of decades of collection and research. Over time, the exhibition has evolved significantly. Until 1989, it focused primarily on the Carpathian-Dukla Operation, partisan activity in eastern Slovakia, and, later, the armies of states within the Warsaw Pact. In the 1990s, the scope broadened to present military history across eastern Slovakia in the first half of the 20th century. By 2011, the exhibition expanded further to cover the entire country, giving rise to the permanent exhibition "*Military History of Slovakia in 1914–1945*." This exhibition not only explores military events on Slovak soil—including the creation of Czechoslovak armed forces in the interwar period—but also traces the participation of Slovaks in military conflicts throughout the first half of the century.

Visitors encounter a rich blend of historical texts, photographs, situational maps, interactive kiosks, film screenings, and both two- and three-dimensional artifacts. The wealth of information available and the limited space in the museum inspired this publication. Its purpose is twofold: to offer a concise yet comprehensive overview of the museum's history and collection activities, and to share detailed insights into selected exhibits housed in its rooms and showcases.

The book presents each exhibit in catalogue form, detailing its history, functionality, and condition, with special attention to completeness and preservation. Weapons and ammunition entries are accompanied by technical and tactical specifications, while other artifacts include tables of key parameters. Exhibits are organized according to their location in the exhibition rooms and follow the collection system of the Military History Museum, which comprises 21 distinct collections. Within each collection, items are further categorized by army affiliation and chronological order—based on their introduction into service, manufacture, or initial use.

"*Military History of Slovakia in 1914–1945: Catalogue of Exhibits*," thus serves as a comprehensive guide to the Central Exhibition, providing readers with both an informative reference and an engaging exploration of Slovakia's military past.

Použité pramene a literatúra

SPOMIENKY A MATERIÁLY VO VLASTNÍCTVE AUTOROV

Materiály a výskum zo súkromného archívu Daniela Huraia, OZ Prešovský KVH Dukla.
Materiály a výskum zo súkromného archívu PhDr. Mariana Uhrina, PhD., riaditeľa Múzea SNP.

PRÁVNE NORMY A DOKUMENTY

Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, § 7, bod 8.
JUSKO, J. a D. TATARKA. *Rokytovce. Trosky lietadla z 2. svetovej vojny.* Dokumentácia archeologického nálezu v Rokytovciach. Prešov: Pamiatkový úrad SR, 08/2023.
JUSKO, J. *Nižná Pisaná. Ostatky neznámeho vojaka z 2. svetovej vojny.* Dokumentácia archeologického nálezu v roku 2023. Prešov: Pamiatkový úrad SR, 01/2024.
Zmluva o výpožičke č. VHÚ-100-4/2019.

MÚZEJNÁ DOKUMENTÁCIA

Sprievodná správa ateliérového štúdia Vivat architecture s. r. o. pre Vojenský historický ústav z 04/2022.
Vojenské historické múzeum Piešťany (VHM PN) – Múzejné oddelenie Svidník (Mo SK), Dokumentačné oddelenie (DO), Kniha prírastkov (KP) č. VHM-9/2 za roky 1967 – 1977.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-9/3 za roky 1977 – 2011.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-21 za rok 2012.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-22 za rok 2013.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-23 za rok 2014.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15-2/25 za rok 2015.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15-2/24 za rok 2016.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15-2/26 za rok 2017.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-27 za rok 2018.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-28 za rok 2019.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-29 za rok 2020.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-30 za rok 2021.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-31 za rok 2022.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-32 za rok 2023.
VHM PN – Mo SK, DO, KP VHM PN – Mo SK č. VHM-15/2-33 za rok 2024.
VHM PN – Mo SK, 64-03-001-28-1, Úpravy závěrečného úseku expozice Dukelského muzea ve Svidníku v části věnované tématice Varšavské smlouvy. Technický scénář.
VHM PN – Mo SK, 65-3-001-28-2, Technický scénař. Reinstalace závěrečného úseku expozice Dukelského muzea ve Svidníku v části věnované tématice Varšavské smlouvy.
VHM PN – Mo SK, DO, f. SD, fasc. Pomník generála Jaroslava Vedrala-Sázavského, Dokument č. 470.
VHM PN – Mo SK, NÁVRHOVÝ LIST č. 148/2014 zo dňa 26. novembra 2014.
VHM PN – Mo PN, Zbierkový fond (ZF), Zbierka (ZB) č. I – Chladné zbrane (CHZ), zbierkový predmet (ZP) s evidenčným číslom (evid. č.) CHZ 125 – Šabľa československá vzor 1924 pre rotmajstrov, dokumentácia zbierkového predmetu (ZP).
VHM PN – Mo PN, ZF, ZB č. III – Pušky a karabíny (PK), ZP s evid. č. PK 320 – 7,92 mm pechotná puška Mauser model 98a, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo PN, ZF, ZB č. IV – Automatické zbrane (AZ), ZP s evid. č. AZ 405 – 8 mm rakúsko-uhorský ťažký guľomet Schwarzlose model M.7/12, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 2 S – Československý bodák vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 3 S – Československý bodák vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 13 S – Ruský bodák model 1891, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 56 S – Bodák rakúsko-uhorský model 1888 – určený pre mužstvo, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 63 S – Šabľa československá četnícka služobná vzor 1929, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 69 S – Československý bodák vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 71 S – Československý bodák vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 91 S – Kordík pre rotmajstrov všetkých druhov zbraní armády Slovenskej republiky okrem letectva vzor 1940, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 94 S – Nemecký bodák Seitengewehr (SG) 84/98 model II. (neuer

Art), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 96 S – Tesák nemecký pre príslušníkov ríšskej pracovnej služby Reichsarbeitsdienst (RAD) model 1934, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 97 S – Kordík nemecký pre dôstojníkov Luftwaffe model I. (1933), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 99 S – Nemecký bodák Seitengewehr 84/98 model III., dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 103 S – Ruský delostrelecký kindžal model 1907, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 104 S – Šabľa rakúsko-uhorská pre jazdných delostrelcov model 1877, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 106 S – Šabľa československá jazdecká vzor 1904, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 111 S – Šabľa rakúsko-uhorská model 1861 – určená pre dôstojníkov pechoty, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 113 S – Tesák rakúsko-uhorský ženijný a delostrelecký model 1853, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 117 S – Tesák rakúsko-uhorský ženijný model 1915, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 123 S – Dýka nemecká služobná pre príslušníkov oddielov Schutzstaffel (SS) model M33, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 124 S – Dýka nemecká pre príslušníkov oddielov Hitlerovej mládeže (Hitlerjugend), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 125 S – Bodák rakúsko-uhorský model 1895 – určený pre mužstvo, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 132 S – Tesák rakúsko-uhorský ženijný a delostrelecký model 1853, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 138 S – Ruský bodák model 1891, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 148 S – Sovietsky bodák model 1891/30 (II. modifikácia), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 152 S – Šabľa sovietska jazdecká model 1927 pre NKVD a RKM, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 156 S – Ruská dragúnska šabľa model 1881, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 157 S – Ruská dragúnska šabľa model 1881 pre delostrelcov, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. I – CHZ, ZP s evid. č. CHZ 173 S – Nemecký bodák Seitengewehr model 1898, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – Pištole a revolvery (PR), ZP s evid. č. PR 46 S – 9 mm maďarská armádna pištoľ Frommer-Stop 1912, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 49 S – 8 mm rakúsko-uhorský armádny revolver Rast-Gasser model 1898, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 88 S – 11,3 mm rakúsko-uhorský armádny revolver Gasser model 1870, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 106 S – 26,5 mm československá signálna pištoľ vzor 30, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 108 S – 7,62 mm sovietska armádna pištoľ TT model 1933 – pozostalosť po generálplukovníkovi Vladimírovi Jankovi, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 109 S – 9 mm nemecká armádna pištoľ Walther P.38 – pozostalosť po generálplukovníkovi Vladimírovi Jankovi, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 118 S – 10,6 mm nemecký armádny Reichsrevolver model 1879/83, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 124 S – 7,65 mm československá pištoľ Praga 1919, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 130 S – 26,5 mm nemecká signálna pištoľ Walther model Heeres, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 131 S – 9 mm nemecká armádna pištoľ Luger Parabellum P.08, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 133 S – 26,5 mm nemecká signálna pištoľ Leuchtpistole 42, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 136 S – 7,62 mm sovietska armádna pištoľ TT model 1933, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 141 S – 8 mm rakúsko-uhorská armádna pištoľ Roth-Steyr model 1907, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 142 S – 7,63 mm nemecká pištoľ Mauser C96 model 1912, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 145 S – 9 mm rakúsko-uhorská armádna pištoľ Steyr model 1912,

dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 149 S – 9 mm československá armádna pištoľ ČZ vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 151 S – 7,65 mm československá armádna a policajná pištoľ ČZ vzor 27, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 154 S – 9 mm sovietska armádna pištoľ Makarov PM – pozostalosť po generálplukovníkovi Bohumírovi Lomskom, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 158 S – 7,65 mm nemecká pištoľ Mauser model HSc, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 165 S – Revolver československý ZKR 590 Grand cal .38 Special, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 166 S – 9 mm sovietska armádna pištoľ Makarov PM – pozostalosť po plukovníkovi Štefanovi Bundzákovi, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. II – PR, ZP s evid. č. PR 175 S – 7,62 mm sovietsky armádny revolver Nagant model 1895, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 4 S – 7,92 mm československá armádna puška vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 16 S – 8 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Mannlicher model 1895, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 17 S – 8 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Mannlicher model 1895, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 21 S – Nemecká protitanková zbraň Raketenpanzerbüchse 43, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 35 S – Nemecká ručná protitanková zbraň Panzerfaust 30M, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 38 S – 7,92 mm nemecká útočná puška Maschinenpistole 43, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 41 S – Nemecká ručná protitanková zbraň Panzerfaust 30M klein, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 44 S – 11,15 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Werndl model 1867/77, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 52 S – 7,62 mm sovietska odstreľovacia puška Mosin model 1891/30, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 60 S – 8 mm rakúsko-uhorská krátka puška Mannlicher model 1895, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 64 S – 7,92 mm československá armádna puška vzor 24 vyrobená pre Rumunsko, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 80 S – 7,62 mm sovietska karabína Mosin model 1944, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 81 S – 7,92 mm československá armádna puška vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 86 S – Nemecká ručná protitanková zbraň Panzerfaust 100M, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 87 S – Nemecká ručná protitanková zbraň Panzerfaust 60M, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 91 S – 7,92 mm československá armádna puška vzor 24 vyrobená pre Rumunsko, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 97 S – 7,92 mm československá armádna puška vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 98 S – 7,92 mm československá armádna puška vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 102 S – 7,92 mm československá armádna puška vzor 23, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 105 S – 7,92 mm československá armádna puška vzor 24 vyrobená pre Juhosláviu, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 155 S – 7,62 mm sovietska pechotná puška Mosin model 1891/30, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 181 S – 7,92 mm československá krátka puška vzor 33, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 184 S – 8 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Mannlicher model 1895, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 186 S – 8 mm rakúsko-uhorská pechotná puška Mannlicher model 1895, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 196 S – 8 mm rakúsko-uhorská krátka puška Mannlicher model 1895,

dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 209 S – 7,92 mm československá armádna puška vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 232 S – 7,92 mm nemecká samonabíjacia puška Gewehr 43, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 236 S – 7,62 mm sovietska samonabíjacia puška SVT-40, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 238 S – 14,5 mm sovietska protitanková puška PTRS model 1941, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 239 S – 7,62 mm sovietska pechotná puška Mosin model 1891/30, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 240 S – 8 mm francúzska pechotná puška Berthier model 1907/15 M16, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 241 S – 6,5 mm talianska pechotná puška Mannlicher-Carcano M1891, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 242 S – 7,62 mm sovietska pechotná puška Mosin model 1891/30, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 259 S – 7,92 mm československá krátka puška vzor 33, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 260 S – 7,62 mm sovietska karabína Mosin model 1938, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 262 S – 7,92 mm nemecká karabína Mauser model 98k, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. III – PK, ZP s evid. č. PK 266 S – 11,15 mm rakúsko-uhorská karabína Werndl model 1873/77, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 9 S – Torzo 7,62 mm ruského ťažkého guľometu Maxim model 1910, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 18 S – 7,62 mm sovietsky samopal PPS-43, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 24 S – 9 mm anglický samopal Sten Mark II., dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 38 S – 7,92 mm československý ťažký guľomet vzor 37, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 39 S – 7,62 mm sovietsky ťažký guľomet SG-43, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 40 S – 12,7 mm veľkokalibrový guľomet DŠK model 38/46, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 44 S – 7,62 mm sovietsky samopal PPŠ-41, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 48 S – 7,62 mm ťažký guľomet SG-43, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 54 S – 7,62 mm sovietsky samopal PPD-40, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 88 S – 9 mm taliansky samopal Beretta model 38/42, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 105 S – 9 mm taliansky samopal Beretta model 38A, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 128 S – 7,92 mm československý ťažký guľomet vzor 37, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 165 S – 9 mm nemecký samopal MP 40, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 206 S – 7,92 mm nemecký univerzálny guľomet MG 42, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 219 S – 7,92 mm nemecký univerzálny guľomet MG 42, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 236 S – 7,92 mm československý ľahký guľomet ZB vzor 26, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 256 S – 7,92 mm československý ľahký guľomet ZB vzor 26, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 515 S – 9 mm anglický samopal Sten Mark I., dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 551 S – 7,62 mm sovietsky ťažký guľomet Maxim model 1910/30, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 556 S – 7,92 mm československý ťažký guľomet vzor 37, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 565 S – 7,62 mm sovietsky samopal PPŠ-41, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 568 S – 7,62 mm ťažký guľomet Maxim model 1910/30, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 569 S – 7,62 mm ťažký guľomet SG-43, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IV – AZ, ZP s evid. č. AZ 573 S – 7,92 mm nemecký univerzálny guľomet MG 34, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. V – Delostrelecký materiál (DM), ZP s evid. č. DM 36 S – 20 mm protilietadlový kanón systému Oerlikon, dokumentácia ZP.

VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. V – DM, ZP s evid. č. DM 10 S – 82 mm práporný mínomet vzor 1937 (BM-37), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. V – DM, ZP s evid. č. DM 2 S – 45 mm protitankový kanón vzor 1942 (M-42), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. V – DM, ZP s evid. č. DM 27 S – 120 mm sovietsky plukový mínomet vzor 1938, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. V – DM, ZP s evid. č. DM 9 S – 120 mm nemecký mínomet vzor 42, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. V – DM, ZP s evid. č. DM 32 S – 120 mm nemecký mínomet vzor 42, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. VII – Letecká technika (LT), ZP s evid. č. LT 22 S – Torzo bombového kontajnera so zápalnou submuníciou C 500 alebo C 500 II, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – Strelivo a náloživo (SN), ZP s evid. č. SN 82 S – Náboj 76,2 × 385R mm sovietsky, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 114 S – Nábojnica 45 × 310 R náboja, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 129 S – Raketa delostrelecká 28 cm WK Spreng trhavá, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 131 S – Mína delostrelecká kalibru 81 mm, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 159 S – Torzo 7,5 cm protitankového náboja vzor 39, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 150 S – Raketa delostrelecká 15 cm WGr. Spreng trhavá, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 170 S – Strela 76,2 mm podkaliberná BR-354P, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 173 S – Mína pre 82 mm mínomet vzor 1937, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 210 S – Raketa delostrelecká 15 cm WGr. Spreng trhavá, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 261 S – Raketa reaktívna M-31 UK, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 303 S – Nábojnica z nábojky 6340 St. kalibru 7,5 cm, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 351 S – 15 cm delostrelecký granát šrapnelový vzor 12/12a, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 383 S – Granát ručný útočný vajcovitý vzor 39, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 407 S – 76,2 mm delostrelecký šrapnelový granát, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 416 S – 75 mm šrapnelový granát, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 499 S – Nábojnica 150 mm náboja československého, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 566 S – Nábojnica 21 cm nábojky 6351, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 772 S – Mína pre 107 mm mínomet vzor 1938, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 795 S – Bomba letecká FAB 500, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 805 S – Nábojnica 85 mm sovietskeho náboja, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 809 S – Mína pre 120 mm mínomet vzor 1938, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 875 S – Granát trieštivý 85 mm delostreleckého náboja, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 909 S – Bomba letecká trieštivá AO sovietska, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 943 S – Mína protitanková vzor 42, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 948 S – Mína protitanková vzor 43 Pilz, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1010 S – Nábojnica 85 mm sovietskeho protilietadlového granátu do 85 mm PLK vz. 44, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1014 S – Nábojnica 76,2 × 385R mm delostreleckého náboja, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1115 S – Mína pre 82 mm mínomet vzor 1937, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1239 S – Granát ručný, Djakonova RGD-33, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1255 S – 15 cm delostrelecký granát 19 Stg. so zapaľovačom AZ 23 umg., dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1285 S – Náboj 37 × 57R mm trhavý do zákopového kanóna 3,7cm vzor 15, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1328 S – Granát ručný nemecký vzor 24, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1333 S – Mína protitanková vzor 43 Pilz, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1649 S – Nábojnica 76,5 mm delostreleckého náboja pre poľný kanón 8 cm FK M.5, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1691 S – Nábojnica 122 × 785R mm náboja, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1712 S - Nábojnica 10 cm nábojky vzor 14/19, dokumentácia ZP
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1734 S – Nábojnica 10 cm M.10, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1784 S – Mína protitanková nekovová Topfmine A 4531, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1791 S – Úlomok z reaktívnej rakety M-8 v strome, dokumentácia ZP.

VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1805 S – Torzo strely kalibru 21 cm deleného delostreleckého náboja pre 21 cm mažiar MRS 18, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1919 S – Nábojnica 76,5 mm delostreleckého náboja pre poľný kanón 8 cm FK M.5, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. IX – SN, ZP s evid. č. SN 1930 S – Torzo 8 cm strely šrapnelovej s torzom časového zapaľovača M.8, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. X – Spojovací materiál (SM), ZP s evid. č. SM 6 S – Telefón poľný československý vzor 35, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. X – SM, ZP s evid. č. SM 27 S – Poľný telefón nemecký FF-33, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XI – Chemický materiál (CHM), ZP s evid. č. CHM 14 S – Nemecká ochranná maska GM 38 (filter FE 41, puzdro M 41), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XI – CHM, ZP s evid. č. CHM 82 S – Puzdro M 38 k nemeckej ochrannej maske, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XI. – CHM, ZP s evid. č. CHM 89 S – Puzdro M 41 k nemeckej ochrannej maske, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XI – CHM, ZP s evid. č. CHM 106 S – Nemecká ochranná maska GM 30 (filter FE 41, puzdro M 41), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XI – CHM, ZP s evid. č. CHM 124 S – Maska ochranná československá vzor 35, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XII – Ženijný materiál, ZP s evid. č. ŽM 9 S – Sovietska poľná lopatka v plátennom puzdre, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIII – Automobilová technika, ZP s evid. č. AT 2 S – Motocykel nemecký Zündapp so sajdkou, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – Výstrojný materiál (VM), ZP s evid. č. VM 1395 S – Čáko uhorské pre dôstojníkov pechoty vzor 1891 (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1399 S – Epolety (náplecníky) rakúsko-uhorské (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1401 S – Patrontaška pre četníctvo rakúsko-uhorská (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1342 S – Klobúk k rovnošate úradníka rakúsko-uhorskej armády, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1348 S – Prilba pre dôstojníkov dragúnskych plukov vzor 1905 rakúsko-uhorská, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1397 S – Blúza poľná vzor 1908 rakúsko-uhorská (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1398 S – Čiapka poľná vzor 1908 rakúsko-uhorská (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 887 S – Blúza „Hulánka" zo služobnej uniformy Domobraneckého hulánskeho regimentu v hodnosti Kadet Šikovateľ (Feldwebel), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1341 S – Atila (kabát, resp. blúza) poručík husárskeho pluku rakúsko-uhorskej cisárskej a kráľovskej, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1400 S – Čáko husárske dôstojnícke rakúsko-uhorské (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1353 S – Blúza vojenská francúzska vzor 1915 poddôstojníka 21. československého streleckého pluku československého zahraničného vojska vo Francúzsku, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1492 S – Prilba oceľová francúzska vzor 1915 „Adrian", v úprave pre čs. légie vo Francúzku, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 918 S – Klobúk rovnošaty československého legionára v Taliansku, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 919 S – Blúza rovnošaty československého legionára v Taliansku, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 920 S – Nohavice rovnošaty československého legionára v Taliansku, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1402 S – Čiapka (výdumka) rovnošaty vzor 1919 (tzv. vladivostocká rovnošata) (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1403 S – Blúza rovnošaty vzor 1919, (tzv. vladivostocká rovnošata) (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1404 S – Nohavice rovnošaty vzor 1919, (tzv. vladivostocká rovnošata) (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1407 S – Čiapka poľná československá pre mužstvo (tzv. lodička) (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1405 S – Blúza nového tvaru československá (blúza vzor 21) (replika), dokumentácia ZP.

VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1406 S – Nohavice pre peších československé (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1408 S – Čiapka služobná dôstojnícka (brigadírka) príslušníka československej brannej moci (20. roky) (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1411 S – Sako služobné poručíka zdravotnej služby československej brannej moci (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1412 S – Nohavice rovné poručíka zdravotnej služby československej brannej moci (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 228 S – Opasok vychádzkový československý, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1409 S – Sako služobné československého četníka – príslušníka jednotky Stráže Obrany Štátu (SOŠ) (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1410 S – Nohavice rovné československého četníka – príslušníka jednotky Stráže Obrany Štátu (SOŠ) (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1415 S – Blúza vzor 30 príslušníka pechoty brannej moci Slovenskej republiky (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1416 S – Nohavice pre peších príslušníka pechoty brannej moci Slovenskej republiky (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1414 S – Čiapka poľná, tzv. lodička, príslušníka slovenskej armády (replika), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 535 S – Spona (pracka) opasková pre poddôstojníkov a mužstvo slovenskej armády, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1144 S – Čiapka poľná nemecká, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 22 S – Kabát (parka) obojstranný nemecký (Winterjacke), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1166 S – Nohavice zimné obojstranné nemecké (Winterhose), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 778 S – Kukla obojstranná nemecká (Kopfhaube), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 890 S – Obuv zimná plstená (filcová) nemecká, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 369 S – Kukla sovietskeho vzoru pre tankistov vzor 1940, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 123 S – Sovietska zimná vatovaná dvojradová poľná bunda vzor 1935, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 666 S – Opasok amerického vzoru vzor 1937 (Garrison Belt M1937), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 11 S – Blúza poľná sovietska vzor 1943 (tzv. gymnasťorka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1086 S – Taška na mapy a doklady sovietskeho vzoru (tzv. seržantka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 72 S – Blúza poľná sovietska vzor 1943 (tzv. gymnasťorka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 67 S – Čapica poľná sovietska (tzv. pilotka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 177 S – Opasok brezentový sovietskeho vzoru, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 468 S – Torba sanitárna sovietskeho vzoru, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 895 S – Prilba sovietska vzor 1940, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 291 S – Plášť sovietsky (tzv. šineľ), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 608 S – Nohavice vatované sovietskeho vzoru vzor 1932 (tzv. bruky), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 34 S – Obuv zimná (tzv. váľanky) sovietskeho vzoru (valeňky-česanki), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 333 S – Rukavice zimné sovietskeho vzoru (tzv. palčáky), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 169 S – Sovietska náhradná textilná nábojová sumka na opasok, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 107 S – Obal na sovietsku plynovú masku, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 937 S – Batoh sovietsky (veščevoj mešok), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 82 S – Čapica poľná so štítkom (furažka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 941 S – Plášť poľný dôstojnícky sovietsky, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1168 S – Rovnošata poľná sovietska (Blúza poľná sovietska vzor 1943, tzv. gymnasťorka, a nohavice), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1104 S – Pláštenka poľná dôstojnícka sovietska (plašč – nakidka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1162 S – Taška na mapy a doklady sovietskeho vzoru (tzv. seržantka), dokumentácia ZP.

VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 277 S – Čižmy kožené (tzv. chrómové) sovietske, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 766 S – Čapica služobná dôstojnícka sovietska so štítkom, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1016 S – Blúza dôstojnícka sovietska „kitel" vzor 1943, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 171 S – Výložka služobná intendantská sovietska vzor 1943, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 172 S – Výložka služobná intendantská sovietska vzor 1943, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1017 S – Nohavice dôstojnícke služobné sovietske, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 79 S – Čižmy kožené (tzv. chrómové) sovietske, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 995 S – Čapica poľná britská (tzv. lodička britská – Field Service Cap), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 456 S – Blúzu súkenná britská vzor 1940 (Battledress Blouse, 1940 Pattern), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 472 S – Nohavice britské vzor 1940 (Battledress Trousers, 1940 Pattern), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 325 S – Opasok britský vzor 1937 (Waistbelt pattern 1937), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 310 S – Sveter, resp. pulóver britský (Kaki Service Pullover), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 876 S – Bielizeň sovietska spodná letná (košeľa), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 945 S – Batoh britský vzor 1937 (Pack, resp. Large Pack pattern 1937), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 15 S – Čapica okrúhla služobná čs. vzoru pre gážistov (tzv. brigadírka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 111 S – Blúza čs. vzoru pre mužstvo dodatočne upravená na rozhalenku pre použitie pre poddôstojníkov, prípadne dôstojníkov, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 142 S – Nohavice čs. vzoru, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 642 S – Košeľa britského vzoru (Collarless shirt), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 987 S – Viazanka amerického vzoru (Necktie M-1940), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 458 S – Pás dôstojnícky, resp. dohoda československého vzoru, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 542 S – Taška na mapy a doklady sovietskeho vzoru (tzv. seržantka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1284 S – Čapica poľná súkenná čs. vzoru (tzv. lodička), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 301 S – Blúza ženská čs. vzoru, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 882 S – Sukňa súkenná čs. vzoru, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 659 S – Košeľa britského vzoru (Collarless shirt), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 691 S – Viazanka amerického vzoru (Necktie M-1940), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 900 S – Opasok kožený vojenský s prackou (sponou) československý, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 81 S – Čapica zimná (tzv. ušianka) sovietskeho vzoru vzor 1940 (šapka-ušanka rjadovo sostava RKKA obr. 1940 g.), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1149 S – Plášť súkenný československý, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 955 S – Opasok kožený vojenský s prackou (sponou) československý, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 517 S – Sumka na granáty RGD 33 sovietska (sumka dlja ručnych granat RDG-33), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1063 S – Sumka na náboje kožená britská vzor 1939 (Cartridge Carrier pattern 1939), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 392 S – Chlebník britský vzor 1937 (Haversack, resp. Small Pack pattern 1937), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 518 S – Batoh, resp. torba, sovietsky (veščevoj mešok), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 563 S – Stanový dielec, resp. plášťenková celta sovietskeho vzoru (plašč-palatka-nakidka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 641 S – Nohavice súkenné československé, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 571 S – Čižmy kirzové sovietskeho vzoru, dokumentácia ZP.

VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 944 S – Taška na mapy a doklady sovietskeho vzoru (tzv. seržantka), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIV – VM, ZP s evid. č. VM 1281 S – Blúza vojenská maršala ZSSR Kirilla Semionoviča Moskalenka, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – Rady, vyznamenania, medaily (RVM), ZP s evid. č. RVM 11 S – Tankový bojový odznak v striebre 1. stupňa, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 23 S – Výsostný čiapkový odznak nemeckej ríšskej polície, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 28 S – Odznak Reichsarbeitsdienst pre ženskú mládež vykonávajúcu Kriegshilfsdienst, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 30 S – Odznak Kriegswinterhilfswerk – Tag der Polizei 1942, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 41 S – Nemecký Odznak za zranenie 1918 čierny (3. trieda), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 45 S – Všeobecný útočný odznak 1. stupňa, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 46 S – Nemecký Odznak za zranenie 1939 čierny (3. trieda), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 47 S – Odznak pre účastníkov Nemeckého festivalu gymnastiky a športu 1938, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 50 S – Odznak pre účastníkov konferencie Ríšskej koloniálnej ligy vo Viedni 1939, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 53 S – Vojnový odznak pre posádky mínoloviek, stíhačov ponoriek a zabezpečovacích zväzov, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 57 S – Výsostný čiapkový odznak nemeckej pozemnej armády, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 59 S – Vojnový odznak protilietadlového delostrelectva pozemnej armády, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 64 S – Vojnový odznak pre námorné delostrelectvo, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 66 S – Odznak Krymský štít, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 68 S – Základný stranícky odznak NSDAP, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 69 S – Odznak pre účastníkov Národného dňa nemeckého námorníctva 1935, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 71 S – Výsostný čiapkový odznak nemeckého letectva, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 83 S – Medaila pre pamiatku na 1. október 1938, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 96 S – Ríšsky športový odznak DRL III. triedy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 97 S – Medaila Za zimné ťaženie na východe 1941/42, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 99 S – Strieborný záslužný kríž 1849 s korunkou, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 102 S – Odznak Kriegswinterhilfswerk – Tag der Wehrmacht 1942, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 104 S – Rád Slovenského národného povstania II. triedy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 105 S – Československá revolučná medaila 1914 – 1918, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 106 S – Pamätný odznak pre československých dobrovoľníkov 1918 – 1919, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 107 S – Československý vojnový kríž 1918, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 110 S – Vojenský záslužný kríž III. triedy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 124 S – Obranný odznak Sturmabteilung v striebre, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 127 S – Útočný pechotný odznak v striebre, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 128 S – Železný kríž 1939 I. triedy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 132 S – Vojnový záslužný kríž s mečmi II. triedy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 145 S – Sovietska medaila Za oslobodenie Prahy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 146 S – Medaila sovietska Za víťazstvo nad Nemeckom vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941 – 1945, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 167 S – Národná letecká zbierka 1946, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 168 S – Medaila Vojnového záslužného kríža, dokumentácia ZP.

VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 169 S – Železný kríž 1939 II. triedy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 173 S – Odznak Československý partizán, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 187 S – Pamätná medaila sovietska 20 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojny 1941 – 1945, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 188 S – Kríž sv. Juraja v tzv. pražskom vydaní, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 189 S – Československá medaila Víťazstvo, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 195 S – Odznak Vynikajúci ženista Červenej armády, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 196 S – Medaila Za odvahu ZSSR, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 200 S – Československá vojenská medaila Za chrabrosť pred nepriateľom, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 201 S – Rád Slovenského národného povstania I. triedy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 212 S – Propagačný odznak NSDAP na podporu Volksgemeinschaft, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 213 S – Rakúsko-uhorská strieborná medaila II. triedy Za statočnosť Karola I., dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 214 S – Rakúsko-uhorská bronzová medaila Za statočnosť Karola I., dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 215 S – Svätojurajská medaila Za chrabrosť IV. stupňa, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 219 S – Odznak Vynikajúci guľometník Červenej armády, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 232 S – Pamätná medaila Rádu Slovenského národného povstania, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 249 S – Replika Zlatej hviezdy Hrdinu ZSSR, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 259 S – Replika Zlatej hviezdy Hrdinu ČSSR, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 272 S – Medaila Za bojové zásluhy ZSSR, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 285 S – Pamätný odznak Zborov 1917 – 1937, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 295 S – Československý výkonnostný odznak pre strelca z mínometu I. triedy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 298 S – Československý odznak pre príslušníkov 1. československej divízie Itália, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 299 S – Československý pamätný odznak Za vlasť a slobodu 1918 – 1928, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 302 S – Československý výkonnostný odznak pre strelca z pušky, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 303 S – Medaila Na pamiatku veľkých vojenských manévrov pri Stropkove v roku 1911, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 305 S – Karlov vojenský kríž, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 306 S – Rakúsko-uhorská strieborná medaila I. triedy Za statočnosť Karola I., dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 307 S – Jubilejná pamätná medaila 1898 pre ozbrojenú moc a žandárstvo, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 308 S – Vojnová medaila 1873, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 309 S – Jubilejný kríž 1908 v civilnej verzii, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 310 S – Železný záslužný kríž 1916 s korunkou, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 312 S – Pamätný mobilizačný kríž 1912 – 1913, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 316 S – Medaila Partizánovi Vlasteneckej vojny I. stupňa, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 324 S – Dukelská pamätná medaila, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 345 S – Sovietska medaila Za dobytie Berlína, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 349 S – Československý vojnový kríž 1939, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 350 S – Československá vojenská medaila Za zásluhy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 351 S – Československá vojenská pamätná medaila, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 352 S – Pamätný odznak oslobodených politických väzňov a pozostalých po obetiach nacizmu III. typ, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 354 S – Československá medaila Zaslúžilý bojovník proti fašizmu II. stupňa, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 364 S – Pamätná medaila na taliansko-rakúsku vojnu 1915 – 1918, dokumentácia ZP.

VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 367 S – Pamätná medaila Za obranu Slovenska v marci 1939, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 368 S – Medaila Za hrdinstvo III. stupňa, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 369 S – Odznak Za ťaženie proti ZSSR III. stupňa, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 371 S – Rakúsko-uhorská bronzová medaila Za statočnosť Františka Jozefa I., dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 377 S – Sokolovská pamätná medaila, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 379 S – Pamätná medaila sovietska 40 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojny 1941 – 1945, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 383 S – Pamätná medaila sovietska 30 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojny 1941 – 1945, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 387 S – Pamätná medaila sovietska 50 rokov víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojny 1941 – 1945, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 397 S – Rád Vlasteneckej vojny II. stupňa, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 504 S – Československá medaila Zaslúžilý bojovník proti fašizmu I. stupňa, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 540 S – Rád Červenej hviezdy, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XV – RVM, ZP s evid. č. RVM 564 S – Odznak gardových jednotiek Červenej armády, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVI – Bojové zástavy, štandardy, vlajky (BZ), ZP s evid. č. BZ 53 – Replika bojovej zástavy 7. československého streleckého pluku „Tatranského“ československého zahraničného vojska v Rusku, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVI – BZ, ZP s evid. č. BZ 54 – Replika bojovej zástavy 32. československého streleckého pluku „Gardského“, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVI – BZ, ZP s evid. č. BZ 21 S – Replika bojovej zástavy Československej vojenskej jednotky v ZSSR 1942, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVI – BZ, ZP s evid. č. BZ 52 – Replika bojovej zástavy 2. čs. samostatnej (paradesantnej) brigády v ZSSR, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVII. – Obrazy a plastiky (OP), ZP s evid. č. OP 44 S – Obraz: „Pohreb rakúsko-uhorského vojaka v prvej svetovej vojne“ (Josef Kmínek), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVII – OP, ZP s evid. č. OP 45 S – Socha: „Vojak s prilbou“ (akademický sochár Ladislav Majerský), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVIII – Proviantný materiál (PM), ZP s evid. č. PM 21 S – Československá poľná fľaša, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVIII – PM, ZP s evid. č. PM 45 S – Ruský samovar z obdobia prvej svetovej vojny, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVIII – PM, ZP s evid. č. PM 60 S – Rakúsko-uhorská poľná fľaša Model 1909, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVIII – PM, ZP s evid. č. PM 83 S – Sovietska jedálna poľná miska, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVIII – PM, ZP s evid. č. PM 93 S – Ruská jedálna poľná miska, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVIII – PM, ZP s evid. č. PM 151 S – Britská poľná fľaša Mk. VII, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XVIII – PM, ZP s evid. č. PM 225 S – Britská jedálna poľná miska, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – Rôzny múzejný materiál (RMM), ZP s evid. č. RMM 17 S – Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 10 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 26 S – Platidlo papierové Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 100 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 34 S – Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 20 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 65 S – Rakúsko-uhorské papierové platidlo v nominálnej hodnote 1000 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 91 S – Sovietske papierové platidlo v nominálnej hodnote 5 červoncov, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 112 S – Ríšske papierové platidlo v nominálnej hodnote 1 marka, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 156 S – Vojenský prútený kôš na muníciu, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 182 S – Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 5 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 184 S – Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 1 koruna, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 205 S – Ruské papierové platidlo v nominálnej hodnote 1 rubeľ, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 206 S – Ruské papierové platidlo v nominálnej hodnote 5 rubľov, dokumentácia ZP.

VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 227 S – Náhrobná tabuľa brigádneho generála Jaroslava Vedrala-Sázavského, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 239 S – Rakúsko-uhorské papierové platidlo v nominálnej hodnote 100 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 241 S – Ríšske papierové platidlo v nominálnej hodnote 100 mariek, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 243 S – Ríšske papierové platidlo v nominálnej hodnote 50 mariek, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 244 S – Československá vojnová harmonika, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 282 S – Československé papierové platidlo v nominálnej hodnote 20 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 319 S – Platidlo papierové Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 1000 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 335 S – Platidlo papierové Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 50 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 349 S – Rakúsko-uhorské papierové platidlo v nominálnej hodnote 20 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 382 S – Minca Slovenskej republiky 1939 – 1945 v nominálnej hodnote 50 korún, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 587 S – Obligácia sovietskej štátnej pôžičky v nominálnej hodnote 200 rubľov, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 607 S – Kaplnka poľná 9. honvédskeho pešieho pluku košického, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 622 S – Náhrobný kríž z vojnového cintorína v Medzilaborciach, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XIX – RMM, ZP s evid. č. RMM 623 S – Československý hraničný orientačný stĺp z hraničného priechodu vo Vyšnom Komárniku, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XX – Optický materiál (OM), ZP s evid. č.OM 10 S – Hodiny slnečné s kompasom značky Ansonia Clock Co., dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XX – OM, ZP s evid. č. OM 20 S – Binokl 6 × 30 sovietskeho vzoru, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XX – OM, ZP s evid. č. OM 31 S – Ďalekohľad poľný 6 × 30 vz. 9/13, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XXII – Písomnosti (P), ZP s evid. č. P 128 S – Noviny Za svobodné Československo zo dňa 6. 10. 1944, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XXII – P, ZP s evid. č. P 294 S – Vojenská knižka príslušníka Wehrmachtu, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XXII – P, ZP s evid. č. P 295 S – Branecký preukaz príslušníka Wehrmachtu, dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. ZB č. XXII – P, ZP s evid. č. P 2843 S – Britská armádna knižka 64. príslušníka československej armády v zahraničí (časť I.), dokumentácia ZP.
VHM PN – Mo SK, ZF, ZB č. XXII – P, ZP s evid. č. P 3141 S – Krasnoarmejská knižka, dokumentácia ZP.
BLAHUT, M. *Príručka lektora VHM Piešťany – Múzejné oddelenie Svidník*. Vojenský historický ústav – Vojenské historické múzeum Piešťany, 2018, s. 8 – 9.
ČAPLOVIČ, M. a J. BYSTRICKÝ. *Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945*. Scenár výstavy.
VRABĽOVÁ, L. a K. S. MOSKALENKO. In: G. BLAŠKO et al. *Scenár k Expozícii kupola – Duklianske bojisko v premenách času*.

ARCHÍVNE PRAMENE

PRÍRUČKY, SKRIPTÁ A VOJENSKÉ PREDPISY

Atrillerieunterricht 8cm M.5/8 (M.5) auf Drehbettung Lfa.-Kn. Viedeň, 1918.
Бинокли Б-6, Б-2, Б-3, Б-8, Бл-8 а Б-15. Руководство службы. Москва: Военное издательство Министерства обороны союза ССР, 1958.
Бинокли Б-6, Б-2 а Б-3. Руководство службы. Москва: Военное издательство Народного комисарията обороны, 1942.
Боевая машина БМ-31-12. Руководство службы. Москва: Военное издательство Министертва вооруженных сил Союза ССР, 1947.
Боеприпасик 76-мм орудиям наземной, танковой и самоходной артилерии. Руководство. Москва: Военное издательство Министерства вооруженных сил ССР, 1949.
Боеприпасы к 122-мм орудиям наземной, танковой и самоходной артиллерии. Руководство. Москва: Военное издательство Министерства вооруженных сил СССР, 1952.
Dienstvorschrift (D.) 435/1. Handbuch. Die Munition der deutschen Geschütze und Werfer. Berlín: Gedruck von Max Kühnbaum, 1943.
D. 435/1. Handbuch. Die munition der deutschen Geschütze und Werfer. Vom 28.12.1940. Berlin: Max Kühnbaum, 1943.
D. 435/4 Handbuch. Die deutschen R-Werfer und Abgangsgeräte mit ihrer munition vom 1.8.1943.
D. 444/2839 Die Munition des 28/32 cm Nebelwerfers 41, schweren Wurfrahmens 40 am gep Zgkw, schweren Wurfgerätes 40, schweren Wurfgerätes 41 vom 1.1.1943.
GHb. 8u. 10 Mun. 10 cm M.8 u. 10 Gebirgshaubitze. Munition. Wien: k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1913.
G-42, G Hb. 8 u. 10. Artillerieunterricht. 10cm M.8 u. 10 Gebirgshaubitze. Teil 2. Wien: k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1913.
G-42, 10 0 cm FHb. 14. Artillerieunterricht. 10.0 cm M.14 Feldhaubitze. Wien: k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1916.
G-42, 15 cm FHb. 14. Artillerieunterricht. 15 cm M14 Feldhaubitze. Wien: Hof- und Staatsdruckerei, 1916.
Heeres Dienstvorschrift (H.Dv.) 95/13. Der Feldfernsprecher 33. Vom 10.10.34. Berlín: Ernst Giegsried Mittler und Sohn, Buchdruckerei, 1937.
H.Dv. 119/506 Schußtafel für die schwere Feldhaubitze 25 (t) mit der 15 cm Aufschlagzündergranate 29 (t), 15 cm Minengranate 28 (t) und der 15 cm Doppelzündergranate 25 (t). Vom August 1941.
H.Dv. 119/507 Schußtafel für die schwere Feldhaubitze 25 (t) mit der 15 cm Aufschlagzündergranate 37 (t) und der 15 cm Doppelzündergranate 37 (t). Vom März 1941.
H.Dv. 119/511. Schußtafel für die schwere Feldhaubitze 18 mit der 15 cm Granate 19, 15 cm Granate FES, 15 cm Granate 19 Stahlguß, 15 cm Granate Stahlguß FES, 15 cm Granate Beton (Anhang 2), 15 cm Granate Nebel (Anhang 3), 15 cm Granate 36, 15 cm Granate 36 FES, 15 cm Granate 36 FEW, 15 cm Granate 38 Nebel (Anhang 4), 15 cm Granate Hl/A (Anhang 5). Vom März 1943.
H.Dv. 481/36. Merkblatt für die Munition der schweren Feldhaubitze 18 (s.FH.18). Vom 31.10.1940
H.Dv. 481/77 Merkblatt für die Munition der 7,5 cm Panzerjägerkanone 40 (7,5 cm Pak. 40). Vom 6.7.42.
H.Dv. 481/147. Merkblatt für die Munition der 10 cm leichten Feldhaubitze 14/19 (t). (10 cm l.F.H. 14/19[t]). Vom 1.4.1942.
L. Dv. 4000/10. Munition vorschrift für Fliegerbordwaffen. Teil 10. Handbuch der Munition für Fliegerschusswaffen. Príloha Séria III, list 6.
L.Dv. 4200. Die deutsche Abwurfmunition. Berlín: Reichsminister der Luftfahrt und Oberbefehlshaber der Luftwaffe / Oberkommando der Luftwaffe, 1943.
НАСТАВЛЕНИЕ по СТРЕЛКОВОМУ ДЕЛУ (НСД-40 82БМ). 82-мм БАТАЛЬОННЫЙ МИНОМЕТ. Москва: Военное издательство народного комиссариата обороны союза ССР, 1941.
Polní láhev a řemení k polní láhvi (čl. 545). In: *Věstník věcní MNO*. 1927, roč. 10, č. 53, s. 399. Praha: Ministerstvo národní obrany, 1927.
Regulamin artylerji ciężkiej. Część I b. Działoczyny przy 155 mm haubicy wz, 1917. Warszawa: Ministerstvo spraw wojskowych, 1925.
Regulamin artylerji ciężkiej. Część II b. Opis i utrzymywanie sprzętu i amunicji 155 mm haubicy wz, 1917. Warszawa: Ministerstvo spraw wojskowych, 1930.
Stielhandgranate 24 mit Brennzünder 24. Waffentafel. Potsdam: Ludwig Voggenreiter Verlag Potsdam, 1941.
Tafelheft zum Artillerieunterricht. 15 cm M.14 Feldhaubitze. Wien: Hof- und Staatsdruckerei, 1916.
The Pattern 1937 Web Equipment. London: Harrison and Sons Ltd., 1939 [online]. Karkee Web [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: http://karkeeweb.com/patterns/1937/manuals/pdf/britp37.pdf
TM 9-1985-2/TO 39 B-1A-9. German explosive ordnance. (Bombs, bomb fuzes, rockets, lands mines grenades and igniters). Washington: United States goverment Printing Office, 1953.
TM 9-1985-5. Japanese explosive ordnance (Army ammunition, Navy ammunition). Washington: United States Government Printing Office, 1953.
TM 5-223C German mine warfare equipment. Washington: Department of the army, 1952.
ВЕРМЕЕЕВ, Юрий Григорьевич. *Минное оружие Вермахта (1929-45 гг.) Часть 3 (1943)* [online]. [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: http://army.armor.kiev.ua/engenear/min-wermaxt-b.php
ВЕРМЕЕЕВ, Юрий Григорьевич. *Минное оружие Вермахта (1929-45 гг.) Часть 4 (Противотанковые мины 1944-45)* [online]. [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: http://army.armor.kiev.ua/engenear/min-wermaxt-b.php
45-мм противотанковая пушка обр. 1942 г. Руководство службы. Москва: Военное издательство Министерства обороны Союза ССР, 1953.
76-мм пушка обр. 1942 г. Руководство службы. Издание третье. Москва: Военное издательство Министерства обороны СССР, 1971.
82-мм миномети обр. 1937 г., 1941 г., и 1943 г. Руководство служб. Москва: Военное издательство Министерства Вооруженных сил Союза ССР, 1947.
85-мм дивизионная пушка Д-44. Руководство службы. Издание четверте, дополненое. Москва: Военное издательство Министерства обороны СССР, 1983.
107-мм горно-вьючный полковой миномет обр. 1938 г. (107 ГВПМ-1938). Руководство службы. Москва: Военное издательство Министерства Вооруженных сил Союза ССР, 1941.
120-мм миномет обр. 1938 г. Руководство службы. Часть 1. Устройство и эксплуатация. Москва: Военное издательство Министерства обороны СССР, 1980.
Таблицы стрельбы 120-мм минометов обр. 1938 г. и обр. 1943 г. Москва: Военное издательство Министерства обороны СССР, 1967.
120-мм миномётов обр. 1938 г. и обр. 1943 г. Руководство службы. Москва: Военное издательство Министерства Вооруженных сил СССР, 1946.
120-мм миномётов обр. 1938 г. Руководство службы. Москва: Военное издательство Министерства обороны СССР, 1957.
122-мм самоходная пушка обр. 1944 г. (Д25-С). Краткое руководство службы. Москва: Военное издательство Министерства Вооруженных сил СССР, 1946.

INTERNETOVÉ ZDROJE

2cm VELKORÁŽNÍ KULOMET PROTI LETADLŮM VZOR.36 [online]. quartermastersection.com [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://www.quartermastersection.com/czechoslovakian/artillery/1168/2cmVKPLVZ36

2 cm velký kulomet proti letadlům vz.36 (VKPL) [online]. Dělostřelectvo československé armády 1918-1939 [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://delostrelectvocsarmady1918-1939.estranky.cz/fotoalbum/protiletadlove-delostrelectvo/vkpl-vz_36/

3,7 cm zákopové dělo vzor 15 [online]. Vojenský historický ústav Praha [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://www.vhu.cz/exhibit/37-cm-zakopove-delo-vzor-15/

5 червонцев 1937 года. Описание и стоимость [online]. Dostupné z: https://www.russian-money.ru/banknotes/sssr/chervoncy/5-chervoncev-1937--178

8 cm lehký polní kanon vzor 5/8 [online]. Dělostřelectvo československé armády 1918 – 1939 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: https://delostrelectvocsarmady1918-1939.estranky.cz/clanky/lehka-polni-dela/8-cm--polni-kanon-vz_5_8.html

10 cm horská houfnice vz.16 [online]. Dělostřelectvo československé armády 1918 – 1939 [cit. 2024-07-23]. Dostupné z: https://delostrelectvocsarmady1918-1939.estranky.cz/clanky/horska-dela/10-cm-horska-houfnice-vz.16.html

10 cm houfnice vz.14 a 14/19. Stručný přehled střeliva používaného československou armádou [online]. Dělostřelectvo československé armády 1918 – 1939 [cit. 2024-08-05]. Dostupné z: https://delostrelectvocsarmady1918-1939.estranky.cz/clanky/delostrelecka-munice/prehled--deloveho-streliva-pro-lehka-a-horska-dela/10-cm-houfnice-vz.14-a-14-19.html

15 cm houfnice vz.14 a 14/16 [online]. Dělostřelectvo československé armády 1918 – 1939 [cit. 2024-07-23]. Dostupné z: https://delostrelectvocsarmady1918-1939.estranky.cz/clanky/delostrelecka-munice/prehled-deloveho-streliva-pro-hruba-a-tezka-dela/15-cm-houfnice-vz.14-a-14-16.html

15 cm hrubá houfnice vz.25 [online]. Dělostřelectvo československé armády 1918 – 1939. [cit. 5-8-2024] Dostupné z: https://delostrelectvocsarmady1918-1939.estranky.cz/clanky/hruba-dela/15-cm-hruba-houfnice-vz.25.html

37 mm Infanteriegeschütz M.15 [online]. Heeresgeschichten [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://www.heeresgeschichten.at/infanterie/infanteriegeschuetz_37mm/infanteriegeschuetz_37mm.htm

45/1939 Sl.z. Vládne nariadenie zo dňa 4. apríla 1939 o slovenskej mene [online]. Dostupné z: https://www.aspi.sk/products/lawText/1/7581/1/2/vladne-nariadenie-c-45-1939-slz-o-slovenskej-mene/vladne-nariadenie-c-45-1939-slz-o-slovenskej-mene

50 Reichsmark Reichsbanknote [online]. Dostupné z: https://en.numista.com/catalogue/note203641.html

81mm mínometný granát [online]. [cit. 2024-08-15]. Dostupné z: https://naboje.org/en/node/15994

155 mm francouzská hrubá houfnice vz.15 [online]. Dělostřelectvo československé armády 1918 – 1939 [cit. 2025-04-10]. Dostupné z: https://delostrelectvocsarmady1918-1939.estranky.cz/clanky/hruba-dela/155-mm-francouzska--hruba-houfnice-vz.15.html

82mm BM-37 [online]. WeaponSystems.net [cit. 2025-03-11]. Dostupné z: https://weaponsystems.net/system/1143-82mm+BM-37

82-мм батальонный миномет БМ-37 образца 1937 года. СССР [online]. Victory Museum [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: https://victorymuseum.ru/encyclopedia/technic/artilleriya/82-mm-batalonnyy-minomet-bm-37-obraztsa-1937-goda-sssr/

82 mm mortars: 82 Krh/37 (82 mm mortar model 1937) [online]. Jaeger Platoon Website [cit. 2025-03-11]. Dostupné z: https://www.jaegerplatoon.net/MORTARS5.htm

100 Reichsmark Reichsbanknote [online]. Dostupné z: https://en.numista.com/catalogue/note204560.html

120 mm mínomet vz.42 N [online]. e-bádateľňa VHM-VHÚ [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: https://ebadatelnavhm.vhu.sk/item/5/3

Aktivity VHÚ spojené so 75. výročím Karpatsko-duklianskej operácie [online]. Vojenský historický ústav Bratislava [cit. 2025-02-01]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/aktivity-vhu-spojene-so-75-vyrocim-karpatsko-duklianskej-operacie/

Aktivity VHÚ spojené so 77. výročím Karpatsko-duklianskej operácie [online]. Vojenský historický ústav Bratislava [cit. 2025-02-01]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/aktivity-vhu-spojene-so-77-vyrocim-karpatsko-duklianskej-operacie/

An Introduction to the Shell Basket [online]. Dostupné z: https://everydaylivesinwar.herts.ac.uk/2017/03/an-introduction-to-the-shell-basket/

Anorakanzug 1943 [online]. Equipment Wiki [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: https://equipment.fandom.com/wiki/Anorakanzug_1943

Armádní busola systému Bézard [online]. Vojenský historický ústav Praha [cit. 20-3-2025]. Dostupné z: https://www.vhu.cz/exhibit/armadni-busola-systemu-bezard/

Bankovky NBČS (1926-1939) [online]. Dostupné z: https://www.papirovaplatidla.cz/bankovky/bankovky-nbcs

Bankovky Rakúsko-Uhorskej banky 1900 – 1918 / 20 Kronen – 1913 [online]. Dostupné z: http://www.mojazbierka.sk/index.php?m=bankovka&id=192

Bankovky Rakúsko-Uhorskej banky 1900 – 1918 / 100 Kronen – 1912 [online]. Dostupné z: http://www.mojazbierka.sk/index.php?m=bankovka&id=191&s=

Bankovky Rakúsko-Uhorskej banky 1900 – 1918 / 1000 Kronen – 1902 [online]. Dostupné z: http://www.mojazbierka.sk/index.php?m=bankovka&id=173&s=

Batoh sovietsky (povojnový variant) [online]. ETO UNIFORMS [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://www.etouniforms.net/p/batoh-sovietsky/

Bavlněná blůza pro mužstvo vz. 1943 – Gymnasťorka 43 [online]. reenactor.cz [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: https://reenactor.cz/3013-bavlnena-bluza-pro-muzstvo-vz43-gimnastorka.html#

BILICKÝ, V. *Munice ve zkratce* [online]. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://expozice-ralsko.estranky.cz/clanky/kontakt-a-publikacni-cinnost.html

BILICKÝ, V. *Letecká munice II. světové války používaná na území ČR a SR III.* [online]. [cit. 2024-08-09]. Dostupné z: https://adoc.pub/letecka-munice-ii-svtove-valky-pouivana-na-uzemi-r-a-sr-iii-.html

BLAŠKO, G. *82 mm práporný mínomet vzor 1937 (BM-37)* [online]. Vojenský historický ústav Bratislava, 24. 3. 2025 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/9426-sk/82-mm-praporny-minomet-vzor-1937-bm-37/

BLAŠKO, G. *Anglická kožená sumka na náboje vzor 1939 (Cartridge Carrier pattern 1939)* [online]. Vojenský historický ústav Bratislava, 9. 2. 2024 [cit. 2025-06-14]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/8076-sk/anglicka-kozena-sumka-na-naboje-vzor-1939-cartridge-carrier-pattern-1939/

BLAŠKO, G. *Britský chlebník vzor 1937 (Haversack, resp. Small Pack pattern 1937)* [online]. Vojenský historický ústav Bratislava, 3. 5. 2024 [cit. 2025-06-14]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/britsky-chlebnik-vzor-1937-haversack-resp-small-pack-pattern-1937/

BLAŠKO, G. *Sovietska sumka na granáty RGD 33* [online]. Vojenský historický ústav Bratislava, 19. 7. 2023 [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/7640-sk/sovietska-sumka-na-granaty-rgd-33/

Blůza poručíka c. a k. hulánského pluku č. 2, 1914 [online]. Vojenský historický ústav Praha [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://www.vhu.cz/exhibit/bluza-porucika-c-a-k-hulanskeho-pluku-c-2-1914/

Blúza pre gážistov československá [online]. ETO UNIFORMS [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://www.etouniforms.net/p/bluza-pre-gazistov-ceskoslovenska-individualna-objednavka/

Blúza súkenná anglická-ekonomická (Battledress Blouse, 1940 Pattern) [online]. ETO UNIFORMS [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: https://www.etouniforms.net/p/bluza-sukenna-anglicka-ekonomicka-battledress-blouse-1940-pattern/

Blúza súkenná československá [online]. ETO UNIFORMS [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://www.etouniforms.net/p/bluza-sukenna-ceskoslovenska/

BOREK, V. *Mlčenliví strážci hranic: Hraniční orientační sloupy jako symbol hrdosti i útlaku* [online]. Dostupné z: https://www.stoplusjednicka.cz/mlcenlivi-strazci-hranic-hranicni-orientacni-sloupy

Британкова, Л. В. *Самовары Баташева: Василий Степанович Баташев* [online]. Dostupné z: www.moscowsamovar.ru/index.php

Bušlat I. [online]. textiler.cz [cit. 2024-11-21]. Dostupné z: http://www.textiler.cz/new/detail.php?id=388

Bušlat II. [online]. textiler.cz [cit. 2024-11-21]. Dostupné z: http://www.textiler.cz/new/detail.php?id=389

Coat, Winter, M1943 Winteranzug, ‚Sumpfmuster' Camouflage (reversible to white): German Army [online]. Imperial War Museums [cit. 2024-04-01]. Dostupné z: https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/30096185

COINS & CURRENCY OF WORLD WAR II [online]. Dostupné z: https://www.joelscoins.com/wwii.htm

Collapse of the Austro-Hungarian Empire after The Great War: The Era of Hyper Inflation (Part 2) [online]. Dostupné z: https://navonanumis.blogspot.com/2012/09/collapse-of-austro-hungarian-empire.html

Columns of Gediminas [online]. Wikipedia, the free encyclopedia [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Columns_of_Gediminas

Чехословакия. Чешские флягu [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: https://flyagi.livejournal.com/

Československá vojenská ochranná maska vzor 35 [online]. Vojenský historický ústav Praha. Dostupné z: https://www.vhu.cz/exhibit/ceskoslovenska-vojenska-ochranna-maska-vzor-35/

Četníci. Distinkce [online]. Četnická stanice Chlumec nad Cidlinou [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://www.cetnici.cz/distinkce/

D. 4960/2a+. Geschoßringbuch. Band III. Februar 1942 [online]. [cit. 2024-08-15]. Dostupné z: http://michaelhiske.de/Wehrmacht/Heer/Waffentechnische/StartSeite.htm

Dejiny peňazí na Slovensku [online]. Dostupné z: https://www.muzeumkremnica.sk/expozicie/lice-a-rub-penazi/dejiny-penazi-na-slovensku/

Dejiny peňazí na území Slovenska [online]. Dostupné z: https://www.numizmatici.sk/dejiny-penazi-na-uzemi-slovenska/

Der Bézard-Kompass [online]. Compassmuseum.com [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: https://compassmuseum.com/hand/bezard_dok_d.html

DENCKLER, H. *Die Handgranate 24 und das Handgranatenwerfen* [online]. Berlin: Heinz Denckler Verlag, 1934 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: https://www.bergflak.com/images/HGR%2024.pdf

Die Entwicklung der Panzerfestungen im 19. Jahrhundert [online]. Festungen [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://www.festungen.info/content/blick-in-die-geschichte/entwicklung-moderner-panzerfestungen/wettlauf-zwischen-artillerie-und-festungsbau/

Die Pistolle 08 und ihre Handhabung: Stielhandgranate 24 und ihre Handhabung [online]. [cit. 2024-08-08]. Dostupné z: https://www.bergflak.com/images/P08Stiel.pdf

Dobové předpisy. Věcné věstníky MNO (1919 – 1950) [online]. Klub vojenské historie Hraničářský pluk 19 [cit. 2025-06-06]. Dostupné z: https://www.hp19.cz/index.php?file=vv

DOUBRAVA, L. *Pomník J. Vedral - Sázavský* [online]. Dostupné z: https://www.vets.cz/vpm/7072-pomnik-j-vedral-sazavsky/

Doplatok za otvorený golier, tzv. rozhalenku [online]. ETO UNIFORMS [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: https://www.etouniforms.net/p/bluza-sukenna-anglicka-pre-gazistov-battledress-blouse-1940-pattern-opened-collar/

Doplatok za otvorený golier, tzv. rozhalenku [online]. ETO UNIFORMS [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://www.etouniforms.net/p/otvoreny-golier-tzv-rozhalenka-doplatok/

Doppeladler für Gerndarm patronentasche [online]. militarie-repliky.cz [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://www.mili-

tarie-repliky.cz/repliky/nabidky-jinych-vyrobcu-a-bazar/cak-orel-pro-cetnickou-patrontasku.html/
Dragoner-Helm für Offiziere Muster 1905 [online]. Dorotheum [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: https://www.dorotheum.com/de/l/2822383/
Dvourohé klobouky [online]. Uniformní knoflíky [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://www.uniformni-knofliky.cz/dvourohe-klobouky.html
ELZNICOVÁ, J. *Porazík: Nezapomenu jak mi zabili tátu* [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: https://rakovnicky.denik.cz/zpravy_region/porazik-nezapomenu-jak-mi-zabili-tatu20110629.html
Feldfernsprecher F33 [online]. Östereichische Gendarmerie Museum [cit. 2024-08-07]. Dostupné z: http://gendarmeriemuseum.at/museum/vitrine-ab-1938/feldtelefon/
Francouzská přilba vz. 15 „Adrian" [online]. Vojenský historický ústav Praha [cit. 2019-12-01]. Dostupné z: http://www.vhu.cz/exhibit/francouzska-prilba-vz-15-adrian/
Frenč ženský československý [online]. ETO UNIFORMS [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://www.etouniforms.net/p/frenc-zensky-ceskoslovensky-len-individualna-objednavka/
Фронтовая жесть [online]. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: https://warspot.ru/3523-frontovaya-zhest
*Generálmajor v.v., Doc. Ing., CSc. Oldřich Kvapil * 1918 † 2011* [online]. Paměť národa [cit. 2024-04-18]. Dostupné z: https://www.pametnaroda.cz/cs/kvapil-oldrich-1918
German Rentenbank, 1 Rentenmark note [online]. Dostupné z: https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn524926
German Uniforms and Equipment. Gas Mask M30/M38 (Gasmaske Modell 1930/38) [online]. Dostupné z: https://www.mp44.nl/equipment/gas_mask_2.htm
GIMNASŤORKA vz. 43 [online]. textiler.cz [cit. 2025-04-02]. Dostupné z: http://www.textiler.cz/new/detail.php?id=7
GM-30, GM30/38, GM38 [online]. Dostupné z: https://www.gasmasklexikon.com/Page/Start01.htm
Gombík veľký československá [online]. ETO UNIFORMS [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://www.etouniforms.net/p/gombik-velky-ceskoslovensky/
Gombík malý československý [online]. ETO UNIFORMS [cit. 2020-05-07] Dostupné z: https://www.etouniforms.net/p/gombiky-maly-ceskoslovensky/
GREVE, O. *Japanese Ammunition Part 1. – 3* [online]. Japanese ammunition [cit. 2024-07-23]. Dostupné z: https://www.japaneseammunition.com/start.php?main_cat=31&sub_cat=278&access=view&exp_sub_cat=278
Handgranate [online]. Lexikon der Wehrmacht [cit. 2024-08-08]. Dostupné z: http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Waffen/handgranaten.htm
Výrobcovia [online]. Heligónka. Dostupné z: http://heligonka.sk/vyrobcovia
Helm Muster 1850 für österreichische Kürassier, Dragoner oder Chevaulegeroffiziere [online]. Dorotheum [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: https://www.dorotheum.com/de/l/2439011/
Henry Shrapnel & The Battle of Waterloo [online]. Warfare history network [cit. 2024-07-23]. Dostupné z: https://warfarehistorynetwork.com/issue/military-heritage-october-2001-issue/
Historie četnictva a policie. Uniformy [online]. Policie České republiky – KŘP Olomouckého kraje [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://policie.gov.cz/clanek/mestske-reditelstvi-policie-olomouc-historie-cetnictva-a-policie-historie-cetnictva-a-policie.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d
Historie četnictva a policie. Vycházkové pásy [online]. Policie České republiky – KŘP Olomouckého kraje [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://policie.gov.cz/clanek/mestske-reditelstvi-policie-olomouc-historie-cetnictva-a-policie-historie-cetnictva-a-policie.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D
Historie firmy Meopta [online]. Meopta [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://www.meopta.com/cz/historie-v-kostce/
Historie vojenské elektroniky Československé republiky v meziválečném období (1918 – 1939) 1. časť [online]. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://c4-isr.blogspot.com/2013/08/historie-vojenske-elektroniky-v.html
Honvédsky pěší pluk č. 9 [1886-1918] [online]. Dostupné z: https://www.valka.cz/Honvedsky-pesi-pluk-c-9-1886-1918-t176996
Hraniční orientační sloupy [online]. Fronta.cz. Dostupné z: https://www.fronta.cz/hranicni-orientacni-sloupy
Instruction for using the Sunwatch Ansonia [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z: https://honorableoutfitters.com/artifacts/ansonia-clock-company-sun-watch/
CHE – Oerlikon FF [online]. valka.cz [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://www.valka.cz/topic/view/85410#315718
JardaS. *Hodnostní označení Čs. četnictva ve třicátých letech 20. století, 8.8.2014* [online]. Magazín REENACTOR.cz [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://magazin.reenactor.cz/hodnostni-oznaceni-cs-cetnictva-ve-tricatych-letech-20-stoleti/
Klobúk pánsky dvojrohý [online]. slovakiana.sk [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://slovakiana.sk/kulturne-objekty/cair-ko25do3?content=CAIR_DIV_PANORAMA_1&contentDo=urn:nbn:sk:cair-do2dwrs
Klobouk [online]. eSbírky – kulturní dědictví on-line. Vlastivědné muzeum v Šumperku [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://www.esbirky.cz/predmet/16966990
Klobouk [online]. 3D Sbírky. Vlastivědné muzeum v Šumperku [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://3dsbirky.cz/vlastivedne-muzeum-sumperk/model.php?id=210337d7d8464b55a05ee67a3df70c5e
KRAJÍČEK, J. *Zündapp – historie značky* [online]. Motorkari.cz [cit. 2018-08-09]. Dostupné z: https://www.motorkari.cz/clanky/veterani/zundapp-historie-znacky-15344.html
KROUPOVÁ, D. *Příprava a stavba jezdeckých kasáren v Pardubicích (1892-1894)*. Bakalářská práce [online]. Pardubice: Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická. Ústav historických věd, 2021 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/server/api/core/bitstreams/a32032c1-60a3-441b-8206-48d43f2a16ea/content
K.u.K Infantry Regiment No.63 Freiherr von Pitreich [online]. Dostupné z: https://63kuk.weebly.com/gear.html
KULÍK, L. *Pretlače a kolky na rakúsko-uhorských bankovkách* [online]. Dostupné z: https://korzar.sme.sk/c/4682356/pretlace-a-kolky-na-rakusko-uhorskych-bankovkach.html

KWAŚNIAK, J. *BEZARD Jan (1871 – 1954)* [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: https://www.borzecin.pl/znani-i-zasluzeni/3003-bezard-jan-1871-po-1939-roku.html
Lend Lease pomoc USA a Veľkej Británie ZSSR [online]. Dostupné z: https://financnenoviny.com/lend-lease-pomoc-usa-a-velkej-britanie-zssr/
Litva – Dvojkríž v štátnom znaku [online]. [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://heraldica.szm.sk/stranky/NNNew/Nlitva.htm
Lietuvos valstybės simboliai [online]. [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://lkakeliautojai.lt/lietuvos-valstybes-simboliai
Lodička ruská Pilotka [online]. JAZOLA [cit. 2025-03-24]. Dostupné z: https://www.jazola.sk/ciapky-prilby-barety-klobuky-satky/lodicka-ruska-pilotka/
LUDVÍK, K. *3,7 zákopový kanón model 1915 (3,7 cm Infanteriegeschütz M 15)* [online]. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: http://mapyr.org/wp-content/uploads/2019/08/Skoda_37_cm_Infanteriegeschutz_M.15.pdf
Marie Kvapilová 1921 † 2017* [online]. Paměť národa [cit. 2020-01-16] Dostupné z: https://www.pametnaroda.cz/cs/kvapilova-marie-1921
Medailonky / Pišlová (Kvapilová) Marie – Marie Pišlová, provd. Kvapilová, Československé ženy bojující v zahraničních vojenských jednotkách za II. světové války [online]. [cit. 2020-01-16]. Dostupné z: http://zeny-bojujici.cz/medailonky/77
Meriam divisi 76mm M1942 (ZiS-3) [online]. Ensiklopedia Dunia [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: https://p2k.stekom.ac.id/ensiklopedia/Meriam%20divisi%2076mm%20M1942%20(ZiS-3)
Měšok II. [online]. textiler.cz [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: http://www.textiler.cz/new/detail.php?id=386
Mk VII Water Bottle [online]. Tales from the Supply Depot [cit. 2024-3-21]. Dostupné z: https://talesfromthesupplydepot.blog/2021/06/10/mk-vii-water-bottle/
MÜLLER, R. *Feldfernsprecher (Feldtelephon) FF33* [online]. Radio Museum [cit. 2024-08-07]. Dostupné z: https://www.radiomuseum.org/r/telefunken_feldfernsprecher_ff33.html
Monarchiás távírász állományjelző [online]. Vatera katalógus [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://www.vatera.hu/katalogus/monarchias-tavirasz-allomanyjelzo-3313068434.html
Mortars & mortar shells [online]. [cit. 2024-08-15]. Dostupné z: https://ordnanceandmilitaria.com/mortars-mortar-shells
Múzejné oddelenie Svidník [online]. Vojenský historický ústav Bratislava, 20. 6. 2025 [cit. 2025-02-01]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/muzejne-oddelenie-svidnik/
Najkrajší vojnový cintorín z 1. svetovej vojny v Medzilaborciach volá po obnove [online]. Dostupné z: https://www.rusyn.sk/najkrajsi-vojnovy-cintorin-z-1-svetovej-vojny-v-medzilaborciach-vola-po-obnove/
National symbols of Lithuania [online]. Wikipedia, the free encyclopedia [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/National_symbols_of_Lithuania
uskalienka. *Nemeckí vojaci opravujú vojenský cintorín v Medzilaborciach* [online]. Obnova.sk, 28. 5. 2011. Dostupné z: https://www.obnova.sk/nemecki-vojaci-opravuju-vojensky-cintorin-v-medzilaborciach/
Oferta archiwalna ODZNAKA KRAGENABZEICHEN STREBRNY STALOWY KUK AUSTRO-WĘGRY (15424591006) [online]. Archiwum Allegro [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://archiwum.allegro.pl/oferta/odznaka-kragenabzeichen-strebrny-stalowy-kuk-austro-wegry-i15424591006.html
Oferta archiwalna ODZNAKA KRAGENABZEICHEN OFICER TELEGRAFISTA ZŁOTY MALOWANY KUK AUSTRO-WĘGRY (15415540157) [online]. Archiwum Allegro [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://archiwum.allegro.pl/oferta/odznaka-kragenabzeichen-oficer-telegrafista-zloty-malowany-kuk-austro-wegry-i15415540157.html
Opasek vycházkový důstojník [online]. Unger & Sohn [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://ungermilitarie.com/produkt/opasek-vychazkovy-dustojnik/
Optikotechna 6x30 Polni kukatko vz.9/13 [online]. My virtual museum [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://myvimu.com/exhibit/54892161-optikotechna-6x30-polni-kukatko-vz-9-13
ORDÁŇOVÁ, J. *Československé četnictvo na Chebsku ve třicátých letech 20. století* [online]. valka.cz, 6. 2. 2012 [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://www.valka.cz/14495-Ceskoslovenske-cetnictvo-na-Chebsku-ve-tricatych-letech-20-stoleti#google_vignette
ORIGINAL WW2 GERMAN WINTER PARKA SUMPFTARN, TAN TO WATER CAMO REVERSIBLE [online]. WorthPoint [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: https://www.worthpoint.com/worthopedia/original-ww2-german-winter-parka-469407003
Original 1940 Dated 1937 Pattern Small Pack by ‚MECo' [online]. Blighty militaria [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: https://www.blightymilitaria.com/en-GB/ww2-british-uniform/original-1940-dated-1937-pattern-small-pack-by-meco/prod_10831
Osadzovanie repliky historického československého hraničného stĺpu [online]. Vojenský historický ústav, 24. 5. 2016. Dostupné z: https://www.vhu.sk/osadzovanie-repliky-historickeho-ceskoslovenskeho-hranicneho-stlpu/
PALACZUK, J. *Stráž obrany státu v letech 1936 – 1939 (The State Defence Guard in years 1936 – 1939)*. Diplomová práce [online]. Praha: Univerzita Karlova v Prahe, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, 2009 [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/26305/DPTX_2007_2_11210_ASZK10001_132512_0_57159.pdf?sequence=1&isAllowed=y
Patrontaška pro četnictvo [online]. militarie-repliky.cz [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://www.militarie-repliky.cz/repliky/repliky/rakousko-uhersko/cetnictvo/patrontaska-pro-cetnictvo.html/
Pokrývky hlavy finanční stráže – úřednický klobouk [online]. Jednota Československé obce legionářské v Mladé Boleslavi [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://www.csol-mb.net/sbirky/detail/15
Provisorische Bestimmungen für die Verwendung und Ausbildung der Onfanteriegeschützabteilungen. [online]. Wien: Drückerei des k. u. k. Kriegsministerium, 1916 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://www.heeresgeschichten.at/infanterie/infanteriegeschuetz_37mm/infanteriegeschuetz_beschreibung_.pdf
Předmět měsíce května – Rakousko-uherský úřednický klobouk. Muzeum středního Pootaví [online]. živý region.cz, 08. 05.

2015 [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: http://www.zivyregion.cz/predmet-mesice-kvetna-rakousko-uhersky-urednicky-klobouk-3993
Rakousko-uherský ženijní tesák vzor 1853/89 [online]. Praha: Vojenský historický ústav Praha [cit. 2024-12-27]. Dostupné z: https://www.vhu.cz/exhibit/rakousko-uhersky-zenijni-tesak-vzor-185389/
Rakousko-uherský ženijní tesák vzor 1915 [online]. Praha: Vojenský historický ústav Praha [cit. 2024-12-27]. Dostupné z: https://www.vhu.cz/exhibit/rakousko-uhersky-zenijni-tesak-vzor-1915/
Rentenmark [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Rentenmark
Самовар Баташева, Самоварная лавка 2008-2018 [online]. Dostupné z: https://www.tulasamovar.ru/advices/antikvarnye-samovary/samovar-batasheva/
RILIAK D. *Uniformy Rakousko-Uherského jezdectva mezi lety 1867-1915 v kontextu tvorby Alexandra Pocka*. Bakalářská práce [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění, 2021 [cit. 2025-06-19]. Dostupné z: https://theses.cz/id/tv9r11/Bakalarska_prace_Riliak.pdf
RODÁK, J. *Príbehy a osudy bojovníkov od DUKLY. Rusín Jozef Kriško* [online]. e-rusynFORUM [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: https://www.rusyn.sk/pribehy-a-osudy-bojovnikov-od-dukly-rusin-jozef-krisko/
Slovenský štát 1939 – 1945 / 50 Ks – 1940 [online]. Dostupné z: http://www.mojazbierka.sk/index.php?m=bankovka&id=59
Slovenský štát 1939 – 1945 / 100 Ks – 1940 [online]. Dostupné z: http://www.mojazbierka.sk/index.php?m=bankovka&id=60
Slovenský štát 1939 – 1945 / 1000 Ks – 1940 [online]. Dostupné z: http://www.mojazbierka.sk/index.php?m=bankovka&id=62
Slovenský štát (1939-1945) [online]. Dostupné z: https://www.papirovaplatidla.cz/bankovky/slovensky-stat
Складень трехстворчатый „Богоматерь Одигитрия Смоленская" [online]. rusintendant.com [cit. 2025-04-16]. Dostupné z: https://rusintendant.com/katalog/rossijskaya-imperiya/antikvariat/skladen-%C2%ABbogomater-odigitriya-smolenskaya.-izbrannyie-prazdniki%C2%BB.html
SOV – 82mm praporní minomet vzor 1937 (BM-37) [online]. valka.cz [cit. 2025-03-11]. Dostupné z: https://www.valka.cz/SOV-82mm-praporni-minomet-vzor-1937-BM-37-t240780
Sovětská busola systému Adrianov z pozůstalosti Oldřicha Kvapila [online].Vojenský historický ústav Praha [cit. 2024-04-18]. Dostupné z: https://www.vhu.cz/exhibit/sovetska-busola-systemu-adrianov-z-pozustalosti-oldricha-kvapila/
Soviet war bond 1945 [online]. Dostupné z: https://www.warrelics.eu/forum/documents-non-award-photographs-ids-posters-other-ephemera/soviet-war-bond-1945-a-516830/
SR 1 Ks 1940 Klasy a čečina [online]. Dostupné z: http://coins.lmsystem.sk/index.php?p=SR1_1K
SR 5 Ks 1939 Andrej Hlinka [online]. Dostupné z: http://coins.lmsystem.sk/index.php?p=SR1_5K
SR 10 Ks 1944 Knieža Pribina [online]. Dostupné z: http://coins.lmsystem.sk/index.php?p=SR1_10K
SR 20 Ks 1941 Cyril a Metod [online]. Dostupné z: http://coins.lmsystem.sk/index.php?p=SR1_20K
SR 50 Ks 1944 Vznik SR [online]. Dostupné z: http://coins.lmsystem.sk/index.php?p=SR1_50K_
Stibitz, Konstantin, 1885-1964 [online]. Dostupné z: https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_auth-k0053695-Stibitz-Konstantin-18851964/
Sumpfmuster Pattern 43 [online]. World War II Wiki [cit. 2024-04-01]. Dostupné z: https://ww2-history.fandom.com/wiki/Sumpfmuster_Pattern_43
Sundial – Sunwatch, Ansonia Clock Co, New York, circa 1923 [online]. Museum Victoria [cit. 2024-01-10]. Dostupné z: https://collections.museumsvictoria.com.au/items/370552
ŠINĚL KABÁT VÁLEČNÝ [online]. textiler.cz [cit. 2025-03-27]. Dostupné z: http://www.textiler.cz/new/detail.php?id=77
ŠOUŠA, J. *Vývoj právní úpravy státních civilních úředníků od 18. století do roku 1938 v českých zemích*. Dizertační práce [online]. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin, 2012 [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/47786/140010389.pdf?sequence=1&isAllowed=y
ŠPITÁLNÍK Z. *Stejnokroje Františka Ferdinanda d´Este ve sbírkách VHÚ a na výstavě V ZÁKOPECH PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY* [online]. Vojenský historický ústav Praha, 30. 06. 2014 [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://www.vhu.cz/stejnokroje-frantiska-ferdinanda-deste-ve-sbirkach-vhu-a-na-vystave-v-zakopech-prvni-svetove-valky/
ŠUSTEK, Z. *Propaganda a ideologizácia ikonografie platidiel európskych autoritatívnych a totalitných štátov v 20. storočí* [online]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/324774789_Propaganda_a_ideologizacia_ikonografie_platidiel_europskych_autoritativnych_a_totalitnych_statov_v_20_storoci_Propaganda_and_ideology_in_the_money_iconography_in_European_authoritative_and_totalitaria
Taška na mapy a spisy s dvojitými priehradkami [online]. slovakiana.sk [cit. 2025-03-21]. Dostupné z: https://slovakiana.sk/en/cultural-objects/cair-ko1k3xz
Textil: Inv.č.: 155 Popis: Klobouk úřednický, dvourohý [online]. Regionální muzeum Skuteč [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://muzeum.skutec.cz/sluzby/pro-badatele/digitalni-prezentace-sbirek/textil/?ftresult=Klobouk+%C3%BA%C5%99ednick%C3%BD%2C+dvouroh%C3%BD
Tschechisches Dienstglas Optikotechna 6x30 [online]. Fernglas Museum [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://www.fernglasmuseum.at/museum/optikotechna_6mal30/optikotechno_6mal30.html
TURIK, R. *Pechotné jednotky uhorskej vlastibrany pred 1. svetovou vojnou* [online]. valka.cz, 3. 8. 2008. Dostupné z: https://www.valka.cz/12680-Pechotne-jednotky-uhorskej-vlastibrany-pred-1-svetovou-vojnou
TURIK, R. *Vojnové cintoríny z prvej svetovej vojny v okrese Medzilaborce I.* [online]. valka.cz, 16. 5. 2010. Dostupné z: https://www.valka.cz/13602-Vojnove-cintoriny-z-prvej-svetovej-vojny-v-okrese-Medzilaborce-I
UHRIN, M. Výzbroj povstaleckej armády na tú nacistickú nestačila [online]. In: *HistoryLab.* 19. 08. 2019 [cit. 2025-06-18]. ISSN 2729-9287. Dostupné z: https://historylab.dennikn.sk/druha-svetova-vojna/vyzbroj-povstaleckej-armady-na-tu-nacisticku-nestacila/

Umkehrbare Winteranzug [online]. [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: http://www.ovcollection.eu/Parka.html
Uniformy, výzbroj, výstroj – Ruské legie [online]. Klub přátel pplk. Karla Vašátky – 2. roty, 1. Československého střeleckého pluku [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: http://www.karelvasatko.cz/historie-ceskoslovenskych-legii/vyzbroj-a-vystroj/ruske-legie
Unikátny nález na Lešti [online]. Vojenský historický ústav Bratislava, 23. 5. 2024 [cit. 2025-02-01]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/unikatny-nalez-na-lesti/
URBAN, J. *Četník ve službě* [online]. Prapor SOS Falknov nad Ohří [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://www.sosfalknov.cz/cetnictvo/vyzbroj-a-vystroj/stejnokroje/cetnik-ve-sluzbe/
Václav Kretschmer, malíř a majitel malířské dílny [online]. Nová Paka, 14. 5. 2004. Dostupné z: https://www.munova-paka.cz/vaclav-kretschmer-malir-a-majitel-malirske-dilny/d-40947
VÁCHA, D. *Ostrovy v bouři, Československí legionáři a všednost let válečných 1918 – 1920.* Rigorózni práce [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita. Filozofická fakulta. Historický ústav, 2006 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: http://160.217.6.18:8040/FF/veda-a-vyzkum/rigorozni-rizeni/databaze-obhajenych-praci-1/rigorozni-prace-dalibor-vacha.pdf
Великобритания – Флягu Великобритании [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://flyagi.livejournal.com/
VESELÝ, A. *Vojenské telegrafní dílny a německá armáda* [online]. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://historie.praha19.cz/images/dokumenty/history.pdf
VLACH, M. *2cm VKPL vz. 36 Oerlikon* [online]. fronta.cz [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://www.fronta.cz/dotaz/2cm-vkpl-vz-36-oerlikon
Vojak s prilbou [online]. Vojenský historický ústav Bratislava, 10. 9. 2012 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/vojak-s-prilbou/
Vycházkový pás pro důstojníky, ČSR, 1930 [online]. Vojenský historický ústav Praha [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.vhu.cz/exhibit/vychazkovy-pas-pro-dustojniky-csr-1930/
VÝTVARNÉ UMENIE: *Ladislav Majerský bol významný slovenský sochár a medailér* [online]. TASR, 10. 3. 2015 [cit. 2020-04-29]. Dostupné z:
http://www.kedykde.sk/clanky/aktuality/vytvarne-umenie-ladislav-majersky-bol-vyznamny-slovensky-sochar-a-medailer
War bond [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/War_bond
Währungsreform, 1923/24 [online]. Dostupné z: https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/index.php?title=W%C3%A4hrungsreform,_1923/24&oldid=34019228
Winteranzug 42 [online]. Equipment Wiki [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: https://equipment.fandom.com/wiki/Winter-anzug_42#Winterjacke/Wendejacke/Anorakanzug
Základné informácie o VHM [online]. Vojenský historický ústav Bratislava, 20. 6. 2025 [cit. 2025-02-01]. Dostupné z: https://www.vhu.sk/zakladne-informacie-o-vhm/
Завод № 257 *НКБ*, п/я 11, Орский локомотивостроительный завод («Орсклокомотивстрой», «Локомотивстрой») *НКТП*, Орский механический завод *ММ*, Р-6286, ОАО «Орский механический завод» *Росбоеприпаса* [online]. [cit. 2024-08-05]. Dostupné z: https://oboron-prom.ru/page,8,predpriyatiya-251-300.html
Zemřela válečná veteránka plukovnice Marie Kvapilová [online]. Ministerstvo obrany České republiky, 26. 9. 2017 [cit. 2020-01-16]. Dostupné z: https://mocr.mo.gov.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/zemrela-valecna-veteranka-plukovnice-marie-kvapilova-137217/
Zimní blůza nadporučíka hulánů, Rakousko-Uhersko, 1914 [online]. Vojenský historický ústav Praha [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://www.vhu.cz/exhibit/zimni-bluza-nadporucika-hulanu-rakousko-uhersko-1914/
ŽIŽLAVSKÝ, M. *Ruské legie* [online]. KVH Slovácko [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: https://www.kvhslovacko.cz/cs-legionari/ruske-legie/

MONOGRAFIE

ADAM, R. *Revolvery a pištole. Krátke ručné strelné zbrane*. Bratislava: Fortuna Print, 1994. ISBN 80-85224-49-6.
BADALÍK, V. a J. SKRAMOUŠSKY. *Československé pistole 1918 – 1985*. Praha: ARS-ARM, 1996. ISBN 80-900833-9-0.
BÉKÉSI, L. a G. TÖRÖK (fotografie). *Stalinova válka: sovětské uniformy a militárie 1941-45*. Praha: Military area, 2007. ISBN 978-80-87124-08-6.
BÉKÉSI, L. a G. TÖRÖK (fotografie). *Sovětské uniformy a militárie 1917 – 1991 na barevných fotografiích*. Praha: Deus, 2008. ISBN 978-80-87087-23-7.
BELIKOV, L. A. *Biologické bojové prostředky a způsoby ochrany.* Prel. PLISKOVÁ, M. a J. PLISKA. Praha: Naše vojsko, 1962.
BENEŠ, C. *Přilba – ochrana i ozdoba válečníka*. Praha: Naše vojsko, 2003. ISBN 80-206-0651-3.
BENEŠ, Z. *Sovětské granáty 1920 – 1945*. Praha: Naše vojsko, 2017. ISBN 978-80-206-1666-1.
BISHOP, Ch. *Encyklopedie* ručních zbraní *a dělostřelectva: od* druhé světové války *do současnosti.* Praha: Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1106-2.
BISHOP, Ch. *Velká encyklopedie. Zbraně druhé světové války*. Praha: Svojtka & Co., 2004. ISBN 80-7237-247-5.
BURIAN, M. a J. RÝC. *Historie spojovacícho vojska*. 1. vydanie Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb. ISBN 978-80-7278-411-1.
БУМАЖНЫЕ ДЕНЕЖНЫЕ ЗНАКИ РОССИИ ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ВЫПУСКИ с 1769 года. Санкт-Петербург: СТАНДАРТ-КОЛЛЕКЦИЯ, 2007. ISBN 978-5-902275-31-2.
BYSTRICKÝ, J. et al. *Od priesmyku Predeal po Kurovské sedlo. Boje vo Východných Karpatoch v roku 1944*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2011. ISBN 978-80-89523-07-8.
CASSIN-SCOTT, J. *Ženy ve válce 1939-1945: britské, americké, německé a ruské příslušnice armád*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1790-3.
ČAPLOVIČ, M. a J. ZAŤKOVÁ. *Slovensko a Slováci vo víre prvej svetovej vojny. Vojenské dejiny Slovenska 1914 – 1919 slovom a obrazom*. Bratislava: Vojenský historický ústav – Pro Militaria Historica, 2018. ISBN 978-80-89523-54-2.
ČAPLOVIČ, M. et al. *Vojenské dejiny Slovenska IV. 1914-1939*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 1996. ISBN 80-88842-05-0.
ČAPLOVIČ, M. et al. *Karpatský front 1914/1915*. Bratislava: Vojenský historický ústav: Klub vojenskej histórie Beskydy, 2016. ISBN 978-80-89523-43-6.
DANGL, V. *Pod zástavou cisára a kráľa: (kapitoly z vojenských dejín Slovenska 1848-1914)*. Bratislava: TypoSet, 2009. ISBN 978-80-970264-7-9.
DANGL, V. a V. SEGEŠ. *Vojenské dejiny Slovenska, zv. 3. (1711 – 1914)*. Bratislava: Vojenská informačná a tlačová agentúra MO SR, 1996. ISBN 80-88842-02-6.
Das Papiergeld im Deutschen Reich 1871 – 1948. Deutsche Bundesbank: Frankfurt am Main, 1965.
DAVIS, B. L. a P. TURNER. *Stejnokroje Třetí říše 1933-1945*. Praha: Naše vojsko, 2006. ISBN 80-206-0813-3.
DUROV, V. A. *Ruská a sovětská vojenská vyznamenání*. Praha: Naše vojsko, 2006. ISBN 80-206-0839-7.
FIDLER, J. a V. SLUKA. *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-256-2.
FLEISCHER, W. *Deutsche Landmine und Zunder bis 1945: Kampfmittel und Militärausrüstung.* Stuttgart: Motorbuch Verlag, 2016. ISBN 978-3-613-03923-0.
FOWLER, E. W. W. *Nacistické reálie*. Praha: OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, 1998. ISBN 80-7181-173-4.
HABÁŇ, P. a T. DÍTE. *Poľné fľaše.* Trnava: vlastným nákladom, 2018. ISBN 978-80-970061-2-9.
HARTINK, A. E. *Velká encyklopedie pistolí a revolverů*. Praha: REBO PRODUCTIONS, 2003. ISBN 80-7234-246-0.
HAYES, A. a J. MAGUIRE. *Uniformy Třetí říše. Fotografická studie*. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1055-3.
HEIDLER, M. *Deutsche Fertigungskennzeichen bis 1945. German Secret Armament Codes until 1945. (Visier-Edition). 4. korrigierte und ergänzte Auflage.* Bad Ems: VS Medien, 2016. ISBN 978-3-944196-18-3.
HELEBRANT, M. *Samopal M.P. 38 a MP 40*. Praha: Nakladatelství Elka Press, 2008. ISBN 978-80-87057-02-5.
HOGG, I. *Samopaly*. Praha: Naše vojsko, 2007. ISBN 80-206-0002-8.
HOGG, I. *V. Spojenecké dělostřelectvo II. světové války.* Praha: Deus, 2009. ISBN 978-80-87087-49-7.
HOGG, I. a J. WEEKS. *Pistole celého světa. Úplný ilustrovaný průvodce pistolemi a revolvery světa*. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0440-5.
HORVÁTH, J. *Posledná vojna rakúsko-uhorskej monarchie: [rakúsko-uhorská armáda v rokoch 1914-1918]*. Banská Bystrica: Jakub Horváth, 2008. ISBN 978-80-970040-6-4.
CHANT, Ch. *Dělostřelectvo: nejvýznamnější typy dělostřeleckých zbraní od roku 1914 do současnosti.* Praha: Naše vojsko, 2007. ISBN 978-80-206-0905-2.
CHANT, Ch. *Pěchotní zbraně. Více než 250 nejlepších pěchotních zbraní světa*. Praha: Naše vojsko, 2005. ISBN 80-206-0781-1.
CHARFREITAG, J. a Z. ŠPITÁLNÍK. *Československé legie 1914-1920: stejnokroje a výstroj*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha, 2014. ISBN 978-80-7278-642-8.
CHORVÁT, P. *INTER ARMA... Spisovatelia a výtvarníci vo vojenských dejinách Slovenska v rokoch 1848 – 1948.* Bratislava: Vojenský historický ústav, 2019. ISBN 978-80-89523-58-0.
IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. a Z. MANÍKOVÁ. *Slovník cudzích slov.* Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1979.
JANOUŠEK, J. *Československé dělostřelectvo 1918 – 1939*. Praha: Nakladatelství Corona, 2007. ISBN 978-80-86116-34-1.
ЯЖБОРОВСКЫЙ, Ф. Ручная граната образца 33 года. Moskva: Diafilm, 1939.
JOHNSON, T. M. *Sbírame chladné zbraně Třetí říše. Díl 1*. b. m.: Jan Zelený – Jiří Šmejkal, 2010. ISBN 978-80-254-8162-2.
JOHNSON, T. M. *Sbírame chladné zbraně Třetí říše. Díl 2*. b. m.: Jan Zelený – Jiří Šmejkal, 2011. ISBN 978-80-260-0452-3.
JUNG, P. *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1520-6.

JURKOVÁ, V., ed. *Zbrane a munícia v zbierkach múzeí*. Bratislava – Banská Bystrica: Vojenský historický ústav – Zväz múzeí na Slovensku, 2018. ISBN 978-80-89523-52-8.
JURKOVÁ, V. a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2020. ISBN 978-80-89523-69-6.
JURKOVÁ, V. a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea.* 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023. ISBN 978-80-89523-98-6.
JURKOVÁ, V. a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024. ISBN 978-80-69060-02-9.
KARLICKÝ, V. *Československé dělostřelecké zbraně*. Praha: Naše vojsko, 1975.
КАРПЕНКО, А. Отечественные ручные гранаты. Moskva: Цейхгауз, 2006. ISBN 5-9771-0001-9.
KLUSÁKOVÁ-SVOBODOVÁ, Z. *Ludvík Svoboda. Životopis*. 2. aktualizované vydání. Kroměříž: Mesto Kroměříž a Společnost Ludvíka Svobody, z.s., 2015. ISBN 978-80-26091-92-9.
KOLÁČNÝ, I. *Řády a vyznamenání Habsburské monarchie do roku 1918*. Praha: Elka Press, 2007. ISBN 80-902-7459-5.
KOLÁŘ, M. a O. ŠNAJDR. *Sovětská a československá vyznamenání*. Praha: Magnet, 1974.
KOŽNÁR, V. a K. RICHTER. *Armádní generál Ludvík Svoboda, trojnásobní hrdina Československé socialistické republiky a hrdina Sovětského svazu.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Západomoravské muzeum v Třebíči, 1987.
KRAWCZYK, W. *Uniformy německé armády za 2. světové války slovem i obrazem*. Praha: Naše vojsko, 2003. ISBN 80-206-0703-X.
KROULÍK, J. a B. RŮŽIČKA. *Vojenské rakety*. Praha: Naše vojsko, 1985.
KRUBL, Z. *Československé a české vojenské odznaky*. Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0737-4.
KUTÍLKOVÁ, D. *Vojenské odívání: od třicetileté války do počátku 20. stol*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-934-8.
LAVRINCOVÁ, M. *Život zrodený zo smrti*. Bratislava: Magdaléna Lavrincová, 2011. ISBN 978-80-970714-2-4.
LÁNÍK, J. et al. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2005. ISBN 80-7278-233-9. Dostupné aj na: https://vahranice.g6.cz/pdf/voj_osbn.pdf
LETOŠŤÁK, Ľ. *Historické korene nášho delostrelectva*. Bratislava: Magnet Press Slovakia, 2023. ISBN 978-80-89169-92-4.
LOOMES, B. *Watchmakers & Clockmakers of the world. Volume 2*. Colchester: N.A.G. Press, 1989. ISBN 0-7198-0250-4.
LUGS, J. *Ruční palné zbraně. Soustavný přehled ručních palných zbraní a dějin jejich výroby I*. Praha: Naše vojsko, 1956.
LÜDEKE, A. *Bojová technika druhej svetovej vojny: pechotné zbrane, neopancierované automobily, obrnené vozidlá, delostrelectvo, špeciálne zbrane, lietadlá, lode.* Bratislava: Slovart, 2009. ISBN 978-80-8085-730-1.
MARCINKO, J. a A. JIROUŠEK. *Slovenské rady, vyznamenania, čestné odznaky*. Košice: Agentúra SÁŠA, 2002. ISBN 80-967096-7-4.
MASKALÍK, A. *Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992*. Banská Bystrica: HWSK, 2012. ISBN 978-80-970941-0-2.
MERMET, Ch. a J. MARFAULT. *Les Dagues Du IIIe Reich*. La Tour Du Pin: Éditions du Portail, 1981. ISBN 2-86551-003-4.
MINDOŠ, I. *Sprievodca po expozícii Dukelského múzea a pamätných miestach dukelských bojov.* Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1979.
MOJŽÍŠ, M., ed. *Československé legie 1914 – 1920. Katalog k výstavám Československé obce legionářské*. Praha: Epocha, 2017. ISBN 978-80-7557-052-9.
MOLLO, A. *Uniformy 2. světové války: insignie, organizace, odznaky. 365 barevných kreseb Malcoma McGregora a Pierra Turnera*. Praha: Naše vojsko, 2014. ISBN 978-80-206-1455-1.
MORAVEC, R. *Československé vojenské jednotky v ZSSR. Výstroj, ľahká pechotná výzbroj a iný intendančný materiál. I. časť.* Turany: P+M, 2021. ISBN 978-80-89694-96-9.
MORAVEC, R. *Československé vojenské jednotky v ZSSR. Výstroj, ľahká pechotná výzbroj a iný intendančný materiál. II. časť.* Turany: Tlačiareň P+M, 2021. ISBN 978-80-89694-97-6.
MOUDRÝ, P. *Bodáky Československa*. Praha: ARS-ARM, 1992. ISBN 80-900833-1-5.
MOUDRÝ, P. a K. MORÁVEK. *Československé chladné zbrane 1918 – 1994*. Praha: ARS-ARM, 1995. ISBN 80-900833-7-4.
MOUDRÝ, P. a J. ŠACH. *Chladné zbraně období Habsburské monarchie 1526 – 1918*. Praha: AVENTINUM, 2009. ISBN 978-80-74420-00-9.
MOURET, J.-N. *Svět krátkých palných zbraní. Revolvery a pistole*. Praha: REBO PRODUCTIONS, 1994. ISBN 80-85815-33-8.
MÜLLER, H. a F. KUNTER. *Europäische Helme aus der Sammlung des Museums für Deutsche Geschichte*. Berlin: Militärverlag der Deutschen Demokratischen Republik, 1971.
NOVOTNÝ, V. *Mince Československa 1918-1992, České republiky a Slovenské republiky 1993-2010.* Kyjov: BOMA PRINT, 2009. ISBN 978-80-86543-21-5.
ORIÁN, E. et al. *Československá legie v Rusku 1914 – 1920. Výstava konaná u příležitosti 90. výročí vzniku samostatného československého státu: katalog k výstavě*. Praha: Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2008. ISBN 978-80-86466-15-6.
PALMER, B. *The book of american clocks*. New York: Macmillan publishing Co., Inc., 1974.
PAVLÍK, S. *Vyznamenania a bojové odznaky Tretej ríše I*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-4-5.
POPELÍNSKY, L. *Československé automatické zbraně a jejich tvůrci*. Praha: Naše vojsko, 1999. ISBN 80-206-0567-3.
POPELÍNSKY, L. *Sága rodu kulometů*. Praha: Nakladatelství DEUS, 2002. ISBN 80-86215-33-4.
PRCHAL, J. *Ruční a puškové granáty. Rukověť pyrotechnika.* Praha: Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1120-8.
PULEC, V. *Československá státní vyznamenání, státní čestná uznání a ceny*. Praha: SNTL, 1980.
PURDEK, I. *Československá a slovenská vojenská symbolika v priesečníku heraldiky, faleristiky a vexikológie (1914 – 1945)*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2015. ISBN 978-80-89523-31-3.
PURDEK, I. *Československá vojenská symbolika v rokoch 1914 – 1939*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2013. ISBN

978-80-89523-23-8.
PURDEK, I. *Naša vojenská symbolika v 20. storočí až po súčasnosť*. Bratislava: VHÚ, 2023. ISBN 978-80-69060-00-5.
PURDEK, I. a kol. *15 rokov Vojenského historického ústavu 1994 – 2009*. Bratislava: VHÚ, Bratislava, 2009. ISBN 978-80-969375-8-5.
PURDEK, I., P. ZELIZŇÁK a kol. *Vojenská symbolika Slovenskej republiky. Vojenské zástavy, rovnošaty, hodnosti, vyznamenania, znaky a odznaky*. Bratislava: MagnetPress Slovakia, 2006. ISBN 80-89169-09-0.
RICHTER, K. *Apokalypsa v Karpatech. Boje na Dukle bez cenzury a legend.* 1. vydanie. Praha: Nakladatelství Ostrov, 2003. ISBN 80-86289-33-8.
RODÁK, J. *Pozabudnutí hrdinovia. Vojnové a povojnové príbehy*. Prešov: Adin s.r.o., 2012. ISBN 978-80-89-540-19-8.
RODÁK, J. *Vojnová minulosť zaviata časom*. Prešov: ADIN, 2014. ISBN 978-80-89540-55-6.
ROGL, V. *Puška. Zbraň vojáků, lovců a sportovců*. Praha: Naše vojsko, 1977.
SAIZ, A. *Deutsche Soldaten: Uniforms, Equipment & Personal Items of the German Soldier 1939-45*. Newbury, Berkshire Drexel Hill, PA: Casemate Publishers, 2008. ISBN 978-1-932033-96-0.
SANCHEZ, C. *Německé armádní uniformy a výstroj 1933-1945*. Praha: Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1122-2.
SEGEŠ, V. a kol. *Vojenské dejiny Slovenska a Slovákov*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2015. ISBN 978-80-7451-469-2.
SÉM, J. *Papírové peníze na území Československa 1762-1967*. Liberec: Česká numismatická společnost, 1967.
SKRAMOUŠSKÝ, J. a V. BADALÍK. *Československé pistole 1918 – 1985*. Praha: ARS-ARM, 1996. ISBN 80-900833-9-0.
SMITH, G. a I. V. HOGG. *Vojenské ruční palné zbraně*. Praha: Naše vojsko, 2006. ISBN 80-206-0809-5.
SPEYCHAL, R. et al. *Stráž obrany státu. Encyklopedie stejnokrojů Československa I.* Praha: MV&H, 2002. ISBN 978-80-238-8328-2.
STEHLÍK, E. Vedral Jaroslav. In: J. LÁNÍK et al. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2005, s. 309 – 310. ISBN 80-7278-233-9. Dostupné aj na: https://vahranice.g6.cz/pdf/voj_osbn.pdf
STRAKA, K. *Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932-1939*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Agentura vojenských informací a služeb, 2007. ISBN 978-80-7278-376-2.
SVOBODA, L. *Z Buzuluku do Prahy*. Bratislava: Obzor, n. p., 1980.
ŠÁDA, M. *Československé ruční palné zbraně a kulomety*. Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0745-5.
ŠUSTEK, Z. *Vzostupy a pády mien: Menové reformy, odluky, rozluky a iné pohromy v 20. storočí*. Bratislava: Národná banka Slovenska, 2009. ISBN 978-80-8043-145-7.
ШИРОКОРАД, А. Б. Отечественные минометы и реактивная артиллерия. Москва: Изадателъство АСТ, 2000. ISBN 985-130039-X.
ШИРОКОРАД, А. Б. История авиационного вооружения. Краткий очерк. Минск: Харвест, 1999. ISBN 985-433-695-6.
THOMAS, N. *Německá armáda za druhé světové války 1939 – 1945*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1826-9.
TOMÁŠ, J. *Svět 1940-1945 ve stejnokroji: hodnostní označení a stejnokroje branných sil hlavních válčících států ve II. Světové válce*. Praha: Naše vojsko, 2011. ISBN 978-80-206-1173-4.
TRENČAN, Ľ. *Rady a vyznamenania Slovenskej republiky 1939 – 1945*. Trnava: Západoslovenské múzeum, 1992.
TŮMA, P. a Z. HURNÍK. *Encyklopedie ručních zbraní a dělostřelectva od 2. světové války do současnosti*. Praha: Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1106-2.
VANDERVEEN, B. *Encyklopedie historických vojenských vozidel*. Praha: Nakladatelství Ivo Železný, 1999. ISBN 80-240-0805-X.
VOBORNÍK, P. *Hraniční orientační sloupy Č.S.R.: vznik a vývoj symbolu samostatného československého státu*. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 2013. ISBN 978-80-86011-52-3.
VOGELTANZ, J., M. HUS a M. POLÁK. *Československá armáda v zahraničí 1939 – 1945. Vládní vojsko protektorátu Čechy a Morava 1939 – 1945. Slovenská armáda 1939 – 1945. Československá armáda 1945 – 1992: uniformy, symbolika, výstroj, výzbroj*. Praha, Lytomyšl: Paseka, Nakladatelství Ladislav Horáček, 2001. ISBN 80-7185-392-5.
WALTER, J. *Luger*. Praha: Naše vojsko, 2005. ISBN 80-206-0693-9.
Wyrzutnia rakietowa Katiusza. Warszawa: Wydawnictvo ministerstva obrony narodowej, 1971.
ZALOGA, S. J. a R. VOLSTAD (ilustr.). *Rudá armáda za druhé světové války*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1890-0.
ZELENÝ, J. a J. ŠMEJKAL. *Chladné zbraně Československa 1918 – 1953*. b. m.: Jan Zelený – Jiří Šmejkal, 2013. ISBN 978-80-260-5091-9.
Ženy bojující v zahraničních jednotkách za druhé světové války. Praha: Naše vojsko: Český svaz bojovníků za svobodu, 1992. ISBN 80-206-0363-8.
ŽUK, A. B. *Pušky a samopaly*. Praha: Naše vojsko, 1992. ISBN 80-206-0150-3.
ŽUK, A. B. *Revolvery a pistole*. Praha: Naše vojsko, 1993. ISBN 80-206-0364-6.

ŠTÚDIE A ČLÁNKY V ODBORNÝCH ČASOPISOCH A ZBORNÍKOCH

AKSAMITOWSKI, A.„Ordre de bataille" jednostek Wehrmachtu i Armii czerwonej walczących w Karpatach w 1944 roku. Charakterystyki dowódców. In: J. BYSTRICKÝ, ed. *Od priesmyku Predeal po Kurovské sedlo. Boje vo Východných Karpatoch v roku 1944*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2011, s. 104 – 122. ISBN 978-80-89523-07-8.
BLAŠKO, G. Chránil aj Tri duby. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2023, roč. 31, č. 5, s. 47. ISSN 1336-1910.
BLAŠKO, G. Pri hrobe M. R. Štefánika. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2018, roč. 26, č.11, s. 47. ISSN 1336-1910.
BLAŠKO, G. Veliteľ tankového výsadku. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2020, roč. 28, č. 7, s. 47. ISSN 1336-1910.
BLAŠKO, G. Prilba Adrianka a blúza čs. legionára. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2019, roč. 27, č. 7, s. 47. ISSN 1336-1910.
BLAŠKO, G. Replika bojovej zástavy Československej vojenskej jednotky v ZSSR. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 107 – 108. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. Rovnošaty a výstrojné súčiastky používané príslušníkmi čs. vojenských jednotiek v ZSSR v období druhej svetovej vojny. In: *Múzeum*. 2025, roč. 71, č. 1, s. 11 – 15. ISSN 0027-5263.
BLAŠKO, G. Vojenská blúza československého legionára v Rusku. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 44 – 45. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. Vojenská blúza československého legionára vo Francúzsku. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 46 – 47. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. Rovnošata československého legionára v Taliansku. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 52 – 53. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. 45-mm protitankový kanón vzor 1942 (M-42). In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 110 – 111. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. Vojenská blúza príslušníka 1. československého armádneho zboru v ZSSR Jozefa Kriška v hodnosti kapitána. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 111 – 112. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. Vojenská blúza príslušníka 1. československej tankovej brigády v ZSSR podporučíka Jiřího Porazíka. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 118 – 119. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. Vojenská blúza príslušníčky 1. československého armádneho zboru v ZSSR Evgénie Kopčákovej, rodenej Vígnerovej. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 121 – 122. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. Zdravotnícky materiál Marie Kvapilovej, rodenej Pišlovej. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 123 – 124. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. Vojenská blúza maršala ZSSR Kirilla Semionoviča Moskalenka. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 135. ISBN 978-80-89523-98-6.
BLAŠKO, G. Prilba pre dôstojníkov dragúnskych plukov c. a k. armády vzor 1850/1905. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 45 – 47. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. Sovietska sumka na granáty RGD 33. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 88. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. Chlebník britský vzor 1937 (Haversack, resp. Small Pack pattern 1937). In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 102 – 103. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. 120 mm plukový mínomet vzor 1938. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 106 – 108. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. Britská kožená sumka na náboje vzor 1939 (Cartridge Carrier pattern 1939). In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 113 – 114. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. 76 mm divízny kanón vzor 1942 (ZIS-3). In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 140 – 142. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. Sovietsky batoh (veščevoj mešok). In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 142 – 143. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. Sanitárna torba sovietskeho vzoru. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 143 – 144. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. Nemecký vojenský zimný kabát k uniforme Winteranzug. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 147 – 148. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. Vojenský kožený opasok s prackou príslušníka 1. československého armádneho zboru v ZSSR. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 151. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. Československý vojenský súkenný plášť pre mužstvo príslušníka 1. československého armádneho zboru v ZSSR. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 155. ISBN 978-80-69060-02-9.
BLAŠKO, G. Zimný poľný výstroj príslušníka 1. československého armádneho zboru (Podľa figuríny vystavenej v múzejnej expozícii vo Svidníku). In: V. SEGEŠ a B. ŠEĎOVÁ, eds. *Život v službe vlasti: Pamätnica vydaná pri príležitosti životného jubilea Imricha Purdeka*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 215 – 223. ISBN 978-80-89523-92-4.
BOREK, V. Čím se na Dukle bojovalo. In: V. BOREK, ed. *Extra válka – bitvy: strategie, taktika, zbraně a vojáci největších střetů vojenských dějin: Dukla 1944 (reedice)*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2017, s. 24 – 25. ISSN 2336-2804, ISBN 978-

80-7525-121-3.
BOREK, V. Vzpomínky Na Duklu: Spojařka Jiřina Švermová-Kopoldová (1923 – 2009). In: V. BOREK, ed. *Extra válka – bitvy: strategie, taktika, zbraně a vojáci největších střetů vojenských dějin: Dukla 1944 (reedice)*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2017, s. 19 – 21. ISSN 2336-2804, ISBN 978-80-7525-121-3.
BOROVIČKA, M. Stejnokroje našich hochů. Encyklopedie: Střelec a samopalník čs. praporu. In: V. BOREK, ed. *Extra válka – bitvy: strategie, taktika, zbraně a vojáci největších střetů vojenských dějin: 1943 Mýtus jmenem Sokolovo*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2016, s. 17 – 19. ISSN 2336-2804, ISBN 978-80-7525-069-8.
BYSTRICKÝ, J. Svoboda Ludvík. In: J. LÁNÍK et al. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2005, s. 278 – 279. ISBN 80-7278-233-9. Dostupné aj na: https://vahranice.g6.cz/pdf/voj_osbn.pdf
BYSTRICKÝ, J. Svoboda Ludvík. In: F. CSÉFALVAY a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2013, s. 231. ISBN 978-80-89523-20-7.
CETLL, M. Čtení map. In: *Hlas národní obrany. Vojenský list*. 1925, roč. 7, č. 7, 1. 4. 1925, s. 113 – 115.
CIDLINSKÝ, K. V množství je síla. In: V. BOREK, ed. *Extra válka – Vojska: Historie, výzbroj a slavné bitvy legendárních ozbrojených složek: Pěchota Rudé armády 1939-1945*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2016, č. 25, s. 12 – 15. ISSN 1805-7187, ISBN 978-80-7525-081-0.
CUPER, I. 82 mm delostrelecká mína O-832. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 104 – 105. ISBN 978-80-69060-02-9.
CUPER, I. Mína z Údolia smrti. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2023, roč. 31, č. 12, s. 47. ISSN 1336-1910.
Čechoslovák na Dukle. In: V. BOREK, ed. *Extra válka – bitvy: strategie, taktika, zbraně a vojáci největších střetů vojenských dějin: Dukla 1944 (reedice)*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2017, s. 22 – 23. ISSN 2336-2804, ISBN 978-80-7525-121-3.
DOHNAL, J. Encyklopedie: Pěšákův stejnokroj. In: V. BOREK, ed. *Extra válka – Vojska: Historie, výzbroj a slavné bitvy legendárních ozbrojených složek: Pěchota Rudé armády 1939-1945*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2016, č. 25, s. 16 – 17. ISSN 1805-7187, ISBN 978-80-7525-081-0.
DRAHORÁD, P. Když armáda zlidověla. In: V. GROSSMANN, ed. *Extra válka – Vojska: Historie, výzbroj a slavné bitvy legendárních ozbrojených složek: Impozantní síla ve službách totality ČSLA*. Brno: Extra Publishing s. r. o., 2014, č. 8, s. 16 – 21. ISSN 1805-7187.
Encyklopedie: Příslušníci gardových jednotek: Gardový vojín pěchoty. In: V. GROSSMANN, ed. *Extra válka – Vojska: Historie, výzbroj a slavné bitvy legendárních ozbrojených složek: Sovětská elita – Gardové jednotky Rudé armády 1941 – 1945*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2013, č. 3, s. 10 – 11. ISSN 1805-7187.
FLEISCHER, W. Die 7,45 cm Panzerjägerkanone 40. In: *Waffen-Arsenal*. 1999, č. 54, s. 3 – 49. ISBN 3-7909-0665-4.
FLEISCHER, W. Deutsche Nebelwerfer 1934 – 1945. In: *Waffen-Arsenal*. 1995, č. 40. s. 3 – 49. ISBN 3-7909-0551-8. Dostupné aj na: http://amicale.3emedragons.free.fr/Docs%20materiels%20WW2/Waffen%20Arsenal%20So40%20-%20Deutsche%20Nebelwerfer%201934-1945+.pdf
FLIMEL, L. Muži v černých kombinézách: Sovětský tankista 1941 – 1945. In: V. BOREK, ed. *Extra válka – Vojska: Historie, výzbroj a slavné bitvy legendárních ozbrojených složek: Tanková vojska Rudé armády*. Brno: Extra Publishing s. r. o., 2015, č. 15, s. 34 – 37. ISSN 1805-7187.
GIBEĽ, M. Odišla účastnička odboja. In: *BOJOVNÍK – dvojtýždenník antifašistov*. 2012, roč. 57, č. 19, s. 9. ISSN 0323-2018.
HANICH, T. 12,7 mm veľkokaliberný guľomet DŠKM vzor 1938/46. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 153 – 154. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 6,5 mm talianska pechotná puška Mannlicher-Carcano M1891. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 49 – 50. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,62 mm sovietska armádna pištoľ TT model 33. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 74 – 75. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,62 mm sovietska samonabíjacia puška SVT-40. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 86 – 87. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,62 mm sovietsky samopal PPD-40. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 120 – 121. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. 7,62 mm sovietsky samopal PPS-43. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 148 – 149. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. 7,62 mm sovietsky samopal PPŠ-41. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 87 – 88. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,62 mm sovietsky ťažký guľomet Maxim model 1910/30. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 68 – 69. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,62 mm sovietsky ťažký guľomet SG-43. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 108 – 109. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,65 mm československá armádna a policajná pištoľ ČZ vzor 27. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 65 – 66. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,65 mm československá pištoľ Praga 1919. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 58 – 59. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,92 mm československá krátka puška vzor 33. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 88 – 89. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. 7,92 mm československá pechotná puška vzor 24 systému Mauser. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 62 – 63. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,92 mm československý ľahký guľomet ZB vzor 26. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2023, 279 s. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,92 mm československý ťažký guľomet vzor 37. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 78 – 79. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 7,92 mm nemecký univerzálny guľomet MG 42. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 101 – 102. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 8 mm francúzska pechotná puška Berthier model 1907/15 M16. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 43 – 44. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 8 mm rakúsko-uhorská armádna pištoľ Roth-Steyr model M1907. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 48 – 49. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. 9 mm československá armádna pištoľ ČZ vzor 24. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 67 – 68. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. 9 mm nemecká armádna pištoľ Walther P.38. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 90 – 91. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 9 mm samopal Sten Mark II. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 134 – 135. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. 9 mm sovietska armádna pištoľ Makarov PM. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 147 – 148. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 9 mm taliansky samopal Beretta model 38/42. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 109 – 110. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. 14,5 mm sovietska protitanková puška PTRS-41. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 127 – 128. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. Československý vojnový kríž 1939 a sokolovská medaila. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2020, roč. 28, č. 11, s. 47. ISSN 1336-1910.
HOLÍK, P. Československá vojenská medaila Za zásluhy. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 149 – 150. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. Dukelská pamätná medaila. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 162 – 164. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Kordíky pre rotmajstrov a dôstojníkov. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2021, roč. 29, č. 12, s. 47. ISSN 1336-1910.
HOLÍK, P. Kríž sv. Juraja. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 60 – 61. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Medaila Na pamiatku veľkých vojenských manévrov pri Stropkove v roku 1911. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 31 – 32. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Medaila Za bojové zásluhy ZSSR. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 82. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Medaila Za odvahu ZSSR. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 105 – 106. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. Medaila Za zimné ťaženie na východe 1941/42. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 100 – 101. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Nemecká protitanková zbraň Raketenpanzerbüchse 43. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 103 – 104. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Nemecká ručná protitanková zbraň Panzerfaust 60M. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 102 – 103. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Nemecký bodák Seitengewehr 84/98 model III. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 33 – 34. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Noviny Za svobodné Československo zo dňa 6. októbra 1944. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 129 – 131. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Odznak 1. čs. divízie Itália. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2021, roč. 29, č. 9, s. 47. ISSN 1336-1910.
HOLÍK, P. Odznak Československý partizán. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2021, roč. 29, č. 5, s. 47. ISSN 1336-1910.
HOLÍK, P. Odznak Krymský štít. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 139 – 140. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. Pamätná medaila Za obranu Slovenska v marci 1939. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 97 – 98. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Pamätný odznak pre československých dobrovoľníkov 1918 – 1919. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 80 – 81. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Pamätný odznak Za ťaženie proti ZSSR. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 138 – 139. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. Prvá nemecká samonabíjacia puška. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2023, roč. 31, č. 10, s. 47. ISSN 1336-1910.
HOLÍK, P. Rád Slovenského národného povstania. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 132 – 133. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Rakúsko-uhorské jednoranové pušky a karabíny Werndl zastúpené v múzejnom fonde Vojenského historického ústavu vo Svidníku. Pripomienka karpatskej ofenzívy 1914 – 1915. In: *Vojenská história*. 2023, roč. 27, č. 2, s. 136 – 148. ISSN 1335-3314.

HOLÍK, P. Revolver ZKR 590 Grand cal. 38 Special. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 198 – 199. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. Ruský bodák model 1891. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 43 – 44. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. Sokolovská pamätná medaila. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 168 – 169. ISBN 978-80-69060-02-9.
HOLÍK, P. Sovietsky Rad červenej hviezdy ako „tiché" memento bojov o Dukliansky priesmyk. In: V. SEGEŠ a B. ŠEĎOVÁ, eds. *Život v službe vlasti: Pamätnica vydaná pri príležitosti životného jubilea Imricha Purdeka*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 224 – 236. ISBN 978-80-89523-92-4.
HOLÍK, P. „Tiché" mementá bojov v Karpatoch 1914 – 1915 zastúpené v zbierkovom fonde Vojenského historického ústavu – Múzejného oddelenia Svidník Vojenského historického múzea – pušky a karabíny používané ruskou cárskou armádou. In: *Vojenská história*. 2021, roč. 25, č. 4, s. 140 – 157. ISSN 1335-3314.
HOLÍK, P. „Tiché" mementá bojov v Karpatoch 1914 – 1915 zastúpené v zbierkovom fonde Vojenského historického múzea – opakovacie pušky a karabíny používané rakúsko-uhorskou cisárskou a kráľovskou armádou. In: *Vojenská história*. 2023, roč. 27, č. 1, s. 158 – 179. ISSN 1335-3314.
HOLÍK, P. Vyznamenania Veľkej vojny. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2019, roč. 27, č. 2, s. 47. ISSN 1336-1910.
HOLÍK, P. Vyznamenanie Za hrdinstvo. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea.* 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 96 – 97. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Vyznamenanie Zlatá hviezda Hrdinu ČSSR. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea.* 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 158 – 159. ISBN 978-80-89523-98-6.
HOLÍK, P. Zbrane v zbierkach VHÚ – Vojenského historického múzea Piešťany. In: V. JURKOVÁ, ed. *Zbrane a munícia v zbierkach múzeí*. Bratislava, Banská Bystrica: Vojenský historický ústav, Zväz múzeí na Slovensku, 2018, s. 40 – 60. ISBN 978-80-89523-52-8.
JURKOVÁ, V. Československá medaila Víťazstvo. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea.* 2. dopl. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 54 – 55. ISBN 978-80-89523-98-6.
JURKOVÁ, V. Karlov vojenský kríž. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 57 – 58. ISBN 978-80-69060-02-9.
JURKOVÁ, V. Plakety „Národní letecká sbírka 1946". In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 166. ISBN 978-80-69060-02-9.
JURKOVÁ, V. Replika bojovej zástavy 2. čs. samostatnej (paradesantnej) brigády v ZSSR. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II.* Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 156 – 157. ISBN 978-80-69060-02-9.
JURKOVÁ, V. Replika bojovej zástavy 7. československého streleckého pluku Tatranského. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea.* 2. dopl. vyd., Bratislava: Vojenský historický ústav, 2023, s. 42 – 43. ISBN 978-80-89523-98-6.
JURKOVÁ, V. Replika bojovej zástavy 32. čs. streleckého pluku. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II.* Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 58 – 59. ISBN 978-80-69060-02-9.
JURKOVÁ, V. Služobná a výplatná vojenská knižka Sgt. Erny Elišky Bürgerovej. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 125 – 127. ISBN 978-80-69060-02-9.
JURKOVÁ, V. Vojenský jubilejný kríž 1908. In: V. JURKOVÁ a kol. *Zo zbierok Vojenského historického múzea II*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2024, s. 49 – 50. ISBN 978-80-69060-02-9.
JURKOVÁ, V. Zástava 2. československej parabrigády. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2021, roč. 29, č. 6, s. 47. ISSN 1336-1910.
JURKOVÁ, V. Zástava 32. čs. streleckého pluku. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2019, roč. 28, č. 8, s. 47. ISSN 1336-1910.
JURKOVÁ, V. Zástava Tatranského pluku. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2019, roč. 27, č. 1, s. 47. ISSN 1336-1910.
KOPECKÝ, M. a M. MOJŽÍŠ. Křest ohněm. In: V. BOREK, ed. *Extra válka – bitvy: strategie, taktika, zbraně a vojáci největších střetů vojenských dějin: 1943 Mýtus jmenem Sokolovo*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2016, č. 16, s. 20 – 23. ISSN 2336-2804, ISBN 978-80-7525-069-8.
KRAUS, K., P. MAYER a J. NEČAS. Elegán na koni. Príslušníci dragounskeho pluku č. 14. In: *Extra válka: 1. světová: Bitvy, zbraně, taktika a zákulisí Velké války C. & k. dragouni.* Brno: Extra Publishing, 2017, č. 2, s. 8 – 11. ISSN 1805-7195.
KROUPA, K. V Dukelskom priesmyku s tankom Žižka. In: I. MINDOŠ a J. RODÁK, eds. *Dukla večne živá 9: Zborník spomienok účastníkov karpatsko-dukelskej operácie a odborných prác*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo – Svidník: Dukelské múzeum, 1987, s. 79 – 81.
KUTÍLKOVÁ, D. K problematice stejnokrojů příslušníků československé jednotky v Rusku v roce 1918. In: *Historie a vojenství*. 2002, roč. 51, č. 4, s. 884 – 912. ISSN 0018-2583.
KUTÍLKOVÁ, D. K problematice stejnokrojů příslušníků Československého vojska na Rusi v letech 1919–1920. In: *Historie a vojenství*. 2003, roč. 52, č. 2, s. 397 – 420. ISSN 0018-2583.
KVAPILOVÁ-PIŠLOVÁ, M. Mé vzpomínky na Duklu. In: I. MINDOŠ a J. RODÁK, eds. *Dukla večne živá 4: Zborník spomienok účastníkov karpatsko-dukelskej operácie*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo – Svidník: Dukelské múzeum, 1982, s. 135 – 140.
LEXA, L. Rozmanité stejnokroje strážců. In: V. BOREK, ed. *Extra válka – Vojska: Historie, výzbroj a slavné bitvy legendárních ozbrojených složek: SOS – Stráž obrany státu*. Brno: Extra Publishing s.r.o., 2015, č. 16, s. 20 – 23. ISSN 1805-7187.
MINDOŠ, I. Pamätné miesta bojových a revolučných tradícií poddukelského kraja. In: I. MINDOŠ a J. RODÁK. *Dukla večne živá 10*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1988, s. 104 – 109.

MINDOŠ, I. Muzeálna dokumentácia Východokarpatskej operácie. In: *Dukla 35. Zborník referátov z celokrajskej ideologickej konferencie k 35. výročiu Karpatsko-dukelskej operácie.* Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, n. p., 1981, s. 55 – 62.
NASTIŠIN, P. Bojovník proti tankom. In: *Obrana: mesačník Ministerstva obrany SR*. 2015, roč. 23, č. 9, s. 47. ISSN 1336-1910.
Naše řady opustili. Oznamuje zarmútená rodina. In: *ZPRAVODAJ Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel*. 2012, vychádza ako občasník, č. 7, s. 4.
Pamiatka na hrdinu: Nové exponáty v Dukelskom múzeu. In: *Dukla*. 1986, roč. 9, č. 39, 3. októbra 1986, s. 3.
PAWLAS, K. R. Schweres Wurfgerät 40, Teil 1. In: *Waffen-Revue*. 1973, č. 10, s. 1621 – 1622.
PAWLAS, K. R. Schweres Wurfgerät 41. In: *Waffen-Revue*. 1973, č. 10, s. 1623 – 1628.
PAWLAS, K. R. Schwerer Wurfrahmen 40. In: *Waffen-Revue*. 1973, č. 10, s. 1629 – 1630.
PAWLAS, K. R. Der 28/32-cm-Nebelwerfer 41. In: *Waffen-Revue*. 1973, č. 10, s. 1631 – 1642.
PORAZÍK, J. a V. ŠIRC. Z denníka tankistu. In: I. MINDOŠ a J. RODÁK, eds. *Dukla večne živá 2: Zborník spomienok účastníkov Karpatsko-dukelskej operácie*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo – Svidník: Dukelské múzeum, 1975, s. 112 – 156.
PURDEK, I. Vojenská symbolika československého zahraničného a domáceho vojska v rokoch 1939 – 1945. In: *Vojenská história*. 2015, roč. 19, č. 2, s. 30 – 72, ISSN 1335-3314.
RODÁK, J. Rovnošata československého vojska v Taliansku. In: Z. LETENAYOVÁ a D. ČAMBÁLOVÁ, eds. *Príbeh predmetu. Rok 1914*. Banská Bystrica: Zväz múzeí na Slovensku, 2014, s. 56 – 57. ISBN 978-80-971748-0-4.
SLEPCOV, I. Pätnásť hrdinov Dukly. In: J. RODÁK a I. MINDOŠ, eds. *Dukla večne živá 10. Zborník spomienok účastníkov karpatsko-dukelskej operácie a odborných prác*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1988, s. 110 – 128.
ŠKARKA, J. Nejdřív kvílení, pak výbuch. In: P. PEČINKA, ed. *Speciál II. světova: Pěchotní zbraně 1939-1945*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2018, s. 26 – 29. ISBN 978-80-7525-214-2, ISSN 1805-0298.
ŠPITÁLNÍK, Z. Stejnokroj četaře Michala Tomáše, 1945. In: *Legionářský směr*. 2013, č. 3, s. 42. ISSN 2336-8756.
TOMISKIN, A. Reinštalácia expozície Vojenského historického múzea vo Svidníku. In: *Múzeum*. 2012, roč. 58, č. 2, s. 24 – 26. ISSN 0027-5263.
TURZA, P. Zo spomienok frontového typografa. In: I. MINDOŠ a J. RODÁK. *Dukla večne živá 10*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1988.
UHER, M. Odhodláni bránit svou vlast: Výzbroj a výstroj čs. pěšáků. In: V. GROSSMANN, ed. *Extra válka – Vojska: Historie, výzbroj a slavné bitvy legendárních ozbrojených složek: Čs. armáda za mobilizace 1938*. Brno: Extra Publishing s. r. o., 2013, č. 6, s. 22 – 26. ISSN 1805-7187.
Velký kulomet proti letadlům vz. 36 ráže 20 mm: encyklopedické heslo. In: J. FIDLER a V. SLUKA. *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha: Libri, 2006, s. 682 – 683. ISBN 80-7277-256-2.
VITÁKOVÁ, A. Odhodlaně po boku mužů: Ženy u Sokolova. In: V. BOREK, ed. *Extra válka – bitvy: strategie, taktika, zbraně a vojáci největších střetů vojenských dějin: Sokolovo 1943*. Brno: Extra Publishing s.r.o, 2017, č. 16, s. 24 – 25. ISSN 2336-2804, ISBN 978-80-7525-069-8.
Výstroj Rudé armády. In: V. GROSSMANN, ed. *Extra válka – Vojska: Historie, výzbroj a slavné bitvy legendárních ozbrojených složek: Sovětská elita. Gardové jednotky Rudé armády*. Brno: Extra Publishing s. r. o., 2013, č. 3, s. 8 – 11. ISSN 1805-7187.
ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Z. Kvapilová Marie roz. Pišlová. In: J. LÁNÍK et al. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2005, s. 169 – 170. ISBN 80-7278-233-9.

VÝROČNÉ SPRÁVY INŠTITÚCIE

Dukelské múzeum Svidník. In: *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1967*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1968, s. 110 – 111.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1968*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1969, s. 124 – 125.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1969*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1970, s. 115 – 116.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1970*. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1971, s. 159 – 163.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1971*. 6. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1972, s. 380 – 386.

Duklianske múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ-MARCINKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1972*. 7. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1973, s. 495 – 504.

Duklianske múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1973*. 8. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1974, s. 348 – 356.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1974*. 9. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, 1975, s. 374 – 382.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1975*. 10. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1976, s. 388 – 395.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1976*. 11. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1977, s. 426 – 433.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1977*. 12. ročník. Bratislava: Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea v Bratislave, 1978, s. 466 – 476.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. GREGOROVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1978*. 13. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1980, s. 394 – 401.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ a V. SCHNAPPOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1979*. 14. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1980, s. 244 – 248.

Dukelské múzeum Svidník. In: Ľ. CHORVÁTOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1980*. 15. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1981, s. 303 – 310.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ, A. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1981*. 16. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1982, s. 365 – 374.

Dukelské múzeum Svidník. In: B. PUCHOVSKÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1982*. 17. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1983, s. 371 – 377.

Dukelské múzeum Svidník. In: B. PUCHOVSKÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1983*. 18. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1984, s. 468 – 476.

Dukelské múzeum Svidník. In: B. PUCHOVSKÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1984*. 19. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1985, s. 352 – 358.

Duklianske múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ a T. HUSKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1985*. 20. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1986, s. 210 – 213.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ a T. HUSKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1986*. 21. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1987, s. 207 – 210.

Dukelské múzeum Svidník. In: A. BAKOŠOVÁ a T. HUSKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí a galérií za rok 1987*. 22. ročník. Bratislava: Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave, 1988, s. 223 – 226.

Dukelské múzeum Svidník. In: B. PUCHOVSKÁ a T. HUSKOVÁ. *Výročné správy o činnosti slovenských múzeí za rok 1989*. 24. ročník. Bratislava: Slovenské národné múzeum – Muzeologický ústav v Bratislave, 1990, s. 209 – 212.

Mgr. Ivan Cuper, Mgr. Gabriel Blaško, Mgr. Peter Holík, Mgr. Lenka Vrabľová

Centrálna expozícia Vojenského historického múzea vo Svidníku
Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945

Jazyková korektúra: Mgr. Barbora Nosková
Recenzenti: PhDr. Marian Uhrin, PhD.
Mgr. Juraj Šimko, PhD.
Návrh obálky: Bc. Martin Horváth
Grafická úprava: Bc. Martin Horváth
Fotografický materiál: Archív Múzejného oddelenia Svidník Vojenského historického múzea
Slovenská národná galéria – Digitalizačné centrum vo Zvolene
Peter Majurník, PeMa solutions s.r.o.
Vydavateľ: Vojenský historický ústav Bratislava
Rok vydania: 2025

1. vydanie
ISBN 978-80-69060-12-8

ISBN 978-80-69060-12-8

www.vhu.sk